



Agroresursu un
ekonomikas
institūts



EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonds
lauku attīstībai

Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plāna

2021.-2027.gadam

Sākotnējais novērtējums

(Ex-ante Evaluation)

Gala ziņojums

Ziņojumu 2022. gada 21.decembrī uz 522 lappusēm iesniedza :

.....
Elita Benga
AREI Lauku attīstības novērtēšanas
daļas vadītāja

Summary

The report for the Ex-ante evaluation of the Strategic Plan (SP) 2021-2027 of the Common Agricultural Policy (CAP) was elaborated over an almost three-year period starting in 2020.

The purpose of the initial assessment is to confirm that the CAP Strategic Plan 2021-2027 meets the needs of Latvia, taking into account all the objectives set by the EU.

The initial assessment is carried out simultaneously with the gradual development of the CAP SP, providing an assessment of each stage starting from the analysis of the strengths, weaknesses, opportunities and threats (SWOT) of the current situation, using the needs assessment, the development of the intervention strategy, the determination of objectives and intermediate stages to the planning of the intervention and allocation of budget funds.

Tasks set to achieve the report objectives:

- 1) Examine the contribution of the CAP strategic plan to the achievement of CAP specific goals, taking into account the needs and development potential, as well as the experience gained in implementing the CAP in previous planning periods;
- 2) Inspect the coherence of the draft sections of the CAP strategic plan;
- 3) Appraise the appropriateness of the investment of the planned funding for the achievement of the special goals and results of the KLP SP;
- 4) Assess the conformity of the quantitative target values of the planned results;
- 5) Justify the validity of the use of financial instruments financed by the EAFRD in case of application of these instruments
- 6) Prepare the Strategic Environmental Impact Assessment in a separate annex, which takes into account the needs of mitigating climate change set in Directive 2001/42/EC.

Materials used to perform work tasks:

The evaluation was carried out in accordance with the support materials (ELANPD guidelines) prepared by the European Rural Development Evaluation Assistance Service (ELANPD) for Ex ante evaluation.

Stages of report preparation:

- 1) Description of the situation, SWOT analysis, needs assessment (1st stage report);
- 2) Evaluation of the intervention logic of the strategic plan in accordance with the chosen goals and identified needs, taking into account the planned investments (2nd stage report).

In accordance with the guidelines the 3rd stage report was also prepared, which includes a review of the institutional capacity for monitoring and evaluation work, preparing the IT system for data collection, and ensuring the necessary capacity for monitoring and evaluation work;

- 3) Evaluation of the final version of the strategic plan (table with audit of all recommendations and objections).

The researchers of the LAND section of the Rural Development Assessment Section of the Agricultural Resources and Economics Institute (AREI) along with the leading researchers from the AREI Bioeconomics Department were involved in the preparation of the report. Researchers and leading researchers from the University of Latvia, the Latvian University of Biosciences and Technologies (LBTU, formerly LLU), the Latvian State Forestry Institute "Silava", the Scientific Institute of Food Safety, Animal Health and Environment "BIOR", the Food and Veterinary Service, as well as independent expert were also participating.

In the 1st stage of the report preparation, the descriptions (situation analysis, SWOT elements and needs) were evaluated in detail in cooperation with the involved parties and the Managing Authority, including recurrent reviews by the evaluators of the changes made in the situation description in relation to the SWOT elements and their descriptions, as well as in the definition and prioritization of needs. This stage of the report contains an assessment of the context and needs, preparing a description of every specific objective (SO). Answers are given to the questions prepared in the EC Helpdesk guidelines about all SWOT elements, the common context indicators (CCIs) used. Recommendations regarding situation description and SWOT analysis were provided.

In relation to the defined needs answers are given on whether the needs assessment is based on evidence and SWOT analysis, whether the needs assessment is comprehensive, specific and complete, how they are prioritized, whether the SWOT and needs assessment process was well prepared and inclusive, recommendations are given in relation to the description of needs.

In the 2nd stage of the report preparation in cooperation with the involved parties and the leading institution the compliance of the selected interventions with the SWOT analysis and the defined needs, as well as the selected outcome and result indicators and their target values, were evaluated. The Stage 2 report includes an evaluation of the intervention strategy, objectives and milestones. Answers were given to the questions as to how the prepared CAP SP contributes to the specific objectives (SM) of the CAP taking into account national and regional needs and potential development, and whether lessons learned from addressing national/regional needs through rural development programs and Pillar I actions have been taken into account in previous implementation periods.

Evaluation was carried out of the support with respect to quantified target values and reference points, types of intervention related to the relevant result indicators, which have certain target values, are identified. The relationship between the target values and the interventions, the compliance of the target values with the identified needs, and the causal relationship from the inputs and outputs to the target values of the results (R value) are evaluated. The key factors to consider when setting target values are examined. A summary of the evaluations is made for each SM, creating a corresponding table.

Justification for the use of financial instruments is provided. CAP SP is checked to obtain relevant information on financial instruments.

Revised SWOT analysis and assessment of required evidence on potential market failures, sub-optimal investment situations and investment needs was provided. An analysis of the economic context of the agricultural sector (business environment, farm structure) was carried out, identifying the possible gap between supply and demand in the financing of agriculture and rural development, using the relevant common context indicators.

The correctness of the assessment of the identified financial needs and access to funding mentioned in the CAP SP was examined. The compliance of the market failures, suboptimal investment situations and investment needs described in the CAP with other relevant information in the Member State such as studies, publications, surveys on agricultural enterprises, is evaluated. Check was carried out whether the FI added value and compliance with other types of support have been properly analyzed and described in the CAP strategic plan, whether the quantitative and qualitative dimension of the FI added value has been correctly calculated, whether the compliance with other forms of state intervention relating to the same agricultural market is properly evaluated. A general judgement on the validity of the

use of FI is provided. Assessment is provided whether the use/non-use of financial instruments in the implementation of CAP SP is justified by appropriate evidence from SWOT/assessment needs and common context indicators that show the socio-economic status of potential beneficiaries (for example C14, 15, 16 and C 25, 26, 27 and 28). The appropriateness of using FI to solve the problem is assessed. It has been checked whether the type and main conditions of the planned FI are provided in the description of the intervention in accordance with the rationale for the use of the FI financed from the EAFRD, and whether the annual financial allocations for each intervention include, where appropriate, the distribution of the amounts planned for grants and the amounts intended for the FI. Evaluation of the consistent relationship between the use of financial instruments as an investment and expected outcomes and results was carried out. A check was made whether the justification of the managing authority's decision to invest EAFRD funds in the CAP SP is based on evidence and whether it meets national/regional needs. The presence of a description of the expected contribution to the achievement of the CAP policy goals in the CAP SP was checked.

The 3rd stage report which follows the submission of the 2nd stage report includes an assessment of the institutional capacity, which examines the readiness of the managing authority and the paying agency for the implementation of the CAP SP, including the necessary IT solution improvements.

It assesses the CAP SP implementation capacity in relation to the effectiveness of the performance system creation process, the provision of qualified personnel able to navigate the new IT system to ensure its straightforward operation from the beginning of the implementation period. The planned process for collecting data on activities, territories was evaluated. The planned data integration, analysis and collection process and its suitability for monitoring and evaluation are also considered along with the suitability of planned follow-up procedures for addressing monitoring and evaluation findings. The suitability of the consultation procedure for the approval of the necessary reports and for the timely submission of the necessary reports to the European Commission was assessed.

The stage 3 report of the strategic plan evaluation summarizes the evaluators' general objections related to SWOT analysis, needs identification, intervention logic, indicators and funding, which were not taken into account or partially taken into account. Objections are grouped according to the Strategic Objectives and chapters of the CAP SP plan.

At this stage, the information contained in the CAP SP clarifying the corrections made was reviewed again, indicating objections to the final version of the CAP SP.

An assessment of each selected specific objective (SO) is provided further:

SO1: support viable farm income and the resilience of the agricultural sector across the EU, in order to enhance long-term food security and agricultural diversity, as well as to ensure the economic sustainability of agricultural production. SWOT is based on the current situation in the realm covered by the CAP SP and it provides a comprehensive picture that includes the information available in the country. The relevant territorial, sectoral, economic, social, structural and environmental aspects of SWOT are partially included. National and territorial aspects have been analyzed and reflected in SWOT elements in general. SWOT contains an analysis of issues related to agricultural income. Overall, the analysis included in the justification of SWOT regarding income assurance is vague. Relatively little attention has been devoted to identifying the groups of farms that would need income support the most, justifying the relevant assessment with numbers. A lot of attention has been paid to the evaluation of certain agricultural sub-sectors, the production structure, etc., but the conclusions of such an

analysis regarding viable income have not been sufficiently clearly formulated. In the same way, no attention has been paid to the effectiveness and contribution of the previous support measures. It has been mentioned that the average income of farmers in Latvia is one of the lowest in the EU, but there is no detailed analysis of the reasons for this situation.

The selected needs are clearly derived from SWOT. One or more SWOT elements are directly attributable to each need. At the same time, the analysis shows that SWOT is broader than the needs attributed to this goal, because some elements of SWOT are not reflected in the needs.

The selected interventions are relevant to the objective SO1. Interventions are mutually complementary, synergies with the other goals have been identified. The planned interventions and their conditions are sufficient to strengthen nutritional security (food security), support the income sufficiency of farms and the resilience of farms, however, to varying degrees, they refer to individual needs and their aspects. The planned interventions and their conditions do not equally cover all aspects of the identified needs.

For example, intervention DP2, which is designed to redistribute income in favor of smaller farms, does not specify the maximum size of farms that would be eligible to receive the respective payment. In addition, no payment is made for the first 3 ha, which puts smaller farms in a worse position. The current version of the description does not correspond to the nature of the intervention and is not aimed at meeting the goal and needs.

Direct payments are insufficiently aimed at income equalization in favor of small farms: DP2 provides only 7.9% of the total budget of DP, moreover, taking into account the intervention conditions, this entire payment amount cannot be considered redistributive in favor of smaller farms. DP1.1 has not increased the amount of payments, only the minimum amount of 500 EUR, which does not promote development. DP5 is not differentiated either territorially or by farm size.

The existing financial distribution does not ensure income balancing between regions (V4). Although intervention DP1 includes ISIP differentiation, there is a lack of justification, why only 2% of DP funding is allocated for differentiation and the rate is only 10 EUR/ha, which is significantly less than previous equivalent payments.

SO2: enhance market orientation and increase farm competitiveness both in the short and long term, including greater focus on research, technology and digitalisation. SWOT analysis has been carried out based on the description of the situation with respect to this objective. A wide range of diverse quantitative and qualitative information has been used in the preparation of SWOT and needs. The analysis has been too extensive in some areas, while the level of detail in some cases is insufficient. Some elements of SWOT are created based only on qualitative information. The use of experience and lessons learned from thematic reports and previous evaluations is adequate. Overall, the SWOT analysis is partially coherent and consistent. The relevant territorial, sectoral, economic, social, structural and environmental aspects of SWOT are partially included. For a large part of SWOT elements related to agriculture, regional analysis has not been performed on the strengths and weaknesses, as well as the sectoral aspect has been minimally reflected. The situation description also includes indicators that are not directly related to SO2. In relation to the sub-goals of research, technology and digitalisation, the analysis carried out is superficial and its coverage is scarce. It is possible that the quality of the analysis is determined by not including common context indicators in the description of the situation.

The selected needs are applicable to the CAP SP, however, some of the needs assigned to SO2 lack a connection with the SWOT of the respective objective. The use of financial instruments has been evaluated in relation to needs 1 and 2, but it should also be applicable to the other needs.

In the intervention LA4.1., farms with SI up to EUR 100,000 are not sufficiently targeted; there is a steep reduction in support without strictly imposed conditions, who will be able to qualify for this support. There is a lack of emphasis on what is indicated in the title of SM2 - support for technologies and digitization. In the final version the objection is partially taken into account, determining for the intervention 4.1.1. the upper size limit up to SO or a turnover of 350,000 EUR, as well as by distributing 4.1.5 intervention separately, however, in an insufficient amount to significantly address the selected needs.

There are several comments in the report regarding the correct suitability of indicators for SM2, which have been fully or partially taken into account in the final version.

The actual financial allocation of the financial instrument (FI) taking into account the calculated need could be significantly higher, including redistribution from Pillar I payments. Taking into account the identified rural development problems, the application of FI in other interventions should also be considered, especially SM8, which is aimed at local development and activation of the territory. In the final version, the recommendation is partially taken into account, but at the same time reducing the support for the development of small farms in the LA5 intervention, which contradicts the description of the situation and SWOT. Recommendation is not considered for LA4.4. intervention.

In relation to **SM3: *improve farmers' position in the value chain***, it can be mentioned that most sectors are included in the situational description. The description of the situation is very vague, including the evaluation of other stages of the added value chain (processing, trade), but certain statements are not substantiated. The possibilities and problems of innovative solutions are also evaluated, and references to previous support measures are provided and their effectiveness is evaluated. The selection of the mentioned importance of cooperation SWOT elements is based on the current situation in the field, and it provides a sufficiently broad picture that includes the available information. Certain elements of SWOT are not unambiguously understood, and they are not always applicable to the objective. The evidence base for each SWOT element is assessed and illustrated. The selected needs are derived from SWOT, and one or more SWOT elements are directly applicable to each need. Needs are tied to a specific goal, but most needs are general. The assessment of these needs does not distinguish the specific situation of specific regions (territories), industries and farm groups. In general, it can be concluded that the findings from previously conducted studies have been taken into account, although no information confirming the implementation of individual recommendations can be found. The justification is mainly the previous experience of similar events, but there is a lack of ambition to promote forms of cooperation.

The selected Sectoral Intervention (TKO)1 and TKO2, as well as Rural Development interventions (LA)9, correspond to the relevant objective and the connection with the general objectives is ensured. Within the framework of this objective (interventions TKO1 and TKO2), measures are planned to achieve environmental and climate objectives. The regional aspect of CAP SP is underemphasized. CAP SP provides for a clear link between investments and planned outcomes. Outcome measures are linked to corresponding outcome measures. The uncertainty is about the evaluation of the result indicator R.10. TKO2 is a new intervention, therefore the results related to it (corresponding values of R.10 and R.11) cannot be

unambiguously assessed, as they are based on the potential expected interest, which is planned quite optimistically. The planned goals are not ambitious, but can be assessed as proportionate, taking into account the previous experience in the use of support and the potential demand. For the intervention LA9, the financial allocation can be assessed as adequate to achieve the objectives, however, on the condition that there will be a corresponding demand for it. In the other interventions, funding can be considered indicatively adequate, following the explanation contained in the CAP SP. In general, only 0.33% of the CAP funding is allocated for this objective, which is insignificant against the overall background.

In relation to environmental and climate issues, three SO are foreseen: **SO4: contribute to climate change mitigation and adaptation, including by reducing greenhouse gas emissions and enhancing carbon sequestration, as well as promoting sustainable energy**, **SO5: foster sustainable development and efficient management of natural resources such as water, soil and air, including by reducing chemical dependency**, and **SO6: contribute to halting and reversing biodiversity loss, enhance ecosystem services and preserve habitats and landscapes**.

There is a direct correspondence between SO4-SO6 and the fifth CAP SP strategic setting – Each farm, using resources efficiently, invests in the preservation of biological diversity and mitigating climate change. As it is mentioned in the CAP SP that more than 50% of public funding is expected to be invested in environmental and climate goals, and this is related to only one strategic setting, it can be concluded that a balanced approach has not been developed in defining them, as other strategic settings refer to a much smaller CAP investment. Outcome indicators included in interventions suggest that each farm will not provide the expected contribution. To a certain extent, this strategic setting contains a contradiction by including the concept of “..effectively using resources..”, since more extensive use of resources is often relevant in the preservation of biological diversity. Therefore, the evaluators suggest defining a separate strategic setting for climate priority SM4 from SM5 and SM6.

SO4. The description of the SWOT rationale includes most of the components of the specific objective definition. The description sufficiently elaborates the justification of the strengths and weaknesses, but the description of the opportunities and threats or the influence of external factors is missing. The description of benefits related to the management of drainage systems in the situation analysis and related SWOT elements is debatable. The description of the situation analysis and the elements of SWOT cover the main aspects specific to Latvia in relation to the topic of the climate target, and in general the elements of SWOT are justified within the available data. The needs of GHG emission reduction measures and CO2 sequestration promotion are derived from the SWOT analysis. Although renewable energy (RE) analysis is included in the case study and SWOT elements, it is not included in the defined requirements. A description of Latvia's nationally determined climate change mitigation goals in the land sector and EU regulatory changes that are in the final stage of discussions (increase of national goals) - CAP SP is not included. The increase of the target value of LULUCF planned by the EU, for the fulfillment of which the management of organic soil and the increase of CO2 sequestration in forest areas will be particularly important, is not mentioned. Taking into account the target indicators for achieving climate neutrality for Latvia expected in 2023 (assuming amendments to the LULUCF and SPR regulations), the interventions related to the LULUCF sector should be more prioritized - correspondingly, their target values and support rates will be higher in general. Currently, the CAP SP regarding LULUCF is planned according to the approach of the previous period. The fact that the contribution of the CAP to the improvement of the general condition of the soil, as well as new interventions such as wetlands,

grassland restoration and green belts, is considered positive. The prepared CAP SP is aimed at increasing investment in reducing emissions. SO4 has an identifiable link between goals, needs and interventions. The interventions chosen to achieve this goal will contribute to the achievement of the goals as a whole. A number of new interventions have been selected for SO4 regarding fertilizer planning and application, emission-reducing livestock farming, and also minimum tillage and maintaining optimal soil pH (the latter two interventions, though, would be more applicable to SO5). The intervention of LA 7.1 is aimed at achieving the goal of SO4, but its volume is insufficient. At least one intervention is planned for each need, however, the impact of individual interventions on the achievement of the specific goal can be assessed as indirect or difficult to assess. It is not possible to assess for most SM4 interventions whether they will be able to sufficiently address the needs, taking into account the planned target area, because the CAP SP does not allow the identification of target values directly in relation to meeting the needs of SO4, as they overlap with other SOs. The outcome indicators included in the interventions confirm that not every farm will contribute to the target. LA and DP interventions are designed in a mutually coordinated and complementary manner. TKO1.1 and TKO2.1 mentions "limitation of GHG emissions", but it is not clear what activities are planned to support it and how the connection with LA and TM is or is not formed. Fewer more ambitious or new interventions have been chosen, basically continuing the current approach, especially in area payments. Several SO4s work in synergy with the goal of SO5. Intervention LA4.1. in relation to objective SO4 is controversial. The planned amount of support can ensure the implementation of maintenance felling in the historical area, but will not promote the replacement of unproductive forest stands. Conditions for receiving funding in some cases are not aimed at achieving the goal of SO4.

Determining the target values of SO4 based on the previous period is not appropriate, because in the period 2020-2030 EU and, accordingly, also at the level of Latvia, much more ambitious climate change reduction goals have been set, towards the achievement of which the CAP SP must make a correspondingly larger contribution. This finding is related to the goal of reducing emissions. Each SO4 outcome indicator has a target value, but there are cases where the target value does not exactly match the nature of the intervention. Outcome measures are broadly consistent with interventions. CAP SP intervention target or outcome indicators. The justification of the rates is insufficient to assess their validity.

For **SO5**, in the maintenance and protection of soil and water quality, the CAP SP envisages the most significant contribution from environmental and climate interventions. Continuity has been ensured for some of the interventions, and the already existing approach is continued, including based on the previous experience in setting target values. A significant contribution of SO5 is expected to eco-schemes, but in order to improve the state of the environment, stricter and targeted conditions should be introduced in the development and implementation of the support conditions. Taking into account that the conceptual approach of CAP SP has been changed, among other things, eco-schemes will be introduced to achieve the defined target values, it is necessary to envisage active information campaigns and not limit the undertaking of new additional areas in the first years. The set SO5 target values with respect to general conditions are not ambitious and the investment is not sufficiently directed to the known target territories (VZ, risk water objects, biologically managed areas), so that the CAP SP provides for a connection with the management plans of the river basin areas. In general, the prepared CAP SP does not provide reliable evidence that a better situation in the field of soil, water and air quality will be achieved.

Most of the result indicators are directly related to the supported areas and cover large UAA areas. The conditions of several measures are in fact appropriate or close to existing (normal) agricultural practices. Such an approach creates risks and may lead to a situation where significant public funding investments are made in SO5 for large developments, but the impact on the environment is small. In the strategic documents of the EU, 25% of the area at the end of the planning period is defined as the target for the share of organic farming areas, but in Latvia for intervention LA11 the defined target value is 19%.

The intervention strategy for SO5 is internally coherent. The planned interventions with their general approach are partially able to address the identified needs. For several indicators (eg O.8.), it is important to ensure non-overlapping in the accounting of affected areas. At the moment, there is no methodologically based calculation system in Latvia for any of the preliminary impact indicators of SO5, so the Managing Authority must develop a methodology and carry out their approval.

With respect to biodiversity in **SO6**, the CAP SP has set more ambitious goals compared to the previous period, a greater link with the PAF than before, and complementary interventions to existing interventions, such as grassland restoration, have been introduced. Most target values are areas in hectares or a proportion thereof. As part of the interventions remain from previous periods, it is justified in the CAP SP that the target values are taken into account based on the effectiveness and acquisition of funding in the previous measures, creating a certain continuity, but it should be noted that in several measures, due to the limitations of public funding, the maximum limit of supported areas has been determined as well as certain limitations for accepting new obligations in certain years. The only specific achievable result indicator that directly addresses this target for biodiversity is R.31. Conservation of habitats and species. In terms of area, the target for EU grassland habitats is consistent with national targets. There are no targeted interventions in SO6 for forest areas, therefore no target area has been set. The majority of the funding allocated from SO6 is currently intended for grassland management, there are no planned activities (biotechnical measures) for the protection of biological diversity in forest lands. The public funding and intervention investment allocated to the CAP SP is not ambitious enough to stop the loss of biodiversity. The planned biodiversity outcome indicators are generally relevant and responsive to needs. The result indicators contained in CAP SP do not sufficiently characterize SO6 V4, i.e. the protection of landscapes and their elements.

In total, six of the seven needs defined in SO6 are based on evidence provided by the CAP SP. All the needs defined in SO6 have a link to the strategic objective, and the interventions defined in O.6 are directly and indirectly related to SO6. Evaluating the link between needs and interventions, it can be concluded that all interventions are applicable to defined SO6 needs, which are covered to a different extent. Sufficient synergy with intervention DP4.6 is not provided, as it may contribute to the increase of the area of grasses sown in arable land at the expense of perennial grasses.

Increasing training on environmental issues, especially on eco-schemes and other new interventions, is a positive factor. This is an essential prerequisite for the successful implementation of these interventions. Additional training on eco-schemes and other new interventions should be followed by regular initial outreach activities for successful implementation and dissemination of the measure.

SO7: attract and sustain young farmers and new farmers and facilitate sustainable business development in rural areas. The description of the rationale for SWOT is structured

based on the current situation in the field and includes available information from public databases and stakeholder consultations in thematic working groups. In the description SWOT elements are categorized appropriately in almost all cases, however, some of its elements are not clearly formulated. The relevant territorial, sectoral, economic, social, structural and environmental aspects of SWOT are partially included. The SWOT analysis inaccurately points to demographic policy as a threat rather than a situation that promotes migration and lower birth rates. Neither entrepreneurship in rural areas nor entrepreneurship of young farmers has been analyzed. Social aspects are not analyzed. There is a lack of analysis on the extent to which support to attract young farmers has been adequate to meet potential demand. Neither the effectiveness of Altum loan discounts for young farmers nor the support of the Latvian Land Fund has been evaluated. Certain SWOT elements lack quantitative data support. It has been partially replaced by the qualitative assessment, however, there are gaps. In some cases, the amount of evidence is insufficient to be able to unequivocally state the specific statement, and in some of the indicated cases, the justification is lacking.

National and territorial aspects have been analyzed and reflected in SWOT elements, however, not all aspects have the same level of detail. The SWOT description does not evaluate young farmers in the necessary scope and level of detail.

The description of the situation is made in accordance with the problem of SO7 on the involvement of young farmers in the industry, but not on the promotion of entrepreneurship in rural areas, which is also included in this objective. The description is based on evidence, however, not all evidence used in the report is referenced. The description of the situation is based on the current situation, partially including the latest information, but the official EU statistics (Eurostat) and EC reports are not used in the SWOT analysis, which would allow comparing Latvia's situation in attracting young farmers and the implementation of measures to date with the indicators of the EU member states.

The relevant general context indicators are partially used. Indicator C.16 New farmers , which is considered very important in this SO, has not been used.

The increase in the number of beneficiaries of funding and support is marked. Intervention LA6 "Starting a business for young farmers" is planned to support 932 young farmers. The increased available support of the LA6 Financial Instrument from 100 thousand EUR up to 150 thousand EUR per applicant, as well as the increased capital discount, however, the reduction in the number of final beneficiaries from 120 to 100 planned beneficiaries is negatively evaluated. The addition of LA6 FI for the possibility to combine with other investment support for young farmers is commendable, and up to 10% of the total loan amount can be directed to the purchase of land. It is not explained in the CAP SP whether the principle of regionalization will be observed in the distribution of the funding of intervention LA6. Analysis of the regional and local context is missing.

In the group of young farmers, the average size of the farms is increasing and this trend will be promoted by granting support within the intervention DP3 for the area of farms up to 150 ha, although the average area of the farm of young farmers is 47 ha. There is no justification why DP3 support has been chosen for exactly 150 ha. CAP SP does not set a specific target to reach a certain proportion of young farmers.

SO8: promote employment, growth, gender equality, including the participation of women in farming, social inclusion and local development in rural areas, as well as the circular bio-economy and sustainable forestry. The description of the situation is based on the current situation in the area. The description includes very vague information, however, it is not

always coherent and complete, only part of it is used for further justification in the SWOT and needs statements. In the description of the situation, internal and external factors and their impact are insufficiently separated. Not all factors and description chapters take into account changes and trends and their impact on the development of the national economy. In the description SWOT elements are categorized appropriately in almost all cases, however, some of its elements are not clearly formulated. Territorial, sectoral, economic, social, structural and environmental aspects of SWOT are partially included. The aspect of industries (individual sectors of the national economy) has been insufficiently evaluated, although it is of great importance in planning both the necessary support measures and the amount of financial resources.

The description of the situation is made according to the problem question of SO8. Regional differences affecting growth in rural areas are analyzed. The description of the situation lacks the evaluation of the problems existing in rural areas and their causes according to their nature and the definition of the vision and goals of the development of rural areas. Overall, SO8 covers more than just one priority. There is a lack of a clear vision of linking the selected indicators with the goal. It is not clear why the bioeconomy is included under employment. The field of bioeconomy is insufficiently described, although the future growth of the main economic sectors of rural areas is associated with it. In general, from the data mentioned in the description of SO8, the main problematic issues related to the growth of rural areas and local development can be inferred.

In SO8, five needs have been identified, which are directly related to SO8, one need promoting education implemented within the framework of the horizontal goal, as well as one need to be solved outside the CAP SP in cooperation with other involved parties. Although the logical chain of needs is mostly traceable, sometimes the very rationale of the SWOT elements on which the definition of needs is based is missing. Not all needs are fully justified by analysis.

The needs are specific. Territory identity (including territory brands) and Cooperation support, including promoting green public procurement, short supply chains are mentioned, but there is no clear justification for them in the description of SO8. It is positive that the list of needs also includes needs that are not directly applicable to the CAP SP, but are relevant. A clear prioritization of needs has not been carried out within SO8.

The scope of SO8 result indicator R.38 LEADER is not ambitious, as the defined result indicator 100% has already been achieved, as the LAG covers the entire rural area and its inhabitants. The indicator R.39 The development of rural areas corresponds to the specifics of SO8, however, the achievable result of 630 entrepreneurs (without double counting) is not ambitious.

SO9 aims to improve the response of EU agriculture to societal demands on food and health, including high-quality, safe and nutritious food produced in a sustainable way, to reduce food waste, as well as to improve animal welfare and combat antimicrobial resistance. The description contained in the KLP SP document is general, but essentially all statements of the SWOT analysis are justified in the detailed SWOT analysis document. SWOT is based on the current situation, which is covered by the description of the situation of CAP SP SO9, including the analysis of quantitative and qualitative data sources available in public databases. For the development and justification of the SWOT elements of this objective, no analysis of territorial aspects has been carried out, although in some cases it is important. The cross-section of sectors (individual agricultural sectors) has been analyzed incompletely or not at all,

especially in the section on food quality schemes, the operation of organic and integrated agriculture, animal health and welfare, as well as the use of PFP, and provision of high-quality products of GPP by product groups, food waste.

The economic aspects are partially analyzed. The selected needs are derived from SWOT. The path from SWOT to the respective needs is generally clear and justified, although not for all needs.

The logic of needs and interventions in CAP SP is clear and understandable. To achieve this goal, 10 interventions have been selected, but not all of them have a clear connection with the goal. Most of the recommendations have been taken into account, but the planned support for organic livestock farming is insufficient to promote the development and preservation of organic livestock farming (both dairy and beef cattle) in the existing level. Outcome measures are not further explained. The indicator R.10 is selected, but the use of this indicator is not explained in more detail. Total funding specifically for the SO9 objective is difficult to estimate, as most interventions are linked with other objectives.

Horizontal target **SOH**: modernise agriculture and rural areas through fostering and sharing knowledge, innovation and digitalisation, and by encouraging their uptake by farmers through improved access to research, innovation, knowledge exchange and training applies to the entire CAP SP. This should be taken into account in the formulation of all objectives and intended interventions. In general, CAP SP follows this approach. SWOT elements, needs, intervention logic, selected indicators and funding distribution are generally appropriate. Nevertheless, there are several shortcomings. Several SWOT and need formulations have not been sufficiently analyzed. The SWOT analysis lacks a critical evaluation of the previous period in the text of each SO regarding the horizontal objective. What is missing is a deeper analysis that justifies the needs from which the values of the indicators will be derived. Not all needs are covered by interventions (SOH V7). There is a lack of critical evaluation of the existing experience, which does not allow to fully judge the needs of the acquirers of knowledge. There is no agreed need and their relation to intervention between different SOs. There is a lack of research that substantiates the correspondence of target values with the scope of needs. There are no data on risk analysis for different interventions. A feasibility study is missing.

There is a lack of information on the analysis of the cooperation of AKIS members and their capacity in the context of AKIS. There is no information on the current extent of digitization and its potential economic impact to justify the use of FI. AKIS, as a new element, is not sufficiently understood - and its attribution to the State Rural Network (SRN) is considered a narrow understanding

In connection with the rationale for the intervention, a broader explanation of the scope of the SOH and its connection with other SOs would be necessary, taking into account the horizontal effects of the SO. Basically, SOH is applied only to LA1, LA2, LA3., which is a narrow understanding. The CAP SP lacks a description of how comprehensive it will be. Considering the areas of AKIS that are outside the CAP SP, more attention should be paid to how these areas (e.g. agricultural education, innovation, digitalization) are coordinated and used to achieve the goals of the CAP.

In the SOH intervention, the distribution of funding by year is similar to the current period, with training expected to begin in 2024. and continue until 2029. It is not rational from the impact of training in the planned period, because knowledge needs to be applied in practice. This can also affect the achievement of indicators (R.1, R.28).

In relation to funding, there is no analysis and evidence in the text why funding should be reduced by increasing/decreasing the values of the indicators, taking into account the fact that the measures are requested. In general, ambitions are lower than in the previous period, which is not explained.

CAP SP has a wide scope with various support interventions, the implementation results of which will depend on the regulations of the Cabinet of Ministers, which will describe the conditions of all interventions in more detail.

Kopsavilkums

Ziņojums Kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) stratēģiskā plāna (SP) 2021.-2027 sākotnējam (*Ex-ante*) novērtējumam tika izstrādāts gandrīz trīs gadu ilgā periodā sākot ar 2020. gadu.

Sākotnējā novērtējuma mērķis ir nodrošināt KLP Stratēģiskā plāna 2021-2027 izstrādi atbilstoši Latvijas vajadzībām, ņemot vērā visus ES noteiktos mērķus.

Sākotnējais novērtējums tiek īstenots kopā ar KLP SP pakāpenisku izstrādi, sniedzot vērtējumu par katru posmu: sākot ar pašreizējās situācijas stipro, vājo pušu, iespēju un draudu (SVID) analīzi, izmantojot vajadzību novērtējumu, intervences stratēģijas izstrādi, mērķu un starpposmu noteikšanu, līdz intervences plānošanai un budžeta līdzekļu piešķiršanai.

Ziņojuma mērķa sasniegšanai noteiktie darba uzdevumi:

- 1) Pārbaudīt KLP stratēģiskā plāna ieguldījumu KLP specifisko mērķu sasniegšanā, ņemot vērā vajadzības un attīstības potenciālu, kā arī gūto pieredzi KLP īstenošanā iepriekšējos plānošanas periodos;
- 2) Pārbaudīt KLP stratēģiskā plāna projekta sadaļu saskaņotību;
- 3) Novērtēt paredzētā finansējuma ieguldījumu atbilstību KLP SP īpašo mērķu un rezultātu sasniegšanai;
- 4) Novērtēt plānoto rezultātu kvantitatīvo mērķvērtību atbilstību;
- 5) Novērtēt ELFLA finansēto finanšu instrumentu izmantošanas pamatotību šo instrumentu pielietošanas gadījumā
- 6) Sagatavot atsevišķā dokumentā Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējumu, kurā ņemtas vērā klimata pārmaiņu mazināšanas vajadzības, kas noteiktas Direktīvā 2001/42/EK.

Darba uzdevumu izpildei izmantotie materiāli:

Novērtēšana veikta, ievērojot Eiropas lauku attīstības novērtēšanas palīdzības dienesta (ELANPD) sagatavotos atbalsta dokumentus (ELANPD vadlīnijas) *Ex ante* izvērtēšanai.

Ziņojuma sagatavošanas posmi:

- 1) situācijas apraksts, SVID analīze, vajadzību novērtējums (1. posma atskaite);
- 2) Stratēģiskā plāna intervences loģikas izvērtējums atbilstībā izvēlētajiem mērķiem un definētajām vajadzībām, ņemot vērā paredzētos ieguldījumus (2. posma atskaite)
Saskaņā ar vadlīnijām tika sagatavota arī 3. posma atskaite, kurā ir apskats par institucionālo kapacitāti uzraudzības un novērtēšanas darbu veikšanai, sagatvojot IT sistēmu datu uzkrāšanai, gan nodrošinot nepieciešamo kapacitāti uzraudzības un novērtēšanas veikšanai;
- 3) Stratēģiskā plāna gala varianta novērtējums (tabula ar visu ieteikumu un iebildumu revīziju).

Ziņojuma sagatavošanā iesaistījās gan Agroresursu un ekonomikas institūta (AREI) Lauku attīstības novērtēšanas daļas LAND daļas pētnieki, gan vadošie pētnieki no AREI Bioekonomikas nodaļas. Tika piesaistīti pētnieki un vadošie pētnieki no Latvijas Universitātes, Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes (LBTU, iepriekš LLU), Latvijas Valsts mežzinātnes institūta "Silava", Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskā institūta "BIOR", Pārtikas un veterinārā dienesta, kā arī neatkarīgs ksperts.

Ziņojuma sagatavošanas **1. posmā** sadarbībā ar iesaistītajām pusēm un vadošo iestādi tika detalizēti izvērtēti apraksti (situācijas analīze, SVID elementi un vajadzības), novērtētajiem atkārtoti caurskatot veiktās izmaiņas situācijas aprakstā saistībā ar SVID elementiem un to

formulējumu, kā arī vajadzību definēšanā un prioritizēšanā. Šī posma ziņojumā veikts konteksta un vajadzību novērtējums, sagatavojot aprakstu par katru no specifiskajiem mērķiem (SM jeb SO). Tiek sniegtas atbildes uz ELANPD vadlīnijās sagatavotajiem jautājumiem par visiem SVID elementiem, izmantotajiem kopējie konteksta rādītāji (CCI). Sniegti ieteikumi saistībā ar situācijas aprakstu un SVID analīzi.

Saistībā ar definētajām vajadzībām tiek sniegtas atbildes par to vai vajadzību novērtējums ir pamatots ar pierādījumiem un SVID analīzi, vai vajadzību novērtēšana ir visaptveroša, specifiska un pilnīga, kā tās ir prioritizētas, vai SVID un vajadzību novērtēšanas process ir bijis labi sagatavots un iekļaujošs, sniegti ieteikumi saistībā ar vajadzību aprakstu.

Ziņojuma sagatavošanas 2. posmā sadarbībā ar iesaistītajām pusēm un vadošo iestādi tika vērtēta izvēlēto intervenču atbilstība SVID analīzei un definētajām vajadzībām, kā arī izvēlētie iznākuma un rezultāta rādītāji un to mērķvērtības. 2. posma ziņojums ietver intervences stratēģijas, mērķu un atskaites punktu novērtējumu. Sniegtas atbildes uz jautājumiem kā sagatavotais KLP SP dod ieguldījumu KLP specifiskajos mērķos (SM), ņemot vērā nacionālās un reģionālās vajadzības un potenciālu attīstību, vai ir ņemtas vērā atziņas, kas gūtas, risinot nacionālās/reģionālās vajadzības, izmantojot lauku attīstības programmas un I pīlāra darbības iepriekšējos īstenošanas periodos.

Tiek veikta kvantificētu mērķvērtību un atskaites punktu atbalsta novērtēšana, identificēti intervences veidi, kas saistīti ar attiecīgajiem rezultātu rādītājiem, kuriem ir noteiktas mērķvērtības. Novērtēta saikne starp mērķvērtībām un intervencēm, mērķvērtību atbilstība noteiktajām vajadzībām, un cēloņsakarība no ieguldījumiem un iznākumiem līdz rezultātu mērķvērtībām (R vērtība). Pārbaudīti galvenie faktori, kas jāņem vērā, nosakot mērķvērtības. Katram SM tiek veikts novērtējumu apkopojums, izveidojot atbilstošu tabulu.

Sniegts pamatojums finanšu instrumentu izmantošanai. Tiek veikta KLP SP pārbaude, lai iegūtu atbilstošu informāciju par finanšu instrumentiem.

Pārskatīta SVID analīze un vajadzīgo pierādījumu novērtējums par iespējamām tirgus nepilnībām, neoptimālām ieguldījumu situācijām un ieguldījumu vajadzībām. Veikta lauksaimniecības nozares ekonomiskā konteksta analīze (uzņēmējdarbības vide, saimniecības struktūra), identificējot iespējamo plaisu starp piedāvājumu un pieprasījumu lauksaimniecības un lauku attīstībā finansējuma, izmantojot attiecīgo kopējo konteksta rādītāju analīzi.

Veikts novērtējuma pareizība KLP SP minētajām noteiktajām finanšu vajadzībām un piekļuvei finansējumam. Tiek izvērtēta KLP aprakstīto tirgus nepilnību, neoptimālu investīciju situāciju un ieguldījumu vajadzību atbilstība citai attiecīgajai informācijai dalībvalstī, piemēram, pētījumiem, publikācijām, aptaujām par lauksaimniecības uzņēmumiem. Pārbaudīts, vai FI pievienotā vērtība un atbilstība citiem atbalsta veidiem ir pienācīgi analizēta un aprakstīta KLP stratēģiskajā plānā, vai FI pievienotās vērtības kvantitatīvā un kvalitatīvā dimensija ir bijusi pareiza aprēķināta, vai atbilstība citiem valsts intervences veidiem, kas attiecas uz to pašu lauksaimniecības tirgu, ir pienācīgi novērtēta. Sniegts vispārējs spriedums par FI izmantošanas pamatotību. Izvērtēts, vai finanšu instrumentu izmantošana/neizmantošana KLP SP īstenošanā tiek pamatota ar atbilstošiem pierādījumiem no SVID/novērtējuma vajadzībām un kopējiem konteksta rādītājiem, kas parāda potenciālo saņēmēju sociālekonomisko stāvokli (piemēram, C14, 15, 16 un C 25, 26, 27 un 28). Noteikta FI izmantošanas atbilstība problēmas risināšanai. Pārbaudīts, vai intervences aprakstā atbilstoši no ELFLA finansēto FI izmantošanas pamatojumam ir sniegti plānoto FI veids un galvenie nosacījumi, kā arī, vai gada finanšu piešķirumos katrai intervencei attiecīgā gadījumā ir ietverts dotācijām plānoto summu un FI paredzēto summu sadalījums. Noteikts, vai pastāv konsekventa saikne starp finanšu instrumentu

izmantošanu kā ieguldījumu un paredzamajiem iznākumiem un rezultātiem. Veikta pārbaude, vai vadošās iestādes lēmuma par ELFLA līdzekļu ieguldīšanu KLP SP pamatojums ir balstīts uz pierādījumiem un atbilst valsts/reģionālajām vajadzībām. Tiek noteikts, vai KLP SP ir sniegts apraksts paredzamajam ieguldījumam KLP politikas mērķu sasniegšanā.

3.posma ziņojums, kas seko pēc 2.posma ziņojuma iesniegšanas, ietver institucionālās kapacitātes novērtējumu, kurā tiek aplūkota vadošās iestādes un maksājumu aģentūras gatavība KLP SP ieviešanai ietverot IT risinājumu uzlabojumus, kas nepieciešami.

Tajā novērtēta KLP SP ieviešanas kapacitāti, saistībā ar veikspējas sistēmas izveides procesa efektivitāti., nodrošinājums ar kvalificētiem darbiniekiem, kas spēj orientēties jaunajā IT sistēmā, lai nodrošinātu tās netraucētu darbību no ieviešanas perioda sākuma. Vērtēts plānotais process datu vākšanai par darbībām, teritorijām. Tāpat aplūkots plānotais datu integrēšanas, analīzes un apkopošanas process un tā piemērotība uzraudzībai un novērtēšanai, un plānoto pēcpārbažu procedūr piemērotību uzraudzības un novērtēšanas konstatējumu risināšanai. Vērtēta konsultāciju veikšanas procedūras piemērotība nepieciešamo ziņojumu apstiprināšanai., un Eiropas Komisijai nepieciešamo ziņojumu laicīgai iesniegšanai.

Stratēģiskā plāna novērtējuma 3. posma atskaitē apkopoti novērtētāju vispārējie iebildumi saistībā ar SVID analīzi, vajadzību noteikšanu, intervences loģiku, rādītājiem un finansējumu, kuri nav ņemti vērā, vai arī ņemti vērā daļēji. Iebildumi ir grupēti atbilstoši Stratēģiskajiem mērķiem un KLP SP plāna nodaļām. Šajā posmā vēlreiz pārskatīta informācija, kas ietverta KLP SP, precizējot veiktos labojumus, norādot iebildumus par KLP SP gala versiju.

Katra izvēlētā specifiskajiem mērķa (SM) novērtējums seko zemāk:

SM1, stiprināt uzturdrošību, atbalstīt lauku saimniecību ienākumu pietiekamību un saimniecību izturētspēju visā Savienībā, SVID ir balstīts uz pašreizējo situāciju jomā, uz kuru attiecas KLP SP, un sniedz kopumā izvērstu ainu, kurā ietverta valstī pieejamā informācija. Attiecīgie teritoriālie, nozaru, ekonomiskie, sociālie, strukturālie un vides aspekti SVID ir iekļauti daļēji. Valsts un teritoriālās īpatnības kopumā ir analizētas un atspoguļotas SVID elementos. SVID satur ar lauksaimniecības ienākumiem saistīto jautājumu analīzi. Kopumā SVID pamatojumā iekļautā analīze ienākumu nodrošināšanas sakarā ir vispārīga. Samērā maza uzmanība veltīta to saimniecību grupu identificēšanai, kurām ienākumu atbalsts būtu visvairāk nepieciešams, attiecīgo vērtējumu pamatojot ar skaitļiem. Liela uzmanība veltīta atsevišķu lauksaimniecības apakšnozaru izvērtējumam, ražošanas struktūrai utt., taču šādas analīzes secinājumi attiecībā uz ienākumu nodrošinājumu nav pietiekami skaidri formulēti. Tikpat kā nav pievērsta uzmanība līdzšinējo atbalsta pasākumu efektivitātei un devumam. Ir pieminēts, ka Latvijā vidējie lauksaimnieku ienākumi ir vieni no zemākajiem ES, taču nav izvērsta analīze par šādas situācijas iemesliem.

Izvēlētās vajadzības ir skaidri izrietošas no SVID. Uz katru vajadzību ir tieši attiecināmi viens vai vairāki SVID elementi. Vienlaikus analīze rāda, ka SVID ir plašāks nekā uz šo mērķi attiecinātās vajadzības, jo daļa SVID elementu neatspoguļojas vajadzībās.

Izvēlētās intervences ir attiecināmas uz mērķi SM1. Intervences ir savstarpēji papildinošas, ir konstatētas sinerģijas ar pārējiem mērķiem. Plānotās intervences un to nosacījumi ir pietiekami, lai stiprinātu uzturdrošību (pārtikas drošību), atbalstītu lauku saimniecību ienākumu pietiekamību un saimniecību izturētspēju, tomēr dažādā mērā attiecas uz atsevišķām vajadzībām un to aspektiem. Plānotās intervences un to nosacījumi nevienādā mērā attiecas uz visiem identificēto vajadzību aspektiem.

Piemēram, intervencē DP2, kas paredzēta ienākumu pārdalei par labu mazākām lauku saimniecībām, nav noteikts maksimālais saimniecību lielums, kas būtu tiesīgas saņemt attiecīgo

maksājumu. Turklāt, netiek maksāts par pirmajiem 3 ha, kas mazākās saimniecības nostāda sliktākā stāvoklī. Pašreizējā apraksta redakcija neatbilst intervences būtībai un nav vērsta uz mērķi un vajadzību apmierināšanu.

Tiešie maksājumi ir nepietiekami vērsti uz ienākumu izlīdzināšanu par labu mazajām saimniecībām: TM2 tikai 7,9% no TM kopējā budžeta, turklāt ņemot vērā intervences nosacījumus, visu šo maksājuma summu nevar uzskatīt par pārdalošu par labu mazākām saimniecībām. TM1.1 nav palielināts maksājumu apjoms, tikai minimālā summa 500 EUR, kas neveicina attīstību. TM5 netiek diferencēts ne teritoriāli, ne pēc saimniecību lieluma.

Konstatēts, ka esošais finanšu sadalījums nenodrošina ienākumu līdzsvarošanu starp reģioniem (V4). Lai arī intervencē TM1 iekļauta ISIP diferenciacija, trūkst pamatojuma, kādēļ diferenciacijai atvēlēti tikai 2% no TM finansējuma un likme ir tikai 10EUR/ha, kas ir ievērojami mazāk kā iepriekš līdzvērtīgiem maksājumiem.

SM2, pastiprināt orientēšanos uz tirgu un vairot konkurētspēju, tostarp ar lielāku uzsvaru uz pētniecību, tehnoloģijām un digitalizāciju, SVID analīze ir veikta, balstoties uz situācijas aprakstu saistībā ar šo mērķi. SVID un vajadzību sagatavošanā ir izmantots plašs daudzveidīgas kvantitatīvās un kvalitatīvās informācijas klāsts. Analīze dažviet ir bijusi pārāk izvērstā, turpretī detalizācijas pakāpe atsevišķos gadījumos ir nepietiekama. Daļa SVID elementu ir veidoti, balstoties vienīgi uz kvalitatīvo informāciju. Tematisko atskaišu un iepriekšējo novērtējumu pieredzes un gūto mācību izmantošana ir adekvāta. Kopumā SVID analīze ir daļēji konsekventa un saskanīga. Attiecīgie teritoriālie, nozaru, ekonomiskie, sociālie, strukturālie un vides aspekti SVID ir iekļauti daļēji. Lielai daļai ar lauksaimniecību saistīto SVID elementu stiprajās un vājajās pusēs nav veikta reģionālā analīze, kā arī minimāli atspoguļots nozaru aspekts. Situācijas aprakstā iekļauti arī rādītāji, kam nav tiešas saistības ar SM2. Saistībā ar pētniecības, tehnoloģiju un digitalizācijas apakšmērķiem veiktā analīze ir virspusēja un tās aptvērums ir niecīgs. Iespējams, ka analīzes kvalitāti nosaka kopējo konteksta rādītāju neiekļaušana situācijas aprakstā.

Izvēlētās vajadzības ir attiecināmas uz KLP SP, tomēr dažām no uz SM2 attiecinātajām vajadzībām trūkst saistības ar attiecīgā mērķa SVID. Finanšu instrumentu izmantošana ir vērtēta saistībā ar 1. un 2. vajadzībām, bet tie būtu attiecināmi arī uz pārējām vajadzībām.

Intervence LA4.1. netiek pietiekami mērķēta uz saimniecībām ar SI līdz 100 000 EUR; krass atbalsta samazinājums, bez stingri ierobežojošiem nosacījumiem, kas varēs pretendēt uz šo atbalstu. Trūkst uzsvāra uz SM2 nosaukumā norādīto - atbalsts tehnoloģijām un digitalizācijai. Gala versijā iebildums daļēji ņemts vērā, nosakot 4.1.1. intervencei augšējo lieluma robežu līdz SI vai apgrozījumam 350 000 EUR, kā arī izdalot atsevišķi 4.1.5 intervenci, tomēr nepietiekamā apmērā lai būtiski risinātu izvēlētās vajadzības.

Vairāki komentāri ziņojumā ir attiecībā par rādītāju korektu attiecināmību uz SM2, kas gala versijā pilnībā vai daļēji ņemti vērā.

Finanšu instrumenta (FI) faktiskais finanšu piešķirums, ņemot vērā aprēķināto vajadzību, varētu būt ievērojami lielāks, tajā skaitā pārdalot no I pīlāra maksājumiem. Ievērojot identificētās lauku attīstības problēmas, būtu izskatāma FI piemērošana arī citās intervencēs, it īpaši SM8, kas vērsts uz vietējo attīstību un teritorijas aktivizēšanu. Gala versijā ieteikums daļēji ņemts vērā, tomēr vienlaikus samazinot atbalstu mazo saimniecību attīstībai LA5 intervencē, kas nonāk pretrunā situācijas aprakstam un SVID. Ieteikums nav ņemts vērā attiecībā uz LA4.4. intervenci.

Saistībā ar **SM3, Uzlabot lauksaimnieku stāvokli pievienotās vērtības ķēdē** var minēt, ka situācijas aprakstā lielākā daļa sektoru ir iekļauti. Situācijas apraksts ir ļoti plašs, ietverot arī

pievienotās vērtības ķēdes citu posmu izvērtējumu (pārstrāde, tirdzniecība), bet atsevišķi apgalvojumi nav pamatoti. Vērtētas arī inovatīvu risinājumu iespējas un problēmas, un sniegtas atsauces uz līdzšinējiem atbalsta pasākumiem un vērtēta to efektivitāte. Minēta kooperācijas nozīme SVID elementu izvēle ir balstīta uz pašreizējo situāciju jomā, un tā sniedz pietiekami plašu priekšstatu, kurā ietverta pieejamā informācija. Atsevišķi SVID elementi nav vienozīmīgi saprotami, un tie ne vienmēr attiecināmi uz mērķi. Pierādījumu bāze katram SVID elementam ir izvērtēta un ilustrēta. Izvēlētās vajadzības ir izrietošas no SVID, un uz katru vajadzību ir tieši attiecināmi viens vai vairāki SVID elementi. Vajadzības ir piesaistītas konkrētajam mērķim, bet lielākā daļa vajadzību ir vispārējas. Šo vajadzību novērtējumā nav izdalīta konkrētu reģionu (teritoriju), nozaru un saimniecību grupu specifiskā situācija. Kopumā var secināt, ka atziņas no iepriekš veiktiem pētījumiem ņemtas vērā, lai arī atsevišķu ieteikumu īstenošanu apliecinoša informācija nav atrodamā. Pamatojums galvenokārt ir līdzīgu pasākumu līdzšinējā pieredze, bet iztrūkst ambīciju sadarbības formu veicināšanai.

Izvēlētās intervences TKO1 un TKO2, kā arī LA9 atbilst attiecīgajam mērķim un ir nodrošināta saikne ar vispārējiem mērķiem Šī mērķa ietvaros (intervences TKO1 un TKO2) ir plānoti pasākumi vides un klimata mērķu sasniegšanai. KLP SP maz akcentēts reģionālais aspekts. KLP SP paredz skaidru saiti starp ieguldījumiem un plānotajiem iznākumiem. Iznākuma rādītāji ir saistīti ar atbilstošajiem rezultāta rādītājiem. Neskaidrība ir par rezultāta rādītāja R.10 novērtēšanu. TKO2 ir jauna intervence, tādēļ ar to saistītos rezultātus (R.10 un R.11 atbilstošās vērtības) nevar viennozīmīgi novērtēt, jo tās balstītas uz potenciālu sagaidāmo interesi, kura plānota diezgan optimistiski. Plānotie mērķi nav ambiciozi, taču vērtējami kā samērīgi, ņemot vērā līdzšinējo pieredzi atbalsta izmantošanā un potenciālo pieprasījumu. Intervencei LA9 finanšu piešķirums var tikt vērtēts kā adekvāts mērķu sasniegšanai, tomēr pie nosacījuma, ja tam būs atbilstošs pieprasījums. Pārējās intervencēs finansējumu indikatīvi var uzskatīt par adekvātu, ievērojot KLP SP ietvērto skaidrojumu. Kopumā šim mērķim atvēlēti tikai 0,33% no KLP finansējuma, kas ir nenozīmīgi uz kopējā fona.

Saistībā ar vides un klimata jautājumiem ir paredzēti trīs SM: **SM4** Dot ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā, pielāgoties tām un attīstīt ilgtspējīgu enerģētiku, **SM5**: veicināt ilgtspējīgu attīstību un efektīvu tādu dabas resursu pārvaldību kā ūdens, augsne un gaiss, tostarp, samazinot atkarību no ķīmikālijām un **SM6**: palīdzēt apturēt un pavērst pretējā virzienā bioloģiskās daudzveidības zudumu, uzlabot ekosistēmu pakalpojumus un saglabāt biotopus un ainavas.

Tiešā veidā SM4-SM6 atbilst piektais KLP SP stratēģiskais uzstādījums – Katra saimniecība, efektīvi izmantojot resursus, iegulda bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un klimata pārmaiņu mazināšanā. Tā kā KLP SP minēts, ka vides un klimata mērķos tiek paredzēts ieguldīt vairāk par 50% publiskā finansējuma, un tas saistīts tikai ar vienu stratēģisko uzstādījumu, tad secināms, ka to definēšanā nav veidota sabalansēta pieeja, jo citi stratēģiskie uzstādījumi attiecas uz daudz mazāku KLP ieguldījumu. Intervencēs iekļautie rezultāta rādītāji apliecina, ka katra saimniecība nesniegs sagaidāmo ieguldījumu. Zināmā mērā šajā stratēģiskajā uzstādījumā ir ielikta pretruna, iekļaujot jēdzienu “..efektīvi izmantojot resursus..”, jo bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā nereti ir aktuāla resursu ekstensīvāka izmantošana. Tāpēc novērtētāji rosina klimata prioritātei SM4 definēt atsevišķu stratēģisko uzstādījumu no SM5 un SM6.

SM4 mērķi SVID pamatojuma apraksts ietver lielāko daļu no specifiskā mērķa definējuma komponentēm. Aprakstā ir pietiekami izvērsti stipro un vājo pušu pamatojums, bet trūkst iespēju un draudu jeb ārējo faktoru ietekmes apraksts. Diskutabls ir ar meliorācijas

sistēmu apsaimniekošanu saistīto ieguvumu apraksts situācijas analīzē un ar to saistītie SVID elementi. Situācijas analīzes apraksts un SVID elementi nosedz galvenos Latvijai specifiskos aspektus saistībā ar klimata mērķa tematiku, un kopumā SVID elementi ir pamatoti pieejamo datu ietvaros. SEG emisiju samazinošo pasākumu un CO2 piesaistes veicināšanas vajadzības ir izrietošas no SVID analīzes. Lai gan situācijas aprakstā un SVID elementos ir iekļauta atjaunojamo energoresursu (AER) analīze, tā nav iekļauta definētajās vajadzībās. Apraksts par Latvijas nacionāli noteiktajiem klimata pārmaiņu samazināšanas mērķiem zemes sektorā un diskusiju noslēguma stadijā esošajām ES regulējuma izmaiņām (nacionālo mērķu palielinājums) - KLP SP nav ietverts. ES plānotā ZIZIMM mērķa vērtības palielināšana, kuras izpildei īpaši nozīmīga būs organiskās augsnes apsaimniekošana un CO2 piesaistes palielināšana meža platībās, nav pieminēta. Ņemot vērā 2023. gadā (pieņemot grozījumus ZIZIMM un SPR regulās) sagaidāmos klimatneitralitātes sasniegšanas mērķrādītājus Latvijai, ar ZIZIMM sektoru saistītajām intervencēm būtu jābūt prioritārākām - attiecīgi to mērķa vērtībām un atbalsta likmēm kopumā lielākām. Šobrīd KLP SP attiecībā uz ZIZIMM plānots pēc iepriekšējā perioda pieejas. Pozitīvi vērtējams fakts, ka paredzēts KLP ieguldījums augsnes vispārējā stāvokļa uzlabošanā, kā arī tādas jaunas intervences kā mitrzemes, zālāju atjaunošana un zaļās joslas. Sagatavotā KLP SP ir vērsta, lai ieguldījumu emisiju samazināšanā palielinātu. SM4 ir identificējama sasaiste starp mērķiem, vajadzībām un intervencēm. Šī mērķa sasniegšanai izvēlētas intervences kopumā dos ieguldījumu mērķu sasniegšanā. SM4 ir izvēlētas vairākas jaunas intervences attiecībā uz mēslojuma plānošanu un iestrādi, emisiju mazinošo lopkopību un arī minimālo augsnes apstrādi un optimālu augsnes pH līmeņa uzturēšanu (abas pēdējās intervences, gan būtu vairāk attiecināmas uz SM5). SM4 mērķa sasniegšanu orientēta LA 7.1 intervence, bet tās apmērs ir nepietiekams. Katrai vajadzībai iepļānota vismaz viena intervence, tomēr atsevišķām intervencēm ietekme uz specifiskā mērķa sasniegšanu vērtējama kā netieša vai arī grūti novērtējama. Lielākajai daļai SM4 intervencu nav iespējams novērtēt vai tās spēš pietiekamā mērā risināt vajadzības, ņemot vērā plānoto mērķa platību, jo KLP SP nedod iespēju identificēt mērķa vērtības tieši attiecībā uz SM4 vajadzību apmierināšanu, jo tās pārklājas ar citiem SM. Intervencēs iekļauti rezultāta rādītāji apliecina, ka katra saimniecība nesniegs ieguldījumu mērķī. LA un TM intervences veidotas savstarpēji saskaņoti un papildinoši. TKO1.1 un TKO2.1 minēta "SEG emisiju ierobežošana", bet nav skaidrs ar kādām darbībām to plānots atbalstīt un kā veidojas vai neveidojas sasaiste ar LA un TM. Ambiciozākas vai jaunas intervences ir izvēlētas maz, pamatā tiek turpināta līdzšinējā pieeja, jo īpaši platību maksājumos. Vairākas SM4 strādā sinerģijā ar SM5 mērķi. Intervence LA4.1. saistībā ar mērķi SM4 ir pretrunīgi vērtējama. Plānotais atbalsta apjoms var nodrošināt kopšanas ciršu īstenošanu vēsturiski līdzšinējā ikadējā platību apjomā, bet neveicinās neproduktīvo mežaudžu nomaiņu. Nosacījumi finansējuma saņemšanai atsevišķos gadījumos nav vērsti uz SM4 mērķa sasniegšanu.

SM4 mērķvērtību noteikšana, balstoties uz iepriekšējā periodu nav atbilstoša, jo periodā 2020-2030 ES un attiecīgi arī Latvijas līmenī ir izvirzīti daudz ambiciozāki klimata pārmaiņu samazināšanas mērķi, virzībā uz kuru sasniegšanu KLP SP ir jādod atbilstoši lielāks ieguldījums. Šis konstatējums ir saistīts ar emisiju samazināšanas mērķi. Katram SM4 rezultāta rādītājam ir mērķa vērtība, bet ir gadījumi, kad mērķa vērtība neprecīzi atbilst intervences būtībai. Rezultātu rādītāji pamatā atbilst intervencēm. KLP SP intervences mērķa vai iznākuma rādītājiem. Likmju pamatojums ir nepietiekams, lai spriestu par tā pamatotību.

SM5 kontekstā augsnes un ūdens kvalitātes uzturēšanā un aizsardzībā KLP SP paredzēts nozīmīgākais ieguldījums no vides un klimata intervencēm. Daļā intervencu nodrošināta

pēctecība, un tiek turpināta jau esošā pieeja, t.sk., balstoties uz līdzšinējo pieredzi arī mērķvērtību noteikšanā. Nozīmīgs SM5 ieguldījums paredzēts ekoshēmās, taču, lai uzlabotu vides stāvokli, atbalsta noteikumu izstrādē un īstenošanā jāievieš stingrāki un mērķtiecīgi nosacījumi. Ņemot vērā, ka KLP SP ir mainīta konceptuālā pieeja, t.sk., tiks ieviestas ekoshēmas, lai sasniegtu definētās mērķa vērtības, nepieciešams paredzēt aktīvas informatīvās kampaņas un pirmajos gados neierobežot saistību uzņemšanos par jaunām papildu platībām. Noteiktās SM5 mērķa vērtības komplektā ar vispārīgiem nosacījumiem nav ambiciozas un ieguldījums nepietiekami tiek virzīts zināmajās mērķteritorijās (ĪJT, riska ūdensobjektos, bioloģiski apsaimniekotās platībās), lai KLP SP paredzēta saikne ar upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāniem. Kopumā sagatavotais KLP SP nesniedz drošus pierādījumus, ka tiks sasniegta labāka situācija augšnes, ūdens un gaisa kvalitātes jomā.

Lielākā daļa rezultāta rādītāju tieši saistīti ar atbalstītajām platībām un aptver lielas LIZ platības. Vairāku pasākumu nosacījumi faktiski ir atbilstoši vai ir tuvi esošajai (normālai) lauksaimniecības praksei. Šāda pieeja rada riskus un var novest pie situācijas, ka SM5 tiek veikti ievērojami publiskā finansējuma ieguldījumi lielās platībās, taču ietekme uz vidi ir neliela. ES stratēģiskajos dokumentos bioloģiskās lauksaimniecības platību īpatsvaram kā mērķis definēti 25% platību plānošanas perioda beigās, taču Latvijā intervencei LA11. definētā mērķa vērtība ir 19%.

SM5 intervences stratēģija ir iekšēji saskaņota. Plānotās intervences ar tajās paredzēto vispārīgo pieeju ir daļēji spējīgas risināt identificētās vajadzības. Vairākiem rādītājam (piemēram O.8.) svarīgi nodrošināt nepārklāšanos ietekmēto platību uzskaitē. Patlaban Latvijā nav izveidota metodoloģiski pamatota aprēķinu sistēma nevienam no SM5 provizoriskajiem ietekmes rādītājiem, tāpēc vadošajai iestādei jāizstrādā metodika un jāveic to aprobācija.

SM6 attiecībā uz bioloģisko daudzveidību KLP SP izvirzījusi ambiciozākus mērķus, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, paredzēta lielāka sasaiste ar PAF nekā iepriekš, kā arī ieviestas esošajām intervencēm papildinošas intervences, piemēram, zālāju atjaunošana. Lielākā daļa mērķa vērtību ir platības hektāros vai to īpatsvars. Tā kā daļa intervencu saglabājas no iepriekšējiem periodiem, tad KLP SP pamatots, ka mērķa vērtības ņemtas vērā balstoties uz rezultativitāti un finansējuma apguvi līdzšinējos pasākumos, veidojot zināmu pēctecīgumu, taču atzīmējams, ka vairākos pasākumos publiskā finansējuma ierobežojumu dēļ ir bijis noteikts maksimālais atbalstāmo platību limits, kā arī noteikti ierobežojumi atsevišķos gados jaunu saistību uzņemšanai. Vienīgais raksturīgais sasniedzamais rezultātu rādītājs, kas attiecas tieši uz šo mērķi biodaudzveidībai, ir R.31. Dzīvotņu un sugu saglabāšana. Platības ziņā ES zālāju biotopiem mērķis ir atbilstošs attiecībā uz nacionālajiem mērķiem. Mežu teritorijās nav SM6 mērķtiecīgu intervencu, tādēļ nav izvirzīta mērķplatība. No SM6 atvēlētā finansējuma patlaban lielākā daļa ir paredzēta zālāju apsaimniekošanai, nav plānotas aktivitātes (biotehniski pasākumi) bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai meža zemēs. KLP SP atvēlētais publiskais finansējums un intervencu ieguldījums nav pietiekami ambiciozs, lai apturētu bioloģiskās daudzveidības zudumu. Plānotie bioloģiskās daudzveidības rezultāta rādītāji kopumā ir attiecināmi uz vajadzībām un atbilst tām. KLP SP ietvertie rezultāta rādītāji pietiekami neraksturo SM6 V4, t.i., ainavu un to elementu aizsardzību.

Kopumā sešas no septiņām SM6 definētām vajadzībām ir balstītas uz KLP SP sniegtiem pierādījumiem. Visām SM6 definētajām vajadzībām ir saikne ar stratēģisko mērķi, kā arī SM6 definētās intervences tieši un netieši ir saistītas ar SM6. Vērtējot sasaisti starp vajadzībām un intervencēm, secināms, ka visas intervences ir attiecināmas uz definētām SM6 vajadzībām,

kuras ir nosegtas atšķirīgā apjomā. Nav nodrošināta pietiekama sinerģija ar intervence TM4.6, jo tā var veicināt aramzemē sēto zālāju platības palielināšanos uz ilggadīgo zālāju rēķina.

Pozitīvi vērtējama apmācību palielināšana vides jautājumos, jo īpaši par ekoshēmām un citām jaunajām intervencēm. Tas ir būtisks priekšnosacījums, lai šīs intervences veiksmīgi īstenotos. Papildu apmācībām saistībā ar ekoshēmām un citām jaunajām intervencēm jāveic regulāras sākotnējās informatīvās aktivitātes, lai pasākums sekmīgi ieviestos praksē un būtu izplatīts.

SM7 Piesaistīt gados jaunus lauksaimniekus un veicināt darījumdarbību lauku apvidos.

SVID pamatojuma apraksts ir strukturēts, balstoties uz pašreizējo situāciju jomā un tajā ietverta pieejamā informācija no publiskajām datu bāzēm un ieinteresēto pušu konsultācijām tematiskajās darba grupās. Aprakstā SVID elementi gandrīz visos gadījumos ir kategorizēti atbilstoši, tomēr atsevišķi tā elementi nav skaidri formulēti. Attiecīgie teritoriālie, nozaru, ekonomiskie, sociālie, strukturālie un vides aspekti SVID ir iekļauti daļēji. SVID analizē neprecīzi norādīts uz demogrāfisko politiku kā draudu, nevis situāciju, kura rezultātā tiek veicināta migrācija un samazinās dzimstība. Nav analizēta ne darījumdarbība lauku apvidos, ne jauno lauksaimnieku darījumdarbība. Sociālie aspekti netiek analizēti. Trūkst analīzes par to, kādā mērā līdzšinējais atbalsts gados jauno lauksaimnieku piesaistei ir bijis atbilstošs potenciālajam pieprasījumam. Nav izvērtēta ne Altum aizdevumu atvieglojumu efektivitāte jaunajiem lauksaimniekiem, ne Latvijas zemes fonda atbalsts. Atsevišķiem SVID elementiem trūkst kvantitatīva datu pamatojuma. Daļēji tas ir aizstāts ar kvalitatīvo vērtējumu, tomēr vērojamas nepilnības. Atsevišķos gadījumos pierādījumu apjoms ir nepietiekams, lai varētu viennozīmīgi izteikt konkrēto apgalvojumu, un atsevišķos norādītajos gadījumos pamatojuma trūkst.

Valsts un teritoriālās īpatnības ir analizētas un atspoguļotas SVID elementos, tomēr ne visos aspektos ir vērojama vienāda detalizācijas pakāpe. SVID aprakstā nav vajadzīgajā apjomā un detalizācijas pakāpē izvērtēti jaunie lauksaimnieki.

Situācijas apraksts ir veidots atbilstoši SM7 problēmjautājumam par gados jaunu lauksaimnieku iesaisti nozarē, bet ne par darījumdarbības veicināšanu lauku apvidos, kas arī ietverts šajā mērķī. Situācijas apraksts ir balstīts uz pierādījumiem, tomēr ne visiem situācijas aprakstā izmantotajiem pierādījumiem ir norādīti informācijas avoti. Situācijas apraksts ir balstīts uz pašreizējo situāciju, daļēji iekļaujot jaunāko informāciju, bet SVID analizē nav izmantota ES oficiālā statistika (Eurostat) un EK ziņojumi, kas ļautu salīdzināt Latvijas situāciju gados jauno lauksaimnieku piesaistē un līdzšinējo pasākumu ieviešanā ar ES dalībvalstu rādītājiem.

Atbilstošie kopējie konteksta rādītāji izmantoti daļēji. Nav izmantots rādītājs C.16 Jaunie lauksaimnieki (New farmers), kas ir vērtējams kā ļoti būtisks šī SM sakarā.

Atzinīgi vērtējams finansējuma un atbalsta saņēmēju skaita palielinājums intervences LA6 “Gados jaunu lauksaimnieku darījumdarbības uzsākšana” plānots atbalstīt 932 gados jaunus lauksaimniekus. Pozitīvi vērtējams LA6 Finanšu instrumenta palielinātais pieejamais atbalsts no 100 tūkst. EUR līdz 150 tūkst. EUR vienam pretendētājam, kā arī palielinātā kapitāla atlaide, tomēr negatīvi vērtējams gala saņēmēju skaita samazinājums no 120 uz 100 plānotajiem atbalsta saņēmējiem. Atzinīgi vērtējams LA6 FI papildinājums par iespēju kumulēt ar citu investīciju atbalstu gados jauniem lauksaimniekiem, un zemes iegādei varēs novirzīt līdz 10% no kopējās aizdevuma summas. KLP SP nav skaidrots, vai intervences LA6 finansējuma sadalījumā tiks ievērots reģionalizācijas princips. Iztrūkst reģionālā un lokālā konteksta analīze.

Jauno lauksaimnieku grupā saimniecību vidējais lielums palielinās un šī tendence tiks veicināta, piešķirot atbalstu intervences TM3 ietvaros saimniecību platībai līdz 150 ha, kaut vidējā gados jauno lauksaimnieku saimniecības platība ir 47 ha. Nav pamatojuma, kāpēc ir izvēlēts TM3 atbalsts tieši par 150 ha. KLP SP nav noteikts konkrēts mērķis sasniegt zināmu jauno lauksaimnieku proporciju.

SM8 Veicināt nodarbinātību, izaugsmi, sociālo iekļautību un vietējo attīstību lauku apvidos, tostarp veicināt bioekonomiku un ilgtspējīgu mežsaimniecību. Situācijas apraksts ir balstīts uz pašreizējo situāciju jomā. Aprakstā ir iekļauta ļoti plaša informācija, tomēr ne vienmēr tā ir saskaņota un pilnīga, tikai daļa no tā tiek izmantota tālākajam pamatojumam SVID un vajadzību formulējumos. Situācijas aprakstā nepilnīgi nodalīti iekšējie un ārējie faktori un to ietekme. Ne visiem faktoriem un apraksta nodaļām ir ņemtas vērā izmaiņas un tendences un to ietekme uz tautsaimniecības attīstību. Aprakstā SVID elementi gandrīz visos gadījumos ir kategorizēti atbilstoši, tomēr atsevišķi tā elementi nav skaidri formulēti. Teritoriālie, nozaru, ekonomiskie, sociālie, strukturālie un vides aspekti SVID ir iekļauti daļēji. Nozaru (atsevišķu tautsaimniecības sektoru) aspekts ir nepietiekami izvērtēts, lai gan tam ir liela nozīme gan nepieciešamo atbalsta pasākumu, gan finanšu resursu apjoma plānošanā.

Situācijas apraksts ir veidots atbilstoši SM8 problēmjaudājumam. Reģionālās atšķirības, kas ietekmē izaugsmi lauku apvidos, ir analizētas. Situācijas aprakstam iztrūkst lauku apvidos pastāvošo problēmu un to cēloņu izvērtējums pēc tā būtības un lauku apvidu attīstības vīzijas un mērķu definējums. Kopumā SM8 aptver vairāk nekā tikai vienu prioritāti. Trūkst skaidrs redzējums par izvēlēto rādītāju sasaisti ar mērķi. Nav skaidrs, kādēļ bioekonomika ir ietverta sadaļā zem nodarbinātības. Bioekonomikas joma nepietiekami aprakstīta, kaut gan ar to tiek saistīta lauku teritoriju galveno tautsaimniecības nozaru turpmākā izaugsme. Kopumā no SM8 aprakstā minētajiem datiem var izsecināt galvenos problēmjaudājumus saistībā ar lauku apvidu izaugsmi un vietējo attīstību.

SM8 ir izdalītas 5 vajadzības, kuras attiecas tieši uz SM8, 1 horizontālā mērķa ietvaros īstenojamā izglītību sekmējošā vajadzība, kā ar 1 vajadzība, kas risināma ārpus KLP SP, sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm. Lai gan vajadzību loģiskā ķēde pārsvarā ir izsekota, ma, reizēm trūkst paša pamatojuma SVID elementiem, uz ko balstās vajadzību definēšana. Ne visas vajadzības ir pilnīgi pamatotas ar analīzi.

Vajadzības ir specifiskas. Teritorijas identitāte (t.sk., teritoriju zīmoli) un Kopdarbības atbalsts, t.sk., zaļā publiskā iepirkuma veicināšanai, īsajām piegādes ķēdēm, bet tām nav skaidra pamatojumu SM8 aprakstā. Pozitīvi, ka vajadzību sarakstā ir iekļautas arī tādas vajadzības, kuras nav tieši attiecināmas uz KLP SP, bet ir aktuālas. Skaidra vajadzību prioritizācija SM8 ietvaros nav veikta.

SM8 rezultātu rādītājs R38 LEADER tvērums nav ambiciozs, jo definētais rezultātu rādītājs 100% jau šobrīd ir sasniegts, jo VRG pārklāj visu lauku teritoriju un tās iedzīvotājus. R39 Lauku teritoriju attīstība ir atbilstošs SM8 specifiskai, tomēr sasniedzamais rezultāts 630 uzņēmēji (bez dubultās uzskaites) nav ambiciozs.

SM9 mērķis ir uzlabot Savienības lauksaimniecības spēju reaģēt uz sabiedrības prasībām pārtikas un veselības jomā, tostarp uz prasību pēc kvalitatīvas, nekaitīgas un uzturvielām bagātas pārtikas, kas ražota ilgtspējīgā veidā, prasību samazināt pārtikas atkritumus, panākt dzīvnieku labturību un apkarot rezistenci pret antimikrobiāliem līdzekļiem. KLP SP dokumentā ietvertais apraksts ir vispārīgs, bet pēc būtības visiem SVID analīzes apgalvojumiem ir pamatojums izvērstajā SVID analīzes dokumentā. SVID ir balstīta uz pašreizējo situāciju, uz kuru attiecas KLP SP SM9 situācijas apraksts ietverot publiskajās datu

bāzēs pieejamo kvantitatīvo un kvalitatīvo datu avotu analīzi. Šī mērķa SVID elementu izstrādei un pamatojumam nav veikta teritoriālo aspektu analīze, lai gan atsevišķos gadījumos tam ir nozīme. Nozaru griezum (atsevišķu lauksaimniecības sektoru) ir analizēts nepilnīgi vai nav analizēts vispār, īpaši sadaļā par pārtikas kvalitātes shēmām, bioloģiskās un integretās lauksaimniecības darbību, dzīvnieku veselību un labturību, kā arī AML izlietojumu, un ZPI paaugstinātas kvalitātes produktu nodrošinājums pa preču grupām, pārtikas zudumiem.

Ekonomiskie aspekti ir daļēji analizēti. Izvēlētais vajadzības ir izrietošas no SVID. Ceļš no SVID uz attiecīgajām vajadzībām visumā ir skaidrs un pamatots, lai arī ne visām vajadzībām.

Vajadzību un intervencu loģija KLP SP ir skaidra un saprotama. Šī mērķa sasniegšanai ir izvēlētas 10 intervences, bet ne visas ir skaidri saprotama sasaiste ar mērķi. Liela daļa no ieteikumiem ņemti vērā, bet paredzētais atbalsts bioloģiskajai lopkopībai ir nepietiekams, lai sekmētu bioloģiskās lopkopības (gan piena, gan gaļas liellopu) attīstību un saglabāšanu esošajā līmenī. Iznākumu rādītāji nav sīkāk skaidroti. KLP SP SM9 ir izvirzīts R10, bet detalizētāk nav skaidrota šī rādītāja izmantošana. Kopējais finansējums tieši SM9 mērķim ir grūti novērtējums, jo lielākā daļa intervencu sasieta ar citiem mērķiem.

Horizontālais mērķis **SMH** *Ar zināšanām, inovāciju un digitalizēšanu modernizēt lauksaimniecību un lauku apvidus, veicinot jaunā apgūšanu, kopīgošanu un tālāku izplatīšanu* attiecas uz visu KLP SP. Tas jāņem vērā, veidojot visus mērķus un paredzamās intervences. Kopumā KLP SP ievēro šo pieeju. SVID elementi, vajadzības, intervences loģika, izvēlētie rādītāji un finansējuma sadalījums kopumā ir atbilstošs.

Neskatoties uz to, ir vairāki trūkumi. Vairāki SVID un vajadzību formulējumi nav pietiekoši analizēti. SVID analizē iztrūkst iepriekšējā perioda kritiska izvērtējuma tekstā par katru SM attiecībā uz horizontālo mērķi. Iztrūkst dziļāka analīze, kas pamato vajadzības, no kā atvasinās rādītāju vērtības. Visas vajadzības nav nosegtas ar intervencēm (SMH V 7). Iztrūkst esošās pieredzes kritisks vērtējums, kas neļauj pilnvērtīgi spriest par zināšanu ieguvēju vajadzībām. Nav saskaņotas vajadzības un to saistība ar intervenci starp dažādiem SM.

Trūkst pētījumu, kas pamatotu mērķa vērtību atbilstību vajadzību apjomam. Nav datu par risku analīzi attiecībā pret dažādām intervencēm. Iztrūkst priekšizpēte.

Trūkst informācijas par AKIS dalībnieku sadarbības analīzi un to kapacitāti AKIS kontekstā. Nav informācijas par digitalizācijas apjomu pašlaik un tās potenciālo ekonomisko ietekmi, kas pamatotu FI lietošanu. AKIS, kā jauns elements, nav pietiekoši izprasts - un tā attiecināšana uz Valsts lauku tīklu (VLT) ir uzskatāma par sašaurinātu izpratni

Saistībā ar intervences pamatojumu būtu nepieciešams plašāks SMH aptveres skaidrojums un sasaiste ar citiem SM, ņemot vērā SM horizontālās ietekmes. Pamatā SMH tiek attiecināts tikai uz LA1, LA2, LA3., kas ir sašaurināta izpratne. KLP SP iztrūkst apraksta par to, cik tas būs aptverošs. Ņemot vērā AKIS jomas, kas ir ārpus KLP SP, būtu jāvērtē lielāka uzmanība, tam, kā šīs jomas (piemēram, lauksaimniecības izglītība, inovācijas, digitalizācija) tiek koordinētas un izmantotas KLP mērķu sasniegšanai.

SMH intervencē finansējuma sadalījums pa gadiem ir līdzīgs kā esošajā periodā, paredzot apmācības sākt ar 2024. g. un turpināt līdz 2029. g. Tas nav racionāli no apmācību ietekmes plānotajā periodā, jo zināšanas vajag pielietot praksē. Tas var ietekmēt arī rādītāju sasniegšanu (R1, R28).

Saistībā ar finansējumu tekstā nav analīzes un pierādījumu, kādēļ ir jāsamazina finansējums, palielinot/ samazinot rādītāju vērtības, ņemot vērā faktu, ka pasākumi ir pieprasīti. Kopumā ambīcijas ir zemākas nekā iepriekšējā periodā, kas nav skaidrots.

KLP SP ir plašs tvērums ar dažādām atbalsta intervencēm, kura ieviešanas rezultāti būs atkarīgi no Ministru kabineta noteikumiem, kuros detalizētāk tiks aprakstīti visu intervencu nosacījumi.

Saturs

Summary in English	2
Kopsavilkums latviešu valodā.....	14
Ievads.....	28
1. Ex-ante novērtējuma uzdevumi un mērķi.....	29
2. Darbību apraksts Ex-ante izvērtējuma procesā un novērtēšanas ekspertu sadarbība ar Vadošo iestādi.....	30
3. Konteksta un vajadzību novērtējums Ex-ante ziņojuma 1.posms	32
(SM1) Speciālais mērķis Nr.1: Stiprināt pārtikas nodrošinājumu, atbalstīt lauku saimniecību ienākumu pietiekamību un saimniecību izturētspēju visā Savienībā	32
(SM2) Speciālais mērķis Nr.2: Pastiprināt orientēšanos uz tirgu un vairo konkurētspēju, tostarp ar lielāku uzsvāru uz pētniecību, tehnoloģijām un digitalizāciju.....	38
(SM3) Speciālais mērķis Nr.3: Uzlabot lauksaimnieku stāvokli pievienotās vērtības veidošanās ķēdē	43
(SM4) Speciālais mērķis 4: Dot ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā, pielāgoties tām un attīstīt ilgtspējīgu enerģētiku	47
(SM5) Speciālais mērķis 5: Veicināt ilgtspējīgu attīstību un dabas resursu – ūdens, augsnes un gaisa – efektīvu pārvaldīšanu.....	52
(SM6) Speciālais mērķis 6: Palīdzēt aizsargāt bioloģisko daudzveidību, stiprināt ekosistēmu pakalpojumus un saglabāt biotopus un ainavas.....	57
(SM7) Speciālais mērķis Nr.7: Piesaistīt gados jaunus lauksaimniekus un veicināt darījumdarbību lauku apvidos	63
(SM8) Speciālais mērķis Nr.8: Veicināt nodarbinātību, izaugsmi, sociālo iekļautību un vietējo attīstību lauku apvidos, tostarp veicināt bioekonomiku un ilgtspējīgu mežsaimniecību	70
(SM9) Stratēģiskais mērķis 9: Uzlabot ES lauksaimniecības spēju reaģēt uz sabiedrības prasībām pārtikas un veselības jomā, tostarp uz prasībām par nekaitīgu, uzturvielām bagātu un ilgtspējīgi ražotu pārtiku, par pārtikas atkritumiem un par dzīvnieku labturību.	77
Horizontālais mērķis: Ar zināšanām, inovāciju un digitalizēšanu modernizēt lauksaimniecību un lauku apvidus, veicinot jaunā apgūšanu, kopīgošanu un tālāku izplatīšanu.....	83
4. Atbilstības un saskaņotības novērtējums.....	91
4.1. Cik lielā mērā KLP SP dod ieguldījumu KLP specifiskajos mērķos (SM), ņemot vērā nacionālās un reģionālās vajadzības un potenciālu attīstību?.....	91
4.2. Cik lielā mērā KLP SP parāda lielāku vispārējo ieguldījumu vides un klimata mērķu sasniegšanā?	101
4.3. Cik lielā mērā KLP SP ir iekšēji saskaņots?.....	104
4.4. Cik lielā mērā KLP SP ir saskaņots ar citiem attiecīgajiem instrumentiem?	113
4.5. Cik lielā mērā gaidāmais iznākums (outputs) sekmēs rezultātus, kas izteikti reālistiskās mērķvērtībās?.....	117
5. Rezultatīvātes un lietderības novērtējums.....	129
5.1. Cik lielā mērā piešķirtie budžeta resursi atbilst KLP SP specifiskajiem mērķiem?	129
5.2. Cik lielā mērā izpildījuma ietvarā izvēlētie atskaites punkti (ikgadējās vērtības) ir atbilstoši?	135
5.3. Cik lielā mērā ir pamatota ELFLA atbalstīto finanšu instrumentu izmantošana?	137
6. Intervencu novērtējums	138
6.1. Intervences stratēģijas vizualizēšana	138
6.2. Sasaistes pārbaude starp vajadzībām, mērķiem un intervencēm.....	138

6.3. Sasaistes izvērtējums starp ieguldījumiem, rezultātiem, ietekmi un to ieguldījumu mērķu sasniegšanā.....	152
6.4. Sinerģiju novērtēšana starp specifiskajiem mērķiem (SM) un intervencēm	158
6.5. Novērtēt KLP SP attiecības ar citiem attiecīgajiem instrumentiem	161
7. Kvantificētu mērķvērtību un atskaites punktu atbalsta novērtēšana.....	163
7.1. Identificēt intervences veidus, kas saistīti ar attiecīgajiem rezultātu rādītājiem, kuriem ir noteiktas mērķvērtības.....	163
7.2. Novērtēt saikni starp mērķvērtībām un intervencēm	164
7.3. Novērtēt mērķvērtību atbilstību noteiktajām vajadzībām.....	165
7.4. Novērtēt cēloņsakarību no ieguldījumiem un iznākumiem līdz rezultātu mērķvērtībām (R vērtība).....	167
7.5. Pārbaudīt galvenos faktorus, kas jāņem vērā, nosakot mērķvērtības.....	170
7.6. Apkopot novērtējumu.....	171
8. Pamatojums finanšu instrumentu izmantošanai.....	176
8.1. Pārbaudīt KLP stratēģisko plānu, lai iegūtu atbilstošu informāciju par finanšu instrumentiem.....	176
8.2. Pārskatiet SVID analīzi un vajadzīgo pierādījumu novērtējumu par iespējamām tirgus nepilnībām, neoptimālām ieguldījumu situācijām un ieguldījumu vajadzībām.....	177
8.3. Novērtējiet, vai noteiktās finanšu vajadzības un piekļuve finansējumam, kā minēts KLP stratēģiskajā plānā, ir pareizas.	179
8.4. Pārbaudīt, vai FI pievienotā vērtība un atbilstība citiem atbalsta veidiem ir pienācīgi analizēta un aprakstīta KLP stratēģiskajā plānā.	179
8.5. Sniegt vispārēju spriedumu par finanšu instrumentu izmantošanas pamatojumu.	180
9. EX-antes novērtējums par KLP SP ieviešanas kapacitāti (3.posms)	182
1. Vai ir ieviests efektīvs process veikspējas sistēmas izveidei?	182
2. Vai veikspējas sistēmas konceptuālie elementi ir ieviesti?	182
3. Vai galvenie dalībnieki saprot darbības ietvara prasības?.....	183
4. Vai IT sistēmas pielāgošana ir sāka pietiekami agri, lai nodrošinātu tās netraucētu darbību no ieviešanas perioda sākuma?	183
5. Vai plānotais process ir piemērots datu vākšanai par darbībām, teritorijām un dzīvniekiem?	184
6. Vai plānotais datu integrēšanas, analīzes un apkopošanas process ir piemērots uzraudzībai un novērtēšanai?	184
7. Vai konsultāciju veikšanas procedūras ir piemērotas nepieciešamo ziņojumu apstiprināšanai?.....	185
8. Vai noteikumi ir piemēroti, lai laikus iesniegtu Eiropas Komisijai nepieciešamos ziņojumus (visu iepriekšējo darbību kopsavilkuma novērtējums)	186
9. Vai plānotās pēcpārbaudes procedūras ir piemērotas uzraudzības un novērtēšanas konstatējumu risināšanai?.....	186
Pielikumi.	187
1. pielikums. Stratēģiskais mērķis Nr.1	188
2. pielikums. Stratēģiskais mērķis Nr.2.....	204
3. pielikums. Stratēģiskais mērķis Nr.3.....	251
4. pielikums. Stratēģiskais mērķis Nr.4.....	274
5. pielikums. Stratēģiskais mērķis Nr.5.....	309
6. pielikums. Stratēģiskais mērķis Nr.6.....	333

7. pielikums. Stratēģiskais mērķis Nr.7.....	356
8. pielikums. Stratēģiskais mērķis Nr.8.....	378
9. pielikums. Stratēģiskais mērķis Nr.9.....	417
10. pielikums. Stratēģiskais mērķis HORIZONTĀLAIS.....	461
11. pielikums. GIZ 2019 ieteikumi par LAP2014-2020 ieviešanu.....	483
12. pielikums. Ex-post 2007-2014 ieteikumi.....	486
13. pielikums. Pamata un papildinošās intervences.....	494
14. pielikums. Vajadzību risināšana ar intervencēm.	495
15. pielikums Vajadzības, ko risinās ar SMH.....	498
16.pielikums Finanšu piešķirums intervencēs.....	500
17. Pielikums. Mērķos risināmās vajadzības, izvēlētās intervences un rādītāji.	502
18. Pielikums. Rezultātu rādītāju iespējamības pārbaude	513

Ievads

Sākotnējais ziņojums sagatavots Kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) stratēģiskajam plānam (SP) 2021.-2027. Sākotnējais novērtējums tika uzsākts ļoti laicīgi jau 2019.gada beigās sākot gatavot līgumu un darba uzdevumus. Pašas KLP SP sagatavošana bija ilgstošs process gandrīz trīs gadu garumā.

Sākotnējā ziņojuma sagatavošana sākas ar situācijas apraksta un attiecīgi SVID elementu analīzi, lai noteiktu vajadzības. Ņemot vērā ES izvirzītos mērķus (kopā 10), katram mērķi atsevišķi tika vērtēta ietvertā informācija, izvēlētie SVID elementi, tie prioretizēti balstoties uz iesniegtajiem aprakstiem par situāciju un noteiktās vajadzības. Eksperti prioretizāciju balstīja uz ZM iesniegto materiālu pamata, un neveica atsevišķu nozaru analīzi, iesakot un norādot uz informācijas avotiem, kas palīdzētu uzlabot situācijas aprakstu un definēt SVID elementus. Lielākā daļa no SVID elementiem bija atbilstoši mērķiem un vajadzības izrietēja no apraksta. Daļai sasaiste ar mērķi un vajadzībām nebija pilnīga un ekspertiem neradās pārliecība par to atbilstību.

Nākošajā posmā iesniegtā KLP SP forma, kas izstrādātā EK, liedza gūt priekšstatu vai visos SM situācijas aprakstos ir veikti nepieciešamie papildinājumi par katru SM. Tāpēc analīze balstījās uz noteiktajām vajadzībām un spēju attiecīgai intervencei sniegt ieguldījumu tās risināšanā, kā arī rādītājiem ar kuriem vēlas mērīt sasniegumu (iznākuma (O) un rezultāta (R)). KLP SP nav noteikts neviens ietekmes rādītājs (I) un tā vērtība, kādu vēlas sasniegt ieviešot paredzētās intervences un ieguldot ievērojamus līdzekļus. Rādītājiem ir cieša saikne ar atvēlēto finansējumu, kas tika mainīts ņemot vērā gan lauksaimnieku organizāciju viedokli, gan noteiktās prasības no EK par proporcijām starp mērķiem un intervenču finansējuma uzskaiti katram mērķim. Mērķu sasniegšanai ir izvēlēts plašs intervenču loks ar dažādu detalizācijas pakāpi aprakstos. Ir trīs SM, kuriem nepārklājas intervences, bet pārējos SM intervenču devums pārklājas. Katras intervences devums mērķa sasniegšanā būs atkarīgs no MK noteikumos izvirzītajām prasībām un nosacījumiem, jo pašreiz var identificēt tikai iznākuma un rezultāta rādītāju sasaiti ar intervencēm.

Kā 3.posma atskaite ir ietverts ziņojums par institucionālo kapacitāti KLP SP ieviešanas un uzraudzības ietvaros. Ņemot vērā ZM un LAD pieredzi jau iepriekšējo periodu LAP un citu maksājumu administrēšanā un veiktos uzlabojumus digitalizējot pieteikuma iesniegšanu, savienojamību ar citām valsts datu bāzēm, programmas ieviešana un uzraudzība tiks nodrošināta labā līmenī.

1. Ex-ante novērtējuma uzdevumi un mērķi

Sākotnējā novērtējuma (*Ex-ante*) mērķis ir nodrošināt KLP Stratēģiskā plāna 2021-2027 izstrādi atbilstoši Latvijas vajadzībām un ņemot vērā visus ES noteiktos mērķus.

Sākotnējā (*Ex ante*) novērtējumā pārbauda:

1) KLP stratēģiskā plāna ieguldījumu KLP specifisko mērķu sasniegšanā, ņemot vērā vajadzības un attīstības potenciālu, kā arī gūto pieredzi KLP īstenošanā iepriekšējos plānošanas periodos;

2) KLP stratēģiskā plāna projekta sadaļu saskaņotību;

3) paredzētā finansējuma ieguldījumu KLP SP īpašo mērķu un rezultātu sasniegšanā;

4) vai plānoto rezultātu kvantitatīvās mērķvērtības ir reālas,

5) nepieciešamības gadījumā, ELFLA finansēto finanšu instrumentu izmantošanas pamatojumu.

Novērtēšana veikta ievērojot Eiropas lauku attīstības novērtēšanas palīdzības dienesta (ELANPD) sagatavotos atbalsta dokumentus (ELANPD vadlīnijas) *Ex ante* izvērtēšanai.

Atsevišķā dokumentā ir sagatavots Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums, kurā ņem vērā klimata pārmaiņu mazināšanas vajadzības, kas noteiktas Direktīvā 2001/42/EK.

Izvērtēšana tika sadalīta 3 posmos:

1. pašreizējās situācijas apraksts, SVID analīze, vajadzību novērtējums

Šajā posmā sniedz vērtējumu par situācijas aprakstu, SVID un definētajām vajadzībām. Ņemot vērā pieejamo informāciju, novērtē SVID analīzes un vajadzību saskaņotību un atbilstību, kas jārisina ar KLP SP starpniecību. Sniedz atbildes uz ELANPD vadlīnijās sagatavotajiem jautājumiem (guiding questions GQ), par vajadzību, tostarp SVID elementiem, konstatētajām nepilnībām. Sniedz priekšlikumus analīzes un apraksta uzlabošanai.

2. Stratēģiskā plāna intervences loģika;

Novērtē intervences loģikas atbilstību izvirzītajiem mērķiem un definētajām vajadzībām, ņemot vērā paredzētos resursus. Sniedz atbildes uz ELANPD Vadlīnijās ietvertajiem ieteiktajiem jautājumiem (guiding questions GQ), lai veiktu intervences stratēģijas, mērķu un sasniedzamo rezultātu izvērtēšanu. Šeit tiek ietverta arī 3.posma atskaite par institucionālo kapacitāti ieviest KLP SP.

3. Stratēģiskā plāna gala varianta novērtējums.

Sniedz gala vērtējumu par visām KLP SP sadaļām, apkopojot ieteikumus tabulā.

2. Darbību apraksts Ex-ante izvērtējuma procesā un novērtēšanas ekspertu sadarbība ar Vadošo iestādi

Darbu uzsākšanai tika nokomplektēta ekspertu grupa, lai varētu novērtēt visas desmit jomas jeb specifiskos mērķus, kas ietverti KLP SP. No Agrosursu un ekonomikas institūta (AREI) tika iesaistīti visi Lauku attīstības novērtēšanas daļas (LAND) pētnieki: Dr.oec.A.Vēveris, Dr.geogr. P.Lakovskis, Dr.geogr.A.Pužulis, doktoranti - Mg.oec.A.Hauka, MBA J.Hazners, Mg.oec. L.Aleksejeva un projektu vadīja Mg.sc.ing.E.Benga.

Novērtējumam tika piesaistīti eksperti gan no zinātniskajām institūcijām, gan universitātē, gan valsts institūcijām, gan eksperti ar pieredzi konkrētās jomās. Par ekonomiskajiem jautājumiem tika piesaistīti divi eksperti: Dr.oec.V.Bratka (AREI), Dr.oec.J.Ozoliņš (neatkarīgais eksperts), par mežsaimniecības jautājumiem Dr.silv. D.Dubrovskis (LLU/LBTU tagad VARAM), par vides un klimata jautājumiem Mg.silv. A.Butlers (Silava), Mg.envir.sc. I.Līcīte (Silava), Mg.silv. A.Lupiķis (Silava), Dr.geogr., asoc.prof.S.Rūsiņa (LU), par lauku telpas sociāli ekonomiskajiem jautājumiem Dr.sc.soc.A.Zobena (LU), Dr.sc.soc. M.Niklass (LU), un pārtikas drošības jautājumiem Dr. med.vet. A.Bērziņš (BIOR) un Mg.ing.sc. M.Eiklons (PVD). Tā kā KLP SP novērtējuma process ilga gandrīz trīs gadus un nebija iespējams plānot konkrētus laikus ekspertu iesaistei dokumentu izvērtēšanā, kā arī darba sarežģītības dēļ, daļa no ekspertiem neturpināja sadarbību un to pārtrauca gan pēc 1.posma, gan pēc 2.posma. Šī paša iemesla dēļ netika atrasti arī citi eksperti, jo piesaistītajam ekspertam jābūt izpratnei gan par politiski administratīvajiem procesiem, gan jāpārziņ attiecīgā tēma plašā un detalizētā tvērumā. Arī pats KLP SP apraksts ir sarežģīti strukturēts, apjomīgs un grūti saprotams dokuments, kas gan nav ZM jautājums, bet EK radītās sistēmas jautājums.

Sākotnējais novērtējums pēc struktūras atbilst ELANPD vadlīnijām un ietver atbildes uz ieteiktajiem jautājumiem (guiding questions GQ).

Procesa 1.posmā tika detalizēti izvērtēti apraksti (situācijas analīze, SVID elementi un vajadzības), un notika vairākas tiešsaistes sanāksmes ar Zemkopības ministrijas (ZM) kā Vadošās iestādes darbiniekiem gan uzdodot jautājumus par sagatavoto informāciju, gan vēlāk skaidrojot ieteikumus. Paralēli notika ZM organizētas tikšanās ar iesaistītajām pusēm (lauksaimniekiem, mežsaimniekiem, dažādu nevalstisko organizāciju pārstāvjiem (NVO)), lai uzklautu viņu iebildumus un priekšlikumus. Plašā iesaiste dokumentu sagatavošanā ir pozitīva, bet apgrūtināta nonākšanu pie konsensusa, ja viedokļi ir krasi atšķirīgi un mainīgi. Plašāk par reģionālajām konferencēm un darba grupām pieejams <https://zm.gov.lv/zemkopibas-ministrija/statiskas-lapas/klp-2023-2027?nid=3118#jump>. Tā rezultātā arī novērtētāji vairākkārt skatīja veiktās izmaiņas gan par situācijas aprakstu, gan SVID elementiem un to formulējumu, gan definētajām vajadzībām.

Procesa 2.posms bija vissarežģītākais, jo katra specifiskā mērķa (SM) aprakstā vairs nebija ietverts situācijas apraksts, bet tikai SVID elementi un vajadzības, kas tādejādi nedeve priekšstatu vai tie ir atbilstoši 1.posmā sniegtajiem priekšlikumiem papildināts situācijas apraksts. Tādēļ tika vērtēts vai SVID un vajadzības tiek risinātas ar izvēlētajām intervencēm, ņemot vērā pieejamos finanšu datus un mērķvērtības, kā arī rezultāta un iznākuma rādītāji. Arī šī posma laikā tika organizētas tikšanās ar ZM pārstāvjiem, lai pārrunātu jautājumus, kas radušies ekspertiem par izvēlētajiem rādītājiem, vērtībām, intervencēm. Paralēli tam notika arī ZM kā vadošās iestādes konsultāijas ar nozaru pārstāvjiem. Iesniegtais dokuments no ZM

atbilda EK prasībām par KLP SP apraksta formu un sadaļām, bet ir ļoti apgrūtināts izvērtējumam un lasītājam no malas.

Procesa 3.posms bija saistīts ar lieliem izaicinājumiem, jo atsevišķi eksperti vairs nepiedalījās darbu veikšanā un nācās izvērtēt visas KLP SP sadaļas atkārtoti un ļoti īsā laika periodā. Tā kā bija veiktas ievērojamas finanšu realokācijas, bija nepieciešami skaidrojumi no ZM puses ar pamatojumiem par izmaiņām. KLP SP novērtēšanas procesā tika sekots ELANPD vadlīnijām, bet ņemta vērā arī novērtētāju pieredze un kompetence no iepriekšējā perioda. Ņemot vērā ļoti īso periodu, kas tika atvēlēts gala versijas izskatīšanai, šajā dokumentā tiek ietverta sākotnējā 1. un 2.posma analīze, bet iebildumi par gala versiju tika ietverti atsevišķā tabulā (skat. Pielikumu 10.). Tajā veikti papildinājumi saskaņā ar izvērtēto jauno KLP SP dokumentu, kurā bija veiktas izmaiņas gan situācijas aprakstā, gan SVID, bet jo īpaši izvēlētajās intervencēs un to mērķvērtībās, finanšu datus, rezultātus un iznākuma rādītājos.

Kopumā KLP SP novērtēšanas process bija ļoti ilgs un vairākkārtīgi arī 2.posmā un 3.posmā nācās atgriezties un veikt 1.posma darba uzdevumus, līdz ar ZM veiktajām izmaiņām dokumentā. Tādējādi novērtēšanas proces bija laika un darba resursu ietilpīgs.

3. Konteksta un vajadzību novērtējums (1.posms)

Šajā nodaļā ir apraksts par katru no Specifiskajiem mērķiem un atbildes tiek sniegta uz uz ELANPD vadlīnijās sagatavotajiem jautājumiem par attiecīgajā posmā veicamo.

(SM1) Speciālais mērķis Nr.1: Stiprināt pārtikas nodrošinājumu, atbalstīt lauku saimniecību ienākumu pietiekamību un saimniecību izturētspēju visā Savienībā

SVID izvērtējums

Cik lielā mērā SVID ir visaptverošs, pilnīgs un saskaņots?

SVID pamatojuma apraksts ir strukturēts, balstoties uz 1. speciālo mērķi. SVID ir balstīts uz pašreizējo situāciju jomā, uz kuru attiecas KLP SP, un sniedz kopumā izvērstu ainu, kurā ietverta valstī pieejamā informācija.

SVID aprakstā “stiprās puses” un “iespējas” ir nodalītas kopumā atbilstoši, izņemot, var atzīmēt, ka 1.” stiprā puse” (S) un 1.” iespēja” (I) ir formulētas līdzīgi. Vairākos S formulējumos ir minēts vārds “salīdzinoši”, kas būtu lietojams tad, ja salīdzina ar kādu citu valsti, reģionu vai citiem datiem. Savukārt “vājās puses” (V) un “draudi” (D) nav nodalīti pietiekami skaidri, jo vairāki ārējos draudos iekļautie SVID elementi ir attiecināmi uz iekšējām vājajām pusēm. Līdzīgas problēmas formulējumi atrodami jau V sadaļā, tādēļ ieteicams pārformulēt dažus D elementus, liekot akcentu uz ārpus lauksaimniecības izcelsmes negatīvo faktoru ietekmi. Vēlams papildināt SVID sadaļu ar jauniem elementiem, kuri izriet no situācijas analīzes (sk. sadaļu Ieteikumi).

Attiecīgie teritoriālie, nozaru, ekonomiskie, sociālie, strukturālie un vides aspekti SVID ir iekļauti daļēji (skat.1.tabulu). Teritoriālais aspekts ir analizēts tikai atsevišķiem ekonomiskajiem rādītājiem (neto pievienotā vērtība kopumā un galvenajos specializācijas virzienos), kā arī ievērtēti vides raksturlielumi (zemes kvalitatīvais novērtējums ballēs un veģetācijas sezonas vidējais ilgums). Nozaru (atsevišķu lauksaimniecības sektoru) aspekts izvērtēts ievērojami detalizētāk – gandrīz visiem apskatītajiem rādītājiem. Nozaru analīze iztrūkst strukturālo pārmaiņu raksturojumā, līdz ar to nav noteikts, kurās nozarēs un cik lielā mērā tās ir notikušas. Līdzīgi, nav veikta analīze apvienotā skatījumā (saimniecību lielums un nozares), tādēļ no pašreizējā izvērtējuma nav redzams, cik lielā mērā atšķirīgie rezultāti saimniecību lieluma grupās ir saistīti ar nozaru struktūru.

Strukturālie aspekti ir analizēti, vērtējot saimniecību skaita, LIZ un standarta izlaides dinamiku, nodarbinātību, NPV, tiešmaksājumu apmēru. Lai arī analīze kopumā norāda uz būtiskām atšķirībām saimniecību grupās, tomēr trūkst skaidri formulētu secinājumu pietiekamiem ienākumiem. Būtu jānorāda grupas, kurās ienākumi ir nepietiekami vai zemi, taisnīgu ienākumu nodrošināšanas kontekstā.

Vides aspekti ir analizēti, vērtējot taisnīgu (pietiekamu) ienākumu nodrošināšanas iespējas reģionālā kontekstā. Eiropas kontekstā (salīdzinājums ar citām ES dalībvalstīm) ir aplūkots ļoti minimāli – tikai ienākumu ziņā pret ES vidējo (LEK dati), tuvāk neizvērtējot atšķirību iemeslus un vēlamās darbības ienākumu pietiekamības kontekstā.

Ārējo faktoru un to izmaiņu analīze veikta ierobežotā apmērā. Galvenokārt šāda analīze ir saistībā ar risku analīzi.

Cik lielā mērā SVID ir specifisks?

Valsts un teritoriālās īpatnības kopumā ir analizētas un atspoguļotas SVID elementos. Atsevišķu lauksaimniecības apakšnozaru analīze ir izvēsta, iespējams, pat pārlietu detalizēti un aizņem lielu apjomu. Piemēram, 2.3.sadaļa “Lauksaimniecības ienākumu attīstība sektoros” aizņem 8 lpp., lai arī iepriekš tekstā ir jau veikta atsevišķu apakšnozaru analīze. Tādējādi citi specifiski aspekti, kuri ienākumu nodrošinājumā ir ne mazāk būtiski, piemēram, saimniecību lielums un atrašanās vieta, ir analizēti ievērojami mazāk.

Cik lielā mērā SVID ņem vērā īpašās prasības noteiktajam mērķim?

SVID satur ar lauksaimniecības ienākumiem saistīto jautājumu analīzi. Kopumā SVID pamatojumā iekļautā analīze ienākumu nodrošināšanas sakarā ir vispārīga. Samērā maza uzmanība veltīta to saimniecību grupu identificēšanai, kurām ienākumu atbalsts būtu visvairāk nepieciešams, attiecīgo vērtējumu, pamatojot ar skaitļiem. Liela uzmanība veltīta atsevišķu lauksaimniecības apakšnozaru izvērtējumam, ražošanas struktūrai utt., taču šādas analīzes secinājumi attiecībā uz ienākumu nodrošinājumu nav pietiekami skaidri formulēti. Tikpat kā nav pievērsta uzmanība līdzšinējo atbalsta pasākumu efektivitātei un devumam. Ir pieminēts, ka Latvijā vidējie lauksaimnieku ienākumi ir vieni no zemākajiem ES, taču nav izvēsta analīze par šādas situācijas iemesliem.

SVID un vajadzībās nav iekļauti pārtikas nodrošinājuma aspekti. Tomēr jāņem vērā, ka SVID un vajadzību apraksts ir gatavoti pirms COVID-19 pandēmijas, kas rada un iespējams, arī nākotnē radīs jaunus izaicinājumus. Tādēļ var pieņemt, ka SM1 pirmajai daļai „stiprināt pārtikas nodrošinājumu” turpmāk tiks pievērsta lielāka uzmanība. Tādēļ ieteikums Vadošajai iestādei SVID pie šī mērķa analizēt Latvijas pārtikas nodrošinājumu un ieviest attiecīgas vajadzības, lai apdraudējumu gadījumā būtu pietiekami daudzveidīga pārtika. Kopš 2000. gada ir bijušas vairākas epidēmijas – SARS, MERS, Ebola, cūku gripa u.t.t.. To cēloņi nav novērsti, bet gluži otrādi, tādēļ reāla vajadzība ir Latvijas lauksaimniekiem un pārtikas rūpniecībai būt gataviem Latvijas iedzīvotājus nodrošināt ar pietiekami daudzveidīgu pārtiku ārkārtas situācijās. Tieši un konkrēti norādot - kas ir galvenais, ko sabiedrībai no šī tautsaimniecības sektora vajag un tādēļ rodas pamatojums mērķtiecīgi ieguldīt publiskā atbalsta līdzekļus.

Cik lielā mērā SVID ir balstīta uz pierādījumiem?

SVID analīze kopumā ir balstīta uz pierādījumiem. SVID ir balstīts uz pašreizējo situāciju, iekļaujot iespējami jaunāko informāciju. SVID pierādījumi ir balstīti uz oficiālo statistiku (CSP, Eurostat, EK), valsts datu bāzes - LAD (maksājumu aģentūra) u.c. valsts iestāžu datiem kā arī SUDAT, kas ir vienīgais starptautiski salīdzināmais ekonomiskās informācijas avots par lauku saimniecībām. Tādēļ ir pamats uzskatīt, ka izmantotā informācija ir kvalitatīva un ticama.

Kopējie konteksta rādītāji (CCI) izmantoti kopumā atbilstoši, tomēr ir dažas piezīmes. Rādītājs C.25 *Lauksaimniecības uzņēmējdarbības ienākumi* ir pareizi izmantoti salīdzinājumam ar vidējām algām visā ekonomikā, tomēr šī rādītāja vērtība nav aprēķināta atbilstoši darba dokumentā 2018/0216 (COD) norādītajai metodikai. Kā paskaidrots dokumentā (rādītāja C.25 apraksts), tiek izmantoti 3 apakšrādītāji, no kuriem pirmajos divos, kas paredz dalītājā izmantot kopējo lauksaimniecībā nodarbināto pilno darba vienību skaitu, skaitītājā jāiekļauj ne tikai tīrie uzņēmējdarbības ienākumi (A variantā), bet arī atlīdzība nodarbinātajiem (*compensation of employees*). B variants paredz FADN datu izmantošanu, šajā gadījumā pie saimniecību tīrajiem ienākumiem pieskaitot algotā darba izmaksas. Ja tās netiek iekļautas, lauksaimnieku saņemtie ienākumi tiek mākslīgi samazināti, tādēļ aprēķinātais ienākumu līmenis lauksaimniecībā pret

vidējo visā ekonomikā tiek iegūts zemāks nekā faktiski. Piemēram, saskaņā ar Latvijas nosūtītajiem LEK datiem, atbilstošais rādītājs (C.25 A variants) 2018.gadam ir 7422 EUR/GDV (nevis 4620).

Situācijas analīzē ir analizēta arī lauksaimniecības produktivitāte, lai arī nav izmantoti konteksta rādītāji, kuri raksturo produktivitāti lauksaimniecībā (C.28, C.29). Turpretī pieminēta zema graudaugu ražība, piena izslaukums utt., kas attiecas tikai uz dažām nozarēm un arī ir minimāla analīze ES kontekstā. Tādēļ nav īsti skaidrs mērķis to iekļaušanai aprakstos.

Pierādījumu klāsts papildināts arī ar citiem kvantitatīviem rādītājiem (skat. pielikuma tabulu).

Atsevišķos gadījumos pierādījumu apjoms ir nepietiekams, lai varētu viennozīmīgi izteikt konkrēto apgalvojumu, un atsevišķos norādītajos gadījumos pamatojuma trūkst. Kopumā labāk pamatotas ir stiprās un vājās puses (t.i. iekšējie faktori), taču ārējie faktori ir mazāk analizēti, tādēļ to pamatojums ir mazāk balstīts uz pierādījumiem. Piemēram, lai arī ir pamats uzskatīt, ka *saimniecību skaita un nodarbināto skaita samazinājums rada lauku apdzīvotības samazināšanās risku, jo nav sekotāju, kas turpinātu lauksaimniecisko darbību*, tomēr minētā saistība aprakstā nav parādīta. Līdzīgi nav atrodams skaitliskais pamatojums SVID elementam *ražošanas attīstība un ienākumu pieaugums tradicionālajās lauksaimniecības nozarēs iespējams, palielinoties patēriņam un pieprasījumam pēc kvalitatīviem un konkurētspējīgiem produktiem*.

Savukārt iespējas ir identificētas nelielā skaitā, un novērtētāju skatījumā, esošā analīze ļauj identificēt vairāk iespēju ienākumu paaugstināšanai un stabilizācijai.

Vērtējot atsevišķu nozaru rentabilitāti (2.6.-2.18.attēli), ir iekļautas ieņēmumu un izmaksu prognozes, kurām nav skaidri norādīts avots, turklāt prognozēs (sākot no 2021.gada) nav iekļauti vairāki atbalsta veidi, kuri ir paredzēti līdz 2020.gadam. Šī iemesla dēļ prognozētie rezultāti nav uzskatāmi par korektiem. Būtībā ir izdarīts pieņēmums, ka attiecīgie maksājumi turpmāk netiks piešķirti, bet tas nav pamatots.

Kvalitatīvo datu avotu izmantošana analīzes daļā nav aprakstīta, trūkst kvantitatīvo un kvalitatīvo datu sasaistes. Var atzīmēt, ka ieinteresēto pušu pieredzes / skatījuma apkopojums ir veikts un dokumentēts, un liela daļa fiksēto ierosinājumu ir iekļauta SVID un vajadzībās, taču situācijas aprakstā uz to trūkst atsauces. Tomēr atsevišķos gadījumos ieinteresēto pušu pārstāvju viedokļi ir pretrunīgi un izteikti subjektīvi. Tādēļ vēlams plašāka ekspertu vērtējumu / pētījumu, novērtējumu un iepriekšējās KLP instrumentu izmantošanas pieredzes izmantošana.

Piekluve finansējumam šajā SVID nav analizēta, izņemot 2.6.sadaļu "Riski, kas ietekmē lauksaimnieku ienākumus". Tajā ir aprakstīti līdzšinējie pasākumi zaudējumu kompensācijai un risku mazināšanai. Tomēr arī šeit nav aprēķinu, cik lielā apjomā risku mazināšanas pasākumi būtu nepieciešami.

Ieteikumi situācijas aprakstam un SVID:

1 Aprakstā būtu jāpārvērtē, vai visa tajā iekļautā informācija ir pietiekami saistīta ar SM1 uzdevumu – stiprināt pārtikas nodrošinājumu, sekmēt ienākumu pietiekamību un saimniecību ilgtspēju. Ieteicams samazināt lauksaimniecības un tās apakšnozaru vispārējā raksturojuma daļu (1.daļa), kas lielā mērā var attiekties arī uz citiem virzieniem, bet sniegt konkrētu skaidrojumu, kas tiek saprasts ar pietiekamiem ienākumiem, un uz ko būs orientēta KLP šajā mērķī. Informācijas sniegšanā lietderīgi vairāk koncentrēties uz tiem datiem, kuri paskaidro problēmu un ir cieši saistīti ar identificētajiem SVID elementiem un vajadzībām, tajā skaitā, ienākumu apjomi, dinamiku un tendenču iemeslu analīzi, saistībā ar KLP. Jāsniedz pamatojums, kādēļ ienākumi tiek raksturoti ar neto pievienoto vērtību.

2 Sadaļu 2.3. “*Lauksaimniecības ienākumu attīstība sektoros*” iespējams parādīt koncentrētāk, neveicot atsevišķu apakšnozaru analīzi tik augstā detalizācijas pakāpē. Vēlama pārskatāmāka informācija par ienākumu atšķirībām dažādās nozarēs. Ienākumu nodrošinājuma sakarā vienlīdz būtu atspoguļojami arī teritoriālie un saimniecību lieluma aspekti, kuri SM1 sakarā ir pat iespējams būtiskāki.

3 Sadaļu 2.6. “*Riski, kas ietekmē lauksaimnieku ienākumus*” vēlams aprakstīt koncentrētāk, izvairoties no garas aprakstošās daļas par vēsturiskiem notikumiem. Akcents būtu liekams uz to, kam un kādā apmērā ir atbalsta vajadzības, kādi ir iespējamie atbalsta mehānismi.

4 Uzlabot atsevišķu SVID elementu formulējumus, t.sk. lai izvairītos no nekorektas kategorizācijas (sk, SVID apraksta 1.&3.tabulu).

5 Uzlabot atsevišķu SVID elementu pamatojumu, atbilstoši SVID apraksta 1.&3.tabulā norādītajam. Tajā skaitā, precizēt rādītāju *Uzņēmējdarbības ienākumi lauksaimniecībā uz vienu strādājošo salīdzinājumā ar vidējām algām visā ekonomikā* (2.1.tabula aprakstā), atbilstoši EK darba dokumentā 2018/0216(COD) noteiktajam lauksaimniecības rādītāja aprēķinam (A variants), iekļaujot arī atlīdzību nodarbinātajiem.

6 Situācijas aprakstā un SVID elementu pamatojumā izmantot zinātniskos pētījumus un LAP novērtētāju ziņojumus par līdzšinējo atbalsta instrumentu darbību, tematiskajiem pētījumiem par lielajām un mazajām saimniecībām, atsaukties uz iepriekšējo periodu pieredzi, akcentējot to, ko nepieciešams mainīt.

7 Izskatīt iespēju papildināt SVID ar dažiem elementiem, atsevišķos gadījumos papildinot aprakstu (atbilstoši komentāriem zemāk):

7.1. Pie stiprajām pusēm:

Vairākās nozarēs sasniegts pašnodrošinājums, ir eksportspējīgas nozares (graudi, piens, pākšaugi). Ar datiem pamatots apraksts pašlaik sniegts par pākšaugiem, līdzīgi būtu papildināms par pienu un graudiem.

7.2. Pie vājajām pusēm:

- Ienākumi lauksaimniecībā ir nestabili - mēdz būt lielas ikgadējas svārstības. (Pamatojums jau iekļauts).
- Daudziem produktiem nav sasniegts pašnodrošinājums (mājputni, cūkas, augļi utt.). Attiecīgo produktu sadaļās papildināma informācija.
- Latvijas lauksaimnieku ienākumi būtiski atpaliek no ES vidējiem. Šeit būtu vēlams konkretizēt, tieši kurās saimniecību grupās (teritoriāli, lielums u.c.) ir lielākās grūtības nodrošināt pietiekamus ienākumus. Datu avots SUDAT.

7.3. Pie iespējām:

- *Netradicionālo nozaru, nišas produktu attīstības veicināšana.* Pašreizējā aprakstā šīm nozarēm nav pievērsta liela uzmanība, bet dažādošanas nepieciešamība uzsvēta vairākos pētījumos un novērtējumos, t.sk. GĪZ`2019.
- *Esošo lauksaimniecības zemju intensīvāka apsaimniekošana, jo īpaši mazajās un vidējās saimniecībās, kā arī mazāk labvēlīgās teritorijās.* Par šo liecina dati par iegūstamo produkciju (standarta izlaidi) uz 1 nodarbināto un 1 ha (t.sk. LAND veiktie pētījumi par lielajām un mazajām saimniecībām).
- *Apdrošināšanas, kopfondu utt. attīstība ienākumu stabilizācijai.* Par to pieminēts jau esošajā aprakstā, kā arī LAND novērtējumos (Lielo saimniecību ieguldījuma izpēte, GĪZ`2019 KNJ nr.7).
- *Eksportspējīgu nozaru attīstība, importa aizvietošana.* Šajā sakarā ir minētas nozares, kurās imports pārsniedz eksportu, dažviet ir pieminēts eksporta potenciāls. Tomēr būtu lietderīga detalizētāka analīze.

7.4. Pie draudiem:

- *Lauku apdzīvotības samazināšanās samazina cilvēku loku, kas var un vēlas turpināt lauksaimniecisko darbību.*
- *Publiskā atbalsta mehānismi veido lielu un pieaugošu lauksaimnieku atkarību no publiskā atbalsta, kas rada risku atbalsta samazināšanas gadījumā.*

Lai arī netiešā veidā minētie draudi izriet no esošās situācijas analīzes, skaidrākam pamatojumam būtu vēlams pievienot atbilstošus datus par lauku apdzīvotību un atbalsta apjomu pa gadiem un īpatsvaru ienākumos (CSP, LEK/ SUDAT dati) un veiktie pētījumi.

Vajadzību analīze

Cik lielā mērā vajadzību novērtējums ir pamatots ar pierādījumiem un SVID analīzi?

Izvēlētās vajadzības ir skaidri izrietošas no SVID. Uz katru vajadzību ir tieši attiecināmi viens vai vairāki SVID elementi. Vienlaikus analīze rāda, ka SVID ir plašāks nekā uz šo mērķi attiecinātās vajadzības, jo daļa SVID elementu neatspoguļo vajadzības.

Ceļš no SVID uz attiecīgajām vajadzībām kopumā ir skaidrs un pamatots, lai arī ar dažiem iebildumiem, kuri aprakstīti SVID apraksta 4.&5.tabulās. Finanšu instrumentu izmantošana lielākajai daļai vajadzību nav vērtēta un nav attiecināma, izņemot 5.vajadzībai “nodrošināt ienākumu stabilitāti”. Minētajai vajadzībai ir veikta analīze par izmantotajiem un iecerētajiem finanšu instrumentiem, ieskaitot apdrošināšanas pakalpojumu pieejamību, kā arī iemeslus, kas kavēja lauksaimniekiem iesaistīties kopfondā risku mazināšanai.

Cik lielā mērā vajadzību novērtēšana ir visaptveroša, specifiska un pilnīga?

Visas vajadzības ir attiecināmas uz KLP SP, tomēr uz to iztrūkst specifiskas norādes. Lielākā daļa vajadzību ir specifiskas. Šo vajadzību novērtējumā ir iekļauta konkrētu reģionu (teritoriju), nozaru un saimniecību grupu specifiskā situācija. Tomēr dažas ir vispārējas (piemēram, ienākumu tuvināšana tautsaimniecības vidējiem), un šajos gadījumos būtu iespējams konkrētāks vērtējums, tieši uz kādu lauksaimnieku daļu tas attiecas.

Riska vadības vajadzības novērtējums ir iekļauts.

Cik lielā mērā vajadzības ir prioritizētas?

Skaidra vajadzību prioritizācija SM1 ietvaros nav veikta. Atbilstoši sniegtajiem apskaidrojumiem to plānots darīt visas KLP ietvaros. *Ex-ante* vērtētāji ir veikuši indikatīvu SM1 vajadzību prioritizāciju, ņemot vērā SVID analīzi un attiecīgo SVID elementu svarīgumu. Saskaņā ar šo novērtējumu vajadzības ir novērtētas pievienotajā SVID aprakstu 4.tabulā norādot svarīgumu. Vajadzības ir piesaistītas konkrētajam mērķim.

AKIS elementi vajadzību identifikācijai ir ņemti vērā, tomēr tie nav norādīti.

Cik lielā mērā SVID un vajadzību novērtēšanas process ir bijis labi sagatavots un iekļaujošs?

SVID un vajadzību formulēšanas process tika uzsākts pietiekami savlaicīgi, lai varētu veikt vairākas plašākas apspriešanas un iesaistīt speciālistus, kā arī ieinteresētās puses (nozares pārstāvjus). Partneru iesaiste ir notikusi gan nacionālā, gan reģionālā līmenī, organizējot nacionāla līmeņa darba grupas, kā arī reģionālās konferences (katrā NUTS3 reģionā). Ieinteresēto pušu rekomendācijas kopumā ir iekļautas SVID un vajadzībās, lai arī bieži vien vispārīgā veidā. Jāņem vērā, ka rekomendācijas bieži vien ir savstarpēji pretrunīgas.

SVID sagatavošanā ir izmantots plašs informācijas klāsts, tomēr atzīmējams, ka dažkārt informācija atspoguļota, iespējams, pārlietu detalizēti, bet iztrūkst visu elementu pamatojums vienlīdzīgā pakāpē, jo maz vai nemaz nav izmantoti iepriekšējie novērtējumi un pētījumi. Kopumā SVID izpildījums ir visaptverošs un saskanīgs. Dažādu institūciju / organizāciju iesaiste šajā darbā ir bijusi galvenokārt konsultāciju līmenī.

Ieteikumi Vajadzību aprakstam:

1. Vajadzību uzskaitījumu būtu lietderīgi papildināt ar šādām vajadzībām, kuras izriet no jau esošajiem SVID elementiem, taču pašreizējā vajadzību sarakstā netiek formulētas kā vajadzības:

- *Attīstīt nozares ar augstāku pievienoto vērtību, t.sk. netradicionālās nozares un nišas produktus (augsta vajadzība)*
- *Sekmēt lauksaimniecības zemju atgriešanu (zema vajadzība)*
- *Sekmēt jaunu tehnoloģiju ieviešanu un attīstību (vidēja vajadzība)*

2. Rindojot vajadzības, ieteicams izmantot vērtētāju izveidoto vajadzību rangu (augsta – vidēja – zema), kas izveidots, ņemot vērā vajadzību un tām atbilstošo SVID elementu saistības intensitāti, kā arī katra SVID elementa svarīgumu.

3. Precizēt vajadzību pamatojumu un formulējumus atbilstoši SVID aprakstu tabulā apkopotajiem ierosinājumiem. Tajā skaitā, iekļaut atsauces uz iepriekšējiem novērtējumiem un iepriekšējo periodu pieredzi. Skat. Secinājumus un ieteikumus no Ex-post 2007-2013, GĪZ 2019, novērtējumiem “Mazo un vidējo saimniecību attīstības iespējas un ieteicamie risinājumi LAP kontekstā” (LAND, 2017.g.), “Lielo saimniecību ieguldījums lauksaimniecības attīstībā, ņemot vērā LAP atbalsta ietekmi” (LAND, 2018.g.).

4. Apsvērt vajadzību, kas saistīta ar pašnodrošinājuma sekmēšanu tajās nozarēs, kurās līdz šim tas nav sasniegts. Tādā gadījumā situācijas apraksts un SVID būtu jāpapildina ar attiecīgu analīzi.

(SM2) Speciālais mērķis Nr.2: Pastiprināt orientēšanos uz tirgu un vairot konkurētspēju, tostarp ar lielāku uzsvāru uz pētniecību, tehnoloģijām un digitalizāciju

SVID izvērtējums

Cik lielā mērā SVID ir visaptverošs, pilnīgs un saskaņots?

SVID analīze 2. specifiskajam mērķim (SM2) ir veikta, balstoties uz situācijas aprakstu saistībā ar šo mērķi. SVID analīzes rezultātā tiek identificēti SVID elementi. Identificēto SVID elementu atbilstība specifiskajam mērķim ir atkarīga no situācijas analīzes aptvēruma un iekļautajiem kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem pierādījumiem. Pēc SVID elementu identificēšanas no tiem tiek veidotas stratēģijas izvēles, tās grupējot atbilstoši plašākām vajadzībām.

Situācijas aprakstā ir iekļautas atsevišķas sadaļas, kurās sniegtā informācija nav tieši saistāma ar SM2, piemēram, saimniecību skaits statistiskajos reģionos un saimniecību lieluma grupās, saimniecību sadalījums LIZ platību grupās, saimniecību sadalījums specializācijas grupās, lauksaimniecībā izmantojamā un izmantotā zeme, izmantoto platību sadalījums augkopības kultūru grupās.

Plaši analizēts meliorēto platību izvietojums, turpretī SVID elementos analīzes rezultāti nav iekļauti. Savukārt veiktā analīze saistībā ar mežaudžu ražību nav attiecināma uz SM2, bet gan uz SM8, kurā iekļauts ilgtspējīgas mežsaimniecības apakšmērķis.

Situācijas aprakstā iekļauti dati par nodarbinātību nozarē. Šī informācija nav tieši attiecināma uz SM2, bet gan uz SM8, kurā iekļauts apakšmērķis veicināt nodarbinātību lauku apvidos.

Attiecīgie teritoriālie, nozaru, ekonomiskie, sociālie, strukturālie un vides aspekti SVID ir iekļauti daļēji (skat. SVID apraksta 1.tabulu).

Situācijas aprakstā analizēta *Neto pievienotā vērtība* (NPV) „produktivitāte”, tomēr šis rādītājs nav pietiekami piemērots produktivitātes tendenču noteikšanai. Piemērotāks rādītājs ir *kopējā faktoru produktivitāte* graudkopībā, lopkopībā un piensaimniecībā, kas nav analizēts. Saistībā ar cūkkopības sektoru nav analizēta barības konversijas pakāpe, kas ir vispārpieņemts produktivitātes rādītājs gaļas lopkopībā un putnkopībā. Putnkopības sektora produktivitātes analīze situācijas aprakstā nav iekļauta.

Situācijas aprakstā iekļauta ilgtermiņa ieguldījumu attīstības dinamika. Paustais viedoklis, ka *bruto ieguldījumi pamatkapitālā* (*jeb precīzāk - bruto pamatkapitāla veidošana*) ir viens no galvenajiem elementiem, lai novērtētu lauksaimniecības sektora konkurētspējas attīstības nākotnes tendences, ir diskutabls. Turklāt Latvijas atrašanās ES valstu „līderpozīcijās”, vērtējot šādu ieguldījumu salīdzinošo vērtību pret radīto bruto pievienoto vērtību, tiek interpretēta pozitīvi, lai gan šāda rādītāja vērtība, tieši pretēji, jāuztver kā „trauksmes signāls”, jo tā liecina par relatīvi zemu investīciju atdevi. Situācijas aprakstā iekļautā informācija liecina, ka Latvijā lauksaimniecības produkcijas izlaides attiecība pret saņemto atbalstu ir viszemākā starp ES-28 valstīm, gandrīz 3 reizes atpaliekot no vidējā līmeņa. Norādīts, ka visbūtiskāk pieauguši ieguldījumi zemes resursos, bet nav analizēta zemes kā ražošanas faktora produktivitāte.

Situācijas aprakstā analizētas arī bilances īstermiņa un ilgtermiņa saistības, kurām nav tiešas saistības ar produktivitāti.

Atsevišķā situācijas apraksta sadaļā aprakstīti saimniecību ienākumi un izdevumi, lai gan tie nav attiecināmi uz SM2, bet gan uz SM1. Šie rādītāji nav tieši saistāmi ar konkurētspēju un

produktivitāti. Jāmin arī, ka saimniecību ienākumi tur nav tieši aprakstīti, tikai pieminēta produkcijas vērtība un tās struktūra.

Atsevišķā situācijas apraksta sadaļā minēti citi produktivitāti ietekmējoši faktori. Tādu atbalsta pasākumu kā aizdevumi zemes iegādei, apgrozāmajiem līdzekļiem, daļēja kredītprocentu dzēšana un kredītgarantijas uzskatīšana par produktivitāti ietekmējošiem ir apšaubāma. Iekļaušanas gadījumā ieteicams atsaukties uz pētījumiem vai citu pamatojošu informāciju, kas raksturo minēto faktoru ietekmi uz produktivitāti.

Saistībā ar lauksaimniecības produktu pārstrādi tiek analizēta sektora pievienotā vērtība, tās īpatsvars kopējā pievienotajā vērtībā, kā arī nodarbinātība. *Darbražīgums* sektorā, kas ir tieši saistāms ar mērķi, nav analizēts. Nodarbinātības analīze nav tieši saistāma ar nevienu no SM2 mērķiem, bet ir iekļauta aprakstā.

Analizēta graudu, gaļas un piena izejvielu izmantošanas dinamika, lai gan lietderīgāka būtu analizēt *ārējās tirdzniecības bilances saldo dinamika nepārstrādātām lauksaimniecības precēm un pārstrādes produktiem*.

Pārstrādes konkurētspējas novērtējums ir vienpusīgs, jo tas balstās vienīgi uz datiem par eksporta plūsmām. Produktu vispārējās konkurētspējas noteikšanai nepieciešama arī importa plūsmu analīze. Konkurētspēja vietējā tirgū analizēta vairākām produktu grupām, tomēr pievienotās diagrammas skaidri nenorāda vietējo ražotāju daļu pašmāju tirgū.

Situācijas aprakstā veikti koncentrācijas indeksu aprēķini galvenajos pārstrādes sektoros, tomēr izdarītie secinājumi ir neviennozīmīgi. Turklāt netiek norādīts, vai iespējami augstāka koncentrācija ir uzskatāma par konkurētspēju paaugstinošu faktoru.

Situācijas aprakstā ir iekļautas inovācijas pārstrādē, tomēr to analīze nav veikta saistībā ar pētniecības, tehnoloģiju un digitalizācijas apakšmērķiem. Saistībā ar pētniecību vienīgi vispārīgi pieminēti zināšanu pārneses pasākumi, un nav norādītas iespējamās pētniecības iestādes un pētniecības jomas. Saistībā ar digitalizāciju minēta digitālā revolūcija (kura notikusi pagājušā gadsimta 90' gados), atbilstoši pierādījumi situācijas aprakstā nav iekļauti. Nav aprakstīta situācija saistībā ar tādiem digitālo tehnoloģiju pamatnosacījumiem kā fiziskā pieejamība, savienojamība un pieejamība cenu ziņā. Nav analizētas digitālo stratēģiju valsts atbalsta politikas nostādnes un programmas, e-pārvaldība, izglītošana informācijas un komunikāciju tehnoloģijās (skat. SVID apraksta 1.&3.tabulas).

Vairāki SVID elementi nav tikuši identificēti, tādējādi atsevišķas vajadzības (nr.5-7, kā arī ārpus SM2 īstenojamās) ir formulētas, balstoties uz situācijas aprakstu, vai arī uz tādiem iesaistīto pušu ieteikumiem, kuri nav iekļauti situācijas aprakstā.

Lielai daļai ar lauksaimniecību saistīto SVID elementu stiprajās un vājajās pusēs nav veikta reģionālā analīze. Lauksaimniecības sektoru sadalījumā sniegta analīze vienīgi attiecībā uz stiprās puses elementu „Sasniegts pašnodrošinājums piena un graudu nozarēs (neto eksportētāji)”.

Iekšējās stiprajās pusēs elements „Palielinājies uz tirgu orientēto saimniecību skaits” ir zināmā pretrunā ar vājo pušu elementu „Liels pašpatēriņa, tirgum neražojošu saimniecību īpatsvars”. Šis elements pilnā mērā neraksturo situāciju saistībā ar tirgus saimniecībām, jo tas sniegts absolūtā izteiksmē. Elementam „Mazie ražotāji piedāvā plašu specifisku un augstas kvalitātes pārtikas produktu klāstu” nav ne kvantitatīvu, nedz kvalitatīvu pierādījumu. Nav skaidrs, vai ar vārdu „ražotāji” jāsaprot lauksaimnieciskie ražotāji vai pārstrādes uzņēmumi. Elements „Pieaug bioloģisko saimniecību skaits” nav tiešā veidā saistīts ar SM2, jo tas nedod iespēju novērtēt bioloģisko produktu konkurētspēju tirgū. Līdzīgi, arī par būtisku daļu citu SVID elementu vērtētāji ir konstatējuši vai nu neatbilstību SM2, vai nepietiekamu pamatojumu,

kā arī ir ieteikts tos konkretizēt, mainīt kategoriju u.tml. Attiecīgie priekšlikumi un komentāri ir apkopoti SVID apraksta 1.&3.tabulās.

Cik lielā mērā SVID ņem vērā īpašās prasības noteiktajam mērķim?

SVID analīzē ir iekļauti ar virzību uz tirgu un konkurētspējas uzlabošanu saistītie jautājumi lauksaimnieciskās ražošanas un pārtikas pārstrādes sektoros. Tomēr daļa analīzē identificēto elementu nav tiešā veidā attiecināmi uz SM2.

Saistībā ar pētniecības, tehnoloģiju un digitalizācijas apakšmērķiem veiktā analīze ir virspusēja un tās aptvērums ir niecīgs. Iespējams, ka analīzes kvalitāti nosaka kopējo konteksta rādītāju neiekļaušana situācijas aprakstā. Kopējais konteksta rādītājs *C.30 Lauksaimniecības imports un eksports (I.7)* izmantots tikai netieši, jo situācijas analīzē nav iekļautas ārējās tirdzniecības bilances saldo izmaiņas nepārstrādātiem, vidēji pārstrādātiem un pārstrādātiem produktiem. Kopējais konteksta rādītājs *C.28 Saimniecību produktivitātes celšana* netiek izmantots, jo nav analizēts rādītājs *Kopējā faktoru produktivitāte lauksaimniecībā (TFP)*.

Cik lielā mērā SVID ir balstīta uz pierādījumiem?

SVID analīze ir balstīta uz situācijas aprakstā iekļauto iespējami jaunāko informāciju. Kvantitatīvie SVID elementu pierādījumi ir balstīti uz oficiālo statistiku (CSP, Eurostat, EK), maksājuma aģentūras (LAD) datiem, kā arī uz ZM veiktajiem aprēķiniem.

Kvalitatīvajos SVID elementu pierādījumos tiek izmantota AREI tematiskajās atskaitēs iekļautā informācija, kā arī tematiskajās darbā grupās sniegtie lauksaimnieku un lauksaimnieku organizāciju ieteikumi.

Kvalitatīvajos SVID elementu pierādījumos tiek izmantotas arī iepriekšējās mācības un pieredzes no AREI LAP 2014 - 2020 novērtēšanas paplašinātajam ikgadējam īstenošanas ziņojumam 2019. gadam.

Zināms skaits SVID elementu ir identificēti, nesniedzot pierādījumus (skat. SVID aprakstu 3.tabulu), tādēļ, nemainot pierādījumu kopu, tie nebūtu izmantojami stratēģijas iespēju veidošanā.

Ieteikumi situācijas aprakstam un SVID:

1. Ar SM2 nesaistītā informācija situācijas aprakstā nebūtu ietverama, un, pēc papildus analīzes, iespējams iekļaujama atbilstošo SM situācijas aprakstos. Situācijas apraksta veidošanā būtu vēlams izmantot hierarhisku pieeju, sākotnēji analīzi balstot uz Kopējiem konteksta rādītājiem (CCI), turpmāk to strukturējot saistībā ar attiecīgajiem ietekmes, rezultāta un iznākuma rādītājiem.

2. Situācijas apraksta 3.nodaļu "Saimniecību (ienākumi un) izdevumi" būtu ieteicams pārdēvēt, vārda "ienākumi" vietā liekot "produkcijas vērtība" vai "ieņēmumi".

3. Atbilstoši SVID apraksta 1.&3.tabulā minētajiem ieteikumiem, būtu pārskatāms SVID elementu uzskaitījums un formulējums. Tie SVID elementi, kuri netiek izmantoti stratēģijas vajadzību veidošanā, no elementu saraksta būtu jāizslēdz. Tāpat būtu izslēdzami tie SVID elementi, kuri nav attiecināmi uz SM2. Gadījumos, kad atsevišķas vajadzības ir formulētas, balstoties uz situācijas aprakstu, vai arī uz tādiem iesaistīto pušu ieteikumiem, kuri nav iekļauti situācijas aprakstā, nepieciešams identificēt atbilstošu SVID elementu un iekļaut to elementu sarakstā.

4. Daļu SVID elementu, kuri saturiski ir atbilstoši, vēlams pārformulēt, lai skaidrāk un precīzāk raksturotu to būtību. Atsevišķos gadījumos elementu lietderīgi formulēt īsāk. SVID elementu formulējumus būtu vēlams veidot neizceļot darbības vārdus (skat. SVID apraksta 1.tab.).

5. Produktivitātes tendenču analīzei var izmantot tādu rādītāju kā to saimniecību īpatsvars, kurām ir traktors. Šāds rādītājs tiek izmantots ES valstu savstarpējos salīdzinājumos.

Vajadzību analīze

Cik lielā mērā vajadzību novērtējums ir pamatots ar pierādījumiem un SVID analīzi?

SVID analīzes rezultātā ir identificētas septiņas uz SM2 attiecināmās vajadzības, no kurām četras vajadzības ir pamatotas ar SVID analīzes elementiem veidotām stratēģijas iespējām.

Skaidra un pamatota virzība no situācijas apraksta un SVID analīzes līdz vajadzību formulējumiem ir saskatāma 2. un 3. vajadzību (numerācija šeit un turpmāk – saskaņā ar SM2 aprakstā noteikto) identificēšanā.

Savukārt 1. vajadzības identificēšanā trūkst skaidras un pamatotas virzības, jo pievienotās vērtības veidošanās ķēdes analīze nav iekļauta situācijas aprakstā. Turklāt šāda vajadzība pamatā ir attiecināma uz SM3. No piesaistītajiem SVID elementiem izveidotās stratēģijas izvēles nosedz lielāko daļu no vajadzībā minētā, tomēr pietrūkst pamatojuma tam, ka atsevišķi izdalīta pievienotās vērtības veidošanās ķēdes attīstība bioloģiskajā lauksaimniecībā.

Lai arī 4.vajadzības identificēšanā ir skaidra un pamatota virzība, tomēr mērķētu finanšu instrumentu paredzēšana ir uzskatāma nevis par atsevišķu vajadzību, bet gan līdzekli (pasākumu) pārējo identificēto vajadzību apmierināšanai. Turklāt vajadzība ir identiska SVID norādītajai iespējai „Mērķētu finanšu instrumentu radīšana un izmantošana, lai risinātu saimniecību finanšu pieejamības grūtības, kas kavē tālāku attīstību”.

Finanšu instrumentu izmantošana ir vērtēta saistībā ar 1. un 2. vajadzībām, bet tie būtu attiecināmi arī uz pārējām vajadzībām.

Trūkst skaidras un pamatotas virzības 5., 6. un 7. vajadzību identificēšanā. Šīs vajadzības nav pietiekami pamatotas, jo nav norādīts neviens SVID elements atbilstošo stratēģijas izvēļu veidošanai. Vajadzība ir vispārīga.

Cik lielā mērā vajadzību novērtēšana ir visaptveroša, specifiska un pilnīga?

Visas vajadzības ir attiecināmas uz KLP SP, tomēr kā iepriekš norādīts, dažām no uz SM2 attiecinātajām vajadzībām trūkst saistības ar attiecīgā mērķa SVID. Tām papildus, ir minētas arī 3. horizontālā mērķa ietvaros īstenojamās konkurētspējas sekmēšanas vajadzības, kā arī divas ārpus KLP SP risināmās vajadzības, sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm. Tādēļ ir pamats uzskatīt, ka vajadzību noteikšana ir visaptveroša, specifiska un pilnīga. Nepietiekoši izskatīta iespēja papildināt vajadzību klāstu, kas tieši attiecināmas uz SM2, saistībā ar pētniecību, virzību uz jaunām tehnoloģijām un digitalizāciju. Tomēr jāpiebilst, ka daļēji šis dublējas ar SM3 SVID analīzi un tajā formulētajām vajadzībām.

Lielākā daļa uz SM2 attiecināto vajadzību ir vispārīgas, t.i. izveidotās izvēles ir attiecināmas uz lauksaimnieciskās ražošanas un pārstrādes sektoriem kopumā. Specifiska lielā mērā ir 2. vajadzība, jo vairums izvēlnes ietver atsevišķas saimniecību grupas. Par specifisku uzskatāma arī 4.vajadzība, jo ir minēti konkrēti finanšu instrumenti un mērķ grupas, tomēr tie būtu uzskatāmi drīzāk kā līdzeklis citās vajadzībās iekļauto mērķu sasniegšanai.

Specifiska prasība ir iekļauta 3.vajadzībā sekmēt eksportspējīgu augstas pievienotās vērtības produktu ražošanu, tomēr šāda izvēle nav pietiekami pamatota ar atbilstošiem SVID elementiem.

Cik lielā mērā vajadzības ir prioritizētas?

Sākotnējā prioritizācija ir atbilstoša 2. un 3.vajadzībām, un tām izveidoto stratēģijas opciju skaits un nozīmīgums ir augsts. Prioritizācija uzskatāma par daļēji atbilstošu 1.vajadzībai, jo no esošajiem SVID elementiem izveidoto stratēģijas izvēļu skaits un to nozīmīgums ir nepietiekams, lai to atzītu par augsta līmeņa vajadzību. Atbilstoši veiktajam ranžējumam, tā atbilst vidēja līmeņa vajadzībai. Savukārt, 5., 6. un 7.vajadzības nav iespējams prioritizētas sakarā ar atbilstošu SVID elementu un no tiem izrietošo stratēģijas izvēļu trūkumu.

Cik lielā mērā SVID un vajadzību novērtēšanas process ir bijis labi sagatavots un iekļaujošs?

SVID un vajadzību formulēšanas process tika uzsākts pietiekami savlaicīgi, lai varētu veikt vairākas plašākas apspriešanas un iesaistīt speciālistus, kā arī ieinteresētās puses (nozares pārstāvjus). Partneru iesaiste ir notikusi gan nacionālā, gan reģionālā līmenī, organizējot nacionāla līmeņa darba grupas, kā arī reģionālās konferences (katrā NUTS3 reģionā). Ieinteresēto pušu rekomendācijas ir iekļautas SVID un vajadzībās.

SVID un vajadzību sagatavošanā ir izmantots plašs daudzveidīgas kvantitatīvās un kvalitatīvās informācijas apjoms. Tomēr atsevišķas situācijas apraksta sadaļas nav pilnā mērā attiecināmas uz SM2. Informācijas analīze dažviet ir bijusi pārāk izvērsta, turpretī detalizācijas pakāpe atsevišķos gadījumos ir nepietiekama. Daļa SVID elementu ir veidoti, balstoties vienīgi uz kvalitatīvo informāciju. Tematisko atskaišu un iepriekšējo novērtējumu pieredzes un gūto mācību izmantošana ir adekvāta. Kopumā SVID analīze ir daļēji konsekventa un saskanīga. SVID analīzi un vajadzību identificēšanu ir veikusi Vadošā iestāde, izmantojot iesaistīto pušu rekomendācijas.

Ieteikumi Vajadzību aprakstam:

1. Prioritizējot vajadzības, ieteicams izmantot vērtētāju izveidoto vajadzību rangu (augsta - vidēja - zema), kas izveidots, ņemot vērā vajadzību identificēšanā no SVID elementiem izveidoto stratēģijas opciju skaitu un atbilstošo SVID elementu nozīmīgumu skalā no 1 līdz 3.
2. No vajadzību saraksta izslēgt 4.vajadzību, jo tā ir uzskatāma par SVID iespēju, kura izmantojama citu vajadzību apmierināšanai veidojamās stratēģijas opcijās.
3. Izslēgt no vajadzību saraksta 6. vajadzību, to pārvietojot uz SM8.
4. Identificēt atbilstošo stratēģijas izvēļu veidošanai nepieciešamos SVID elementus 5. un 7. vajadzībām.
5. Nav pamatojuma 5.vajadzībai situācijas aprakstā, un tās formulējums netiešā veidā iegūts no iesaistīto pušu rekomendācijām tematisko darba grupu sanāksmēs, tādēļ būtu izvērtējama tās iekļaušanas nepieciešamība, iekļaušanas gadījumā sniedzot atbilstošu kvantitatīvu pamatojumu.

6. Gan vajadzību, gan SVID formulējumos, kur tas nepieciešams, būtu lietderīgi skaidrāk nošķirt, kuros gadījumos formulējums attiecas uz primāro lauksaimniecisko ražošanu, bet kuros – uz pārtikas ražošanu.

7. Pārdomāt vajadzības saskaņā ar piedāvāto aprakstu un komentāriem SVID apraksta 3.un 4.tabulās.

(SM3) Speciālais mērķis Nr.3: Uzlabot lauksaimnieku stāvokli pievienotās vērtības veidošanās ķēdē

SVID izvērtējums

Cik lielā mērā SVID ir visaptverošs, pilnīgs un saskaņots?

SVID pamatojuma apraksts ir strukturēts, balstoties uz 3. specifisko mērķi (SM3). SVID elementu izvēle ir balstīta uz pašreizējo situāciju jomā, uz kuru attiecas KLP SP, un tā sniedz pietiekami plašu priekšstatu, kurā ietverta pieejamā informācija.

Situācijas aprakstā norādīts, ka kooperācijas loma kopējā izlaidē pieaug, kā arī pieaug kooperatīvos iesaistīto lauksaimnieku skaits. Lielākā daļa sektoru ir iekļauti aprakstā, tomēr nav analīzes reģionu dalījumā. Norādītā stiprā puse „*Spēcīgi attīstīta kooperācija graudkopības nozarē, vērojama kooperatīvu konsolidēšanās*” var radīt pārpratumus, jo nav skaidrs, vai konsolidēšanās ir attiecināma tikai uz graudkopības nozari, vai arī kooperatīviem kopumā. Atsevišķi SVID elementi nav viennozīmīgi saprotami, un tie ne vienmēr attiecināmi uz mērķi SM3 (skat. Ieteikumus un SVID apraksta 1.&3.tab.). SVID elements „*Piena un graudu nozarēs augsta pašnodrošinājuma, bet gaļas nozarēs tirgus konjunktūras ietekmē lieli eksporta apjomi*” ir attiecināms uz diviem dažādiem sektoriem. Pārtikas pašnodrošinājums nav attiecināms uz SM3, bet gan uz SM1, kurā iekļauta pārtikas nodrošinājuma sekmēšana. Apgalvojums, ka augsts pašnodrošinājums ar piena un graudu produktiem nodrošina spēcīgākas pozīcijas lauksaimniekiem pievienotās vērtības ķēdē, ir nepamatots. Turpretī gaļas nozarēs attīstīti eksporta kanāli nozīmē plašākas realizācijas alternatīvas un tādēļ spēcīgākas pozīcijas.

Situācijas aprakstā norādīts, ka saimniecību struktūra ir sadrumstalota, bet nav analīzes reģionu dalījumā. SVID elementos norādīts, ka lauksaimniekiem ir maza tirgus vara. Analīze veikta piena, gaļas un graudu sektoros, tomēr tās nav skatīta reģionu dalījumā. Apgalvojums, ka kooperatīvi nespēj nodrošināt saviem biedriem ienākumu līmeni tirgus krīžu laikā, nav pamatots ar pierādījumiem. Turklāt ienākumu līmeņa nodrošināšana nav saistāma ar lauksaimnieku pozīcijām pievienotās vērtības ķēdē, un tā ir attiecināma uz SM1. SVID elementā „*Piena nozarē maz kooperatīvu ar pārstrādi, lieli svaigpiena apjomi tiek izvesti pārstrādei ārpus Latvijas*” ietvertie divi apgalvojumi, kas tikai daļēji ir savstarpēji saistīti. Svaigpiena eksports paplašina produkcijas noieta tirgu, novērš pārprodukciju un lauksaimnieku stāvokli pievienotās vērtības ķēdē var pozitīvi ietekmēt (piemēram, graudkopības sektorā eksporta apjomi ievērojami pārsniedz vietējai pārstrādei pārdotos apjomus). SVID elements „*Neveidojas jauni kooperatīvi augļu un dārzeņu nozarē*” nav uzskatāms par vājo pusi, jo lielāks augļu un dārzeņu audzētāju kooperatīvu skaits nespēj radīt stāvokļa uzlabošanas pievienotās vērtības ķēdē. Turklāt stiprajās pusēs norādītais SVID elements „*Attīstīta kooperācija primārās produkcijas savākšanā ...augļu un dārzeņu nozarē*” ir pretrunā ar šādu apgalvojumu. SVID elementa “*Neražo produktus ar pievienoto vērtību*” formulējums ir neskaidrs. Iespējams, ka elementā ir domāta produktu ar augstāku pievienoto vērtību ražošana. Lai ražošanai būtu jēga, ilgtermiņā produktam ir jābūt pievienotai vērtībai. Tad arī apstiprināsies apgalvojums, ka

pārejot uz vērtību ķēdes augstāku posmu, ieguvumi kļūs lielāki. SVID elementam „*Primāro ražotāju daļa pārtikas ķēdē ir zema*” nav pierādījumu. Tieši pretēji, situācijas aprakstā norādīts, ka Latvijas primāro lauksaimniecības produktu ražotāju daļa pārtikas ķēdē pārsniedz ES-28 vidējo līmeni.

Atsevišķi SVID elementi nav korekti kategorizēti, piemēram, formulējumu „*Produktu ar augstāku pievienoto vērtību ražošana*” nevar uzskatīt par iespēju, kuras izmantošana tiešā veidā var uzlabot lauksaimnieku stāvokli pievienotās vērtības ķēdē. Šādu produktu ražošanas uzsākšana ir saistīta ar ieiešanu jaunos tirgos. Vairāki SVID elementi ir neatbilstoši kategorijai (stiprā vai vājā puse) vai arī to formulējums ir pārāk neskaidrs (skat. SVID apraksta 1&3.tab.). Daži no SVID elementiem (konkrēti, iespējas) esošajā formulējumā ir uzskatāmi par pasākumiem vai rīcības virzieniem. Iespējas ir ārēji faktori, kuriem var būt pozitīva ietekme vai kurus var izmantot, nevis jau konkrēti pasākumi (skat. piezīmes SVID apraksta 1&3.tab)

Situācijas aprakstā norādīts, ka pastāv nelabvēlīgu klimatisko apstākļu draudi. Šie draudi neietekmē lauksaimnieku pozīcijas pievienotās vērtības ķēdē, bet gan ienākumus. Tādējādi šis SVID elements ir attiecināms uz SM1, nevis uz SM3. Vairāki elementi nav saistāmi ar SM3, bet gan SM1 (skat.SVID aprakstu 1.tab.) Atsevišķu draudu novēršana ir iespējama vienīgi ar risku vadību, kura nav saistāma ar lauksaimnieku stāvokli pievienotās vērtības veidošanās ķēdē. Teritoriālie, nozaru, ekonomiskie, sociālie un strukturālie aspekti situācijas aprakstā ir iekļauti daļēji (skat.SVID aprakstu 1.tabulu). Lielākā daļa no situācijas apraksta secinājumiem attiecas uz visu valsti. Teritoriālais izvietojums ir norādīts tikai atsevišķu nozaru kooperatīviem. Sadalījums nozīmīgākajos lauksaimnieciskās ražošanas sektoros ir pietiekams. Atsevišķos gadījumos situācijas aprakstā veiktās analīzes pārāk augstā detalizācijas pakāpe nav nepieciešama, piemēram, attiecībā uz piena sektoru, jo tā netiek atspoguļota SVID elementos. Strukturālie aspekti ir analizēti atsevišķā sadaļā sākumā (1.1.punkts), tomēr SVID elementos un vajadzībās konkrētu saimniecību grupu situācija un vajadzības netiek iekļautas. Vides aspekti nav analizēti. Atsevišķi rādītāji ir analizēti Eiropas kontekstā (salīdzinājums ar ES vidējo), kviešu cenas salīdzinātas arī ar ASV biržu cenu. Arī ārējo faktoru un to izmaiņu analīze veikta ierobežotā apmērā, galvenokārt saistībā ar draudu novērtējumu.

Cik lielā mērā SVID ņem vērā īpašās prasības noteiktajam mērķim?

SVID analīzē ir iekļauti ar lauksaimnieku stāvokli pievienotās vērtības ķēdē saistītie jautājumi. Situācijas apraksts ir ļoti plašs, ietverot arī pievienotās vērtības ķēdes citu posmu izvērtējumu (pārstrāde, tirdzniecība). Vienlaikus nav noliedzams, ka šāda analīze ir saistīta ar vajadzību uzlabot lauksaimnieku stāvokli ķēdē, ņemot vērā vertikālo integrāciju. Vērtētas arī inovatīvu risinājumu iespējas un problēmas. Pozitīvi, ka ir sniegtas atsauces uz līdzšinējiem atbalsta pasākumiem un vērtēta to efektivitāte.

Cik lielā mērā SVID ir balstīta uz pierādījumiem?

SVID analīze ir balstīta uz pašreizējo situāciju, iekļaujot jaunāko pieejamo informāciju. Pierādījumi SVID elementiem ir balstīti uz oficiālo statistiku (CSP, Eurostat, EK), kā arī maksājuma aģentūras (LAD), nevalstisko organizāciju, piemēram, LLKA (Latvijas lauksaimniecības kooperatīvu asociācija) datiem, kas izskaidrojams ar datu specifisko raksturu. Liela daļa SVID elementu ir pamatoti galvenokārt ar kvalitatīvo analīzi, t.sk. lauksaimnieku organizāciju viedokļiem. Kopējie konteksta rādītāji (CCI) izmantoti adekvāti, jo uz šo mērķi tieši attiecināms tikai viens rādītājs - C.11 *Bruto pievienotā vērtība*, tajā skaitā izdalot primāro lauksaimniecības ražotāju daļu. Sniegta detalizēta papildu informācija par galveno lauksaimniecības produktu cenām un to dinamiku, t.sk. salīdzinājumā ar ES vidējo, par ražotāju organizāciju darbību un to apgrozījuma īpatsvaru no valstī kopējā u.tml.

Analīzē ir iekļauti atsevišķi zinātnieku pētījumi, kā arī līdzšinējās atbalsta pieredzes vērtējums. Tomēr tas attiecināms tikai uz dažiem SVID elementiem, arī līdzšinējā pieredze ir visai maz izmantota, tai skaitā nav sniegtas atsauces uz līdzšinējiem LAP 2007-2013 un LAP 2014-2020 novērtējumiem – ex-post un GĪZ.

Pierādījumu bāze katram SVID elementam ir detalizēti izvērtēta un ilustrēta SVID aprakstu 1.tabulā. Analīzē norādīts, ka lauksaimniekiem ir maza tirgus vara. Līdzīgs ir apgalvojums „Primāro ražotāju daļa pārtikas ķēdē ir zema”. Tomēr situācijas analīzē sniegtā kvantitatīvā informācija liecina, ka Latvijā lauksaimnieku daļa pievienotās vērtības veidošanās ķēdē pārsniedz ES vidējo līmeni, turklāt šī daļa pastāvīgi nedaudz palielinās. Analīzē norādīts, ka kooperatīvi nespēj nodrošināt saviem biedriem ienākumu līmeni tirgus krīžu laikā. Šāds apgalvojums netiek pamatots ar pietiekamiem pierādījumiem. Norādīts, ka zināšanas par kooperācijas ieguvumiem ir nepietiekamas, pastāv līderu trūkums, un, ka kooperatīvu biedru vidū ir svārstīga atbildības noturība un izpratne par kooperācijas būtību un ieguvumiem. Šādi apgalvojumi netiek pamatoti ar kvalitatīvajiem pierādījumiem, piemēram, aptauju rezultātiem. Apgalvojumam „Nav tehniskais nodrošinājums kooperatīvu izveidei” nav sniegti nekādi pierādījumi, un netiek sniegta šī nodrošinājuma specifika.

Atsevišķu SVID elementu izvelei trūkst pietiekamu kvantitatīvo vai kvalitatīvo pierādījumu. Būtu nepieciešams norādīt esošo vertikālās integrācijas līmeni atsevišķos lauksaimnieciskās ražošanas sektoros (piemēram, kopējo saražotās produkcijas daļu, kura nosepta ar piegādes līgumiem).

Latvijas pārtikas mazumtirdzniecības sektora koncentrācijas novērtējums ir kļūdains, jo 2019. gadā Hiršmana-Herfindāla (HHI) nozares koncentrācijas indeksa aprēķinātā vērtība nepārsniedz 2250 (vidēja koncentrācija). Koncentrācija ir uzskatāma par augstu, ja HHI vērtībai pārsniedzot 2500.

Pieklūve finansējumam šajā SVID nav tieši analizēta, izņemot atsauci uz augstām inovāciju izmaksām (5.5.sadaļā), pie SVID elementa „*Finansējuma trūkums un pārāk augstās inovāciju izmaksas*”. Arī šajā gadījumā finansējuma trūkums nav vērtēts detalizētāk.

Ieteikumi situācijas aprakstam un SVID:

1 Aprakstā būtu jāpārveidē, vai visa tajā iekļautā informācija ir pietiekami saistīta ar SM3 mērķi – uzlabot lauksaimnieku stāvokli pievienotās vērtības ķēdē un formulētajiem SVID elementiem. Vēlams būtu izveidot pārskatāmāku struktūru, koncentrējoties uz to informāciju, kas tieši tiek izmantota SVID un vajadzību pamatojumā.

2 Būtu vēlams plašāk izvērtēt līdzšinējo pieredzi dažādu atbalsta pasākumu izmantošanā, tajā skaitā izmantojot NNS novērtējumus, ieskaitot ex-post, GĪZ`2017 UN GĪZ`2019.

3 Pārskatīt atsevišķu SVID elementu piederību SM3, kā arī uzlabot to formulējumus, atbilstoši augstākminētajā aprakstā un SVID apraksta 1.&3.tabulā apkopotajiem ieteikumiem.

4 Uzlabot atsevišķu SVID elementu pamatojumu, atbilstoši SVID apraksta 1.&3.tabulā norādītajam. Īpaša uzmanība būtu pievēršama tiem rādītājiem, kuriem norādīts par pamatojuma trūkumu. Atsevišķus SVID elementus, atbilstoši ieteikumiem, var izslēgt.

5 Atbilstoši aprakstā minētajam pamatojumam, izskatīt iespēju papildināt SVID ar jaunu iespēju: Lauksaimniekiem un to kooperatīviem piederošas *bioloģiskās pārstrādes attīstīšana*. Formulējumu var papildināt, ņemot vērā, ka tas sekmētu primāro bioloģisko ražotāju pozīcijas pievienotās vērtības ķēdē, pievienotās vērtības palielināšanu, līdz ar pieaugošām iespējām

produktu pārdot kā bioloģisku. Šai iespējai ir skaidrs pamatojums apraksta 72. un 73.rindkopās, līdzīgs elements kā trūkums ir iekļauts vājajās pusēs, tomēr tā ir vērtējama arī kā iespēja. Jāizvērtē arī, kā tālāk šo SVID elementu iekļaut vajadzībās.

Vajadzību analīze

Cik lielā mērā vajadzību novērtējums ir pamatots ar pierādījumiem un SVID analīzi?

Izvēlētajās vajadzības ir izrietošas no SVID. Uz katru vajadzību ir tieši attiecināmi viens vai vairāki SVID elementi.

Ceļš no SVID uz attiecīgajām vajadzībām ir skaidrs un pamatots, lai arī ar dažiem iebildumiem. Vajadzībā nr.3 digitālo tehnoloģiju, pētniecības un eksperimentālās ražošanas izmantošanas vajadzības nav pamatotas ar SVID elementiem. Vajadzībai nr.5 norādītie SVID elementi neveido tiešu saikni ar vajadzību.

Finanšu instrumentu izmantošana vajadzībās nav tieši vērtēta. Daļai no vajadzībām, (1., 3. un 4.), finanšu instrumentu izmantošana var būt nepieciešama, tomēr aprakstos tas nav tieši uzsvērts. Vajadzības nr.4 formulējumā uzsvērta atbalsta nepieciešamība (tas parādās jau SVID formulējumos), lai gan atbalsts pats par sevi nevarētu būt vajadzība.

Cik lielā mērā vajadzību novērtēšana ir visaptveroša, specifiska un pilnīga?

Vajadzību formulējums ir samērā plašs, lai pēc iespējas aptvertu plašo SVID analīzi, kurā ir ļoti daudz elementu.

Visas vajadzības ir attiecināmas uz KLP SP, tomēr uz to iztrūkst specifiskas norādes. Lielākā daļa vajadzību ir vispārējas. Šo vajadzību novērtējumā nav izdalīta konkrētu reģionu (teritoriju), nozaru un saimniecību grupu specifiskā situācija. Lai arī situācijas analīzē atsevišķi vērtējumi ir attiecināmi uz konkrētu nozaru situāciju, kas daļēji atspoguļots arī SVID elementos, vajadzību formulējumi ir vispārīgi. Piemēram, vajadzība nr.1 balstīta uz konkrētāk formulētiem SVID elementiem, kuri atspoguļo situāciju dažādās nozarēs un saimniecību grupās, tādēļ būtu iespējams arī vajadzības konkrētāks, specifiskāks formulējums.

Cik lielā mērā vajadzības ir prioritizētas?

Skaidra vajadzību prioritizācija SM3 ietvaros nav veikta. *Ex-ante* vērtētāji ir veikuši indikatīvu SM3 vajadzību prioritizāciju, ņemot vērā SVID analīzi un attiecīgo SVID elementu svarīgumu. Saskaņā ar šo novērtējumu, vajadzībām ir norādīts to svarīgums- augsta, vidēja vai zema (skat. SVID apraksta 4.tab.). Šis novērtējums balstīts uz SVID elementu nozīmīguma vērtējumu, kā arī katras vajadzības saikni ar SVID elementiem. Vajadzības ir piesaistītas konkrētajam mērķim.

Cik lielā mērā SVID un vajadzību novērtēšanas process ir bijis labi sagatavots un iekļaujošs?

SVID un vajadzību formulēšanas process tika uzsākts pietiekami savlaicīgi, lai varētu veikt vairākas plašākas apspriešanas un iesaistīt speciālistus, kā arī ieinteresētās puses (nozares pārstāvjus). Partneru iesaiste ir notikusi gan nacionālā, gan reģionālā līmenī, organizējot nacionāla līmeņa darba grupas, kā arī reģionālās konferences (katrā NUTS3 reģionā). Ieinteresēto pušu rekomendācijas ir iekļautas SVID un vajadzībās, izņemot tādas, kuras galvenokārt nav attiecināmas uz KLP, bet vairāk uz pašu kooperatīvu organizāciju, izglītības sistēmu u.tml. Piemēram, kooperācijas juridiskā ietvara izmaiņu vajadzība; kooperācijas jautājumu aptvērums uzlabošana izglītības sistēmā; kooperācijas informācijas pieejamības uzlabošana.

SVID sagatavošanā ir izmantots plašs informācijas klāsts, tomēr jāatzīmē, ka dažkārt informācija atspoguļota ļoti detalizēti, bet daži elementi balstīti uz kvalitatīvo vērtējumu, galvenokārt ieinteresēto pušu viedokļiem. Maz izmantoti iepriekšējie novērtējumi un pieredze.

Kopumā SVID izpildījums ir konsekvents un saskanīgs. Dažādu institūciju / organizāciju iesaiste šajā darbā ir bijusi galvenokārt konsultāciju līmenī, bet pamatdarbu veikusi Vadošā iestāde.

Ieteikumi Vajadzību aprakstam:

1. Prioritizējot vajadzības, ieteicams izmantot vērtētāju izveidoto vajadzību rangū (augsta – vidēja – zema), kas izveidots, ņemot vērā vajadzību un tām atbilstošo SVID elementu saistības intensitāti, kā arī katra SVID elementa svarīgumu (piem., piešķirot koeficientus 1-3).
2. Precizēt vajadzību pamatojumu un formulējumus atbilstoši šajā aprakstā apkopotajiem ierosinājumiem. Īpaši saistībā uz 5.vajadzības pamatojumu un saikni ar SVID elementiem. Vēlams pamatojumos iekļaut atsauces uz iepriekšējiem novērtējumiem un iepriekšējo periodu pieredzi. Skat. secinājumus un ieteikumus no Ex-post 2007-2013, GĪZ 2019, novērtējumiem “Mazo un vidējo saimniecību attīstības iespējas un ieteicamie risinājumi LAP kontekstā” (LAND, 2017.g.).

(SM4) Speciālais mērķis 4: Dot ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā, pielāgoties tām un attīstīt ilgtspējīgu enerģētiku

SVID izvērtējums

Cik lielā mērā SVID ir visaptverošs, pilnīgs un saskaņots?

SVID pamatojuma apraksts ietver lielāko daļu no specifiskā mērķa definējuma komponentēm. Aprakstā ir pietiekami izvērsti stipro un vājo pušu pamatojums, bet trūkst iespēju un draudu jeb ārējo faktoru ietekmes apraksts. Šī situācija atspoguļojas arī SVID elementos. Lielākā daļa SVID “iespēju” un “draudu” elementu nav ārējo faktoru noteikti un ir attiecīgi pārvietojami uz citām SVID elementu grupām vai pārveidojami. Nav izvērtēta tādu faktoru, kā ES Zaļā kursa vadlīniju un regulu iekļaušana. ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģija, ES ilgtspējīgu finanšu stratēģija un ES Zaļā taksonomija atstās ievērojamu ietekmi uz izvirzītajiem mērķiem. Vairāku SVID elementu formulējums nav skaidrs, tāpēc grūti novērtēt to piederību attiecīgai kategorijai. (skat. SVID apraksta 1. tabulu). Lielākā daļa no uzskaitītajiem SVID elementiem atbilst SM4, atsevišķi no tiem ir saistīti ar SM5, SM6 un SMH, taču klimata aktualitāšu saistība ar vides un zināšanu mērķiem ir loģiska un pamatota. Diskutabls ir ar meliorācijas sistēmu apsaimniekošanu saistīto ieguvumu apraksts SM4 situācijas analīzē un ar to saistītie SVID elementi. Atzīmējams, ka potenciālie ieguvumi CO₂ piesaistē atšķiras lauksaimniecības un meža zemēs - lauksaimniecības zemēs uz minerālaugsnēm un organiskajām augsnēm, kā arī dažādu augšanas tipu meža zemēs, tāpēc situācijas analīzē aprakstam jābūt pietiekami detalizētam.

Ne viss situācijas aprakstā ietvertais ir saistīts ar SVID elementiem, piemēram, ilggadīgo zālāju nodaļai šādas sasaistes nav. Atsevišķu SVID elementu izvirzīšanai, aprakstā trūkst attiecīga pamatojuma vai arī ir nepieciešami precizējumi un sektoriāls vai cita veida apraksts (skat. SVID apraksta 1.&3. tabulas). Atsevišķi SVID elementi ietver apgalvojumus un norādes, kam situācijas aprakstā nav atrodams atbilstošs pamatojums, piemēram, par biogēno piesārņojumu Latvijā un tā mazināšanas iespējām. ZIZIMM sektora aprakstā izmantotā terminoloģija un interpretācija nav viennozīmīga un skaidri saprotama.

Cik lielā mērā SVID ir specifisks?

SVID skatījums SM4 veidots nacionālā līmenī, aprakstā maz informācijas reģionālā un nozaru griezumā. Taču tas galvenokārt saistīts ar to, ka Latvijā specifisku pētījumu reģionālā vai atsevišķu nozaru griezumā ir salīdzinoši maz. Lielākoties SVID elementos izteikti nodalītas nozares, jo daudzi konstatējumi attiecas tikai uz lauksaimniecības vai mežsaimniecības aspektiem.

Atsevišķu SVID elementu pamatošanai, piemēram, resursu izmantošanas efektivitātei, trūkst nozaru izvērsums, jo emisiju apjomā uz saražotās produkcijas vienību ir vērojamas būtiskas atšķirības piena, gaļas, graudkopības, tehnisko kultūru nozarēs. Savukārt augšņu rādītāji (t.sk., organisko augšņu un skābums) ir atšķirīgi teritoriālā griezumā, taču situācijas analīzē tas nav attēlots (skat. SVID apraksta 1.&3. tabula).

Situācijas analīzē nepietiekami tiek analizēti ārējie faktori, to ietekme un tendences. Tostarp, klimata politikas mērķi iezīmēti tikai lauksaimniecības sektoram, nepieskaroties zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības sektoram specifiski noteiktajam mērķim un izrietošajām vajadzībām. Trūkst sasaistes ar tematiski saistītajiem starptautiskajiem procesiem, piemēram, iniciatīvu “4 %: augsnes pārtikas nodrošinājumam un klimatom”, kurai Latvija ir pievienojusies.

Cik lielā mērā SVID ņem vērā īpašās prasības noteiktajam mērķim?

Situācijas analīzes apraksts un SVID elementi nosedz galvenos Latvijai specifiskos aspektus saistībā ar klimata mērķa tematiku, un kopumā SVID elementi ir pamatoti pieejamo datu ietvaros. Atzīmējams, ka joprojām Latvijā SM4 kontekstā iegūtās zināšanas un uzkrātā pieredze ir salīdzinoši neliela, tas ietekmē arī situācijas analīzes detalizācijas pakāpi un īpašu prasību noteikšanu. Atsevišķiem SVID elementiem nav izmantoti pētījumos bāzēti pamatojumi (skat. SVID apraksta 3. tabulu). Situācijas aprakstā ir plaši aprakstīta gan lauksaimniecības, gan meža nozare, tomēr zemes izmantošanas, tās izmaiņu un mežsaimniecības SEG emisiju ziņošanas sektora aprakstā vērojamas problēmas ar terminoloģiju un tā attiecināta tikai uz meža nozari, bet tas ir nepamatots sašaurinājums – sektors ietver arī aramzemes un zālājus.

Aprakstā tiek minēta informācija par bioekonomiku, tomēr trūkst datus balstīta plašāka pamatojuma SVID elementam par bioekonomikas attīstībai labvēlīgajiem priekšnosacījumiem Latvijā. Atjaunojamās enerģijas analīze ir izvērstā valsts līmenī, ietverot visus AER veidus, tomēr specifiski SVID elementi, kuri attiektos konkrēti uz lauksaimniecības un mežsaimniecības resursu izmantošanas tendencēm atjaunojamās enerģijas ieguvei, nav definēti.

Cik lielā mērā SVID ir balstīta uz pierādījumiem?

Kopumā SVID analīzei izmantoti pieejamie nacionālā līmeņa rādītāji, statistikas dati un pētījumi, tomēr atsevišķu elementu pamatojumā trūkst datu avotu vai pilnīgākas atsauces uz pētījumiem. SVID elementu pamatojumā iztrūkst papildu elementi, kas nodrošinātu tematiski visaptverošāku analīzi (skat. SVID analīzes 3. tabulu). Aprakstā atsevišķos gadījumos ir ietverti arī apgalvojuma formā izteikti konstatējumi, kuriem trūkst atbilstoša pamatojuma kvantitatīvās vai kvalitatīvās analīzes formā, piemēram, par ilgtspējīgas lauksaimniecības prakses ieviešanā gūtās pieredzes ietekmi vai par zemo lauksaimniecības resursu izmantošanas efektivitāti salīdzinājumā ar pārējām ES dalībvalstīm, kā arī attiecībā uz vairākiem meža nozares elementiem (skat. SVID apraksta 3. tabulu).

Kopumā pamatojumā izmantotā kvantitatīvā informācija ir ticama un aktuāla, datu avoti ir atbilstoši un reprezentabli, tomēr to analītiskais apraksts būtu precizējams, piemēram, attiecībā uz SEG emisiju inventarizācijas datiem ZIZIMM sektorā.

Situācijas analīze pamatā aprobežojas ar nacionālo līmeni, faktiski nav skarts reģionālais aspekts, nedaudz ieskicētas ES līmeņa aktualitātes, bet nav salīdzinošās analīzes un nav nekādas atsaucē vai analīze starptautiskās klimata politikas un ietekmju kontekstā. Kopumā aprakstā varētu tikt skaidrāk identificēts kvantitatīvo datu trūkums gan nacionālā, gan ES dalībvalstu līmenī.

Aprakstā un SVID tematiski nav skarts viens no konteksta indikatoriem C.39 Organiskās vielas daudzums aramzemēs (*Soil organic matter in arable land*), kas ir būtisks gan Latvijas specifisko vajadzību, gan klimata mērķa kontekstā.

SVID veidošanā un apspriešanā tika iesaistīts pietiekami plašs ieinteresēto pušu loks. Galvenokārt sniegti priekšlikumi saistībā ar mežsaimniecības un lopkopības attīstības izaicinājumiem SM4 kontekstā. Ieinteresēto pušu ieteikumi situācijas analīzē ir iekļauti, taču atsevišķiem no tiem vairāk saistāmi ar konkurētspējas palielināšanu un tiem nav pietiekams pamatojums par ieguldījumu SM4, kurš būtu balstīts datu analīzē, piemēram, meliorācijas sistēmu uzturēšana.

Ieteikumi situācijas aprakstam un SVID:

Veikt SVID elementu pārgrupēšanu, papildināšanu, precizēšanu un situācijas analīzes apraksta papildināšanu (skat. SVID apraksta 1.&3.tabulās);

Precizēt terminoloģiju, kas tiek lietota situācijas analīzes 4. nodaļā Mežu nozarē.

Ietvert SVID aprakstā pilnīgāku Latvijas klimata mērķu aprakstu lauksaimniecības un mežsaimniecības nozaru kontekstā, t.sk. attiecībā uz ZIZIMM sektoru un pieskaroties ES un starptautiskajam līmenim un ietekmēm (īpaši būtiski saistībā ar ES straujo virzību uz 2030. gadam noteikto klimata mērķa vērtību pārskatīšanu un palielināšanu). Šāda pieeja dotu iespēju skaidrāk saskatīt specifiskā mērķa bāzes vērtības un ceļu virzībai uz šā mērķa sasniegšanu.

Sniegt izvērstāku pamatojumu meliorācijas sistēmu apsaimniekošanas devumam SM4 kontekstā.

Papildināt situācijas analīzi un SVID aprakstu ar informāciju par augsnes apsaimniekošanas nozīmi SM4 kontekstā, t.sk., organiskajām augsnēm.

Izskatīt iespēju papildināt SVID ar zemāk norādītajiem elementiem

Stiprās puses:

Ievērojamas platības LIZ ar zemu augsnes auglību, kas ir pieejamas apmežošanai un CO2 piesaistes palielināšanai biomasā un augsnē;

Zinātnisko institūciju pieredze klimata pārmaiņu mazināšanas pētījumu veikšanā lauksaimniecības un mežsaimniecības sektoros.

Vājās puses:

Trūkst informācijas par augsnes oglekļa krājumiem.

Iespējas:

Veģetācijas sezonas pagarināšanās radīto iespēju izmantošana lauksaimniecības produktivitātes kāpināšanai;

Izmantot jaunākās tehnoloģiskās iespējas zināšanu ietīlpīgas bioekonomikas nozares attīstībai.

Draudi:

Ieviešot ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģiju 2030, var samazināties pieejamie koksnes biomasas resursi.

Vajadzību analīze

Cik lielā mērā vajadzību novērtējums ir pamatots ar pierādījumiem un SVID analīzi?

SEG emisiju samazinošo pasākumu un CO₂ piesaistes veicināšanas vajadzības ir izrietošas no SVID analīzes (uz katru no šīm vajadzībām ir attiecināmi vairāki SVID elementi), un šīm divām vajadzībām kopumā ir pietiekams pamatojums situācijas aprakstā. Savukārt uz klimata pārmaiņu pielāgošanās vajadzību attiecināmi tikai atsevišķi SVID elementi un apraksts ir vispārīgs, līdz ar to saikne ar SVID elementiem ir vāja, trūkst konkrētu datu, kuri pamatotu, jo īpaši lauksaimniecības sektora, pielāgošanās vajadzību. Situācijas analīzes apraksts un SVID elementi saistībā ar pielāgošanos klimata pārmaiņām drīzāk saistāmi ar risku mazināšanas aspektu, kas tiek plānots caur citu SM.

Vairākiem SVID elementiem saikne ar vajadzībām ir vāja. Piemēram, vajadzības nenosedz SVID elementus, kas vērsti uz ilgtspējīgas enerģētikas un bioekonomikas nozares attīstību (S06, S07, V10), kā arī uz zemes resursu efektīvu izmantošanu.

SEG emisiju samazinošo pasākumu īstenošanas vajadzība šobrīd nav attiecināma uz meža sektoru, tomēr arī meža apsaimniekošanā rodas emisijas (organiskās augsnes) un tāpat kā lauksaimniecības sektorā ir nepieciešama produktivitātes kāpināšana. Savukārt emisiju piesaistes vajadzībai aprakstā trūkst pamatojuma – kāpēc CO₂ piesaiste ir nozīmīga, jo īpaši tas attiecināms uz lauksaimniecību. Trūkst informācijas par esošo stāvokli ZIZIMM sektorā, kāds ir ZIZIMM mērķis, kura sasniegšanā vajadzība ir būtiska.

Tikai atsevišķi SVID elementi saistāmi ar finanšu pieejamību, taču apraksts par finanšu iespējām un nepieciešamību situācijas analīzē nav ietverts.

Cik lielā mērā vajadzību novērtēšana ir pārskatāma, specifiska un pilnīga?

Informācija par vajadzību novērtēšanas procesu no situācijas apraksta un SVID elementiem nav iegūstama, jo vajadzības tikai nosauktas, nesniedzot nekādu aprakstošu informāciju par SVID elementu un vajadzību sasaisti, kas ļāvusi identificēt tieši šīs konkrētās vajadzības. Līdz ar to vajadzību novērtēšana nav pietiekami pārskatāma.

Tomēr, ņemot vērā pieejamo informāciju, ir iespējams novērtēt, ka definētās vajadzības kopumā nosedz galvenās SVID analīzē identificētās specifiskās jomas, izņemot dažas, kas minētas SVID apraksta 4.&5. tabulās. Definētās vajadzības un ar tām saistītie SVID elementi pamatā ir tieši attiecināmi uz KLP, līdz ar to nav definētas vajadzības, kuras attiektos uz citiem fondiem vai ieviešamas ārpus KLP. Vislabākā sasaiste ar daudziem SVID elementiem ir vajadzībai par SEG emisiju samazinošo pasākumu īstenošanu lauksaimniecībā. Uz šo vajadzību attiecināmi vairāki stipro un vājo pušu elementi, kā arī iespējas un draudi. Abas pārējās vajadzības ir definētas vispārīgi. Vajadzība par SEG emisiju samazinošo pasākumu īstenošanu lauksaimniecībā arī atbilst KLP stratēģiskajiem mērķiem. Vajadzība par pielāgošanos klimata pārmaiņām un CO₂ piesaistes pasākumiem KLP stratēģiskajiem mērķiem atbilst daļēji, jo stratēģiskajos uzstādījumos nav iekļauta mežsaimniecība klimata mērķu kontekstā.

Lai gan situācijas aprakstā un SVID elementos ir iekļauta AER analīze, tā nav iekļauta definētajās vajadzībās. Lai gan saistībā ar AER liela nozīme ir ar KLP nesaistītiem ārējiem faktoriem, tomēr Latvijā enerģētiskās koksnes resursi ir krietni lielāki, salīdzinot ar pašreiz izmantoto.

Cik lielā mērā vajadzības ir prioritizētas?

Situācijas aprakstā nav ietverts apraksts par kritērijiem vajadzību definēšanai, līdz ar to nav iespējams novērtēt to vai un kā tās ir prioritizētas. Izrietoši no SVID apraksta kopējās

struktūras, var pieņemt, ka visas vajadzības tiek uzskatītas par vienlīdz svarīgām, tomēr norāžu par to nav. Vajadzību apraksta un ranžējuma trūkums liedz iespēju novērtēt plānoto vajadzību svarīgumu un atbilstību KLP SP.

Ex-ante vērtētāji ir veikuši indikatīvu vajadzību prioritizāciju, ņemot vērā SVID analīzi un attiecīgo SVID elementu svarīgumu (skat. SVID apraksta 4.tabulu). Saskaņā ar šo novērtējumu, vajadzībām ir norādīts to svarīgums - augsta, vidēja vai zema (skat. SVID apraksta 4.tab.). Šis novērtējums balstīts uz SVID elementu nozīmīguma vērtējumu, kā arī katras vajadzības saikni ar SVID elementiem.

Kā nozīmīgākā atzīmējama vajadzība par SEG emisiju samazinošo pasākumu veicināšanu lauksaimniecībā. Savukārt vajadzība par CO₂ piesaistes pasākumiem, balstoties uz situācijas analīzi un SVID elementiem, vērtējama kā prioritāra mežsaimniecībā. Veiktais novērtējums liecina, ka vajadzība par pielāgošanos klimata pārmaiņām vērtējama ar zemāku prioritāti.

Latvijā kā viens no prioritāriem attīstības virzieniem ir noteikta zināšanu ietilpīga bioekonomika. Šī virziena attīstība ir ļoti nozīmīga SM4 kontekstā, tāpēc pie vājajām pusēm iekļauti vairāki SVID elementi, taču tie nav iekļauti definētajās vajadzībās.

Cik lielā mērā SVID un vajadzību novērtēšanas process ir bijis labi sagatavots un iekļaujošs?

SVID un vajadzību formulēšanas process ir uzsākts savlaicīgi un iesaistot nozaru speciālistus, politikas veidotājus, lauksaimniekus, mežsaimniekus un vietējos iedzīvotājus nacionālā un reģionālā līmenī. Uzklauts visu ieinteresēto pušu viedoklis un iespēju robežās ņemti vērā priekšlikumi, kas iekļauti situācijas aprakstā, izvēlētajos SVID elementos un vajadzībās.

Tomēr attiecībā uz klimata mērķi, šāda atvērta pieeja SVID izstrādes sākuma stadijā ir diskutabla, jo klimata mērķa plānošana prasa ļoti specifiskas zināšanas par pasākumu faktisko SEG samazināšanas potenciālu, kas ne vienmēr ir pieejamas plašai auditorijai. Līdz ar to saņemtie ieinteresēto pušu priekšlikumi var nebūt pietiekami vērsti klimata pārmaiņu mazināšanas virzienā vai pat būt tam pretēji. Tāpēc neviennozīmīgi vērtējama tādu priekšlikumu kā *meliorācijas sistēmu rekonstrukcija* vai *nestabili ienākumi dēļ laikapstākļiem* nozīme SM4 plānotajā intervencē.

SVID analīze un vajadzību definēšana SM4 veidots nacionālā līmenī atbilstoši pieejamajiem datiem. Tas galvenokārt saistīts ar to, ka Latvijā specifisku pētījumu reģionālā vai atsevišķu nozaru griezumā ir salīdzinoši maz.

Ieteikumi Vajadzību aprakstam:

Nepieciešams pārformulēt vajadzības, uzsverot nevis pasākumu īstenošanu, bet gan to, kāda vajadzība jāapmierina, ieviešot pasākumus, piemēram, jāsamazina SEG emisijas u.tml., kā arī jādefinē precīzākas vajadzības izvairoties no plašām un vispārīgām vajadzībām (skat. SVID apraksta 4.un 5.tabulu).

Iespējams papildināt vajadzības, identificējot arī jaunas. Ieteicams ietvert šādas vajadzības:

Sekmēt zināšanu ietilpīgas bioekonomikas attīstību, veicinot maksimāli efektīvu vietējo resursu izmantošanu un samazinot produkcijas SEG emisiju ietilpību;

Palielināt AER īpatsvaru enerģētikā.

Nepieciešams papildināt situācijas aprakstu ar vajadzību pamatojuma izklāstu (skat. SVID apraksta 4.un 5. tabulu).

Jāizvērtē ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas, ES ilgtspējīgu finanšu stratēģijas un ES Zaļā taksonomijas ietekme.

Izvērtēt vajadzības, ņemot vērā rindošanu.

(SM5) Speciālais mērķis 5: Veicināt ilgtspējīgu attīstību un dabas resursu – ūdens, augsnes un gaisa – efektīvu pārvaldīšanu

SVID izvērtējums

Cik lielā mērā SVID ir visaptverošs, pilnīgs un saskaņots?

SVID pamatojuma apraksts ietver specifiskajā mērķī minēto ūdens, augsnes un gaisa aizsardzību. Praktiski visi SVID elementi atbilst specifiskajam mērķim SM5. Tikai atsevišķi SVID elementi saistāmi arī ar SM2, SM4, SM6 un SMH par zināšanu pārnesi, taču minētā atbilstība citiem specifiskajiem mērķiem ir loģiska un pamatota. Papildus vērtējams, vai saistībā ar SM5 saglabājami SVID elementi par apsaimniekoto LIZ īpatsvaru (S03) un klimata ietekmi uz ekonomiskajiem aspektiem (D03). Vienam SVID elementam par zināšanu pārnesi nepieciešama kategorijas maiņa (I03 iekļaujot to arī pie vājajām pusēm) un formulējuma precizēšana (skat. SVID apraksta 1. tabulu). Situācijas aprakstā un SVID elementos nav pietiekami ietverta bioloģiskā lauksaimniecība un tās potenciāls, lai gan līdz šim tas bijis apjomīgākais pasākums vides kontekstā. Situācijas aprakstā iekļaujams vairāk informācijas no UBA plāniem tieši saistībā ar izklaidēto (difūzo) piesārņojumu no lauksaimniecības un plānotajām rīcībām/pasākumiem piesārņojuma mazināšanai.

Cik lielā mērā SVID ir specifisks? Cik lielā mērā SVID ņem vērā īpašās prasības noteiktajam mērķim?

Pieejā SM5 aprakstā veidota nacionālā līmenī, tomēr daudziem SVID elementiem dota analīze teritoriālā griezumā, aprakstos iekļaujot kartoshēmas. Kopumā Latvijā specifisku pētījumu nozaru vai teritoriālā griezumā par lauksaimniecības ietekmi uz ūdens, augsnes vai gaisa kvalitāti ir salīdzinoši maz, lielākoties pieejamā informācija situācijas aprakstā ir izmantota. Saistībā ar S06 precizējama informācija, jo SVID konstatējumā minēts, ka dzīvnieku skaits uz aramzemes platībām kopumā Latvijā ir zemāks par noteiktajiem mēslošanas ierobežojumiem (1,7 dzīvnieku vienību uz ha), taču vietās, kurās atrodas lielās novietnes, šis rādītājs var būt augstāks. Saistībā ar amonjaka emisijām sniegta informācija nozaru griezumā (skat. SVID apraksta 1.&3. tabula). Aprakstos iekļaujama detalizētāka informācija par Nitrātu jutīgām teritorijām un riska ūdensobjektiem.

Cik lielā mērā SVID ir balstīta uz pierādījumiem?

Kopumā SVID analīzei izmantoti Latvijā pieejamie rādītāji par augsnes un ūdens kvalitāti, kā arī statistikas dati un pētījumi. Lielākā daļa SVID elementu izriet no sniegtā pamatojuma, jo īpaši saistībā ar ūdens un gaisa kvalitāti. Savukārt vairāki SVID elementi pamatoti tikai daļēji, kas saistīts gan ar to, ka nav pieejamu aktuālu pētījumu rezultātu, gan situācijas aprakstā sniegtais pamatojums nav atbilstošs. Piemēram, nav dots pamatojums, kā apsaimniekotās LIZ, salīdzinot ar neapsaimniekotām platībām, uzlabo augsnes un ūdens kvalitāti.

Saistībā ar augsnes kvalitātes rādītājiem situācijas aprakstā iekļaujama detalizētāka informācija, bet ūdens kvalitātes stāvokļa novērtējumā nepieciešams izmantot aktuālāku informāciju par 2018. un 2019. gadu no monitoringa atskaitēm, kura jau ir pieejama. Atbilstoši SM5 tematiskajam ietvaram situācijas aprakstā nozīmīgākie izmantotie konteksta rādītāji ir – virszemes un pazemes ūdens kvalitāte (C.38.) (nitrātu un fosfora koncentrācija), amonjaka emisijas (C.46.), lopu vienības uz platību (C.23.), organiskās vielas daudzums aramzemes (C.39.), augsnes ūdens erozija (C.40.). Tā kā Latvijā nav pieejama informācija par visiem konteksta rādītājiem, tad situācijas aprakstā izmantoti atbilstoši papildus kvantitatīvie rādītāji un atsauces uz pētījumiem. SVID elementu pamatojumā nepieciešams iekļaut informāciju no LLU pētījumiem (t.sk., par pasākumu efektivitāti). Lai gan minētie pētījumi veikti par SEG emisijām, tie ir būtiski arī gaisa un ūdens kvalitātes kontekstā. Situācijas aprakstā un SVID elementos praktiski nav iekļauta informācija par ūdens izmantošanas problēmām sausuma periodos, jo īpaši dārzkopībā (skat. SVID analīzes 3. tabulu). Papildināma arī informācija par pārrobežu piesārņojuma apjomiem, nevis tikai noteces apjomu.

SVID veidošanā un apspriešanā tika iesaistīts pietiekami plašs ieinteresēto pušu loks - lauksaimnieku organizācijas, lauksaimnieki, ZM, LAD, vides NVO, vides institūcijas, zinātnieki u.c. Ieinteresēto pušu ieteiktās rekomendācijas situācijas analīzē un SVID lielāko ties ir iekļautas. Atzīmējams, ka daudzi saņemtie priekšlikumi attiecināmi uz konkrētiem vides pasākumiem vai atbalsta saņemšanas nosacījumiem, tāpēc šajā stadijā nav pilnvērtīgi novērtējami. Reģionālajās konferencēs priekšlikumi saistībā ar vides stāvokļa uzturēšanu un aizsardzību saņemti salīdzinoši maz, galvenokārt saistībā ar precīzo tehnoloģiju lietošanu un bioloģisko lauksaimniecību. Līdz šim sagatavotajā materiālā minētie priekšlikumi iekļauti vispārīgi, SM5 kontekstā nepietiekami analizēts bioloģiskās lauksaimniecības devums un potenciāls sasniegt vides mērķus. Organizētajās diskusijās par bioloģisko lauksaimniecību galvenokārt tika apspriesti jautājumi par bioloģiskās produkcijas ražošanu, pārdošanas iespējām, taču netiek pievērsta pietiekama uzmanība bioloģiskās lauksaimniecības devumam vides stāvokļa uzlabošanā.

Ieteikumi situācijas aprakstam un SVID:

1. Veikt SVID elementu papildināšanu un precizēšanu (skat. SVID apraksta 1.&3.tabulās).
2. No deviņiem SVID elementiem vājajās pusēs pieci ir saistīti ar augsni, ieteicams daļu no tiem apvienot.
3. Situācijas analīzē iekļaujama informācija, ka Latvijā ir nevienlīdzīgs vides pasākumu telpiskais sadalījums, kas rada būtiskus riskus vides mērķu nesasniegšanai.
4. Sniegtā informācija situācijas analīzē vairākās vietās būtu izvēršama ar plašāku skaidrojumu un precizējama, piemēram:

SM5 aprakstos ļoti maz vai vispār neparādās informācija par Bioloģisko lauksaimniecību Latvijā, kas līdz šim bijusi nozīmīga KLP saistībā ar vides mērķi. Tāpat situācijas analīzē vairāk iekļaujama informācija par intensīvas un ekstensīvas lauksaimniecības rādītājiem un tendencēm. Kopējā lauksaimniecības devuma vides jautājumu risināšanā būtu izmantojams gan ZM gatavotais apraksts, gan AREI veiktais novērtējums kopējiem (vides) jautājumiem no GĪZ 2019, kā arī atsevišķi pētījumi, piemēram, par bioloģisko lauksaimniecību (AREI, 2019), par vides pasākumiem (BEF, 2019) u.c;

Saistībā ar ūdens kvalitātes aprakstu minams, ka 2021. gadā būs pieejami jaunie upju baseinu apsaimniekošanas plāni, kuri būtiski var mainīt mērķteritorijas, kurās pastiprināti veicami pasākumi piesārņojuma no lauksaimniecības samazināšanai;

Situācijas aprakstā par ūdens kvalitāti aktualizēt informāciju ar jaunākajiem datiem;

Par pasākumiem 1.2. sadaļā 8. un 9. rindkopā minētais pārceļams uz 4. sadaļu pie dažādu pasākumu apraksta. Ņemot vērā situācijas analīzē konstatēto par augšņu stāvokli un ūdens kvalitāti, ieteicams līdzvērtīgi iekļaut informāciju par potenciāliem pasākumiem, kuri samazina piesārņojumu no lauksaimniecības, izvēloties agrotehnoloģiskos risinājumus uz lauka (LLVN, precīzās tehnoloģijas, tauriņziežu un/vai uztvērējaugu audzēšana, kultūraugu maiņa u.c.), nevis jau pēc tam cīnoties ar piesārņojuma sekām ūdens vidē;

Sadaļā 1.6. *Ūdens izmantošana* sniegtā informācija ir attiecināma uz situācijas analīzi kopumā Latvijā, taču nepieciešams vairāk akcentēt ūdens apgādes problēmas lauksaimniecībā, jo īpaši dārzkopībā u.tml. Minēt līdzšinējās problēmas un mācības no piedzīvotajiem sausuma periodiem un plūdu situācijām;

Izvērtēt, vai ir lietderīgi atstāt atsevišķas 1.7. *Meliorācija* un 1.8. *Klimata pārmaiņas* sadaļas situācijas aprakstā, ja tajās iekļauts tik maz apraksta teksta. Informācija par klimata pārmaiņām jau parādās sadaļās par ūdens kvalitāti.

Vai Latvijā joprojām nav pieejami kaut vai aptuveni dati par meliorēto platību veidiem, par meliorētajām platībām, kurās būtu nepieciešama rekonstrukcija? Būtu jāiekļauj informācija, cik meliorācijas objektos pēdējos gados ir izveidoti vides objekti (elementi), kādas sateces baseinu platības tas ietekmē. Situācijas analīzē arī nepieciešams minēt pamatojumu meliorācijas nozīmei ūdens un augsnes kvalitātes rādītāju uzlabošanā;

Sadaļas *Augsnes resursu raksturojums* saturs nav atbilstošs nosaukumam, jo tiek aprakstīta arī LIZ struktūra un izmaiņu tendences. LIZ izmaiņu analīze būtu pārceļama uz SM6 vai citu specifisko mērķi. 2. nodaļā par augsni būtu nepieciešama analīze par LIZ izmantošanu un tās ietekmi uz augsnes kvalitātes rādītājiem, kā arī informācija par kultūraugu maiņu, ziemāju īpatsvaru (ietekmē eroziju), kultūraugu struktūru aramzemēs u.tml.;

Nodaļa 4. *Īstenotie pasākumi* ir būtiski pilnveidojama ar informāciju no LAP novērtēšanas ietvaros veiktajiem pētījumiem, kā arī citiem pētījumiem par vides pasākumiem. Tajā iekļaujama arī informācija par dažādiem potenciāliem vides pasākumu veidiem;

Ja situācijas aprakstā iekļautie konstatējumi nāk no ieinteresēto pušu sniegtās informācijas, tad tekstā jānodrošina uz to atsauci.

Nepieciešams papildināt SVID ar šādiem elementiem.

Stiprās puses:

Latvijā ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm apsaimniekoti 14% no LIZ platībām.

Vājās puses:

Latvijā netiek ieviesti uz rezultātiem balstīti agrovides pasākumi mērķteritorijās;

Latvijā izveidojies nevienmērīgs vides pasākumu teritoriālais sadalījums - platībās ar vislielāko ietekmi uz vidi no lauksaimniecības ar augsnes un ūdens kvalitātes uzlabošanu saistīti agrovides pasākumi tiek realizēti vismazāk;

Lauksaimniekiem trūkst zināšanu par vidi saudzējošām metodēm.

Iespējas:

Latvijā ilgstoši tiek ieviesti agrovides pasākumi ar pamata prasībām, tādējādi ievērojamās LIZ platības veido piemērotu potenciālu ieviest mērķtiecīgus agrovides pasākumus.

Draudi:

Vairāku vides un klimata stratēģijās definēto vides mērķu nesasniegšana;
Pieaugot sausuma periodiem klimata izmaiņu ietekmē, var tikt apgrūtināta lauksaimnieciskā ražošana, jo īpaši dārzkopības nozarē.

Vajadzību analīze

Cik lielā mērā vajadzību novērtējums ir pamatots ar pierādījumiem un SVID analīzi?

Kopumā SM5 definētas piecas vajadzības – augsnes kvalitātes uzlabošana, ūdens kvalitātes uzlabošana, amonjaka emisiju samazināšana, ūdens resursu efektīva izmantošana un zināšanu pārnesē. Vajadzība - *Augsnes kvalitātes uzlabošana, veicinot augsnes struktūras uzlabošanu un mazinot barības vielu noteci* – ir atbilstoši pamatota un izriet no SVID. Sasaiste ar atsevišķiem SVID elementiem šai vajadzībai ir daļēji pamatota, jo vairāki no saistītajiem SVID elementiem uz vajadzību attiecināmi netieši, piemēram, S02, S06, V04, V05. Šīs vajadzības kontekstā situācijas aprakstā papildus analizējama augsnes apsaimniekošanas nozīme, atbilstošas kultūraugu maiņas ievērošana u.c. Vajadzība - *Ūdens kvalitātes uzlabošana, mazinot barības vielu noteci no lauksaimniecības zemēm īpaši riska ūdens objektu teritorijās* – arī ir atbilstoši pamatota un izriet no SVID. Tās sasaiste ar atsevišķiem SVID elementiem ir netieša. Ar vajadzību saistītajos SVID elementos nepieciešams vairāk izcelt mērķteritorijas (t.sk., riska ūdensobjektus, nitrātu jutīgās teritorijas). Vajadzība - *Īstenot amonjaka emisijas samazinošus pasākumus* – ir atbilstoši pamatota. Sniegtā informācija par amonjaka emisijām ir konspektīva, taču tā apliecina vajadzības aktualitāti. Vajadzība - *Nodrošināt ūdens pieejamību un efektīvi izmantot ūdens resursus, īpaši tādās nozarēs kā dārzkopība, tādējādi īstenojot klimata pārmaiņu pielāgošanās pasākumus* – nav pietiekami pamatota un tā neizriet no SVID elementiem. Ar šo vajadzību saistāms tikai viens SVID elements, pie tam no stiprajām pusēm (S01). Savukārt vajadzība - *Veicināt zināšanu pilnveidošanu un pieredzes apmaiņu ilgtspējīgu lauksaimniecisko darbību īstenošanai praksē* - daļēji izriet no SVID un tās sasaiste ar atsevišķiem SVID elementiem ir daļēji pamatota. Nepieciešams pamatojumā vairāk izcelt ne tikai datu, pētījumu un zināšanu trūkumu, bet arī zināšanu nozīmi vides mērķu sasniegšanā (skat. 4.&5. tabulās).

Cik lielā mērā vajadzību novērtēšana ir pārskatāma, specifiska un pilnīga?

Informācija par vajadzību novērtēšanas procesu no situācijas apraksta un SVID elementiem nav iegūstama, jo esošajā materiālā vajadzības tikai nosauktas, nesniedzot nekādu aprakstošu informāciju par SVID elementu un vajadzību sasaisti, kura ļāvusi identificēt tieši šīs konkrētās vajadzības. Līdz ar to esošajā dokumentā vajadzību novērtēšana nav pietiekami pārskatāma, nav izsekojams, vai un kā notikusi vajadzību definēšana un vai ir bijušas vajadzības, kuras tiks risinātas ar citiem instrumentiem.

Trīs no piecām definētajām vajadzībām ir pamatots to nozīmīgums, lai gan vajadzībām par augsnes un ūdens kvalitātes uzlabošanu nepieciešami atsevišķi precizējumi pamatojumā. Savukārt divām vajadzībām par zināšanu pārnesi un ūdens resursu efektīvu izmantošanu nav pietiekami pamatots to nozīmīgums. Kopumā visas piecas vajadzības ir definētas kā vispārīgas, izņemot vajadzība par ūdens kvalitātes saglabāšanu, īpaši uzsverot riska ūdensobjektus, atzīstama kā specifiska. Tanī pat laikā atzīmējams, ka situācijas aprakstā un SVID elementos riska ūdensobjekti kā nozīmīgas mērķteritorijas nav pietiekami izcelti. KLP stratēģiskā plāna materiālos augsnes, ūdens un gaisa kvalitātes (SM5) rādītāji nav ietverti, jo uzsvars galvenokārt likts uz efektīvu resursu izmantošanu SEG emisiju kontekstā un bioloģisko daudzveidību.

Cik lielā mērā vajadzības ir prioritizētas?

Situācijas aprakstā nav ietverts apraksts par kritērijiem vajadzību definēšanai, līdz ar to nav iespējams novērtēt, vai un kā vajadzības ir prioritizētas. Izrietoši no SVID apraksta kopējās struktūras, var pieņemt, ka visas vajadzības tiek uzskatītas par vienlīdz svarīgām, tomēr norāžu par to nav. Vajadzību apraksta un ranžējuma trūkums liedz iespēju novērtēt definēto vajadzību svarīgumu.

Novērtēšanas procesā veikta indikatīva vajadzību prioritizācija, ņemot vērā SVID analīzi un attiecīgo SVID elementu svarīgumu (skat. SVID apraksta 4.tabulu). Kā nozīmīgākās atzīmējamās trīs definētās vajadzības - *Augsnes kvalitātes uzlabošana, veicinot augsnes struktūras uzlabošanu un mazinot barības vielu noteci; Ūdens kvalitātes uzlabošana, mazinot barības vielu noteci no lauksaimniecības zemēm, īpaši riska ūdens objektu teritorijās; Īstenot amonjaka emisijas samazinošus pasākumus*. Savukārt, balstoties uz sagatavoto situācijas aprakstu un SVID elementiem, vajadzības - *Nodrošināt ūdens pieejamību un efektīvi izmantot ūdens resursus, īpaši tādās nozarēs kā dārzkopība, tādējādi īstenojot klimata pārmaiņu pielāgošanās pasākumus un Veicināt zināšanu pilnveidošanu un pieredzes apmaiņu ilgtspējīgu lauksaimniecisko darbību īstenošanai praksē* vērtējamas ar zemāku prioritāti.

Cik lielā mērā SVID un vajadzību novērtēšanas process ir bijis labi sagatavots un iekļaujošs?

SVID analīzes un vajadzību formulēšanas process ir uzsākts savlaicīgi, iesaistot lauksaimnieku organizācijas, nozaru speciālistus, politikas veidotājus, lauksaimniekus, vides institūciju pārstāvjus un vietējos iedzīvotājus nacionālā un reģionālā līmenī. Uzklauts visu ieinteresēto pušu viedoklis un iespēju robežās ņemti vērā priekšlikumi, kas iekļauti situācijas aprakstā, izvēlētajos SVID elementos un definētajās vajadzībās. Ieinteresēto pušu ieteiktās rekomendācijas (saistībā ar zināšanu pārnesi, precīzo tehnoloģiju lietošanu, slāpekli piesaistošu kultūraugu audzēšana u.c.) situācijas analīzē, SVID un vajadzībās ir iekļautas daļēji. Atzīmējams, ka daudzi saņemtie priekšlikumi attiecināmi uz konkrētiem pasākumiem vai pat atbalsta saņemšanas nosacījumiem, tapēc šajā ex-antes stadijā nav pilnvērtīgi novērtējama to iekļaušana programmā. SM5 aprakstos maz minēta bioloģiskā lauksaimniecība, lai gan saistībā ar to no ieinteresētajām pusēm sniegti vairāki priekšlikumi. Diskusijās par bioloģisko lauksaimniecību galvenokārt tika apspriesti jautājumi par bioloģiskās produkcijas ražošanu, pārdošanas iespējām, taču netika pievērsta pietiekama uzmanība vajadzībām saistībā ar bioloģiskās lauksaimniecības nozīmi vides stāvokļa uzlabošanā.

Ieteikumi Vajadzību aprakstam:

1. Nepieciešams iekļaut aprakstu ar vajadzību pamatojuma izklāstu un sasaisti ar SVID elementiem.
2. Prioritizēt definētās vajadzības.
3. Pilnveidot vajadzību par ūdens resursu izmantošanu un zināšanu pārnesi saikni ar SVID elementiem un pierādījumiem situācijas analīzē.
4. Precizēt vajadzību par augsnes kvalitāti, izņemot no tās barības vielu noteci un akcentējot augsnes kvalitātes uzlabošanu caur augsnes apsaimniekošanas pasākumiem, t.sk., optimālu kultūraugu maiņu un agrotehnoloģiskajiem risinājumiem.
5. Papildināt vajadzības, identificējot arī jaunas:
 - ✓ Palielināt ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm apsaimniekoto platību un saražotās produkcijas īpatsvaru, veicinot ieguldījumu vides stāvokļa uzlabošanā;
 - ✓ Nodrošināt mērķtiecīgu Agrovides pasākumu ieviešanu īpaši jutīgās platībās un riska ūdensobjektos ar nozīmīgu izklaidētā piesārņojuma ietekmi.

(SM6) Speciālais mērķis 6: Palīdzēt aizsargāt bioloģisko daudzveidību, stiprināt ekosistēmu pakalpojumus un saglabāt biotopus un ainavas

SVID izvērtējums

Cik lielā mērā SVID ir visaptverošs, pilnīgs un saskaņots?

SVID pamatojuma apraksts ietver daļu no specifiskajā mērķī ietvertajām komponentēm. Apraksts saistāms ar bioloģiskās daudzveidības un ainavu aizsardzību, taču salīdzinoši maz ietverta ekosistēmas pakalpojumu pieeja. Praktiski visi SVID elementi atbilst specifiskajam mērķim SM6, tikai daži saistāmi arī ar SMH par zināšanu pārnesi. Šādiem SVID elementiem būtu jāparādās atbilstošā detalizācijā arī pie SMH.

Vairākiem SVID elementiem nepieciešama kategorijas maiņa un formulējuma precizēšana. Piemēram, stiprajās pusēs pirmie divi SVID elementi ir pašsaprotami, taču tos iespējams precizēt/pārveidot, lai tie būtu atbilstošāki. Vajadzības pēc zināšanām saistībā ar bioloģisko daudzveidību ir aktuālas joprojām, lai gan iepriekšējā periodā ir sniegts nozīmīgs ieguldījums, tāpēc apmācības nebūtu iekļaujamas pie stiprajām pusēm. Tāpat konstatēts, ka iespējās un draudos ir iekļauti vairāki iekšējie SVID elementi, tie būtu pārveidojami par stipro vai vājo pušu SVID elementiem (skat. SVID apraksta 1. tabulu).

Izvērtējot SM6 situācijas analīzi, ieteicams tajā veikt papildinājumus. Lai SVID pamatojums būtu visaptverošs, iekļaujama informācija no Prioritāro rīcību ietvara (PAF) Natura 2000 teritorijām Latvijā un ar tām saistīto zaļo infrastruktūru, ko izstrādājusi VARAM. Šajā dokumentā ir definētas vajadzības un prioritātes 2021-2027. gada periodam Natura 2000 tīkla īstenošanai un zaļās infrastruktūras izveidei, precizējot šo pasākumu finansēšanas vajadzības un saistot tās ar attiecīgajām ES finansēšanas programmām, t.sk., ar KLP. Tāpat aprakstā nav atsauces uz “Natura 2000 teritoriju nacionālo aizsardzības un apsaimniekošanas programmu 2018-2030”, kurā ir iekļauta SVID analīzei nozīmīga informācija, piemēram, par potenciāli aizsargājamu zālāju un mežu biotopu veidošanas par aizsargājamiem biotopiem nepieciešamību (7.5.nod.), Natura 2000 teritoriju prioritizēšana teritoriālā skatījumā (9.3.nod.), kā arī nepieciešamība ekstensīvi apsaimniekot daļēji dabiskus biotopus.

SVID analīze SM6 veidota nacionālā līmenī atbilstoši pieejamajiem datiem. Tas galvenokārt saistīts ar to, ka Latvijā specifisku pētījumu reģionālā vai atsevišķu nozaru griezumā ir salīdzinoši maz.

Cik lielā mērā SVID ir specifisks?

SVID skatījums SM6 veidots nacionālā līmenī, aprakstā maz informācijas teritoriālā un/vai nozaru griezumā. Taču tas galvenokārt saistīts ar to, ka Latvijā specifisku pētījumu teritoriālā griezumā ir salīdzinoši maz. SVID elementos izteikti ir nodalītas nozares, jo konstatējumi pamatā attiecas tikai uz lauksaimniecības vai atsevišķi uz mežsaimniecības aspektiem. Savukārt lauksaimniecības apakšnozares situācijas analīzē nav atsevišķi nodalītas, lai gan mērķtiecīgākas agrovides aktivitāšu nodrošināšanai tas būtu nepieciešams. Līdz šim KLP ietvarā bioloģiskā daudzveidība Latvijā lielākoties tiek asociēta ar zālāju platību aizsardzību, salīdzinoši maz tiek aptverti citi aspekti – laukmales/buferjoslas kā ekoloģiskie koridori, ainavu elementi, specifiski biotehniski pasākumi dārzkopībā u.tml. Tāpēc pozitīvi vērtējams fakts, ka situācijas analīzē un SVID elementos ietverti ainavu un to elementu aizsardzības jautājumi. Saistībā ar meža zemēm iekļautā informācija vairāk attiecināma uz kompensācijām par mežsaimnieciskajiem ierobežojumiem, taču iztrūkst informācija par meža biotopu stāvokli kopumā Natura 2000 teritorijās (skat. SVID apraksta 1.&3. tabula). Atzīmējams, ka situācijas analīzē nav apzinātas iespējas agrovides (biotehniskajiem)

pasākumiem privātajos mežos bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā un aizsardzībā. Galvenokārt pamatojums vērsts tikai kompensāciju par mežsaimnieciskajiem ierobežojumiem kontekstā. Situācijas analīzē nav sniegti pamatoti argumenti (atsauces uz pētījumiem) apgalvotajam, ka kompensācijas mežos ir “neadekvāti zemas”.

Cik lielā mērā SVID ņem vērā īpašās prasības noteiktajam mērķim?

Situācijas analīzē īpašas prasības bioloģiskās daudzveidības, ekosistēmu pakalpojumu nodrošināšanā, ainavu un to elementu aizsardzībā nav definētas. Taču zināmā mērā tādas izriet no sniegtā pamatojuma, kurā norādīts uz biotopu aizsardzības stāvokli Latvijā un Lauku putnu indeksa kritumu pēdējos gados. SVID elementu vājās puses šie konstatējumi ir iekļauti. Tāpat situācijas analīzē un SVID elementos ir iekļauta informācija par invazīvajām sugām, t.sk., latvāņa izplatības karte.

Cik lielā mērā SVID ir balstīta uz pierādījumiem?

Kopumā SVID analīzei izmantoti Latvijā pieejamie rādītāji (biotopu aizsardzības stāvoklis, LPI u.c.), statistikas dati un pētījumi. Tikai atsevišķiem SVID elementiem par ainavu daudzveidību, kompensācijām meža zemēs, ekstensīvas lauksaimniecības ietekmi un invazīvo sugu ekspansiju būtu nepieciešama papildu informācija, izmantojot kvantitatīvos (t.sk., konteksta) rādītājus un kvalitatīvo pamatojumu.

SVID elementu pamatojumā izmantotie nozīmīgākie konteksta rādītāji ir aizsargājamo zālāju biotopu stāvoklis (C.36.), lauku putnu indekss (C.35.), LIZ platības Natura 2000 teritorijās (C.19.). Ievērojamai daļai SVID elementu saikne ar šiem rādītājiem ir norādīta situācijas analīzē, bet vairākiem SVID elementiem šāda saikne pastāv, bet tieši nav norādīta. Rādītājiem par lauksaimniecības intensitāti (C.33.) un ainavu elementiem (C.21.) Latvijā nav apkopotu skaitlisko vērtību, tāpēc izmantoti papildu rādītāji par LIZ struktūru un atsauces uz tematiskiem pētījumiem. Saistībā ar kompensācijām par mežsaimnieciskajiem ierobežojumiem iztrūkst informācijas, kura balstīta ekonomiskos aprēķinos (skat. SVID analīzes 3. tabulu). Kopumā pētījumi par KLP ietekmi uz bioloģisko daudzveidību Latvijā netiek veikti pietiekamā apmērā, taču pieejamie pētījumi situācijas analīzē SVID elementu pamatošanai ir izmantoti.

SVID veidošanā un apspriešanā tika iesaistīts pietiekami plašs ieinteresēto pušu loks - Lauksaimnieku/mežsaimnieku organizācijas, lauksaimnieki, ZM, LAD, vides NVO, vides institūcijas, zinātnieki u.c. Ieinteresēto pušu ieteiktās rekomendācijas situācijas analīzē un SVID lielākoties ir iekļautas. Atzīmējams, ka daudzi saņemtie priekšlikumi attiecināmi uz konkrētiem vides pasākumiem vai atbalsta saņemšanas nosacījumiem, tāpēc šajā stadijā nav pilnvērtīgi novērtējami. Kā atsevišķi priekšlikumi, kuri nav ietverti, minami - migrējošo putnu radīto zaudējumu kompensēšana, specifisks atbalsts zālāju uzturēšanai Zemgalē (upju ielejās un palienēs).

Ieteikumi situācijas aprakstam un SVID:

1. Veikt SVID elementu papildināšanu un precizēšanu (skat. SVID apraksta 1.&3.tabulās).
2. Sniegtā informācija situācijas analīzē vairākās vietās būtu izvērsama ar plašāku skaidrojumu un precizējama, piemēram:
 - Nepieciešams norādīt informācijas avotu un skaidrot dabiska meža definīciju 29. rindkopai - “Latvijas meži lielākoties ir dabiski, 14% ir stādīti meži”;

- Ar jaunāko 2018. un 2019. gada informāciju aktualizējami dati par LPI, jo tie jau ir publiski pieejami (www.daba.gov.lv);
 - Uzlabojama situācijas analīzes struktūra, piemēram, iekļautā sadaļa “Klimata pārmaiņas un bioloģiskā daudzveidība” nav saistīta ar SVID elementiem. Šai nodaļai vajadzētu atspoguļot, kāda ir situācija ar biodaudzveidību Latvijā klimata pārmaiņu kontekstā un norādīt uz ekosistēmu pieejas pielāgošanās klimata pārmaiņām iedzīvīnāšanas nepieciešamību;
 - Sadaļa par kukaiņiem liekama kā apakšnodaļa, jo tajā ir ļoti maz informācijas;
 - Par mežiem jāiekļauj jaunākā informācija par meža putnu indeksu un informācija no sugu aizsardzības plāniem (<https://www.daba.gov.lv>), jo tajos mazajam ērglim un sešām pūču sugām ir sniegti priekšlikumi agrovides pasākumu veidošanai, kas vērsti uz šo sugu saglabāšanu;
 - Jāietver precīzāks izvērtējums par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem – t.sk., par to, cik % no kopējās meža platības Natura 2000 teritorijās un kopējas Latvijas meža platības mežsaimnieciskie ierobežojumi pastāv (privāto un valsts mežu griezumā);
 - Nepieciešams meža biotopu stāvokļa aprakstā ievietot tabulu par to aizsardzības stāvokli (Biotopu direktīvas 17. panta ziņojums), kā tas ir izdarīts nodaļā par zālāju biotopu stāvokli.
3. Situācijas aprakstam ir jābalstās uz valstī izstrādātiem vides pārskatiem, kas iekļauj papildu nozīmīgu informāciju līdzās jau izmantotajiem Biotopu direktīvas 17. panta un 11. panta ziņojumiem, piemēram:
- OECD (2019), *ESAO Vides raksturlielumu pārskats par Latviju 2019.gads*, OECD Publishing, Paris/State Language Centre, Rīga, <https://doi.org/10.1787/f42e7030-lv>;
 - Nacionālais ziņojums par vides stāvokli 2012.-2015., kur ir arī jaunākie dati par 2018.gadu. <http://www2.meteo.lv/varam/2015/>;
 - Meža nozares attīstības novērtējums. Latvijas meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas novērtējums (Saskaņā ar 2013. gada 7. maija noteikumiem Nr. 248, „Meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas novērtēšanas kārtība”) https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/ZM/mezhi/meza%20pamatnostadnes/1_pielikums.pdf;
 - Aizsargājamo meža biotopu apsaimniekošanas pieredze Eiropā (literatūras apskats, G. Brūmelis);
 - Rendenieks, Z., Nikodemus, O. & Brūmelis, G. 2015. *The implications of stand composition, age and spatial patterns of forest regions with different ownership type for management optimisation in northern Latvia. Forest Ecology and Management*, 335, 216-224.
4. Situācijas aprakstā ieteicams sniegt analīzi par ilggadīgo zālāju izmaiņām ilgākā periodā, jo tas ir arī viens no rādītājiem, ko Latvija pastāvīgi monitorē un tiek uzņemtas saistības noteikta ilggadīgo zālāju īpatsvara nodrošināšanai.
5. Papildināt situācijas analīzi ar informāciju no “Prioritāro rīcību ietvara Natura 2000 teritorijām” un “Natura 2000 teritoriju nacionālo aizsardzības un apsaimniekošanas programma 2018-2030”.
6. Papildināt situācijas analīzi un SVID aprakstu ar informāciju par ekosistēmu pakalpojumiem.
7. Nepieciešams papildināt SVID ar šādiem elementiem.

Stiprās puses:

- Salīdzinoši liela daļēji ielabotu ilggadīgo zālāju platība, ar potenciālu uzlabot bioloģiskās daudzveidības stāvokli un nodrošināt pārvietošanās koridorus ES zālāju biotopu sugām.

Vājās puses:

- Ārpus Natura 2000 tīkla atrodas vairāk nekā 60% no ES zālāju biotopiem un daļa no ES meža biotopiem ārpus valsts meža platībām, un šīs platības ir atkarīgas no LAP atbalsta, lai saglabātu bioloģisko daudzveidību;
- Latvijā nav apzināta lauksaimniecības radīto ekosistēmas pakalpojumu vērtība un nozīme. (piemēram, ES zālāju biotopu radītie produkti nav atpazīstami tirgū);
- Zālāju apsaimniekošana nav ekonomiski izdevīga;
- Latvijā nav apzinātas iespējas agrovīdes (biotehniskajiem) pasākumiem privātajos mežos bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā un aizsardzībā.

Iespējas:

- Izveidojusies laba sadarbība starp Dabas aizsardzības pārvaldi un Lauku atbalsta dienestu bioloģiskās daudzveidības atbalsta pasākumu administrēšanai, kuru nepieciešams paplašināt.

Draudi:

- Mežsaimniecības intensifikācija un ciršanas caurmēra samazināšana apdraud meža bioloģisko daudzveidību (samazina ES mežu biotopu noturību pret malas efektu un samazina konektivitāti).

Vajadzību analīze

Cik lielā mērā vajadzību novērtējums ir pamatots ar pierādījumiem un SVID analīzi?

Definētās vajadzības saistībā ar bioloģiskās daudzveidības aizsardzību, ekosistēmu pakalpojumu stiprināšanu, biotopu un ainavu saglabāšanu noteiktas vispārīgi, līdz ar to tās saistāmas ar praktiski visiem SVID elementiem. Jo īpaši tas attiecināms uz vajadzību - *Veicināt bioloģiskās daudzveidības rādītāju uzlabošanu, ainavas elementu saglabāšanu*, kura tieši attiecināma uz 14 SVID elementiem no 22. Sniegtais pamatojums situācijas analīzē šai vajadzībai ir pietiekams un saistība ar SVID elementiem ir izsekojama. Vajadzība *Veicināt bioloģiskās daudzveidības kvalitatīvo rādītāju uzlabošanu meža zemē* saistāma ar sešiem SVID elementiem, taču daļai no tiem saikne ar vajadzību ir pašsaprotama, netieša un vāja. Saistībā ar šo vajadzību izsekojama saikne galvenokārt kompensāciju kontekstā par mežsaimnieciskajiem ierobežojumiem. Taču arī tā nav pietiekami pamatota ar aktuāliem ekonomiskiem aprēķiniem par kompensāciju atbilstību neiegūtai peļņai un devumu bioloģiskās daudzveidības uzlabošanā, kā arī pieejamā finansējuma izvērtēšanu kopumā. SVID elementos un situācijas analīzē trūkst informācijas par iespējām uzlabot bioloģisko daudzveidību meža teritorijās. Vajadzība *Sabiedrības, lauksaimnieku/mežsaimnieku, kā arī zemes īpašnieku izglītošana par bioloģiskās daudzveidības nozīmi un saglabāšanas nepieciešamību un iespējām* izriet no SVID elementiem gan ar tiešu saistību, gan netiešu. Pierādījumi galvenokārt balstīti ekspertu viedoklī, taču tie ir atbilstoši pamatoti un aprakstīti.

Cik lielā mērā vajadzību novērtēšana ir pārskatāma, specifiska un pilnīga?

Informācija par vajadzību novērtēšanas procesu no situācijas apraksta un SVID elementiem nav iegūstama, jo vajadzības tikai nosauktas, nesniedzot nekādu aprakstošu informāciju par SVID elementu un vajadzību sasaisti, kas ļāvusi identificēt tieši šīs konkrētās vajadzības. Līdz ar to esošajā dokumentā vajadzību novērtēšana nav pietiekami pārskatāma, nav izsekojama, vai un kā notikusi vajadzību definēšana, un vai ir bijušas vajadzības, kuras tiks risinātas ar citiem instrumentiem.

Ņemot vērā pieejamo informāciju, ir iespējams novērtēt, ka definētās vajadzības kopumā nosedz galvenās SVID analīzē identificētās specifiskās jomas (skat. 4.&5. tabulās), jo īpaši tas attiecināms uz 1. un 3. vajadzību. Savukārt vajadzībai *Veicināt bioloģiskās daudzveidības kvalitatīvo rādītāju uzlabošanu meža zemē*, t.sk., kompensācijām par mežsaimnieciskajiem ierobežojumiem pamatojums nav pietiekams. Patlaban visas 3. definētās vajadzības ir vispārīgas, lai gan 1. un 2. vajadzību ir iespējams veidot specifisku.

Cik lielā mērā vajadzības ir prioritizētas?

Situācijas aprakstā nav ietverts apraksts par kritērijiem vajadzību definēšanai, līdz ar to nav iespējams novērtēt to vai un kā tās ir prioritizētas. Izrietoši no SVID apraksta kopējās struktūras, var pieņemt, ka visas vajadzības tiek uzskatītas par vienlīdz svarīgām, tomēr norāžu par to nav. Vajadzību apraksta un ranžējuma trūkums liedz iespēju novērtēt plānoto vajadzību svarīgumu un arī atbilstību KLP SP.

Novērtēšanas procesā veikta indikatīva vajadzību prioritizācija, ņemot vērā SVID analīzi un attiecīgo SVID elementu svarīgumu (skat. SVID apraksta 4.tabulu). Kā nozīmīgākā atzīmējama vajadzība *Veicināt bioloģiskās daudzveidības rādītāju uzlabošanu, ainavas elementu saglabāšanu*. Tāpat nozīmīga ir vajadzība *Sabiedrības, lauksaimnieku/mežsaimnieku, kā arī zemes īpašnieku izglītošana par bioloģiskās daudzveidības nozīmi un saglabāšanas nepieciešamību un iespējām*. Savukārt vajadzība *Veicināt bioloģiskās daudzveidības kvalitatīvo rādītāju uzlabošanu meža zemē* vērtējama ar zemāku prioritāti.

Cik lielā mērā SVID un vajadzību novērtēšanas process ir bijis labi sagatavots un iekļaujošs?

SVID analīzes un vajadzību formulēšanas process ir uzsākts savlaicīgi, iesaistot nozaru speciālistus, politikas veidotājus, lauksaimniekus, mežsaimniekus, vides institūciju pārstāvjus un vietējos iedzīvotājus nacionālā un reģionālā līmenī. Uzklauts visu ieinteresēto pušu viedoklis un iespēju robežās ņemti vērā priekšlikumi, kas iekļauti situācijas aprakstā, izvēlētajos SVID elementos un vajadzībās. Reģionālajās konferencēs priekšlikumi saistībā ar bioloģiskās daudzveidības uzturēšanu un aizsardzību saņemti ļoti maz, galvenokārt saistībā ar kompensācijām par mežsaimnieciskajiem ierobežojumiem un migrējošo putnu radītajiem zaudējumiem. Darba grupu sanāsmēs ieinteresēto pušu ieteiktās rekomendācijas situācijas analīzē, SVID un vajadzībās lielākoties ir iekļautas. Atzīmējams, ka daudzi saņemtie priekšlikumi attiecināmi uz konkrētiem pasākumiem vai atbalsta saņemšanas nosacījumiem, tāpēc šajā *Ex-ante* stadijā vēl nav pilnvērtīgi vērtējami.

Ieteikumi Vajadzību aprakstam:

1. Nepieciešams papildināt situācijas aprakstu ar vajadzību pamatojuma izklāstu.
2. Izvērtēt vajadzības, ņemot vērā rindošanu.
3. Pilnveidot vajadzības par meža zemēm saikni ar SVID elementiem un pierādījumiem situācijas analīzē.
4. Patlaban definētās SM6 vajadzības ir pārāk vispārīgas, rosinām pilnveidot formulējumu, nesaistot to ar "rādītāju uzlabošanu", kas ir jau pakārtota tendence vajadzības īstenošanai.

5. Iespējams papildināt vajadzības, identificējot arī jaunas. Nepieciešams ietvert šādas vajadzības:

- Uzlabot bioloģisko daudzveidību aizsargājamās zālājos;
- Nodrošināt tipisko lauksaimniecības zemju ainavu un to elementu aizsardzību, saglabājot daudzveidīgu, vizuāli pievilcīgu un ekoloģiski funkcionālu ainavu struktūru un elementu daudzveidību;
- Palielināt bioloģiskās lauksaimniecības un vides pasākumu ieguldījumu ekosistēmas pakalpojumu sniegšanā;
- Nodrošināt atbilstošas kompensācijas par ierobežojumiem bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai.

(SM7) Speciālais mērķis Nr.7: Piesaistīt gados jaunus lauksaimniekus un veicināt darījumdarbību lauku apvidos

SVID izvērtējums

Cik lielā mērā SVID ir visaptverošs, pilnīgs un saskaņots?

SVID pamatojuma apraksts ir strukturēts, balstoties uz 7. speciālo mērķi (SM7). Situācijas apraksts ir balstīts uz pašreizējo situāciju jomā, uz kuru attiecas KLP SP, un tajā ietverta pieejamā informācija no publiskajām datu bāzēm un ieinteresēto pušu konsultācijām tematiskajās darba grupās.

Aprakstā SVID elementi gandrīz visos gadījumos ir kategorizēti atbilstoši. Tomēr atsevišķi tā elementi nav skaidri formulēti (skat. SVID apraksta 1.tabulu). SVID elements *Jauno lauksaimnieku (līdz 35) proporcija pret tiem, kam pāri 65* nav “vājā puse”, bet kā rādītājs var liecināt par “vājo pusi” vai “stipro pusi” SVID aprakstā.

Attiecīgie teritoriālie, nozaru, ekonomiskie, sociālie, strukturālie un vides aspekti SVID ir iekļauti daļēji (skat. SVID apraksta 1.tabulu). Teritoriālais aspekts ir analizēts jauno lauksaimnieku tiešmaksājumiem pieteikto platību un pārstāvēto reģionu apskatā un finanšu resursu izvērtējumā darbības uzsākšanai, norādīts par konsultāciju un padomdevēja atbalsta iespējām, kā arī aprakstot cilvēku migrāciju un dzimstības samazināšanos. Tomēr vairākiem rādītājiem, kuriem teritoriālais aspekts var būt svarīgs, tas nav analizēts (skat. SVID apraksta 1.tabulā).

Nozaru (atsevišķu lauksaimniecības sektoru) aspekts nav izvērtēts, lai gan tam ir nozīme gan nepieciešamo finanšu resursu apjoma plānošanā, gan zemes resursu apzināšanā un pieejamībā, gan arī nacionāli prioritārajos virzienos (saskaņā ar AREI iesniegtajiem ieteikumiem par KLP SP SM1 aprakstu).

Ekonomiskie faktori ir analizēti tikai nedaudz, aprakstot *investīciju atbalsta saņēmēju nozīmīgu neto apgrozījuma kāpumu* LAP 2007-2013 ietvaros. Tomēr, lai arī dota atsauce uz LAP 2007-2013 ex-post novērtējumu, tekstā (67.lpp.) ir pieminēta 2014.-2020.gada programma. Kopumā esošo jauno lauksaimnieku ekonomiskie aspekti ir nepietiekami izvērtēti. Nav analizēta ne darījumdarbība lauku apvidos, ne jauno lauksaimnieku darījumdarbība.

Sociālie aspekti netiek analizēti, lai gan tematisko darba grupu ietvaros tika vairākkārtīgi norādīts par sociālekonomisko faktoru (dzīvojamais fonds, ceļu infrastruktūra, internets, publisko pakalpojumu pieejamība) nozīmi gados jaunu lauksaimnieku piesaistei lauksaimnieciskajai darījumdarbībai.

Strukturālie aspekti ir analizēti, vērtējot saimniecību īpašnieku vecumstruktūras saistību ar vidējo saimniecību platību, tiešmaksājumu apmēru gados jaunajiem lauksaimniekiem (JAL) un izmaksu jauno lauksaimnieku apsaimniekotajām platībām dažādos reģionos, saimniecību vadītāju vecuma struktūru un izglītību.

Vides aspekti ir iekļauti, vērtējot zemes resursa pieejamību un norādot uz *Natura 2000* ierobežojumiem saimnieciskās darbības veikšanā.

Piekluve finansējumam situācijas aprakstā ir detalizēti aprakstīta. Atbalsta finansējuma ietekmes pozitīvajam novērtējumam *par nozīmīgu neto apgrozījuma kāpumu* jauno lauksaimnieku saimniecībās izmantots LAP 2007-2013 Ex-post novērtējums. Trūkst analīzes par to, kādā mērā līdzšinējais atbalsts gados jauno lauksaimnieku piesaistei ir bijis atbilstošs potenciālajam pieprasījumam, ja tiešmaksājumus JAL 2018. gadā saņem 3208 jaunie lauksaimnieki, bet atbalstu līdz šim LAP 2014-2020 ietvaros jaunajiem lauksaimniekiem ir saņēmuši 395 lauksaimnieki, kas ir tikai nedaudz vairāk nekā 382 jaunie lauksaimnieki LAP

2007-2013 periodā. Nav analizēts, cik lielā mērā pieejamais atbalsts atbilst pieprasījumam, vai būtu nepieciešams palielināt pieejamā atbalsta kopējo apjomu, lai atbalstītu un piesaistītu vairāk gadus jaunos lauksaimniekus. Šis aspekts vairākkārt ticis vērtēts LAP novērtētāju ziņojumos gan par 2007.-2013., gan 2014.-2020.g.periodu. Nav izvērtēta ne *Altum* aizdevumu atvieglojumu efektivitāte jaunajiem lauksaimniekiem, ne Latvijas zemes fonda atbalsts, kurā 1,5 gadu laikā (2015.-2017.gads) zeme tika iznomāta tikai 10 jaunajiem lauksaimniekiem, atbalsta ietekme (vēlams norādīt aktuālāku informāciju par atbalstu jaunajiem lauksaimniekiem - arī par 2018. un 2019.gadu).

Cik lielā mērā SVID ir specifisks?

Valsts un teritoriālās īpatnības ir analizētas un atspoguļotas SVID elementos. JAL analīze ir izvērstā, arī LAP 2007-2013 atbalsta jaunajiem lauksaimniekiem ietekme uz saimniecību apgrozījuma palielināšanos, tomēr ne visos aspektos ir vērojama vienāda detalizācijas pakāpe, piemēram, pieprasījums pēc LAP atbalsta jaunajiem lauksaimniekiem. SVID aprakstā nav vērtēts jauno lauksaimnieku īpatsvars un tā izmaiņu dinamika lauksaimniecības nozaru un saimniecību ekonomisko rādītāju kontekstā. Netiek vērtēta arī darbījumdarbība lauku apvidos – ne gadus jauno lauksaimnieku grupā, ne tautsaimniecības sektoru dalījumā.

Cik lielā mērā SVID ņem vērā īpašās prasības noteiktajam mērķim?

Situācijas apraksts ir veidots atbilstoši SM7 problēmjautājumam par gadus jauno lauksaimnieku iesaisti nozarē, bet ne par darbījumdarbības veicināšanu lauku apvidos, kas arī ietverts šajā mērķī. Situācijas aprakstā netiek analizēta darbījumdarbības vide un tās attīstības dinamika ne lauku apvidos, ne jauno lauksaimnieku grupā.

Situācijas aprakstā ir analizēts plašs jauno lauksaimnieku problēmjautājumu loks – jauno lauksaimnieku skaits un izglītība, demogrāfisko izmaiņu iespējamā ietekme, zemes resursu pieejamība, ārējā finansējuma iespējas, nodokļu sistēmas atvieglojumi. Tomēr netiek analizēta līdzšinējā jauno lauksaimnieku skaita, izglītības un uzņēmējdarbības dinamika, izvēlētās lauksaimniecības nozares, praksē pastāvošie šķēršļi un priekšnoteikumi gadus jauno lauksaimnieku iesaistei nozarē.

Situācijas aprakstā ir pievērsta nepietiekama uzmanība atbalsta pasākumu efektivitātei un devumam līdzšinējo plānošanas periodu ietvaros. Ir norādīts LAP 2007-2013 pasākuma jaunajiem lauksaimniekiem pozitīvā ietekme uz saimniecību neto apgrozījumu palielināšanos, tomēr trūkst atsauces uz LAP 2014-2020 rezultātiem.

Cik lielā mērā SVID ir balstīta uz pierādījumiem?

Situācijas apraksts ir balstīts uz pierādījumiem, tomēr ne visiem situācijas aprakstā izmantotajiem pierādījumiem ir norādīti informācijas avoti. Situācijas apraksts ir balstīts uz pašreizējo situāciju, daļēji iekļaujot jaunāko informāciju. Aprakstā iekļautie pierādījumi ir balstīti uz oficiālo statistiku (CSP), valsts datu bāzēs pieejamo informāciju (LAD, VZD) un iepriekš veiktiem pētījumiem (OECD, LLU, LAP 2007-2013 Ex-post novērtējums). SVID analīzē nav izmantota ES oficiālā statistika (Eurostat) un EK ziņojumi, kas ļautu salīdzināt Latvijas situāciju gadus jauno lauksaimnieku piesaistē un līdzšinējo pasākumu ieviešanā ar ES dalībvalstu rādītājiem.

Atbilstošie kopējie konteksta rādītāji izmantoti daļēji. Ir izmantoti rādītāji C14 (CMEF C23) Lauku saimniecību vadītāju vecuma struktūra (*Age structure of farm managers*) un C.15 (CMEF C24) Lauku saimniecību vadītāju apmācības lauksaimniecībā (*Agricultural training of farm managers*), tomēr izmantotais dalījums un datu avots atšķiras no EK sniegtā rādītāju apraksta. C14 rādītājs paredz noteikt attiecību starp saimniecību vadītājiem, jaunākiem par 40 gadiem, un vadītājiem, kuri vecāki par 55 gadiem. Šāds dalījums ir pieejams Eurostat datu bāzē.

Savukārt nav izmantots rādītājs C.16 Jaunie lauksaimnieki (*New farmers*), kas ir vērtējams kā ļoti būtisks šī SM sakarā. Tas norāda, cik pēdējos 3 gados ir uzsākuši saimniekot jauni saimniecību vadītāji, tajā skaitā cik no tiem ir gados jauni vadītāji. Bez šiem rādītājiem nav pietiekama aina par paaudžu maiņas intensitāti lauksaimniecībā.

Vispārējam situācijas aprakstam izmantoti arī citi konteksta rādītāji - C.01 (CMEF C.01) Iedzīvotāju skaits (*Population*), C.03 (CMEF C.02) Iedzīvotāju vecuma struktūra (*Age structure*), C.12 (CMEF C.17) Lauku saimniecības (*Agricultural holdings (farms)*), C.17 (CMEF C.18) Lauksaimniecības zemju platības (*Agricultural area*), C.19 (CMEF C.34) Natura 2000 teritorijas (*Natura 2000 areas*) un C.32 (CMEF C.19) Bioloģiski apsaimniekotās platības (*Agricultural area under organic farming*).

Atsevišķiem SVID elementiem trūkst kvantitatīva datu pamatojuma (sk. SVID apraksta 3.tabulu). Daļēji tas ir aizstāts ar kvalitatīvo vērtējumu, tomēr vērojamas nepilnības.

SVID "stipro pušu" elementa "*Jaunie lauksaimnieki ir atvērti inovācijām un jauniem risinājumiem*" apgalvojumam iztrūkst pamatojuma, un pamatojumam kļūdaini (nevietā) interpretēts OECD pētījuma Inovācijas, lauksaimniecības produktivitāte un ilgtspējība Latvijā (2019., 23.lpp. Pieejams: https://read.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/inovācijas-lauksaimniecības-produktivitāte-un-ilgtspējība-latvija_279bde8c-lv#page1) secinājums par inovācijām uzņēmējdarbībā (apraksta 21.rindkopa). OECD pētījumā teikts: "Jaunu tehnoloģiju un iekārtu ieviešana un ārvalstu pieredze ir svarīgs inovāciju elements, tomēr ir pieejams maz informācijas par lauksaimnieku līdzdalību šādās aktivitātēs, un tās netiek uzraudzītas un uzskaitītas", kā arī "Ir maz zināms par faktoriem, kas veicina inovāciju ieviešanu saimniecību līmenī".

SVID "stipro pušu" elementa "*Atbalsts kopumā ir veicinājis lauksaimniecībā esošo saimnieku zināšanu līmeņa palielināšanos*" pamatojumā nav analizēts, cik lielā mērā veicinātas tieši jauno lauksaimnieku zināšanas, kā arī to atšķirība dažādās nozarēs. Nav izvērtēts LLU un tās Mūžizglītības centra piedāvājums un ietekme, citu mācību institūciju piedāvāto 160 st. un 320 st. apmācību programmu ietekme uz kopējo rādītāju dinamiku.

Statistiskie dati ne visos gadījumos ir salīdzināmi un atspoguļo kopējo tendenču virzību, jo nav sniegti par vienādu laika periodu vai nav pietiekoša laikrinda, kā piemēram, *iedzīvotāju skaita izmaiņu raksturojumam* tiek izmantoti 2019. gada dati, *demogrāfiskās slodzes aprakstam* 2018. gada dati, *migrācijas novērtējumam* 2017. gada dati (SVID apraksta 1.nodaļa), lai gan šī informācija ir pieejama kā aktuālie dati uz 2019. gada sākumu. Tāpat arī par JAL tiek izmantots 2017. gads (5.nodaļa), par lauksaimnieku izglītību un saimniecību vadītāju vecuma struktūru - 2016. gads (2.nodaļa).

Atsevišķos gadījumos pierādījumu apjoms ir nepietiekams, lai varētu viennozīmīgi izteikt konkrēto apgalvojumu, un atsevišķos norādītajos gadījumos pamatojuma trūkst. Piemēram, apgalvojums *jaunajiem lauksaimniekiem uzsākt lauksaimniecisko ražošanu ir gandrīz neiespējami trūkstošās pieredzes, izglītības, sākuma kapitāla un aizdevuma nodrošinājuma dēļ* aprakstā nav atbilstoši pamatots un *gandrīz neiespējami* vietā drīzāk būtu lietojams *grūti/sarežģīti*. Līdzīgi nav atrodams atbilstošs faktoloģiskais pamatojums SVID elementam *Jaunie lauksaimnieki atgūst un atgriež lauksaimnieciskā darbībā tās lauksaimniecības zemes, kas nav tikušas izmantotas pēdējos gados*.

Kvalitatīvo datu avotu izmantošana analīzes daļā vietām tiek minēta, piemēram, *par nodokļu nepastāvēību*. Aprakstā trūkst kvantitatīvo un kvalitatīvo datu sasaistes. Var atzīmēt, ka ieinteresēto pušu pieredzes/skatījuma apkopojums ir veikts un dokumentēts, un liela daļa

dokumentēto ierosinājumu ir iekļauta SVID un vajadzībās, taču situācijas aprakstā uz to ir maz atsauču.

Ieteikumi situācijas aprakstam un SVID:

- 1 Uzlabot atsevišķu SVID elementu formulējumus (skat. SVID apraksta 1.&3.tabulu).
- 2 Uzlabot atsevišķu SVID elementu pamatojumu, atbilstoši SVID apraksta 1.&3.tabulā norādītajam.
- 3 SVID elementu *Pieaug vidējais lauku saimniecību vadītāju vecums* ieteicams formulēt, uzsverot SM7 problēmjautājumu *Samazinās gados jauno lauksaimnieku skaits*, kas tiek aprakstīts un pamatots situācijas aprakstā.
- 4 Situācijas aprakstā SVID elementu pamatojumam izmantot zinātniskos pētījumus, OECD pētījumu “Inovācijas, lauksaimniecības produktivitāte un ilgtspējība Latvijā (2019)” un LAP novērtētāju ziņojumus par līdzšinējo atbalsta instrumentu darbību, atsaukties uz iepriekšējo periodu pieredzi, akcentējot to, ko nepieciešams mainīt (īpaši LAP2013-2017 ex-post, LAP2014-2020 GĪZ19, LAP 2014-2020 atbalsta ietekme uz bioloģiskās lauksaimniecības attīstību ziņojumus).
- 5 Teksta “*mirstības pārsvars pār dzimstību un iedzīvotāju emigrācijas pārsvars pār imigrāciju*” vietā lietot “negatīva dabiskā ieauguma un negatīva migrācijas saldo” (3.rindkopa).
- 6 Ieteicams aprakstīt demogrāfijas datus nevis par vecuma grupu *līdz 54 gadiem*, bet *līdz 44 gadiem*, kas vairāk raksturotu *gados jaunu lauksaimnieku* (kas ir līdz 40 gadiem) grupu un dinamiku.
- 7 Izvērtēt iespēju papildināt kvantitatīvo pamatojumu, tajā skaitā pielietot EK materiālos ieteiktos konteksta rādītājus (skat. apraksta sadaļu), kuri būtu salīdzināmi ar citām ES dalībvalstīm, un iespēju robežās papildināt situācijas aprakstu ar salīdzinājumu ar citām ES dalībvalstīm. Tas ļautu raksturot, vai Latvijas situācija ir labāka vai sliktāka ES un reģiona kontekstā.
- 8 Precizēt, kuros gadījumos tiek runāts par saimniecību īpašniekiem un kurā par vadītājiem, un kuros gadījumos tiek runāts par īpašniekiem, kuri vienlaicīgi ir arī saimniecību vadītāji (2.nodaļa).
- 9 Precizēt tiešmaksājumu gados jaunajiem lauksaimniekiem (JAL) saņēmēju skaitu (kas atšķiras 62.rindkopā un 1.15. attēlā par rādītājiem 2017. gadā).
- 10 Precizēt, kur situācijas aprakstā tiek runāts par gados jaunajiem lauksaimniekiem un kur – par jaunajiem lauksaimniekiem.
- 11 Precizēt, vai 67.rindkopā ir domāts LAP 2007-2013 periods?
- 12 Iekļaut pamatojumu SVID elementam *Jaunie lauksaimnieki atgūst un atgriež lauksaimnieciskā darbībā tās lauksaimniecības zemes, kas nav tikušas izmantotas pēdējos gados*.
- 13 Iekļaut pamatojumu SVID elementam *Jaunie lauksaimnieki ir atvērti inovācijām un jauniem risinājumiem*.

- 14 Papildināt situācijas aprakstu ar līdzšinējā jauno lauksaimnieku skaita, izglītības un uzņēmējdarbības dinamiku, jauno lauksaimnieku izvēlētās lauksaimniecības nozares, praksē pastāvošos šķēršļus un priekšnoteikumus jauno lauksaimnieku iesaistei nozarē.
- 15 Izvērtēt, cik lielā mērā ir veicinātas tieši jauno lauksaimnieku zināšanas un to atšķirību dažādās nozarēs, iekļaujot LLU un citu mācību institūciju piedāvājumu un ietekmi.
- 16 Labot 1.13. attēlā virsrakstu, vārdu *novadi* nomainot ar *reģioni*. Aprakstīt pieprasījumu pēc atbalsta gados jaunajiem lauksaimniekiem, izmantojot Ex-post un GĪZ 19 ziņojumus.
- 17 Ieteicams pārskatīt 1.1-1.4., kā arī 1.7. attēlu noformējumu, padarot tos uzskatāmākus. Vēlams akcentēt periodā notikušās izmaiņas, kā arī norādīt attiecību starp jaunajiem lauksaimniekiem un gados vecāko lauksaimnieku grupu.
- 18 Vēlams iekļaut informāciju par jauno lauksaimnieku interesi izmantot tiem paredzētos LAP atbalsta pasākumus, ņemot vērā finansējuma trūkuma dēļ noraidīto pietiekumu skaitu (par to pieminēts arī LAP novērtēšanas ziņojumos, t.sk. ex-post un GĪZ).
- 19 Izvērtēt *Latvijas zemes fonda* kā atbalsta rīka efektivitāti jauno lauksaimnieku atbalstam.
- 20 Izvērtējumā par *Altum* atbalstu jaunajiem lauksaimniekiem izmantot aktuālāku informāciju par atbalstu jaunajiem lauksaimniekiem arī 2018. un 2019. gadā.
- 21 Izmantot salīdzināmus statistiskos datus, sniedzot un izvērtējot tos par vienādu laika posmu.
- 22 Izvērtēt, vai SVID elementa "*Lauksaimniecības kā nodarbošanās veida popularizēšana, lai veicinātu jauniešu motivāciju apgūt ar nozari saistītas profesijas*" nodoms ir popularizēt lauksaimniecības nozari vai piesaistīt jauniešus lauksaimniecības nozarē, un atbilstoši precizēt formulējumu.
- 23 Izvērtēt, vai SVID elementa "*Atbalsts kopumā ir veicinājis lauksaimniecībā esošo saimnieku zināšanu līmeņa palielināšanos*" "stiprā pusē" ir atbalsta pieejamība visiem, vai tikai gados jauniem lauksaimniekiem, vai zināšanu līmeņa palielināšanās.
- 24 Izskatīt iespēju papildināt SVID ar šādiem elementiem (atbilstoši komentāriem zemāk):
- 24.1 Pie Stiprajām pusēm (S):
- *Pieejama zeme lauku saimniecību izveidei* (pamatojums jau ir iekļauts situācijas apraksta 31.-33.rindkopās)
- 24.2 Pie Iespējām (I):
- *Paaudžu nomaiņas iespējas, ņemot vērā saimniecību īpašnieku vecuma struktūru* (pamatojums jau ir iekļauts situācijas apraksta 10.rindkopā)
 - *Pieejami nodokļu atvieglojumi gados jauniem lauksaimniekiem* (pamatojums jau ir iekļauts situācijas apraksta 56.-60.rindkopās)
 - *Finanšu resursu pieejamība* (pamatojums jau ir iekļauts situācijas apraksta 52., 69.-72. rindkopās)
 - *Lauksaimnieciskās izglītības pieejamība* (pamatojums jau ir iekļauts situācijas apraksta 22.-23.rindkopās)

24.3 Pie Draudiem (D):

- *Gados veco lauksaimnieku ilgstoša palikšana nozarē* (pamatojums jau ir iekļauts situācijas apraksta 10.rindkopā)
- *Profesionālās lauksaimnieciskās izglītības sistēmas kvalitātes problēmas (tematiskās darba grupas. Pamato arī Horizontālo specifisko mērķu vajadzības.)*

Vajadzību analīze

Cik lielā mērā vajadzību novērtējums ir pamatots ar pierādījumiem un SVID analīzi?

Šim mērķim ir izdalītas 4 vajadzības, kuras attiecas tieši uz šo SM7, 4 horizontālā mērķa ietvaros īstenojamās paaudžu nomainītu sekmējošās vajadzības, kā ar 2 vajadzības, kas risināmas ārpus KLP SP, sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm.

Analizējot tieši uz SM7 attiecinātās vajadzības, varam secināt, ka:

Ceļš no SVID uz vajadzībām ir skaidri pamatots divām vajadzībām *Finanšu resursu pieejamība darbības uzsākšanai (..)* un *Veicināt saimniecību nodošanu jaunajai paaudzei*. Tomēr vajadzību novērtējums ir nepilnīgs, jo divas no četrām vajadzībām *Nodrošināt infrastruktūras uzlabošanu* un *Kooperācijas stiprināšana (jauno lauksaimnieku iesaistīšanās, kā arī sadarbības sekmēšana)* nav pamatotas ar pierādījumiem un SVID elementiem. Vajadzībai *Nodrošināt infrastruktūras uzlabošanu* nav skaidrs, kāda infrastruktūra tiek domāta.

Visskaidrāk ir pamatota vajadzība *Finanšu resursu pieejamība darbības uzsākšanai (..)*, kas uzsvēta arī SVID elementos. Finanšu instrumentu izmantošana vērtēta vajadzībai *Finanšu resursu pieejamība darbības uzsākšanai*, kam ir veikta analīze par pieejamo atbalstu izlietojumu. Vajadzība *Veicināt saimniecību nodošanu jaunajai paaudzei* visplašāk jaušama SVID elementos, tomēr tai trūkst detalizētāka pamatojuma par saimniecību nodošanu/pārņemšanu, jo SVID aprakstā tiek lielākoties analizēti pieejamie zemes un finanšu resursi saimniecības izveidei.

Papildus mērķa specifiskajām vajadzībām ir ietvertas *Horizontālā mērķa* ietvaros īstenojamās paaudžu nomainītu sekmējošās vajadzības un *Ārpus KLP SP* risināmās vajadzības, sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm, kas daļēji ir pamatotas ar SVID elementiem. Vajadzība *Veicināt lauksaimniecības izglītības kvalitātes paaugstināšanu* nav pamatota situācijas aprakstā, kur nav izvērtēta lauksaimnieciskās izglītības kvalitāte (skat. SVID apraksta 4.&5.tab.).

Cik lielā mērā vajadzību novērtēšana ir visaptveroša, specifiska un pilnīga?

Trīs specifiskās vajadzības Finanšu resursu pieejamība darbības uzsākšanai (..), *Veicināt saimniecību nodošanu jaunajai paaudzei* un *Kooperācijas stiprināšana (jauno lauksaimnieku iesaistīšanās, kā arī sadarbības sekmēšana)* ir attiecināmas uz KLP SP. Šo vajadzību novērtējumā daļēji ir iekļauta konkrētu reģionu (teritoriju) un saimniecību grupu specifiskā situācija. Tomēr vajadzība *Nodrošināt infrastruktūras uzlabošanu* ir vispārēja un tai nav ietverts konkrētāks vērtējums, tieši uz kādu lauksaimnieku daļu tas attiecas. Bez pamatojuma, kas tiktu ietverts SM7 aprakstā, šī būtu drīzāk attiecināma uz sadaļu *Ārpus KLP SP* risināmās vajadzības, sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm. Spriežot no tematisko grupu diskusijās apkopotajām problēmām – ceļu kvalitāte, skolu trūkums u.tml., šāda infrastruktūra nebūtu attiecināma uz KLP SP. Ja ar šo vajadzību ir saprasta tāda infrastruktūra, kuru var atbalstīt ar KLP SP, tas būtu jānorāda.

Nozaru pārstāvji tematisko grupu diskusijās ir norādījuši ne vien uz izglītības kvalitāti, bet arī tās pieejamību, kā arī dažādām problēmām tās apgūvē (prakses vietu trūkums u.tml.).

Savukārt situācijas aprakstā šie aspekti nav ietverti, tieši otrādi – vērtēts, ka profesionālā izglītība ir pietiekami pieejama. Turpretī no 1.1. tabulas datiem izriet, ka mežsaimniecībā ir tikai viena iestāde visā valstī. Būtisks ir pieejamo apmācību klāsts un tā kvalitāte, apmācāmo skaita dinamika izglītības iestādēs.

Pozitīvi, ka vajadzību sarakstā ir iekļautas arī tādas vajadzības, kuras nav tieši attiecināmas uz KLP SP, bet ir aktuālas SM7. Būtu vēlams atsauce uz to, kādā veidā šīs vajadzības ir plānots risināt (ar kādu institūciju, kādu atbalsta mehānismu palīdzību utt.).

Cik lielā mērā vajadzības ir prioritizētas?

Skaidra vajadzību prioritizācija SM7 ietvaros nav veikta. *Ex-ante* vērtētāji ir veikuši indikatīvu SM7 vajadzību prioritizāciju, ņemot vērā SVID analīzi un attiecīgo SVID elementu svarīgumu. Saskaņā ar šo novērtējumu vajadzības ir novērtētas pievienotajā SVID apraksta 4.tabulā, norādot nozīmīgumu. Vajadzības ir piesaistītas konkrētajam mērķim.

Cik lielā mērā SVID un vajadzību novērtēšanas process ir bijis labi sagatavots un iekļaujošs?

SVID un vajadzību formulēšanas process tika uzsākts savlaicīgi, lai varētu veikt plašākas apspriešanas un iesaistīt speciālistus, kā arī ieinteresētās puses (nozāres pārstāvjus). Partneru iesaiste ir notikusi gan nacionālā, gan reģionālā līmenī, organizējot nacionāla līmeņa darba grupas, kā arī reģionālās konferences (katrā NUTS3 reģionā). Ieinteresēto pušu rekomendācijas kopumā ir iekļautas SVID un vajadzībās, lai arī bieži vien vispārīgā veidā.

SVID sagatavošanā ir par maz izmantoti iepriekšējie novērtējumi un pētījumi. Piemēram, trūkst atsauču uz LAP 2014-2020 novērtējumiem (GĪZ).

Ieteikumi Vajadzību aprakstam:

1. Ja tiek saglabāta vajadzība *Nodrošināt infrastruktūras uzlabošanu* kā attiecināma uz KLP SP, nepieciešams to precizēt, norādot, par kādu infrastruktūru ir runa, saistīt ar atbilstošiem SVID elementiem un pārbaudīt saistību ar KLP SP iespējām.
2. Precizēt vajadzību pamatojumu un formulējumus atbilstoši SVID apraksta 4.&5.tabulā apkopotajiem ierosinājumiem. Iekļaut atsauces uz iepriekšējiem novērtējumiem un iepriekšējo periodu pieredzi. Skat. Secinājumus un ieteikumus no Ex-post 2007-2013, GĪZ`2019 novērtējumiem.
3. Iekļaut vajadzību, kas saistīta ar darījumdarbības attīstīšanu, papildinot situācijas aprakstu un SVID elementus ar attiecīgu analīzi.
4. Rindojot vajadzības, ieteicams izmantot vērtētāju izveidoto vajadzību rangū (augsta – vidēja – zema), kas izveidots, ņemot vērā vajadzību un tām atbilstošo SVID elementu saistības intensitāti, kā arī katra SVID elementa svarīgumu (skalā no 1 līdz 3).
5. Norādīt Horizontālā mērķa vajadzību sasaisti ar SM7 situācijas aprakstā.
6. Pārdomāt horizontālo vajadzību definējumu, kas tādejādi var palīdzēt apvienot dažās no tām. Iespējamie varianti būtu:
 - a. *Profesionālās lauksaimniecības izglītības pieejamības un kvalitātes stiprināšana* (kas iekļautu gan *Veicināt lauksaimniecības izglītības kvalitātes paaugstināšanos*, gan *Veicināt mācībspēku/konsultantu profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanu lauksaimnieciskajā izglītībā*, gan *Veicināt lauksaimnieciskās izglītības apgūšanu*).
 - b. *Veicināt lauksaimniecības popularizēšanu gan skolas vecuma bērnu un jauniešu vidū, gan sabiedrībā kopumā*.

(SM8) Speciālais mērķis Nr.8: Veicināt nodarbinātību, izaugsmi, sociālo iekļautību un vietējo attīstību lauku apvidos, tostarp veicināt bioekonomiku un ilgtspējīgu mežsaimniecību

SVID izvērtējums

Cik lielā mērā SVID ir visaptverošs, pilnīgs un saskaņots?

SVID pamatojuma apraksts ir strukturēts, balstoties uz 8. speciālo mērķi (SM8). Situācijas apraksts ir balstīts uz pašreizējo situāciju jomā, uz kuru attiecas KLP SP, un tajā ietverta pieejamā informācija no publiskajām datu bāzēm un ieinteresēto pušu konsultācijām tematiskajās darba grupās.

Lai gan kopumā aprakstā ir iekļauta ļoti plaša informācija, tomēr ne vienmēr tā ir saskaņota un pilnīga. Situācijas aprakstā nepilnīgi nodalīti iekšējie un ārējie faktori un to ietekme. Ne visiem faktoriem un apraksta nodaļām ir ņemtas vērā izmaiņas un tendences, piemēram, Zaļā kursa stratēģijas un COVID-19 iespējamā ietekme uz lauku apvidos attīstītajām tautsaimniecības nozarēm un darba tirgus izmaiņām.

Kopumā SM aptver vairāk nekā tikai vienu prioritāti. Trūkst skaidrs redzējums par izvēlēto rādītāju sasaisti ar mērķi. Nav skaidrs, kādēļ bioekonomika ir ietverta sadaļā zem nodarbinātības. Tie ir dažāda mēroga jautājumi un ir nodalāmi. Bioekonomikas joma nepietiekami aprakstīta, kaut gan ar to tiek saistīta lauku tertitoriju galveno tautsaimniecības nozaru turpmākā izaugsme. (skat. SVID aprakstu 1.&3. tabulas.).

Situācijas apraksts ir ļoti plašs, bet tikai daļa no tā tiek izmantota tālākajam pamatojumam SVID un vajadzību formulējumos. Aprakstā SVID elementi gandrīz visos gadījumos ir kategorizēti atbilstoši. Tomēr atsevišķi tā elementi nav skaidri formulēti un trīs SVID elementi, kas definēti kā *Draudi*, pēc būtības ir *Vājā puse* (skat. SVID apraksta 1. tabulu).

Teritoriālie, nozaru, ekonomiskie, sociālie, strukturālie un vides aspekti SVID ir iekļauti daļēji (skat. SVID apraksta 1. tabulu). Teritoriālais aspekts visplašāk ir analizēts, definējot reģionālās atšķirības iedzīvotāju skaita, darbaspēka, atalgojuma un uzņēmējdarbības juridiskās formas aspektos, tomēr SVID elementā "*Latvijas lauku teritorijā ir vērojama izteikta apdzīvotības blīvuma samazināšanās (trešais zemākais rādītājs starp ES valstīm), it īpaši attālinoties no galvaspilsētas*" atsauce uz statistiskajiem reģioniem nepilnīgi raksturo teritoriālās atšķirības, ko labāk spētu raksturot dati pašvaldību līmenī vai administratīvo teritoriju līmenī. NUTS sadalījumam ir vairāk ES tipoloģiska nozīme, lai veidotu vienotu izpratni un salīdzinošus datus, kas Latvijas gadījumā maz ko raksturo. DEGURBA sadalījums visai aptuveni nošķir pilsētas un laukus, jo ir daudzas mazas pilsētas, kas pēc savas būtības ir lauku teritorijas un Pierīgas lauku teritorijas bez pilsētas statusa, kas būtībā kļuvušas par urbānām teritorijām un funkcionāli ar tām ir saaugušas. Vairākiem rādītājiem, kur teritoriālam aspektam var būt būtiska nozīme, tas nav analizēts (skat. SVID apraksta 1. tabulā). Nav minēts, kā risinās Administratīvi teritoriālās reformas (ATR) negatīvo blakni saistībā ar pilsētu/lauku teritoriju definējumu un to ietekmi SM8 mērķu sasniegšanā. ATR kontekstā lietotā definīcija nav pamatota. Piemēram, Jaunmārupe un Skulte ir lauki, bet Rauna (administratīvais centrs) nav, lai gan iedzīvotāju skaits/blīvums Jaunmārupē ir lielāks. Trūkst apraksts par Pierīgas pašreizējiem novadiem un to centriem, kas krasī atšķiras no pārējiem Latvijas novadiem un tamdēļ arī vajadzības ir atšķirīgas. Tas attiecīgi prasītu atšķirīgu pieeju jautājumā par VRG izveidi un to mērķiem.

Nozaru (atsevišķu tautsaimniecības sektoru) aspekts ir nepietiekami izvērtēts, lai gan tam ir liela nozīme gan nepieciešamo atbalsta pasākumu, gan finanšu resursu apjoma plānošanā.

SVID apraksts koncentrējas uz lauksaimniecības nozares ieguldījumu, bet nepietiekami ir aprakstīta mežsaimniecības nozares situācija un iespējas, nepietiekami tiek novērtēts tūrisma nozares ieguldījums lauku apvidu izaugsmē, un nav analizētas citas tautsaimniecības nozares, tostarp – dabas resursu izmantošanas potenciāls (ārpus bioekonomikas ietvara).

Ekonomiskie faktori, kas saistīti ar nodarbinātību, atalgojumu un IKP ir analizēti pietiekami. SM8 aprakstā pie detalizētajiem statistikas datiem iztrūkst secinājumi par rādītāju attīstības dinamiku un novērtējums, vai tas sekmē vai kavē SM8 mērķu sasniegšanu (piemēram, informācija par darba algu dažādos reģionos – fakts, ka tā reģionos ir zemāka nekā Rīgā un Pierīgā, ir vērtējama labi, jo uzņēmējdarbībā ir pieejams lēts darbaspēka resurss, vai slikti, jo pakļauj iedzīvotājus nabadzības riskam un sekmē lauku apvidu depopulāciju ekonomiskās migrācijas rezultātā?).

Sociālie aspekti – nabadzības un sociālās atstumtības risks lauku apvidos ir detalizēti analizēti, tomēr nav skaidri saprotami termini "sociālā atstumtība" un "sociāli maznodrošinātās personas" (4.3.nodaļā), jo abas šīs grupas ir definētas Ministru Kabineta (MK) noteikumos un nav uztverams kā viens un tas pats. Sociālās atstumtības riskam pakļautās grupas ir definētas MK noteikumos Nr.173 (27.03.2018) "Noteikumi par sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupām un sociālā uzņēmuma statusa piešķiršanas, reģistrēšanas un uzraudzības kārtību", kas izdoti saskaņā ar Sociālā uzņēmuma likumu, bet sociāli mazaizsargātās grupas noteiktas MK noteikumos Nr.32 (11.01.2005) "Noteikumi par sociāli mazaizsargāto personu grupām", kas izdoti saskaņā ar Sabiedriskā labuma organizāciju likumu. Aprakstā nav precizēts, vai tiek paredzēts atbalstīt tikai sociālo uzņēmējdarbību, jo tad attiecināms būtu sociālās atstumtības riskam pakļauto grupu definējums, vai arī sabiedriskā labuma organizāciju aktivitātes, kam būtu atbilstošs sociāli mazaizsargātu personu definējums. Nepilnīga ir sociālekonomisko faktoru (dzīvojamais fonds, ceļu infrastruktūra, internets, publisko pakalpojumu pieejamība) analīze – interneta pieejamība ir analizēta pietiekoši, tomēr ceļu infrastruktūra netiek analizēta reģionālā aspektā, kā arī netiek analizēts dzīvojamais fonds un publisko pakalpojumu pieejamība un tā ietekme uz SM8 mērķa sasniegšanu.

Strukturālie aspekti ir analizēti, vērtējot uzņēmējdarbības juridiskās formas, iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes, nodarbinātības un bezdarba struktūru, nodarbināto struktūru pēc saimniecisko darbību veidu grupas un ekonomiski aktīvo uzņēmumu iedalījumu. Iztrūkst vērtējums par dažādu tautsaimniecības sektoru ieguldījumu un lomu lauku apvidos, kas ļautu pamatoti izvērtēt uzņēmējdarbības vides un nodarbinātības potenciālu reģionos.

Vides aspekti tiek minēti kā lauki - dabas resurss izaugsmes veicināšanai lauku apvidos, tomēr nav iekļauts dabas resursu apraksts, to apsaimniekošanas potenciāls un devums reģiona izaugsmē. SM8 aprakstā nav iekļauts Eiropas Zaļā kursa un ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas mērķu un potenciālās ietekmes izvērtējums vai vismaz atsauce uz to un potenciālo ietekmi.

Piekluve finansējumam situācijas aprakstā ir detalizēti izvērtēta, uzsverot MVU grūtības ārējā finansējuma piesaistē.

Esošajā SVID aprakstā iztrūkst SVID elementu sasaiste ar visām teksta nodaļām SVID elementiem būtu jāveidojas no visiem apskatītajiem pamatjautājumiem – nodarbinātības, bioekonomikas, izaugsmes, sociālās iekļautības.

SVID definētās *Iespējas* esošajā formulējumā drīzāk uzskatāmas par *Stiprajām pusēm*. Tāpat arī *Draudi* faktiski nav analizēti, jo pašreiz ietvertie elementi faktiski ir *Vājās puses* (skat. SVID aprakstu 1.tabulu).

Cik lielā mērā SVID ir specifisks?

Valsts un teritoriālās īpatnības ir analizētas un atspoguļotas SVID elementos.

Lai gan teritoriālie un nacionāla līmeņa dati tiek analizēti, dažkārt tie nesniedz izpratni par būtību un apgrūtina turpmāku SVID elementu formulējumus.

Cik lielā mērā SVID ņem vērā īpašās prasības noteiktajam mērķim?

Situācijas apraksts ir veidots atbilstoši SM8 problēmjaudījumam. Reģionālās atšķirības, kas ietekmē izaugsmi lauku apvidos, ir analizētas.

Situācijas aprakstā ir pievērsta nepietiekama uzmanība dažādu tautsaimniecības nozaru ietekmei lauku apvidu sociālekonomiskā izaugsmē, nevienmērīgi ir vērtēti publisko pakalpojumu un infrastruktūras pieejamības aspekti un to atšķirības reģionos.

Situācijas aprakstam iztrūkst lauku apvidos pastāvošo problēmu un to cēloņu izvērtējums pēc tā būtības, un lauku apvidu attīstības vīzijas un mērķu definējums, kas būtu pamats SM8 apraksta veidošanā. Esošajā SM8 aprakstā ir apkopota detalizēta un plaša statistiskā informācija, bet trūkst šo datu interpretējuma un secinājumi saistībā ar SM8 mērķi. Kopumā no SM8 aprakstā minētajiem datiem var izsecināt galvenos problēmjaudījumus saistībā ar lauku apvidu izaugsmi un vietējo attīstību.

Cik lielā mērā SVID ir balstīta uz pierādījumiem?

Situācijas apraksts ir balstīts uz pierādījumiem. Situācijas apraksts ir balstīts uz pašreizējo situāciju, daļēji iekļaujot jaunāko informāciju. Aprakstā iekļautie pierādījumi ir balstīti uz oficiālo statistiku (EUROSTAT, Eiropas Centrālā banka, CSP), valsts datu bāzēs pieejamo informāciju (LAD, VZD, Latvijas Valsts ceļi, Dabas aizsardzības pārvalde) un iepriekš veiktiem pētījumiem (OECD, LLU, LAP 2007-2013 Ex-post novērtējums, LAP 2014 - 2020 novērtēšana paplašinātajam Ikgadējam īstenošanas ziņojumam 2019” atskaite). Ieteicams izvērtēt iespēju papildināt kvantitatīvo pamatojumu un atsaukties uz ieteiktajiem informācijas avotiem (skat. SVID apraksta 3.tabulu) kolonnā “*Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu*” SVID apraksta pilnveidošanai.

Vispārējam situācijas aprakstam izmantoti vairāki konteksta rādītāju - C.01 (CMEF C.01) Iedzīvotāju skaits (Population numbers); C.02 (CMEF C.04) Iedzīvotāju blīvums (Population density); C.03 (CMEF C.02) Iedzīvotāju vecuma struktūra (Age structure of the population); C.06 (CMEF C.05) Nodarbinātības līmenis (Employment rate); C.07 (CMEF C.07) Bezdarbs (Unemployment rate); C.08 (CMEF C.11, C.13) Nodarbinātība - reģionālā, sektorālā, pēc ekonomiskās aktivitātes (Employment by sector, by type of region, by economic activity); C.09 (CMEF C.08) IKP uz iedzīvotāju (GDP per capita); C.10 (CMEF C.09) Nabadzības līmenis (Poverty rate); C.31 (CMEF C.30) Tūrisma infrastruktūra (Tourism infrastructure).

Atsevišķiem SVID elementiem trūkst kvantitatīva datu pamatojuma (skat. SVID apraksta 3.tabulu). Daļēji tas ir aizstāts ar kvalitatīvo vērtējumu, tomēr ar turpmāk aprakstītajiem iebildumiem.

Statistiskie dati ne visos gadījumos ir salīdzināmi un atspoguļo kopējo tendenču virzību, jo nav sniegti par vienādu laika posmu vai nav pietiekoša laikrinda, piemēram, par emigrējušiem darbaspējas vecuma iedzīvotājiem ir izmantoti 2019. gada dati (12.rindkopa), bet par reemigrācijas rādītājiem 2018. gada dati (13.-14.rindkopa), par ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitu 2018. gada dati (16. rindkopa) un par nodarbināto skaitu 2019. gada dati (17.rindkopa).

Ne visos gadījumos izvēlēti dati raksturo būtību, piemēram, par iedzīvotāju skaitu. Ņemot vērā Pierīgas lauku teritoriju (Garkalnes, Ādažu, Carnikavas, Ķekavas, Mārupes, Babītes, Stopiņu un Ropažu teritorijās) iedzīvotāju skaita pieaugumu, lauku teritorijās iedzīvotāju skaits ir sarucis vēl vairāk. Būtu labi, ja šos datus ietvertu skaidrojumā.

Atsevišķos gadījumos pierādījumu apjoms ir nepietiekams, lai varētu viennozīmīgi izteikt konkrēto apgalvojumu, un atsevišķos norādītajos gadījumos pamatojuma trūkst. Piemēram, apgalvojums *Lauki ir nozīmīgāko dabas resursu, tai skaitā bioekonomikas un ekosistēmu pakalpojumu avots, dzīves, darba un atpūtas vide, dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma daudzveidības krātuve un sargātāja* aprakstā nav pamatots. Līdzīgi nav atrodams datu pamatojums SVID elementam *Vietējo resursu produktīva izmantošana, pievienotās vērtības radīšanā - bioekonomikas izmantošana un Sabiedrības pieprasījums pēc apkārtējās vides kā kvalitatīvas dzīves un rekreācijas telpas*. SM8 apraksts neietver pamatojumu arī definētajām iespējam *Sadarbības stiprināšana starp pilsētu un lauku teritorijām* un *Sociālā uzņēmējdarbība*.

No aprakstiem nav skaidri norādīts vai tiek runāts par plānošanas vai statistiskajiem reģioniem, jo tas nav viens un tas pats (piem., 36.rindkopa). Aprakstā iekļauta atsauce/skaidrojums, ka tekstā minētie ir statistiskie reģioni.

Par LEADER pieejas izmantošanu un VRG nozīmi (76. un 80. rindkopas) AREI veiktajā analizē minēts, ka stratēģijas ir pakārtotas ES regulējumam un noteiktajiem pasākumiem, kas ne vienmēr atbilst vietējām interesēm. Rezultātā tā sinerģija nav tik efektīva, kā deklarēts.

Kvalitatīvo datu avotu izmantošana analīzes daļā netiek minēta. Aprakstā trūkst kvantitatīvo un kvalitatīvo datu sasaistes. Var atzīmēt, ka ieinteresēto pušu pieredzes/skatījuma apkopojums ir veikts un dokumentēts, un liela daļa dokumentēto ierosinājumu ir iekļauta SVID un vajadzībās, taču situācijas aprakstā uz to ir maz atsauču.

Ieteikumi situācijas aprakstam un SVID:

- 1 Uzlabot atsevišķu SVID elementu formulējumus (skat. SVID apraksta 1.&3.tabulu).
- 2 Izvērtēt iespēju papildināt kvantitatīvo pamatojumu un atsaukties uz ieteiktajiem informācijas avotiem (skat. SVID apraksta 3.tabulu) kolonnā “*Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu*” SVID apraksta pilnveidošanai.
- 3 Teksta “*mirstības pārsvars pār dzimstību un iedzīvotāju emigrācijas pārsvars pār imigrāciju*” vietā lietot “*negatīva dabiskā ieauguma un negatīva migrācijas saldo*” (10.rindkopa).
- 4 SVID *Iespēju* elementa “*Sociālā uzņēmējdarbība*” vietā lietot tekstu “*Zema nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju iesaiste*”, jo tas iekļautu abas definētās grupas un precīzāk risinātu definēto problēmu par nabadzības un sociālās atstumtības riska mazināšanu.
- 5 Precizēt, kas domāts ar apzīmējumu “*sociālekonomiskā apdzīvotība*” (22.rindkopa).
- 6 Precizēt, vai 3.2. apakšnodaļā bioekonomika tiek novērtēta kā nodarbinātības (sociāls) potenciāls vai kā izaugsmes (ekonomisks) potenciāls.
- 7 Precizēt, kā uz SM8 attiecas teikums “*Salīdzinot ar 2018. gadu, vidējā alga pakāpās virs vidējā rādītāja valstī veselības nozarē (1 105 eiro, 2018. gadā – 976 eiro).*” (28.rindkopa).
- 8 Izmantot vienādu vērtības skaitli, norādot darba samaksas līmeni Latgales reģionā (30. un 31. rindkopa).
- 9 Precizēt teikumu “*No 2013.gada strauji ir audzis to uzņēmumu skaits (1.20.attēls), kas nodarbina paši sevi un līdz 9 darbiniekiem*” (38.rindkopa).
- 10 4.2. nodaļas 41.rindkopa par Valsts Lauku tīkla organizētām mācībām jauniešiem un topošajiem lauku uzņēmējiem ir attiecināma uz SM7.

11 4.4.2. apakšnodaļu "Tūrisma infrastruktūra" papildināt ar tekstu "Lai tūrisma nozare valstī sekmīgi attīstītos, būtiska ir sinerģija starp transporta un tūrisma nozares politiku. Tās efektīvi pārvaldot, iespējams uzlabot apmeklētāju mobilitāti gan uz galamērķiem, gan arī to ietvaros, vienlaikus veicinot arī apmeklētāju apmierinātības līmeņa pieaugumu. Turklāt, apkalpojot gan vietējos iedzīvotājus, gan viesus, tiek paaugstināta arī vietējo transporta sistēmu un pakalpojumu ekonomiskā dzīvotspēja. Līdz ar to, prasmīgi salāgojot transporta pieejamību un tūrisma infrastruktūras attīstību, ir iespējams palielināt sociāli ekonomiskos ieguvumus no tūrisma attīstības arī reģionos." no pētījuma "Tūrisma attīstības veicināšana Latvijas reģionos (2018)" 26.lpp. un tad uz šo rindkopu atsaukties pie SVID Vājās puses elementa "Zemas kvalitātes ceļu infrastruktūra (60)".

12 4.4.2. apakšnodaļu "Tūrisma infrastruktūra" papildināt ar tekstu "Tūrisms veicina ekonomisko izaugsmi un reģionu attīstību, kā arī pozitīvi ietekmē nodarbinātības rādītājus. Tūrisma veicināšana var sekmēt dabas un kultūras vērtību saglabāšanas nozīmīguma apzināšanos. Tūrisms var veicināt vietu pozitīvas atpazīstamības pieaugumu, popularizējot tās ne vien kā pievilcīgu tūrisma galamērķi, bet arī kā potenciālu dzīves, darba un brīvā laika pavadīšanas vidi." no pētījuma "Tūrisma attīstības veicināšana Latvijas reģionos (2018)" 32.lpp. un tad uz šo rindkopu atsaukties pie SVID Stiprās puses elementa (pārdefinētā) "*Attīstīts lauku tūrisma piedāvājums (56., 59.)*" (šobrīd sākotnējā SM8 apraksta tekstā "*Sakopta kultūrvide ar katram reģionam raksturīgām viensētām, ēkām un bagātīgu kultūrvēsturisko mantojumu, tradicionālajām lauksaimniecības nozarēm, mežsaimniecību un amatniecību, sadzīves tradīcijām un māksliniecisko jaunradi, veidojot nozīmīgus resursus lauku tūrisma attīstībai, lauku teritorijas ekonomikas dažādošanai un ekonomiskajai reģenerācijai (55, 59)*"

13 4.4.4. apakšnodaļa par dabas resursiem un vides kvalitāti nav analizēti saistībā ar lauku apvidu attīstību. No sadaļas nav skaidrs, kā tas kvantitatīvi saistās ar izaugsmi.

14 Šobrīd kā SVID elements *Iespējas* tiek norādīts bioekonomikas attīstība (kas nozīmē lauksaimniecības un mežsaimniecības uzņēmējdarbības attīstību), ražošanas uzņēmumu attīstība un sociālā uzņēmējdarbība, bet netiek norādīta uzņēmējdarbības pakalpojumu nozarē attīstība. Lauku apvidu izaugsmei ir nozīmīgi attīstīt visas tautsaimniecības nozares.

15 Izskatīt iespēju papildināt SVID ar šādiem elementiem (atbilstoši komentāriem zemāk):

15.1 Pie Vājajām pusēm (V):

- *Attālums līdz Rīgai ietekmē MVU veidošanos reģionos* (pamatojums jau ir iekļauts situācijas apraksta 40. rindkopā)

15.2 Pie Iespējām (I):

- *Attālinātas nodarbinātības sekmēšana* (pamatojums jau ir iekļauts situācijas apraksta 40.rindkopā).
- *Digitālo pakalpojumu un uzņēmējdarbības attīstība* (pamatojums jau ir iekļauts situācijas apraksta 40. un 50.rindkopā) + Sadaļā par interneta pieejamību (pēc 50.rindkopas) un pirms tūrisma nozares apraksta (varētu būt kā apakštematu sasaistošs punkts) iekļaut tekstu "Lai vecinātu reģionālo tūrisma, jāstiprina tūrisma infrastruktūra. Digitālās revolūcijas laikmetā nozīmīga ir digitālu risinājumu nodrošināšana, lai diversificētu piedāvājumu un mazinātu izmaksas salīdzinājumā ar tradicionālajām mārketinga pieejām. Prasmīga sociālo tīklu izmantošana un tiešsaistes tirgus aktivitātes mūsdienās izvirzās tūrisma mārketinga aktivitāšu

priekšplānā.” no pētījuma “Tūrisma attīstības veicināšana Latvijas reģionos (2018)” 26.lpp. un tad uz šo rindkopu atsaukties.)

- *Agro-tūrisma attīstība* (pamatojums jau ir iekļauts situācijas apraksta 56. un 59.rindkopā)
- *Teritoriālu klasteru un mikroklasteru veidošana reģionu tūrisma attīstībai, izmantojot VRG kapacitāti.* (Pamatojumam tekstā pievienot tekstu “Reģionālā tūrisma attīstība nav iedomājama bez risinājumiem tūrisma pārvaldības uzlabošanai, kas sekmētu dažādu spēlētāju koordināciju un sadarbību, vienlaikus novēršot nesamērīgu regulāciju un neefektīvu resursu izmantošanu. Plānojot un ieviešot risinājumus reģionālā tūrisma veicināšanai Latvijā, ir svarīgi ņemt vērā kā līdz šim apzinātos ieguvumus, tā arī riskus.” no pētījuma “Tūrisma attīstības veicināšana Latvijas reģionos (2018)” 24.lpp. un tad uz šo rindkopu atsaukties pie norādītās “SVID Iespējas”).

15.3 Pie Draudiem (D):

- *Sociāliem mērķiem novirzīto (paredzēto) līdzekļu trūkums valstī turpinās*
- *Darbspēka nodokļu politikas maiņas nelabvēlīgi ietekmēs uzņēmējdarbību* (Avots: Tautsaimniecības attīstības gada ziņojums; "KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS2019. gada ziņojums par Latviju Pavaddokuments dokumentam KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI, PADOMEI, EIROPAS CENTRĀLAJAI BANKAI UN EUROGRUPAI 2019. gada Eiropas pusgads - novērtējums par progresu strukturālo reformu īstenošanā, makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanā un koriģēšanā, un saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1176/2011 veikto padziļināto pārskatu rezultāti{COM(2019)150final} (Briselē, 27.2.2019, SWD(2019) 1013 final)" https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_lv.pdf)
- COVID epidēmijas tālākā attīstība,
- ATR ietekme uz atsevišķiem pagastiem un novadiem.

Vajadzību analīze

Cik lielā mērā vajadzību novērtējums ir pamatots ar pierādījumiem un SVID analīzi?

Šim mērķim ir izdalītas 5 vajadzības, kuras attiecas tieši uz SM8, 1 horizontālā mērķa ietvaros īstenojamā izglītību sekmējošā vajadzība, kā ar 1 vajadzība, kas risināma ārpus KLP SP, sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm.

Analizējot tieši uz SM8 attiecinātās vajadzības, ir izdarīti šādi vērtējumi:

Lai gan loģiskā ķēde pārsvarā ir izsekojama, reizēm trūkst paša pamatojuma SVID elementiem, uz ko balstās vajadzību definēšana (Skat SVID aprakstu 3.&4.tabulas).

Ceļš no SVID uz vajadzībām ir skaidri pamatots trīs vajadzībām Nodarbinātības un ienākumu iespējas, atbalstot uzņēmējdarbību un ražošanu, t.sk., bioekonomikas veicināšana alternatīvu ienākumu gūšanai un papildus nodarbinātības iespēju radīšanai, Sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm kompleksi risināmi lauku teritoriju izaicinājumi kvalitatīvas dzīves vides saglabāšanai un izveidei, nodrošinot pakalpojumu pieejamību (t.sk., medicīna, izglītība, kultūra, komercbankas), infrastruktūras pieejamību (ceļi, interneta pārklājums, elektroenerģijas pieslēgumi, dzīvojamais fonds, mobilitāte), kā rezultātā saglabātos apdzīvotība laukos un Finanšu resursu pieejamība uzņēmējdarbībai (īpaši, mazajiem un vidējiem). Vajadzība

Teritorijas identitāte (t.sk., teritoriju zīmoli) ir daļēji pamatota un netieši izriet no apraksta. Bet vajadzība Kopdarbības atbalsts, t.sk., zaļā publiskā iepirkuma veicināšanai, īsajām piegādes ķēdēm aprakstā nav pamatota.

Visskaidrāk ir pamatota vajadzība *Nodarbinātības un ienākumu iespējas, atbalstot uzņēmējdarbību un ražošanu, t.sk., bioekonomikas veicināšana alternatīvu ienākumu gūšanai un papildus nodarbinātības iespēju radīšanai*, kas uzsvērta arī SVID elementos.

Papildus mērķa specifiskajām vajadzībām ir ietvertas Horizontālā mērķa ietvaros īstenojamās paaudžu nomainītu sekmējošās vajadzības un Ārpus KLP SP risināmās vajadzības, sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm, kas daļēji ir pamatotas ar SVID elementiem. Horizontālā vajadzība *Kvalitatīva izglītība un zināšanas – pieejamība, gan kvalifikācijas celšana, gan pārkvalificēšanās* nav pamatota SM8 situācijas aprakstā – citu SM aprakstos ir ietverta ar lauksaimniecības nozari saistītu izglītības jautājumi, bet nav analizēta saistībā ar citām nozarēm (skat. SVID apraksta 4.+5.tab.).

Ne visas vajadzības ir pilnīgi pamatotas ar analīzi (1, 2, 3., 5. vajadzība).

Cik lielā mērā vajadzību novērtēšana ir visaptveroša, specifiska un pilnīga?

Izvirzītās vajadzības ir vispārīgas un iztrūkst specifiskās vajadzības, ko plāno risināt KLP SP ietvaros. Vajadzību formulējumi ir plaši un vispārīgi.

Specifiskas ir vajadzības *Teritorijas identitāte (t.sk., teritoriju zīmoli) un Kopdarbības atbalsts, t.sk., zaļā publiskā iepirkuma veicināšanai, īsajām piegādes ķēdēm*, bet tām nav skaidra pamatojuma SM8 aprakstā.

Izvirzītā trešā vajadzība *Sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm kompleksi risināmi lauku teritoriju izaicinājumi kvalitatīvas dzīves vides saglabāšanai un izveidei, nodrošinot pakalpojumu pieejamību (t.sk., medicīna, izglītība, kultūra, komercbankas), infrastruktūras pieejamību (ceļi, interneta pārklājums, elektroenerģijas pieslēgumi, dzīvojamais fonds, mobilitāte), kā rezultātā saglabātos apdzīvotība laukos* ir definēta pārlietu plaši un nesniedz konkrētu vajadzības definējumu. Šāda vajadzība ietver gan ar KLP SP saistāmus jautājumus, gan ārpus KLP SP risināmas vajadzības.

Pozitīvi, ka vajadzību sarakstā ir iekļautas arī tādas vajadzības, kuras nav tieši attiecināmas uz KLP SP, bet ir aktuālas SM8. Tomēr SM8 aprakstā nav pamatojuma *Ārpus KLP SP risināmai vajadzībai Atvieglota nodokļu politika mazajiem uzņēmējiem lauku teritorijā, īpaši, uzsācējiem*.

Aprakstā iztrūkst skaidrojums kādā veidā definētās *Horizontālā mērķa ietvaros īstenojamās un ārpus KLP SP īstenojamās vajadzības* ir plānots risināt (ar kādu institūciju, kādu atbalsta mehānismu palīdzību utt.).

Cik lielā mērā vajadzības ir prioritizētas?

Skaidra vajadzību prioritizācija SM8 ietvaros nav veikta. *Ex-ante* vērtētāji ir veikuši indikatīvu SM8 vajadzību prioritizāciju, ņemot vērā SVID analīzi un attiecīgo SVID elementu svarīgumu. Saskaņā ar šo novērtējumu vajadzības ir novērtētas pievienotajā SVID apraksta 4.tabulā, norādot nozīmīgumu. Vajadzības ir piesaistītas konkrētajam mērķim. Aprakstā arī nav norādes, kā vajadzības ir sarindotas, kādi ir kritēriji un kad tas tiks veikts. Netiek sniegts apraksts, kā vajadzības ir saistītas ar citiem konkrētajiem mērķiem.

Cik lielā mērā SVID un vajadzību novērtēšanas process ir bijis labi sagatavots un iekļaujošs?

SVID un vajadzību formulēšanas process tika uzsākts savlaicīgi, lai varētu veikt plašākas apspriešanas un iesaistīt speciālistus, kā arī ieinteresētās puses (nozares pārstāvjus). Partneru iesaiste ir notikusi gan nacionālā, gan reģionālā līmenī, organizējot nacionāla līmeņa darba grupas, kā arī reģionālās konferences (katrā NUTS3 reģionā). Ieinteresēto pušu rekomendācijas kopumā ir iekļautas SVID un vajadzībās.

Ieteikumi Vajadzību aprakstam:

1. Precizēt vajadzību pamatojumu un formulējumus atbilstoši SVID apraksta 4.&5.tabulā apkopotajiem ierosinājumiem.
2. Rindojot vajadzības, ieteicams izmantot vērtētāju izveidoto vajadzību rangu (augsta – vidēja – zema), kas izveidots, ņemot vērā vajadzību un tām atbilstošo SVID elementu saistības intensitāti, kā arī katra SVID elementa svarīgumu (skalā no 1 līdz 3).
3. Precizēt tekstu *Horizontālā mērķa ietvaros īstenojamās konkurētspējas sekmēšanas vajadzības*, jo vajadzība “*Kvalitatīva izglītība un zināšanas – pieejamība, gan kvalifikācijas celšana, gan pārkvalificēšanās*” ir vairāk saistīta ar izglītības sekmēšanu.
4. Situācijas aprakstā iekļaut *Ārpus KLP SP risināmās vajadzības, sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm* sasaisti ar SM8.

(SM9) Stratēģiskais mērķis 9: Uzlabot ES lauksaimniecības spēju reaģēt uz sabiedrības prasībām pārtikas un veselības jomā, tostarp uz prasībām par nekaitīgu, uzturvielām bagātu un ilgtspējīgi ražotu pārtiku, par pārtikas atkritumiem un par dzīvnieku labturību.

SVID izvērtējums

Cik lielā mērā SVID ir visaptverošs, pilnīgs un saskaņots?

SVID pamatojuma apraksts ir strukturēts, balstoties uz 9. specifisko mērķi (SM9). SVID ir balstīta uz pašreizējo situāciju, uz kuru attiecas KLP SP SM9 situācijas apraksts ietverot publiskajās datu bāzēs pieejamo kvantitatīvo un kvalitatīvo datu avotu analīzi.

SVID aprakstā “stiprās puses” un “iespējas” ir nodalītas atbilstoši, savukārt “vājās puses” un “draudi” nav nodalīti pietiekami skaidri, jo vairāku “draudu” formulējums norāda uz faktiski iekšējo vājumu un vairākas “vājās puses” pēc formulējuma norāda uz “draudiem”. Atsevišķu SVID elementu formulējumi nav skaidri un viennozīmīgi saprotami. Pamatojoties uz nozaru datu bāzēs publicēto informāciju ir iespēja definēt papildu SVID elementus, kuri izriet no padziļinātas situācijas analīzes. Atsevišķi SVID elementi nav saistāmi ar SM9 (skat. SVID apraksta 1.tab.).

Attiecīgie teritoriālie, nozaru, ekonomiskie, sociālie, strukturālie un vides aspekti SVID ir iekļauti daļēji (skat. SVID aprakstu 1.&3.tabulu).

Šī mērķa SVID elementu izstrādei un pamatojumam nav veikta teritoriālo aspektu analīze, lai gan atsevišķos gadījumos tam ir nozīme, piemēram, vērtējot paaugstinātas kvalitātes pārtikas produktu noieta veicināšanu ZPI.

Nozaru griezumā (atsevišķu lauksaimniecības sektoru) ir analizēts nepilnīgi vai nav analizēts vispār, īpaši sadaļā par pārtikas kvalitātes shēmām, bioloģiskās un integretās lauksaimniecības darbību, dzīvnieku veselību un labturību, kā arī AML izlietojumu, un ZPI paaugstinātas kvalitātes produktu nodrošinājums pa preču grupām, pārtikas zudumiem.

Ekonomiskie aspekti ir daļēji analizēti. Ekonomiskos aspektus būtu jāpamato arī ar ekonomisko aprēķinu metodēm, ne tikai balstoties uz kvalitatīvo informāciju bez norādēm uz pētījumiem, darba grupu rekomendācijām. Ekonomiskos aspektus vairāk nepieciešams analizēt

sadaļās par bioloģisko lauksaimniecību, pārtikas zudumiem un labturības prasībām. Tas varētu sekmēt atsevišķu secinājumu formulējumu, palīdzēt/precizēt stiprās – vājās puses.

Sociālo aspektu analīze nav veikta, bet nepieciešama, jo akcentē drošas pārtikas un pilnvērtīga uztura nozīmi attiecībā uz sabiedrības veselību. Sociālo aspektu analīzes kontekstā nav ietverts uz riska analīzi balstīts ķīmiskā un bioloģiskā piesārņojuma monitorings “no fermas līdz galdam” datu analīze.

Vides aspektu analīze veikta par pārtikas iepakojumu, bioloģisko un integrēto lauksaimniecību, NPKS, dzīvnieku labturības prasībām un AAL lietošanu.

Strukturālie aspekti ir analizēti, vērtējot bioloģiski sertificētās lauksaimniecības kultūru platības, bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas saražotos apjomus.

Cik lielā mērā SVID ir specifiska?

Valsts īpatnības attiecībā uz SM9 ir daļēji analizētas un atspoguļotas SVID elementos. Formulējumos un kvantitatīvo datu analīzē nav nošķirta bioloģiskās lauksaimniecības shēma, kas ir NPKS sastāvdaļa, un bioloģiskā lauksaimniecība, jo NPKS var tikt saistītas ar atšķirīgiem atbalsta pasākumiem un tai piesakās ierobežots bioloģisko saimniecību skaits. Būtisks faktoloģisko materiālu un datu trūkums par situāciju Latvijā ir situācijas apraksta 4.2. sadaļā. Tas ierobežo iespēju atbilstoši izvērtēt attiecīgos SVID elementus.

Situācijas apraksts aptver nacionālo mērogu. Analīze nav veikta reģionālā līmenī, kas tādejādi neparāda attīstības tendences dažādos Latvijas reģionos. Analizēti nozares aspekti, kas saistās ar bioloģisko un integrēto lauksaimniecību un NPKS, lauksaimniecības dzīvnieku labturības prasībām un preventīviem pasākumiem.

Cik lielā mērā SVID ņem vērā īpašās prasības noteiktiem mērķiem?

SVID satur ar pārtikas nekaitīgumu un kvalitatīvas lauksaimniecības produkcijas ražošanu saistīto jautājumu analīzi, tostarp ietverot videi un patērētājam draudzīga iepakojuma aspektus un valsts publisko pārtikas iepirkumu. SVID pamatojumā iekļautā analīze ir kopumā vispusīga. Attiecībā uz vidi un patērētājam draudzīgu iepakojumu, kā arī pārtikas zudumiem un parstrādes procesa piesārņojuma līmeni pārtikā ir traktēti normatīvie akti par ES vai nacionālā līmeņa nosacījumu ieviešanas izpildi, bet nav analizēta pašreizējā situācija valstī lauksaimniecības nozarē. Kopējais analizētais jautājumu loks ir samērā šaurs un neietver vispusīgu skatījumu par lauksaimniecības produkcijas un pārtikas ražotāju attīstības perspektīvām, lai ražotu kvalitatīvu un konkurētspējīgu pārtiku.

Situācijas aprakstā akcentēts pārtikas iepakojumam izvirzītās prasības, kas nav pārtikas ražotāju un pārstrādātāju jautājums, bet gan iepakojuma piegādātāju jautājums. Pašreizējais apraksts ir formāls, akcentējot vien sasniedzamos rādītājus. Pēc situācijas apraksta nav izprotams, cik lielā mērā plastmasas ietekme uz vidi, videi un patērētājiem draudzīgs iepakojums saskan ar SM9 uzstādījumiem. Nav saprotams cik lielu finansiālu ietekmi rada jauno nosacījumu pieņemšana un ieviešana saimnieciskajā darbībā, jo plastmasas atkritumu savākšana, pārstrādes apjoma palielināšana pārtikas ražotājus varētu ietekmēt tikai ar cenu, kas jāmaksā par izstrādājumu saistībā ar depozīta sistēmas ieviešanu un iespējams dārgākiem atkritumu izvešanas pakalpojumiem (lai gan pārsvarā par šķirotiem atkritumiem izvešanas tarifs samazinās vai pat nav). Līdz ar to pārtikas ražotājiem (nelieliem) varētu būt problēmas ar vietu, telpu nodrošināšanu, kur izvietot šķirotos atkritumus. Tajā pašā laikā depozīta sistēmas ieviešana vairāk būs problēma pārtikas tirgotājiem, kuriem būs jānodrošina depozīta objektu

pieņemšana. Arī plastmasas pārstrāde nav izaicinājums pārtikas nozarei, bet gan atkritumu apsaimniekotājiem.

Attiecībā par dzīvnieku labturības prasībām t.sk. dzīvnieku turēšanas, kopšanas, pārvadāšanas un kaušanas prasībām, kā arī prasībām attiecībā uz izskatu pārveidojošu operāciju izdarīšanu un preventīviem pasākumiem dzīvnieku veselības nodrošināšanai nav analizēti publisko datu bāzu dati, kas pamato SVID ietvertos elementus attiecībā uz dzīvnieku labturību. Situācijas apraksta 3. nodaļā par ZPI norādīts, ka maziem lauksaimniekiem ir grūtības piedalīties ZPI, bet nav skaidri formulēti konkrētie risinājumi, lai paaugstinātu šo saimniecību konkurētspēju valsts pārtikas iepirkumos. Situācijas apraksts neietver informāciju par bioloģiskās pārtikas kvalitātes shēmu, kā arī nav noteikts faktoru kopums, kas ietekmē BLS produkcijas nonākšanu konvencionālās lauksaimniecības sistēmā. Nav pamata uzskatīt, ka to ietekmē tikai BLS pārstrādes trūkums. Nav saprotams, kā SM9 situācijas apraksta 2.5. sadaļa sasaucas ar mērķi. Situācijas aprakstā ietvertie statistikas dati lielākajā daļā gadījumu nav analizēt vismaz trīs gadu griezumā, līdz ar to ir grūtības noteikt attīstības tendences, lai raksturotu SVID elementus. Situācijas aprakstā nav pievērsta uzmanība līdzšinējo atbalsta pasākumu efektivitātei un devumam. Īpaši situācijas apraksta 4.2. sadaļā, lai noteiktu LAP 2014-2020 projektveidīgo pasākumu ietekmi dzīvnieku labturības jautājumu uzlabošanas kontekstā.

Cik lielā mērā SVID ir balstīta uz pierādījumiem?

SVID analīze pamatā ir balstīta uz pierādījumiem. Daļa SVID pierādījumu ir balstīti uz oficiālo statistiku (CSP, Eurostat, EFSA, ESVAC, FAO), valsts datu bāzēm – LAD, ZM u.c. valsts iestāžu datiem. Atsevišķi SVID elementi tekstā būtu jāpapildina ar kvalitatīvo informāciju (piemēram, atsaucēm uz pētījumiem, konsultācijām ar ekspertiem, darba grupām) un kvantitatīvo informāciju. Būtisks statistisko datu trūkums ir par lauksaimniecības dzīvnieku labturības prasībām. Statistiskie dati ne visos gadījumos ir salīdzināmi un atspoguļo kopējo tendenču virzību, piemēram, *bioloģiski sertificēto kultūraugu īpatsvars 2018. gadā; bioloģiski saražotās produkcijas apjoms pa preču grupām 2016., 2017. un 2018. gadā; pārstrādatās bioloģiskās pārtikas īpatsvars kopējā produkcijas apjomā Latvijā 2018. gadā.*

Kopējie konteksta rādītāji (KKR) izmantoti atbilstoši. Rādītājs C32 – Bioloģiskās lauksaimniecības platības (*Agricultural area under organic farming*) analizēts situācijas paraksta 2.2.1 sadaļā sasaistē ar SVID “stipro” pušu 1. un 2. elementu. Rādītājs C47 - Antimikrobiālo līdzekļu tirdzniecība produktīvajiem dzīvniekiem (*Antimicrobials sales in food producing animals*) (* I.26) analizēts situācijas apraksta 4.3. sadaļā izmantojot ESVAC datus un ir sasaistīts ar SVID iespējām un draudiem. Rādītājs C48 – Pesticīdu riski un iespējas (*Risk and impacts of pesticides*) (* I.27) ir analizēts situācijas apraksta 4.4. sadaļā izmantojot EFSA, Eurostat un CSP datus un argumentē SVID vājo pušu 9. elementu.

Atsevišķos gadījumos pierādījumu apjoms SVID elementiem ir nepietiekams, lai varētu viennozīmīgi izteikt konkrēto apgalvojumu (skat., SVID aprakstu 1.&3.tabulu).

Kvalitatīvo datu avotu izmantošana analīzes daļā nav aprakstīta, trūkst kvantitatīvo un kvalitatīvo datu sasaistes. Kvantitatīvo pierādījumu triangulācija ar attiecīgo ieinteresēto pušu vērtējumu ir veikta un dokumentēta, bet situācijas aprakstā uz to nav atsauces. Atsevišķos gadījumos ieinteresēto pušu viedokļi ir pretrunīgi un izteikti subjektīvi.

Pieklūve finansējumam nav analizēta.

Ieteikumi Situācijas aprakstam un SVID:

1. Uzlabot atsevišķu SVID elementu formulējumus, t.sk. lai izvairītos no nekorektas kategorizācijas (skat., SVID aprakstu 1.&3.tabulu).
2. Uzlabot atsevišķu SVID elementu pamatojumu, atbilstoši SVID aprakstu 1.&3.tabulā norādītajam un norādīt informācijas atsauces.
3. Izskatīt iespēju papildināt SVID ar zemāk norādītajiem elementiem:

Stiprās puses

- Latvijā AAL lieto būtiski mazāk nekā vidēji ES, un AAL atliekvielu klātbūtne lauksaimniecības produkcijā Baltijas jūras reģiona un arī ES mērogā ir zema.

Vājās puses

- Vāji attīstītas pārtikas zudumu un izšķērdēšanas samazināšanas iniciatīvas (61.)
- Nepietiekams vairošanas materiāla nodrošinājums BLS (23.)

4. Izskatīt iespēju izslēgt no SVID elementiem apgalvojumus, kas nav tiešā veidā saistāmi ar SM9 (sk. SVID aprakstu 1.&3.tabulu).
5. Situācijas apraksta 61. rindkopas 3. punktā norādīts, ka *projektam ir pagarināts saskaņošanas periods ar Eiropas Komisiju līdz 2020. gada janvāra beigām*. Lūdzu precizēt projekta pašreizējo statusu.
6. Vēlama plašāka pētījumu, un iepriekšējo LAP novērtējumu izmantošanas pamatojumu iekļaušana situācijas aprakstā.
7. Sadaļā “Videi un patērētājam draudzīgs iepakojums” vēlams akcentēt tās lauksaimniecības nozares, kuru darbību tiešā veidā ietekmē jaunās EK prasības attiecībā uz iepakojumu un formulēt galvenās problēmas, kas kavē iespēju pielāgoties šīm prasībām. Plastmasas salmiņus var aizstāt ar papīra salmiņiem, kas jau tagad ir pieejami, lai komplektētu piena porciju iepakojumus. Garāks pārejas periods varētu būt nepieciešams, ja ir iepirkti ļoti lieli salmiņu krājumi vairākiem gadiem uz priekšu. Turklāt piena porciju iepakojumus var pasūtīt arī ar skrūvējamiem korķiem, līdzīgiem kā sporta dzērieniem, tā iztiekot bez salmiņa.
8. Bisfenolu (BPA) pārsvarā satur polikarbonāta plastmasas (PC). Pārtikā tās parasti ir lielās 18,9 l dzeramā ūdens pudeles. Piena, dažādu dzērienu pudeles pārsvarā izgatavotas no cita veida plastmasām, kas nesatur bisfenolu. Arī konservu kārbām, kuru iekšējie pārklājumi, lakas var saturēt bisfenolu, jau tagad ir pieejami alternatīvi risinājumi – pārklājumi bez bisfenola, turklāt cenu starpība ir neliela. Bisfenola problēma varētu būt izaicinājums iepakojuma ražotājiem, kas nav SM9 mērķauditorija. Turklāt plastmasas izstrādājumu ražotāji jau tagad, tirgus prasību spiediena rezultātā, aktīvi strādā pie dažādu bisfenolu nesaturošu materiālu izmantošanas iepakojumos (piemēram, tritāna pudeļu ražošanas).
9. Sadaļā “*Augstākas kvalitātes produkts un to atpazīstamība*” vēlams pārskatīt strukturālo dalījumu. Ar to saprotot, ka būtu jāizdala atsevišķi bioloģiskās lauksaimniecības shēmas darbības faktoloģiskie materiāli un bioloģiskās lauksaimniecības dati. Tas varētu sekmēt atsevišķu secinājumu formulējumu, palīdzēt/precizēt stiprās / vājās puses.
10. Precizēt gadus, kas norādīti *1.2.attēlā*. Bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas apjomi, tūkst.t*.

11. Vēlams izvairīties no nepārdomātiem teikumu formulējumiem, piem., 24. rindkopā norādīts, ka kopumā sertificēto pārstrādes uzņēmumu skaits samazinājies no 71 uzņēmuma 2012. gadā uz 59 pārstrādes uzņēmumiem 2018. gadā, savukārt 26. rindkopā norādīts, ka lai arī palielinās uzņēmumu skaits, to ražošanas jaudas ir salīdzinoši nelielas, bioloģiskajā pārstrādē darbojas ļoti daudz mazie un mājražošanas uzņēmumi (piemēram, gaļas pārstrādē no 45 pārstrādes uzņēmumiem 26 ir mājražotāji), kas savukārt ir saistīts ar iedzīvotāju salīdzinoši zemo pirktspēju.

12. Situācijas apraksta 30. rindkopā norādīts, ka lai veicinātu bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanu un pārstrādi, kā arī nodrošinātu bioloģisko produktu nokļūšanu tirgū, ir pieejams atbalsts no valsts subsīdijām produkcijas ražotājiem par dalību bioloģiskās lauksaimniecības shēmā, kā arī atbalsta maksājumi par bioloģiski apsaimniekotu platību un lielāka atbalsta intensitāte investīciju projektiem. Informācija par lielāku atbalsta intensitāti būtu jāprecizē, norādot laika periodu vai precīzus investīciju projektus un kārtas, kad tas ir bijis.

13. Lūdzam precizēt tekstu 38. rindkopā par Priekuļu pētniecības centru un šķirņu nodrošinājumu, jo tas ir Agroresursu un ekonomikas institūta (AREI) Priekuļu pētniecības centrs, kas nodrošina augstu kategoriju sēklas izaudzēšanu un pārdošanu sēklaudzētājiem. Savukārt maiznieku vajadzības ir jānodrošina graudaugu audzētājiem - zemniekiem, kas iepērk kvalitatīvu sēklas materiālu no sēklaudzētājiem.

Vajadzību analīze

Cik lielā mērā vajadzību novērtējums ir pamatots ar pierādījumiem un SVID analīzi?

Izvēlētās vajadzības ir izrietošas no SVID. Uz katru vajadzību ir tieši attiecināmi vairāki SVID elementi. Vienlaikus analīze rāda, ka SVID ir plašāks nekā uz šo mērķi attiecinātās vajadzības, jo daļa SVID elementu neatpoguļojas vajadzībās, (sk. SVID aprakstu 4.&5. tab.).

Ceļš no SVID uz attiecīgajām vajadzībām visumā ir skaidrs un pamatots, lai arī ne visām vajadzībām (sk. SVID aprakstu 4.&5. tabulās). Finanšu instrumentu izmantošana nav analizēta, daļai vajadzību tā arī nav attiecināma.

Cik lielā mērā vajadzību novērtēšana ir pārskatāma, specifiska un pilnīga?

Visas vajadzības ir attiecināmas uz KLP SP, tomēr uz to iztrūkst specifiskas norādes. Daļa vajadzību ir specifiskas. Šo vajadzību novērtējumā ir iekļauti konkrēti darbības virzieni, jomas un nozares. Tomēr 2 vajadzības ir vispārējas un vienai nav identificējama joma vai nozare uz ko faktiski vajadzība ir attiecināma (skat. SVID apraksta 5. tab.).

Cik lielā mērā vajadzības ir prioritizētas?

Skaidra vajadzību prioritizācija SM9 ietvaros nav veikta. *Ex-ante* vērtētāji ir veikuši indikatīvu SM9 vajadzību prioritizāciju, ņemot vērā SVID analīzi un attiecīgo SVID elementu svarīgumu, ir novērtētas izveidoto vajadzību rangs (augsta – vidēja – zema) un tie redzami SVID aprakstu 4. tabulā atbilstoši svarīgumam. Vajadzības ir piesaistītas konkrētajam mērķim.

Cik lielā mērā SVID un vajadzību novērtēšanas process ir bijis labi sagatavots un iekļaujošs?

SVID un vajadzību formulēšanas process tika uzsākts pietiekami savlaicīgi, lai varētu veikt vairākas plašākas apspriešanas un iesaistīt speciālistus, kā arī ieinteresētās puses (nozares pārstāvjus). Partneru iesaiste ir notikusi gan nacionālā, gan reģionālā līmenī, organizējot nacionāla līmeņa darba grupas, kā arī reģionālās konferences (katrā NUTS3 reģionā).

Ieinteresēto pušu rekomendācijas kopumā ir iekļautas SVID un vajadzības. Apkopotie priekšlikumi ļauj secināt, ka ne SVID, ne vajadzības nav iekļautas rekomendācijas par kooperācijas attīstību un sadarbību ar zinātniekiem un pārstrādatājiem, kā arī nav norādīta nepieciešamība veikt LIZ augšņu analīzes, lai uzlabotu ražības rādītājus BLS. SVID nav norādīts, ka Latvijā ir zems augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas līmenis salīdzinājumā ar citām ES valstīm.

SVID sagatavošanā ir izmantots plašs informācijas klāsts, bet iztrūkst visu elementu pamatojums vienlīdz labā kvalitātē. Nav izmantoti iepriekšējie LAP novērtējumi un pētījumi. Situācijas aprskatā ir sadaļas, kas balstītas pamatā uz normatīvo aktu nosacījumu izpildi.

Kopumā SVID izpildījums ir konsekvents un saskanīgs. Dažādu institūciju/ organizāciju iesaiste šajā darbā ir bijusi galvenokārt konsultāciju līmenī.

Ieteikumi Vajadzību aprakstam:

1. Vajadzību uzskaitījumu būtu lietderīgi papildināt ar šādām vajadzībām, kuras izriet no jau esošajiem SVID elementiem, taču pašreizējā vajadzību sarakstā netiek formulētas kā vajadzības:

- *Sekmēt bezatlikumu tehnoloģiju attīstību (Zema vajadzība)*
- *Veicināt tradicionālo grauduagu un zālaugu šķirņu saglabāšanu un attīstību (Vidēja vajadzība)*

2. Prioritizējot vajadzības, ieteicams izmantot vērtētāju izveidoto vajadzību rangu (augsta – vidēja – zema), kas izveidots, ņemot vērā vajadzību un tām atbilstošo SVID elementu saistības intensitāti, kā arī katra SVID elementa svarīgumu (novērtētāju piešķirts koeficients 1 - 3).

3. Precizēt vajadzību pamatojumu un formulējumus atbilstoši SVID aprakstu 4.&5.tabulā apkopotajiem ierosinājumiem. Tajā skaitā, iekļaut atsauces uz iepriekšējiem novērtējumiem un iepriekšējo periodu pieredzi. Skat. Secinājumus un ieteikumus no Ex-post 2007-2013, pētījumu par LAP 2014-2020 atbalsta ietekme uz bioloģiskās lauksaimniecības attīstību.

Ieteikumi saistībā ar datiem turpmākiem pamatojumiem

- *Nepieciešams izstrādāt antimikrobiālo līdzekļu (AML) patēriņa datu bāzi, lai nepārtraukti varētu sekot līdzi/ monitorēt AML patēriņu konkrētās dzīvnieku novietnēs, kā arī tās klasificēt pēc patēriņa apjomiem. Vienlaikus šo datu bāzi izmantot, regulāri aktu alizējot Nacionālo AMR mazināšanas rīcības plānu.*

- *Izveidot “dzīvnieku labturības novērtēšanas sistēmu”, kas ļautu nodrošināt mūsdienīgu labturības monitoringu dzīvnieku saimniecībās un sekot līdzi tendencēm.*

SMH: Ar zināšanām, inovāciju un digitalizēšanu modernizēt lauksaimniecību un lauku apvidus, veicinot jaunā apgūšanu, kopīgošanu un tālāku izplatīšanu

SVID izvērtējums

Cik lielā mērā SVID ir visaptverošs, pilnīgs un saskaņots?

Situācijas apraksts ir strukturēts balstoties uz horizontālo mērķi (SMH). Tas iekļauj zināšanu pārnesi un informēšanu, digitalizāciju, inovācijas, EIP un AKIS. Strukturējums ir atbilstošs izvirzītajam mērķim. Apraksts sniedz vispārīgu ieskatu par situāciju valstī un ietver pieejamo informāciju publiskajās datu bāzēs, atsevišķos pētījumos un citos avotos. Tomēr tam nepieciešami papildinājumi.

Attiecīgie teritoriālie, nozaru, ekonomiskie, sociālie, strukturālie un vides aspekti ir iekļauti daļēji (skat. SVID apraksta 1. un 3. tabulu). Teritoriālais aspekts būtībā netiek analizēts, līdzīgi kā nozaru griezumam, kas ir tikai daļēji analizēts par zināšanu pārneses tematiku, tomēr nav izvērsti citās jomās. (skat. SVID apraksta 1. tabulu). Trūkst atsauce uz nozaru un tematisko darba grupās izdiskutēto.

SVID elementu pamatojumā tiek ņemtas vērā ārējās izmaiņas KLP un tendences Latvijā par inovācijām, jauniem lauksaimniekiem, AKIS u.tml., bet nepieciešama papildus informācija, kas ļautu veidot visaptverošu, pilnīgu un saskaņotu SVID.

Situācijas apraksts balstās uz šādiem kritērijiem: zināšanu pārnese (visā SVID), digitālā infrastruktūra (stiprās, vājās pusēs un iespējās), digitālie pakalpojumi (visā SVID), zinātne un inovācijas (vājās pusēs, iespējās un draudos), AKIS (iespējās un draudos). AKIS elementi ir analizēti arī stiprajās un vājajās pusēs, kas ietver zinātni un inovācijas. Kopumā kritēriji ir analizēti pietiekoši plaši, bet SVID elementu formulējumi ir neskaidri, ietver garus teikumus, kas ne vienmēr ļauj izprast formulētā SVID elementa jēgu. Grūtības saprast SVID elementus ir arī tāpēc, ka vienā elementā ir iekļauti vairāki savstarpēji attāli pēc nozīmes jēdzieni. Piemēram, *Inovāciju trūkums nozarē – kavē arī taisnīgu ienākumu gūšanu*. Atsevišķi formulējumi nav saistāmi ar SVID iekšējo un ārējo vidi, laika dimensiju, kas ne vienmēr ir ievērota. Piemēram, draudu formulējums *Nepietiekama zināšanu pilnveides pakalpojumu pieejamība...* vairāk attiecas uz vājajām pusēm. Iespēju formulējumi – attiecas daļēji uz iekšējo vidi, daļa uz vājajām pusēm nevis iespējām, piemēram, *Konsultantu kapacitātes stiprināšana* - no apraksta nevar secināt, vai tā ir nozares (iekšēja) vai arī ārēja problēma. Tajā pašā laikā, atbilstošais elements vājajās pusēs nav minēts un nav analizēts apraksta pamatojumā.

Tā kā horizontālais mērķis aptver visu programmu, tad tika skatīts citos SM (vērtētājiem nebija pieejami apraksti par SM2, SM8) ietvertās sadaļas, kas attiecas uz horizontālo mērķi. Par zināšanām un inovācijām minēts gandrīz visos SM, izņemot SM1. Ņemot vērā citu SM situācijas aprakstu, definētos SVID elementus, un atsevišķos SM nedefinētās vajadzības saistībā ar SMH, iztrūkst savstarpējā sasaiste ar SMH situācijas analīzē minēto un vajadzībās definēto. Piemēram, SM7 situācijas aprakstā norādītās SMH ietvaros risināmās vajadzības nesakrīt ar SMH definētajām vajadzībām. Nav ievērota konsekvence vajadzību izklāstā attiecībā uz SMH. Piemēram, SM3, SM5, SM6, SM9 uz SMH attiecināmi ir gan definētie SVID elementi, gan vajadzības. Bet SM4 ir minēti tikai SVID elementi, bet nekas nav minēts vajadzībās. Atsevišķos specifiskajos mērķos (SM7, SM9) zināšanas ir izdalītas kā atsevišķas horizontālās vajadzības, citos SM tās ir integrētas vajadzībās un SVID elementos. Iztrūkst vienots un saskaņots apraksts visos SM saistībā ar zināšanām un inovācijām.

Cik lielā mērā SVID ir specifiska?

Horizontālā mērķa elementi *zināšanas, inovācijas un digitalizācija* ir atbilstoši analizēti situācijas aprakstā un minēti SVID elementos, kas balstās uz iepriekš minētajiem kritērijiem (skat. iepriekšējā sadaļā). Formulējumos nav nošķirti lauki un lauksaimniecība, kas var tikt saistīti ar atšķirīgiem pasākumiem. Piemēram, digitālās prasmes nav saistītas ar teritoriju vai lauksaimniecību, bet gan ar izglītības un ienākumu līmeni. Aprakstā ir maz informācijas par to, kāda ir iepriekšējā pieredze (ir atsauces uz iznākuma rādītājiem, piemēram, pasākumu skaits un dalībnieku skaits mācībās, konsultācijās, demonstrējumos, apmeklējumos, EIP projektu skaits), cik sekmīgi darbojas *jaunā apgūšana, kopīgošana un tālāka izplatīšana*. Ir skatīts nacionālais mērogs. Nav analizēta situācija reģionālā līmenī dažādās teritorijās, īpaši tas attiektos uz digitizāciju, pakalpojumu pieejamību laukos, jo aprakstā un SVID elementos ir minēts, ka pastāv atšķirības starp pilsētām un laukiem (*Nepietiekama zināšanu pilnveides pakalpojumu pieejamība iedzīvotāju digitālo pamatprasmju attīstībai, jo īpaši lauku teritorijās. (38., 39.)*) un *...infrastruktūras nepieejamība atsevišķās lauku teritorijās...., kas kavē ... digitalizācijas procesus (28.)*). Ir analizēti nozares aspekti, kas saistās ar zināšanu līmeni, zināšanu pārnesi, inovācijām, AKIS. Tomēr, minētie aspekti nav detalizēti izklāstīti (faktoloģiskais materiāls ir nepietiekošs), kas apgrūtina saskatīt pamatojumu SVID elementiem. Piemēram, ir informācija par inovācijām, salīdzinot Latviju un ES, bet nav kādas inovācijas ir nepieciešamas laukiem (piem., nav minētas sociālās inovācijas, kas prasa jaunas zināšanas, izpratni, informācijas un izglītības pasākumus) un kādas nozarēm. Situācijas analīze veikta par zināšanu pārnesi šajā plānošanas periodā, bet nav minēts par mācību, konsultāciju kvalitāti, nepieciešamajām vajadzībām, pieejamību u.tml. Dažkārt nav pieejami kvantitatīvi dati par minētajiem jautājumiem, un tie nav aizvietoti ar kvalitatīvu vērtējumu ietverot tematiskajās darba grupās minēto, iepriekšējo pieredzi.

Cik lielā mērā SVID ņem vērā īpašās prasības noteiktiem mērķiem?

Situācijas aprakstā ietver informāciju par LLKC, AKIS un ar to saistīto struktūru darbību, kā arī par esošajām iniciatīvām inovāciju un digitalizācijas jomā lauksaimniecības nozarē. LLKC nav vienīgais pakalpojumu sniedzējs, tomēr par citiem pakalpojumu sniedzējiem dokumentā nav minēts gandrīz nekas. Situācijas aprakstā uzsvērta nepieciešamība visu pakalpojumu klāstu koncentrēt LLKC, bet trūkst argumentēta pamatojuma. Nav sniegta informācija par pašu pakalpojumu sniedzēju kompetences līmeni un nepieciešamību to paaugstināt. Maz pamatoti ar datiem ir digitālie publiskie pakalpojumi un savienojamība laukos. Lai gan aprakstā ir minēti trūkumi AKIS veiksmīgā funkcionēšanā, tie nav sīkāk izklāstīti un neparādās vājajās pusēs, bet minēti tikai kā iespējas un draudi. Nav pieminēti citi lauku attīstības aģenti, piemēram, pašvaldības, kam ir savi plāni attālināto pakalpojumu iedzīvotājiem nodrošināšanā, uzņēmumi, kas nodrošina sakaru pakalpojumus. Lauku attīstības jēdziens paredz holistisku, teritoriālu, starpnozaru pieeju. Nav norādes par sadarbību starp potenciāli iesaistītajām pusēm, plānu un darbību koordināciju ar pašvaldībām. Pastāv risks, ka paliks nenoklātas jomas vai arī pasākumi dublēsies.

Tiek sniegta analīze par mācību un konsultāciju pieredzi, kas atspoguļots ar apmācīto un konsultēto skaitu, esošā perioda atbalsta virzieniem, tomēr nav analīzes par to, kā šie pasākumi darbojas kopumā, kur ir trūkumi, kam jāpievērš uzmanību plānotajā periodā. Piemēram, *Zināšanu pārneses un konsultāciju pakalpojumu pieejamības un kvalitātes pilnveide ...* ir definēta kā iespēja, no kā izriet, ka pastāv problēmas, kas nav analizētas kā vājā puse. Minēts sadarbības trūkums starp zinātniskām institūcijām un ražotāju, bet nav analizēti cēloņi un iespējamie risinājumi.

SVID elementu pamatojumā ir ietverta informācija par esošajām iniciatīvām jauninājumu un digitalizācijas jomā lauksaimniecības nozarē. Tomēr, digitalizācija minēta kā pārvaldības aspekts, bet ne pašu tehnoloģiju lietošana saimniecībās.

Situācijas aprakstā sniegta specifiska informācija, kas paskaidro SVID elementus, saskaņā ar pieejamajiem datiem, piemēram, par zināšanu līmeni, vecuma grupām, jaunajiem lauksaimniekiem u.tml. Tomēr nav iekļauta informācija no tematiskajām darba grupām. Tematiskās darba grupās tika aktualizētas vajadzības risināt jautājumus par datu (īpaši, augšņu un klimata izmaiņu, meliorācijas) nepieciešamību, par lauksaimnieciskās izglītības saistību ar lauku praksēm nodrošināšanu, lauksaimniecības izglītības atbilstības nozares vajadzībām nodrošināšanu, konsultantu kvalifikācijas celšanu, pētījumu un analīžu nepieciešamību, tai skaitā, investīcijām laboratorijas izveidē, patērētāju informēšanas pasākumiem par pārtikas produktiem, vietējo un bioloģisko produktu patēriņa veicināšanu, līderu apmācībām, kooperācijas veicināšanu u.c.

Vajadzības, kas saistītas ar SMH minētas arī citos SM – gan SVID elementos, gan vajadzību uzskaitījumā (skat. 1. pielikumu).

Cik lielā mērā SVID ir balstīta uz pierādījumiem?

Situācijas aprakstā iekļauta publiskajās datu bāzēs pieejamā jaunākā informācija. Ietvertā informācija ir balstīta uz datiem no LAD, CSP, DG AGRI, EUROSTAT, SFC, DG *Growth*, pētījumiem, projektiem, ZM datiem un aprēķiniem. Izmantotā informācija ne visos gadījumos ir adekvāta un pamatota, piemēram, plaši tiek analizēts izglītības līmenis, tajā skaitā vecumgrupās, tomēr, netiek analizēta izglītības kvalitāte. Līdzīgi tas attiecas uz zināšanu pārnesi. Digitalizācijas sadaļas izmantotie dati attiecas vairāk uz vispārēju raksturojumu, bet nesniedz pamatojumu lauku un lauksaimniecības digitalizācijai. Situācijas aprakstā bieži trūkst atsaucis uz avotu.

Nemot vērā horizontālā mērķa specifiku, pamatojumam ne vienmēr ir izmantojami konteksta rādītāji. Situācijas aprakstā izmantoti sekojoši konteksta rādītāji: C12 Lauku saimniecību skaits (*Agricultural holdings (farms)*); C14 Saimniecību vadītāju vecumstruktūra (*Age structure of farm managers*); C15 Lauku saimniecību vadītāju apmācības lauksaimniecībā (*Agricultural training of farm managers*). Maz izmantoti kvalitatīvie dati, kas sašaurina SVID elementu formulējumu pamatojumu. Iztrūkst atsaucis uz triangulāciju ar iesaistītajiem dalībniekiem, ekspertiem, darba grupu viedokļiem.

SVID elementiem ne vienmēr ir pamatojumi situācijas aprakstā. Piemēram, no 18 SVID elementiem pamatojums ir 9 elementiem, citiem tā trūkst vai ir nepilnīgs. Piemēram, vājajai pusei *Inovāciju trūkums nozarē – kavē arī taisnīgu ienākumu gūšanu* trūkst pamatojums saiknei starp inovāciju trūkumu un taisnīgiem ienākumiem. Pamatojuma būtiskuma līmenis ir atšķirīgs dažādiem SVID elementiem. Izvēlētie pierādījumi ne vienmēr ir būtiski, AKIS raksturojumam, digitalizācijai, inovācijām. Piemēram, lai gan aprakstā ir nosaukti AKIS dalībnieki un esošā perioda pasākumi, netiek analizēta dalībnieku kompetence, gatavība sadarboties. Kā šķēršļi ir minēti nepietiekošs finansējums. Inovāciju sadaļā ir izmantoti starptautiski pētījuma dati par inovācijām Latvijā kopumā, kas neliecina par inovācijām lauksaimniecībā vai mežsaimniecībā, un no tā nevar automātiski formulēt SVID elementu. Līdzīgi digitalizācijai – aprakstā ir minēts, ka Latvijā ir augsts nodrošinājums ar digitālo infrastruktūru, bet zems iedzīvotāju digitālo prasmju līmenis. No apraksta nav skaidrs, kādēļ ir šāda plaša un kas būtu darāms. Izvēlētie rādītāji neatbild uz šo jautājumu, bet konstatē situāciju.

Vairums apgalvojumu ir balstīti uz datiem, tomēr atsevišķiem apgalvojumiem trūkst faktoloģiskās informācijas, kas liek apšaubīt to ticamību. Piemēram, konsultāciju kvalitāte un konsultantu kapacitāte netiek pamatota ne ar datiem, ne ar atsaucēm uz pētījumiem vai iepriekšējām pieredzēm. Kopumā situācijas aprakstā pamatojumiem netiek izmantoti iepriekš veiktie pētījumi (minēts tikai viens pētījums) un pieredzes. Atsevišķu elementu atsauces nav īsti korektas, piemēram, 24. un 43. rindkopā. Dažkārt rindkopās minētais, uz ko sniedz atsauci pie attiecīgā SVID elementa, ir drīzāk apgalvojums, kas nebalstās uz datiem. Tikai daļai SVID elementu atrodams atbilstošs datu pamatojums (skat. SVID apraksta 1.&3.tab.). Nav atsauces uz citām SM darba grupām un to vajadzībām, kas saistītas ar horizontālo mērķi.

Atsevišķos gadījumos pierādījumu apjoms ir nepietiekams, lai formulētu SVID elementus (skat. SVID apraksta 3.tabulu). Mazāk analizētas ir iespējas un draudi. No esošā situācijas apraksta, piemēram, nevar definēt vājo elementu: *Nepietiekama (vāja) zinātnisko institūciju un nozaru uzņēmumu sadarbība*, jo tekstā nav pamatojuma šim apgalvojumam. Trūkst kvalitatīvo un kvantitatīvo datu sasaistes vai atsauces uz šādu datu izmantošanu.

Piekluve finansējumam vajadzīgajiem SVID elementiem nav veikta.

Ieteikumi situācijas aprakstam un SVID:

1 Uzlabot apraksta struktūru pārdomājot iekļauto rindkopu būtiskumu, lai būtu saprotama to iekļaušana tekstā. Esošajā situācijas aprakstā no iekļautajām 65 rindkopām pamatojums SVID elementiem ir atrodams tikai 22 rindkopās (skat. SVID apraksta 1.&3.tabulu).

2 Uzlabot atsevišķu SVID elementu pamatojumu, atbilstoši ietverot reģionālo un sektoru analīzi, atsauci uz kvantitatīvajiem datiem, iepriekšējo pieredzi, finanšu pieejamību, kur tas attiecas (skat. SVID apraksta 1.&3.tabulas).

3 Kvantitatīvo datu trūkumu būtu jāaizvieto ar kvalitatīvajiem datiem – pētījumiem, iepriekšējo pieredzi, tematisko darba grupu materiāliem u.tml. liekot atsauces uz šādu informāciju. (skat. SVID apraksta 3.tabulu).

4 Uzlabot atsevišķu SVID elementu formulējumus, kas rada neskaidrību un nekorektu SVID elementu kategorizāciju. Priekšlikumi formulējumiem iekļauti SVID apraksta 1.tabulā.

5 Papildināt sadaļas - *Inovācijas un EIP-AGRI* – ar pierādījumiem par zinātnieku vājo sadarbību un inovāciju trūkuma cēloņiem, izmantojot, piemēram: https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/OECD_petijums_LAT.pdf vai <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/c9c4ec1d-en.pdf?expires=1588868620&id=id&accname=guest&checksum=9F41A7A3431BB49639124F2CB9E673FB>. Sadaļā *Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi, konsultācijas* – zināšanu (konsultāciju) kvalitātes sakarā izmantot, piem., GIZ-19, *LAP 2014-2020 atbalsta ietekme uz bioloģiskās lauksaimniecības attīstību, 2019*.

6 Situācijas apraksts jāpapildina ar sekojošiem konteksta rādītājiem: C13 Lauksaimniecībā nodarbinātie (*Farm labor force*), kas pamato pirmos trīs stipro pušu elementus un C16 Jaunie lauksaimnieki (*New farmers*) (atbilstoši PMEF klasifikācijai (2019.g. oktobris)), kas pamato SVID elementu *Saimniecību vadītāju un darbinieku nepietiekamās profesionālās zināšanas – kavēta saimniecību konkurētspējas celšana*.

7 Pamatojumā jāmin viennozīmīgi fakti, kas liecina par problēmas būtību. Piemēram, platjoslas interneta pieejamība vai digitālās prasmes ir tikai divi no faktoriem, kas ievērojami mainītu uzņēmējdarbības vidi laukos. Nepieciešams arī pieminēt par neizmantoto infrastruktūru

(pēdējās jūdzes problēma, skat. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/informacija-par-valsti-latvija>; https://www.lvrta.lv/uploads/4/2/4/6/42463025/karte_1_k%C4%81rta_piesl%C4%93gumi_2018_03.pdf). 4G un 5G (nākotnē) var nodrošināt lauksaimniecības digitalizācijas procesus (skat. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/5g-europes-digital-transformation-brochures>, <https://lvportals.lv/norises/302919-platjoslas-internets-regionos-nodrosinats-pakalpojumu-sanemeju-maz-2019>).

8 Analīzē nodalīt digitālo infrastruktūru un pakalpojumus.

9 Papildināt pamatojumu vajadzībai “*Nepieciešams atbalsts pētniecībai un inovācijas attīstībai*” –ar esošajiem un paredzamajiem finansējuma datiem. (skat. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/R_%26_D_expenditure#R_.26_D_expenditure_by_sector_of_performance).

10 Analīzē papildināt ar citu ministriju atbildībām par lauku attīstību, minot iesaistītos aģentus/ institūcijas.

11 Iesakām izvērtēt un papildināt SVID ar dažiem elementiem, papildinot aprakstu atbilstoši zemāk minētajam:

Pie stiprajām pusēm:

- Pieejama atbilstoša zinātnisko institūciju bāze. Pamatojums ir LLU ar mūžizglītības iespējām un esošie nozares pētniecības institūti, kuri ir (projektu skaits M16 pasākumā un tajos iesaistītie zinātniskie institūti) un var tikt iesaistīti inovāciju radīšanā un nozares problēmu risināšanā (AREI, DĪ, Silava, u.c.).

Pie vājajām pusēm:

- Pierādījumos balstītu datu un informācijas trūkums (izriet no tematiskajām darba grupām un SVID elementiem, SM3, SM4, SM5, SM6, SM9 aprakstiem).

- Nepietiekama konsultantu kvalifikācija (izriet no tematiskajām darba grupām, un veiktā pētījuma *Pētījums par lauksaimnieku, mežsaimnieku un pārtikas ražotāju nepieciešamajām konsultācijām un apmācībām*. AREI, 2013.g.)

- Pētījumu un atbilstošu datu trūkums nozarē (izriet no tematiskajām darba grupām un SVID elementiem, SM3, SM4, SM5, SM6, SM9 aprakstiem)

Pie iespējām:

- Lauksaimnieciskās izglītības iespēju un lauku prakšu attīstība (izriet no tematiskajām darba grupām)

Pie draudiem:

- Lauksaimniecības izglītības neatbilstība nozares pašreizējām vajadzībām (izriet no tematiskajām darba grupām, SM7 SVID elementiem).

Vajadzību analīze

Cik lielā mērā vajadzību novērtējums ir pamatots ar pierādījumiem un SVID analīzi?

Izvēlētās vajadzības ir izrietošas no SVID elementiem. Uz katru vajadzību ir tieši attiecināms viens vai vairāki SVID elementi. Tomēr, ir SVID elementi, kas neparādās vajadzībās, piemēram, AKIS. SVID elementi galvenokārt ietver horizontālā mērķa formulējumus, kas saistāms ar programmu. Vajadzības atspoguļo programmā ietvertos atbalsta virzienus.

Ceļš no SVID elementiem uz attiecīgajām vajadzībām ir saprotams, bet daļēji iztrūkst pamatojums aprakstā. Piemēram, no apraksta nav skaidrs, kā valsts varētu atbalstīt eksperimentālo ražošanu, kas ir augsta riska investīcijas. Tāpat valsts atbalstam jaunajiem lauksaimniekiem jābūt mērķētākam un tādām, kas izrietētu no attiecīgo datu analīzes. Investīcijas IKT laukos, lai nodrošinātu pieslēgumus lietotājiem, nav skaidra pamatojuma, un no SVID elementiem neizriet vajadzība *Lauksaimniecības popularizēšana un prestiža celšana*, piemēram, skolās ir ieguldīti lieli līdzekļi (skat. <https://www.esfondi.lv>), bet tieši profesionālās skolās ir zemākais sekmju līmenis (skat., <https://www.la.lv/visc-skaidro-kapec-ir-tik-slikti-eksamenu-videjie-rezultati>). Skolās ir investēti līdzekļi gan no pašvaldības, gan ES fondiem mācību kabinetu izveidei, tehnoloģiju iegādei, bet rezultātu pagaidām nav. Jau vairāk nekā 20 gadus publiskajās diskusijās tiek pieminēts, ka vajag motivēt skolēnus mācīties eksaktās zinātnes. Taču katru gadu skolēnu skaits, kas kārtu eksāmenu ķīmijā vai fizikā nepalielinās. Tie ir pāris simts skolēnu (skat., <https://www.cfla.gov.lv/lv/jaunumi/2019/ar-es-fondu-atbalstuzadas-latvijas-pilsetas-audzekni-jauno-macibu-gadu-uzsakusi-modernakas-un-labak-aprikotas-skolas> un <https://www.la.lv/visc-skaidro-kapec-ir-tik-slikti-eksamenu-videjie-rezultati>).

SVID elementi vajadzību pamatojumā nedublējas, bet balstās uz SVID elementiem un situācijas aprakstu, kaut gan ir vērojamas neskaidrības, kas aprakstītas iepriekš SVID vērtējumā.

Pieejamībai finansējumam nav aprakstīta.

Cik lielā mērā vajadzību novērtēšana ir pārskatāma, specifiska un pilnīga?

Vajadzību formulējumi ne vienmēr ir skaidri. Tie ietver dažādus apgalvojumus, kā rezultātā nav skaidri saprotams, kāda tad ir konkrētā vajadzība. Piemēram, *Konsultantu kapacitātes/kvalifikācijas stiprināšana. Izglītības kvalitāte, t.sk., materiāltehniskās bāzes stiprināšana valsts līmenī...* Tas apgrūtina vajadzības fokusējumu - vai te ir vajadzība pēc konsultantu kvalifikācijas vai izglītības kvalitātes, kam ir dažāda līmeņa un atbildības kā arī finansēšanas avoti. Piemēram, zināšanu pārneses jomā nozīme ir arī dažādām izglītības formām (blakus vispārējai izglītības sistēmai arī neformālā, pieaugušo izglītība, NVO un augstskolu organizētie izglītības kursi). Iztrūkst norādes uz sadarbības un pasākumu koordinēšanas nepieciešamību.

Visas vajadzības ir attiecināmas uz KLP, tomēr uz to iztrūkst specifiskas norādes situācijas aprakstā. Grūti izsekot vajadzību pamatotību tekstā, kā tās ir veidotas un kā attiecas uz programmu. AKIS gadījumā institucionālās kapacitātes vērtējums ir nepilnīgs. Nav vērtēts, kas ir šķēršļi sistēmas ieviešanā (ir minēts tikai finansējuma trūkums), kādas ir šo dalībnieku lomas un iespējas. Vajadzības ir pārsvarā vispārīgas, nav specifiskas, izņemot vajadzību *Konsultatīvā atbalsta pieejamība, īpaši, jaunajiem lauksaimniekiem un uzsācējiem*. Vajadzības daļēji atspoguļo mērķgrupu specifiku. Vajadzības daļēji atspoguļo nozaru griezumam, nav ietverts teritoriālais aspekts.

Cik lielā mērā vajadzības ir prioritizētas?

Vajadzību prioritizācija horizontālajam mērķim nav veikta. Aprakstā arī nav norādes, kā vajadzības ir rindotas, kādi ir kritēriji un kad tas tiks veikts. Netiek sniegts apraksts, kā

horizontālā mērķa vajadzības ir saistītas ar citiem specifiskajiem mērķiem. Var pieņemt, ka vajadzības ir sakārtotas pēc to svarīguma. Ex-ante vērtētāji ir veikuši indikatīvu vajadzību prioritizāciju, ņemot vērā SVID analīzi un izvēlētos SVID elementus. Saskaņā ar šo vajadzības ir novērtētas SVID apraksta 4.tabulā, norādot svarīgumu (augsta-vidēja-zema). Minētās vajadzības ir sakārtotas atbilstoši un pamatoti.

Aprakstā ir analīze par vides un klimata jautājumu atspoguļojumu zināšanu pārnesē, sadarbībā, bet vajadzību formulējumos tas neparādās.

Cik lielā mērā SVID un vajadzību novērtēšanas process ir bijis labi sagatavots un iekļaujošs?

SVID un vajadzību formulēšanas process ir uzsākts savlaicīgi. Ir notikušas vairākas tematiskās darba grupas vairākās kārtās, reģionālās konferences, kas saistās ar konkrētajiem mērķiem. Ir iesaistīti dažāda līmeņa nozaru speciālisti, politikas veidotāji, lauksaimnieki, iedzīvotāji nacionālā un reģionālā līmenī. Nav bijusi horizontālās prioritātes darba grupa nacionālajā līmenī, kas paredzēta vēlākā programmas izstrādes posmā.

Ieinteresēto pušu rekomendācijas kopumā ir iekļautas SVID un vajadzībās. Priekšlikumi konkrēto mērķu analīzē, saņemtie priekšlikumi no darba grupu dalībniekiem ir atšķirīgi. Vērtētāji ir apkopājuši šos priekšlikumus un secina, ka ne SVID, ne vajadzībās nav iekļauts datu trūkums, kas minēts darba grupās, konkrēto mērķu SVID analīzē. Ar datiem šeit saprotot pierādījumos balstītu informāciju, par dažādiem lauku un nozaru jautājumiem, tajā skaitā – augšņu kvalitātes, klimata izmaiņu, vides raksturojošiem, sociālajiem vai ekonomiskajiem datiem, kas balstās analīzēs, pētījumos, apsekojumos u.tml., pamatojot nepieciešamās politikas un rīcību izmaiņas.

Darba grupu sanāksmes ir dokumentētas – ir dalībnieku saraksti, komunikācija ar dalībniekiem e-pasta veidā, kur tiek nosūtīta informācija par sanāsmēs notikušo, priekšlikumiem, sagatavotajiem materiāliem. Iztrūkst pamatojums, kā un kādēļ atsevišķi priekšlikumi tiek vai netiek ņemti vērā. Pašlaik tas attiecas uz specifiskajiem mērķiem, kas veido horizontālā mērķa pieprasījuma daļu. SVID veidošanas procesā atbilstošā komunikācija par horizontālo jomu nav notikusi – nav bijusi sanāksme, kur tiktu integrēti skatīti zināšanu jautājumi. To daļēji aizvieto SM sanāksmes, kur SMH ir pieminēts. Situācijas aprakstā nav sniegts skaidrojums par šo jautājumu.

Vajadzību sagatavošanā ir izmantots plašs informācijas klāsts, dažkārt tā atspoguļota nevienmērīgi. Ir sadaļas, kas ir plaši aprakstītas, piemēram, EIP, ietverot plašu projektu analīzi, tajā pašā laikā, Inovāciju sadaļa balstās tikai uz vienu pētījumu un iztrūkst informācija par inovāciju lomu laukos un lauksaimniecībā.

Kopējais SVID un vajadzību definēšanas process ir konsekvents un saskanīgs. Dažādu institūciju / organizāciju iesaiste šajā darbā ir bijusi galvenokārt konsultāciju līmenī, bet pamatdarbu veikusi Vadošā iestāde.

Nav organizēta horizontālā mērķa darba grupa, kas fokusētos uz kompleksiem risinājumiem AKIS sistēmas kontekstā.

Ieteikumi Vajadzību aprakstam:

1. Vajadzību uzskaitījumu būtu lietderīgi papildināt ar šādu vajadzību, kas izriet no jau esošajiem SVID elementiem, taču pašreizējā vajadzību sarakstā netiek formulēta kā vajadzība:

- Pierādījumos balstīta datu ieguve un uzkrāšana. (vajadzību pamato iztrūkstošā kvantitatīvā un kvalitatīvā informācija par zināšanu radīšanu, pārnesi, inovācijām, digitalizāciju, AKIS, lauku sociālajiem, vides, klimata, ekonomiskajiem aspektiem.). Minētā vajadzība būtu risināma sadarbībā ar citām iesaistītajām institūcijām un finansēšanas avotiem.

2. Papildināt aprakstu ar vajadzībām iztrūkstošo pamatojumu (sk. SVID apraksta 4 un 5. tab.) iekļaujot atsauces uz iepriekšējiem novērtējumiem un iepriekšējo periodu pieredzi, tai skaitā GIZ19, LAP 2007-2013 ex-post ziņojumu, “Mazo un vidējo saimniecību attīstības iespējas un ieteicamie risinājumi LAP kontekstā” (LAND, 2017.g.), “Lielo saimniecību ieguldījums lauksaimniecības attīstībā, ņemot vērā LAP atbalsta ietekmi” (LAND, 2018.g.).
 3. Precizēt vajadzību formulējumus, tos padarot vairāk specifiskus.
 4. Ietvert AKIS institucionālās kapacitātes vērtējumu.
 5. Ietvert skaidrojumu, kā šajā mērķī definētās vajadzības saistās ar pārējiem SM.
 6. Aprakstā sniegt skaidrojumu par vajadzību rindošanas pieeju, izvēlētajiem kritērijiem
 7. Rindojot vajadzības, ieteicams izmantot vērtētāju izveidoto vajadzību rangū (augsta – vidēja – zema), kas izveidots, ņemot vērā vajadzību un tām atbilstošo SVID elementu saistības intensitāti, kā arī katra SVID elementa svarīgumu.
 8. Sniegt aprakstu, kā SVID elementu definējumā un vajadzību novērtējumā ir ņemti vērā ieinteresēto personu viedokļi, ar pamatojumu; kā izvērtēti dažādu sanāksmju un semināru ieinteresēto personu viedokļi.
 9. SMH elementi (ja tie ir svarīgi atbilstošam SM) ir jābūt minētiem aprakstā, SVID elementos un vajadzībās, tā nodrošinot savstarpēju izsekojamu saikni. Katrā SM varētu vajadzībās izdalīt elementus, kas attiecas uz SMH. SMH definētie SVID elementi un vajadzības prasa ciešāku integrāciju ar pārējiem SM, kas pašreizējos aprakstos iztrūkst. Horizontālajā mērķī būtu paredzamas atsauces un sasaiste ar citiem SM.
- Papildus būtu jāņem vērā, kā Eiropas zaļā kursa politikas transformēs līdzšinējo ražošanas izpratni un pieeju, tāpēc nepieciešams izstrādāt jaunas rekomendācijas ilgtspējīgas lauksaimniecības un mežsaimniecības īstenošanai.

Izvērtējums veikts balstoties uz SM aprakstiem, kas bija pieejams. Var tikt papildināts pēc visu aprakstu saņemšanas.

4. Atbilstības un saskaņotības novērtējums (2.posms)

4.1. Cik lielā mērā KLP SP dod ieguldījumu KLP specifiskajos mērķos (SM), ņemot vērā nacionālās un reģionālās vajadzības un potenciālu attīstību?

1. Izstrādājot KLP SP intervences stratēģiju, ir ņemtas vērā atziņas, kas gūtas, risinot nacionālās/reģionālās vajadzības, izmantojot lauku attīstības programmas un I pīlāra darbības iepriekšējos īstenošanas periodos.

Latvijas Kopējās lauksaimniecības politikas Stratēģiskais plāns (turpmāk - KLP SP) ir izstrādāts, ņemot par pamatu Eiropas Savienības (turpmāk -ES) KLP izvirzītos stratēģiskos mērķus, un ievērojot to tematisko iedalījumu, gan veicot situācijas analīzi un identificējot stiprās un vājās puses, iespējas un draudu (turpmāk- SVID) elementus, un vajadzības, gan definējot nacionālās vajadzības un paredzot intervences katra specifiskā mērķa (turpmāk-SM) sasniegšanai. KLP SP ir izstrādāts, ievērojot tā ieguldījumu un sasaisti ar nacionāliem un ES politikas plānošanas dokumentiem. Lai novērtētu, vai un kādā apmērā ir ņemti vērā iepriekšējie novērtēšanas ieteikumi un atziņas, tās tika apkopotas no LAP 2007-2013 Ex-post (12.pielikums) un LAP 2014-2020 novērtēšanas ziņojuma 2019.gadā (GIZ19)(11.pielikums), ka arī KLP novērtēšanas ietvaros veiktajiem tematiskajiem pētījumiem (<https://www.arei.lv/lv/atskaites>).

Turpmāk seko plašāks izklāsts par katru SM.

SM1: Par tiešajiem maksājumiem iepriekšējos periodos nacionālā līmenī ietekmes novērtējumi nav veikti. ES līmeņa ziņojumos norādīts, ka tiešie maksājumi (turpmāk- TM) kopumā ir visai efektīvi un kritiski nozīmīgi saimniecību dzīvotspējas nodrošināšanā, tomēr sektorālā un reģionālā līmenī efektivitāte mēdz būt ļoti atšķirīga. Tajā skaitā, liela daļa TM tiek novirzīti tādām saimniecībām, kuru ienākumu līmenis ir virs ienākumu sliekšņa, tā vietā, lai palielinātu ienākumus lielākam skaitam lauksaimnieku ar zemāku ienākumu līmeni. Sektorālā līmenī laukaugu sektors tiek norādīts kā viens no tiem, kur ienākumi ir salīdzinoši augsti, savukārt par problemātiskiem nodēvēti tie sektori, kuros pie līdzšinējiem nosacījumiem ir ļoti zems tiešo maksājumu līmenis vai kuri vispār bijuši izslēgti no tiem (t.sk. dārzkopība un citi ilggadīgie stādījumi)¹.

Latvijā Lauku attīstības programmas nepārtrauktās novērtēšanas sistēmas (NNS) ietvaros ir veikta analīze par ienākumu sadalījumu dažādās saimniecību lieluma grupās, izmantojot Lorenca līkni. Tā rezultātā konstatēts, ka Latvijā pastāv augsta ienākumu nevienlīdzība starp saimniecību lieluma grupām, augstāka nekā ES15 valstīs².

Pašreizējā KLP SP projektā iztrūkst skaidras norādes uz to, kādā veidā tiks novērsti vai mazināti līdzšinējie trūkumi un sekmēta lielāka ienākumu sadales vienlīdzība. Pašreiz plānotās intervences liecina, ka ienākumu vienlīdzības nodrošināšanai tiks pārdalīts atbalsts vismazākajā iespējamajā apjomā, lai netiktu pārkāpts regulā noteiktais minimums. Līdz ar to mazo un vidējo saimniecību ienākumu tuvināšana tautsaimniecības vidējiem ienākumiem un ienākumu līdzsvarošana starp saimniecību grupām KLP SP projektā faktiski nav prioritāras un tādēļ

¹ Commission Staff Working Paper Impact Assessment Common Agricultural Policy towards 2020. Annex 3, sub-annex 3A: Direct Payments; pp.86-88.

² Lielo saimniecību ieguldījums lauksaimniecības attīstībā, ņemot vērā LAP atbalsta ietekmi. AREI NNS, 2018.g.jūlijs. 56.-57.lpp.

atziņas ņemtas vērā nepilnīgi. Nosacījumi neliecina par būtisku izmaiņu sasniegšanas iespējamību ienākumu sadalījumā intervenču ieviešanas rezultātā.

SM2: Attiecībā uz mērķi pastiprināt orientēšanos un tirgu un vairot konkurētspēju, ir veikti vairāki pētījumi un novērtējumi LAP 2014-2020 ietvaros. Būtiskākie ieteikumi bijuši: aktīvāk sekmēt mazo un vidējo saimniecību konkurētspēju, veicināt inovatīvu un augstas pievienotās vērtības produktu ražošanu, palielināt atbalstu mazo saimniecību ieviešanai tirgū, attīstīt nelauksaimniecisko uzņēmējdarbību. Jau LAP 2007-2013 ex-post novērtējumā tika uzsvērtā nepieciešamība identificēt uzņēmēju (lauku saimniecību) loku, kam, kādā veidā un kādā apmērā atbalsts ir prioritāri nepieciešams, saistībā ar nozares un/vai lauku attīstības vajadzībām. Savukārt, veidojot atbalsta nosacījumus, nodrošināt prioritāru šo grupu atbalstu. Jo īpaši, tika uzsvērtā nepieciešamība paredzēt investīciju atbalstu mazajām, tajā skaitā pašpatēriņa saimniecībām. (skat.2.pielikumu).

Esošajā KLP SP projektā ieteikumi ņemti vērā daļēji. Ieviesti ieteikumi saistībā ar lielāka atbalsta īpatsvara atvērēšanu mazo un vidējo saimniecību attīstībai. Plānojot finanšu instrumentu (turpmāk –FI), ir ņemts vērā ieteikums palīdzēt piesaistīt finanšu resursus tām saimniecībām, kurām trūkst pašu resursu un ir grūtības saņemt kredītus. Tāpat, ir ņemti vērā ieteikumi saglabāt atbalstu risku vadībai, kā arī lauksaimniecības produktu pārstrādei. Nav ņemts vērā ieteikums veicināt atbalstu nelauksaimnieciskās darbības dažādošanai.

Tā kā KLP SP projektā nav ietverts detalizētu atbalsta nosacījumu izklāsts, nav skaidrs, kādā veidā tiks ņemti vērā vairāki ieteikumi, kuri ir iekļauti SVID analīzē. Piemēram, investīciju projektu realizācijai nozīmīgajā LA4.1 pasākumā maksimālās vienības izmaksas paredzētas 2 milj. EUR apjomā. Ja šāda līmeņa maksimālā atbalsta sliekšni neierobežo tikai projektiem, kuros labumu gūst vairākas saimniecības, tad pieaug risks, ka mazajām saimniecībām pieejamā investīciju atbalsta kopsumma būtiski samazināsies. Tāpat nav skaidrs par ieteikumu ieviešanu lielākā lauksaimnieciskās izglītības sasaistē ar atbalsta saņemšanas iespējām, par ražošanas diversifikācijas veicināšanu, kā arī labi apmaksātu darbavieta izveidošanu laukos.

SM3: Uz šo mērķi attiecināto pasākumu izpētei ir veikti vairāki novērtējumi – gan LAP 2014-2020 ietvaros, gan augļu un dārzeņu RO darbības programmu izvērtējums. Kā galvenās problēmas tika identificēta nepietiekama ražotāju iesaiste dažādās kooperācijas formās, nepieciešamība to stimulēt utt. Kopumā var secināt, ka atziņas ir ņemtas vērā, lai arī atsevišķu ieteikumu īstenošanu apliecināša informācija (piemēram, prioritāra inovatīvu produktu radīšana) pašreizējā projektā nav atrodamā.

SM4-SM6. Šiem mērķiem sagatavotajā KLP SP situācijas aprakstā, SVID analīzē un vajadzību izvērtējumā kopumā ir ietverti veikto novērtējumu un pētījumu rezultāti, atziņas un secinājumi. KLP SP pamatā ir izvēlēta plaša pieeja ar pamata vajadzību noseģšanu un ieguldījums paredzēts visos vides un klimata stratēģiskajos mērķos SM4-6, taču galvenokārt saglabāta esošā pieeja KLP ieguldījuma īstenošanā. Tāpēc nepieciešams uzlabot KLP SP mērķtiecību saistībā ar stratēģiskajiem vides un klimata mērķiem. Piemēram, iepriekš veiktajos novērtējumos ieteikts, veidot mērķtiecīgāku intervenci bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā un aizsardzībā, t.sk., prioritāri Natura 2000 teritorijās. Esošajā KLP SP mērķtiecīgu intervencu un to nosacījumu plānošana Natura 2000 teritorijās nav realizēta, izņemot specifisko vajadzību kompensācijām Natura 2000 meža zemēs.

Iepriekšējos novērtējumos ieteikts, lai sniegtu lielāku KLP ieguldījumu ūdens resursu apsaimniekošanas uzlabošanā, tostarp mēslošanas līdzekļu un pesticīdu lietošanā, nepieciešams pastiprināti ieviest pasākumus tieši īpaši jutīgajās teritorijās (ĪJT) un riska ūdensobjektos.

Papildu līdzšinējai vispārējai pieejai vides pasākumos (t.i., plaša mēroga pasākumi ainavu un esošā vides stāvokļa uzturēšanai nevis uzlabošanai ar atbalsta nosacījumiem, kuri praktiski atbilstoši normālai lauksaimniecības praksei), jāievieš arī mērķorientēti pasākumi un aktivitātes, kā arī plašāk jāizmanto specifiski kritēriji attiecībā uz platību novietojumu un saņēmējiem saistībā ar atbalsta saņemšanas nosacījumiem. Jaunajā KLP SP ieteikums ņemts vērā daļēji, definējot vajadzības un paredzot atsevišķas intervences, taču KLP SP ieguldījumu iespējams uzlabot, pilnveidojot atbalsta nosacījumus. Tāpat iepriekš veiktie novērtējumi apliecināja, ka Latvijā prioritāri ieteicams atbalstīt aktivitātes ar iespējami augstāku efektivitāti SEG emisiju samazināšanā tieši lauksaimniecības sektorā un pasākumus ar augstāku izmaksu efektivitāti attiecībā pret emisiju samazinājumu. Šis ieteikums ir ņemts vērā daļēji, jo joprojām atkarībā no intervenču īstenošanas rezultātiem pastāv iespējas, ka lauksaimniecības sektorā samazināto emisiju apjoms var būt mazāks nekā enerģētikas sektorā. Tāpat kā līdz šim paredzēts publiskā finansējuma ietilpīgs KLP ieguldījums infrastruktūras izveidē (t.sk., būvniecībā), kurš ne vienmēr saistāms ar izmaksu ziņā efektīviem risinājumiem un var būt pretrunā ar bioloģiskās daudzveidības saudzēšanas mērķiem. Joprojām saglabājas trūkums, ka KLP SP nenodrošina kvantitatīvi vērtējamu īstenojamo intervenču ietekmi uz vides un klimata stratēģisko mērķu sasniegšanu (piemēram, par kādu CO₂ ekviv. apjomu samazināsies emisijas lauksaimniecības sektorā? Kāda ir LPI mērķvērtība 2027. gadā?).

Pozitīvi vērtējams fakts, ka paredzēts KLP ieguldījums augsnes vispārējā stāvokļa uzlabošanā, kā arī tādas jaunas intervences kā mitrzesmes, zālāju atjaunošana un zaļās joslas. Tāpat atbilstoši ieteikumiem palielināts KLP SP ieguldījums zināšanu pārnesē SM4-SM6 (vides un klimata prioritātēs), palielinot obligātās apmācības, kā arī paredzot konsultācijas, pētījumus un citas zināšanu pārneses aktivitātes.

SM7: Šajā mērķī ir ņemta vērā lauksaimnieku vidējā vecuma palielināšanās tendence un nepieciešamība sniegt atbalstu gados jaunajiem lauksaimniekiem, lai sekmētu paaudžu maiņu lauksaimniecības nozarē. Ir ņemti vērā arī lauksaimnieku un sociālo partneru viedokļi un priekšlikumi par nepieciešamību jauno lauksaimnieku finansiālam atbalstam saimniecību pārņemšanai un veidošanai, pamatlīdzekļu iegādei, pieeju apgrozāmajiem līdzekļiem un dzīvojamā fonda iegādei vai veidošanai.

SM8: mērķī ir ņemti vērā ieteikumi par starptautisko un starpteritoriālo projektu nosacījumiem, zināšanu loma Vietējās rīcības grupās (VRG). KLP SP ir iestrādāta iespēja veidot starptautiskus un starpteritoriālus projektus nevis kā atsevišķa aktivitāte, bet apvienojot to ar citiem projektiem. Ir uzsvērta zināšanu loma VRG aktivitātēs, tajā skaitā VRG darbinieku kompetences celšana, kas atspoguļojas SVID un vajadzībās. Akcentēta augšupejošās pieejas nozīme, kas būtu jāattīsta. Tomēr maz ir runāts par VRG lomu vietējās sabiedrības izglītošanā un aktivizēšanā (ir pieminēts aprakstā), kas ir kritiski svarīga LEADER pieejas īstenošanā. Svarīgi būtu analizēt sociālās nevienlīdzības mazināšanu, sociāli atstumto grupu iekļaušanu, dažādu lauku iedzīvotāju grupu līdzdalības veicināšanu, tajā skaitā, attālināti strādājošo iekļaušana, kas esošajā periodā netiek akcentēts. Ir ņemti vērā ieteikumi par administratīvo procedūru vienkāršošanu, ieviešot vienkāršotus maksājumus, īpaši jauniešiem. SM8 mērķis būtu jāskata plašāk, saistot ar intervencēm no citiem mērķiem un to ietekmi uz lauku attīstību. Īpaši tas attiecas uz mazajiem un vidējiem komersantiem un saimniecībām, kas ir minēts vajadzībās. Trūkst VRG lomas kritiska izvērtējuma LEADER ieviešanā, kas turpmāk intervencēs atspoguļojas vispārīgi, un dažkārt neļauj fokusēties uz ieteikumu būtību (vispārīgais var nonivelēt priekšlikuma konkrēto jēgu).

SM9: Saistībā ar šo mērķi situācijas analīzē tiek izmantoti ES līmenī veikti pētījumi un Eiropas Parlamenta un Eiropas Komisijas (turpmāk –EK) regulējumi, kas jaunajā periodā ir saistoši Latvijai. Par sabiedrības prasībām pārtikas un veselības jomā iepriekšējos periodos nacionālā līmenī nav veikti pētījumi, kas būtu izmantoti, izstrādājot KLP SP intervences stratēģiju. Vienlaikus ir izmantoti nacionālajā līmenī veikti pētījumi par kvalitātes shēmu atpazīstamību, nacionālo bioekonomikas stratēģiju un Ministru kabineta (turpmāk-MK) noteikumiem par pāreju uz aprites ekonomiku, pētījumi par augu aizsardzības līdzekļu (turpmāk-AAL) un augsnes mēslošanas līdzekļu (turpmāk-AML) izmantošanu Latvijas lauksaimniecībā, kā arī par pārtikas atkritumu daudzumu.

SMH ir ņemtas vērā iepriekšējā periodā gūtās atziņas. Tomēr, ir raksturīgi, ka vērtējumos ieteiktie labojumi bieži ir definēti vispārīgi, kas neļauj tālāk spriest par to, cik ieteikumi tiek vai tiks ņemti vērā, izstrādājot detālāku regulējumu un MK noteikumus. Kopumā ir ņemti vērā zināšanu, inovāciju veicināšanas ieteikumi par konsultantu apmācībām, prasībām paplašināt obligāto apmācību aktuālajās vides un klimata jomās, par pētījumu lomu. Ieteikumi tiek izmantoti gan analizējot esošo situāciju, gan definējot SVID un vajadzības, gan veidojot intervences. Tomēr, tiek lietoti vairāk vispārīgi formulējumi, dažkārt trūkst saiknes starp minēto aprakstā, SVID elementu izvēlē, vajadzībās, to pamatojumā un intervencēs.

2. KLP SP katram SM ir iekļauta saprātīga un labi dokumentēta intervences loģika, kas parāda, kā nosacījumi, plānotās intervences tiešo maksājumu veidā, lauku attīstības un sektorālās intervences, kā arī to kombinācija, sekmēs specifiskā mērķa sasniegšanu un nodrošinās pozitīvu rezultātu un ietekmi.

Katrā SM ir norādītas plānotās intervences un to saistība ar mērķi izvirzītajām vajadzībām (skat.4.pielikumu). KLP SP veikta vajadzību prioritizācija, t.sk., balstoties uz ex-ante novērtētāju 1.posma ziņojumu. Atzīmējams, ka novērtētāju uzdevums bija prioritizēt vajadzības balstoties uz to pamatojumu esošās situācijas izvērtējuma, un tas nebija veidots pēc faktiskās vajadzību aktualitātes Latvijā un lauksaimniecības nozarē.

Apkopojums par katras intervences plānoto sasaisti ar SM ir redzams 3.pielikumā, kurā ietverti tie pasākumi, kam plāno papildinošo ietekmi saskaņā ar KLP SP 5.nodaļas aprakstu un 2.3.1.tabulu, kas ne visos gadījumos saskan ar SM aprakstiem, kas ietverti KLP SP 2.nodaļā. Īpaši tas attiecas uz vajadzībām, kas risināmas ar SMH un attiecīgajām intervencēm (LA1;LA2;LA3). Dažkārt pie attiecīgā SM tās tiek iekļautas, bet dažkārt nē. Savukārt intervenču aprakstos tiek minēts, kuru SM vajadzības risinās.

SM1 intervences ir vērstas uz ienākumu pietiekamību un saimniecību izturētspēju. Uz šo mērķi galvenokārt ir vērstas TM intervences: ienākumu pamatbalsts (TM1), kā arī papildatbalsts mazajām un vidējām saimniecībām (TM2), kā arī atsevišķs maksājums vismazākajām saimniecībām (TM1.1). Nozīmīga daļa SM1 maksājumu ir saistītais ienākumu atbalsts konkrētām nozarēm (TM5). Uz šo mērķi attiecināti arī riska pārvaldības rīki (LA17), kā arī biškopības programma (TKO3). Neviena intervence nav plānota uz šo mērķi ar papildinošu ietekmi, lai arī nenoliedzami, ka gan tiešmaksājumi TM3 un TM4, kā arī zināmā mērā arī investīciju atbalsts (LA4.1, LA5 un LA6) ir ar pozitīvu ietekmi uz saimniecību ienākumiem un izturētspēju. Aprakstos nav minēta arī sasaite ar SMH paredzētajām intervencēm, lai gan pie intervenču (LA1 un LA2) aprakstiem, tiek minēta arī SM1 vajadzību apmierināšana.

SM2 ir vērsts uz lauku saimniecību tirgus orientācijas un konkurētspējas stiprināšanu. Šī mērķa sasniegšanai KLP SP ir iekļautas gan tieši ar SM2 saistītās intervences, gan arī plānota papildinošā ietekme no citu SM intervencēm. Tieši uz SM2 attiecinātas intervences LA4.1 un

LA4.2, kurās atbalsta ieguldījumus lauku saimniecībās un pārstrādē. Uz SM2 attiecināta arī intervence LA5 - atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības. Saskaņā ar KLP SP aprakstu, papildinošo ieguldījumu SM2 mērķu īstenošanā un vajadzību risināšanā sniegs arī intervences LA6 (jaunie lauksaimnieki), LA9 (ražotāju grupu izveide), LA16 (sadarbības pasākumi), LA19.2 un LA19.3 (atbalsts vietējai attīstībai), bet ne LA19.1, kas būtu atbilstoša, kā arī zināšanu un prasmju pilnveide (LA1) un konsultāciju pakalpojumi (LA2). Papildinošā ietekme uz SM2 būtu jānorāda arī intervencei LA4.3 (lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūra).

SM3 mērķēts uz dažādu sadarbības formu veicināšanu. Tam atbilstoši plānotas intervences TKO1 un TKO2, kā arī LA9. Izvēlētās intervences atbilst attiecīgajam mērķim. Kā papildinošas intervences, attiecībā uz šo mērķi, tiek minētas LA1 un LA2, kā arī LA4.1 un LA4.2. Izvēlētās intervences atbilst SM3.

SM4 mērķa sasniegšanai izvēlētās intervences kopumā dos ieguldījumu mērķu sasniegšanā. Uz SM4 mērķa sasniegšanu labi orientētas tādas intervences, kā LA 4.1 (tomēr ietver 11 KLP SP vajadzību apmierināšanu, līdz ar to gūti nodalīt sniegumu tieši attiecībā uz SM4), LA 4.3 (bet šobrīd nav skaidra atbalsta porporcija meža meliorācijai, kas varētu dot ieguldījumu SM4 (CO2 piesaistes palielinājums saistībā ar mežaudžu krājas pieauguma palielinājumu). Pēc apraksta precīzi uz SM4 mērķa sasniegšanu orientēta LA 7.1 intervence, bet tās apmērs ir nepietiekams un nav orientācija uz mērķa sasniegšanu, kas tiek zaudēta līdz ar to, ka netiek īpaši atbalstīta tieši organiskās augsnes apmežošana un faktiski ir vērojams pretējais – netiek atbalstīta tādas augsnes apmežošana, kuras novērtējums ir virs 30 ballēm, bet organiskās augsnes vidējais novērtējums ir 33-35 balles. Attiecībā uz organisko augsni noteikti būtu nepieciešams izņēmums balles vērtībai un palielināta atbalsta likme. 1 ha organiskās augsnes apmežošana 40 gadu laikā salīdzinājumā ar LIZ dod aptuveni (atkarībā no koku sugas) 20 t CO2 ekv. ha samazinājumu gadā.

Intervences, kas vērstas uz amonjaka emisiju samazinājumu (TM 4.5 tās daļā attiecībā uz šķidrmēslu iestrādi) un ir ietvertas SM4, nedos ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā – SM4 mērķa sasniegšanā. Latvijā veiktie pētījumi neliecina, ka saudzējošas augsnes apstrādes metodes (intervence TM 4.4) dos ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā, tā būtu vairāk attiecināma uz SM5 nevis SM4. Intervence TM 4.3 pārliecinošāk dos ieguldījumu SM5 nevis SM4, lai gan tā ir vēsta uz tauriņziežu audzēšanas palielināšanu (SM4, šī pēc būtības nepieciešamā intervence, radīs papildus emisijas no kaļķojamā materiāla, savukārt barības vielu noteces samazinājuma apmēram šobrīd trūkst izpētē bāzēta apliecinājuma), līdz ar to intervence būtu pārvirzāma uz SM5 mērķi saistībā ar augsnes auglības uzlabošanu.

SM5 visas definētās vajadzības ir izvēlētas to risināšanai (paredzot intervences) sagatavotajā KLP SP. Tas liecina, ka vajadzības jau sākotnēji definētas, ņemot vērā KLP tvērumu. KLP SP ieguldījumu SM5 paredz vairākas LA un TM intervences LA4.3., LA4.5., LA4.6., LA10.1., LA10.2., LA11. un TM4.1.-4.7, tomēr LA4.6. tiešā veidā nav pietiekami pamatota saistība ar SM5. Kopumā KLP SP nepieciešams precizēt ar amonjaka emisiju samazinājumu saistīto intervences loģiku un skaidrāk nodalīt ar to saistītās intervences. KLP SP dos netiešu ieguldījumu SM5 no vairākām intervencēm - LA1.1., LA1.2., LA1.3., LA2.1., LA2.2., LA4.1., LA4.3. un LA10.3. Intervencei LA10.3. var paredzēt tiešu ieguldījumu SM5 saistībā ar gaisa kvalitātes uzlabošanu.

SM6 visām definētajām vajadzībām ir tieši attiecināmas intervences - LA4.6., LA10.4., LA10.5., LA12, TM4.2. un TM4.7, kuras, atkarībā no vajadzībā minētā, lielākā vai mazākā

mērā nosedz definēto vajadzību. Arī papildinošās intervences ir attiecināmas uz SM6 un sniegs ieguldījumu galvenokārt caur apmācībām un konsultācijām, kā arī bioloģisko lauksaimniecību.

SM7 ir labi saplānota intervences loģika, paredzot atbalstu jaunaļiem lauksaimniekiem, sniedzot finanšu atbalstu gan tiešmaksājumu (TM3.), gan atbalsta pasākuma (LA6.) ietvaros. Izvēlētais intervences atbilst SM7.

SM8: šī mērķa sasniegšanai izvēlēta intervence LA19. Tomēr, SM8 mērķis ir saistāms arī ar citiem mērķiem, uz ko arī norāda izvēlētie mērķa vērtību rādītāji, piemēram, LA4.4 (kas ir izvēlēta rādītāju vērtībās, kā attiecināma uz SM8), LA4.2. (kas nav izvēlēta kā attiecināma uz SM8) un LA5, un intervencu aprakstos tas ne vienmēr parādās. SM8 saikne ar citiem mērķiem un ietekmes būtu jāiekļauj 2.1.8. aprakstā. SM8 nav izvēlētas ietekmes no TKO, ko saistīt ar lauku telpas zināšanu vajadzību (SM8 V6), īsajām pārtikas ķēdēm, piemēram, TKO1, TKO2. Iespējamās ietekmes ir uz AKIS, kvalifikācijas paaugstināšanu, lauksaimniecības prestiža celšanu (HORIZ V2,V5,V7). Ņemot vērā LEADER pieeju, kur VRG pašas izraugās, kādus pasākumus veikt un kādus rādītājus sasniegt, balstoties uz izstrādātajām stratēģijām, nav iespējams novērtēt LA19 intervences loģiku, kā to attiecināt uz LEADER izraudzītajiem mērķiem un to sasniegšanas nodrošinātajām rīcībām.

SM9 ir plašs mērķis, kurā uzmanība jāvērs vairākiem savstarpēji saistītiem un vienlaikus katram par sevi ietilpīgiem aspektiem - gan sabiedrības prasībām pārtikas un veselības jomā, gan kvalitatīvai pārtikai, gan ilgtspējīgai ražošanai, gan pārtikas atkritumu samazināšanai, gan dzīvnieku labturības jautājumiem. Šī mērķa sasniegšanai ir izvēlētas 11 intervences, no kurām saistītais ienākumu atbalsts (TM5.9, TM5.10, TM5.13) nodrošinās kvalitatīvas un sertificētas graudaugu un lopbarības augu sēklas pieejamību, I pīlāra eko-shēmas (TM4.1, TM4.2, TM4.4., TM4.5) un II pīlāra intervences (LA10.1, LA10.3, LA11, LA16.3) veicinās kvalitatīvākas (ar samazinātu vai bez AAL un AML) pārtikas ražošanu. Diskutabls ir jautājums par LA16.3 iekļaušanu tiešajā intervencē, jo pamtā šī intervencē saistāma ar AAL un AML samazināšanu. KLP SP aprakstā norādītās papildinošās intervences sniegs ieguldījumu SM9 sasniegšanā, nodrošinot apmācību un konsultāciju pieejamību lauksaimniekiem (LA1.1, LA1.2, LA1.3, LA2.1, LA2.2), sekmējot pārtikas ražotāju iesaisti ES un nacionālās pārtikas kvalitātes shēmās (LA18), veicinot zaļos publiskos iepirkumus (LA19.2), atbalstot ieguldījumus saimniecībās un ražotnēs (LA4.1, LA4.2), sekmējot dārzenkopību ar samazinātu AML lietošanu (LA10.2.) un sekmējot inovatīvus risinājumus (LA16.1). Vērtējot intervencu aprakstus (5.1.2.2. un 5.2.2.2. punkts), var secināt, ka arī intervences TKO1.4., TKO1.5., TKO1.6., TKO1.7., TKO1.8. un TKO2. risina ar SM9 saistītās vajadzības pārtikas kvalitātes jomā, un nav skaidrs, kāpēc SM9 aprakstā pie intervencēm tās nav iekļautas.

SMH nav vienota vajadzību formulējuma (sadaļa 2.1, 2.1.10. un 5.3). Sasaiste ar citiem mērķiem ne visur ir pilnīga, īpaši tas attiecas uz intervencu saikni ar vajadzībām, kur SMH vajadzības ne vienmēr ir norādītas. LA19.1 un LA19.3 norādīta saistība ar SMH, bet vajadzībās nav minēts, kuras no tām SMH risina. LA4.1, kur uz R3 rādītāju attiecas LA4.1., bet KPL SP nav norādīts SMH un attiecīgās vajadzības, piemēram, digitalizācija. SMH tiek lietota dubulta katra stratēģiskā mērķa vajadzību saikne ar horizontālo jomu. Tas izpaužas šādi: SM var būt viena vai vairākas vajadzības, kas definē zināšanu inovāciju jomas nepieciešamību konkrētajā mērķī, bet paralēli tam, izvēlētajās intervencēs ir norādītas konkrētas vajadzības (vai citos mērķos tas dots apraksta veidā, norādot ieguldījumu attiecīgos SM), kas paplašina konkrētā mērķa vajadzību sarakstu saistībā ar SMH. (skat.5.pielikuma 1.tab.). Dažādās sadaļās nav konsekvences, piemēram, TKO aprakstos ir norādīts, ka minētie pasākumi ir saistāmi ar SMH, kas arī izriet no apraksta, tomēr atsaucies uz SMH vajadzībām iztrūkst TKO1 un TKO2, bet

TKO3 nav atsauces uz SMH, kur tālāk norādīts vajadzībās, ka tiek risinātas ar SMH saistītas stratēģiskā mērķa vajadzības, piemēram, tehnoloģiju attīstība.

Kopumā katram mērķim ir izveidota atbilstoša intervence, kas ir loģiska. Trūkumi ir atsevišķu apgalvojumu pamatojums un to savstarpējā sasaiste no situācijas apraksta līdz intervencei.

Sagatavotais KLP SP iekļautais intervences loģikas iztirzājums attiecībā uz SM (sadaļas - intervences stratēģijas loģika, kas pamato, kā izvēlētas intervences un nosacījumi sniegs ieguldījumu mērķa sasniegšanā un kā tie papildina citus instrumentus ārpus KLP) būtu papildināms ar izvērstu intervences loģikas iztirzājumu.

3. Katram SM plānotie pasākumi (intervences) atbilst nacionālajām, reģionālajām un vietējām vajadzībām un attīstīs potenciālu, kā norādīts SVID analīzē un vajadzību novērtējumā.

SM1-3 plānotie pasākumi atbilst vajadzībām, intervenču atbilstība nacionālajiem mērķiem ir labi aprakstīta, taču KLP SP projektā maz akcentēts reģionālais aspekts – intervences ir plānotas tikai nacionālā līmenī, vietējā (lokālā) līmenī vajadzības nav definētas. Patreiz plānotās ienākumu reģionālās atšķirības (kuras nosaka dabiskie apstākļi) plānots kompensēt ļoti nelielā mērā, jo paredzētā ISIP diferencētā daļa veido tikai 3,8% no kopējās TM1 atbalsta summas. Tas ir ievērojami mazāk nekā iepriekšējos plānošanas periodos, kad tika veikti MLA un ADSI maksājumi, kas tika pārtraukti ar 2019.gadu.

Lai izvērtētu, kādā mērā SM1 spēš attīstīt norādīto potenciālu, ir svarīgi saprast, cik lielā mērā maksājumi būs pārdaloši par labu saimniecībām ar mazākiem ienākumiem. Situācijas aprakstā un SVID akcents ir vērsts uz ienākumu izlīdzināšanu, īpaši starp saimniecību grupām, turpretī intervencēs šim nolūkam paredzētos resursus plānots minimizēt līdz tiesiskajā regulējumā pieļautajam zemākajam līmenim. Tādēļ sagaidāms, ka ienākumu reģionālo atšķirību līdzsvarošanas un maksājumu pārdalīšanas mazajām un vidējām saimniecībām aspektos SVID analīzē norādītais potenciāls netiks attīstīts atbilstoši noteiktajai vajadzību augstajai prioritātei.

SM 4 intervences kopumā plānotas atbilstoši identificētajām vajadzībām, ņemot vērā līdzšinējo intervenču ieviešanu un aktuālāko Latvijā veiktu pētījumu rezultātus klimata pārmaiņu samazināšanas jomā lauksaimniecībā. Katrai vajadzībai iepilnāta vismaz viena intervence, tomēr atsevišķām intervencēm (piemēram, LA4.1, LA4.3, LA7.2, LA11, TM4.5) ietekme uz specifiskā mērķa sasniegšanu vērtējama kā netieša vai arī grūti novērtējama, jo intervences apraksts nesatur pietiekami specifisku vai detalizētu informāciju. Intervenču sadalījums LA un TM ir samērīgs. SM4 SVID analīzes apkopojumā minēts, ka *ir salīdzinoši liels grūti samazināmo SEG emisiju avotu īpatsvars lauksaimniecībā, kas rodas augsnes apsaimniekošanas un lauksaimniecības dzīvnieku zarnu fermentācijas procesos*. Aprakstā nepieciešams pamatot, ar ko tieši saistītas šīs grūtības, jo tieši to mazināšana vai novēršana būtu nozīmīga SM4. Kopumā SM4 plānotās intervences attiecinātas uz visu Latvijas teritoriju, taču dažu intervenču atbalsta nosacījumi ir vērsti uz atsevišķām teritorijām, piemēram, apmežošanai paredzētas LIZ zem 30 ballēm, BVZ atjaunošana, organiskās augsnes.

SM5 pamatojumā definēta saikne ar Upju baseinu apsaimniekošanas plāniem (UBA), kuru rezultātā tuvākajos gados mainīsies riska ūdensobjekti, kurus patlaban var uzskatīt par galveno mērķteritoriju SM5 kontekstā. Tādējādi intervenču mērķteritorijas tiks precizētas KLP SP īstenošanā, veidojot mērķtiecīgāku KLP SP ieguldījumu. Augšņu izpēte Latvijā nav pietiekamā līmenī, lai definētu konkrētas mērķteritorijas, tomēr KLP SP ir iestrādāti vairāki

nosacījumi, piemēram, augsnes mēslošanas plāna izstrāde, kuri sekmē to atbilstošāku apsaimniekošanu.

SM6 kā nozīmīgākās nacionālās vajadzības būtu PAF 2021-2027 paredzētās rekomendācijas un pasākumi, kuri KLP SP kopumā ir ietverti, jo vismaz veina tieša vai netieša intervence atbilst katrai no nozīmīgākajām PAF definētām vajadzībām biotopu grupu mērogā: mežos kompensācijas, aramzemēs (zaļās joslas, apputeksnētāji), kā arī bioloģiskās lauksaimniecības attīstība. SM6 plānotās intervences attiecinātas uz visu Latvijas teritoriju, taču intervenču atbalsta nosacījumi ir vērsti uz galvenajām mērķteritorijām - ES nozīmes biotopiem un putnu dzīvotnēm, jo plānota to apsaimniekošana un atjaunošana, kā arī tie iedalīti apsaimniekošanas klasēs. Papildu tam ES nozīmes biotopi un putnu dzīvotnes pamatoti iekļautas vairākos izņēmumos, taču tos ieteicams vēl paplašināt. Mērķtiecīga intervence veidota Natura 2000 meža zemēm.

SM7 plānotās intervences atbilst nacionālajām vajadzībām un risinās paaudžu nomaņu lauksaimniecības sektorā, piesaistot nozarei gados jaunus lauksaimniekus. Nav vērtēts reģionālais vai lokālais aspekts, un KLP SP nav skaidrots, vai intervences LA6 finansējuma sadalījumā tiks ievērots reģionalizācijas princips līdzīgi kā LAP 2014-2020. Norādītās intervences risinās tikai 3 no 8 SM7 definētajām vajadzībām - V1, V2, V3 tiks risinātas ar intervencēm TM3 un LA6, V4 un V5 tiks risinātas SMH ietvaros (un tas ir atbilstoši), bet V6, V7 un V8 netiks risinātas KLP SP ietvaros. Nav arī skaidrojuma par to, vai to varēs veikt ar valsts vai citu ES fondu atbalstu.

Ņemot vērā aprakstus, secināms, ka tajās specializācijās, kur liela nozīme ir zemes platībām, šis atbalsts vairāk varētu sekmēt saimniecību pārņemšanu, bet ne jaunu veidošanu. Atbalsts jaunveidotām saimniecībām varētu notikt nozarēs, kas īstenojamas nelielās zemes platībās.

SM8 izvēlētie pasākumi atbilst vajadzībām. Lai gan tika rīkotas reģionālās konferences, nav skaidrs, vai tiek ņemts vērā reģionālās un vietējās vajadzības, jo tās ne vienmēr var noteikt pēc dokumentētajiem pierādījumiem. SVID analizē ne vienmēr ir skaidra sasaiste ar vajadzībām un to skaidrojumu. Šajā mērķī nav izvēlēts neviens intervences pasākums, lai risinātu SM8 V7 vajadzību, bet sniegts skaidrojums tekstā 2.1.sadaļā, kur paredzēts šo vajadzību risināt ārpus KLP SP (skat. 5.pielikma 2.tab.), bet nekonkretizējot ar kādu atbalstu vai kādā veidā.

SM8 situācijas aprakstā un SVID ir daudz pieminētas lauku attīstības reģionālās atšķirības, īpaši Latgales atpalicība un finansiālas grūtības, palielinoties attālumam no Rīgas. Tajā pašā laikā, KLP SP nav norādes, kā tās tiks risinātas. Vajadzību pamatojumā atsaucē uz LEADER, kā visu reģionālo jautājumu risinātāju, nepārlicina. LEADER risina vietējās vajadzības, balstoties uz VRG izstrādātu stratēģiju. Ņemot vērā iepriekšējo periodu pieredzi un paredzēto finansējumu, nevar sagaidīt, ka LEADER atrisinās reģionālo nelīdzsvarotību, uz ko ir norādīts LA19 intervenču aprakstos. SVID neietver ne zaļā publiskā iepirkuma, ne īso piegāžu ķēžu izvērtējumu.

SM9 paredzētās intervences visumā var sekmēt SM9 definēto vajadzību risināšanu un attīstīt ar tām saistīto potenciālu kvalitatīvākas pārtikas nodrošināšanā, ilgtspējīgākā ražošanā un pārtikas atkritumu samazināšanā. KLP SP nav analizētas reģionālās un lokālās vajadzības.

SMH izvēlētie pasākumi atbilst vajadzībām. Lai gan tika rīkotas reģionālās konferences, nav skaidrs, vai tiek ņemts vērā reģionālās un vietējās vajadzības, jo tās ne vienmēr var noteikt pēc dokumentētajiem pierādījumiem. SVID analizē ne vienmēr ir skaidra sasaiste ar vajadzībām un to skaidrojumu. Tāpat nav izvēlēts neviens intervences pasākums, lai risinātu SMH V7 vajadzību. Arī KLP SP tekstā nav norādes uz to, kur tad un kādā veidā tas tiks risināts.

Priekšlikums to paredzēt LA19. LA3 (Demonstrējumi) netiek saistīti ar kādām citām SM vajadzībām, tikai ar SMH. SMH nav analizētas vietējās un reģionālās vajadzības un nav iespējams noteikt, cik tās ir ņemtas vērā. Iztrūkst esošās pieredzes kritisks vērtējums, kas neļauj pilnvērtīgi spriest par zināšanu ieguvēju vajadzībām. Vietām pastāv pārrāvums starp esošās situācija aprakstu, SVID formulējumiem un vajadzībām, kas izpaužas nekoncekvencē, piemēram, aprakstot šībrīža problēmas (uz ko balstās SVID), bet to neatspoguļojot vajadzībās.

4. KLP SP parāda, kā plānotie pasākumi (intervences) var dot ieguldījumu KLP vispārējo un transversālo (horizontālo) mērķu sasniegšanā.

SM1 mērķis vērsts uz *uzturdrošības stiprināšanu, atbalstot lauku saimniecību ienākumu pietiekamību un saimniecību izturētspēju visā Savienībā*. SM1 saikne ar vispārējiem un transversāliem mērķiem ir plānota saistībā ar zināšanu veicināšanas un konsultāciju pasākumiem. Norādīts, ka plānotās profesionālo zināšanu un prasmju pilnveides darbības ir saistītas ar saimniecību dzīvotspēju, ienākumiem, konkurētspējas uzlabošanu, uzņēmumu izaugsmi, efektivitātes palielināšanu, kvalitatīvas pārtikas nodrošinājumu, tādējādi veicinot ieguldījumu SM1 īstenošanā. Vienlaikus uz SM1 vērsto intervencu īstenošana netieši palīdz sasniegt arī tos mērķus, kuri attiecas uz citiem SM, īpaši SM2. Bet kā jau minēts iepriekš, tas neatspoguļojas KLP SP 2.nodaļas aprakstā.

SM2 mērķis paredz *orientēšanos uz tirgu un konkurētspējas vairošanu, tostarp ar lielāku uzsvāri uz pētniecību, tehnoloģijām un digitalizāciju*. Tomēr norādītās intervences un to apraksti nedod izpratni par to, vai pietiekamā mērā tiks veicināta pētniecība, tehnoloģiju attīstība un digitalizācija. Savukārt saikne ar SMH ir plānota, veicot profesionālo zināšanu un prasmju pilnveides, kā arī konsultāciju pasākumus. Plānots atbalstīt tēmas, kas saistītas ar tirgus orientāciju un konkurētspēju, kā arī digitalizāciju. Šajā SM ir iekļautas vajadzības, ko risina ar dažādu mērķu intervencēm. Piemēram, pētniecība ir paredzēta kā viens no sektorālo intervencu pasākumiem, taču tas negarantē, ka šie pasākumi tiks izvēlēti (tas konstatēts iepriekšējo periodu D&A programmu izvērtējumos, ka RO šos pasākumus neizvēlas³).

SM3 mērķis vērsts uz *lauksaimnieku stāvokļa uzlabošanu pievienotās vērtības ķēdē*. Tas ietver pasākumus, kuros plānots sekmēt zināšanu apguvi un pieredzes apmaiņu, īpaši par ražotāju sadarbības iespējām. Arī šajā SM nodrošināta saikne ar vispārējiem mērķiem, Saikne ar SMH tiek nodrošināta, atbalstot apmācības par atbilstošajām tēmām.

Tiešā veidā **SM4-SM6** atbilst piektais stratēģiskais uzstādījums - *Katra saimniecība, efektīvi izmantojot resursus, iegulda bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un klimata pārmaiņu mazināšanā*. Tā kā KLP SP minēts, ka vides un klimata mērķos tiek paredzēts ieguldīt vairāk par 50% publiskā finansējuma, un tas saistīts tikai ar vienu stratēģisko uzstādījumu, tādējādi to definēšanā nav veidota sabalansēta pieeja, citi stratēģiskie uzstādījumi attiecas uz daudz mazāku KLP ieguldījumu. Tāpat nav skaidra izvēlētā pieeja šajā stratēģiskajā uzstādījumā, attiecinot to uz katru saimniecību pretstatā pārējiem stratēģiskajiem uzstādījumiem, kuros ietverts plašāks tvērums. Intervencēs iekļauti rezultāta rādītāji apliecina, ka katra saimniecība nesniegs šādu ieguldījumu. Zināmā mērā šajā stratēģiskajā uzstādījumā ir ielikta pretruna, iekļaujot jēdzienu *"..efektīvi izmantojot resursus.."*, jo bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā nereti ir aktuāla resursu ekstensīvāka izmantošana, nevis intensīva, kura tiek saistīta arī ar efektivitāti. Uz klimata pārmaiņām *"..efektīvi izmantojot resursus.."* ir attiecināms, lai gan arī

³ Augļu un dārzeņu nozares ražošanas organizāciju ilgtspējas, ražošanas efektivitātes un tirgus varas stiprināšanas (2013.-2018.gads) izpēte. AREI EPC Lauku attīstības daļa, 2021.g.jūnijs.

SM4 kontekstā vairākas intervences saistāmas ar preventīvām darbībām vai ekstensīvāku resursu izmantošanu (piem., zālāji organiskajās augsnēs, BLA). KLP SP sagatavotajā versijā patlaban nav iespējams izsekot ieguldījumiem bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un klimata pārmaiņu mazināšanā no katras saimniecības. Šajā situācijā jārosina pilnveidot tieši stratēģiskos uzstādījumus, kā arī SM4 definēt atsevišķu stratēģisko uzstādījumu no SM5 un SM6.

SM7 mērķis ir vērsts uz *gados jauno lauksaimnieku piesaistīšanu un darbījumbūvniecības veicināšanu, lai sekmētu paaudžu nomaiņu lauksaimniecības sektorā*. KLP SP aprakstā ir izklāstīts, kā izvēlētas intervences dos ieguldījumu SM7, un tās ir atbilstošas. SM7 intervencu nosacījums pēc lauksaimnieciskās izglītības jaunajiem lauksaimniekiem sek mēs arī SMH.

SM8 mērķis ir - *Veicināt nodarbinātību, izaugsmi, sociālo iekļautību un vietējo attīstību lauku apvidos, tostarp veicināt bioekonomiku un ilgtspējīgu mežsaimniecību*. Izvēlētas intervences ir atbilstošas mērķa sasniegšanai. Tomēr, tās ir nepietiekamas, jo LA19 nerisina visas lauku problēmas. Maz tiek akcentēta nodarbinātība (nav arī izvēlēts atbilstošais rādītājs), sociālā iekļautība. Izaugsmes un nodarbinātības jomā laukos ieguldījumu dod arī citi mērķi. SM trūkst pierādījumu un saiknes ar vajadzībām attiecībā uz teritoriālo identitāti un pārtikas īsajām ķēdēm. Nebūtu pareizi īsās pārtikas ķēdes saistīt tikai ar vietēja mēroga aktivitātēm un teritoriālo identitāti. Tradicionāli reģionālie produkti var kļūt par inovatīviem produktiem globālā mērogā. Piem. roibus tēja no Dārfrikas - globālā mārketinaga veiksmes stāsts. Daudziem reģionāliem produktiem var būt šis potenciāls. Vienlaicīgi tā ir arī reakcija uz globālajām industriālajām ķēdēm, kas anonimizē produktu izcelsmi, rada pārtikas drošības riskus un apdraud bioloģisko daudzveidību utt. Bez tam, LA19 LEADER pieeja ļauj veikt ieguldījumus, kas balstās uz vietējām vajadzībām, veicinot SM8 mērķu īstenošanu.

SM9 mērķis ir vērsts uz *lauksaimniecības spēju reaģēt uz sabiedrības prasībām pārtikas un veselības jomā, par kvalitatīvas, nekaitīgas un uzturvielām bagātas pārtikas, kas ražota ilgtspējīgā veidā, prasību samazināt pārtikas atkritumus, panākt dzīvnieku labturību un apkarot rezistenci pret antimikrobiāliem līdzekļiem*. Izvēlētas intervences kopumā palīdzēs sasniegt SM9 mērķi, bet nav saprotams, kā intervence LA10.1 sniegs tiešu ieguldījumu SM9 sasniegšanā. Kaut arī KLP SP intervences LA10.1 apraksta sākumā (5.3.19.1. punkts) ir pieminēta atbilstība SM9, tomēr tālākā skaidrojumā LA10.1 apraksts ir saistīts ar SM5 un SM6. Izvērtējot LA10.1 nosacījumus, šī intervence risina vides jautājumus, bet ne pārtikas nodrošinājumu (vienīgi nosacījums, ka zaļajās joslās var būt nektāraugi, kuru izmantošanu pārtikas (medus, ziedputekšņu) nodrošinājumā būtu grūti novērtēt). Pretrunas var radīt intervencu LA10.3 un LA11 nosacījumos paredzēto atbalsta likmju mazā atšķirība par liellopu vienībām, kas var apdraudēt gan SM9, gan SM4 sasniegšanu.

SMH mērķis ir *modernizēt lauksaimniecības un lauku apvidu nozares, lauksaimniecībā un lauku apvidos sekmējot un kopīgojot zināšanas, inovāciju un digitalizāciju, un mudināt lauksaimniekus tās apgūt, šim nolūkam uzlabojot piekļuvi pētniecībai, inovācijai, zināšanu apmaiņai un apmācībai*. Mērķis šajā periodā ir saistīts ar AKIS, bet izpratne par to ir neskaidra, kas izriet no KLP SP skaidrojuma 8.1. sadaļā, gan izvēlētas sasaistes ar vajadzībām. No skaidrojuma (sadaļa 8.1.) izriet, ka AKIS “attēlo zināšanu apmaiņas un atbalsta pakalpojumus starp dažādām iesaistītajām pusēm lauku teritorijās”. AKIS izpratne tiek skaidrota ar koordināciju, ko veic kontaktpunkts un AKIS apakškomiteja, no vienas puses, un esošie piedāvātie zināšanu radīšanas un pārneses pasākumi, no otras. Būtu nepieciešams plašāks SMH aptveres skaidrojums un sasaiste ar citiem SM, ņemot vērā SM horizontālās ietekmes. Pamā SMH tiek attiecināts tikai uz LA1, LA2, LA3., kas ir sašaurināta izpratne. SMH attiecas uz visu KLP SP, tajā skaitā, uz daudzām intervencēm, kas tieši netiek saistītas ar SMH. KLP SP

iztrūkst apraksta par to, cik katrā konkrētā SM horizontālais mērķis dos ieguldījumu, t.i., cik tas būs aptverošs. Ņemot vērā AKIS jomas, kas ir ārpus KLP SP, būtu jāvēlēt lielāka uzmanība, tam, kā šīs jomas (piemēram, lauksaimniecības izglītība, inovācijas, digitalizācija) tiek koordinēta un izmantota KLP mērķu sasniegšanai.

4.2. Cik lielā mērā KLP SP parāda lielāku vispārējo ieguldījumu vides un klimata mērķu sasniegšanā?

1. Ar KLP SP intervencēm tiek parādīts kā sasniegs vides un klimata mērķus un vajadzības (valsts/reģionālos/lokālos), kas identificētas situācijās aprakstā un SVID.

SM1 nav tiešā veidā saistīts ar ieguldījumu vides un klimata mērķos. Tomēr uz šo mērķi attiecinātās intervences TKO3 paredz ieguldījumus biškopības nozares attīstībā un bišu stropu saglabāšanā, kas sniedz pozitīvu ieguldījumu bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā.

SM2 ietvaros ir plānota prioritāte investīcijām, kas veicina klimata, gaisa, atjaunojamo energoresursu izmantošanas un citu vides mērķu izpildi, tādējādi veicinot valstiski noteikto mērķu izpildi, kas noteikti atbilstoši KLP regulas projekta 13.pielikumā minētiem likumdošanas aktiem. Ar atlases kritērijiem plānots sekmēt investīcijas bioloģiskajā ražošanā un pārstrādē, atbalsta pretendenta iesaistīšanos kvalitātes shēmās, vietējo izejvielu izmantošanu, aprites ekonomiku.

SM3 ietvaros (intervences TKO1 un TKO2) ir plānoti pasākumi vides un klimata mērķu sasniegšanai, tajā skatā ilgtspējīga ūdens izmantošana un aizsardzība; bioloģiskās daudzveidības uzturēšana un saglabāšana; atkritumu ražošanas samazināšana un to apsaimniekošanas uzlabošana; SEG emisiju ierobežošana; energotaupības, energoefektivitātes un atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanas palielināšana; apmācības un konsultācijas vides pasākumu veiksmīgai ieviešanai. Atsevišķs intervences tips paredzēts bioloģiskās un intergētās ražošanas veicināšanai (TKO1.4 un TKO2.4), kā arī darbības klimata pārmaiņu mazināšanai un darbības lai pielāgotos klimata pārmaiņām (TKO1.9 un TKO2.9).

KLP SP ņemti vērā vairāki nacionāla līmeņa stratēģiskie un normatīvie dokumenti (PAF 2021-2027, Nitrātu direktīva u.c.) saistībā ar vides un klimata mērķiem **SM4-SM6**, t.sk., paredzētas specifiskas aktivitātes stratēģiskajos dokumentos definēto mērķu sasniegšanai. Saistībā ar SM4 KLP SP nav visu Latvijas klimata mērķu apraksta, tostarp Latvijas stratēģijā klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050.gadam noteikto zemes sektora mērķu apraksta, kā arī ieskicējuma par ES *Fit to 55* pakotnes ietvaros plānotajiem un šobrīd diskutētajiem klimata pārmaiņu samazināšanas mērķiem Latvijai periodā līdz 2030.gadam, kas faktiski atbilst KLP periodam. Zaļā kursa mērķu aprakstā nav ietverts tā virsmērķis – klimatneitralitātes sasniegšana 2050.gadā. Dots pietiekams NEKP un Latvijas pielāgošanas klimata pārmaiņām stratēģijas mērķa pasākumu apraksts, tomēr NEKP pasākumiem nav minētas tajā specifiski noteiktās mērķa vērtības, kas nesakrīt ar KLP SP intervenču mērķa vērtībām. Nav dots konkrēts apraksts par to, kā ar KLP SP intervencēm plānots sasniegt klimata mērķus, kā minēts iepriekš, tie arī nav aprakstīti. KLP SP tiek atzīmēts, ka SEG emisiju pieaugums ir sagaidāms un tas tiks optimizēts, resp., samazināts iespējamais SEG emisiju pieaugums, nevis samazināts kopējais emisiju daudzums pret KLP SP perioda sākuma vērtībām.

Intervenču rezultāti un mērķa rādītāji plānoti, izejot no iepriekšējā perioda pieredzes par pretendentu aktivitāti, izvēlēm un līdz šim sasniegtajām raksturvērtībām. Šāda plānošanas pieeja, lai arī ierasta, vedina domāt par pietiekama apmēra ieguldījumu klimata mērķu sasniegšanā, jo klimata mērķi kopš iepriekšējā perioda būtiski palielināsies gan ES, gan

nacionālā līmenī. KLP SP minēts, ka ar SM4 mērķi ir plānots apmierināt nozares vajadzības, bet pēc būtības ar šo mērķi būtu jāplāno pietiekamā mērā apmierināt klimata pārmaiņu samazināšanas vajadzības jo īpaši lauksaimniecības sektorā.

SM4 SVID aprakstā un konstatējumos nav minēti apsvērumi attiecībā uz ilgtspējīgas enerģētikas attīstību ne lauksaimniecībā, ne pārstrādē, taču intervencēs tam paredzēta salīdzinoši nozīmīga loma.

KLP SP tiek plānots nozīmīgu atbalstu klimata mērķu sasniegšanā sniegt caur LA4.1, t.sk., tiek plānots atbalstīt investīcijas pasākumos, kas veicina klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanās klimata pārmaiņām un atjaunojamo energoresursu (AER) enerģijas vai biomateriālu ražošanu, tai skaitā, tiks atbalstīti projekti, kas paredz atjaunojamās enerģijas ražošanu (arī biogāzes) izmantošanai saimniecībai pašpatēriņam. Intervences ieviešanā ieteicams veikt uzskaiti starp KLP SP ieguldījumu lauksaimniecības un enerģētikas sektorus emisiju uzskaitē, lai nodrošinātu, ka prioritāri tiek atbalstīti ieguldījumi lauksaimniecības sektora SEG emisiju samazināšanā. LA4.1 atbalsta nosacījumos nav skaidri definēts, vai tiks atbalstītas elektroenerģijas ražošanas aktivitātes tikai saimniecību pašpatēriņa vajadzībām.

SM5 un SM6 intervenču ieguldījums jau pamatuzstādījumos plānots, lai sasniegtu vides un klimata mērķus. Intervences loģika kopumā ir izveidota atbilstoši, tomēr nepieciešami atsevišķi precizējumi. 20% no KLP SP publiskā finansējuma ir tieši vērsti uz kādu konkrētu vides un klimata mērķi, tomēr lielākā daļa uz vides un klimata mērķiem plāno tās intervences saistāmas ar vairākiem SM gan savstarpēji SM4-SM6, gan ar SM2 un SM9. Pārējo SM mērķi nav tieši saistīti ar vides un klimatu mērķiem, bet sniedz ieguldījumu tajos, ņemot vērā izvēlētas intervences un atbalstu.

SM6 intervenču nosaukumu līmenī un aprakstu retorikā ir plānots nozīmīgs ieguldījums SM6, taču vairuma intervenču nosacījumu nespēcificums un nesaiste ar izmērāmiem tādās bioloģiskās daudzveidības, kura ir prioritāra nacionālā līmenī (PAF izpratnē) saglabāšanās vai uzlabošanās indikatoriem nozīmīgi samazina šo ambīciju un neļauj prognozēt tās reālo ietekmi uz mērķu sasniegšanu. Patlaban intervenču apraksti nedod pietiekamu izpratni par to, kādā mērā un vai pietiekamā apjomā intervence sasniegs SM5 un SM6 mērķus nacionālā līmenī. Piemēram, cik lielā mērā ir paredzams, ka zaļās joslas tiks pļautas pietiekami vēlu, lai apputeksnētāji un putni tiešām varētu tās izmantot un lauku putnu indekss varētu palielināties. Pie esošiem nosacījumiem, kad zaļo joslu sedz tikai graudzāles un tā tiek mulčēta vairākas reizes sezonā, tai nav nozīmīga ieguldījuma mērķa sasniegšanā.

SM7 nav tiešā veidā saistīts ar ieguldījumu vides un klimata mērķu sasniegšanā, tomēr citās intervencēs paredzētie noteikumi attieksies arī uz gados jaunajiem lauksaimniekiem, kuri iesaistīsies lauksaimniecības nozarē.

SM8 mērķis nav tieši saistīts ar vides un klimata mērķiem un vajadzībām. Klimata un vides jautājumi var tikt iekļauti projektos, līdzīgi kā iepriekšējā periodā LA19.

SM9 nav tiešā veidā orientēts vides un klimata mērķu sasniegšanā, tomēr SM9 intervences sniegs ieguldījumu to sasniegšanā, samazinot lauksaimnieciskās ražošanas negatīvo ietekmi uz vidi (TM4.1, TM4.2, TM4.4, TM4.5, LA11) un klimatu (LA10.3).

SMH kā horizontālais mērķis ir saistīts ar vides un klimata jomu. SMH paredzētajās intervencēs LA1, LA2, LA3 ir norādes uz klimata mērķu īstenošanu. Tas gan neizpaužas SMH vajadzībās, tomēr ir minēts KLP SP aprakstā. Atsaucē uz SMH saistību ar visiem SM, tajā skaitā, ar vides (SM5, SM6) un klimata jomu (SM4). SM4 V10 un SM5 V4 ir saistīta ar horizontālo mērķi. TKO ir vairāki pasākumi, kas saistīti ar vides un klimata mērķiem, piemēram TKO1, TKO2, tomēr TKO nav izvēlēti kā intervences horizontālajam mērķim.

Tekstā TKO, spriežot pēc plānoto rīcību apraksta, dod ieguldījumu SMH un arī vides un klimata jomā.

2. KLP SP intervences, startējīgas parāda ar kādiem nosacījumiem, intervencēm (ieskaitot dažādos atbalstus un atvēlēto finansējumu) un to kombinācijām nodrošinās lielāku ieguldījumu vides/klimata specifiski saistītos mērķos, lai sasniegtu labāku situāciju vides/klimata jomā kā 2019.g.

KLP SP minēts, ka kopumā lauku attīstības intervencu ietvaros vismaz 50% finansējuma novirzīts ieguldījumiem un darbībām, kas saistīti ar vides un klimata mērķiem, kas ir vairāk nekā iepriekšējā periodā. tomēr atzīmējams, ka vairākas intervences vides un klimata mērķos tiek saistīti ar atbalstu, kurš atbilst normālai lauksaimniecības praksei vai ir ļoti tuvu tai (LA10.2., TM4.1.), tāpēc var secināt, ka tās nav ambiciozas un sagatavotais KLP SP nesniedz drošus pierādījumus, ka tiks sasniegta labāka situācija vides un klimata jomā.

Mežu bioloģiskās daudzveidības veicināšanai joprojām netiek plānota neviena intervence (kompensāciju maksājums par Natura 2000 teritorijām neparedz konkrētas rīcības bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai vai palielināšanai). Lauksaimniecības zemju PAF dokumentā prioritizētās bioloģiskās daudzveidības saglabāšana atšķirībā no iepriekšējā perioda, tiek risināta nevis ar vienu intervenci, bet ar divām. Papildus intervencei LA10.5, tiek plānota intervence LA4.6, kas paredz atjaunot ES aizsargājamus zālāju biotopus 1300 ha.

Atiecībā uz bioloģisko daudzveidību **SM6** KLP SP izvirzījusi nedaudz ambiciozākus mērķus, nekā iepriekšējā periodā. Taču joprojām galvenā intervence (LA10.5, kas potenciāli var ietekmēt ap 80% no visiem ES aizsargājamiem zālāju biotopiem) ir rīcīborientēta nevis rezultātorientēta, un nav plānots nozīmīgi risināt iepriekšējā periodā konstatētās problēmas - atbilsta aprēķinā neiekļautus nozīmīgus faktorus - uzāršanas risku un apsaimniekošanas grūtības pakāpi, t.sk. zemo atbalsta likmi 1. ražības klases zālājiem; 4. ražības klases biotopiem nepieciešamo ekstensīvāko apsaimniekošanu un nepietiekamo atbalsta likmi; saimniecības ietvaros var saņemt KLP SP atbalstu pat tad, ja saimniecībai pieder ošs ES aizsargājams zālāju biotops tiek pamests un tādēļ iznīkst.

KLP SP aprakstā nav references informācijas, lai veiktu tiešu salīdzinājumu ar 2019.gadu. No finansējuma un rādītāju tabulas ir secināms, ka ir paredzēti speciāli iznākuma rādītāji vides un klimata mērķu sasniegšanai SMH, kas tad būtu salīdzināmi ar iepriekšējo periodu. TKO ir akcentēti vairāki pasākumi vides un klimata jomā (atbalsts biškopībai). Ņemot vērā finansējuma samazināšanos plānotajā periodā zināšanu pārneses jomā, neievērtēto inflāciju un klimata jautājumu proporciju, kas ir saglabāta līdzīgā līmenī kopējos apmācību izdevumos, var pieņemt, ka ieguldījums šajā izpratnē var mazināties. No otras puses, KLP SP piedāvā konsultantu apmācību, tajā skaitā, klimata un vides jautājumos. Tas savukārt var celt zināšanu kvalitāti attiecīgajos jautājumos, salīdzinot ar esošo periodu.

3. KLP SP izvirzījusi ambiciozākus mērķus klimata un vides sakarā, kā tie bijuši iepriekšējā periodā.

SM1: izvēlētās intervences var dot netiešu ieguldījumu vides un klimata mērķu sasniegšanā, atbalsta saņemšanai izvirzot attiecīgus nosacījumus, piemēram, prasības par zālāju nopļaušanu vai noganīšanu, t.sk., paredzot izņēmumus atstāt atsevišķu nenopļautu laukumu bioloģiskās daudzveidības veicināšanai utt. LIZ apsaimniekošana, nodrošinot daudzveidīgu struktūru, t.i., optimālu zālāju un aramzemju attiecību un telpisko izvietojumu ir nozīmīga ainavu uzturēšanā.

Lielākoties visām **SM4-SM6** platību maksājumu intervencēm KLP SP minēts: *plānotie rezultāti un sniedzamie mērķa rādītāji prognozēti, izejot no šī perioda pieredzes pretendentu aktivitātēm pasākumu izvēlēs un līdz šim sasniegtajām raksturvērtībām pasākumu īstenošanas tendencēm pa gadiem, kā arī ņemot vērā kopējo intervencei pieejamo finansējumu plānošanas periodā.* Šie apsvērumi un samazinātais kopējais LA finansējums nosaka, ka ambiciozākas vai jaunas intervences ir izvēlētas maz, pamatā tiek turpināta līdzšinējā pieeja, jo īpaši platību maksājumos. Kopumā vides un klimata mērķu sasniegšanā jauni un/vai ambiciozi risinājumi ir izvēlēti salīdzinoši maz. Atsevišķas KLP SP uz vides saglabāšanu un klimata pārmaiņu mazināšanu vērstās intervences ir detalizētākas, specifiskākas un mērķorientētākas, salīdzinot ar iepriekšējo periodu. Tomēr intervencēm iztrūkst kvalitatīvu rezultātu rādītāju un vides/bioloģiskās daudzveidības kvalitātes uzlabošanas mērķvērtību.

Esošajā KLP SP projekta aprakstā par **SM8, SMH** nav iespējams novērtēt, cik lielas ir ambīcijas salīdzinoši ar iepriekšējo periodu. SM8 tas nav minēts, jo intervence nav specifiski mērķēta uz klimatu un vidi, un SMH, lai gan paredz jaunas intervences, ir grūti vērtēt ambīcijas, kas plānotas sasniegt. Attiecībā uz **SM8** nav paredzams, kādā apjomā VRG stratēģijās būs noteikti vides un klimata mērķi.

SMH vides un klimata jautājumos veido aptuveni 1/3 no kopējiem rādītājiem, var secināt, ka paredzētie mērķi klimata un vides sakarā attiecībā uz SMH nav ambiciozi. Arī esošajā periodā bija līdzīgs sadalījums, atvēlot vides un klimata jautājumiem 1/3 finansējuma SMH. KLP SP tekstā arī nav skaidrots, vai esošā proporcija ir pietiekoša, ņemot vērā klimata un vides jautājumu augsto prioritāti ES.

4.3. Cik lielā mērā KLP SP ir iekšēji saskaņots?

1. Izstrādājot KLP SP intervences stratēģiju, ir ņemta vērā iepriekšējos īstenošanas periodos gūtās mācības par lauku attīstības programmu un I pīlāra darbību iekšējo saskaņotību.

KLP SP uzbūve atšķiras no iepriekšējo LAP uzbūves, tādēļ tiešā veidā nevar skatīt iekšējo saskaņotību salīdzinājumā ar iepriekšējiem periodiem. Lai arī TM un LAP ir plānoti kā savstarpēji papildinoši pasākumi, tomēr, ņemot vērā ka TM veido 69% no visa KLP finansējuma, pastāv risks, ka pārējo mērķu vajadzības tiks nepietiekami risinātas. Tiešmaksājumu intervences sekmē lauksaimniecības ienākumu stabilitāti (īpaši bioloģiskās lauksaimniecības, AREI, 2019.gada pētījums) un saistītais ienākumu atbalsts sekmē konkrētu lauksaimniecības nozaru saglabāšanos un attīstību. Apkopojums par iepriekšējo periodu novērtētāju ieteikumiem ir sniegts 11. un 12. pielikumā.

Atbilstoši plānam, katrā no mērķiem **SM1** un **SM3** ieguldījumu sniedz gan I gan II pīlāra pasākumi, līdz ar to ir veikta šo agrāko programmu integrācija. **SM2** atbilstoši plānotajam, ieguldījums paredzēts tikai no LAP pasākumiem, tomēr pēc būtības ieguldījumu sniedz arī TKO pasākumi, jo atbalsts konkrētu nozaru RO ir vērsts arī uz konkurētspēju un tirgus orientāciju. Arī TM dod ieguldījumu konkurētspējas paaugstināšanā, paaugstinot saimniecību ienākumus. SM2 ir labi intergrēts ar citiem mērķiem, jo tā intervences sniedz ieguldījumu arī SM3, SM4, SM5 un SM8. Tiek veicināti SP regulas 46.pantā minētie specifiskie nozares mērķi, tajā skaitā, ražošanas metožu un tehnoloģiju izstrādē un ieviešanā, modernizācijā, kā arī ir ieguldījums SM3 V2 un V3 īstenošanā.

SM4 kontekstā LA un TM intervences veidotas savstarpēji saskaņoti un papildinoši. TKO1.1 un TKO2.1 minēta "SEG emisiju ierobežošana", bet nav skaidrs ar kādām darbībām to plānots atbalstīt un kā veidojas vai neveidojas sasaiste ar LA un TM. Attiecībā uz SM4,

intervenču stratēģijas dizains kopumā veidots, ņemot vērā Latvijas pētījumus šajā jomā, to mēr, kā minēts iepriekš, atsevišķu intervenču konkrētais devums SM4 ir grūti identificējams.

Sagatavotajā KLP SP paredzēts nozīmīgāks ieguldījums no tiešmaksājumu un lauku attīstības intervencēm augsnes un ūdens kvalitātes uzturēšanā un aizsardzībā **SM5**, salīdzinot ar iepriekšējiem plānošanas periodiem. Iespējas nodalīt intervenču pienesumu vai izvairīšanās no intervenču pārklāšanās problemātika parādās arī SM5 intervencēs, kas saistītas ar AAL lietošanas ierobežošanu un mēslojuma ienesi - precīzā lauksaimniecība, mēslojuma un AAL ieneses uzskaitē un kontrole, kas atkārtoti parādās vairākās intervencēs, piemēram, TM4.1, TM4.4, TM4.5.

SM6 LA un TM intervences ir daļēji saskaņotas. Lielākā saskaņotība attiecas uz ES aizsargājamo zālāju biotopu apsaimniekošanu, kur visās zālāju intervencēs to nosacījumos visumā ir atrunātas šo biotopu specifiskās vajadzības, kā arī nodrošināta to aizsardzība, ja potenciāli intervence šo biotopu varētu apdraudēt (piem., uzāršana nav atļauta ES zālāju biotopu platībā TM4.6. un LA11 nav prasības uz LielV skaitu uz ha, kas ļoti nozīmīgi, lai ļautu pieskaņot slodzi konkrēto ES aizsargājamo biotopu ekoloģiskajai ietilpībai. Šāds izņēmums jāparedz arī T4.6. intervencē. Pozitīvi vērtējams, ka LA11 un LA10.5. ir papildinošas intervences, kas noteikti risinās iepriekš konstatēto problēmu, ka LA11 platībās notika ES zālāju biotopu pārganīšana.

Ir arī intervences, kuras potenciāli apdraud zālāju biotopus. Piem., LA7.1 apmežošana nav atļauta tikai vietās, kurās šādu darbību neierobežo nacionālie normatīvie akti. Tā kā apmežošanu ārpus Natura 2000 teritorijām un vietām arī iekšpus Natura 2000 nacionālie normatīvie akti neierobežo, šis ir nopietns apdraudējums. Arī TM4.6. intervence apdraud ilggadīgu zālāju pastāvēšanu, un potenciālus ES aizsargājamus zālāju biotopus, jo tādus var uzart ik pēc 2 gadiem. Tas mazina arī CO2 piesaistes potenciālu.

SVID analīzes apkopojumā minēts, ka Latvijā ir iestrādnes, lai izstrādātu un aprobētu Latvijas apstākļiem pielāgotu ADVZ koncepciju. Pašlaik Latvijā, bez dziļākas izpētes, par ADVZ var uzskatīt ilggadīgos zālājus īpaši aizsargājamās dabas teritorijās (nacionālie parki, biosfēras rezervāti, dabas parki, aizsargājamo ainavu apvidi, dabas liegumi, dabas rezervāti, dabas pieminekļi), kā arī mikroliegumus un biotopus, kas atrodas Natura 2000 tīklā un ārpus tā. Tomēr KLP SP netiek veidotas mērķtiecīgas intervences, kuras veicinātu ieguldījumu bioloģiskās daudzveidības un ainavu uzturēšanā tieši Natura 2000 teritorijās, jo īpaši lauksaimniecības zemēs.

Tāpat SVID analīzē minēts: *Pēc mežaudžu dabiskuma rādītājiem, indikatoru vērtību tendences liecina par bioloģiskās daudzveidības stabilitāti mežā. Vērtējot mežu biotopu stāvokli uz 2019. gadu, konstatēts, ka kopš 2013. gada vērojami uzlabojumi, lai gan visaptverošs labvēlīgs stāvoklis vēl nav sasniegts. Meža biotopa labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai, meža apsaimniekotājiem un īpašniekiem var kalpot "Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā", kas aptver gan pasīvas, gan aktīvas rīcības.* Minētais apgalvojums nav pamatots SVID analīzē (t.sk., nav minēts informācijas avots).

Bioloģiskajai daudzveidībai saskaņā ar konvencijas definīciju, ir 4 komponentes: ģenētiskā, sugu, ekosistēmu un ainavu. KLP SP pamatojumā ieteicams nodalīt šos veidus, piemēram, saistībā ar vietējo šķirņu saglabāšanas programmām lietot "ģenētiskā daudzveidība". Vēlams lietot vienotu terminoloģiju visā KLP SP, piemēram, tekstā vietām ir 'dabiskie zālāji', vietām 'daļēji dabiskie zālāji'. Iesakām lietot 'dabiskie zālāji', jo šo terminu plašāk saprot, nekā zinātniski korekto, bet Latvijā zinātniskajā literatūrā līdz šim fragmentāri lietoto 'daļēji dabiskie zālāji'.

SM7 sniegts papildus atbalstu gados jaunajiem lauksaimniekiem, sekmējot paaudžu nomaiņu lauksaimniecības nozarē. SM7 ir apvienota iepriekšējos periodos gūtā pieredze lauku attīstības programmas un tiešmaksājumu ietvaros, paredzot arī KLP SP jaunajiem lauksaimniekiem atbalstu gan papildus tiešmaksājumu veidā (TM3.), gan atbalsta granta veidā (LA6.).

SM8 ir saikne ar mērķiem SM1 un SM7, ko risina gan ar LA pasākumiem, gan TM intervencēm. Kopumā - SM8 nav tieša sakara ar I pīlāru, drīzāk tam ir papildinoša loma, kur I pīlāra intervences dod ieguldījumu lauku attīstības sekmēšanā. SM8 zināmā mērā kompensē tās sociālās sekas, ko rada lauksaimnieciskās ražošanas intensifikācija. Lielražošanā mehanizācija, automatizācija, ķimizācija samazina pieprasījumu pēc darba ieguldījuma (samazina mazkvalificētā darba vietas, neradot jaunas citās jomās), tādā veidā samazinot nodarbinātības (un iztikas līdzekļu iegūšanas) iespējas laukos. LEADER nespēj to kompensēt.

SM9 ir jauns stratēģiskais mērķis, tomēr tam izvēlētās intervences lielā mērā ir jau īstenotas arī iepriekšējos periodos. Jauna ir intervence TM5. 13. *Saistītais ienākumu atbalsts par rudzu populācijas šķirnēm*, bet ne būtiski savādāka par līdzšinējām intervencēm graudau gu atbalstam.

SMH sakarā var teikt, ka TKO ir papildinājums par biškopību, kas ir visas ES problēma un plānotā perioda prioritāte, un Latvijā vērtējama kā pozitīva izmaiņa. KLP SP paredzētas vairākas intervences biškopībā, kas apvieno mācības, zinātņi, konsultācijas, demonstrējumus, atbalstu saimniecībām. Esošajā periodā M10 Agrovīde aktivitātē M10.1.4 Saudzējošas vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei tika pielietoti platību maksājumi, kas nebija pieprasīti. Arī esošajā periodā bija apmācības, konsultācijas vai demonstrējumi, kas tieši vērsti uz biškopību. Jaunajā periodā tie ir integrēti KLP SP intervencēs. Bez tam, TKO1, TKO2 ir norādīts, ka SMH ir papildus mērķis.

2. Intervences (un to plānotās atbalsta formas) ir savstarpēji papildināmas un veido sinerģijas, lai sasniegtu ielānoto SM.

KLP SP izvēlētās vajadzības un intervences katram SM apkopotas 17.pielikumā.

SM1-3 savstarpējā papildināmība saskatāma starp LA, TKO un TM intervencēm. Lai arī katrā no šiem mērķiem galvenais ir viens intervenču veids (SM1 tas ir TM, SM2 – LA un SM3 – TKO), tomēr arī pārējās intervences darbojas attiecīgo mērķu virzienā, un lai arī mazākā mērā, tomēr sekmē to sasniegšanu.

SM1: I Pīlāra tiešmaksājumu un saistīto maksājumu intervences ir savstarpēji papildinošas ar LAP intervenci LA17.

SM2: Var uzskatīt, ka arī sektorālās intervences sniegs papildinošu ietekmi konkurētspējas vairošanā un tirgus stiprināšanā.

Arī uz **SM3** ietekme paredzēta ne tikai no LA9 un LA18, bet arī no TKO1 un TKO2 intervencēm.

Nozīmīgākā KLP SP plānotā intervence uz vairākiem SM ir LA4.1., kura dos ieguldījumu gan SM2, gan SM4. Tāpat **SM4** gadījumā intervenču savstarpējs papildinājums varētu būt identificējams intervencēm, kuras ietver mēslošanas plāna ievērošanu, augsnes agroķīmiskās analīzes (TM 4.1, TM 4.5), un LA 4.1., kas (cita starpā) atbalsta precīzās mēslošanas tehnoloģijas, kuru lietošanai nepieciešami augsnes dati un mēslošanas plānošana.

SM5 - SM6 KLP SP nozīmīgākās sinerģijas plānotas Ekoshēmu ietvaros. No lauku attīstības intervencēm pēc KLP SP rezultāta rādītājiem uz vides un klimata mērķiem attiecināma bioloģiskā lauksaimniecība LA11. Mākslīgo mitrzemju izveidei LA4.5., jo īpaši

riska ūdensobjektos un ĪJT, kur zemes izmantošanas struktūrā dominē aramzemes būtu sagaidāma sinerģija ūdens kvalitātes uzlabošanas un ainavu un bioloģiskās daudzveidības mērķos, tāpēc nepieciešams šo intervenci vēl mērķtiecīgāk virzīt ĪJT un riska ūdensobjektos ar nozīmīgu ietekmi no lauksaimniecības. Laba sinerģija izstrādāta starp LA10.5. un LA11 intervencēm zālāju bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai. TM4.6. patlaban tikai daļēji veido sinerģiju SM6 kontekstā. KLP SP nav pmatota aramzemē sēto zālāju iekļaušana šajā intervencē, šāda pieeja var veicināt ilggadīgo zālāju uzaršanu, nonākot pretrunā ar LLVS1 un LLVS9.

SM7 intervences LA6 un TM3 ir savstarpēji papildinošas un sniegs gados jaunajiem lauksaimniekiem papildus un tieši mērķētu atbalstu, kā arī jaunie lauksaimnieki būs tiesīgi īstenot arī citas intervences.

SM8 tiek paredzēts atbalsts ar LA19 intervenci, neparedzot II pīlāra ietekmi. Tomēr, SM8 papildina arī citas intervences, kas minētas 5.nodaļā un saistītas ar komersantu dzīvotspēju laukos un attīstību. To var attiecināt uz LA4.2 (ieguldījumi pārstrādē), LA5 (mazās lauku saimniecības), LA16.2 (jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde) un LA16.3 (tūrisma pakalpojumiem), lai arī SM8 aprakstā (2.nodaļa) par to netiek minēts. Ņemot vērā SM8 mērķi par lauku telpas attīstību, ir izvēlēta šaura ieviešanas pieeja (tikai LA19, kā vienīgo intervenci, kas risina visas SM8 minētās lauku attīstības problēmas-2.nodaļa). Pārējās uz lauku attīstību vērstās intervences (LA4.2, LA4.4., LA5, LA16.2, LA16.3) ir minētas tikai pie rādītājiem, bet nav skaidrotas ne intervenču aprakstā, ne SM aprakstā.

SM9 intervences ir viena otru papildinošas, lai sasniegtu SM9 mērķi un vajadzības. SM9 mērķi sasniegt palīdzēs arī intervences TKO1 un TKO2, bet KLP SP attiecīgo intervenču un SM9 aprakstā tās nav norādītas kā uz SM9 attiecināmas intervences. Nav saprotams, kā intervence LA10.1 (R.24) sniegs tiešu ieguldījumu SM9 sasniegšanā (R.43, R44). Kaut arī KLP SP intervences LA10.1 (5.3.19.1. punkts) ir pieminēta atbilstība SM9 (pārtika R.24), tomēr izvērtējot LA10.1 nosacījumus, šī intervence risina vides jautājumus, bet ne pārtikas nodrošinājumu (vienīgi nosacījums, ka zaļajās joslās var būt nektāraugi, kuru izmantošana pārtikas (medus, ziedputekšņu) nodrošinājumā būtu grūti novērtēt).

Saistībā ar **SMH** sektorālais atbalsts biškopībai, ir papildinātība ar apmācībām, konsultācijām un demonstrējumiem, kas ir LA1, LA2, LA3, un daļēji arī LA16.1, LA16.2. – zināšanu radīšana un pārnese. Līdzīgi tas ir arī TKO1, TKO2. Tā kā SMH ir vērsts uz visu programmu un visiem SM, tad katrā no mērķiem ir noteikta sasaiste ar SMH, kas ir atrunāta LA1, LA2, LA3. Mazāk tas attiecas uz LA16.1, LA16.2., kuri minēti pie vides un klimata mērķiem (SM4, SM5, SM6), digitalizāciju (SM2), tomēr citi mērķi nav atsevišķi izdalīti un ir grūti vērtējami.

3. Pastāv saskaņotība, sinerģija un līdzsvars starp intervencēm visos ieplānotajos SM, kas noteikti 6. panta 1. punktā.

SM1: intervence TM3, kas sniedz ieguldījumu SM7 saistībā ar jauno lauksaimnieku atbalstu, kā arī intervence TM4, kas primāri attiecināma uz vides un klimata mērķiem (SM4-SM6), sniedz ieguldījumu arī SM1. Tomēr šo intervenču aprakstos nav dota tieša norāde uz SM1. Intervences TKO3, kas primāri attiecinātas uz SM1, sniedz ieguldījumu arī vairākos citos SM, jo tām paredzēts plašs darbību spektrs - konsultācijas un apmācības, investīcijas, bišu skaita atjaunošana, pētniecība, mārketingi. Pēc publiskā finansējuma apjoma un aptvertajām platībām nozīmīgu KLP SP ieguldījumu dos TM1.1. Lai gan šīs intervences loģika balstīta uz SM1, tā potenciāli var nozīmīgi ietekmēt arī SM6.

SM2: intervence LA4.1 papildus ieguldījumam mērķī SM2 dod arī ieguldījumu SMH saistībā ar lauksaimniecības digitalizāciju un SM4 sakarā arī plānotajiem ieguldījumiem precīzo tehnoloģiju ieviešanā, kūtsmēsļu apsaimniekošanā, energoefektivitātē, atjaunojamās enerģijas ražošanā un barības vielu noteces samazināšanā. Tai plānots arī ieguldījums SM5 vajadzībās, veicinot precīzo tehnoloģiju izmantošanu minerālmēsļu un AAL lietošanas samazinājumam.

SM3: intervences LA9., TKO1., TKO2. papildus ieguldījumam mērķī SM3 dod arī ieguldījumu SM2 saistībā ar pastiprinātu orientēšanos uz tirgu un konkurētspējas vairošanu.

SM4 gadījumā vairāku SM risināšanai plānotas intervences LA 4.1, kas vērsts arī uz SM2. LA 10.3. intervence paredzēta arī saistībā ar SM9. LA11., TM 4.1., TM 4.4. un TM4.5 saistīta arī ar SM5 un SM9. Klimata pārmaiņu samazināšanas mērķi saistot galvenokārt ar dabas resursu pārvaldības un pārtikas ražošanas mērķiem. SM4 pamatojumā minēts, ka, attīstoties lauksaimniecības nozarei, SEG emisijas var turpināt un paredzams, ka arī turpinās palielināties, taču caur KLP SP ir iespējams tās efektīvizēt, t.i., bez ieviestajām intervencēm emisiju palielinājums būtu vēl lielāks. Tā kā KLP atbalsts ir ļoti būtisks lauksaimniecības nozares attīstības priekšnosacījums, tad SM4 intervence mazinās negatīvās ietekmes. Nozīmīgākais izaicinājums KLP SP īstenošanā ir panākt pēc iespējas lielāku ieguldījumu lauksaimniecības nozares emisiju samazināšanā.

SM5 aprakstā (2.1.5.5.punkts) papildinoša ieguldījuma sniegšanā ir norādīta intervence LA10.3, tomēr intervences LA10.3 aprakstā (5.3.21.2.punkts) nav norādīta saistība ar SM5, kaut tālāk aprakstā (5.3.21.3.punkts) tā ir minēta. Latvijā vairākos KLP periodos ir izmantota pieeja ieviešot t.s. pamata pasākumus/intervences, kuros tiek aptvertas ievērojamas platības, kā arī pārklājas SM apakšvirzieni, piemēram, ūdens un augsnes kvalitātes aizsardzība. Šāda pieeja tiek turpināta arī jaunajā KLP SP, tāpēc SM5 intervences papildina gan SM4, gan SM6.

SM6 mērķa intervences ir savstarpēji papildinošas un papildina citu mērķu sasniegšanu. Kā papildinošas SM6 mērķu sasniegšanai norādītas LA11, LA10.1, LA1 un LA2. Tas ir atbilstoši. Kā papildinošas SM4 mērķa sasniegšanai SM6 mērķa intervences KLP SP tekstā nav norādītas, taču tas būtu jādara, jo bioloģiskās daudzveidības saglabāšana (LA4.6, LA10.5) dod ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanas plāna 2.stratēģiskajā mērķī RV 2.2. un stratēģiskajā mērķī 4 (RV4.1).

SM7 un tā intervenču aprakstos ir ievērota saskaņotība. Intervence TM3 tiek attiecināta tikai uz SM7 un intervence LA6 tiek attiecināta uz SM7 un papildinoši arī uz SM2, kas ir atbilstoši.

SM8 mērķis ir lauku attīstības jautājumu risināšana, kur SM8 paredzēts risināt ar LA19, kas dod ieguldījumu vairākos SM, lai gan SM8 vajadzību tabulā (KLP SP 2.1.sadaļa) norādīts ir tikai LA2. Papildus tam, būtu jānorāda ietekme uz SMH (intervencēs LA1, LA2), SM2 (LA4.2, 4.4 un LA5). SM8 var dot ieguldījumu arī citu SM intervencēs, piemēram, LA19.2 dod ieguldījumu SM9 (norādīts intervences aprakstā), tomēr, SM8 aprakstā nav norādīta šāda ietekme. Līdzīgi arī SM2 un SMH ir norādīta ietekme no LA19, kas neparādās SMH aprakstā. Būtu vēlams SMH aprakstā norādīt ne tikai tiešās, bet arī papildinošas intervences. SM8 orientējas uz mazajiem lauksaimniekiem un lauku biznesu, tādējādi papildinot citos SM un attiecīgajās intervencēs atbalstu mazajam biznesam un saimniecībām. Tomēr, pašlaik ir grūti nosakāma potenciālā ietekme, kas būs atkarīga no LEADER VRG stratēģiju prioritātēm.

SM9 aprakstītās (KLP SP 2.1.9.6. punkts) eko-shēmu intervences TM4.1., TM4.2., TM4.4. un TM4.5. to aprakstos (KLP SP 5.1.4.2. punkts) nav saistītas ar SM9, bet gan ar SM4, SM5 un SM6. KLP SP aprakstā (KLP SP 2.1.9.6. punkts) intervences TM5.9., TM5.10. un TM5.13 ir norādītas kā uz šo mērķi tieši attiecināmas intervences, tomēr šo intervenču

aprakstos saistība ar SM9 nav norādīta. Apraksta (KLP SP 2.1.9.6.punkts) un intervences LA10.1 apraksta sākumā (5.3.19.2.punkts) ir ievērota savstarpēja saskaņotība, tomēr tālākā skaidrojumā LA10.1 apraksts ir saistīts ar SM5 un SM6. Intervence LA10.2 sniegs papildinošu ietekmi uz SM9 “informācijas pieejamības un izpratnes veicināšana par AAL lietošanu dārzkopībā”, bet papildus ir attiecināma uz SM4, SM5, SM6 un SMH. SM9 sasniedzamo mērķa vērtību vistiešāk risina intervence LA10.3, ar kuru savstarpējā saskaņotība ir norādīta gan SM9 aprakstā (2.1.9.6.punkts), gan intervences LA10.3 aprakstā (5.3.21.2.punkts). Vienlaikus LA10.3. risina arī SM4 un papildinoši arī SMH. Intervences LA4.1. un LA4.2. sniegs papildinošu ieguldījumu SM9 sasniegšanā (5.3.7.2. un 5.3.8.2.punkts), tomēr pēc KLP SP apraksta ir grūti novērtēt, cik lielā mērā. Intervence LA11. (5.2.24.2. punkts) sniegs nozīmīgu ieguldījumu SM9 vajadzību risināšanā, gan AAL un AML samazināšanā, gan dzīvnieku labturības pilnveidošanā, gan bioloģiski sertificētu sēklu nodrošināšanā, gan kvalitātes shēmas dalībnieku skaita palielināšanā. LA11. attiecināms arī uz SM4, SM5 un papildinoši uz SM6 un SMH. KLP SP aprakstā intervences LA16.3 un LA18 ir tieši un vienīgi vērstas uz SM9 (5.3.30.2.punkts), tomēr šīs intervences pēc tām norādītajiem mērķa rādītājiem atbilst **SM3** (LA18) un **SM8** (LA16.3).

SMH mērķi tiek īstenoti ar LA1, LA2, LA3, LA16.1, LA16.2. intervencēm. Intervences ir integrētas un papildinošas citām intervencēm, kas sniedz ieguldījumu visos pārējos mērķos, kas ir sasniedzami izmantojot iegūtās zināšanas. Vairāk vai mazāk SMH ir saistāma ar visiem SM. Tomēr, no apraksta ne vienmēr var saprast, vai un cik lielu ieguldījumu sniedz SMH konkrēto mērķu sasniegšanai. SMH LA1, LA2, LA3 intervencēs ir skaidrojums katram no mērķiem, kādu tiem sniegs atbilstošā intervence, bet citās intervencēs ne vienmēr ir atsauce uz SMH intervencēm. Piemēram, atsauces ir SM2 (LA16.1, 16.2), SM3 (LA1.1;1.3; 2.1;2.2), SM4, SM5, SM6 (LA1; LA2), SM9 (LA16.1; LA1.1; 1.2; 1.3; 2.1; 2.2), bet iztrūkst atsauces uz citos SM. SMH intervences aprakstā būtu skaidrāk norādāma sasaiste ar pārējām intervencēm un SM. Tajā pašā laikā, LA1, LA2, LA3 ir minēti ieguldījumi visos SM un LA16.1 minēti SM2, SM9, bet LA16.2 SM2.

4. Pastāv saskaņotība, sinerģija un līdzsvars starp dažādiem mērķiem horizontālā līmenī, tostarp īpašiem pasākumiem, kas paredzēti katram mērķim un vispārīgiem un transversālajiem mērķiem. Tas ietver iespējamus kompromisus starp dažādiem mērķiem.

Kopumā KLP SP dokuments vērtējams kā saskaņots, tomēr tas neatspoguļo katrā no apraksta nodaļām un tabulām vienādā mērā. Vērtējot pēc finansējuma sadales - 72% no KLP SP kopējā finansējuma saistīti ar maskājumiem par atbilstīgajiem, ha. Aptuveni 9% par liellopu vienībām un tikai aptuveni 18 % saistāmi ar kādām konkrētām darbībām vai ideju realizēšanu (ieskaitot Leader).

SM1 intervences pamatā ir sasitītas ar tiešmaksājumiem (TM1-TM5), kas ir finansiāli visietipīgākās intervences, un saistās ar saimniecību un nozares izturētspēju. Kopā **SM2** un **SM3** intervences, kas vērstas uz konkurētspēju un risku mazināšanu ar LA4, LA5, LA9 un sektorālajām intervencēm (TKO1 un TKO2) veido 60% no visa KLP SP. Tas liecina, ka Latvijas KLP SP tam ir pievērsta vislielākā uzmanība. Vienlaicīgi intervences, kas paredzētas SM2 mērķu sasniegšanai ir izvēlētas arī SM4 mērķim (LA4.1.).

Vairākas **SM4** intervences (īpaši - LA4.1, LA10.3, LA11, TM4.3, TM4.4, TM4.5) strādā sinerģijā ar **SM5** mērķi, īpaši attiecībā uz amonjaka emisiju mazināšanu gaisā un augsnes kvalitātes un pārvaldības uzlabošanu. Pretrunas mērķu sasniegšanā varētu tikt saskatītas intervencei TM4.3, jo tās rezultātā SEG inventarizācijā tiks aprēķinātas papildus SEG emisijas

no kaļķojamā materiāla, un zināmā mērā arī intervencei LA 4.3, ja tās vērsumā tiek ietverta arī organiskās augsnes meliorācija (SP aprakstā šādas specifiskas informācijas nav).

SM5 plānots sinerģijā ar SM4, SM6 un SM9. Mērķtiecīgi tikai SM5 veidotas intervences LA4.5., LA10.1. un faktiski arī LA10.2., kuras kopā sastāda mazāk kā 10% no SM5 attiecināmā finansējuma. Tātad vairāk kā 90% no SM5 attiecināmā finansējuma ir paredzēti kopā ar citiem SM. Latvijā šāda plaša pieeja ar pamata pasākumiem, kuros tiek aptvertas lielas platības ar vispārējiem nosacījumiem izmantota arī iepriekšējā periodā, sniedzot vidēju-maznozīmīgu ieguldījumu.

SM6 plānots sinerģijā ar SM5 un SM9 intervencēm. SM6 tiešās intervences veido 24% no SM6 attiecinātā ieguldījuma. Plānota laba sinerģija ar SMH apmācību un konsultāciju pasākumiem. Negatīva ietekme uz SM6 mērķu sasniegšanu var būt mērķa SM4 intervencei TM4.6, kas aprakstā nav iekļauta SM6 mērķa vai papildinošās intervencēs, bet 5.1.4.2. nodaļā attiecināta uz SM6 un regulas mērķi: (e) bioloģiskās daudzveidības aizsardzība, biotopu vai sugu saglabāšana vai atjaunošana, ieskaitot ainavu iezīmju vai neproduktīvu teritoriju saglabāšanu un izveidi. Pretēji SM6 intervence veicinās ilggadīgo zālāju pārrašanu un ielabošanu (mēslošana, pārsēšana) un apdraudēs gan potenciālos ES nozīmes zālāju biotopus, gan kopumā bioloģisko daudzveidību ilggadīgajos zālajos. Attiecīgi, intervences reālais ieguldījums būs zālāju apsaimniekošanas intensifikācijā, nevis vides/bioloģiskās daudzveidības mērķu sasniegšanā. Lai arī ES zālāju biotopi ir kā izņēmums, kur nedrīkstēs veikt piesēšanu un mēslošanu, taču tur būs jānodrošina 0.4 LLV/ha, kas pārsniedz vairāku ES zālāju biotopu ekoloģisko ietilpību.

SM7 savā ziņā ir diezgan neatkarīgs stratēģiskais mērķis ar speciāli tam veidotām intervencēm un nerada negatīvas savstarpējās ietekmes.

SM8 mērķa sasniegšanai KLP SP nav paredzēta intervence, kas guva atbalstu iepriekšējā periodā - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos. Bez tam, lauku attīstībai būtiska ceļu infrastruktūra, kas tika minēta KLP SP pamatojuma aprakstā SVID analizē.

Ņemot vērā, ka KLP SP minētās intervences esošajā periodā ir bijušas veiksmīgas un bieži rādītāji ir bijuši izpildīti ar uzviju, tas ir ir bijis pieprasījums pēc intervences, varētu sagaidīt, ka izmaiņas būtu pamatotas tekstā. Tas nozīmē ka, nav skaidrs, vai esošās intervences jau ir apmierinājušas vajadzības un tādā apjomā, kā iepriekš, tās vairs nav nepieciešamas, vai ir kādi citi apstākļi, kas balstās uz pierādījumiem, kas liek samazināt finansējumu un mērķa vērtības.

SM9 ir plašs un daudzdimensionāls mērķis, kā sasniegšanu sekmē citos stratēģiskos mērķos noteiktās prioritātes un vajadzības. SM9 ir ciešā veidā saistīts ar vides un klimata mērķiem SM4, SM5 un SM6, kā arī saimniecību zināšanu un izpratnes palielināšanu (SMH) un ieguldījumiem kvalitatīvākas pārtikas ražošanā un realizācijā (SM1, SM2, SM3). Pretrunas mērķu sasniegšanā varētu tikt saskatītas intervencei LA10.3 un LA11, kuru ietvaros noteiktās atbalsta likmes par liellopu vienību ir tik nebūtiskas, ka varētu radīt situāciju, kurā lopkopji izstājas no bioloģiskās lauksaimniecības shēmas un tās vietā izvēlas intervenci LA10.3, tā dējādi apdraudot gan SM9, gan SM4 sasniegšanu.

Saikne norādīta **SMH** intervencēs, piemēram LA1, kur tā ir vispārīga un neļauj spriest par SMH ieguldījuma raksturu konkrētā mērķī (mācības, konsultācijas, demonstrējumi, sadarbībā balstītas inovācijas). Ieteikums ir parādīt katras intervences saikni ar SM vajadzībām. LA1, LA2, LA3 – no intervenču apraksta izriet vispārīga informācija. Dažkārt intervenču aprakstos nav minēts SMH, piemēram, LA4.1, kur rezultāta rādītājs saistāms ar R3 – lauksaimniecības digitalizāciju. Līdzīgi ir ar SM8, kur ir maz informācijas par iespējamo

saskaņotību ar citiem mērķiem. LA16.1 var būt saikne ar SM1 V8 inovāciju izmantošana, kas nav norādīta. Vajadzību tabulā (KLP SP 5.3.16.3.punkts) saikne ar SMH ir norādīta. TKO gadījumā, ir norādīta saikne ar SMH, bet nav norādītas konkrētas SMH vajadzības. Piemēram, TKO3.1 gadījumā būtu lietderīgi norādīt saikni ar SMH, jo intervence saistīta ar mācībām, konsultācijām, paraugpraksēm. Līdzīgi ir ar citām TKO, kur tas ir attiecināms. Sinerģija atsevišķi KLP SP tekstā neparādās. To var nojaust no aprakstiem, kur ir atsauces uz intervenču saikni ar vajadzībām un SM. Būtu vēlams papildus īss skaidrojums katrā intervencē par sinerģiju ar citiem SM, kas parādītu dažādu mērķu un intervenču savstarpējās ietekmes rezultātus.

Kopumā SM ir izdalīts mazāk finansējuma, nekā esošajā periodā. Ir samazināti arī rādītāji. Lai gan ne visur ir iespējas salīdzināt pilnīgi, tomēr intervences lielākajā daļa ir līdzīgas vai atbilstošas jaunajā un esošajā periodā.

Paskaidrojuma tekstā nav analīzes un pierādījumu, kādēļ ir jāsamazina finansējums, palielinot/ samazinot rādītāju vērtības, ņemot vērā faktu, ka pasākumi ir pieprasīti, piemēram EIP skaits un konsultējamo skaits pārsniedz plānoto 2 reizes, arī apmācīto skaits pārsniedz plānotos 14000.

5. KLP SP intervences stratēģija demonstrē konsekvenci, parādot skaidras saiknes ar SVID analīzi un vajadzību novērtējumu.

KLP SP projektā (2.11.2021.), kura satura formu un izklāsta apjomu nosaka EK izstrādātās vadlīnijas, nav iekļauts pilns teksts par katra SM situācijas analīzi, līdz ar to ir apgrūtināti analizēt izvēlēto saiknes veidošanos no SVID līdz vajadzībām. Dažkārt arī vajadzību formulējums ir pārāk nekonkrēts vai neskaidrs. Visu vajadzības un ZM novērtējums vajadzībām apkopots 14.pielikumā, kurā parādīts, ar cik intervencēm paredzēts risināt katru vajadzību un vai tas plānots darīt SMH ietvaros vai ārpus KLP SP (15.pielikums).

SM1: Vajadzības pamatā ir balstītas uz pierādījumiem un SVID elementiem. Saikne starp vajadzībām un intervencēm pastāv un ir skaidri saprotama, ar dažām iebildēm. Plānotās intervences kopumā nodrošina ieguldījumu mērķos un vajadzībās. Tomēr rodas neskaidrības par visu vajadzību segšanas pakāpi, ņemot vērā, ka lielākā daļa intervenču vērsta uz SM1 V1, daļā kas saistīta ar visu saimniecību ienākumu celšanu. Vajadzība SM1 V8 ir nepietiekami pamatota ar SVID elementiem, un nav skaidrs, kādēļ tiek attiecināta uz SM1. Tā parādās vajadzību sarakstā, bet nav minēta SM1 aprakstā. SM1 trūkst intervenču, kuras būtu tieši vērstas uz šo vajadzību.

TM5.11 un TM5.12 pamatojumā ir norāde par mēreni pozitīvu rentabilitāti ar iespēju tai saglabāties nākotnē, tomēr attiecīgo laukaugu kultūru (mieži, vasaras rapsis un ripsis) saistītajam atbalstam ir paredzētas finanšu ietilpīgas intervences.

SM2: Vajadzības ir balstītas uz pierādījumiem un SVID analīzi. SVID analīze detalizēti aptver būtiskās problēmas, kas saistītas ar konkurētspēju un tās paaugstināšanu, kā arī pētniecību un virzību uz modernām tehnoloģijām. Plānotās intervences ir vērstas uz vajadzību apmierināšanu, tomēr daļu no SM2 vajadzībām plānots apmierināt ar citu SM pasākumiem, tādējādi ir plānota tikai netieša ietekme uz SM2.

Intervence, kas vērsta uz atbalstu ieguldījumiem pārstrādē (LA4.2) ir pamatota ar šādiem galvenajiem argumentiem: 1) augsts nepārstrādātas lauksaimniecības produkcijas eksports no Latvijas; 2) augošās darbaspēka izmaksas un darbaspēka trūkums; 3) vajadzība sekmēt inovācijas. Arī vajadzībās tiek uzsvērts stiprināt vērtības veidošanās ķēdi – primārais ražotājs un pārstrāde. Tādēļ šīs intervences nosacījumos būtu svarīgi skaidri definēt saistību ar vietējo

izejvielu pārstrādi. Pašreizējā KLP SP aprakstā šāds nosacījums ir attiecināts tikai uz valstspilsētu teritorijās izvietotiem pārstrādes uzņēmumiem (arī šajā gadījumā ar vietējo izejvielu saprotot tādu, kas iegādāta 300 km rādiusā no uzņēmuma, kas atkarībā no atrašanās vietas var ietvert gan Lietuvas, gan Igaunijas ražotājus). Līdz ar to intervences nosacījumi nešķiet pietiekami saskaņoti ar SVID un vajadzībām. Tāpat labākas saskaņotības nodrošināšanai būtu lietderīgi atbalstu saistīt ar inovācijām. KLP SP nav sniegta informācija, ka pārstrādes uzņēmumiem finanšu resursu pieejamība ir problēma un tādējādi plānā nav elementu, kas radītu tiešu pamatu FI nodrošināšanas vajadzībai pārstrādes uzņēmumiem.

SM3: Vajadzības ir balstītas uz pierādījumiem un SVID analīzi. Plānotās intervences aptver vajadzības. Veicināt pētniecību un jauno tehnoloģiju ieviešanu ir vajadzība ar augstu prioritāti, kuru ieplānots risināt, taču uz iespējamu nekoncekvenci norāda apstākļi, ka SVID aprakstā nav informācijas par pētniecību, jaunu tehnoloģiju ieviešanu saistībā ar atbalstāmajām ražotāju sadarbības formām, to iespējamo lomu šajā virzienā. Turklāt zināmu risku rada situācija, ka konkrēto pasākumu izvēle ir ražotāju organizāciju pārziņā, līdz ar to var būt, ka tās neizvēlas pasākumus konkrētu vajadzību segšanai, piemēram, pētniecībai, inovatīvu risinājumu izstrādei u.tml.

Lielākā daļa **SM4** vajadzības ir izrietošas no SVID, tomēr SVID pietiekami neparādās SM4 V9 (trūkst arī apraksta KLP SP) un vispār nav ietverta SM4 V11. SM4 V11 iztrūkst jebkāds apraksts un sasaiste ar SVID. SM4 V5 trūkst apraksta par organiskās augsnes komponenti.

SM5 un SM6 definētās vajadzības ir pamatotas atšķirīgā detalizācijas līmenī, taču kopumā tās ir izrietošas no SVID.

SM6 Saistībā ar SVID elementiem:

Ievērojamās bioloģiskās lauksaimniecības platības Latvijā ir nozīmīgas bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā, rosināms precizēt, ka šīs platības ir nozīmīgs potenciāls biodaudzveidības uzturēšanā, kurš mērķtiecīgi ar intervencēm būtu izmantojams un attīstāms, lai veicinātu bioloģisko daudzveidību.

Latvijā ir pieejamas pamestas un neapsaimniekotas ilggadīgo pļavu un ganību platības, kas potenciāli varētu palīdzēt risināt dabisko zālāju stāvokļa uzlabošanu, veicot atjaunošanas pasākumus un turpinot to pareizu apsaimniekošanu nepieciešams precizēt kā vājo pusi vai pārcelt uz iespējām.

Latvijā Eiropas Savienības nozīmes biotopiem un sugām vēl ir pieejama plaša fiziskā telpa, lai tās spētu pielāgotos arī klimata pārmaiņām nav pamatojuma situācijas novērtējumā un tā apkopojumā. Lielai daļai aizsargājamo biotopu platības ir mazākas, nekā saglabāšanai nepieciešamā mērķplatība, tādēļ pielāgošanās klimata pārmaiņām ir apdraudēta, ja nepalielina šīs platības. Iespēja ir tā, ka ir pieejamas teritorijas ar augstu atjaunošanas potenciālu, tāpēc konstatējumu nepieciešams pārveidot.

SM6 SVID konstatējumu Klimata pārmaiņu kontekstā, Latvijas mežu atjaunošanā un ieaudzēšanā jāizvēlas koku sugas, kas atbilst paaugstinātas noturības kritērijiem un audzēšanas modeļiem, ko rosinām pārcelt pie SM4 un saistīt vairāk tieši ar CO2 piesaisti, kā arī precizēt, ka ir iespējas izvēlēties atbilstošas koku sugas, kuras nodrošina labi attīstīts kokaudzētavu tīkls.

SM7 intervences stratēģijas loģika (2.1.7.6.punkts) ir vispārīga un neietver detalizētu aprakstu par saskaņotību ar SVID analīzi un noteiktajām vajadzībām.

SM9 intervences stratēģijas loģika (2.1.9.6.punkts) ietver detalizētu aprakstu par saskaņotību ar SM9 noteiktajām vajadzībām. SM9 identificētas 10 vajadzības, kas ir lielā mērā balstītas uz pierādījumiem, kas atspoguļots SVID aprakstā. KLP SP dokumentā vajadzību

uzskaitījums ir papildināts ar jaunu vajadzību V4 “Veicināt augstāku dzīvnieku labturības prasību piemērošanu, kā arī zināšanu un informācijas nodošanu dzīvnieku īpašniekiem par dzīvniekiem un videi saudzīgu lauksaimniecības praksi”, kas iepriekš nebija iekļauta SVID aprakstā un kas pēc būtības ir vienāda ar jau iepriekš definēto vajadzību V3 “Samazināt AML lietošanu, t.sk., veicinot sekmīgu dzīvnieku veselības pārvaldību”. Pēc KLP SP apraksta nav izprotama atšķirība starp SM9 V3 un V4 – gan vajadzību definējums, gan paredzētās intervences ir vienādas, ar vienīgo atšķirību, ka V4 attiecināta arī intervence LA4.1. Nebūtiski mainīts definējums SM9 V6 “Sekmēt bioloģiskai ražošanai nepieciešamo resursu, t.sk. sēklu ražošanas attīstību” un SM9 V7 “Veicināt kvalitātes shēmu produktu ražošanu un patēriņu”.

SM8 – Nav pietiekami pamatotas īsās pārtikas ķēdes, kas ir nozīmīgs vietējās ekonomikas veicināšanas instruments (LA19.2). nav definēta teritorijas identitāte un nepieciešamās rīcības (potenciāli LA19). Konsekvence kopumā vērtējama kā pietiekoša, tomēr, ir daudz nepilnību. Tas izpaužas skaidras sasaistes trūkumā starp kopējās situācijas analīzi, kas pamato tālāk SVID elementus, vajadzību definēšanu un to pamatojumu. Daļa no pamatojuma teksta formulējumi nerod turpmāku analīzi SVID vai neatspoguļojas vajadzībās. Cita problēma – ne visi vajadzību formulējumi ir pamatoti un analizēti iepriekš. Daļa no formulējumiem SVID un vajadzībās ir jāpārformulē, jo ietver dažādu potenciālu rīcību formulējumus vienā vajadzībā. Citur – formulējumi ir ļoti saskaldīti, kas ne vienmēr ir pamatoti, lai izveidotu tālāku intervences loģiku.

SMH - AKIS kā jauns elements nav pietiekoši izprasts - un tā attiecināšana uz VLT ir uzskatāma par sašaurinātu izpratni. Izveidojot kontaktpunktu, var būt nepietiekoši. Skat. piemēram, ”Lauksaimniecisko zināšanu un inovācijas sistēmas”. EIP-Agri, EK. Vairāki SVID un vajadzību formulējumi nav pietiekoši analizēti. Piemēram, darbaspēka trūkuma problēma saistībā ar digitalizāciju, lauksaimniecības izglītības popularitāti, atbalsta nepieciešamība pētniecībai vai lauksaimniecības produkcijas pārstrādes uzņēmumu modernizācijai, konsolidācijai un Latvijā radīto izejvielu izmantošanai. SMH atsauc uz vajadzībām nesaskan vajadzību aprakstā (sadaļa 2.1.) un atsaucēs intervencēs. Piemēram, vajadzībās minētas 9 vajadzības, intervencēs parādās 10. vajadzība. Nav saprotams, cik tad ir vajadzību un kāds tad ir īstais formulējums.

Iesakam pārbaudīt visu SM aprakstos ietverto SVID elementu pamatojuma esamību situācijas analīzē, pārskatīt vai identificētos SVID elementus varat sasaitīt ar vajadzībām, un precizēt vajadzību nosaukumus un skaitu

4.4. Cik lielā mērā KLP SP ir saskaņots ar citiem attiecīgajiem instrumentiem?

1. Izstrādājot KLP stratēģisko plānu, tika ņemta vērā iepriekšējās īstenošanas periodos gūtā pieredze saistībā ar lauku attīstības programmu ārējo saskaņotību un I pīlāra darbībām.

SM1: Uz šo mērķi attiecinātas galvenokārt līdzšinējās I pīlāra intervences, kuras ir daļēji modificētas. Daļu ilgtspēju sekmējošā ienākumu pamatatbalsta plānots teritoriāli diferencēt, tādējādi daļēji kompensējot iepriekš (līdz 2018. gadam) realizētā LAP pasākuma funkciju. Tam papildus plānota jauna intervence TM2 – ilgtspēju sekmējošais pārdalošais ienākumu papildatbalsts mazām un vidējām saimniecībām.

SM2: Uz šo mērķi attiecas līdzšinējās II pīlāra intervences – investīciju pasākumi lauku attīstībai. Taču intervences LA4.1. un LA4.2 ir modificētas, daļu no atbalsta plānojot sniegt

finanšu instrumenta veidā. Arī kā papildinošais atbalsts ir plānotas tādas intervences, kuras jau iepriekš bijušas II pīlāra sastāvdaļa.

SM3: Uz šo mērķi attiecinātas līdzšinējās gan I, gan II pīlāra intervences, turklāt ir izveidota viena jauna intervence – TM2.

SM4 mērķim ir jaunas, specifiski vērstas (precīzo tehnoloģiju izmantošana lopkopībā, mēslošanas plānošana) intervences. Ir sasaiste ar Nacionālā enerģētikas un klimata plāna (NEKP) pasākumiem, bet trūkst saskaņotības ar NEKP pasākumu ieviešanas mērķrādītājiem – tie neatbilst KLP intervenču iznākuma rādītājiem un nav pieejams šīs neatbilstības skaidrojums.

SM5-SM6 pamatojumā minēts, ka KLP neparedz citās Programmās. Iepriekšējo īstenošanas perioda I pīlāra darbības ir integrētas KLP SP.

SM6 ir daudz lielāka sasaiste ar PAF nekā iepriekš, ieviestas esošajām intervencēm papildinošas intervences (LA10.5 un LA4.6). Nav ņemta vērā ieteiktā LA10.5. atbalsta pilnvērtīga diferencēšana, jo joprojām netiek atbalstīti zālāji, kuros ir vairāk par 50 kokiem uz ha, ja tie neatbilst biotopam 6530*.

SM7 ir ņemtas vērā pagātnē gūtās mācības gan tiešmaksājumu, gan lauku attīstības programmas pasākumos un ir paredzēts lielāks kopējais atbalsts jauno lauksaimnieku iesaistīšanai, lai sekmētu paaudžu nomaiņu lauksaimniecības nozarē.

SM8 – jauna intervence ir LA19.2 (īsās pārtikas ķēdes), ir modificēts LA19.1 ietverot starptautisko sadarbību un apvienojot atbalstu uzņēmējiem un sabiedriskām aktivitātēm.

SM9 ir ņemtas vērā pagātnē gūtās mācības gan tiešmaksājumu, gan lauku attīstības pasākumos, nosakot SM vajadzības un intervences atbilstoši mērķim.

Saskaņotība - kopumā KLP SP ir ņemtas vērā mācības, kas ir no pagājuša perioda starp LAP un I pīlāru, kur rezultātā ir mainītas vai radušās jaunas intervences.

SMH – jaunas intervences ir LA1.2 konsultantu apmācības, kas gan nav jauns pasākums ES, bet netika izvēlēts iepriekšējā periodā; jauns ir LA2.2 daudzgadu konsultācijas. Citas intervences ir līdzīgas iepriekšējam periodam. SMH ir saistībā ar NAP2027 mērķiem: “Zinātne sabiedrības attīstībai, tautsaimniecības izaugsmei un drošībai”; “Izglītība ekonomikas izaugsmei”; “Produktivitāte, inovācija un eksports”. SMH atbilst nozares stratēģiskajam uzstādījumam: Zināšanās balstītu uzņēmējspēju veicināšana, sekmējot inovāciju un zinātnes rezultātu ieviešanu praksē. Atsauce uz mērķiem ir stratēģijas izklāsta aprakstā.

2. KLP SP intervences stratēģija skaidri parāda ieguldījumu attiecīgo valsts, ES un starptautisko politiku un/vai ES parakstīto stratēģiju politikas mērķos

KLP SP projektā ir aprakstīta vajadzību un intervenču saistība ar nacionālajiem, ES un starptautiskajiem mērķiem un stratēģijām.

SM1-SM3 vajadzības atbilst Latvijas nacionālajiem uzstādījumiem, kā arī EK rekomendācijām, it īpaši “Attīstīt gudru, izturējspējīgu un daudzveidīgu lauksaimniecību, kas garantē uzturdrošību”. Atbilstība augstāk minētajiem mērķiem ir izmantota vajadzību prioritizācijā.

SM4 - KLP SP ir iezīmēta intervenču sasaiste ar Nacionālo enerģētikas un klimata plānu, bet nav minēta sasaiste ar Parīzes nolīgumu un ES aktuālajiem klimata politikas dokumentiem (piemēram, ES stratēģisko redzējumu “Tīru planētu visiem”), vispār nav pieminēts Zaļā kursa virsmērķis un tā iespējamā sasaiste ar intervencēm - klimatneitralitāte 2050.gadā un no tā izrietošā mērķu pārskatīšana, tostarp lauksaimniecības un zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības sektoros. KLP SP formulējums attiecībā uz iespējamo intervenču devumu NEKP rezultatīvo rādītāju sasniegšanā ietver neskaidru atsauci

uz daļēju devumu atbilstoši pieejamiem finanšu resursiem un KLP valsts stratēģiskajiem uzstādījumiem. Nav informācijas par to, kā izvēlētās intervences papildina citus instrumentus ārpus KLP.

SM5 pamatojumā minēti Ūdens struktūrdirektīvas un Nitrātu direktīvas ieviešanas plānu rezultāti un nosacījumi. Tāpat minēti UBAP un ar tiem saistītā likumdošana, ar kuru paredzēta saikne KLP SP īstenošanā. Līdz ar to Latvijas stratēģiskie uzstādījumi kopumā ir ņemti vērā.

Kopumā KLP SP stratēģijas izklāstā pietrūkst izvērstākas analīzes par starptautiskajām stratēģijām un rīcībām - Zaļais kurss, No lauka līdz galdam, ES biodaudzveidības stratēģija (BDS) u.c. Nepieciešams iekļaut aprakstu, ko tās paredz, kāda ir to sinerģija un kā KLP SP tās ņem vērā.

SM6 stratēģija ir saskaņā ar nacionāliem un ES mērķiem bioloģiskās daudzveidības un ainavu saglabāšanā. Ir skaidri parādīts ieguldījums Latvijas Prioritāro rīcību plānu Natura 2000 teritorijām un bioloģiskajai daudzveidībai 2021-2027” (PAF) mērķos un ir atsauce uz Biotopu un Putnu Direktīvām. Nav sniegts rezultāta apraksts, kādā mērā KLP SP dos ieguldījumu PAF mērķu sasniegšanā. SM6 mērķa intervencu ieguldījums BDS un Zaļā kursa mērķos nav atspoguļots pietiekami, sasaiste pieminēta virspusēji. Nav skaidras norādes par ieguldījuma kvalitatīvo vērtējumu, bet tikai platību rādītāji bez kopējā mērķu konteksta.

Piemēram, ir parādīts ieguldījums LA10.5. intervencei ES nozīmes zālāju biotopu platības saglabāšanā, bet nav skaidrs, vai ir plānots ieguldījums ES BDS mērķī - nodrošināt, ka neviena aizsargājamā biotopa un sugas saglabāšanās tendences un stāvoklis nepasliktinās. Turklāt dalībvalstīm būs jānodrošina, ka vismaz 30 % sugu un biotopu, kuru stāvoklis patlaban nav labvēlīgs, nonāk labvēlīgā stāvoklī vai uzrāda ļoti pārliecinošu virzību uz to.

Nav skaidrs, kāds būs ieguldījums ES BDS mērķī vismaz 10 % lauksaimniecības platību steidzami atkal jāpadara par tādām, kurās ir daudzveidības ziņā augstvērtīgi ainavas elementi.

Nav skaidri norādīts arī ieguldījums, kas intervencēs ir paredzēts, piem., LA4.6 dos ieguldījumu ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas mērķī par ekoloģisko atjaunošanu.

SM7 ņemti vērā nacionālie un ES uzstādījumi par jauniešu iesaisti un paaudžu nomaņņu lauksaimniecības nozarē.

SM8 ir saskaņā ar nozares stratēģiskajiem mērķiem, tiek ņemti vērā NAP 2027 rīcības virzieni, tajā skaitā, reģionālās attīstības, ekonomiskās aktivitātes veicināšana, infrastruktūras attīstība un apdzīvotības jautājumi. Tomēr, ne SM aprakstā, ne arī intervencu aprakstā, ne arī aprakstā saistībā ar citiem instrumentiem (3. sadaļa) nav skaidrota sasaiste ar šiem mērķiem.

SM9 ņemti vērā nacionālie un ES uzstādījumi (Zaļais kurss) par ilgtspējīgi ražotu kvalitatīvu, nekaitīgu un uzturvielām bagātu pārtiku, par pārtikas atkritumu samazināšanu, dzīvnieku labturības palielināšanu un rezistences apkarošanu pret antimikrobiāliem līdzekļiem (AML).

SMH ir saskaņā ar nozares stratēģiskajiem mērķiem, tiek ņemti vērā NAP 2027 rīcības virzieni, tajā skaitā, Latvijas mērķi attiecībā uz zināšanu un prakses sasaisti, produktivitātes kāpināšanu, inovācijām. Tomēr, ne SM aprakstā, ne arī intervencu aprakstā, ne arī aprakstā saistībā ar citiem instrumentiem (3. sadaļa) nav skaidrota sasaiste ar šiem mērķiem.

3. KLP SP sniedz skaidru pārskatu par norobežošanu, komplementaritāti, sinerģiju un koordināciju starp KLP SP nosacījumiem, intervencēm un citām intervencēm, ko finansē no citiem Savienības fondiem, kas aktīvi darbojas lauku apvidos un/vai attiecas uz līdzīgiem saņēmējiem, dalībniekiem un/vai darbības jomām

SM1-SM9 norādīts, ka netiek plānoti KLP ieguldījumi Erasmus un LIFE programmās. Nav norādīts, ka attiecīgo vajadzību segšanai būtu izmantojami kādi citi ES fondi.

SM4 – KLP SP nedod ieskatu par demarkāciju, sinerģiju un koordinētību ar citiem ES fondiem, kas tiek izlietoti KP teritorijā un KLP atbalsta saņēmējiem.

KLP SP intervences stratēģija atbilst normatīvajiem instrumentiem (tostarp programmām un plāniem, kas no tiem izriet) attiecībā uz vidi un klimatu, kas uzskaitīti SPR priekšlikuma 11. pielikumā, un veicina noteikto ilgtermiņa valsts mērķu sasniegšanu, kas iegūti no šiem instrumentiem. Jo īpaši būtu jāņem vērā stratēģiskie un pārvaldības plāni valsts un reģionālā līmenī, kas izriet no ES tiesību aktiem, piemēram, prioritārās rīcības shēmas, Nitrātu rīcības plāns un upju baseinu apsaimniekošanas plāni. Attiecībā uz vidi, klimatu, jaunajiem lauksaimniekiem un riska pārvaldību KLP SP parāda tā intervences konsekvenci un komplementaritāti ar attiecīgajiem ES, valsts un reģionālajiem pasākumiem iepriekš minētajās jomās.

SM6 KLP SP nesniedz ieskatu par sinerģiju ar LIFE programmas darbības jomām.

SM8 - LEADER gadījumā ir divi fondi – ELFLA un EJZAF, starp kuriem demarkācija tiek nodrošināta. Papildinātība starp ES fondiem tiek nodrošināta, īstenojot arī multifondu Sabiedrības virzītas vietējās attīstības (SVVA) stratēģiju īstenošanu ar ELFLA un EJZAF finansējumu. Tāpat, papildinātība tiek nodrošināta arī ELFLA un ELGF atbalstītajām darbībām, demarkāciju un nepārklāšanos nodrošinot, ievērojot KLP SP paredzēto intervencu nosacījumus, kas ir atbilstoši ES tiesību aktos noteiktajām prasībām. VRG var realizēt arī citu ES fondu projektus kā sabiedriska organizācija.

Eiropas Savienības fondu 2021.–2027. gada plānošanas perioda darbības programma paredz vairākus pasākumus, kas vērsti uz SMH un SM8 saistītiem mērķiem, ko finansē ERAF, ESF, KF. Ir atrunāts demarkācijas un saskaņošanas mehānisms.

SMH – nav apraksta par demarkāciju SMH gadījumā. Ir īss apraksts par KLP SP kopumā 4.5 sadaļā.

Kopumā – ES fondu atbalsts ir mērķēts arī uz lauku teritorijām. Tomēr, aprakstā nav informācijas par ieguldījuma virzieniem, kas ir identificēti, kā svarīgi KLP SP. Tāpat nav norādes no kādiem citiem fondiem vai valsts budžeta līdzekļiem tiks risinātas tās vajadzības, kas identificētas un minētas pie specifiskajiem mērķiem, bet netiks risinātas ar KLP palīdzību (skat. 15.pielikuma 2.tab.) izņemot S4V11, ko risinās ar Taisnīgās pārkārtošanās fonda palīdzību.

4. Iespējamās pārklāšanās (dubultais finansējums) vai finansējuma atšķirības starp attiecīgajiem politikas instrumentiem un intervencēm tiek pienācīgi risinātas ar ierosinātajiem koordinācijas un demarkācijas mehānismiem, tostarp izvairoties no šīs pārklāšanās un iespējamām nepilnībām.

KLP SP veidota ar mērķi, lai līdzīgi maksājumi nepārklātos, kā arī ir iestrādāti dažādi maksājumi, lai aptvertu iespējami visus saimniecību veidus (jaunie lauksaimnieki, mazās saimniecības, saimniecības ar dažādu specializāciju utt.). Vienam saņēmējam ir paredzēta iespēja saņemt vairākus maksājumus, ja tie saistīti ar atšķirīgiem mērķiem un nav skaidri

noteikti kopējie maksājumu griesti no KLP kopumā. KLP SP ir noteikts tiešo maksājumu maksimums 100 tūkst. EUR uz saimniecību (4.2.nodaļa), bet tā aprēķināšanā tiek paredzēts praktiski palielināt maksimālo ISIP par saimniecībās samaksāto algu un saistīto nodokļu un sociālo iemaksu faktisko apjomu, kam ierobežojumi nav paredzēti, un praktiski rada situāciju, kurā tieši ļoti lielās saimniecībās, kuru ISIP pārsniedz 100 tūkst. EUR, atalgojumā un nodokļos samaksātā summa tiek kompensēta ar ELFLA finansējumu.

SM4 intervencēm nav konstatēta būtiska maksājumu pārklāšanās, KLP SP demarkāciju skaidro. Attiecībā uz LA4.5. un LA4.6. KLP SP minēts, ka līdzīgas prakses tiek veiktas LIFE un VAF aktivitātēs, taču finansējuma nepārklāšanās tiks nodrošināta projektu līmenī. Platību maksājumi, kuri Latvijā veido ievērojamu daļu no SM4-SM6 intervencēm, tiek ieviesti tikai un vienīgi caur KLP.

4.5. Cik lielā mērā gaidāmais iznākums (outputs) sekmēs rezultātus, kas izteikti reālistiskās mērķvērtībās?

1. Izstrādājot KLP SP ņemta vērā gūtā atziņa par paredzamo rezultātu ieguldījumu mērķos no pagājušajiem īstenošanas periodiem

KLP SP veidošana lielā mērā balstās uz iepriekšējā perioda sasniegtajiem rezultātiem, ieguldījumiem un izmaksām, lai pamatotu esošā perioda attiecīgos rādītājus. Iztrūkst iepriekšējā perioda kritiska izvērtējuma tekstā par katru SM uz kuru tas iespējams, kas ļautu veikt pamatotus uzlabojumus. Piemēram, vai EIP grupu skaits 2014-2020.g. periodā projektos spēj nodrošināt inovācijas, efektīvu zināšanu pārnesi un nepieciešamo klimata pārmaiņu vides jautājumu, lauksaimniecības digitalizācijas vajadzību sasniegšanu; vai LEADER veiktās lauku attīstības aktivitātes ir bijušas pietiekamas vajadzību apmierināšanai. Atbildēm uz rādītāju sasaisti veikts attiecīgi intervenču un rādītāju apkopojums 17.pielikumā, kur katram SM ir izveidota tabula, kas ietver gan vajadzības un KLP SP aprakstos paredzētās intervences to risināšanai, gan rezultāta un iznākuma rādītājus no katras atbilstošās intervences. Daudziem mērķiem, neskatoties uz augsto vajadzības novērtējumu (apzīmēts ar A, vidējs-V, zems-Z) atbilstošajās intervencēs nav paredzēts sasniegt nekādus rādītājus un ir tikai papildinošs efekts.

2. Cēloņsakarības starp ieguldījumu, iznākumu, rezultātiem un mērķa vērtībām ir skaidri izskaidrotas un pilnīgas:

SM1: KLP SP paredz skaidru saiti starp ieguldījumiem un plānotajiem iznākumiem. SM1 ietilpstošajās TM intervencēs kā iznākuma rādītājs ir plānots hektāru skaits, par kuriem tiek saņemts atbilstošais maksājums. Tomēr nav aprakstīts O.3 rādītājs – KLP atbalsta saņēmēju skaits, kam būtu jāraksturo saimniecību (vienību) skaits, kas saņem attiecīgo atbalstu. Šis rādītājs būtu nepieciešams rezultātu novērtējumam.

Intervencei TM1. atbilstošajam rezultāta rādītājam R.4. rezultātu tabulā norādīts, ka šim rādītājam atbilst iznākuma rādītājs O.5. Rezultāta rādītājam R.4. atbilstošo iznākuma rādītāju tabulā šis rādītājs nav norādīts. Rezultāta rādītāju tabulā norādīts, ka rezultāta rādītājā R.4. ieguldījumu dod intervences TM1. un TM1.1. Intervenču aprakstos intervence TM1.1. nav iekļauta.

Saikne starp iznākumiem un rezultātiem ir ievērota. Būtu vēlams, lai rādītājiem R6 un R7 būtu skaidri aprakstīts, no kādiem iznākumiem (intervencēm) veidosies rezultāti. Atbilstoši vadlīnijām, šo rādītāju aprēķinos ir iekļaujami visi tiešmaksājumi TM1-TM5. Rezultātu saistība ar intervencēm un vajadzībām ir aprakstīta. SM1 ir iekļauta intervence TKO3, kuras rezultāta

rādītājs R35 nebūtu attiecināms uz SM1. Nav skaidri saprotams iemesls, kādēļ šī intervence un ar to saistītā vajadzība attiecināta uz SM1, nevis uz SM3 kā līdzīgās intervences TKO1 un TKO2.

SM2: KLP SP paredz skaidru saiti starp ieguldījumiem un plānotajiem iznākumiem. Tomēr vairākas intervences raksturojošie rādītāji atbilstoši EK klasifikācijai nav attiecināmi uz SM2 (O22, O24). Līdzīgi, saikne starp iznākumiem un rezultātiem ir atbilstoša. Taču SM2 raksturošanai nav izvēlēts rezultāta R.3 (lauksaimniecības digitalizācija), toties ir aprakstīti rādītāji R.39 un R.42, kuri nebūtu attiecināmi uz SM2. Rezultātu saistība ar intervencēm un vajadzībām ir aprakstīta. Aprakstā ir norādīts, ka mērķa sasniegšanā ieguldījumu sniegs arī citas intervences, taču tām nav paredzēti rādītāji, ar kuriem mērīt to ieguldījumu SM2 (izņemot LA16.1 un LA16.2 ir attiecināti uz R.3).

SM3: KLP SP paredz skaidru saiti starp ieguldījumiem un plānotajiem iznākumiem. Iznākuma rādītāji ir saistīti ar atbilstošajiem rezultāta rādītājiem. Neskaidrība ir par rezultāta rādītāja R.10 novērtēšanu, jo tas veidojas no vairākām intervencēm – gan no SM3 intervencēm, gan LA18, kas nav attiecināta uz SM3. Pārējie rezultāti ir saistīti ar attiecīgo mērķi. KLP SP aprakstā ir pareizi norādīts, ka rezultāti R.11 (īpatsvars %) ir jāvērtē katrai intervencei atsevišķi, un tos nevar summēt.

SM4 ir identificējama sasaiste starp mērķiem, vajadzībām un intervencēm, katrai vajadzībai ir vismaz 1 intervence, izņemot neskaidro situāciju ar LA 4.1. “Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās” intervenci, kur starp atbalstāmajām darbībām minēta arī ilggadīgo stādījumu ierīkošana vēsturiski izmantotajās kūdras ieguves vietās to rekultivācijai. Vienlaicīgi KLP SP 30.lpp minēts, ka kūdras ieguves vietu rekultivācija netiks atbalstīta no KLP, jo vajadzība tiek risināta izmantojot Taisnīgās pārkārtošanās fonda iespējas.

SM5 - SM6 galvenokārt intervencēm kā mērķvērtības ir noteiktas atbalstāmās platības hektāros un/vai darbību skaits. Lielā daļā intervenču tiek turpināta jau esošā pieeja, t.sk., balstoties uz līdzšinējo pieredzi arī mērķvērtību noteikšanā. Aprakstos ir sniegta informācija par atvēlēto finansējumu, atbalstāmām platībām un minēti citi nosacījumi. Iznākuma un rezultātu rādītāji ir definēti atbilstoši EK vadlīnijām, tomēr atbilstoši izvērtēt mērķvērtības liedz to pārlietu vispārīgo raksturs, piemēram, nenodalot rezultātus attiecībā uz SM6 apakšmērķiem, kā arī jau minētā ievērojamā pārklāšanās savstarpēji vides un klimata mērķiem. Tā rezultātā zem viena rādītāja R14 un R20 var tikt ieskaitīti gan aizsargājamie zālāji, gan aramzemēs sētie zālāji. KLP SP nav sniegts pietiekams skaidrojums, vai dzīvotņu un sugu saglabāšana tikai 2.72% no kopējās LIZ un ainavas elementu aizsardzība 0.9% apmērā ir nozīmīgs ieguldījums vai neliels, ņemot vērā, ka zaļā kursa un ES Bioloģiskās daudzveidības direktīvas mērķis ir 10% no LIZ ar augstas vērtības ainavu elementiem.

SM7: KLP SP paredz skaidru saiti starp ieguldījumiem un iznākumiem. Iznākuma rādītājs ir saistīts ar atbilstošu rezultāta rādītāju R.36^{SI} “Paaudžu maiņa: tādu gadus jaunu lauksaimnieku skaits, kuri saņēmuši KLP atbalstu un izveidojuši lauku saimniecību, tostarp sadalījums par dzimumiem”. Indikatīvi var teikt, ka finansējums nodrošinās plānoto iznākumu sasniegšanu.

SM8 gadījumā nav novērtējams, jo izvēlētie rādītāji neļauj spriest par O rādītāju sasniegšanu. Piemēram, LA19 izvēlētais rādītājs visām intervencēm ir O31, kas ir 32 VRG. Tas gan neko nepasaka par, piemēram, īsajām pārtikas ķēdēm un atbalstīto saimniecību skaitu. Tas neļauj vērtēt arī finanšu ieguldījuma pamatotību attiecībā uz šo rādītāju, jo ieguldītais finansējums nedod atbildi uz jautājumu, vai tiks pietiekoši nodrošinātas 32 VRG. Plānotais finansējums ir atkarīgs no tā, piemēram, cik projekti tiks sagatavoti. Problemātiskas ir

vajadzības - lauksaimniecības popularizācija un īsās pārtikas ķēdes. Vienā gadījumā, nav saprotams, kā to nomērīt un, kā intervences palīdzēs sasniegt mērķi. Otrā gadījumā, nav saprotama īstenošanas stratēģija.

SM8 gadījumā nav atbildams uz jautājumu, jo izvēlētais rādītājs R38 neko neliecina saistībā ar iznākumu. Rādītājs R38, ir LEADER aptvertā iedzīvotāju skaita proporcija, kas jau tagad ir 100% (LEADER finansēto VRG aptvertais lauku iedzīvotāju skaits 687000). Būtu papildināms ar O rādītājiem no LA4.2, 4.4, 16.2, 16.3, kur finanšu tabulās LA4.2 ir iekļauts pie SM2, LA16.2 pie SMH, LA16.3 pie SM9. Līdz ar to pastāv neatbilstība starp R39 un to veidojošo rādītāju atbilstību SM8. Rādītājam R39

SM8 mērķis ir Veicināt nodarbinātību, izaugsmi, sociālo iekļaušanu un vietējo attīstību lauku apvidos, tostarp veicināt bioekonomiku un ilgtspējīgu mežsaimniecību. Izvēlētais rādītājs neraksturo šī mērķa sasniegšanu. Būtu iespējams izvēlēties citus atbilstošus rādītājus: R37-R42, kas raksturo lauku attīstību, jo 2.1.8 sadaļā ir izvēlēts tikai R38. Nav arī tālākas saskaņas ar finanšu tabulu, kur R39, R42 būtu attiecināms uz SM8.

SM8 mērķa sasniegšanai izvēlēti rādītāji R42 (sociālā iekļaušana), kas tiek ieviests ar LA5. Tomēr, diskutējama ir šī rādītāja attiecināšana uz atbalstu mazajām lauku saimniecībām. Sociāla rakstura projekti būtu saistāmi ar LEADER LA19. Tajā pašā laikā, LA5 aprakstā norādīta saikne gan ar SM2, gan SM8, bet finanšu tabulā - saikne ir tikai ar SM2. Aprakstā ir minēts, ka tiek risinātas divas nedaudz pretrunīgas vajadzības - sociālā un konkurences sekmēšana. Būtu nepieciešams saprast, kas ir svarīgākais šādai intervencei un izlemjams, vai to attiecināt pret R42, kas ir SM8, vai arī kādu citu atbilstošu rādītāju un mērķi. Rezultāta rādītājs 2000 saimniecības ir mazāks, kā iepriekšējā periodā plānotais. Būtu skaidrojams samazinājuma konteksts. R39 (lauku ekonomikas attīstība), ko ievieš ar LA4.2 un LA4.4 (68. pants) ir pamatots.

Indikatīvi var teikt, ka finansējums nodrošinās plānoto iznākumu sasniegšanu. Tas pamatots ar KLP SP teksta skaidrojumiem par katru no intervencēm.

SM9 KLP SP paredz skaidru saiti starp ieguldījumiem un plānotajiem iznākumiem. Tomēr vairumu intervencu raksturojošie rādītāji atbilstoši EK klasifikācijai nav attiecināmi uz SM9 (R10 - O28, O29, O35; R24 - O8, O14; R39 - O24, O32).

SMH gadījumā saskaņā ar 2.1.10 sadaļu izvēlētie rezultātu rādītāji raksturo mērķi (R1, R28). Tomēr, tas ir nepilnīgi, jo horizontālais mērķis ir vērstis ne tikai uz zināšanām, bet arī uz modernizāciju, digitalizāciju (R3), kas nav norādīts SMH aprakstā, lai gan ir norādīts LA16.1 aprakstā. Trūkst saskaņas starp mērķi un intervencēm.

R3 rādītāja vērtība, kas ir tuvu 0 nevar liecināt par rezultāta būtisku ietekmi uz mērķi. Būtu ieteicams izvēlēties R2 saistot to ar AKIS sistēmu un konsultantu apmācībām. SMH gadījumā R1 rādītājs tiek sasniegts ar LA1, LA2, LA3, LA16.1. Izvēlētie iznākumi O1 attiecas uz LA16.1; O33 uz LA1, LA2, LA3. R2 nav izvēlēts. R3 tiek sasniegts ar LA16.1 un 16.2 un LA4.1, tai skaitā, iznākumu rādītāji O1 attiecas uz LA16.1; O20 – uz LA4.1; O32 uz LA16.2. R1 paredzētais labumu guvušo personu skaits 23025 ir sasniedzams ar paredzētajiem iznākuma rādītājiem. R3 vērtība Tādu lauku saimniecību īpatsvars, kuras saņem KLP atbalstu par digitālu lauksaimniecības tehnoloģiju 0,53% ir sasniedzami ar iznākuma rādītājiem. Iznākuma rādītāji ir norādīti finanšu plānā saistībā ar intervencēm. Tekstā ir skaidrots, kā veidojas izmaksas, kas paredzētas, lai sasniegtu plānotos rezultātus. Nav īsti skaidrots, vai plānotie rezultāti un iznākumi ir pietiekami, lai risinātu problēmu/vajadzības. Piemēram, vai 10000 apmācīto ir pietiekoši, lai mainītu situāciju zināšanu jomā. Citiem vārdiem runājot, kādas ir ambīcijas risināt šos jautājumus. Nav īsti pamatots, kāpēc rādītāji un finansējums, piemēram, apmācīto

vai konsultēto skaits, ir mazāks nekā iepriekšējā periodā. Vai ir samazinājusies vajadzība, vai ir citi pamatoti apsvērumi. Vai, piemēram, kādēļ EIP skaits ir plānots lielāks ar mazāku finansējumu, nekā iepriekšējā periodā. Vai LEADER finansējums plānots mazāks, mainot VRG skaitu no 35 uz 32, kas izvēlēts par vienīgo rādītāju LA19.

3. Katrai intervencei ir vismaz viens rezultāta rādītājs un katram atbilstošajam rezultāta rādītājam noteikta mērķvērtība, pamatojoties uz plānotajām intervencēm, kas saistītas ar šo rezultāta rādītāju.

SM1-SM3: Katram rezultāta rādītājam ir viena mērķa vērtība, kas izriet no intervences. Atsevišķi rādītāji attiecināti uz vairākām intervencēm, un šajos gadījumos tiem ir vairākas mērķa vērtības.

Rādītājs R.4 tiek attiecināts gan uz TM1 gan TM1.1 ar atšķirīgām vērtībām. Arī R.10 attiecas uz vairākām intervencēm ar atsevišķi norādītu vērtību katrai no tām. Tikai atšķirība veidojas attiecībā par TM apakšintervencēm. Piemēram, TM5 veido 14 dažādas apakšintervences, kas skar maksājumus par lopiem un sētām vai laukaugu platībām, bet nav katrai sava rezultāta rādītāja. Vienlaikus ir vairākas intervences uz kurām attiecas vairāki R rādītāji un tie veidojas no vairākām intervencēm.

Katrai **SM4** intervencei ir vismaz 1 rezultāta rādītājs, bet ir gadījumi, kad tas neprecīzi atbilst intervences būtībai attiecībā uz SM4. Piemēram, intervencēm TM 4.5 un TM 4.6 izvēlētais rezultāta rādītājs R.20 neatbilst SM4. Katram **SM4** rezultāta rādītājam ir mērķa vērtība, bet ir gadījumi, kad mērķa vērtība neprecīzi atbilst intervences būtībai. Piemēram, intervencei LA 8 izvēlētai mērķa vērtībai O.14 nav precīzas atbilstības, jo intervence neparedz papildus saistības, kas pārsniedz obligātās prasības.

Visām **SM5** intervencēm plānoti rezultāta rādītāji, kuri galvenokārt veido platības vai to īpatsvaru. Taču atsevišķām intervencēm LA4.3., LA4.5., LA4.6. rezultāta rādītājs ir darbību skaits. Ieteicams šīm intervencēm kā rezultāta rādītāju noteikt platību, kurai meliorācijas sistēmu un mitrzemju izveidē jāsaistās ar to ietekmēto platību. Meliorācijas sistēmu ietekmēto platību uzsakītei līdz šim nav izdevies izveidot sistēmu to uzsakītei, taču ietekmētā platība ir jānosaka šīm intervencēm kā tiešs vai papildu rezultāta rādītājs.

SM6 katrai intervencei ir vismaz viens rezultāta rādītājs, tomēr ne visi ir atbilstīgi intervences būtībai un SM6 sasniedzamajiem rezultātiem. LA4.6. attiecināta uz R27, kas ir projektu skaits. Tas neatspoguļo intervences ieguldījumu mērķi pēc būtības. Labāka atbilstība ir R31, jo intervences rezultātā tika atjaunotas ES nozīmes zālāju biotopu platības. Svarīgs rezultāts ir tieši atjaunotā platība, kura noteikta 1 300 ha apmērā, tāpēc ieteicams platības rādītāju iekļaut vismaz kā papildu rādītāju. LA11, LA10.2, TM4.7 tekstā attiecināts uz R29, kas nav iekļauts pie kopējā saraksta 2.1.6.7. tabulā. LA10.2. jāņem ārā no apraksta, jo neattiecas uz SM6, kā tas norādīts 2.1.6.4. tabulā (kur tas nav iekļauts). Nav skaidrs TM4.2. attiecinājums uz R34, t.i., tādas LIZ īpatsvars, kurā noteiktas saistības uzturēt ainavu elementus. Taču TM4.2 atbalsts ir tikai aramzemēm un nav neviena nosacījuma par ainavas elementu saglabāšanu/apsaimniekošanu. Par ainavas elementiem no esošajām intervencēm primāri uzskatāmas būtu zaļās joslas, savukārt zaļmēslojuma augu papuve nebūtu saistāma ar šo rādītāju (*Ainavas iezīmju saglabāšana: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības (ILZP) īpatsvars, kurā noteiktas atbilstīgas saistības pārvaldīt ainavas iezīmes, tostarp dzīvžogus un kokus*).

SM7 intervencēm katrai ir paredzētas mērķa vērtības. Intervencēm kopīgs ir rezultāta rādītājs R36, ko paredzēts novērtēt ar iznākuma rādītājiem O25. un O6.

SM8 katram rezultātu rādītājam ir noteiktas vērtības balstoties uz intervencēm, kas saistītas ar šo rezultātu rādītāju. Katrai SM8 intervencei ir vismaz viens rezultāta rādītājs un katram atbilstošajam rezultāta rādītājam noteikta mērķvērtība, pamatojoties uz plānotajām intervencēm, kas saistītas ar šo rezultāta rādītāju. Izvēlētie R rādītāji ir atbilstoši SM. Izvēlētais rādītājs R38 LA19 raksturošanai būtu apsverama tā nomaiņa, jo tas neraksturo Latvijas gadījumā situāciju.

SM9 ir divi rezultātu rādītāji R43 un R44, tomēr mērķa ietvaros paredzētās intervences ir plašākas un saistītas arī ar R10, R24 un R35, kas pēc EK klasifikācijas netiek attiecināti uz SM9 mērķi. Kopumā izvēlētajām intervencēm ir uzrādīti atbilstoši rezultātu rādītāji.

SMH katram rezultātu rādītājam ir noteiktas vērtības balstoties uz intervencēm, kas saistītas ar šo rezultātu rādītāju. Katrai SMH intervencei ir vismaz viens rezultāta rādītājs un katram atbilstošajam rezultāta rādītājam noteikta mērķvērtība, pamatojoties uz plānotajām intervencēm, kas saistītas ar šo rezultāta rādītāju. Izvēlētie R rādītāji ir atbilstoši SM.

4. Katra rezultāta rādītāja mērķa vērtības ir reālas, ja ņem vērā tādus faktoros kā Saisīto intervences pasākumu plānošana un finanšu piešķirums katrai intervencei, lai radītu gaidītos rezultātus.

SM1-SM3: Izmantojot esošos datu avotus un līdzšinējo pieredzi (LAP 2007-2013 ex-post un LAP 2014-2020 GĪZ novērtējumi skat. 11. un 12. pielikumus), var vērtēt, ka plānotās rezultātu mērķa vērtības galvenokārt ir reālistiskas attiecībā pret paredzēto finansējumu. Neskaidrs ir rādītāja R.7 (Atbalsta palielinājums lauku saimniecībām, kas atrodas apgabalos ar specifiskām vajadzībām) vērtības pamatojums, jo šim mērķim, saskaņā ar KLP SP izklāstu, plānots novirzīt tikai 2% no TM finansējuma, bet plānotā rādītāja vērtība ir 104,3%. Arī R.6 plānotajai vērtībai (106,3%) nav pievienots skaidrs aprēķins (ir tikai R6 skaitītājs un saucējs, bet ne šo vērtību aprēķins), tādēļ nevar pārbaudīt tās korektumu.

TKO2 ir jauna intervence, tādēļ ar to saistītos rezultātus (R.10 un R.11 atbilstošās vērtības) nevar viennozīmīgi novērtēt, jo tās balstītas uz potenciālu sagaidāmo interesi, kura plānota diezgan optimistiski.

SM4 rezultātu mērķa vērtību novērtēšanu būtiski apgrūtina tas, ka vairākas no intervencēm (īpaši LA 4.1, LA11, LA 10.3, TM 4.1, TM 4.5, TM 4.6) attiecinātas uz vismaz 5-22 vajadzībām un no intervences apraksta nav iegūstama informācija par to, kāda mērķa vērtība proporcija plānota tieši SM4 kontekstā.

LA 4.1 mērķa vērtība 671 projekts ir grūti novērtējama, jo projektu skaita rādītājs nedod iespēju izprast to ietekmes apjomu. Nav skaidrs kāda proporcija ar klimatu saistāmiem ieguldījumiem. Klimatam var, bet var arī nepiešķirt papildu atbalsta intensitāti (20-40%) - nav iespējams novērtēt.

LA 4.3 mērķa vērtība ir 372 meliorācijas projekti, bet no intervences apraksta nav gūstama informācija par to, cik projekti plānoti lauksaimniecības, cik meža zemē, kāda varētu būt projektu vidējā ietekmētā platība un vai tie ir stratēģiski plānoti teritorijās, kurās ir vislielākais potenciāls klimata pārmaiņu samazināšanai, palielinot CO2 piesaisti (meža meliorācijas sistēmu atjaunošana). Zinot tikai projektu skaitu un kopējo finansējumu, nav iespējams novērtēt mērķa vērtības atbilstību.

LA 7.1 mērķa vērtība ir neadekvāti zema attiecībā pret apmežošanai pieejamo mazproduktīvo lauksaimniecības zemi un jo īpaši attiecībā pret LIZ ar organisko augsni, kuras apmežošana dod vislielāko klimata pārmaiņu samazinājuma efektu. Organiskās augsnes apmežošana LIZ ir faktiski visefektīvākais Latvijai pieejamais pasākums (Latvijas SEG emisiju

prognožu ziņojumi un ZIZIMM pasākumu plāns) virzībai uz klimatneitralitāti 2050.gadā, kas ir Zaļā kursa virsmērķis. Šobrīd nav pieejama aktuāla kartogrāfiska informācija par organiskās augsnes izplatību, bet pētījumi liecina un Latvijas SEG inventarizācijā ziņojam organiskās augsnes platību LIZ – 159 000 ha. LA 7.1. mērķa vērtība 3500 ha vērtējama kā neadekvāti zema. Tās noteikšanā nevarētu dominēt iepriekšējo periodu aktivitātes pieredze, jo šā perioda intervencēm ir jāatbilst šā perioda klimata pārmaiņu samazināšanas mērķiem. Ikgadējā atmežošana Latvijā vēsturiski ir sasniegusi līdz 6 000 ha.

LA 7.2 mērķa vērtība - 120 projekti – nav novērtējama, jo projektu skaits nedod iespēju gūt priekšstatu par intervences prognozējamo ietekmi, trūkst atskaites vērtības. Papildus-intervences aprakstā minēts atbalsts valsts iestādēm meža ugunsdrošības uzraudzībai un kaitēkļu un slimību monitoringam un privātajiem meža īpašniekiem dabas katastrofās cietušo platību atjaunošanai. Nav skaidrs kā izvēlēta intervences mērķa vērtība un kāds varētu būt plānotais sadalījums starp valsts iestādēm un privātajiem īpašniekiem pieejamo atbalstu. Intervences aprakstā minētas attiecināmās izmaksas mežaudzes atjaunošanai, bet nav informācijas par attiecināmajām izmaksām ugunsdrošības uzraudzībai un kaitēkļu un slimību monitoringam. Novērtējums faktiski nav iespējams.

LA 8 mērķa vērtības 54 000 ha novērtēšanu apgrūtina tas, ka KLP SP nav pieejama informācija mērķa platības sadalījumu kopšanai un neproduktīvo mežaudžu nomaiņai. Mežaudžu savlaicīga kopšana samazinātu atmirusās koksnes daudzumu, kas ir viens no SEG emisiju avotiem, savukārt neproduktīvo mežaudžu nomaiņa ietver ievērojamu potenciālu CO2 piesaistes palielinājumam, ja tiek plānota pietiekamā platībā, bet šobrīd plānoto platību ir grūti identificēt.

LA10.2 uz SM 4 attiecināta tikai papildinoši, aprakstā uzsvars uz AAL ierobežošanu, kas nav saistāms ar klimata pārmaiņu samazināšanas ietekmēm, saistībā ar ogu dārzu ierīkošanu kūdrājos, mērķa vērtības atbilstību SM 4 vajadzībām novērtēt nav iespējams, jo KLP SP nedod informāciju par to cik no plānotajiem 8000 ha paredzēti ogulājiem kūdrājos, cik pārējo ilggadīgo stādījumu ierīkošanai un dārzeņu platībām. Atbilstoši Latvijas pētījumiem (LIFE Restore projekta rezultāti), atbalstam ilggadīgo stādījumu ierīkošanai izstrādātos kūdras purvos varētu būt tieša klimata pārmaiņas mazinoša ietekme. Pozitīvi, ka kūdrāji ilggadīgo augļu un ogu dārzu ierīkošanai noteikti par mērķteritoriju ar papildus atbalsta likmi. LA10.2 būtu nepieciešams skaidrāk iezīmēt sasaisti ar SM4.

LA10.3 mērķa vērtība, kas tiek attiecināta uz SM4, 44 494 lopu vienības varētu būt atbilstošs, jo pasākums ir jauns, nav aprobežs, grūti prognozējama aktivitāte. Intervence paredz gan SEG, gan amonjaka emisiju samazināšanu, SEG emisiju daļā attiecībā uz pagarināto ganīšanu. Ņemot vērā to, ka pie tieša un izmērāma vērtējuma apraksta attiecībā uz SM4 minēts “veicinot lauksaimniecībā saražotās amonjaka emisijas mazināšanu, kas sniegs ieguldījumu gaisa efektīvā pārvaldīšanā, īstenojot tādas darbības kā ganīšanas veicināšanu, tradicionālas liellopu ganības sezonas pagarināšanu”, izvērtējama iespēja intervenci attiecināt uz SM5. Papildus - viena no izvēlētajām aktivitātēm ir pagarinātā ganīšana – 160 dienas. Latvijā vidējais ganību periods ir 150 dienas. LLU pētījumi liecina, ka klimata pārmaiņu samazināšanas ietekmes palielināšanai (samazinās metāna emisijas) tas varētu tikt pagarināts par 30 dienām (180 dienas, no 1.maija līdz 30. oktobrim). Nav skaidrs pamatojums 160 dienu perioda izvēlei. Šī intervence vienlaicīgi tiek attiecināta arī uz SM9 rezultātu rādītājiem R44 par dzīvnieku labturības palielināšanu (22 247 lopu vienības) un R43 par AML lietošanas samazināšanu lopkopībā (72 000 lopu vienības).

LA 11 mērķa vērtību - 33000 lopu vienības bioloģiskajā lauksaimniecībā – grūti novērtēt attiecībā uz SM4, jo devums SM4 varētu būt saistībā ar bioloģisko piena lopkopību - SEG samazinājums saistībā ar citu barības devu lietošanu, kas kopumā nosaka mazāku izdalītā slāpekļa daudzumu, cita veida kūstmēslu apsaimniekošanas sistēmu un to, ka bioloģiskie piena lopu vairāk iet ganībās, tiem ir cita ģenētika un sagremojamība. Tomēr faktiskai efekta novērtēšanai ir nepieciešams nacionāls SEG emisiju faktors bioloģiskajai piena lopkopībai, kas šobrīd nav izstrādāts. Mērķa rādītāja novērtēšanu apgrūtina tas, ka atbalsts nav specifiski vērsts uz piena lopkopību un atbalstāmais piena lopu skaits nav nodalīts. KLP SP intervence LA11 lielākā mērā tiek attiecināta uz SM9 rezultātu rādītāju R43 par AAL lietošanas samazināšanu lopkopībā (138 491 lopu vienības).

TM 4.1 atbilstība SM4 mērķa sasniegšanai diskutabla, izvēlētā mērķa vērtība 4891 ha, ņemot vērā vajadzību skaitu (7), uz kurām tā attiecināta, neliela. Novērtējumam attiecībā uz SM4 mērķi trūkst atbalsta pētījumu datus.

TM 4.3 mērķa vērtība 200 000 ha varētu būt salīdzinoši maza, ņemot vērā kaļķošanas vajadzību Latvijā. VAAD augsnes agroķīmiskās analīzes dati liecina, ka aptuveni pusei no Latvijas LIZ ir paaugstināts skābuma līmenis un ik gadus vajadzētu kaļķot aptuveni 100 000 ha LIZ. Tomēr tā, kā šis ir jauns pasākums un aktivitāti grūti prognozēt, vērtība varētu būt atbilstoša.

TM 4.4 intervences saistību ar SM4 neaplicina Latvijā veiktu pētījumu datus. Intervence būtu saistāma un tās mērķa vērtība vērtējama SM5. TM4.4. mērķa vērtība noteikta nozīmīgā platībā. Tā kā šī ir salīdzinoši jauna prakse, tad vērtējams, ka definētā platība ir pietiekami ambicioza. Vērtējot intervences nosacījumus un atbalsta likmi, atzīmējams, ka tā ir salīdzinoši neliela, piemēram, trīskārtīgi zemāka par TM4.1. atbalsta likmi, kurā izpildāmo nosacījumu samērīgums nešķiet ievērojami lielāks.

TM 4.5 mērķa vērtība saistībā ar SM4 nav novērtējama, jo KLP SP nedod informāciju par to cik no 21 357 ha paredzēts attiecināt uz precīzo minerālmēslu iestrādi (SM4) un cik uz šķidrmēslu izkliedi (SM5).

TM 4.6 mērķa vērtība 453 713 ha ir samērīga, attiecinājums un SM4 samērā nosacīts – zālāja saglabāšana to nepārveidojot par aramzemi.

SM5 un SM6 lielākā daļa mērķa vērtību ir platības hektāros vai to īpatsvars. Tā kā daļa intervencu saglabājas no iepriekšējiem periodiem, tad KLP SP pamatots, ka mērķa vērtības ņemtas vērā balstoties uz rezultativitāti un finansējuma apguvi līdzšinējos pasākumos, veidojot zināmu pēctecīgumu, kas ir pamatoti. Taču atzīmējams, ka vairākos Agrovīdes un vides pasākumos publiskā finansējuma ierobežojumu dēļ ir bijis noteikts maksimālais atbalstāmo platību limits, kā arī noteikti ierobežojumi atsevišķos gados jaunu saistību uzņemšanai. Ņemot vērā, ka KLP SP ir mainīta konceptuālā pieeja, ieviešot ekoshēmas, iepriekšējos periodos bijusi raksturīga augoša interese par intervencēm gadu griezumā, kā arī ir vairākas jaunas intervences, lai sasniegtu definētās mērķa vērtības, nepieciešams paredzēt aktīvas informatīvās kampaņas un pirmajos gados neierobežot saistību uzņemšanos par jaunām papildu platībām. Galvenokārt saistībā ar platību maksājumiem pozitīvi vērtējams maksājumu kalkulators, kurš KLP SP izstrādes laikā tika publicēts vadošās iestādes mājas lapā. Tas laicīgi deva iespēju atbalsta saņēmējiem iepazīties ar plānotajām izmaiņām, sniegt priekšlikumus, kā arī apliecina publiskā finansējuma sadalījuma un atbalstāmo platību plānošanā izmantota padziļināta datu analīze.

LA4.3, LA4.5, LA4.6 kā mērķvērtības definēts darbību skaits (projekti), kuri paši par sevi neļauj novērtēt mērķa vērtību atbilstību, jo tiem ļoti svarīgas ar projektiem ietekmētās

platības. Tikai LA4.6. definēts, ka paredzēta 1 300 ha zālāju atjaunošana. Pirmšķietami secināms, ka šāds projektu skaits ir reāls, taču tas nav ambiciozs. Ieteicams starposmos izvērtēt rezultāta rādītājus, tsk., pievērst uzmanību ietekmētajām platībām un lemt, vai mērķvērtības nebūtu palielināmas.

LA10.1, LA10.2, LA10.5 un LA12 mērķa vērtības tiek balstītas uz faktiski tādu pašu līdzšinējo intervencu rezultātiem, nedaudz paaugstinot mērķa vērtības, līdz ar to tās atbilst esošajai situācijai. Atbilstoši ES stratēģiskajos dokumentos minētajam mērķim par bioloģiskās lauksaimniecības platību īpatsvaru 25% apmērā, Latvijā intervencei LA11 izvēlēta lielāka mērķa vērtība- 19%, salīdzinot ar patlaban esošo – 15%. Tomēr šādas mērķa vērtības sasniegšanai veidojas vairāki izaicinājumi, pirmkārt, jau saistībā ar to, ka tiek mainīta pieeja atbalsta likmēm, lielākoties samazinot pamatlikmes, taču piedāvājot vairākas papildu iespējas ekoshēmās un citās intervencēs. KLP SP nepieciešams dot skaidrojumu kā šādas izmaiņas varētu ietekmēt atbalsta saņēmēju aktivitāti un kopējos ieņēmumus. Kopumā mērķa vērtība vērtējama kā atbilstoša.

TM4.1. - TM4.7. ekoshēmās mērķa vērtības balstītas uz atbalstīto hektāru īpatsvaru. Pretstatā LA intervencēm ekoshēmu pieeja ir jauna, tāpēc, lai novērtētu mērķvērtību atbilstību, svarīgi zināt kādas ir esošās platības atbilstoši plānotajiem nosacījumiem ekoshēmās? Piemēram, saistībā ar TM4.1. būtiski zināt kādas platības jau patlaban tiek apsaimniekotas atbilstoši izvirzītajiem nosacījumiem, lai novērtētu, cik reālas un ambiciozas ir izvirzītā mērķa platības. Līdzšinējie pētījumi liecina, ka jau patlaban Latvijā dominējošā augmaiņas prakse aramzemēs ir ar vienu kultūraugu (kvieši) 3 gadus pēc kārtas. Tāpat ievērojami ieguldījumi iepriekšējos periodos precīzajās mēslošanas iekārtās ar atbalstu arī mēslošanas plānu izstrādei ir veicinājuši to, ka mēslošanas plāni ir kļuvuši par laukaugu audzēšanas nozīmīgu sastāvdaļu. Tāpat AAL lietošanas uzskate jau tiek pieprasīta saskaņā ar normatīvajiem aktiem. Līdz ar to TM4.1. noteiktā mērķplatība visticamāk Latvijā jau ir sasniegta un iespējams pat pārsniegta un kļuvusi par normālu lauksaimniecisko praksi augkopības saimniecībās. Līdz ar to arī pastāv risks, ka atvēlētais finansējums būs nepietiekams. TM4.1. kontekstā nepieciešams izvērstāks pamatojums šādas mērķa vērtības izvēlei.

TM4.2. kā rezultāta rādītājs izvēlēts R34. - *Ainavas iezīmju saglabāšana: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības (ILZP) īpatsvars, kurā noteiktas atbalstītas saistības pārvaldīt ainavas iezīmes, tostarp dzīvžogus un kokus.* Jau minēts, ka šī intervence tieši saistāma ar SM5 (t.sk., izmainot nosaukumu), līdz ar to arī šai intervencei atbilstošs ir R22. Definētā mērķa vērtība ir atbilstoša, taču ieteicams šo ekoshēmu sākotnēji vismaz pirmos 2 gadus ieviest tikai ĪJT un riska ūdensobjektos, kuros prioritāri novēršamas piesārņojuma no lauksaimniecības noteces.

TM4.3. risināmā vajadzība Latvijā ir ļoti aktuāla, lai uzlabotu stāvokli mērķa vērtībai jābūt lielākai. Taču intervences mērķa vērtība noteikta atbilstoši pieejamajam finansējumam. Tā kā nozīmīgas augsnes kvalitātes problēmas ir konstatētas bioloģiskajās saimniecībās tieši aramzemēs, tad ieteicams šo ekoshēmu sākotnēji ieviest tikai bioloģiski apsaimniekotās platībās.

TM4.6. intervences mērķa vērtība aptver ievērojamu daļu no zālāju platībām. Jau minēts, ka šī intervence saistāma arī ar SM6 un tādējādi nebūtu pamatota aramzemē sēto zālāju iekļaušana tajā. Kopumā mērķa platība ir izvirzīta par lielu, jo ar lopkopības saimniecībām saistītie zālāji neaptver tik nozīmīgas platības. Tāpēc nepieciešams sniegt detalizētāku izvērtējumu TM4.6. mērķa rādītājam.

TM4.7. mērķa platībās iekļautas praktiski visas bioloģiskās lauksaimniecības platības. Ņemot, ka plānots palielināt bioloģiski apsaimniekotās platības līdz 19%, lai precīzi novērtētu mērķa rādītāja atbilstību, nepieciešams KLP SP iekļaut arī plānoto sadalījumu starp ilggadīgajiem zālājiem, aramzemē sētiem zālājiem, laukaugu platībām un ilggadīgajiem stādījumiem. Tāpat būtiski zināt, kāds ir faktiskais šobrīd lopu blīvums uz zālājiem saimniecībās, lai novērtētu, cik no saimniecībām spēs izpildīt nosacījumos prasīto blīvumu 0,4 LLV/ha. Balstoties uz nozares raksturojošiem rādītājiem atzīmējams, ka šī mērķa platība patlaban ir ambicioza. KLP SP īstenošanas pirmajos gados tā netiks sasniegta, taču uz 2027. gadu šāda mērķa sasniegšana ir būtiska. Rādītāja sasniegšanai svarīga sinerģija ar citām KLP intervencēm.

SM7 ir atbilstošs un pamatots izvēlētais mērķa rādītājs R36^{PR} un sasniedzamās iznākuma vērtības intervencē TM3 ir 4100 jaunais lauksaimnieks (O.22, lai gan pēc EK rekomendācijām tām būtu jābūt O6) un intervencē LA6 ir 1018 jaunie lauksaimnieki (O.25).

Ņemot vērā iepriekšējo pieredzi var teikt, ka mērķa vērtības **SM8** ir reālistiskas. Rezultātu mērķa vērtības un finanšu plānošana katrai interevencei ir vērsta uz rezultātu sasniegšanu. Ir ņemta vērā iepriekšējā periodā līdzīgu intervenču pieredze, saņēmēju pieredze un ieviešanas kapacitāte, atbilstoši dati, par ko ir atsauce skaidrojumos. Tomēr, ne visur tas parādās skaidrojumos. Izvēlētie avoti ir atbilstoši, tomēr ne visur pietiekami. Piemēram, trūkst vērtējuma par esošo periodu stratēģiju ieviešanu, kas pamatotu mērķa vērtību atbilstību vajadzību apjomam. Ņemot vērā faktu, ka nav izvēlēti specifiski rādītāji LEADER gadījumā, uz ko balsta SM8 mērķa ieviešanu, nav iespējams pilnvērtīgi atbildēt uz šo jautājumu. Plānotās rādītāju vērtības balstās vairāk uz iepriekšējo pieredzi un paredzamo plānoto naudas apjomu. SM8 trūkst kritiska vērtējuma par LEADER ieviešanu, kur dažādiem VRG bija ļoti atšķirīgs progress, lai ieviestu projektus. Vai to ietekmēja zināšanu trūkums, administrācijas motivācija, pieejamā finansējuma apjoma vai procedūras sarežģītība? Atbildot uz šo jautājumu var tikt piedāvāti atšķirīgi risinājumi. Problēmas ar sarežģītu procedūru KLP SP tiek lietotas piedāvājot vienkāršotas shēmas, piemēram jauniešiem.

SM9 pēc EK rekomendācijām mērķa rādītājs R43 un R44 neaptver visu SM9 daudzpusējo mērķi un ir saistīts ar dzīvnieku labturību un AML samazināšanu, tomēr KLP SP ir pilnvērtīgi aprakstīta intervenču sasaiste ar SM9 vajadzībām un tiešo intervenču (LA10.3, LA11) attiecināmību uz R43 un R44.

Ņemot vērā iepriekšējo pieredzi var teikt, ka mērķa vērtības **SMH** ir reālistiskas. Rezultātu mērķa vērtības un finanšu plānošana katrai interevencei ir vērsta uz rezultātu sasniegšanu. Ir ņemta vērā iepriekšējā periodā līdzīgu intervenču pieredze, saņēmēju pieredze un ieviešanas kapacitāte, atbilstoši dati, par ko ir atsauce skaidrojumos. Tomēr, ne visur tas parādās skaidrojumos. Izvēlētie avoti ir atbilstoši, tomēr ne visur pietiekami. Piemēram, trūkst pētījumu, kas pamatotu mērķa vērtību atbilstību vajadzību apjomam. Nav pamatotu datu – cik tad vajag, piemēram, apmācīt cilvēkus, cik saimniecībām būtu interese izmantot digitālās tehnoloģijas, kāda ir pašreizējā situācija utml. Plānotās rādītāju vērtības balstās vairāk uz iepriekšējo pieredzi un paredzamo plānoto naudas apjomu.

Saistībā ar SMH ir minēts par zināšanu trūkumu par daudzām tēmām, bet nav norādīts, vai tas ir tāpēc, ka nav intereses no labuma guvējiem, vai arī pakalpojuma sniedzējs nevar piedāvāt kvalitatīvu saturu. Atbildot uz šo jautājumu var tikt piedāvāti atšķirīgi risinājumi. Konsultantu kapacitāte tiek paredzēta uzlabot ar mācībām. Vēlā sadarbības intervences uzsākšanas prakse iepriekšējā periodā tiek labota paredzot LA16.1 projektus pārbīdot uz perioda sākumu, lai varētu izmantot pieredzi jau plānotajā periodā.

5. *Sniegtajā mērķa vērtību pamatojumā ir ņemti vērā iepriekšējie faktori un tas atbilst vajadzību novērtējumam.*

SM1: SVID un vajadzību novērtējumā ir ļoti uzsvērta nepieciešamība celt īpaši mazo un vidējo saimniecību ienākumus, kā arī līdzsvarot ienākumus starp saimniecību lieluma grupām, saglabājot stabili pamatienākumu atbalstu mazajām saimniecībām. Dati rāda, ka pastāv krasas (vairākas reizes) ienākumu atšķirības starp attiecīgām saimniecību grupām, rēķinot uz vienu nodarbināto. Ienākumu nevienlīdzība ir uzsvērta vairākos pētījumos kā viens no būtiskiem faktoriem, kas sekmē lauku depopulāciju. Taču finanšu plāns ienākumu izlīdzināšanai paredz atvēlēt vienīgi minimāli pieļaujamus 10%, un arī tikai kopā ar mazo saimniecību maksājumu (TM1.1), šādā veidā paredzot pat atkāpi no KLP SP Regulas. Plānotais rezultāts R.6 paredz, ka tiešmaksājumu īpatsvars saimniecībām, kas mazākas par vidējo, būs tikai 106,3%, kas nenodrošina nozīmīgu ienākumu līdzsvarošanu. KLP SP neparedz arī mazo saimniecību stāvokļa uzlabošanu, salīdzinot ar esošo situāciju, jo maksājums mazajiem lauksaimniekiem (TM1.1) saglabājas esošajā zemajā līmenī (500 EUR / saimniecību), tādējādi neuzlabojot to ienākumu līmeni. Tādēļ novērtējuma veicēju ieskatā mērķa vērtību pamatojumā iepriekšējie faktori attiecībā uz mazo un vidējo saimniecību ienākumu celšanu un līdzsvarošanu saimniecību grupās nav pietiekami ņemti vērā un neatbilst attiecīgo vajadzību prioritātei.

SM2: Vajadzību aptvērums šajā mērķī ir plašs, tādēļ plānotais rezultāts R.9 – 0,86% atbalstītas saimniecības modernizācijā un pārstrukturizācijā – vērtējams kā ļoti mazs īpatsvars, lai to uzskatītu par pietiekamu. Lai arī iepriekš veiktajos pētījumos norādīts, ka atbalsts būtu jāsniedz mērķētāk, nevis ikvienam gribētājam, tomēr tik zems īpatsvars nevar sniegt nozīmīgu ieguldījumu konkurētspējas celšanā un orientācijā uz tirgu. Tiesa, šajā skaitā neietilpst atbalsts mazo lauku saimniecību attīstībai, ko plānots mērīt ar rādītāju R.42, taču arī šī rādītāja vērtība (2000) nozīmē, ka atbalstam varēs kvalificēties mazāk kā 10% no atbilstošā lieluma grupā atrodošos saimniecību kopskaita (SI no 2000 līdz 15 000 EUR). Taču situācijas aprakstā minēts, ka orientētas uz attīstību ir ap 25% ļoti mazo un 40-50% mazo saimniecību, taču to kavē resursu trūkums. Trūkst intervencu ļoti mazo (ar SI līdz 2000 EUR) saimniecību ielešanai tirgū, lai arī kā viens no būtiskākajiem negatīvajiem konkurētspējas aspektiem ir minēts liels skaits saimniecību, kuras nepārdod savu produkciju. Vai arī šīs saimniecības nav jāsaista ar SM2, bet gan SM1.

Intervencu plānošanā nav norādīts uz atšķirīgu teritoriālo pieeju, ņemot vērā saimniecību struktūru dažādos reģionos. Situācijas aprakstā ir norāde, ka saimniecību lieluma struktūra dažādos reģionos būtiski atšķiras, taču KLP SP nav norādīts, ka to plānots ievērtēt atbalsta sadalījumā pa reģioniem.

SM3: Plānotie mērķi nav ambiciozi, taču vērtējami kā samērīgi, ņemot vērā līdzšinējo pieredzi atbalsta izmantošanā un potenciālo pieprasījumu.

SM4: Kā minēts pie iepriekšējā punkta, lielākajai daļai SM4 intervencu nav iespējams novērtēt vai tās spēs pietiekamā mērā risināt vajadzības, ņemot vērā plānoto mērķa platību, jo KLP SP nedod iespēju identificēt mērķa vērtības tieši attiecībā uz SM4 vajadzību apmierināšanu. Tomēr atsevišķām intervencēm ir skaidri redzama nespēja risināt vajadzību, ņemot vērā mērķa vērtību – it īpaši tas attiecas uz LA 7.1, kas pēc būtības ir viena no potenciāli visefektīvākajām SM4 intervencēm, bet ieguldījuma apmēram būtu jābūt ievērojamākam, ņemot vērā neseno ES klimata mērķu palielinājumu gan periodā līdz 2030., gan 2050. gadam. Piemēram, intervences, kas vērstas uz CO2 piesaistes palielināšanu meža apsaimniekošanā un organisko augšņu apmežošanu varētu dot patiešām būtisku ieguldījumu virzībā uz

klimatneitralitātes mērķa sasniegšanu, ja to mērķa rādītāji būtu ambiciozāki un atbalsts precīzāk vērst, īpaši attiecībā uz organiskās augsnes apmežošanu.

SM5 noteiktas vislielākās mērķa platības, kopumā tās atbilst definēto vajadzību virzienam. Taču mērķvērtības, to noteikšanas metodoloģija un izmantotie apsvērumi KLP SP nav aprakstīti. Tādējādi, lai novērtētu ar intervencēm aptverto platību spēju nosegt vajadzības nav pietiekamas informācijas.

SM6 vienīgais raksturīgais sasniedzamais rezultātu rādītājs, kas attiecas tieši uz šo mērķi biodaudzveidībai, ir R31 Dzīvotņu un sugu saglabāšana. Platības ziņā ES zālāju biotopiem mērķis ir atbilstošs attiecībā uz nacionāliem mērķiem. Mežiem nav SM6 mērtiecīgu intervencu, tādēļ nav izvirzīta mērķplatība.

SM7: KLP SP izvēlēts ievērojams mērķvērtību palielinājums SM7 intervencēm, salīdzinājumā ar LAP2014-2020, un sasniedzot šīs mērķvērtības, tiks veikts līdz šim lielākais ieguldījums paaudžu nomaņas sekmēšanā. SM7 sasniegšanā tiks atbalstīti 1018 jaunie lauksaimnieki (LA6.), kas ir būtisks palielinājums, ja salīdzinām ar jaunajiem lauksaimniekiem sniegto atbalstu iepriekšējos periodos, kur II pīlāra ietvaros tika atbalstīti 382 jaunie lauksaimnieki LAP 2007-2013 periodā un 395 lauksaimnieki LAP 2014-2020 ietvaros (uz KLP SP sagatavošanas brīdi). LA6 intervencei ir iznākuma rādītājs O25. un tas ir atbilstošs. Intervencei TM3 iznākuma rādītājs nav norādīts, bet pēc sasniedzamā iznākuma lieluma noprotams, ka tie būs 4100 atbalstīti jaunie lauksaimnieki (O25.), lai gan pēc EK rekomendācijām uz TM3 būtu jāattiecinā rezultāta rādītājs O6. Intervences TM3 plānotais rādītājs paredz, ka turpmākos 5 gados jauno lauksaimnieku skaits palielināsies par nepilniem 1000 lauksaimniekiem (lielākais JAL saņēmušo skaits LAP 2014-2020 periodā ir bijis 3669 jaunie lauksaimnieki 2019. gadā).

SM8 izvēlētā mērķa vērtība R38 ir 100%. No skaidrojuma neizriet, kādēļ esošā sasniegtā mērķa vērtība, kas jau ir 100% tiek izvēlēta kā sasniedzama 2029.g. Mērķa vērtība arī neizriet no vajadzībām, kas ir SM8. Tekstā norādīts, ka mainoties administratīvajam iedalījumam var samazināties VRG skaits, tomēr tas paliek 100% apjomā.

SM9 ir daudz ietverošs mērķis un tam attiecinātās intervences pārklājas ar citiem SM. Mērķim nav izvirzīti konkrēti sasniedzamie rezultāti, kas būtu vērsti tikai uz šo mērķi, bet ikvienas attiecinātās intervences sasniegtie rezultāti sekmēs arī SM9 sasniegšanu lielākā vai mazākā mērā. Grūti novērtēt, cik lielā mērā tiks sasniegtas/atrisinātas mērķī izvirzītās 10 vajadzības, jo EK rekomendētais rezultātu rādītājs paredz šī mērķa panākumus vērtēt caur R43 un R44 skatījumu. Līdzīgi arī citās uzrādītajās intervencēs varēs fiksēt, cik hektāru vai klientu ir atbalstīti, tomēr būs grūti novērtējama to ietekme uz SM9.

SMH R1 tabulā norādītā mērķa vērtība attiecībā uz LA16.1 (90 cilvēki) ir apšaubāma, jo attiecas uz 30 EIP, kas ir 3 cilvēki uz vienu EIP grupu kā labuma guvēji. Līdz ar to nav skaidra kopējā mērķa vērtība, kas veido kopsummā no visām paredzētajām intervencēm, kas attiecas uz SMH. Kopējais apmācīto/ konsultēto/ no demonstrācijām un informēšanas ieguvušo skaits ir 23025, kas salīdzinoši ar iepriekšējo periodu ir mazāk. No pamatojuma tas neizriet, jo vajadzības pēc jaunām zināšanām ir aktuālas un palielinās, ņemot vērā jaunās klimata, vides, digitalizācijas, inovāciju nepieciešamības. R3 vērtība, kas attiecas uz LA4.1. veido salīdzinoši niecīgu daļu no saimniecībām.

6. Ar vidi un klimatu saistītiem KLP SP saistītu rezultātu rādītāju mērķos ir ņemta vērā KLP SP vides un klimata arhitektūra un jau noteiktie ilgtermiņa valsts mērķi, kā noteikts SPR priekšlikuma XI pielikumā minētajos instrumentos.

KLP SP vides un klimata arhitektūra pēc to uzbūves struktūras ir ņemta vērā. Tomēr iztrūkst aprakstu un pamatojumu, piemēram, kā plānots sasniegt NAP 2021-2027 definēto LPI pieaugumu (līdz vērtībai 120), ja tas patlaban ir ar samazinājuma tendenci. Vai kā palielināsim ūdensobjektu īpatsvaru ar labu un augstu ekoloģisko kvalitāti (no 21% uz 35%), ja ĪJT un riska ūdensobjektos plānotās intervences ir vispārīgas un balstītas uz pamata pasākumiem, kuri atbilst vai ir ļoti tuvu esošajai lauksaimniecības praksei.

Latvijā kopumā izvirzītie klimata pārmaiņu samazināšanas mērķi KLP SP nav aprakstīti un līdz ar to var uzskatīt, ka netiek atbilstoši ņemti vērā. Intervences un mērķa rādītāji plānoti aptuveni, balstoties uz NEKP identificētajiem pasākumiem, bet rezultātu rādītāju mērķa vērtībām nav sasaistes ar konkrētu mērķu sasniegšanu, tā atpaliek no NEKP mērķa vērtībām un līdz ar to nav arī mērķtiecīgas virzības uz Latvijas klimata pārmaiņu samazināšanas mērķu sasniegšanu lauksaimniecības un meža sektoros. Rezultātu rādītāju plānošanā nav ņemts vērā Fit to 55 izvirzītais ES un nacionālo klimata mērķu palielinājums periodā līdz 2030. Īpaši var uzsvērt to, ka nav ņemts vērā ZIZIMM sektora ambiciozais klimata mērķu palielinājums laika periodā 2020-2030 un tas, ka ZIZIMM sektoram 2050.gada klimatneitralitātes mērķa sasniegšanā ir būtiska loma – nepieciešamas mērķtiecīgas darbības CO2 piesaistes palielināšanā jau tagad, jo attiecībā uz mežu nav iespējami īstermiņa risinājumi. Ar ZIZIMM sekotru saistītās intervences ir precīzi vērstas, bet saistībā ar to nepietiekamajām mērķa vērtībām, nedos pietiekamu devumu Latvijas klimata pārmaiņu samazināšanas mērķu sasniegšanā.

7. Stratēģijā un intervences plānošanā ir ņemta vērā pastiprinātās nosacītības loma (prasību, ambīciju, aptvēruma utt. ziņā).

SM1 intervencē TM2, kas paredzēta ienākumu pārdalei par labu mazākām lauku saimniecībām, nav noteikts maksimālais saimniecību lielums, kas būtu tiesīgas saņemt attiecīgo maksājumu. Līdz ar to attiecīgās intervences nosacījumus var vērtēt kā nepietiekami vērstus uz to, lai atbalsts sasniegtu attiecīgo mērķgrupu. Neierobežojot saimniecību lielumu šī maksājuma saņemšanai, praktiski saimniecības ar lielāku platību saņems lielāku šī maksājuma apmēru. **SM2:** intervencēs, kas plānotas konkurences palielināšanai, ir plānots ļoti neliels saņēmēju skaits un īpatsvars no saimniecību kopskaita (piemēram, rādītāja R.9 mērķvērtība ir tikai 0,86% no saimniecību kopskaita). Atbilstoši aprakstītajiem nosacījumiem, potenciālo saņēmēju, kā arī atbalsttiesīgo darbību loks ir ļoti plašs, taču nav sniegts detalizēts apraksts, kādā veidā projektu pieteikumi tiks prioritizēti. Līdzšinējie novērtējumi, kuru rezultāti konspektīvi izklāstīti arī situācijas aprakstā, norāda uz vajadzību veikt mērķētas investīcijas konkrētu aktuālo vajadzību risināšanai.

SM3 ir izvirzītas pietiekami detalizētas prasības, kas ir samērotas ar intervencēm izvirzītajiem mērķiem.

SM4 intervences lielākoties ietver pietiekami detalizētus nosacījumus platību atlasei, bet iztrūkst informācija par sadalījumu attiecībā uz konkrētām intervences darbībām, ja tādas intervencē ir paredzētas vairākas.

5. Rezultatīvātes un lietderības novērtējums (2.posms)

5.1. Cik lielā mērā piešķirtie budžeta resursi atbilst KLP SP specifiskajiem mērķiem?

17. Pielikumā apkopota informācija par visām intervencēm paredzēto finanšu piešķirumu un to īpatsvaru attiecīgās programmas un visa KLP SP ietvaros.

SM1-SM3: Iepriekšējo periodu mācības un atziņas, kā arī situācijas analīze ir ņemti vērā daļēji, kā jau aprakstīts 1.1.punktā. KLP SP finanšu sadales plāns paredz skaidru sadalījumu tiešajos maksājumos, sektorālajās intervencēs un lauku attīstības intervencēs. Salīdzinoši lielāka daļa finansējuma novirzīta SM1, lai arī iepriekšējā perioda mācības liecina par nepietiekamu finansējumu SM2 pasākumos. Piešķirtie budžeta resursi ir kopumā atbilstoši izvirzītajām mērķa vērtībām, izņemot R7 (atbalsta palielinājums lauku saimniecībām, kas atrodas apgabalos ar specifiskām vajadzībām), kur pašreizējais finanšu piešķirums var nenorošināt mērķvērtības sasniegšanu. Nav skaidrs arī R6 vērtības aprēķins, tādēļ tā sasniegšanas iespēju pašlaik nevar precīzi novērtēt.

Neatbilstoši palielināts vai samazināts intervenču ieviešanas finansējums, vērtējot uz vienu vienību, nav konstatēts.

SM4: Līdzšinējos KLP ieviešanas periodos nav bijis pietiekami apjomīgs un efektīvs ieguldījums SEG emisiju samazināšanā lauksaimniecības nozarē, patlaban sagatavotā KLP SP ir vērsta, lai ieguldījumu emisiju samazināšanā palielinātu. LA 8 intervencē nav skaidri nodalīts atbalsta apjoms mežaudžu kopšanai un neproduktīvo audžu nomaīnai. Paredzētais finansējums LA8 liek noprast, ka neproduktīvo mežaudžu nomaīnai paredzēta tikai neliela finansējuma daļa, kas neveicinās vēsturiski ļoti zemo ikgadējo rekonstruktīvo ciršu platību. Plānotais atbalsta apjoms var nodrošināt kopšanas ciršu īstenošanu vēsturiski līdzšinējā ikadējā platību apjomā, bet neveicinās neproduktīvo mežaudžu nomaīnu.

SM5-SM6 plānotais publiskais finansējums un aptvertās platības ir nozīmīgas. KLP SP minēts, ka vides un klimata mērķiem atvēlētais publiskais finansējums pārsniedz 50%, precīzi to neuzskaitot, taču tas ļauj secināt, ka nākamajā periodā vides un klimata mērķu sasniegšanai no TM un LA intervencēm tiek novirzīti 1,8 mljrd. EUR. Intervencu saiknes ar SM novērtējums liecina, ka lielākā daļa no šī finansējuma veidojas no intervencēm, kuras virzītas uz vairākiem SM un kurām tiešs ieguldījums SM4-SM6 nav sagaidāms. Tā kā daudzas intervences tiek saglabātas no iepriekšējiem periodiem, tad lielākoties nospraustās mērķa vērtības un atvēlētais publiskais finansējums ir balstīts uz iepriekšējo pieredzi. Pēc finansējuma nozīmīgākās lauku attīstības intervences ir bioloģiskā lauksaimniecība LA11., kurai atvēlēti 56% no agrovīdes finansējuma. Nozīmīgs agrovīdes publiskais finansējums atvēlēts arī emisiju mazināšanai lopkopībai LA10.3. un zālāju apsaimniekošanai LA10.5. Salīdzinot plānotos ieguldījumus vides un klimata mērķos savstarpēji, secināms, ka nozīmīgākie ieguldījumi paredzēti augsnes uzlabošanā, salīdzinoši vismazāk ūdens kvalitātes un bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā. KLP SP nav iekļauts likmju aprēķina pamatojums, vairākām platību maksājumu intervencēm tas ir mainījies un klāt nākušas arī jaunas intervences, tāpēc nepieciešama likmju aprēķina aktualizācija.

SM7 paredzēto atbalstīto jauno lauksaimnieku skaits pārsniedz iepriekšējos periodos atbalstīto jauno lauksaimnieku skaitu par 158% (salīdzinājumā ar LAP 2014-2020) un finansējums ir uzskatāms par atbilstošu, lai sasniegtu noteiktās mērķvērtības.

SM8 LEADER radītās darbavietas (apstiprinātajiem un ieviestajiem projektiem) pārsniedz plānoto 8 reizes, kas liecina par intervences efektivitāti.

SMH Pārsvārā naudas aprēķinam ir izmantots iepriekšējā perioda finanšu aprēķins, korigējot to attiecībā pret plānotā rezultāta finanšu apjomu. Nav datu par sadārdzinājuma un citu risku analīzi attiecībā pret dažādām intervencēm. Piemēram, SMH apmācīto skaits ir 117%, konsultēto skaits 200%, EIP grupu skaits 200%, atbalsts jaunu produktu izstrādei 132%, kas liecina par minēto intervenču nepieciešamību un pieprasījumu.

Ja ir resursu pārbīde starp TM, TKO un LAP, vai tas ir skaidri noteikts fin. plānā un vai ir pamatots, kā tas plāno sasniegt KLP specifiskos mērķus?

Finanšu plāns paredz finanšu pārdali no I uz II pīlāru. Tas attiecas uz intervencēm LA4.1., LA4.2. un LA6. Šī pārdale saistīta ar **SM2**, **SM4** un **SM7**. Nozīmīgas izmaiņas publiskā finansējuma sadalē saistāmas ar t.s. jauno zaļo arhitektūru, jo īpaši liels finansējums novirzīts ekoshēmām. Sagatavotajā KLP SP ekoshēmu finansējums gandrīz 2 reizes pārsniedz LA intervencēm atvēlēto. Esošais pamatojums nesniedz skaidrojumu šādai izvēlei. Ņemot vērā līdzšinējo ekoshēmu veidošanas pieeju (1 gada saistības ar viegli izpildāmiem nosacījumiem), lai sniegtu nozīmīgāku KLP SP ieguldījumu vides un klimata mērķu sasniegšanā, nepieciešams kā minimums izlīdzināt publiskā finansējuma sadalījumu starp ekoshēmu un LA vides intervencēm.

Investīciju atbalstam (**SM2**) ir paredzēta pārdale no I pīlāra 40 milj.EUR apmērā. Tajā skaitā, 31 milj. EUR plānoti LA4.1 intervencei vidējo saimniecību atbalstam, 7 milj. EUR finanšu instrumentam LA4.1. intervencē, bet 2 milj. EUR – finanšu instrumentam LA4.2 intervencē. Ievērojot, ka investīcijām šajā KLP SP ir plānots ļoti neliels līdzekļu apjoms ar ievērojamu samazinājumu pret iepriekšējo periodu, šāda pārdale ir uzskatāma par pamatotu un nepieciešamu labākai mērķu sasniegšanai.

Ievērojami līdzekļi (34 milj. EUR) tiek pārdalīti jauno lauksaimnieku atbalstam (**SM7**), kur 6 milj. EUR domāti finanšu instrumentam LA6 intervences ietvaros. Atbilstoši EK regulas nosacījumiem, jauno lauksaimnieku atbalstam (LA6.) no I pīlāra ir pārdalīti 28 326 643 EUR un no finanšu instrumenta 6 milj. EUR, tādējādi par 34 326 643 EUR palielinot LA6. finansējumu. Intervencei LA6. *Gados jaunu lauksaimnieku darījumdarbības uzsākšana (69.pants) Saimniecības dibināšanai - vienreizējs maksājums, t.sk. finanšu instrumenta veidā* finansējums ir 41 946 904 EUR un tas veido 5,5% no kopējā LAP un 1,68% no kopējā KLP SP budžeta.

Ir skaidrs pamatojums tam, kā budžeta līdzekļi ir piešķirti plānotajām intervencēm dažāda veida nozarēm, reģioniem, atbalsta saņēmējiem utt.

SM1 ir sniegts pamatojums budžeta piešķirumam dažādiem saņēmējiem, tomēr nav pamatots konkrētu likmju lieluma aprēķins, it īpaši pārdalošajam maksājumam un ISIP diferencētajai daļai. Nav skaidra pamatojuma, kādēļ nav ierobežota TM2 saņēmēju maksimālā platība. Nav pietiekami ievērtēti reģionālie aspekti, lai tiktu veikta ienākumu izlīdzināšana pa reģioniem (TM1 diferencētā daļa). Nozaru aspekti un tām nepieciešamais atbalsta likmju apjoms ir vērtēti, lai arī saistītajam atbalstam (TM5) nav skaidri norādīts konkrētu likmju piešķiruma pamatojums plānotajai likmei attiecībā pret maksimālo (vajadzību).

SM2 ir skaidrs finansējuma piešķirums dažādām saņēmēju grupām. Intervencē LA4.1. ir planots budžeta dalījums pa saimniecību lielumiem un nodalīta aploksne kooperatīviem, kā arī sniegta norāde, ka tiks ievērots reģionalizācijas princips. Tomēr nav atrodami konkrēti aprēķini, kas pamato piedāvāto līdzekļu dalījumu.

SM3 ir skaidrs piešķirums plānotajām intervencēm, kas balstīts LAP 2014-2020 pieredzē un prognozētajā pieprasījumā jaunajā periodā. Nozaru dalījumu nosaka atsevišķas intervences (TKO1 - dārzeni un augļi, TKO2 - citi sektori), detalizētāku sadalījumu intervenču ietvaros neparedzot. Savukārt TKO3 intervences, kas pēc savas uzbūves ir līdzīgas (lai arī ar atšķirībām, ietverot bioloģiskās daudzveidības aspektus), ir attiecinātas uz SM1. Tam būtu nepieciešams skaidrojums.

SM4-6 publiskā finansējuma sadalei KLP SP ir parādīta to atbilstību gan stratēģiskajiem mērķiem, gan to apakšvirzieniem - klimats, augsne, gaiss, ūdens, biodaudzveidība, ainava, kā arī pārtikas kvalitāte un labturība. Izmantotā pieeja vērtējama kā atbilstoša, tā ļauj labāk saprast KLP SP ieguldījuma atsevišķos virzienus. Tāpat aprakstos un pamatojumos ir minētas mērķteritorijas dažādiem vides aspektiem, piemēram, Natura 2000, ĪJT, riska ūdensobjekti. Lai panāktu lietderīgāku KLP SP ieguldījumu, nepieciešams mērķteritorijas un citus atbalsta saņemšanas kritērijus iestrādāt arī saistītajos normatīvajos aktos. KLP SP iesniegtie pamatojumi finansējuma sadalījumam nav pietiekami detalizēti, tie vairāk apkopoti tabulu veidā, taču daļa informācijas ir prezentēta publiskajās sanāksmēs, nepieciešams šo informāciju iekļaut arī KLP SP.

SM7 ir skaidrs finansējuma piešķirums plānotajām intervencēm. KLP SP aprakstā nav norādīts finansējuma iedalījums reģionālā vai nozaru griezumā, lai gan šāda pieredze ir bijusi LAP 2014-2020 ietvaros.

SM8 LA19 ir skaidrojums par finansējuma attiecināmību uz teritorijām – LEADER teritorija – visa LV izdalot valsts pilsētas, kur ir atšķirīgs atbalsts uz Pierīgas novadiem. Tajā pašā laikā sadaļā 4.7.2. noteikts, ka LEADER tiek piemērota lauku teritorija, kas ir - visa Latvijas teritorija, izņemot valstspilsētas un novadu teritoriālās vienības – pilsētas ar iedzīvotāju skaitu virs 5000. Tas attiecas arī uz mazajām lauku saimniecībām un sadarbības 16.3 intervenci. Ir noteiktas vienkāršotās izmaksas un to attiecinājums. Nav noteikts, kā tiks sadalīts finansējums starp VRG. Ir noteikti VRG kritēriji, lai kvalificētos atbalstam. Princips – ir noteikti galvenie rādītāji, priekšnosacījumi, bet detālāks skaidrojums ir paredzēts turpmākajā regulējumā.

SM9 ir skaidrs piešķirums plānotajām intervencēm, kas balstīts LAP 2014-2020 pieredzē. Saistītais ienākumu atbalsts (TM5.9, TM5.10, TM5.13) paredzēts augkopības nozares saimniecībām, klimatiskās un vidiskās shēmas (TM4.1, TM4.2, TM4.4., TM4.5) augkopības nozares saimniecībām, KLP II pīlāra intervences augkopības nozarei (LA10.1), dārzkopības nozarei (LA10.2), lopkopības nozarei (LA10.3.), augkopības un lopkopības nozarei (LA11). Nozaru dalījums netiek piemērots intervencēm LA1, LA2, LA4.1, LA4.2, LA16.1, LA16.3, LA18 un LA19.2. Intervenču atbalstam nav paredzēts reģionāls iedalījums.

SMH LA1, LA2, LA3 izmaksas noteiktas balstoties uz esošā perioda vidējām izmaksām. Tur, kur ir pielietota atšķirīga atbalsta intensitāte, tas tiks regulēta turpmākajos tiesību aktos. Līdzīgi tiek noteikts atbalsts vienam saņēmējam, kas arī tiek paredzēts regulēt nacionālajos normatīvajos aktos. LA16.1 un LA16.2 tiek atrunāti izmaksu veidošanas principi un balstās uz iepriekšējo pieredzi. Teritoriāli ir noteikts (sadaļa 4.7.2), ka mācības, informācijas pasākumi un konsultācijas attiecas uz lauku teritoriju.

Intervences plānojumā un tās finanšu piešķirumā ir ņemta vērā uzlabota nosacījumu nozīme (prasību, ambīciju, aptvēruma utt. ziņā).

Budžeta līdzekļu piešķiršana katrai intervencei ir pamatota saskaņā ar vajadzību novērtējumu un ir pietiekama, lai sasniegtu mērķus

Intervences tiek pamatotas ar vajadzībām (17.pielikums). Vajadzību izvērtējums / skaidrojums ir sniegts intervenču aprakstos (KLP SP5. nodaļa), tomēr, ne visur tas ir pilnīgs. Kopumā nav skaidras sasaistes starp vajadzību izvērtējumu un finansējumu. No vajadzību vērtējuma nevar skaidri pamatot naudas piešķiruma apjomu intervencēm. Tāpat nozīmīgs priekšnosacījums intervenču ieviešanai ir normatīvie akti, kuros tiek iestrādāti atbalsta saņemšanas nosacījumi. Tā kā vērtēšanas laikā tie nav pieejami, tad rezultativitātes un lietderības novērtējums tiek veikts balstoties uz pieejamo informāciju.

SM1-SM3: KLP SP ir norādīts budžeta līdzekļu iedalījums pa intervencēm un kur tas nepieciešams – arī sīkāks sadalījums pa saņēmēju grupām un /vai apakšintervencēm. Reģionālie nosacījumi nav detalizēti aprakstīti (izņemot TM1, kur norādīts, ka atbalsts tiks diferencēts novadu līmenī).

Budžeta sadalījumā tiek ievērotas minimālās KLP SP regulas prasības, taču trūkst skaidra pamatojuma finansējuma sadalījumam, kurš būtu balstīts uz vajadzībām un to prioritizāciju. KLP SP ir sniegts pamatojums finanšu piešķirumam, tomēr ne visām intervencēm tas ir pietiekami skaidrs un atbilstošs vajadzībām un mērķiem. Turpinājumā aprakstītas galvenās konstatētās problēmas:

SM1: TM1 (diferencētā daļa). Ar ISIP diferenciaciju plānots risināt prioritātes SM1 augstas nozīmes vajadzību V4 - Nodrošināt līdzsvarotus ienākumus starp reģioniem, ņemot vērā ierobežojošos ienākumu gūšanas apstākļus. Tomēr diferenciacijai paredzētā daļa ir maza – tikai 10 EUR/ha, kas ir ievērojami mazāk nekā līdzīgos pasākumos iepriekšējos periodos, kad šāds maksājums tika piemērots (ADI/ASI maksājums līdz 2018.g. bija 25-50 EUR/ha atkarībā no maksājuma veida un teritorijas). Tas nozīmē, ka vajadzība tiks apmierināta zemākā pakāpē nekā tas bija līdz 2018.gadam un ienākumu reģionālā nevienlīdzība palielināsies. Situācijas aprakstā norādītās reģionālās atšķirības, kas pamato diferencētās likmes piešķirumu, ir būtiskas. Trūkst konkrētu aprēķinu vai pamatojuma, kuros būtu skaidrots, kādēļ šim mērķim tiek novirzīti tikai 2% no kopējā TM finansējuma.

TM1.1. Neraugoties uz skaidri izteiktām augstas prioritātes vajadzībām, nav pamatojuma, kādēļ maksājums mazajiem lauksaimniekiem ir saglabāts zemākajā iespējamā līmenī (500 EUR uz saimniecību), kas nesekmē to dzīvotspējas uzlabošanu.

TM2. Intervence risina vairākas augsta līmeņa vajadzības (V1 un V3), turklāt arī V1 satur norādi uz nepieciešamību celt īpaši mazo un vidējo saimniecību ienākumus. Tas norāda, ka ienākumu atbalsts būtu saistāms pirmām kārtām tieši ar šo saimniecību grupu. Tomēr pārdalošajam maksājumam, kurš būtībā vienīgais vērsts uz ienākumu līdzsvarošanu starp saimniecību grupām, piešķirtais finansējums veido tikai 7,9% no TM kopsummas, kas ir mazāk nekā KLP SP Regulā noteiktie vismaz 10% (tiek pielietota atkāpes iespēja no Regulā noteiktā, pieskaitot arī mazo saimniecību maksājumu). Ievērojot situācijas analīzē gan pie SM1, gan pie vairākiem citiem mērķiem uzsvērtu saimniecību struktūras nesabalansētību un nepieciešamību sekmēt mazo un vidējo saimniecību attīstību, šāds minimāls piešķirums ienākumu pārdales mērķim būtu vērtējams kā nepietiekams. Intervences aprakstā nav skaidra pamatojuma tik krasam atbalsta samazinājumam, saimniecību lielumam pārsniedzot 30 ha sliksni. Arī minētais pamatojums izslēgt no atbalsta saņēmēju loka saimniecības ar platību līdz 3 ha nav

pietiekami argumentēts. Nebūtu pareizi šo mazo saimniecību īpašniekus ierobežot ar minimālo maksājumu (500 EUR uz saimniecību), tādējādi nestimulējot to attīstību.

TM5. Apakšintervences 5.11 (vasaras rapsis un vasaras ripsis) un 5.12 (mieži) ir plānoti attiecīgi 3,7 un 15,5 milj.EUR jeb kopā 1,1% no TM kopsummas. Taču šīm intervencēm nav pietiekams pamatojums, kādēļ tieši šo kultūru atbalsts būtu nepieciešams, lai to audzēšanu īpaši veicinātu. Ievērojot situācijas analīzi, var secināt, ka svarīgāk būtu sekmēt, piemēram, mazo saimniecību ienākumu celšanu (intervences TM1.1 un TM2). Tāpat, 8,2% no TM kopsummas ir plānots attiecināt uz TM5.1 (saistītais atbalsts slaucamajām govīm). Lai arī piensaimniecība ir Latvijai nozīmīga nozare, kura ir saistīta ar zināmiem riskiem, tomēr trūkst pietiekama pamatojuma, vai tieši tik liela summa ir nepieciešama tās atbalstam. Piena nozares rentabilitāte ir salīdzinoši augsta, salīdzinājumā ar citiem lopkopības sektoriem. Turklāt, nosakot saistīta atbalsta nosacījumus, iztrūkst norādes par iespējamo ienākumu pārdali, lai pirmām kārtām sekmētu ienākumus mazajās un vidējās saimniecībās, kā arī ienākumu līdzsvarošanai starp reģioniem. Pēdējam mērķim paredzētie līdzekļi ir ievērojami mazāki, nekā plānots sākotnēji.

TKO3 un LA17 finansējuma piešķirums vērtējams kā adekvāts un proporcionāls attiecīgo mērķu sasniegšanai.

SM2: LA4.1. Finansējums ieguldījumiem lauku saimniecībās ir samazināts par 74%, salīdzinot ar 2014.-2020.g. periodu. Atbilstoši KLP SP aprakstam, ar šo intervenci ir plānots risināt 11 vajadzības vairākos mērķos (SM2 un SM4, bet kā papildinošs arī SM3 un SM9). Iepriekšējos novērtējumos tika norādīts uz nepieciešamību veikt mērķētākas investīcijas, virzot tās tiem mērķiem un saimniecībām, kur vajadzība pēc publiski atbalstītiem ieguldījumiem ir visaktuālākā, lai stimulētu attīstību. No šāda skatījuma, daļējs finanšu samazinājums būtu akceptējams, pie nosacījuma, ka tiek skaidri definēts, kādiem mērķiem piešķirtie līdzekļi tiek izmantoti, samērojot potenciālo mērķgrupu ar finanšu iespējām. Tomēr no LA4.1. apraksta neizriet, ka tiktu uzstādīti pietiekami stingri atbilstības nosacījumi, kuri ļautu atbalstu virzīt visefektīvākajā veidā. Tas liecina, ka ļoti liela nozīme būs projektu atlasei, kur kā iespējamie kritēriji minēti projekta gatavība ieviešanai, iepriekš saņemtā atbalsta apmērs, investīcijas klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumos u.c. No situācijas analīzes izriet, ka primāri investīciju atbalsts nepieciešams mazajās un vidējās saimniecībās (ar SI līdz 100 000 EUR). Taču plānotais finanšu dalījums pa saimniecību lieluma grupām paredz saimniecībām ar apgrozījumu līdz 70 000 EUR iedalīt tikai 24% no kopējās aploksnes jeb 23 milj.EUR. Tas ir ievērojami mazāk nekā iepriekšējā periodā, līdz ar to ir pamats vērtēt, ka vajadzību risināšanas pakāpe būs nepietiekama.

LA4.2. Ieguldījumiem pārstrādē finansējums ir samazināts par 57% pret iepriekšējo periodu. Taču šajā intervencē faktiski izlietotā finansējuma apjoms ievērojami atpaliek no plānotā, tādēļ plānotais samazinājums nav uzskatāms par kritisku. Pret faktiski realizēto projektu apjomu tas ir tikai par ~20% mazāk, līdz ar to var uzskatīt, ka finansējums pārstrādei saglabājas iepriekšējā perioda līmenī. Tomēr, kā norādīts jau iepriekš (1.3.punkts), nerodas pārliecība, ka nosacījumi finansējuma saņemšanai būtu uzlaboti, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, jo trūkst skaidri formulēta un pietiekama sasaiste ar vietējās nepārstrādātās produkcijas izmantošanu, kā arī ar inovāciju ieviešanu.

LA5. Atbalstam uzņēmējdarbības uzsākšanai, atbalstot mazās saimniecības, plānotais finanšu piešķirums, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, ir samazināts par 30%, un kopējais finansējums veido 3,9% no LA finansējuma. Ņemot vērā lielo skaitu mazu saimniecību, kurām trūkst līdzekļu attīstībai, to nevar uzskatīt par pietiekamu mērķu sasniegšanai. Nosacījumi

finansējuma saņemšanai nav būtiski mainīti salīdzinot ar iepriekšējo periodu, tomēr ir uzlabojumi, jo prasība piesaistīt konsultantu darījumdarbības plāna izstrādē nav obligāta.

SM3: LA9. Šajā intervencē plānotais finanšu piešķirums ir 4 reizes lielāks nekā LAP 2014-2020. KLP SP tas ir pamatots ar pašreizējām tendencēm atbilstīgu kooperatīvo apvienību dibināšanā. Finanšu piešķirums var tikt vērtēts kā adekvāts mērķu sasniegšanai, tomēr pie nosacījuma, ja tam būs atbilstošs pieprasījums.

TKO1. Šajā intervencē finansējums ir būtiski mazāks nekā iepriekšējā periodā, ieskaitot izmaksāto atbalstu ražotāju grupām. Tomēr KLP SP tas ir pamatots ar līdzšinējo pieredzi atzītu RO darbības programmu īstenošanā.

TKO2 – Latvijā nav līdzšinējas pieredzes šādas intervences īstenošanā, bet finansējumu indikatīvi var uzskatīt par adekvātu, ievērojot KLP SP ietvertu skaidrojumu, ka pašlaik šajos sektoros nav atzītu RO, bet līdz 2027. gadam varētu izveidoties 3 šādas RO.

Attiecībā uz **SM4**, nav veikts intervenču ieviešanas risku izvērtējums. Atbalsta likmju aprēķins ir saprotams. Nosacījumi finansējuma saņemšanai atsevišķos gadījumos nav vērsti uz SM4 mērķa sasniegšanu, piemēram, LA 7.1 ietvertais nosacījums meža ieaudzēšanu veikt LIZ, kuras auglība ir līdz 30 ballēm, būtiski ierobežos mērķa sasniegšanu attiecībā uz organiskās augsnes apmežošanu, jo hidromorfo (kūdras un kūdraino/organisko) augšņu vidējais kvalitatīvais vērtējums Latvijā ir 33-35 balles (Pētījums “Organisko augšņu devuma novērtējums Latvijas lauksaimniecībā – daudzfaktoru ietekmes izvērtējums efektīvas zemes izmantošanas risinājumu piedāvājumā” (LLU, projekts BIO4ECO)).

Paredzētie finanšu līdzekļi katrai SM4 intervencei ir atbilstoši mērķa vērtību sasniegšanai. Paredzamā saikne starp finanšu ieguldījumiem, iznākumiem un rezultātu vērtībām ir izsekojama un pamatota. Tomēr, ne vienmēr var izsekot, kādi ir nosacījumi atbalstam, kas ļauj spriest par ieguldījumu pamatotību. Tas paredzēts turpmākajā regulējumā. Iepriekšējā LAP bija detālāki apraksti pretendentiem finansējuma saņemšanai.

Sociāli ekonomiskā situācija analizēta gan SM kopsavilkumā, gan katrā intervencē. Mazāk tas attiecas uz LA19, kas tiek pamatots ar LEADER stratēģiju un pieejas būtību. Tieši LEADER gadījumā būtu uzsverams ekonomiskais un sociālais devums vietējā attīstībā. Intervenču risku analīze nav veikta.

SM5 definētas vairākas vajadzības kā prioritāras - ūdens un augsnes kvalitātes uzlabošana, amonjaka emisiju samazināšana un bioloģiskās lauksaimniecības platību palielināšana. Kopumā šīm vajadzībām atvēlētais finansējums un plānotie rezultāti ir pamatoti palielināti, taču ieguldījuma mērķtiecīgumu nepieciešams pilnveidot. Nav skaidrs, vai veikta intervenču īstenošanas risku analīze. Tā kā šajā KLP SP mainās atbalsta veidi un struktūra, tad tas sākotnēji rada piesardzīgu atbalsta saņēmēju attieksmi un viedokļus. Ar to jāreķinās arī intervenču īstenošanā, jo īpaši pirmajos gados aptvertās platības var būt mazākas nekā plānots, līdz ar to arī finansējuma apguve.

SM6 kā nozīmīgākā vajadzība ir definēta biodaudzveidības saglabāšana zālajos un meža zemēs. No SM6 atvēlētā finansējuma patlaban lielākā daļa ir paredzēta zālāju apsaimniekošanai. Patlaban faktiski nav plānotas aktivitātes (biotehniski pasākumi) bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai meža zemēs. KLP SP atvēlētie finanšu resursi bioloģiskās daudzveidības zuduma apturēšanai nebūs pietiekami. KLP SP ieguldījuma ietekme uz bioloģiskās daudzveidības samazināšanos patlaban prognozējama kā vidēja-neliela. Grūti nodalāms finansējums, kas attiecināms tikai uz SM6, jo vairākas intervences pārklājas ar SM5 un SM4. LA10.5. atbalsts ir relatīvi mazāks attiecībā pret tiešajiem maksājumiem nekā tas bija iepriekšējā periodā. Tas mazina atbalsta efektivitāti un var apdraudēt mērķa vērtības

sasniegšanu (R31). Īpaši apdraudēti ir 4.klases zālāji, jo tiem bez LA10.5. nekāds cits papildu atbalsts nepienākas. TM1.1. atbalsta apjoms arvien ir pieaudzis, bet 4.klases atbalsts, kas iekļauj kompensējošu daļu TM1.1 neatbilstības dēļ, ir saglabājies tāds pats. Minētais risks attiecas arī uz citām atbalsta klasēm. Salīdzinot relatīvo ienesīgumu aramzemei un zālājam, un plašās iespējas saņemt dažādus atbalstus aramzemei ekoshēmās, zālāju platības saglabāšanās ir apdraudēta (gan ilggadīgo zālāju, gan ES zālāju biotopu). Atbalsta aprēķinā nav iekļauts tāds nozīmīgs faktors kā uzaršanas risks n apsaimniekošanas grūtības pakāpe.

SM7 ir identificētas 8 vajadzības, bet 3 no tām netiks risinātas šī KLP SP ietvaros un vēl 2 tiks risinātas SMH ietvaros). Vajadzības V1, V2 un V3 tiks risinātas ar intervencēm TM3 un LA6. Intervencē LA6 jauno lauksaimnieku atbalstam ir paredzēts finansējuma palielinājums par 165% salīdzinājumā ar LAP2014-2020. Intervencē TM3 ir paredzēta mazāka atbalsta likme jaunajiem lauksaimniekiem par platību (41-47 EUR/ha), nekā tā bija noteikta LAP2014-2020 ietvaros (42,20-49,45 EUR/ha).

SM8 ir identificētas 7 vajadzības, bet divas no tām netiks risinātas šī SM ietvaros. Piemēram, SM8 V7 Nodokļu politika – nav nosepta ar intervencēm un tiek risināta ārpus KP SP. Līdzīgi kā vajadzību V6, kas skar kvalitatīvu izglītību un zināšanas – pieejamība, gan kvalifikācijas celšana, gan pārkvalificēšanās, paredz risināt ar SMH. Atšķirība starp šīm divām vajadzībām ir tā, ka V6 ir norāde par to kā risinās, tad attiecībā uz V7, nav skaidrojuma kā tas tiks risināts ar kādiem citiem veidiem, programmām.

SM9 rezultātus veido uz citiem SM attiecinātas intervences. Ir grūti novērtējams, vai nodalāms finansējuma apjoms, kas būtu attiecināms vienīgi uz SM9.

SMH V2 AKIS, nav intervences, bet attiecas uz pārvaldību, kas ir aprakstīta 8. sadaļā. SMH V7 lauksaimniecības popularizēšana nav norādīta nevienā intervencē un nav atrunāts, kur tā tiek risināta.

5.2. Cik lielā mērā izpildījuma ietvaram izvēlētie atskaites punkti (ikgadējās vērtības) ir atbilstoši?

SM1-SM3: Ikgadējās rezultātu vērtības ir noteiktas saprotami, atbilstoši rādītāja saturam. Rādītājiem R.4, R.6, R.7 un R.8, kuri saistīti ar TM, tās noteiktas pa gadiem nemainīgas, pieņemot, ka platībmaksājumu saņēmēju loks pa gadiem būtiski nemainīsies. Līdzīga pieeja piemērota R.35 attiecībā uz intervenci TKO3. Savukārt rādītājiem, kuri saistīti ar RO atbalstu un realizētās produkcijas īpatsvaru (R.10 un R.11), vērtības pa gadiem ir pakāpeniski pieaugošas atbilstoši plānotajam RO atbalsta palielinājumam.

Visiem rādītājiem, kuriem tas ir attiecināms, ir noteikti ikgadējie starpposmu mērķi, pamatojoties uz plānotajām intervencēm. Starpposmu mērķi ir noteikti arī pārējiem rādītājiem, kuriem tas netiek obligāti prasīts.

Investīciju pasākumiem atbilstošajiem rādītājiem R.9 un R.42 vērtības ir attiecinātas uz konkrētiem gadiem, atbilstoši plānotajām atbalsta saņemšanas kārtām. R.9 rādītāju (atskaitot ieguldījumus izmantojot FI) plānots sasniegt 2 gados (2024.-2025.), kas, ievērojot nelielo atbalsta saņēmēju skaitu (600 saimniecības), ir saprotami, jo tādējādi plānotie ieguldījumi varēs tikt veikti ātrāk. Savukārt atbalsta saņēmēju skaits LA5 intervencē (R.42) ir vienmērīgi sadalīts 4 gadu periodā (2023.-2026.). Ievērojot, ka plānotais atbalsta saņēmēju skaits ir neliels pret potenciālo atbalsta pretendentu skaitu, iespējams, ka būtu lietderīgi lielāku skaitu mazo saimniecību atbalstīt jau pirmajos KLP SP darbības gados, lai ātrāk varētu sasniegt intervences mērķus.

SM4 intervencu ikgadējo vērtību sadalījumā neatbilstības nav konstatētas. Sadalījumam par ikgadējām vērtībām KLP SP nav atrodams pamatojums. Iepriekšējo periodu pieredzes un fondu izlietojuma vērtējumu grūti dot. Pieteicēju informēšanai/konsultēšanai par SM4 intervencēm noteikti pievēršama pastiprināta uzmanība, jo ir jaunas intervences, ar janiem nosacījumiem, kuras pieteicēji varētu neizvēlēties, ja nebūs pietiekama konsultatīvā un izglītojošā atbalsta.

SM5 paredzēts visvairāk jaunu intervencu, pie tam ievērojamā apjomā. Jāparedz informatīvas kampaņas par jaunajiem pasākumiem un jārēķinās, ka pirmajos gados atbalstītās platības var būt zemākas. Jo īpaši attiecībā uz ekoshēmām papildu jāizvērtē intervencu nosacījumu atbilstība faktiskajai situācijai, piemēram, vai TM4.1. nosacījumi un mērķplatības jau tagad nav atbilstoši normālai agronomiskai praksei.

SM6 ikgadējās rezultātu vērtības daļai intervencu nepieciešams precizēt. Pēc 2025. gada LA10.5. platību nav paredzēts palielināt. Tas ir pretrunā ar LA4.6. intervenci, kurai ir paredzēts, ka atjaunotās platības obligāti jāiekļauj LA10.5. Nebūs iespējams sasniegt LA4.6. jau 2023. gadā 260 projektus, kas ir arī mērķa rādītājs (to pierāda līdzšinējā LVAF konkursu pieredze un LIFE projektu pieredze). Šīs intervences īstenošanai pieteikšanās ziņā jāparedz vismaz trīs gadi (atjaunošanas plānu izstrāde vien prasa nozīmīgu laiku un to iespējams izdarīt tikai veģetācijas sezonā).

KLSP SP nav nekādas informācijas par to zālāju likteni, kuri iepriekšējā periodā saņēma LA10.5. atbalstu, bet pēc Dabas skaitīšanas nekvalificējās ES zālāju biotopu statusam. Daļa no tām ir vērtēti kā potenciāli ES zālāju biotopi. Tiem paliekot bez atbalsta, visticamākais scenārijs ir, ka to bioloģiskā daudzveidība samazināsies, un iepriekšējais LAP ieguldījums būs bijis nelietderīgs, tāpēc tos svarīgi būtu iekļaut TM4.6. mērķteritorijā.

SM7 intervencu rādītāju izvēlētajiem atskaites punktiem ir ietverts pamatots skaidrojums. SM7 ir norādīti starpposma mērķi.

SM8 gadījumā nav informācijas par VRG kapacitāti, sociāli ekonomiskiem vai normatīviem faktoriem, vai citiem faktoriem, kas ietekmē finansējuma apguvi. Ieteikumi ir SM8 gadījumā skatīt VRG kapacitāti, iepriekšējās ieviešanas problēmas, piemēram, iesniegumu administrēšana, iepirkumu organizēšana (kas daļēji ir minēta aprakstos).

SM9 intervencu rādītāju izvēlētajiem atskaites punktiem ir ietverts pamatots skaidrojums TM5.9., TM5.10., TM5.13, LA10.1., LA10.2. Nav ietverts pamatots skaidrojums intervencēm TM4.1., TM4.2., TM4.4., TM4.5. Intervencu LA10.3, LA11., LA16.3., LA18, LA19.2. aprakstos ir iekļauts pamatojums maksājuma likmju noteikšanai, tomēr nav pamatots izvēlētais mērķa vērtību vienību skaits. Intervences TM5 aprakstā (5.1.5.7.punkts) nav precīzs likmju noteikšanas atsauces gads (2022.gads). Iznākuma rādītāji ir par katru intervenci sadalījumā pa gadiem gan pa rādītāju vērtībām, gan naudas izteiksmē. SM9 ir norādīti starpposma mērķi.

SMH par apmācībām sadalījums pa gadiem ir līdzīgs kā esošajā periodā, paredzot apmācības sākt ar 2024.g. un turpināt līdz 2029.g. Tas nav racionāli no apmācību ietekmes, jo zināšanas vajag pielietot praksē un, ja tās tiek sniegtas 2029.g., tad pielietošana attieksies uz vēl nākošo periodu. Līdzīgi tas attiecas uz konsultantu apmācībām, kur tas nepieciešams perioda sākumā/vidū, bet ne beigās (maksimums ir 2025.-2028.g. un lielāko finansējumu 2028.g.). LA16.1 un LA16.2 tas ir ņemts vērā un projekti ir paredzēti perioda sākumā. Uz minēto aktivitāšu laika grafiku tika norādīts AREI veiktajā vidusposma ziņojumā.

Naudas līdzekļu apguves ārējo faktoru analīze nav sniegta. Vienīgi tas ir daļēji aprakstīts SM situācijas kopsavilkumā, piemēram, **SMH** par zināšanām, konsultācijām, demonstrējumiem un inovācijām. Maz informācijas par faktoriem kas ietekmē mērķa vērtību sasniegšanu.

Iekšējie KLP SP ieviešanas apstākļi nav analizēti. Ieteikums **SMH** gadījumā, piemēram, EIP grupu koordinācija, ilgtspēja, utml.

5.3. Cik lielā mērā ir pamatota ELFLA atbalstīto finanšu instrumentu izmantošana?

SM2: Finanšu instrumentu plānots piemērot intervencēm LA4.1 (7 milj. EUR) un LA4.2 (2 milj. EUR). Finanšu instrumenta piemērošana atbalstam lauku saimniecībām (LA4.1) ir skaidri un detalizēti pamatota SVID un vajadzībās, kā arī tam ir atbilstošs pamatojums situācijas aprakstā. Situācijas aprakstā attiecībā uz SM2 nav informācijas, vai tieši pārstrādes uzņēmumiem finanšu resursu pieejamība ir problēma. Tādēļ finanšu instrumenta piemērošanas vajadzība ieguldījumiem pārstrādē (LA4.2) nav pietiekami pamatota. Tomēr attiecīgā summa un plānotās intervences apmērs ir neliels, tādēļ to var vērtēt kā faktiski nepieciešamu mazo uzņēmumu atbalstam, sakarā ar norādītajām grūtībām saņemt nelielus aizdevumus.

SM7 FI tiek izmantots arī jauno lauksaimnieku atbalstam. Tā nepieciešamība ir analizēta un identificēta SVID aprakstā, kā arī pamatota KLP SP aprakstā. Ir skaidroti finanšu instrumenta saņemšanas nosacījumi un atbalsta apmērs vienam saņēmējam, kas balstīts iepriekšējā pieredzē. Tomēr nav skaidri saprotams, kā ir noteikts kopējais plānotais atbalsta saņēmēju skaits (120 jaunie lauksaimnieki) un kopējais finanšu instrumenta finansējums 6 milj. EUR (LA6).

SM8 ir plānots izmantot FI, atbalstot ieguldījumus nelauksaimniecisko aktivitāšu īstenošanai (LA4.4) 6 milj.EUR apmērā. Turklāt, šī intervence tiek realizēta tikai izmantojot FI.

FI veidi un galvenie nosacījumi intervenču aprakstos ir detalizēti izklāstīti. Par katru intervenci ir sniegts ikgadējais plānotais finansējuma sadalījums. Ir norādīta skaidra saikne starp FI ieguldījumu un plānotajiem iznākumiem un rezultātiem.

Katrā SM ir pievienota tabula, kur norādīti katras intervences finanšu un rezultātu sadalījums pa gadiem.

Kopējā summa, kas plānota FI piemērošanai, ir 21 milj.EUR. Ievērojot, ka pamatojumā norādītā kopējā tirgus nepilnība lauksaimniecības un lauku attīstības jomās (finansējums, kas bija nepieciešams lauku saimnieciskās darbības veicējiem uzņēmējdarbības uzsākšanas vai arī veicināšanai, bet ko nesaņēma no komercbankām vai arī akciju sabiedrības "Attīstības finanšu institūcija "Altum") ir ap 200 milj.EUR, minētā summa vērtējama kā nepietiekama lai būtiski stimulētu uzņēmējdarbības aktivitāti laukos, jo veido tikai nedaudz virs 10% no aplēstās vajadzības. Aprakstā nav norādīts pamatojums piešķirtās summas izvēlei, ņemot vērā ievērojami lielāko vajadzību.

6. Intervencu novērtējums (2.posms)

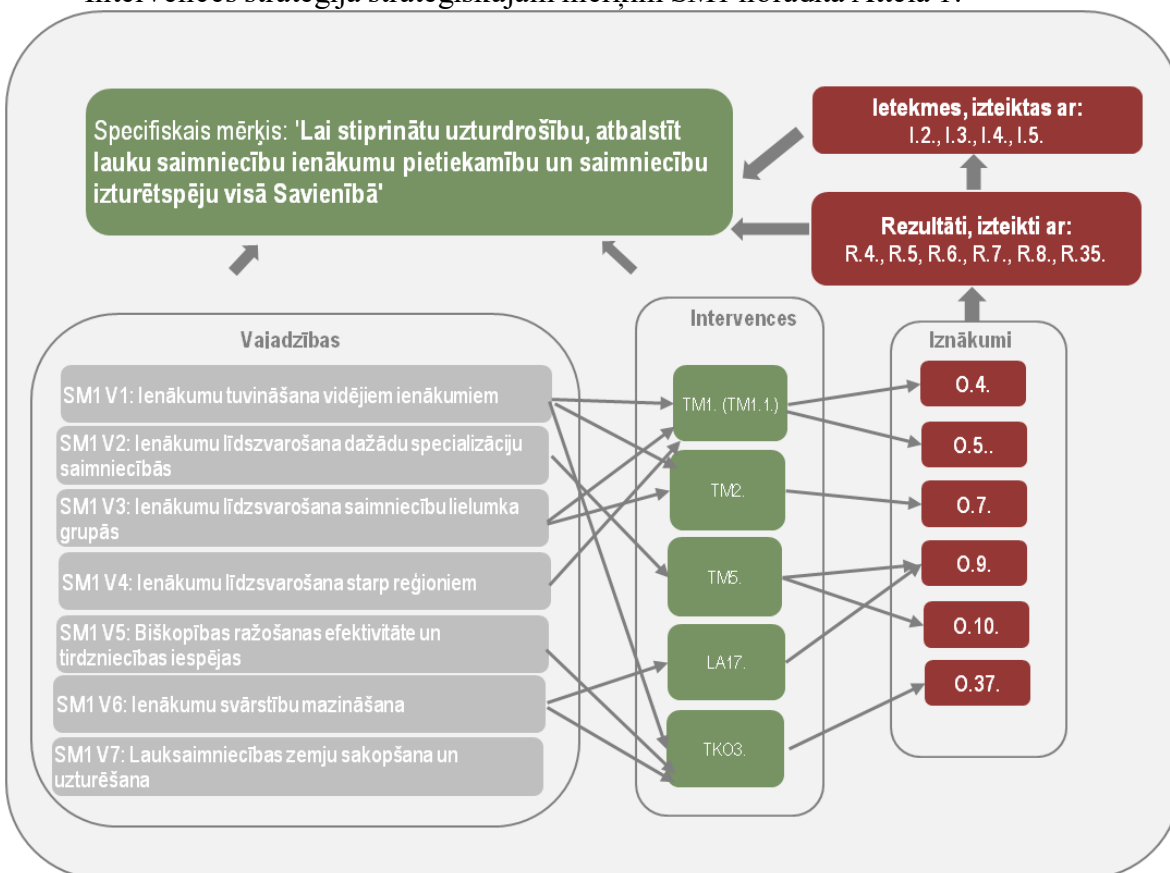
6.1. Intervences stratēģijas vizualizēšana

Intervences stratēģiju vizualizēšana tiek veikta katram stratēģiskajam mērķim, attēlos norādot izvēlētās vajadzības, vajadzību segšanai noteiktās intervences, intervencēm izvēlēto rezultāta un iznākuma rādītāju saiknes, kā arī šo rādītāju atbilstību stratēģiskā mērķa ietekmes rādītājiem. Vajadzības un to segšanai izvēlētās intervences norādītas tabulās (skatīt 2.2.punktu zemāk). Visu intervencu un SM apkopojums redzams 17.pielikumā. Sagatavotajā KLP SP intervences loģikas pamatojuma sadaļas ir ļoti īsas, tās nesniedz pietiekamus skaidrojumus, tāpēc tās nepieciešams papildināt un izvērst.

6.2. Sasaistes pārbaude starp vajadzībām, mērķiem un intervencēm

SM1: *Atbalstīt lauku saimniecību ienākumu pietiekamību un lauksaimniecības nozares izturētspēju visā Savienībā, lai ilgtermiņā uzlabotu pārtikas nodrošinājumu un lauksaimniecības daudzveidību, kā arī Savienībā nodrošinātu lauksaimnieciskās ražošanas ekonomisko ilgtspēju.*

Intervences stratēģija stratēģiskajam mērķim SM1 norādīta Attēlā 1.



Attēls 1. SM1 intervences stratēģija

Avots: LAND konstrukcija pēc KLP SP teksta

Mērķa vajadzības un to segšanai izvēlētās intervences norādītas 17.pielikuma 1. tabulā. Izvēlētās intervences ir attiecināmas uz mērķi SM1 (ar iepriekš izteikto neskaidrību par TKO3 attiecināmību). Pielikuma tabulā norādītas arī netieši attiecināmās intervences, kuras tieši

adresētas uz citiem SM, tādēļ aprakstītas pie šiem mērķiem. Noteiktās vajadzības ir balstītas uz pierādījumiem (skat.1.3.p-tu). Visas noteiktās vajadzības ir atbilstošas specifiskajam mērķim SM1.

Plānotās intervences un to nosacījumi ir pietiekami, lai stiprinātu uzturdrošību (pārtikas drošību), atbalstītu lauku saimniecību ienākumu pietiekamību un saimniecību izturētspēju, tomēr dažādā mērā attiecas uz atsevišķām vajadzībām un to aspektiem. Plānotās intervences un to nosacījumi nevienādā mērā attiecas uz visiem identificēto vajadzību aspektiem, kā tas sīkāk aprakstīts 1.3. punktā. Intervences ir savstarpēji papildinošas, ir konstatētas sinerģijas ar pārējiem mērķiem, kā aprakstīts 1.3.p.

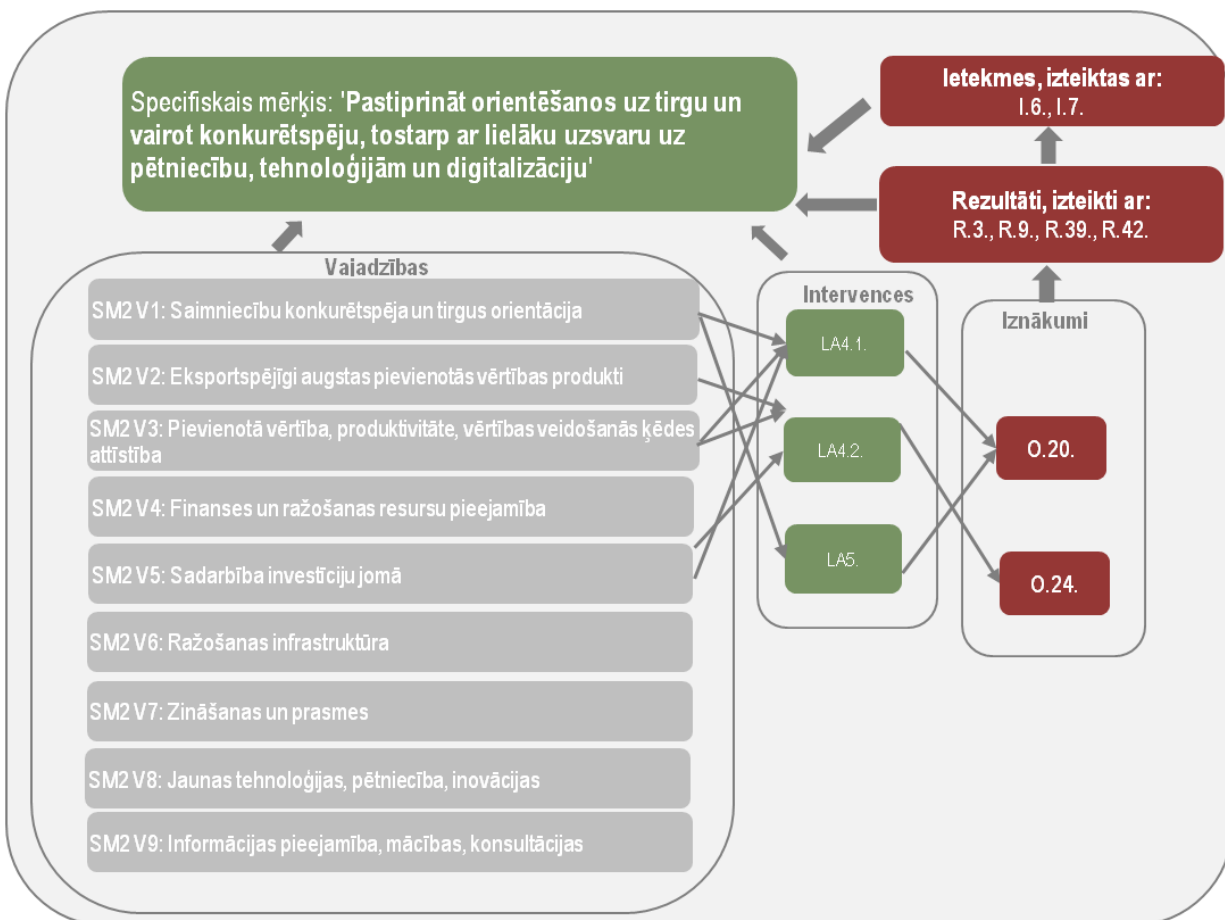
Tādas intervences kā TM1, kas paredz atbalstu proporcionāli hektāru skaitam, var radīt negatīvu ietekmi attiecībā uz mērķi izlīdzināt dažāda lieluma saimniecību ienākumus. Lai šo negatīvo efektu mazinātu, ir paredzēts pārdalošais maksājums TM2, kā arī noteikti maksājumu griesti vienam saņēmējam 100 000 EUR apmērā. Tomēr attiecīgie pasākumi var būt nepietiekami mērķu sasniegšanai, ņemot vērā pārdalošā maksājuma salīdzinoši nelielo summu (7,9% no kopējiem TM) un nosacījumus - attiecināt to uz visām saimniecībām (arī lielajām), taču nemaksāt šo atbalstu par pirmajiem 3 LIZ hektāriem.

Lai sekmētu labāku mērķa sasniegšanu, iespējamie risinājumi ir noteikt lielāku TM diferenciāciju gan pa reģioniem (10 EUR/ha vietā vismaz 20-30 EUR/ha), gan atkarībā no saimniecību lieluma. Šim nolūkam būtu iespējams noteikt lielāku diferencēto maksājumu daļu saimniecībām ar lielumu 30,1-100 ha, jo pašreiz tā paredzēta ļoti zema – tikai 6 EUR/ha. Toties nav skaidrs pamatojums, kādēļ nav noteikta maksimālā saimniecības platība, lai pretendētu uz pārdalošo maksājumu. Ja šo maksājumu saņem visas saimniecības par pirmajiem 3-100 ha, tad tas neatbilst vajadzībai līdzsvarot ienākumus starp saimniecību grupām. Tāpat, lai uzlabotu ļoti mazo saimniecību dzīvotspēju, būtu izskatāma iespēja palielināt atbalsta likmi TM1.1. intervencē no minimālajiem 500 EUR līdz vismaz 700 EUR.

SM1 intervence TM2 rada negatīvas sinerģijas attiecībā uz atbalstu mazajām saimniecībām, jo paredz saimniecības lieluma sliksni no 3 ha. Nav pamatojuma izslēgt 1-3 ha saimniecības no intervences TM2, kas tiek norādīts kā īpašs atbalsts mazajām saimniecībām. KLP SP sniegtais pamatojums, ka saimniecības ar platību līdz 3,5 ha var saņemt atbalstu mazo lauksaimnieku shēmas ietvaros (TM1.1) nav pietiekams, jo intensīvi saimniekojot šādās platībās, ir iespējams saņemt daudz lielāku tiešmaksājumu kopsommu. Turklāt, nosacījums, ka TM2 tiek maksāts tikai sākot no ceturta hektāra, ierobežo visu mazo saimniecību iespējas saņemt šo maksājumu, jo tās nesaņem attiecīgo maksājumu par pirmajiem trim ha. Ievērojot maksājuma mērķi - pārdale mazākām saimniecībām - šāds ierobežojums nav saprotams.

SM2: *Pastiprināt orientēšanos uz tirgu un gan īstermiņā, gan ilgtermiņā uzlabot lauku saimniecību konkurētspēju, tostarp vairāk akcentējot pētniecību, tehnoloģijas un digitalizāciju.*

Intervences stratēģija stratēģiskajam mērķim SM2 norādīta Attēlā 2.



Attēls 2. Stratēģiskā mērķa SM2 intervences stratēģija

Avots: LAND konstrukcija pēc KLP SP teksta

Mērķa vajadzības un to segšanai izvēlētas intervences norādītas 17.pielikuma 2. tabulā.

Izvēlētas intervences ir attiecināmas uz mērķi SM2. Intervence LA4.3 gan tikai netieši attiecināma uz SM2. Vajadzībām SM2 V7, SM2 V8 un SM2 V9 atbilstošas intervences nav iekļautas, jo tās paredz risināt ar SMH. Arī citu SM pasākumi palīdz risināt SM2 vajadzības.

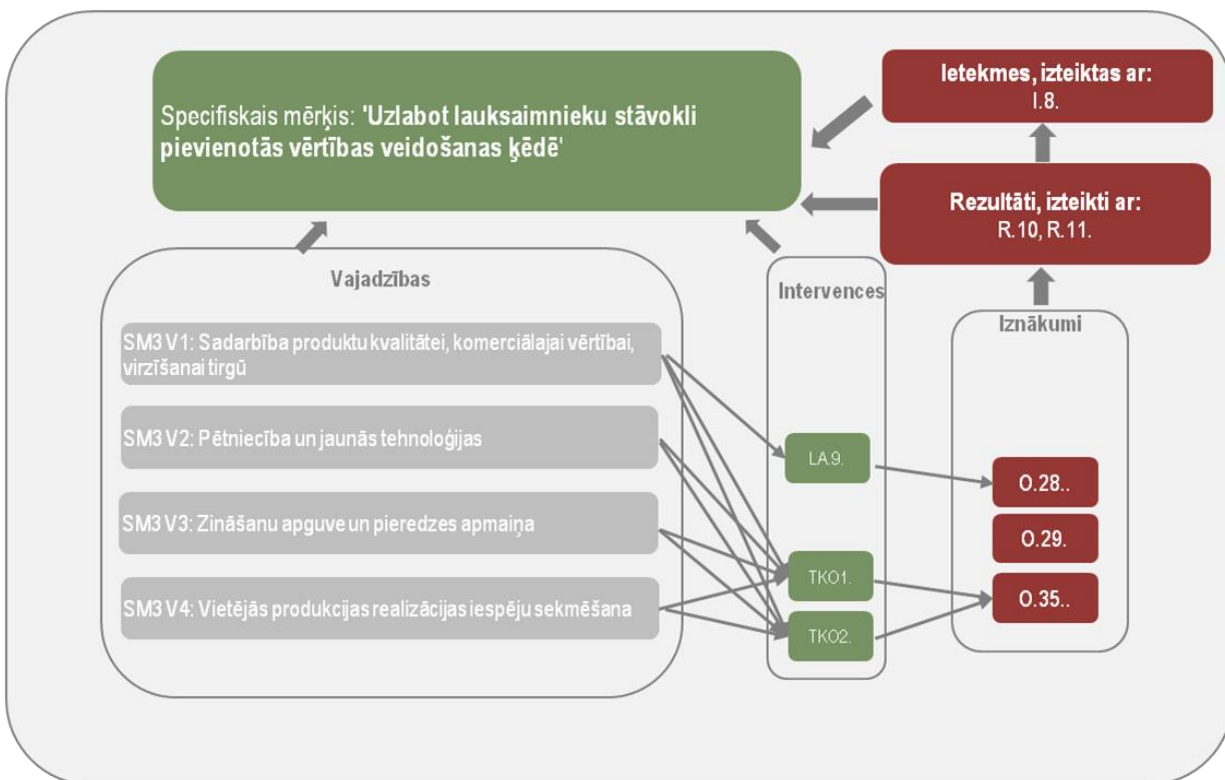
Noteiktās vajadzības ir balstītas uz pierādījumiem. Visas noteiktās vajadzības ir atbilstošas specifiskajam mērķim SM2.

Plānotās intervences un to nosacījumi ir pietiekamas, lai pastiprinātu orientēšanos uz tirgu un vairotu konkurētspēju, bet nav pietiekamas, lai orientēšanās uz tirgu un konkurētspējas vairošana notiktu ar lielāku uzsvāru uz pētniecību, tehnoloģijām un digitalizāciju. Plānotās intervences un to nosacījumi neattiecas uz visiem identificēto vajadzību aspektiem. Tomēr daļēji to plānots kompensēt ar citu SM intervencēm. Piemēram, atbalsts jaunajiem lauksaimniekiem LA6, atbalsts ražotāju grupām LA9, sadarbības projekti LA16 risina vairākas SM2 vajadzības. Tāpat apmācību un konsultāciju intervences LA1 un LA2 risina vajadzības V7 un V9.

Plānotā intervence LA4.1. ir papildinoša un tā darbojas sinerģijā attiecībā uz mērķiem SM3, SM5 un SM9. Plānotā intervence LA4.2. ir papildinoša un tā darbojas sinerģijā attiecībā pret mērķiem SM3 un SM9, un intervence LA4.3. attiecībā - pret mērķi SM5.

SM3: Uzlabot lauksaimnieku stāvokli vērtību ķēdē

Intervences stratēģija stratēģiskajam mērķim SM3 norādīta Attēlā 3.



Attēls 3. Stratēģiskā mērķa SM3 intervences stratēģija

Avots: LAND konstrukcija pēc KLP SP teksta

Izvēlētās intervences ir attiecināmas uz mērķi SM3. Mērķa vajadzības un to segšanai izvēlētās intervences norādītas 17.pielikuma 3. tabulā.

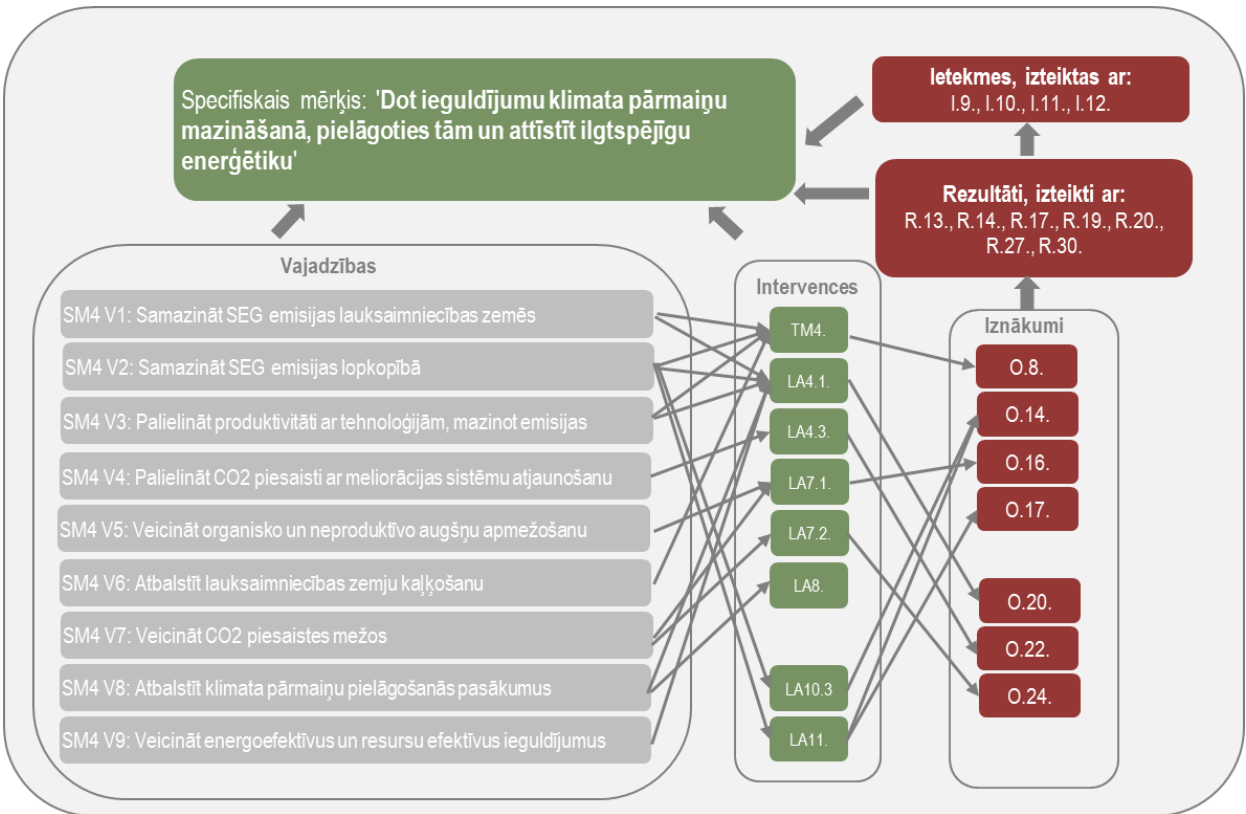
Izvēlētās intervences ir attiecināmas uz mērķi SM3 un noteiktās vajadzības ir balstītas uz pierādījumiem. Visas noteiktās vajadzības ir atbilstošas specifiskajam mērķim SM3. Plānotās intervences un to nosacījumi ir pietiekami, lai uzlabotu lauksaimnieku stāvokli pievienotās vērtības veidošanas ķēdē. Plānotās intervences un to nosacījumi attiecas uz visiem identificēto vajadzību aspektiem. Intervence LA9 ir papildinoša un tā darbojas sinerģijā ar SM2. Arī intervences TKO1 un TKO2 pēc būtības darbosies sinerģijā ar SM2, atbilstoši to saturam, tomēr tas nav aprakstos norādīts.

Neviena no izvēlētajām intervencēm nerada negatīvas ietekmes attiecībā uz citiem mērķiem.

Intervences stratēģija ir atbilstoša un iekšēji saskaņota. Plānotās intervences ir spējīgas risināt identificētās vajadzības, un tās sniegs ieguldījumu KLP specifiskā mērķa SM3 sasniegšanā.

SM4:Dot ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā, pielāgoties tām un attīstīt ilgtspējīgu enerģētiku

Intervences stratēģija stratēģiskajam mērķim SM4 norādīta Attēlā 4.



Attēls 4. Stratēģiskā mērķa SM4 intervences stratēģija

Avots: LAND konstrukcija pēc KLP SP teksta

Mērķa vajadzības un to segšanai izvēlētās intervences norādītas 17.pielikuma 4. tabulā.

SM4 vajadzību pierādījums lielākoties ir identificējams, tomēr SVID analīzes apkopojumā trūkst kvantitatīvas informācijas, kas dotu vajadzību pierādījumus, dots tikai kvalitatīvs apraksts, iztrūkst jebkādas skaitliskas informācijas, kas SVID analīzē bija pieejama iepriekš. Trūkst apraksta par organiskās augsnes apmežošanas vajadzības pierādījumiem, SEG emisijas mazošo lopkopības praksi, energoefektivitātes ieguldījumu nepieciešamību. Saikne starp identificētajām vajadzībām un specifisko mērķi ir ticama. LA10.3. ir attiecināma uz SM5, jo pamatā saistāma ar amonjaka emisiju samazināšanu.

Intervenču principiālais tvērums ir pietiekams, kopumā aptvertas visas Latvijas specifiskās vajadzības, vadoties pēc SEG inventarizācijas datiem lauksaimniecības un ZIZIMM sektoros, kā arī ņemti vērā konstatējumi un plānotie pasākumi citos ar Latvijas klimata pārmaiņu samazināšanu saistītajos nacionālajos politikas dokumentos – NEKP un Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns.

SM4 nav identificēti plaši intervenču nenosegti vajadzību aspekti. Vajadzībai SM4 V5 atbilstošā intervence LA 7.1 specifiski nenosedz organiskās augsnes aspektu, nav pielāgotas atbalsta intensitātes vai cita veida stimula organiskās augsnes apmežošanas veicināšanai, drīzāk pretēji – 30 ballu auglības ierobežojums darbojas kā kavējošs faktors.

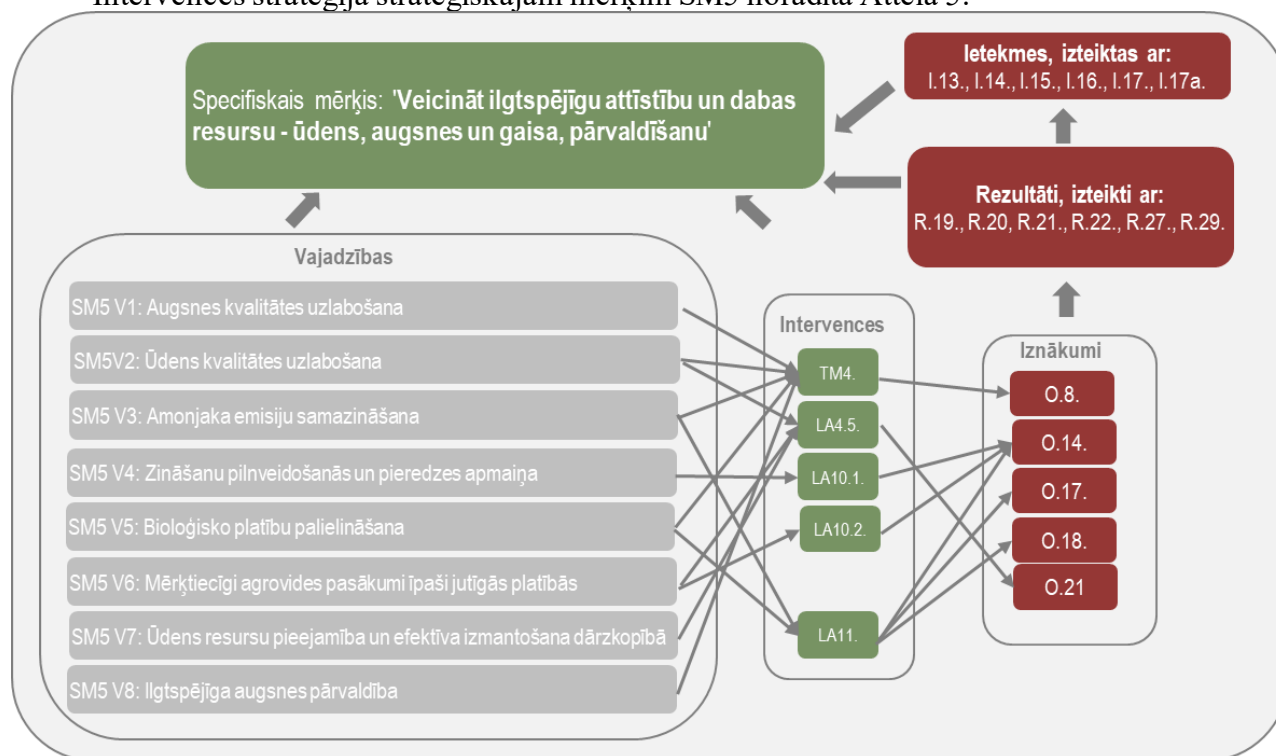
Kā minēts iepriekš, negatīvs kompromiss varētu tikt saskatīts attiecībā intervenci TM 4.3 saistībā ar papildus radītām SEG emisijām no kaļķojamā materiāla.

TM 4.3 intervences negatīvo kompromisu mazina nosacījums par tās attiecināšanu uz tauriņziežu audzēšanu. Tauriņziežu audzēšana ir apgrūtināta saistībā ar samazināto AAL

lietošanu, augsnes kalpošana uzlabo barības vielu biopieejamību, tiks iegūtas labākas tauriņziežu ražas un attiecīgi piesaistīts atmosfēras slāpeklis augsnē lielākos apmēros, kas savukārt ļaus turpmākā audzēšanā plānot mazākas N mēslojuma devas, tādējādi sniedzot ieguldījumu SEG emsiju samazināšanā un kompensējot kalpojamā materiāla radīto negatīvo kompromisu.

SM 5: veicināt ilgtspējīgu attīstību un efektīvu tādu dabas resursu pārvaldību kā ūdens, augsne un gaiss, tostarp, samazinot atkarību no ķīmikālijām

Intervences stratēģija stratēģiskajam mērķim SM5 norādīta Attēlā 5.



Attēls 5. Stratēģiskā mērķa SM5 intervences stratēģija

Avots: LAND konstrukcija pēc KLP SP teksta

Mērķa vajadzības un to segšanai izvēlētās intervences norādītas 17.pielikuma 5. tabulā.

SM5 definētās vajadzības ir balstītas uz pierādījumiem, vajadzības atbilst SM5 un tās nav ar negatīvu efektu. Izvēlētās intervences aptver SM5 V1, V3, V4 un V5, savukārt daļēji tiek aptvertas SM5 V2, V6 un V7.

SM5 intervences stratēģija ir daļēji atbilstoša, tā papildināma ar LA10.3. Caur intervenci TM4.6. tā rada negatīvu ietekmi uz SM6. Šī negatīvā sinerģija netiek kompensēta. KLP SP nav skaidrots kā rādītājam O.8. tiks nodrošināta nepārklāšanās platību uzskaitē. Patlaban Latvijā nav izveidota metodoloģiski pamatota aprēķinu sistēma nevienam no SM5 provizoriskajiem ietekmes rādītājiem, tāpēc vadošajai iestādei jāizstrādā metodika un jāveic to aprobācija. Intervences stratēģija ir iekšēji saskaņota. Plānotās intervences ar tajās paredzēto vispārīgo pieeju ir daļēji spējīgas risināt identificētās vajadzības, un tās sniegs ieguldījumu arī KLP specifiskā mērķa SM1 un SM2 sasniegšanā.

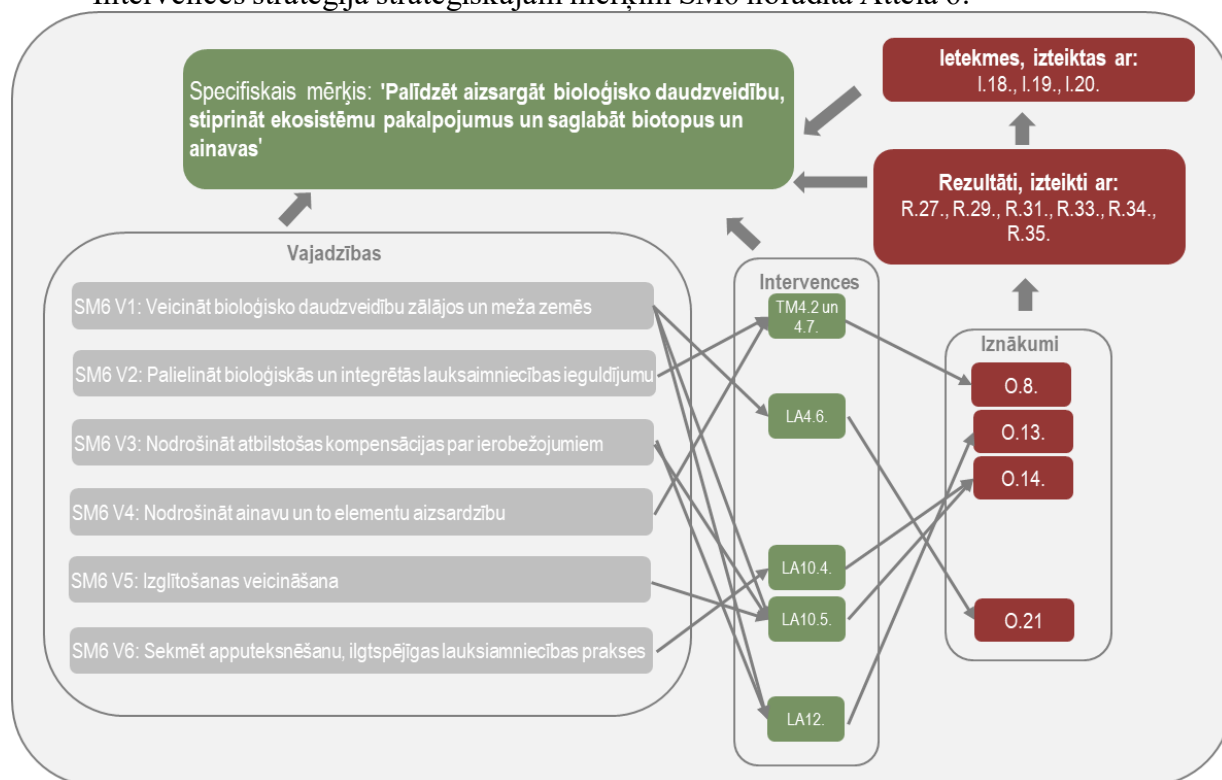
SM5 V2 un V6 uzsver mērķtiecīgu agrovides pasākumu ieviešanu īpaši jutīgās platībās un riska ūdensobjektos ar nozīmīgu izkliedētā piesārņojuma ietekmi, tomēr Intervencēs

paredzētie nosacījumi patlaban nav pietiekami prioritāri definēti. Pozitīvi, ka paredzētas augstākas likmes ĪJT un riska ūdensobjektos LA10.1. un 10.2 attiecīgi par 20% un 10%, tomēr nepieciešams likmju starpību paaugstināt vēl vairāk, lai sniegtu nozīmīgāku ieguldījumu. Tāpat rosinām paredzēt mitrzemju izbūvi tikai vai galvenokārt ĪJT un riska ūdensobjektos vai būtiski mainīt atbalsta intensitātes nosacījumus.

Pozitīvi vērtējams, ka KLP SP minēti sagatavošanā vēl esošie Upju baseinu apsaimniekošanas plāni, kuru rezultātā mainīsies riska ūdensobjekti, tādējādi intervencu mērķteritorijas tiks precizētas. Atzīmējams, ka riska ūdensobjekti dalās arī sīkāk pēc ietekmējošiem faktoriem un KLP SP galvenais uzdevums būtu sniegt ieguldījumu tieši tajos riska ūdensobjektos, kuriem konstatēta nozīmīgākā ietekme no lauksaimniecības.

SM6: *palīdzēt apturēt un pavērst pretējā virzienā bioloģiskās daudzveidības zudumu, uzlabot ekosistēmu pakalpojumus un saglabāt biotopus un ainavas*

Intervences stratēģija stratēģiskajam mērķim SM6 norādīta Attēlā 6.



Attēls 6. Stratēģiskā mērķa SM6 intervences stratēģija

Avots: LAND konstrukcija pēc KLP SP teksta

Mērķa vajadzības un to segšanai izvēlētās intervences norādītas 17.pielikuma 6. tabulā.

Kopumā sešas no septiņām SM6 definētām vajadzībām ir balstītas uz KLP SP sniegtiem pierādījumiem, nav sniegts pietiekams pamatojums tikai SM6 V6 *Sekmēt augu apputeksnēšanu, veicinot ilgtspējīgas lauksaimniecības prakses īstenošanu, tai skaitā veidojot buferzonas, un bišu izplatību tradicionālajā un bioloģiskajā lauksaimniecības sistēmā.* Visām SM6 definētajām vajadzībām ir saikne ar SM, kā arī SM6 definētās intervences tieši un netieši ir saistītas ar stratēģisko mērķi SM6. Intervences, kas konkrēti SM6 veidotas, nav ar negatīvu efektu (vai tās ir paildinošas?). Vērtējot sasaisti starp vajadzībām un intervencēm, secināms, ka

visas intervences ir attiecināmas uz definētām SM6 vajadzībām, kuras ir nosegtas atšķirīgā apjomā.

Sagatavotajā KLP SP saistībā ar SM6 PAF prioritātes ir ietvertas attiecībā uz ES aizsargājamo zālāju biotopu un putnu dzīvotņu apsaimniekošanu un atjaunošanu. Atjaunošana gan paredzēta mazā platībā - tikai 1 300 ha. Līdz ar to minimāli tiek izmantota stiprā puse: *Salīdzinoši liela daļēji ielabotu ilggadīgo zālāju platība ar potenciālu uzlabot bioloģiskās daudzveidības stāvokli*. Netiek veicināta sinerģija, bet pat pretēji - intervence TM4.6 ir pretrunā ar zālāju biodaudzveidības saglabāšanu, jo veicina aramzemē sēto zālāju platības palielināšanos uz ilggadīgo zālāju rēķina. Tāpat PAF ir uzsvērta nepieciešamība atblastīt ainavas elementu apsaimniekošanu un jaunu elementu izveidošanu, kas KLP SP ir iekļauts niecīgā apjomā - mitrzemju izveide un daļēji Zaļās joslas.

KLP SP minēts, ka *meliorācijas sistēmu atjaunošana vai pārbūve netiek atbalstīta īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, Natura 2000 teritorijās (izņemot, ja to paredz teritorijas Dabas aizsardzības plāns) un bioloģiski vērtīgos zālajos*. Nepieciešams papildināt, ka netiek atbalstīta arī aizsargājamās meža biotopos.

TM4.1. ieguldījums SM6 V4 būs pamatā ainavu uzturēšanā nevis bioloģiskajā daudzveidībā. TM4.6. vairāk atbilst SM6 V4, nevis SM6 V2. Bioloģiskā lauksaimniecība LA11. dos ieguldījumu arī SM6 V4, jo tiks apsaimniekots nozīmīgs zālāju īpatsvars Latvijai tipisku mozaīkveida ainavu areālos. L10.4. zālāju biotopu apsaimniekošana neatbilst vajadzībai par kompensācijām, jo atbalsta aprēķinā šāds faktors nav ņemts vērā. Rādītājs R34. (ainavas iezīmju saglabāšana) neatbilst TM4. intervencēm.

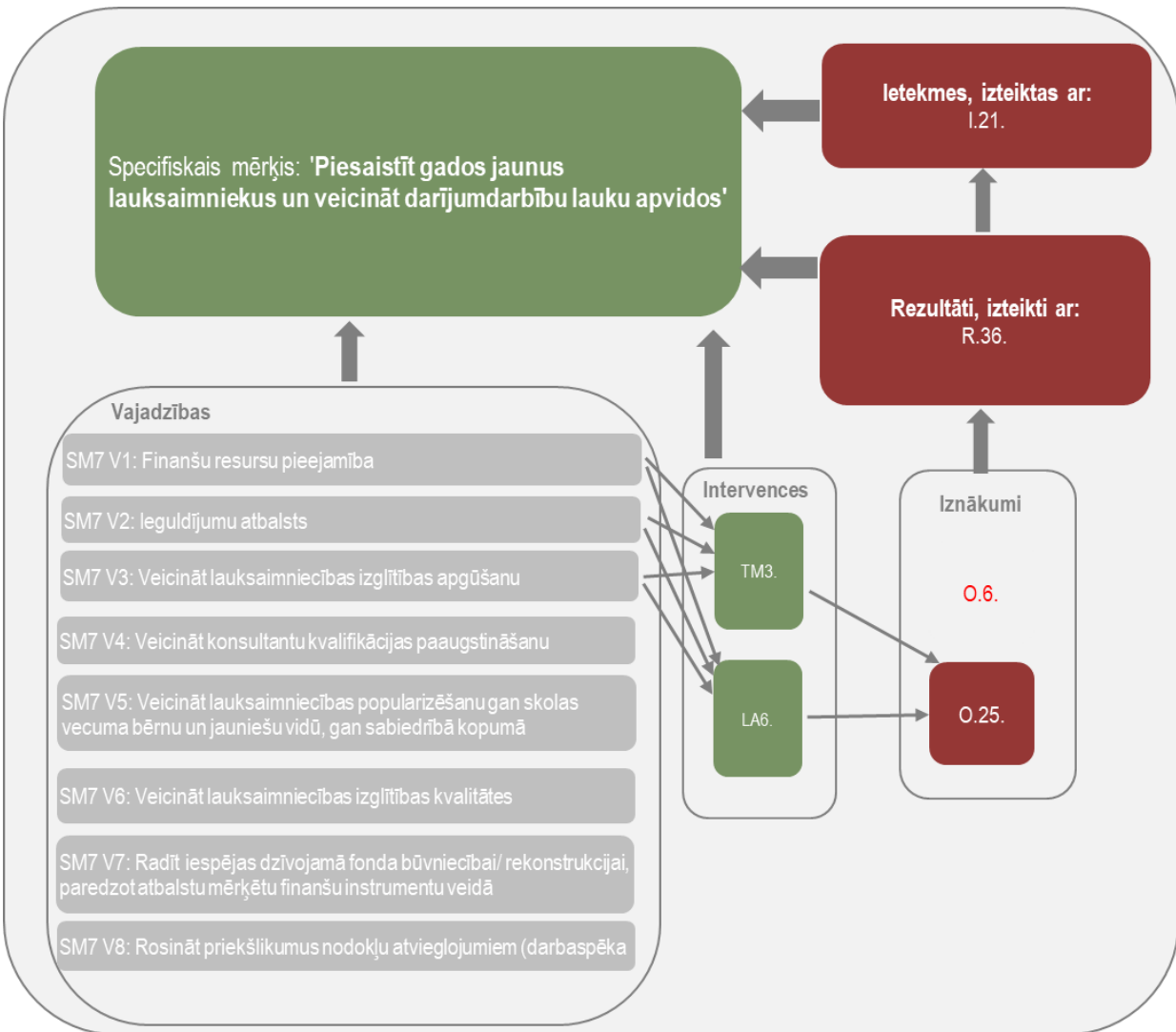
Pozitīvi vērtējama apmācību palielināšana vides jautājumos, jo īpaši par ekoshēmām un citām jaunajām intervencēm. Tas ir būtisks priekšnosacījums, lai šīs intervences veiksmīgi īstenotos. Papildu apmācībām saistībā ar ekoshēmām, LA 10.1 (Zaļās joslas) un citām jaunajām intervencēm jāveic regulāras sākotnējās informatīvās aktivitātes, lai pasākums sekmīgi ieviestos praksē un būtu izplatīts starp atbalsta saņēmējiem.

LA4.5. Mākslīgo mitrzemju izveide uz SM6 V1 nevar attiecināt, jo eitrofas nelielas ūdenstilpes nenodrošina apdraudētu biotopu un sugu vajadzības zālajos un mežos. Šo intervenci var attiecināt SM6 V4, jo tie ir jauni ainavas elementi, lai palielinātu KLP SP ieguldījumu svarīgi to ierīkošanu nodrošināt riska ūdensobjektos un ĪJT. Šī intervence var dot ieguldījumu ūdeņu ekosistēmu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, bet zālāju un mežu ekosistēmās pozitīvā ietekme ir tikai netieša un grūti pierādāma (palienēs esošos zālajos un mežos, iespējams, nonāks mazāk barības vielu, taču tā būs nebūtiska, ja šādu mitrzemju ierīkošana konkrētā upes posmā nebūtiski samazinās barības vielu noteci uz ūdensteci). Saistībā ar mitrzemju izmantošanu laistīšanai, nepieciešams paredzēt pasākumus optimālas ekoloģiskās kvalitātes, t.sk., minimālo ūdens līmeņu nodrošināšanu.

Intervence LA12. nedod ieguldījumu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā, jo atbalsttiesīgas ir platības, kur jau ir spēkā esoši ierobežojumi, kas nodrošina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Šīs intervences nosacījumi neparedz nekādas papildu darbības, kas veicinātu bioloģiskās daudzveidības uzlabošanu. Tādējādi LA12. attiecināma tikai uz SM6 V3 saistībā ar neatbilstošām kompensācijām. Vadošajai iestādei ir jāizstrādā metodika ietekmes rādītājam I.20., kā arī ieviešami papildu rādītāji KLP SP ieguldījuma novērtēšanai SM6.

SM 7: *Piesaistīt un noturēt gadus jaunus lauksaimniekus un citus iesācējus lauksaimniekus un veicināt ilgtspējīgu darījumdarbības attīstību lauku apvidos*

Intervences stratēģija stratēģiskajam mērķim SM7 norādīta Attēlā 7.



Attēls 7. Stratēģiskā mērķa SM7 intervences stratēģija

Avots: LAND konstrukcija pēc KLP SP teksta

Mērķa vajadzības un to segšanai izvēlētās intervences norādītas 17.pielikuma 7. tabulā. KLP SP Vajadzību noteikšanas un intervences stratēģijas tabulā (2.1. nodaļas) SM7 ir definētas 8 vajadzības, no kurām trīs (V1, V2, V3) ir paredzēts risināt SM7 ietvaros. Vēl divas vajadzības (V4, V5) ir paredzēts risināt SMH ietvaros, bet trīs definētās vajadzības (V6, V7, V8) nav paredzēts risināt KLP SP ietvaros. SM7 aprakstā (2.1.7.2.punkts) tiek uzrādītas KLP SP ietvaros risināmās vajadzības (V1, V2, V3, V4, V5), tomēr nav konkrēti norādīts, uz kurām vajadzībām attiecināmas intervences (TM3., LA6.).

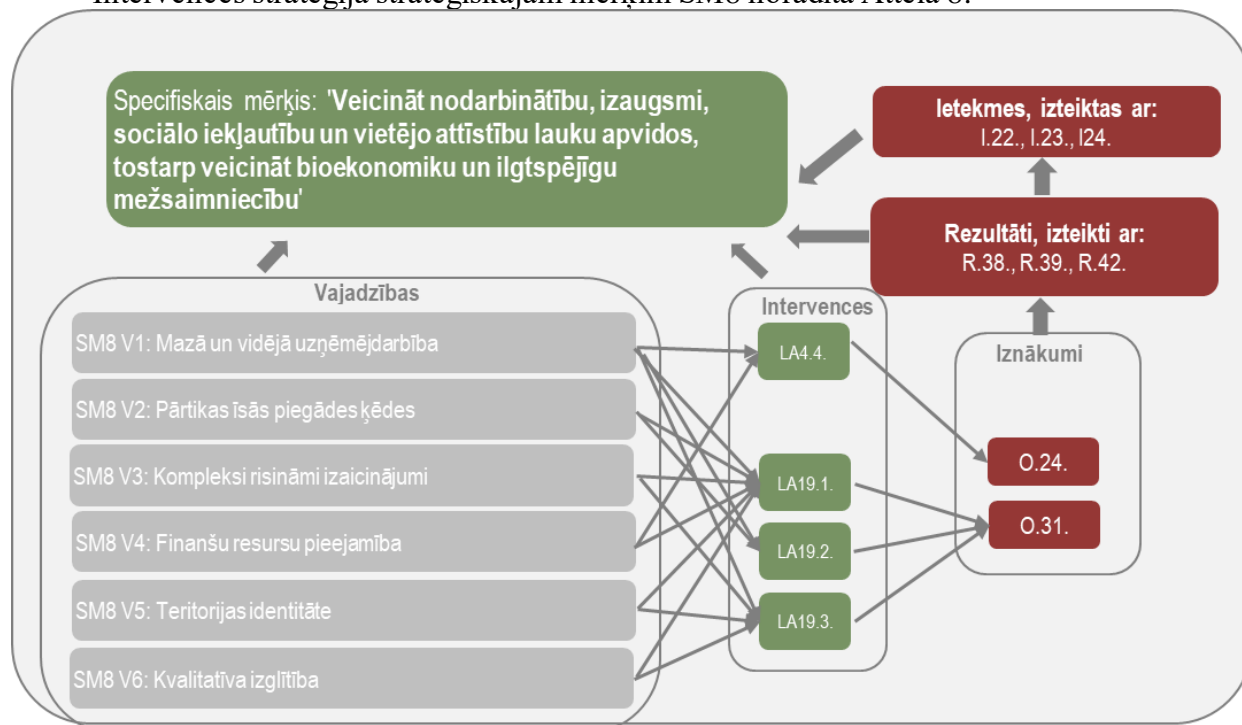
SM7 identificēto vajadzību saikne ar SM7 ir ticama. Plānotās intervences un nosacījumi kopumā aptver SM7, kaut arī ne visām definētajām vajadzībām ir noteiktas konkrētas intervences. Izvēlētās intervences darbojas sinerģijā attiecībā uz SM7 mērķi un nerada negatīvus kompromisus.

Nav saprotams, kāpēc abām intervencēm TM3 un LA6 ir paredzēts vienāds iznākumu rādītājs (O25.), kas raksturo atbalstīto jauno lauksaimnieku skaitu, bet TM3 nav izvēlēts atbalsta specifikai piemērotāks iznākumu rādītājs O6., kas raksturotu atbalstīto hektāru skaitu.

SM7 SVID aprakstā un KLP SP nav analizēts, cik daudz jauno lauksaimnieku būtu nepieciešams iesaistīt nozarē, lai nodrošinātu paaudžu nomaiņu. Tiek secināts, ka jauno lauksaimnieku grupā saimniecību vidējais lielums palielinās un, izvērtējot KLP SP intervences un to nosacījumus (TM3), ir noprotams, ka šī tendence tiks veicināta, piešķirot atbalstu intervences TM3 ietvaros saimniecību platībai līdz 150 ha, kaut vidējā gados jauno lauksaimnieku saimniecības platība ir 47 ha.

SM8: *Veicināt nodarbinātību, izaugsmi, dzimumu līdztiesību, tostarp sieviešu līdzdalību lauksaimniecībā, sociālo iekļautību un vietējo attīstību lauku apvidos, veicināt arī aprītes bioekonomiku un ilgtspējīgu mežsaimniecību*

Intervences stratēģija stratēģiskajam mērķim SM8 norādīta Attēlā 8.



Attēls 8. Stratēģiskā mērķa SM8 intervences stratēģija

Avots: LAND konstrukcija pēc KLP SP teksta

Mērķa vajadzības un to segšanai izvēlētās intervences norādītas 17.pielikuma 8. tabulā.

SM8 vizualizācija attēlo KLP SP intervences stratēģiju, kurā parādītas saiknes starp SM vajadzībām, ieguldījuma avotiem, intervencēm iznākuma, rezultāta un ietekmes rādītājiem.

Kopumā vajadzības balstās uz pierādījumiem. Tomēr, atsevišķos gadījumos iztrūkst informācija aprakstā vai tā ir nepilnīga. Pirmajā gadījumā atsevišķas vajadzības nav pamatotas, otrajā, ir nepieciešami uzlabojumi vai papildus skaidrojumi. Lai gan SVID analīzē un aprakstā ir minētas problēmas, uz ko balstās vajadzības, dažkārt iztrūkst atsauces uz datiem, avotiem, kas apstiprina tekstā minēto. Bieži iztrūkst kritisks skatījums uz konkrētām jomām, kas ļauj tālāk formulēt attiecīgas vajadzības, piemēram, LEADER gadījumā, demonstrējumu nepieciešamība, nepieciešamība pēc pētījumiem, utml.

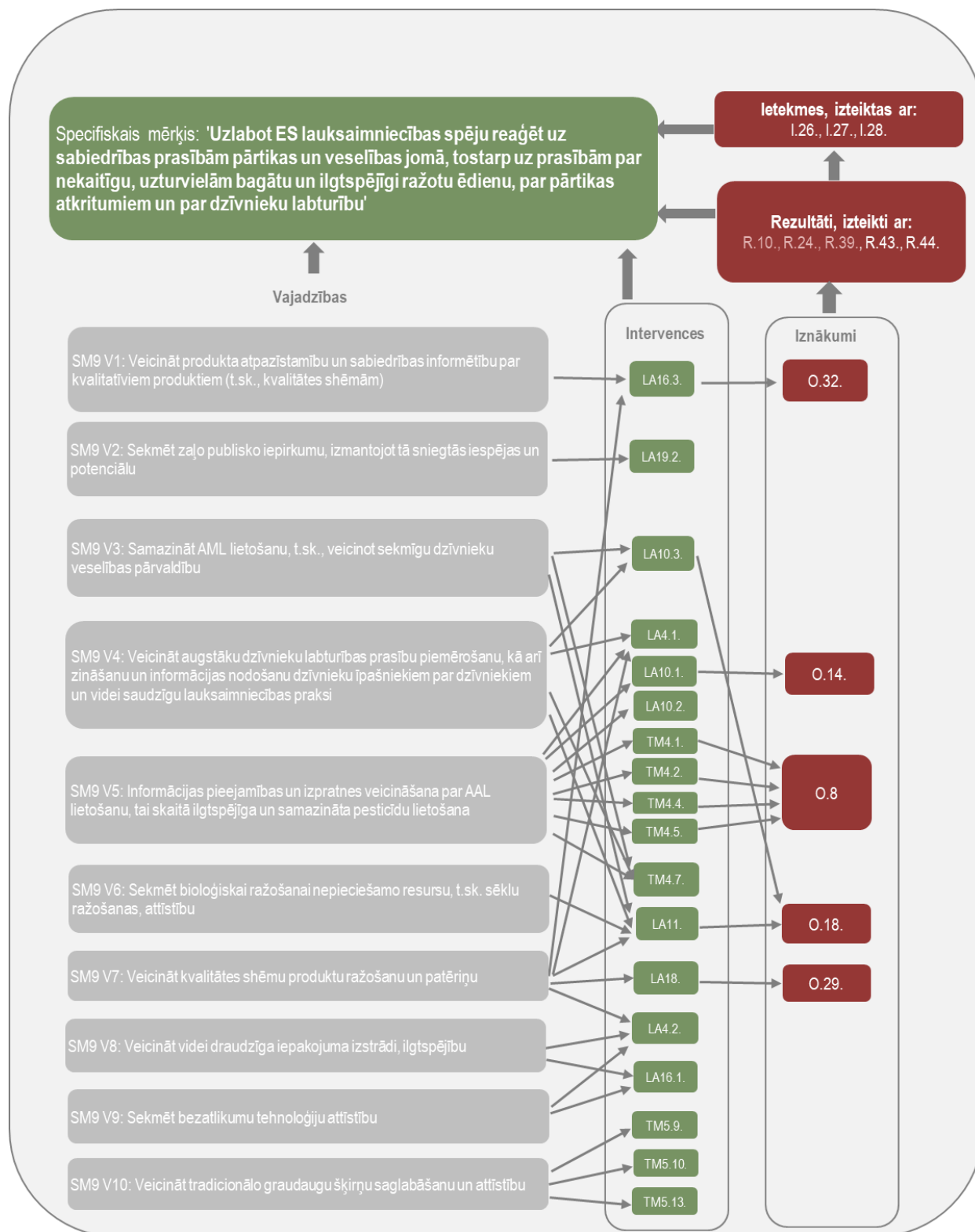
SM8 gadījumā ir nepilnīga vai iztrūkst informācija/ pamatojums šādām vajadzībām: V7, V3. Kopumā saiknes starp identificētajām vajadzībām un specifiskajiem mērķiem ir ticamas.

SM8 gadījumā nav aptverta mežsaimniecība, kas minēta SM. Nav arī vajadzību pamatojuma tekstā un SVID. Ir diskutējams vai mazā un vidējā uzņēmējdarbība ir attiecināma uz sociālo iekļautību. Līdzīgi kā būtu jābūt skaidrojumam, kādēļ nav izvēlētas citas iekļautības formas, tikai ekonomiskā iekļautība. Tam būtu jābūt vairāk pamatotam aprakstā.

Kopumā intervences aptver identificētās vajadzības. Tomēr, SM8 vajadzība V7 Atvieglota nodokļu politika mazajiem uzņēmējiem lauku teritorijā, īpaši, uzsācējiem, netiek risināta ar KLP SP instrumentiem. Aprakstā ir norādīts skaidrojums tās risinājumam. Bieži vien norādītais risinājums (“ZM sekošana līdzī”...) nevar garantēt šo vajadzību apmierināšanu. Izvēlētais intervences nerada negatīvu efektu.

SM9: *Uzlabot Savienības lauksaimniecības spēju reaģēt uz sabiedrības prasībām pārtikas un veselības jomā, tostarp uz prasību pēc kvalitatīvas, nekaitīgas un uzturvielām bagātas pārtikas, kas ražota ilgtspējīgā veidā, prasību samazināt pārtikas atkritumus, panākt dzīvnieku labturību un apkarot rezistenci pret antimikrobiāliem līdzekļiem*

Intervences stratēģija stratēģiskajam mērķim SM9 norādīta Attēlā 9.



Attēls 9. Stratēģiskā mērķa SM9 intervences stratēģija

Avots: LAND konstrukcija pēc KLP SP teksta

Mērķa vajadzības un to segšanai izvēlētās intervences norādītas 17.pielikuma 9. tabulā.

SM9 SVID analīzes apkopojumā KLP SP dokumentā ir uzskaitīti SVID analīzes elementi, kuros ir ņemti vērā iepriekš par SVID aprakstu paustie novērtētāju komentāri un priekšlikumi. KLP SP dokumentā ietvertais apraksts ir vispārīgs, bet pēc būtības visiem SVID analīzes apgalvojumiem ir pamatojums izvērstajā SVID analīzes dokumentā.

Pēc EK klasifikācijas SM9 ir divi rezultātu rādītāji R43. un R44., tomēr mērķa ietvaros paredzētās intervences ir plašākas un saistītas arī ar R10., R24. un R35., kas netiek attiecināti uz SM9 mērķi. KLP SP aprakstā norādītās intervences un to iznākuma vērtību sasniegšana (R43, R44 - O18, R10 - O28, O29, O35; R24 - O8, O14; R39 - O24, O32) sekmēs norādīto rezultāta rādītāju sasniegšanu.

Vairākām uz SM9 attiecinātajām intervencēm (LA4.1., LA4.2., LA10.2., LA16.1., LA19.2., TM4.7., TM5.9., TM5.10., TM5.13.) nav norādītas iznākuma vērtības, kas attiektos uz šo mērķi.

KLP SP SM9 aprakstā nav izprotama atšķirība starp SM9 V3 un V4 – gan vajadzību definējums, gan paredzētās intervences ir vienādas, ar vienīgo atšķirību, ka V4, papildus jau V3 izvēlētajām, ir attiecināta intervence LA4.1. Nav saprotams, kāpēc aprakstā SM9 V3 un V4 abām šīm vajadzībām ir norādītas vienas un tās pašas intervences, bet ar dažādiem R rādītājiem (R43, R44). Pēc būtības TM4.7, LA11., LA10.3 dos ieguldījumu gan R43, gan R44 sasniegšanā un V3 un V4 ir apvienojamas kā viena vajadzība.

SM9 vajadzība V8 “Veicināt videi draudzīga iepakojuma izstrādi, ilgtspējību” nav sasaistāma ar SM9, bet būtu vairāk sasaistāma ar SM4.

KLP SP dokumenta aprakstā plānotās SM9 intervences aptver visas SM9 identificētās vajadzības un to sasaiste ar vajadzībām ir skaidri aprakstīta. Intervence TM4.5. “Oglekli un amonjaka emisijas mazinošās lauksaimniecības prakses” nav attiecināma ne uz vajadzību V5 “Informācijas pieejamības un izpratnes veicināšana par AAL lietošanu”, ne uz SM9 pēc būtības, bet būtu attiecināma uz SM5.

Būtiski, ka SM9 V2 tiks sasniegts tikai pie nosacījuma, ja VRG SVVA stratēģijas projektā ietvers “sadarbībā ar pašvaldību un pārtikas īsās piegādēs ķēdēs iesaistīto uzņēmēju sagatavotu piedāvājumu, (...) piedalīties pašvaldību organizētajos zaļos publiskos iepirkumos (ZPI)”, tikai tādējādi atbilstot intervences LA19.2 (attiecināma arī uz SM8 V1 un V2, SM3 V4) nosacījumiem, jo zaļā iepirkuma iekļaušana vietējās attīstības stratēģijā ir brīvprātīga un to var arī neizvēlēties.

Pēc būtības, pamatojoties uz KLP SP aprakstu, arī intervences TKO1 un TKO2 varētu tikt attiecinātas kā papildinošas SM9.

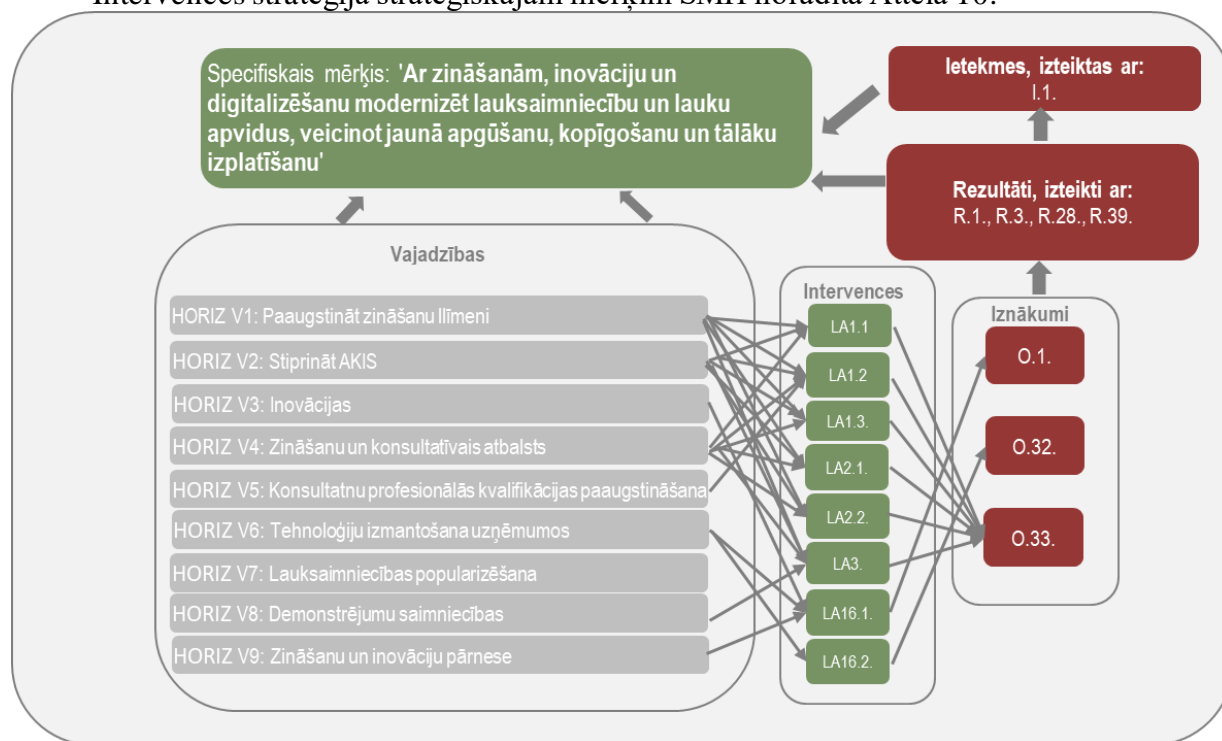
SM9 apraksta SVID analīzes apkopojumā (2.1.9.1.punkts) tiek norādīts, ka samazinās bioloģiskās liellopu gaļas ražošana un ka bioloģiskai lopkopībai mērķēta atbalsta trūkums nesekmē lopkopības attīstību, kas daļēji atspoguļojas V7 un V1 (2.1.9.2.punkts) par kvalitātes shēmu sekmēšanu. Tomēr, izvērtējot SM9 paredzētās intervences LA11 un LA10.3 un to nosacījumus, secināms, ka paredzētais atbalsts bioloģiskajai lopkopībai ir nepietiekams, lai sekmētu bioloģiskās lopkopības (gan piena, gan gaļas liellopu) attīstību un, iespējams, pat saglabāšanos esošajā apjomā. Intervencē LA10.3 likme piena liellopiem (izvēloties divus pieejamos atbalsta veidus) veido 90 EUR/LielV un gaļas liellopiem 43–71 EUR/LielV (izvēloties vienu vai divus atbalsta veidus), tikmēr intervencē LA11 atbalsta likme par bioloģiski sertificētu piena liellopu ir 95 EUR/LielV un par citiem dzīvniekiem (arī gaļas liellopu) 50 EUR/LielV (5.3.24.7.punkts), neskatoties uz daudz striktākām un izmaksu ziņā dārgākām bioloģiskās lauksaimniecības atbilstības prasībām, nekā intervences LA10.3 gadījumā. Šī situācija negatīvi ietekmēs arī SM4 V2 sasniegšanu.

Nav saprotams, kā intervence LA10.1 (R.24) sniegs tiešu ieguldījumu SM9 sasniegšanā (R.43, R44). Kaut arī KLP SP intervences LA10.1 apraksta sākumā (5.3.19.1. punkts) ir pieminēta atbilstība SM9 (pārtika R.24), tomēr tālākā skaidrojumā LA10.1 apraksts ir saistīts ar SM5 un SM6. Izvērtējot LA10.1 nosacījumus, šī intervence risina vides jautājumus, bet ne pārtikas nodrošinājumu (vienīgi nosacījums, ka zaļajās joslās var būt nektāraugi, kuru izmantošana pārtikas (medus, ziedputekšņu) nodrošinājumā būtu grūti novērtēt).

Citas SM9 noteiktās intervences darbojas sinerģijā attiecībā uz SM9 mērķi un nerada negatīvus kompromisus.

SMH: modernizēt lauksaimniecības un lauku apvidu nozares, lauksaimniecībā un lauku apvidos sekmējot un kopīgojot zināšanas, inovāciju un digitalizāciju, un mudināt lauksaimniekus tās apgūt, šim nolūkam uzlabojot piekļuvi pētniecībai, inovācijai, zināšanu apmaiņai un apmācībai

Intervences stratēģija stratēģiskajam mērķim SMH norādīta Attēlā 10.



Attēls 10. SMH intervences stratēģija

Avots: LAND konstrukcija pēc KLP SP teksta

Mērķa vajadzības un to segšanai izvēlētās intervences norādītas 17.pielikuma 10. tabulā.

SMH vizualizācija (9. att.) attēlo KLP SP intervences stratēģiju, kurā parādītas saiknes starp SM vajadzībām, ieguldījuma avotiem, intervencēm iznākuma, rezultāta un ietekmes rādītājiem.

Tā kā LA4.1 ir norādīta sasaiste ar R3, tad LA4.1 intervences aprakstā būtu norādāma atsauce uz SMH. Rādītājs R3 ir saistāms ar SMH.

SMH gadījumā ir nepilnīga vai iztrūkst informācija/ pamatojums šādām vajadzībām: V3, tostarp paredzot finansējumu EIP projektu atbalstam; V6, kas vienlaikus palīdzētu risināt arī darba spēka trūkumu, kā arī uzlabotu uzņēmumu digitalizāciju (e-pakalpojumi, datu

pieejamība lēmumu pieņemšanai, pakalpojumu pieejamības nodrošināšana e-vidē); V8 Veicināt demonstrējumu saimniecību izmantošanu, tādejādi paaugstinot izpratni par dažādām lauksaimniecības metodēm un jaunu tehnoloģiju izmantošanu, tostarp digitālo tehnoloģiju izmantošanu; V9.

Kopumā intervences aptver stratēģiskos mērķus, tomēr ne nepilnībā. SMH aprakstā iztrūkst atsauces uz TKO, kas paredz apmācības, demonstrējumus, arī izpēti, zināšanu pārnesi un izplatīšanu. Apmācības paredz arī LEADER aktivitātēs. Minētās intervences būtu jāskaidro SMH saistībā.

KLP SP aprakstā nav saprotams, kāpēc TKO1. un TKO2. intervences, kas savstarpēji ir ļoti līdzīgas, tiek attiecinātas atšķirīgi pret SMH mērķi - ja TKO1. ir attiecināta "papildinošs SMH" (5.2.1.2. punkts), tad TKO2. ir tieši attiecināts (5.2.2.2. punkts).

Plānotās intervences ir papildinošas un darbojas sinerģijā ar mērķi un nerada negatīvus efektus.

6.3. Sasaistes izvērtējums starp ieguldījumiem, rezultātiem, ietekmi un to ieguldījumu mērķu sasniegšanā

Katra SM izvēlētās intervences SM vajadzību apmierināšanai, plānotais finansējums intervencei kopā un kādi rādītāji jāsasniedz redzams 17.pielikumā.

1. Vai piešķirtie finanšu ieguldījumi un to veidi (dotācijas vai FI) ir pietiekami, lai sasniegtu plānotos rezultātus (izteikti izlaides rādītāju vērtībās)?

SM1-SM3 Piešķirtie finanšu resursi kopumā ir uzskatāmi par pietiekamiem plānotajiem ieguldījumiem, lai sasniegtu plānotās izlaides rādītāju vērtības. Taču jāatzīmē, ka finanšu sadalījums pa mērķiem ir nevienmērīgs. SM1 intervencēm plānoti gandrīz 60% no KLP SP finansējuma, tomēr mērķi nav ambiciozi. Trūkst pietiekama pamatojuma esošajam finanšu sadalījumam.

TM5.11. un TM5.12. par vasaras rapsi, ripsi un miežiem nav pietiekami pamatojums kā tie saistās ar specifiskām grūtībām. Pēdējos gados tie ir izplatīti vasaras kultūraugi Latvijā un to audzēšana atbilst normālai agronomiskai praksei. Lietojot AAL, tie nedod vides ieguvumus.

Sagatavotajā KLP SP ekoshēmu finansējums gandrīz 2 reizes pārsniedz LA intervencēm atvēlēto. Esošais pamatojums nesniedz skaidrojumu šādai izvēlei. Kopumā rādītāju mērķa vērtības ar ieguldīto finansējumu uz perioda beigām varētu tikt sasniegtas, taču sākumposmā tās būs mazākas.

Platību maksājumiem finansējums paredzēts atbilstoši aptvertajām platībām, taču vairākām intervencēm, pārvērtējot un precizējot atbalsta saņemšanas nosacījumus, mainīsies saistītās platības un līdz ar to arī publiskais finansējums. Piešķirtie finanšu resursi un ar tiem saistītie nosacījumi nav pietiekami, lai nozīmīgi ietekmētu SEG emisiju pieaugumu lauksaimniecības sektorā, apturētu bioloģiskās daudzveidības kritumu un uzlabotu ūdens un augsnes kvalitāti ievērojamās platībās.

SM7, SM8, SM9 un SMH plānotie finanšu resursi spēs sniegt ieguldījumu plānoto rezultātu vērtību sasniegšanā un ir pietiekoši, lai sasniegtu iznākumus.

2. Vai finanšu ieguldījumu radītie rezultāti ir pietiekami, lai saņemēju vidū gūtu gaidītos rezultātus (kas izteikti mērķa vērtībās un attiecīgā rezultāta rādītāja atskaites punktā)?

SM1-SM3 Plānotie iznākumi kopumā ir uzskatāmi par pietiekamiem plānoto rezultātu sasniegšanai. Izņēmums ir rādītājs R.7 (Atbalsta palielinājums lauku saimniecībām, kas atrodas

apgabalos ar specifiskām vajadzībām), jo diferencētajam maksājumam specifiskiem apgabaliem, saskaņā ar KLP SP izklāstu, plānots novirzīt tikai 2% no TM finansējuma, taču plānotā rādītāja vērtība ir 104,3%. Arī rādītāja R.6 plānotās vērtības aprēķins nav norādīts, ņemot vērā plānotos maksājumu veidus un likmes, tādēļ nevar viennozīmīgi vērtēt finanšu ieguldījumu pietiekamību šī rādītāja sasniegšanai.

KLP SP vairākām tiešmaksājumu intervencēm ir ieplānots papildus likmes palielinājums par 10%, lai sekmētu lauksaimnieku interesi par intervences īstenošanu. KLP SP netiek ņemta vērā inflācijas ietekme uz investīciju izmaksām. Vairākās intervencēs tiek plānots tāds pats atbalsta apjoms, kāds tas ir bijis LAP 2007-2013 un LAP 2014-2020 periodos, līdz ar to faktiskais atbalsts, ko saņems lauksaimnieki tādā pašā intervencē, vērtības ziņā ir mazāks nekā tas bija iepriekšējos periodos.

SM2 (papildinoši arī uz SM8) intervencē LA5 ir paredzēts grants 15 tūkst. EUR, kāds bija līdzvērtīgā pasākumā arī LAP 2014-2020 periodā, bet nav ņemta vērā inflācijas ietekme, kas laika posmā no 2014. g. janvāra līdz 2021. g. oktobrim ir bijusi 15,7% (avots: https://tools.csb.gov.lv/cpi_calculator/lv/2014M01-2021M10/0/100). Līdz ar to faktiskā atbalsta ietekme sagaidāma mazāka, lai arī rezultāta rādītājus tas neietekmē.

SM4-SM6 lielai daļai platību maksājumu saglabātas jau esošās intervences, t.sk., arī platības, likmes un atvēlētais finansējums. Līdz ar to intervencēm, kuras turpinās, finansējums vērtējams pietiekams, lai sasniegtu rezultāta rādītājus, taču vairumā gadījumu nepietiekams, lai nosegtu vajadzības. Nereti vadošajai iestādei ir jāpiedāvā kompromiss starp atbalsta saņēmēju vēlmi un spēju īstenot pasākumus, un komplikētiem pasākuma nosacījumiem, kuri var mazināt atbalsta saņēmēju interesi. Savukārt jaunajām intervencēm un LA11. KLP SP ir mainīta konceptuālā pieeja, ieviešot ekoshēmas un mainot likmju struktūru. Tādējādi paredzams, ka sākotnēji rezultāta rādītāji būs zemāki. Lai sasniegtu definētās mērķa vērtības, nepieciešams paredzēt aktīvas informatīvās kampaņas un pirmajos gados neierobežot saistību uzņemšanos par jaunām papildu platībām pretstatā tam, kā tas bijis iepriekšējos gados.

SM7 Kopējais finansējums paaudžu nomaiņas sekmēšanai lauksaimniecības nozarē ir palielinājies par vairāk nekā 26 miljoniem EUR (165%) un līdzīgi arī sasniedzamā mērķa vērtība 1018 jaunie lauksaimnieki ir palielinājusies par 158% salīdzinājumā ar LAP 2014-2020. Intervencē LA6 ir paredzēts grants 40 tūkst. eiro un tieši šāds atbalsta apjoms līdzvērtīgā pasākumā jaunajiem lauksaimniekiem bija arī iepriekšējos periodos LAP 2007-2013 un LAP 2014-2020. Jauninājums būs papildus novirzīts finanšu instruments 6 milj. EUR apmērā (LA6), paredzot aizdevumu lauku uzņēmējiem līdz 100 000 euro ar pamatsummas daļējas dzēšanas iespējam (kopumā 120 jaunajiem lauksaimniekiem).

SM8 (papildinoši arī uz SM3 un SM9) attiecināmā intervencē LA 19.2. ir paredzēts izmantot metodi "vienas vienības izmaksa tiek noteikta (.), izanalizējot datus par iepriekšējiem diviem plānošanas periodiem 2007.-2013.gadam un 2014.-2020.gadam un aprēķinot vidējo vienības izmaksu pa gadiem", kas neņem vērā inflācijas ietekmi. SM8 mērķis samazināts no esošā perioda 180,9 milj., bez LA4.2 vai iepriekšējā 6.1 165,1 milj. (te un tālāk ir plānotās summas (EUR) un vērtības abos periodos) uz 110,9 milj. Lai gan, LEADER intervencēs LA19, kopējais samazinājums ir no 79,7 milj. uz 72,4 milj., KLP SP uz 19 intervenci attiecināma LA19.2, kas nebija iepriekšējā periodā, bez šīs intervences LEADER finansējums ir 57,9 milj. Samazināts atbalsts LA5 – mazajām lauku saimniecībām no 42,8 uz 30,0 milj., ar lauksaimniecību nesaistītām darbībām LA4.4 no 21,2 milj. uz 6,0 milj., palielināts tūrisma sadarbības projektiem LA16.3 no 1,2 uz 2,5 milj. Atbilstoši samazināti arī rezultātu un iznākumu rādītāji, piemēram, mazo saimniecību atbalsts no 2903 uz 2000 saimniecībām, LA4.4

gadījumā no 400 uz 120 uzņēmumu atbalstu. Tā kā nav pamatotu aprēķinu vai datu, kas liecina par vajadzību kopējo apjomu, ir grūti vērtējams, vai esošais finansējums ir atbilstošs mērķim.

SM8 iznākumi ir pietiekami, lai sasniegtu rezultātus (vērtības). Tomēr, R38, kā jau norādīts iepriekš, jau tagad ir sasniegts mērķis 100% un jaunās intervences šajā rādītājā neko nemainīs. Iznākuma rādītāji sakrīt ar mērķa vērtībām (R39 izvirzītā mērķa vērtība 577 atbalstīto lauku uzņēmumu skaits, R42 mērķa vērtība 2000 tiešie labuma guvēji). Tomēr R mērķa vērtību tabulā LA4.2 attiecināts uz SM2, bet LA4.4. daļēji uz SM2 SM8. Rādītājs R39 un atbilstošie iznākuma rādītāji, būtu visi attiecināmi uz SM8, jo tas saistīts ar lauku attīstību. Sadalījums pa gadiem ir adekvāts un paredz vidusposmā vislielākās vērtības.

SM9 ir daudz ietverošs mērķis un tam attiecinātās intervences pārklājas ar citiem SM. Mērķim nav izvirzīti konkrēti sasniedzamie rezultāti, kas būtu vērsti tikai uz šo mērķi, bet ikvienas attiecinātās intervences sasniegtie rezultāti sekmēs arī SM9 sasniegšanu lielākā vai mazākā mērā. Grūti novērtēt, cik lielā mērā tiks sasniegtas/atrisinātas mērķī izvirzītās 10 vajadzības, jo EK rekomendētais rezultātu rādītājs paredz šī mērķa panākumus vērtēt caur R43 un R44 skatījumu. Pēc EK klasifikācijas SM9 ir divi rezultātu rādītāji R43 un R44, tomēr mērķa ietvaros paredzētās intervences ir plašākas un saistītas arī ar R10, R24 un R35, kas netiek attiecināti uz SM9 mērķi. KLP SP aprakstā norādītās intervences un to mērķavērtību sasniegšana (R43, R44 - O18, R10 - O28, O29, O35; R24 - O8, O14; R39 - O24, O32) sekmēs norādīto rezultāta rādītāju sasniegšanu.

SMH mērķis samazināts no 42,7 milj. uz 36,5 milj. , bet papildus ietverot lauku modernizācijas pasākumu, kas bija esošajā periodā un KLP SP ir LA4.1 no 369,7milj. uz 95,6milj. LA4.1. Tajā skaitā, mācības samazinājums no 11,4 milj. uz 8,3 milj. un attiecīgi apmācīto skaits no 14000 uz 10500; Konsultācijas no 10,2 milj. uz 9,2 milj. un attiecīgi konsultēto skaits no 10500 uz 5385; Demonstrējumi no 2 milj. uz 1,5 milj. Sadarbības pasākumos samazinājums EIP grupām (LA16.1) no 13,3 milj. uz 12,0 milj, un attiecīgi palielinātas mērķa vērtības no 14 uz 30 EIP grupām; LA16.2 grupām no 5,8 milj. uz 5,5 milj. un attiecīgi no atbalstāmajām 50 grupām uz 120. Kopā sadarbības intervencēm LA16.1, LA16.2 samazināts finansējums no 19,1 milj. uz 17,5 milj. Iznākuma rādītāji ir adekvāti sasniedzamām mērķa vērtībām. Tomēr būtu pārdomājama laika sadale starp intervencēm, jo 2023. gadā nav paredzētas finansējums, 2024. gadā tās ir nepietiekošas, kas var ietekmēt citu intervenču īstenošanas laiku un attiecīgi rezultātu rādītāju sasniegšanu. Īpaši tas ir aktuāli konsultantu apmācībām (R1, R28).

Līdzsvars SMH ir vērtējams attiecībā pret intervences plānoto R rādītāju un ietekmi uz saimniecībām, no vienas puses, un attiecībā pret vajadzībām, no otras. Tas ne vienmēr ir skaidrs, jo paredzēti, piemēram, 14 demonstrējumi (O rādītājs), ar finansējumu 1,5 milj., un rezultāta rādītāju 2050 saimniecībām. Ietekmes rādītāji KLP SP netiek lietoti. Nepieciešamība pēc demonstrējumiem ir definēta un aprakstīta vajadzībās, bet nav izskaidrota, kādēļ ir paredzēts to samazināt šajā periodā un ko šāds samazinājums dos un ietekmēs. Lai gan demonstrējumi tiek definēti vajadzībās kā vidēji svarīgi, intervenču aprakstos ir uzsvērtā to nozīme. Līdzīgi tas attiecas uz konsultācijām, mācībām. Ja jau aprakstā ir norādīta vajadzība, kas pamatota ar skaitļiem un parāda, ka Latvijā ir nepieciešamība pēc zināšanām, tad nav saprotams, kādēļ šis finansējums un attiecīgie iznākuma rādītāji ir samazināti.

3. Vai sagaidāmie rezultāti/mērķi ir reāli un spēj radīt paredzamo ilgtermiņa tiešo un netiešo ietekmi uz nozarēm, reģioniem un lauku apvidiem dalībvalstī?

SM1-SM3 plānotie rezultāti spēj sniegt ilgtermiņa tiešos un netiešos efektus atbilstošajos sektors. Tomēr vairākos aspektos šie efekti sagaidāmi nepilnīgi vai nepietiekami, ņemot vērā nepietiekamu finansējuma piešķirumu, tā sadali, vai nosacījumus, kuri neļauj radīt pietiekamu ieguldījumu augstas prioritātes vajadzību risināšanā. Tas detalizēti aprakstīts 1.6.punktā. Galvenie mērķi, kuros sagaidāma ierobežota ietekme, ir saimniecību ienākumu atšķirības mazināšana (I.3), ieguldījums teritoriālā līdzsvarā (I.5) un saimniecību ražīguma palielināšana (I.6). Taču nav doti skaidri kritēriji un konkrētas sasniedzamās rādītāju vērtības ilgtermiņa ietekmes mērīšanai.

SM4 mērķa vērtību izvēlei nav dots skaidri izsekojams pamatojums, mērķa vērtības ir nepietiekamas (virzībai uz klimatneitralitāti) un finansējuma piešķiruma nosacījumi nav stimulējoši un var kļūt kavējoši (apmežojamās zemes auglības ierobežojums un papildus atbalsta stimula trūkums organiskās augsnes gadījumā) intervencēm, kas vērstas uz CO2 piesaistes palielināšanu (LA7.1, LA7.2, LA8). Intervencēm LA4.1, LA4.3, LA11 grūti novērtēt specifiski uz SM4 vērsto mērķa daļu.

SM5 un SM6 mērķa vērtības lielākoties definētas mērenas bez ambicioziem uzstādījumiem. Sagatavotajā KLP SP nav dots pamatojums un skaidrojums par tiešo un netiešo ietekmi, t.i., ūdens un augsnes kvalitātes uzturēšana, zālāju stāvokļa uzlabošanās, LPI sagaidāmās tendences. Intervencu vispārējais raksturs un attiecināšana uz vairākiem SM neradīs nozīmīgu ilgtermiņa tiešo un netiešo ietekmi. Atzīmējams, ka esošajā situācijā atsevišķu vides ietekmju mazināšanā (ūdens kvalitāte) KLP potenciālā ietekme nav ļoti būtiska. Tomēr saistībā ar bioloģisko daudzveidību, augsnes kvalitāti, SEG emisiju samazināšanu lauksaimniecības sektorā KLP SP ieguldījuma nozīmīgums ilgtermiņa ietekmē būtu palielināms.

SM7 sasniedzamie rezultāti ir ambiciozi un varētu sekmēt nozīmīgu ieguldījumu paaudžu nomaiņā Latvijā lauksaimniecības nozarē.

SM8 atbalstītie tiešie labuma guvēji (2000 mazās saimniecības un 577 lauku uzņēmēji) visdrīzāk neradīs būtisku ietekmi. Rādītāju vērtības: KLP atbalstīto lauku uzņēmumu skaits (R39), to personu skaits, uz kurām attiecas atbalstītie sociālās iekļaušanas projekti (R42), var būt nepietiekošas ilgtermiņa ietekmēm, jo saimniecību skaits ir 69 tūkst., bet iedzīvotāju skaits laukos ir 687 tūkst. Nabadzības līmeņa indekss laukos ir 32%. Ietekme var būt uz rādītājiem I22, I23, I24. Tomēr, nav norādīts, cik paredzēts piesaistīt jauniešus, lai dažādotu nodarbošanos saimniecībā, vai radīt darbavietas. KLP SP aprakstos nav izvēlēti un aprakstīti ietekmes rādītāji. Ietekmes būtu skatāmas saistībā ar citām intervencēm.

Ir grūti izvērtēt **SM9** mērķu ilgtermiņa un netiešo ietekmi uz mērķī paredzētajām vajadzībām, jo daudzās intervencēs nav skaidra pamatojuma mērķa vērtību lieluma izvēlei. Pēc būtības izvēlētais intervences sniegs ieguldījumu SM9 sasniegšanā un var sniegt ilgtspējīgu ietekmi. Ņemot vērā pieticīgās mērķa vērtības, var pieņemt, ka ilgtermiņa ietekme var nebūt pietiekama. Par to liek domāt gan iepriekšējo periodu pieredze, gan plānotā perioda rādītāju vērtības.

SMH potenciālā ietekme uz I1 vērtējama kā nepietiekoša, neskatoties uz relatīvo KLP SP finansējuma pieaugumu, jo tās intervences, kas sistītas ar SMH veidojas tikai no lauku atbalsta, kura kosumma ir samazinājusies. Ņemot vērā ES KLP izaicinājumus būtu sagaidāms, ka finansējums un paredzētie mērķa rādītāji būtu lielāki, jo nepieciešami kvalitatīvi uzlabojumi zināšanu radīšanā, pārnesē. Uz to norāda arī samazināts apmācāmo/konsultējamo /

demonstrējumu skaits. R1 rādītājs: Atbalsta rezultātā labumu guvušo personu skaits 23025, nevar tikt uzskatīts par pietiekošu, jo šādā gadījumā zināšanu atjaunošanās notiek tikai nākošajā paaudzē.

4. Vai piešķirtie finanšu ieguldījumi un to veidi (dotācijas vai FI) plānotajām intervencēm, kas sargrupēti saskaņā ar konkrētajiem mērķiem, kopumā ir pietiekami, lai apmierinātu identificētās vajadzības un kopumā ir pietiekami, lai sasniegtu izvēlētos SM?

Kopējais finansējums par katru SM un saistīto SM attēlots 1. tabulā. Redzams, ka 4 SM visas intervences ir tieši vērstas uz konkrēto mērķi un intervencēm paredzētie līdzekļi netiek dalīti ar citiem mērķiem, bet 6 SM paredzētās intervences un attiecīgi finansējums paredzēts arī citu SM vajadzību apmierināšanai. Tabulā, gan nav izdalīts konkrēti no katras intervences paredzēto finansējumu, jo esošie apraksti nendod iespēju, konkrēti nodalīt paredzamo finansējumu SM2,SM4,SM5,SM6,SM8,SM9. Tikai 4 intervencē ir iespējams noteikt finansējuma apjomu, vadoties no rezultāta rādītājiem, izvēlētajās intervencēs un atbilstošajās intervencēs.

1. tabula Finansējuma sadalījums pa SM.

Specifisko mērķu kodi	Kopā katram SM,	Tieši vērsto intervencu summas	% no kopējā KLP (neatdalot pārklājumu no citiem SM)
SM1	1 303 048 771	1 303 048 771	52,3%
SM2 +SM4+SM8	166 581 226	45 974 912	6,7%
SM3	10 600 000	10 600 000	0,4%
SM4+SM5+SM2+SM9	615 886 760	196 253 207	24,7%
SM5+SM4+SM9+SM6	532 814 616	7 609 226	21,4%
SM6+SM5+SM9	233 829 462	56 536 782	9,4%
SM7	53 757 114	53 757 114	2,2%
SM8 +SM2	78 300 000	72 300 000	3,1%
SM9+SM4+SM5+SM6	463 152 919	14 500 000	18,6%
SMH	36 500 000	36 500 000	1,5%

SM1-SM3: Atbilstoši aprakstītajam šīs atskaites 1.6. punktā, vairākām intervencēm plānotais finansējums noteiktu augstas prioritātes vajadzību risināšanai nav uzskatāms par atbilstoši sadalītu un tādējādi pietiekamu mērķu sasniegšanai. Konkrēti, tas attiecināms uz ienākumu līdzsvarošanu starp saimniecību grupām un reģioniem (SM1), konkurētspējas celšanu un pievienotās vērtības paaugstināšanu, finanšu resursu pieejamības problēmu, paredzot finanšu instrumentus, kā arī jaunu tehnoloģiju un inovāciju izmantošanu (SM2). Lai sasniegtu izvirzītos rezultātus, plānotie finanšu resursi kopumā ir pietiekami, tomēr kā iepriekš pieminēts, rezultāti nav ambiciozi attiecībā uz ienākumu diferenciacijas mazināšanu un ekonomisko attīstību.

SM4 finanšu ieguldījums kopumā pēc apjoma varētu tuvojies pietiekamam (izņemot attiecībā uz CO2 piesaistes palielināšanu), tomēr apraksts nedod iespēju precīzi identificēt un novērtēt patieso ietekmi uz vajadzību apmierināšanu, jo SM4 finansējums vairākās finanšu ietilpīgākajās intervencēs (LA4.1, LA4.3, LA11) nav konkrēti nodalāms - intervencēs saplūst

vairāku mērķu sasniegšanai novirzītais atbalsts un nav dotas skaidras norādes attiecībā uz katru no mērķiem.

Patlaban 20% no KLP SP publiskā finansējuma ir tieši vērsti uz kādu konkrētu vides un klimata mērķi, tomēr lielākā daļa uz vides un klimata mērķiem plānotās intervences saistāmas ar vairākiem SM - gan savstarpēji **SM4-SM6**, gan ar SM2 un SM9. Kopējais piešķirtais finansējums ir SM4-SM6 nozīmīgs un būtu uzskatāms par atbilstošu, taču nepieciešams uzlabot KLP SP ieguldījuma lietderību, veidojot mērķtiecīgākas intervences.

SM7 ieplānotie finanšu ieguldījumi (dotācijas un FI) kopumā ir pietiekami, lai apmierinātu vistiešāk uz jauno lauksaimnieku atbalstu noteiktās vajadzības, un ir pietiekami, lai sasniegtu izvēlēto SM.

Finanšu ieguldījumi **SM8** var nebūt pietiekošs attiecībā uz vajadzību apmierināšanu, kur LEADER pasākumiem tiek atvēlēts 9,4% LA4.2, 4.4 un LA5, kas tiek attiecināts uz SM8, kopā 9%. Iztrūkst dziļāka analīze, kas pamato vajadzības, no kā atvasinās rādītāju vērtības. Ņemot vērā plānotā perioda finansējuma samazinājumu, tā devums var būt mazāks nekā iepriekšējā periodā un ietekmēs vajadzību risināšanu. Finanšu ieguldījumi SM8 var nebūt pietiekami, lai sasniegtu mērķi. Mērķis nav balstīts kvantifikācijā, nav norādīts, piemēram, cik vajag radīt darba vietas, vai cik piesaistīt jaunus lauksaimniekus (ir paredzēta mērķa vērtība, ko plāno sasniegt, bet nav skaidrs vai ar to pietiek, lai atrisinātu problēmu), cik jāsniedz atbalsts sociālās nevienlīdzības mazināšanai u.tml.. Ņemot vērā kopējos rādītājus par nabadzību laukos, gan lauksaimnieku novecošanās tendenci, ir paredzams, ka plānotās vērtības un atbilstošais finansējums var segt mērķi tikai daļēji. Līdzekļu sadalījums (samazinājums salīdzinot ar iepriekšējo) vēl vairāk padziļina nevienlīdzību starp dažādām lauku iedzīvotāju grupām, jo nekompensē tās negatīvās sociālās sekas, kuras rada strauja lauksaimnieciskās ražošanas intensifikācija. Ražošanas mehanizācijas un automatizācijas rezultātā nodarbinātības iespējas laukos sarūk daudz straujāk, nekā LEADER ietvaros jaunradītās darbavietas mazajā uzņēmējdarbībā. LEADER ietvaros nav iespējams risināt nodarbinātības sezonālās problēmu, atbalsts vietējām pārtikas ķēdēm ir nepietiekams.

SM9 sasniegšanai paredzētie finanšu līdzekļi kopumā sekmēs mērķa sasniegšanu un kaut kādā mērā risinās arī visas definētās vajadzības pārtikas drošības, ilgtspējīgas ražošanas, dzīvnieku labturības, ilgtspējīga iepakošanas un atkritumu mazināšanas jomās.

Finanšu ieguldījumi **SMH** mērķos var nebūt pietiekoši attiecībā uz vajadzību apmierināšanu. Par to liecina paredzētie līdzekļi 2,5% mācībām, konsultācijām un demonstrējumiem un 2,2% sadarbības projektiem, kas attiecināmi uz **SMH** no visas KLP SP kopējās summas. Iztrūkst dziļāka analīze, kas pamato vajadzības, no kā atvasinās rādītāju vērtības. Ņemot vērā plānotā perioda finansējuma samazinājumu, tā devums var būt mazāks nekā iepriekšējā periodā un ietekmēs vajadzību risināšanu. Mērķis nav balstīts kvantifikācijā, piemēram, cik vajag apmācīt (ir norādīta mērķa vērtība, bet nav skaidrs, cik šī mērķa vērtība apver vajadzību un vai ar to pietiek, lai atrisinātu problēmu) u.tml. Ņemot vērā kopējos rādītājus par mācībām, inovāciju nepieciešamību laukos, ir paredzams, ka plānotās vērtības un atbilstošais finansējums var segt mērķi tikai daļēji.

5. Vai intervences un ar tiem saistītie budžeta piešķirumi ir pietiekami, lai sasniegtu transversālo (horizontālo) mērķi?

Visas vajadzības, kas mērķētas uz horizontālo mērķi un veidojas no citos SM definētajām vajadzībām redzamas 15.pielikuma 1.tabulā. Paredzētās intervences un naudas līdzekļi kopumā nosedz transversālo mērķi **SMH**, tas ir, nauda spēs nodrošināt izvirzīto mērķa un iznākuma

rādītāju sasniegšanu. Tomēr, no KLP SP tekstā nepietiekoši skaidro ts, kā paredzētās intervences strādās kopumā un savstarpējā saistībā. Īpaši tas attiecas uz inovācijām un inovāciju izplatīšanu, kas var radīt ietekmi apakšnozarēs. Tas, ka LA16.1 ir samazināts finansējums, palielinot saņēmēju skaitu, neskatoties uz to, ka esošā pieredze ir bijusi pozitīva un pieprasīta, nesniedzot skaidrojumu, liecina par neskonsekveni SMH intervenču noteikšanā. Papildus tam, LA4.1, kas vērsts uz modernizāciju, tai skaitā digitalizāciju un dod ieguldījumu SMH, salīdzinoši ar iepriekšējo periodu ir ievērojams samazinājums. Arī te trūkst skaidrojuma. Līdzīgi to var teikt par mācībām un konsultācijām. Ieteikums ir papildināt AKIS aprakstu 8.1 sadaļā un SMH aprakstu ar skaidrojumu.

6.4. Sinerģiju novērtēšana starp specifiskajiem mērķiem (SM) un intervencēm

1. Vai ir sinerģija starp intervencēm, kas vērstas uz vienu SM

Pastāv sinerģija starp dažādām intervencēm, kas paredzētas vienā SM. To nosaka dažādās vajadzības, kas ir apmierināmas ar atšķirīgām intervencēm, un atbilstoši, SM saiknē ar intervencēm (skat. 13.pielikumu).

SM1 pastāv sinerģija starp izvēlētajām intervencēm LA17., TKO3., TM1., TM1.1., TM2. un TM5., kuras ir plānotas kā savstarpēji papildinošas un vērstas uz vienu mērķi. Tomēr iepriekš aprakstītie faktiskie nosacījumi rada būtiskas, augstas prioritātes vajadzību risināšanu kavējošas nepilnības, piemēram, salīdzinoši neliela daļa pārdalošā maksājuma, nepietiekams ienākumu atbalsts pašām mazākajām saimniecībām, kā arī tām, kuru lielums nedaudz pārsniedz 30 ha.

SM2 pastāv sinerģija starp intervencēm LA4.1, LA4.2 un LA5, tās katra saistīta ar savu sektoru – lauku saimniecības, pārstrāde, mazo saimniecību ieviešana tirgū. Tādējādi tās ir savstarpēji papildinošas.

Uz **SM3** vērstās intervences LA9., TKO1. un TKO2. ir savstarpēji papildinošas, veidojot sinerģiju, jo tiek atbalstītas gan jaunizveidotās gan esošās ražotāju organizācijas, turklāt salīdzinot ar līdzšinējām programmām papildināts atbalsttiesīgo nozaru klāsts.

Starp **SM4** intervencēm ir vērojama sinerģija, īpaši attiecībā augkopības daļā sasiņā ar mēslošanas plānošanu. Uz mērķi **SM4** vērstās intervences LA4.3., LA7.1., LA7.2., LA8., LA10.3., LA11., TM4.1., TM4.3., TM4.4., TM4.5. un TM4.6. ir savstarpēji papildinošas, veidojot sinerģiju. Intervence LA4.1. nav savstarpēji papildinoša ar šīm intervencēm, veidojot negatīvus transversālos efektus.

Uz mērķi **SM5** vērstās intervences LA4.5., LA10.1., LA10.2., LA11., TM4.1., TM4.2., TM4.3., TM4.4., TM4.5. un TM4.7. ir savstarpēji papildinošas, veidojot sinerģiju. Taču intervenču sinerģijām nepieciešami precizējumi kā tiek nodrošināta izvairīšanās no dubultā finansējuma intervencēm, kas saistītas ar AAL un mēslojuma ieneses uzskaiti un kontroli (TM.4.1, TM.4.2, TM.4.4, TM.4.5).

Uz mērķi **SM6** vērstās intervences LA4.6., LA10.4., LA10.5., LA12., TM4.2. un TM4.7. ir savstarpēji papildinošas, veidojot sinerģiju. SM4 intervence TM4.6 ir papildinoša tikai attiecībā uz ES zālāju biotopiem, bet radīs negatīvus efektus uz kopējo ilggadīgo zālāju bioloģisko daudzveidību un nozīmīgs risks ir samazināt potenciālu atjaunot un palielināt ES zālāju biotopu platības.

KLP SP nav sniegts pietiekams pamatojums intervences TM4.6 ieguldījumam SM4 un SM5, nepieciešams to precizēt saistībā ar emisiju un gaisa piesārņojuma samazināšanu. Šis pasākums būtu ar atzīmējamu ieguldījumu SM6, ja tiktu attiecināts tikai uz ilggadīgajiem

zālājiem. TM 4.6 papildināms ar nosacījumu, ka EJIZ platībā jānodrošina tāds minimālais LLV/ha, kādu iesaka biotopu apsaimniekošanas vadlīnijās. TM4.6. un TM4.7. liekama atruna nosacījumos, ka, aprēķinot kopējo LLV/ha, no kopējās saimniecības zālāju platības jāizslēdz EJIZ. Arī intervence TM4.1. un TM4.2. nav attiecināmas uz SM6, jo nosacījumos paredzētie kritēriji padara nenozīmīgu vai izslēdz ieguldījumu bioloģiskās daudzveidības veicināšanā.

SM6 kontekstā rosināms iekļaut saistīto atbalstu TM.5. ietvaros par ganību dzīvniekiem EJIZ, jo ganību dzīvnieki ir maz izmantoti aizsargājamos zālajos un lopu audzēšana šajās platībās ir ar zemāku rentabilitāti. Intervences TM4.6. ieguldījuma rezultāts būtu mērķtiecīgāks SM6, ja tiktu nodrošināta ciešāka saikne ar zālāju noganīšanu, šī brīža prasība par noteiktu lopu blīvumu zālajos tiešā veidā to nenodrošina. Šī intervence var dod ieguldījumu arī SM6, taču būtu nepieciešams precizēt zālāju rādītāja definīciju, izņemot aramzemēs sētos zālājus.

Uz mērķi **SM7** vērstās intervences LA6. un TM3. ir savstarpēji papildinošas, veidojot sinerģiju.

Uz mērķi **SM8** vērstās intervences LA4.4., LA19.1., LA19.2. un LA19.3. ir savstarpēji papildinošas, veidojot sinerģiju.

Uz mērķi **SM9** vērstās intervences LA10.1., LA10.3., LA11., LA16.3., LA18., LA19.2., TM4.1., TM4.2., TM4.4., TM4.5., TM5.9., TM5.10. un TM5.13. ir savstarpēji papildinošas, veidojot sinerģiju.

Uz mērķi **SMH** vērstās intervences LA1.1., LA1.2., LA1.3., LA2.1., LA2.2., LA3., LA16.1. un LA16.2. ir savstarpēji papildinošas, veidojot sinerģiju.

Ieteikums būtu apraksta daļā skaidrāk norādīt katras intervences saiknes ar attiecīgām SM vajadzībām, kas visur nav ietvertas. Tas pats attiecas uz katru SM, kur būtu skaidrāk sniedzama sasaiste ar citu mērķu vajadzībām.

2. Ja izvēlētas intervences, kas vērstas uz vienu SM ir pretrunīgas, vai tās var tikt līdzsvarotas kādām citām intervencēm vai/ un nosacījumiem?

Intervence LA4.1. saistībā ar mērķi **SM4** ir pretrunā ar pārējām uz šo mērķi vērstajām intervencēm. Pretrunas ir iespējams mazināt paredzot noteiktu prasību izpildi LA4.1.

Intervence TM 4.3 ir zināmā pretrunā ar **SM4** mērķi, jo kaļķojamais materiāls rada papildus SEG emisijas, kuras tiek ziņotas Nacionālajā SEG inventarizācijā, bet tai nav pretruna ar kādu no citām intervencēm, drīzāk pretēji, tā uzlabo augsnes barības vielu biopieejamību, kā rezultātā iegūstamas lielākas ražas un augsnē tiek ienests lielāks oglekļa daudzums ar lauksaimniecības augu atliekām, kas rezultātā mazina arī SM4 ietvaros konstatēto pretrunu, jo uzlabo augsnes oglekļa krājumu.

TM4.6. un LA4.6. ir savstarpēji pretrunīgas/konkurējošas intervences, jo abas var tikt attiecinātas uz potenciālajiem ES zālāju biotopiem. TM4.6. gadījumā tie pazaudēs bioloģisko daudzveidību, bet LA4.6. gadījumā - palielinās. Ņemot vērā lielo TM4.6. plānoto platību, intervence ir pretrunā ar SM6 mērķi par bioloģiskās daudzveidības veicināšanu.

3. Vai ir vērojama sinerģija starp intervencēm un nosacījumiem dažādiem SM?

Visu intervenču sasaistes ar SM apkopojums ir sniegts 17.pielikumā. Ir virkne interveču, kas saistāmas tikai ar vienu SM, bet ir vairākas intervences, piemēram, LA4.1, LA10.1., LA10.3, LA11, TM4, TM5.9., TM5.10. un TM5.13. saistītas ar diviem vai trīs SM. Tāpat virkne intervenču dod papildu ieguldījumu vairākiem SM. Pamatā tās ir lauku attīstības intervences, piemēram, LA1, LA2, LA3, LA4, LA10, LA11, LA16 un LA19.

Uz **SM1** vērsta intervencēm nav norādītas sinerģijas attiecībā pret citiem mērķiem. Tomēr stiprinot saimniecību ienākumus un izturētspēju (TM1, TM2 un TM5), būtībā tiek veikts ieguldījums arī citos KLP mērķos, it īpaši nodarbinātības veicināšanā, jauno lauksaimnieku piesaistē un vietējās attīstības veicināšanā (SM7 un SM8). Tāpat intervences TKO3, atbilstoši plānojumam, sniegs ieguldījumu SMH, atīstot konsultācijas un apmācības; SM2 sakarā ar investīcijām biškopības sektorā un ieguldījumiem pētniecībā; SM3 sakarā ar ieguldījumiem noieta veicināšanā un sadarbībā; SM6 sakarā ar ieguldījumu bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā sakarā ar bišu populācijas saglabāšanu; SM9 sakarā ar biškopības produktu kvalitāti uzlabojošiem pasākumiem. Tomēr šīs sinerģijas nav norādītas KLP SP.

SM2 un **SM4** ietvertā intervence LA4.1 sniedz ieguldījumu konkurētspējīgu sadarbības formu veicināšanā un vietējās produkcijas realizācijas sekmēšanā (SM3), kā arī veicina kvalitātes shēmu produktu ražošanu un patēriņu un sniedz ieguldījumu dzīvnieku labturībā un AAL lietošanas ierobežošanā (SM9).

Arī **SM2** ietvertā intervence LA4.2 sniedz ieguldījumu SM3 sakarā ar produktu komerciālās vērtības uzlabošanu un virzīšanu tirgū. Tiek sekmēts arī ieguldījums SM9 sakarā ar ieguldījumu kvalitātes shēmu produktu ražošanā un patēriņā, videi draudzīga iepakojuma veicināšanā un bezatlikumu tehnoloģiju attīstībā.

SM2 ietvertā intervence LA5 sniedz ieguldījumu SM8, veicinot mazo un vidējo uzņēmējdarbību, nodarbinātības un ienākumu iespēju radīšanai.

SM3 intervences TKO1 un TKO2 sniedz ieguldījumu SMH, paredzot konsultācijas, apmācības, tostarp padomdošanu un paraugprakses apmaiņu.

Savukārt **SM3** intervence LA9 sniedz ieguldījumu SM2, sekmējot pievienotās vērtības radīšanu un produktivitātes paaugstināšanu, kā arī stiprinot sadarbību investīciju jomā. Sinerģija veidojas arī ar SMH, attīstot uzņēmējdarbības un tirgvedības prasmes, kā arī organizējot un veicinot inovatīvos procesus.

Uz **SM4** vērsta intervence LA4.3. sniegs ieguldījumu mērķī SM2, sekmējot ražošanas infrastruktūras attīstību lauksaimniecībā un mežsaimniecībā.

Uz **SM5** un **SM9** vērsta intervence LA10.1. sniegs ieguldījumu mērķī SM6. Tāpat kā **SM5** vērsta intervence LA10.2 sniegs ieguldījumu mērķos SM4, SM6 un SM9.

Uz **SM4** un **SM9** vērsta intervence LA10.3. sniegs ieguldījumu mērķī SMH.

Uz **SM6** vērsta intervence LA10.4 sniegs ieguldījumu mērķos SM9 un SMH, un **SM6** vērsta intervence LA10.5. sniegs ieguldījumu mērķī SMH.

Uz mērķiem **SM4**, **SM5** un **SM9** vērsta intervence LA11. sniegs ieguldījumu mērķos SM6 un SMH. Vērojama sinerģija starp SM4 un SM 5 intervencēm.

SM7: ietvertā intervence LA6 sniegs ieguldījumu gavenokārt SM7, bet papildinoši arī SM2. Intervence TM3 sniegs ieguldījumu tikai SM7.

SM8 ietvertā intervence LA19. var sniegt ieguldījumu arī SM2, saistībā ar konkurētspēju, jo paredz sniegt atbalstu uzņēmējdarbībai. Te gan daudz kas atkarīgs no VRG Strarēģijās paredzētā. Tāpat LA19.2. sniegs atbalstu SM2 un SM9. KLP SP tekstā būtu jāpapildina saiknes ar LA4.2, LA4.4., LA5, kas tiek saistītas ar SM8.

SM9: KLP SP aprakstā intervences LA16.3 un LA18 ir tieši attiecinātas tikai un vienīgi uz SM9, tomēr pēc šo intervencu rezultātu un mērķvērtību rādītājiem, pēc EK rekomendācijām tie būtu attiecināmi uz SM3 (LA18) un SM8 (LA16.3). Līdz ar to LA16.3. un LA18 īstenošana notiekti sniegs ieguldījumu SM3 un SM8. Uz SM9 visvairāk atbilstošās intervences LA10.3 (R43, R.44) un LA11 (R43) sniegs ieguldījumu SM4 un SM5.

Uz **SMH** vērstās intervences LA1.1., LA1.2., LA2.1., LA2.2., paredzot atbalstu profesionālo zināšanu un prasmju pilnveides darbībām, dos ieguldījumu visu 9 SM sasniegšanā.

Tāpat arī intervence LA3, paredzot atbalstu demonstrējumiem, dos ieguldījumu SM2, SM4, SM5, SM6 un SM9. Arī intervence LA16. sniegs ieguldījumu mērķī SM2, konkrēti LA16.1. un LA16.2. sniegs atbalstu inovāciju izmantošanā un radīšanā, konkurētspējas celšanai un mērķī paredzētās pētniecības attīstībai.

Intervences, kas saistītas ar SMH tiek paredzētas arī citos SM, kas norādītas to vajadzībās. KLP SP aprakstā būtu papildināms katrā no SM saiknes ar SMH, un SMH vajadzībām, kur ta s attiecas, jo pašlaik visos SM nav līdzīgi sagatavoti apraksti par vajadzību risināšanu, kas saistīts ar zināšanām. (skat. 15.pielikuma 1.tab.).

Vēlams KLP SP aprakstā ietvert katrā no intervencēm saiknes ar citu SM vajadzībām.

4. Ja izvēlētās intervences, kas vērstas uz dažādiem SM ir pretrunīgas, vai var tikt līdzsvaroti ar kādām citām intervencēm vai/un nosacījumiem?

SM6 mērķiem ir pretruna ar meliorāciju, jo tas samazinās bioloģisko daudzveidību, LA7.1 meža ieaudzēšana ES zālāju biotopos vai potenciālajos biotopos un ieaudzētā meža deklarēšana par plantāciju mežu, TM4.6. - ilggadīgu zālāju pārrašana, potenciālu ES nozīmes zālāju biotopu intensifikācija, LA7.2. bioloģiskās daudzveidības samazināšanās. Šie riski patlaban minēti, jo sagatavotajā KLP SP intervenču nosacījumos nav minēti izņēmumi vai mehānismi, kuri izslēdz no šo pasākumu intervenču aptvertajām platībām aizsargājamus zālāju un meža biotopos. Lai novērstu minētās pretrunas, intervenču ieviešanā paredzētajos normatīvajos aktos šādus izņēmumus nepieciešams iestrādāt, kā arī attiecināt TM4.6. tikai uz ilggadīgajiem zālājiem.

SM9 apraksta SVID analīzes apkopojumā (2.1.9.1.punkts) tiek norādīts, ka samazinās bioloģiskās liellopu gaļas ražošanas un ka bioloģiskai lopkopībai mērķēta atbalsta trūkums nesekmē lopkopības attīstību, kas daļēji atspoguļojas V7 un V1 (2.1.9.2.punkts) par kvalitātes shēmu sekmēšanu. Tomēr, izvērtējot SM9 paredzētās intervences LA11 un LA10.3 un to nosacījumus, secināms, ka paredzētais atbalsts bioloģiskajai lopkopībai ir nepietiekams, lai sekmētu bioloģiskās lopkopības (gan piena, gan gaļas liellopu) attīstību un, iespējams, pat saglabāšanos esošajā apjomā. Intervencē LA10.3 likme piena liellopiem (izvēloties divus pieejamos atbalsta veidus) veido 90 EUR/LielV un gaļas liellopiem 43–71 EUR/LielV (izvēloties vienu vai divus atbalsta veidus), tikmēr intervencē LA11 atbalsta likme par bioloģiski sertificētu piena liellopu ir 95 EUR/LielV un par citiem dzīvniekiem (arī gaļas liellopu) 50 EUR/LielV (5.3.24.7.punkts), neskatoties uz daudz striktākām un izmaksu ziņā dārgākām bioloģiskās lauksaimniecības atbilstības prasībām, nekā intervences LA10.3 gadījumā. Šī situācija negatīvi ietekmēs arī **SM4** V2 sasniegšanu.

Nav konstatēta kāda cita mērķa intervenču pretruna ar SM4, SM8, SMH mērķi.

6.5. Novērtēt KLP SP attiecības ar citiem attiecīgajiem instrumentiem

1. Vai KLP stratēģiskais plāns ir saskaņots ar visiem attiecīgajiem citiem politikas mērķiem

KLP SP ir aprakstīts, ka tas ir saskaņots ar attiecīgajiem augstākstāvošiem politikas dokumentiem – gan nacionālajiem, gan ES līmeņa. Atsevišķā sadaļā ir aprakstīts, kādā veidā tiek nodrošināta koordinācija, demarkācija un papildinātība starp ELFLA un citiem Savienības fondiem, kuri darbojas lauku novados. KLP SP ir izstrādāts, ievērojot Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2021.-2027. gadam izvirzītos uzdevumus, kurš savukārt ir izstrādāts, ņemot vērā

Latvijas Ilgtspējīgās attīstības stratēģiju līdz 2030. gadam, ietverot ANO Ilgtspējīgās attīstības mērķus.

SM1-3 ir saskaņoti ar augstākstāvošiem politikas dokumentiem, gan nacionālajiem, gan ES līmeņa. KLP SP ir nodrošināta saskaņotība un nepārklāšanās ar citiem ES fondiem. Atbalsts lauku saimniecību ienākumiem un konkurētspējai tiek finansēts praktiski tikai no KLP.

SM4 SM4 Kā jau minēts iepriekš, KLP SP ir daļēji sasaistē ar ES un Latvijas klimata politikas mērķus aprakstošajiem politikas dokumentiem, daļa no tiem nav pieminēti un ietekme uz tajos noteikto mērķu sasniegšanu nav vērtēta. Īpaši būtiski varētu būt tas, ka KLP SP neņem vērā būtiskās izmaiņas ES un LV klimata mērķos 2030 Zaļā kursa kontekstā.

SM5 kontekstā ES stratēģiskajos dokumentos bioloģiskās lauksaimniecības platību īpatsvaram kā mērķis definēti 25% platību, Latvijā intervencei LA11. izvēlēta mērķa vērtība ir 19%. Lai gan KLP SP minēts, ka NAP 2021-2027 ir ņemts vērā, tomēr skaidrojums par nacionālo vides mērķu sasniegšanu patlaban nav sniegts.

SM6 kā nozīmīgākās nacionālās vajadzības būtu PAF 2021-2027 paredzētās rekomendācijas un pasākumi, kuri KLP SP kopumā ir ietverti, jo vismaz viena tieša vai netieša intervence atbilst katrai no nozīmīgākajām PAF definētām vajadzībām.

SM7: Atbalsts jaunajiem lauksaimniekiem tiek finansēts tikai no KLP.

SM8 ir saskaņotība ar citiem ES instrumentiem. SM8 ir saistāms ar lauku attīstības dažādiem aspektiem, ko finansē citi LV fondi. Īpaši tas attiecas uz kompleksajiem lauku attīstības jautājumiem, kas skar visu Latviju un attiecas arī uz lauku telpu, piemēram, pakalpojumi, zināšanām, kas ir transversāls mērķis. Saskaņotība attiecas uz normatīvo regulējumu, kas saistāms ar nodokļu politiku mazajam biznesam. SM8 ir saskaņotība ar mērķi “Sociālāka un iekļaujošāka Eiropa, īstenojot Eiropas sociālo tiesību pīlāru” un “Iedzīvotājiem tuvāka Eiropa, veicinot visu veidu teritoriju un vietējo iniciatīvu ilgtspējīgu un integrētu attīstību”. To finansē KF, ERAF, ESF, valsts budžets. SM8 sniedz ieguldījumu NAP2027 mērķos: “Līdzsvarota reģionālā attīstība” un nozares stratēģiskajā uzstādījumā : Plaukstoši lauku apvidi, veicinot ekonomisko aktivitāti, nodrošinot infrastruktūru un saglabājot apdzīvotību. Atsauce uz mērķiem ir stratēģijas izklāsta aprakstā.

SM9 KLP SP aprakstā paredzētās intervences SM9 sasniegšanai tiek finansētas tikai no KLP, tomēr arī aktivitātes, kas tiks īstenotas ārpus KLP, piemēram, atkritumu apsaimniekošanas un ilgtspējīga iepakojuma ražošanas un izmantošanas jomās, var sekmēt SM9 sasniegšanu.

SMH ir saskaņotība ar citiem ES instrumentiem. Ir saskaņotība ar mērķi “Sociālāka un iekļaujošāka Eiropa, īstenojot Eiropas sociālo tiesību pīlāru”. SMH saistāms ar Eiropas Savienības fondu 2021.–2027. gada plānošanas perioda darbības programmas mērķi “Konkurētspējīgāka un viedāka Eiropa, veicinot inovatīvas un viedas ekonomiskās pārmaiņas un reģionālo IKT savienojamību”.

2. Vai starp attiecīgajiem politikas instrumentiem un intervencēm ir pārklāšanās vai finansējuma atšķirības?

Multifondu pieejas izmantošana SM8 ir atrunāta. Tiek atrunāta dažādu citu fondu pārklāšanās riska vadība. Pamatā KLPS SP 4.5.1.punktā tiek aprakstīts par ELFLA un ELGF un EJZAF. Detālāks izklāsts par citiem fondiem un demarkācijām nav minēts.

7. Kvantificētu mērķvērtību un atskaites punktu atbalsta novērtēšana

7.1. Identificēt intervences veidus, kas saistīti ar attiecīgajiem rezultātu rādītājiem, kuriem ir noteiktas mērķvērtības

KLP SP 2.3.1. tabulā ir uzrādītas visas intervences un sagaidāmie rezultāti (R) rādītāji un to ikgadējās vērtības. Te gan jāmin, ka atsevišķām apakšintervencēm (TKO3.1. - TKO3.7. un TM5.1.-TM1.14.) ir paredzēti līdzekļi, bet mērķvērtības ir noteiktas tikai par visu intervenci kopumā t.i. TKO3 un TM5.

SM1 tiek izmantotas galvenokārt līdzšinējās I pīlāra intervences – tiešmaksājumi. TM1 ir daļēji modificēta, ieviešot diferencēto atbalstu. Papildus plānota jauna intervence TM2 – ilgspēju sekmējošais pārdalošais ienākumu papildatbalsts mazām un vidējām saimniecībām.

SM2 izvēlētas līdzšinējās II pīlāra intervences – investīciju pasākumi lauku attīstībai. Taču intervences LA4.1. un LA4.2 ir modificētas, daļu no atbalsta plānojot sniegt finanšu instrumenta veidā. Arī kā papildinošais atbalsts ir plānotas tādas intervences, kuras jau iepriekš bijušas II pīlāra sastāvdaļa. Atšķirībā no SM1, šajā gadījumā ir intervences, kur R rādītājs veidojas arī no SM4 un SM8.

SM3 izmantotas līdzšinējās gan I, gan II pīlāra intervences, turklāt ir izveidota viena jauna intervence – TKO2.

SM4 ir izvēlētas vairākas jaunas intervences attiecībā uz mēslojuma plānošanu un iestrādi, emisiju mazinošo lopkopību un arī minimālo augsnes apstrādi un optimālu augsnes pH līmeņa uzturēšanu (abas pēdējās intervences, gan būtu vairāk attiecināmas uz SM5).

SM5 un SM6 galvenokārt veido uz platībām attiecinātie rezultāti rādītāji, nosakot tos visām šo mērķu intervencēm.

SM4-SM6 veido vairākus rezultāti rādītājus, kuri kopīgi šiem SM un vēl papildus SM9.

SM7 tiek izmantotas jau iepriekšējos plānošanas periodos īstenotiem pasākumiem līdzvērtīgas intervences, piemēram, atbalsts jaunajiem lauksaimniekiem intervencē LA6 un TM3. Jauns intervences LA6 atbalsts ir jaunajiem lauksaimniekiem iedalīts finanšu instruments (aizdevums lauku uzņēmējiem līdz 100 000 EUR ar pamatsummas daļējas dzēšanas iespējam). Tomēr nekur KLP SP aprakstā nav norādīts, kas un cik liela summa tiek paredzēta FI kā "pamatsummas daļējas dzēšanas iespējas".

SM8 izvēlētas mērķa vērtības ir R38, R39, R42 saistāmas ar modificētām intervencēm. R38 ir izvēlētas LA19.2 - Pārtikas īso piegāžu ķēžu darbības, kas ir jauna intervence, LA19.1, kas ir modificēta un apvieno stratēģiju izstrādi un īstenošanu un LA19.3, kas apver gan tīklošanos nacionālajā un starptautiskajā līmenī, gan aktivizēšanas funkcijas. Tās nav uzskatāmas par jaunām, jo ietver līdzīgus elementus, kā tas bijis iepriekšējā periodā. R39 ietver LA4.2, LA4.4, kur izvēlētas intervences ir līdzīgas jau esošajām. R42 attiecas uz LA5, kas ir jau iepriekš izmantota intervence.

SM9 ir jauns stratēģiskais mērķis, tomēr tam izvēlētas intervences lielā mērā ir jau īstenotas arī iepriekšējos periodos. Jauna ir intervence *TM5.13. Saistītais ienākumu atbalsts par rudzu populācijas šķirnēm*, bet ne būtiski savādāka par līdzšinējām intervencēm graudaugu atbalstam.

SMH izvēlētas mērķa vērtības R1, R3, R28 ir saistītas ar intervencēm, kas ir modificētas. R1 gadījumā jauna intervence ir LA1.2 un LA2.2; R3 gadījumā ir jauns rādītājs, kas saistās ar jau iepriekšējā perioda esošajām intervencēm. R28, līdzīgi kā R1, jauna intervence ir LA1.2 un

LA2.2. Pārējās intervences ir tādas pašas kā iepriekšējā periodā. LA2.1 intervence – konsultantu apmācības bija iepriekš citās dalībvalstīs, bet netika izvēlēta Latvijā. LA2.2 – ilgtermiņa konsultācijas (inkubācija) ir jauna intervence.

7.2. Novērtēt saikni starp mērķvērtībām un intervencēm

SM1-3 Kopumā katrai intervencei ir saikne ar vienu vai vairākiem rezultātu rādītājiem un katram attiecīgajam rezultātu rādītājam noteiktās vērtības ir balstītas uz plānotajām intervencēm.

SM4 rezultātu rādītāji pamatā atbilst intervencēm, izņemot R.20 PR, kas izvēlēts TM4.5 un TM4.6 intervencēm, bet tām neatbilst, jo gaisa kvalitātes uzlabošana nav saistāma ar SM4 mērķi. SEG piesaistes efektivitātes ziņā apmežošana ir efektīvākais pasākums, tāpēc apmežojamā platība būtu samērīgi palielināma, ja grib panākt lielāku programmas ieguldījumu.

SM5 rezultāta rādītāja R21 mērķvērtība ir 2500 ha (pārrēķinot 4 un 8m zaļās joslas uz attālumu, t.i., aptuveni 3200 - 5000 km), kas kopumā ir mazāk kā 10% no Latvijas ūdensteču kopgaruma. Tāpēc svarīgi ar atbalsta nosacījumiem nodrošināt LA10.1. Zaļo joslu izveidi tieši mērķteritorijās - ĪJT un riska ūdensobjektos. SM5 aptver ievērojamu daļu no Latvijas lauksaimniecības zemēm, galvenokārt aramzemēm. Tā kā rezultāta rādītājus pamatā veido atbalstītie hektāri, tad saikne starp mērķvērtībām un intervencēm pastāv.

SM6 kontekstā nav skaidrs, vai rādītāja R27 mērķa platībā iekļauta arī platība, kas radīsies, atjaunojot zālāju biotopus? Latvijā kopējā ES zālāju biotopu platība ir 61 306 ha, savukārt sagatavotajā KLP SP nav sniegts pamatojums noteiktajai mazākai mērķa platībai - 53 350 ha.

Iznākuma un rezultātu rādītāji pamatā ir definēti atbilstoši EK vadlīnijām, tomēr atbilstoši izvērtēt mērķvērtības liedz to pārlieku vispārīgais raksturs, piemēram, nenodalot rezultātus attiecībā uz SM6 apakšmērķiem, kā arī jau minētā ievērojamā pārklāšanās savstarpēji vides un klimata mērķiem. Tā rezultātā zem viena rādītāja R14 un R20 var tikt ieskaitīti gan aizsargājami zālāji, gan aramzemēs sētie zālāji.

SM7 paredzētajām intervencēm (TM3, LA6) ir saikne ar vienu rezultātu rādītāju R36 un abām intervencēm ir paredzēta vienāda iznākumu vērtība (O25.), un nav saprotams, kāpēc TM3 nav izvēlēta O6.

SM8 saskaņā ar EK rādītāju sarakstu nav izvēlēti vairāki rādītāji, kas raksturo SM8 intervences. Izvēlēts ir R38, R39, R42. Potenciāli SM8 raksturo arī R37, R40, R41, kas nav izvēlēts. Minētie rādītāji var tikt saistīti, piemēram, ar LA19 (R37, R40, R41), LA4, LA5 - (R37). Jaunu darba vietu radīšana laukos veicina cilvēku palikšanu laukos, mazina migrāciju no laukiem. Tas gan nav izvēlēts kā vajadzība, bet ir akcentēts mērķa formulējumā.

SM9 EK rekomendētie rezultātu rādītāji ir R43 un R44, kam ir atbilstošas intervences (LA10.3, LA11) ar atbilstošām mērķvērtībām, bet KLP SP šim mērķim papildus tiek attiecināti arī R10 (pēc EK rekomendācijām attiecināms SM2, SM3), R24 (SM5, SM6) un R39 (SM8), kas pēc būtības arī sekmēs SM9 sasniegšanu.

Tomēr, saskaņā ar EK rādītāju sarakstu **SMH** nav izvēlēts R2, kas saistāms ar LA1.2 konsultantu apmācībām un var tikt attiecināts arī uz LA16.1 un LA16.2, ja konsultanti tiek izmantoti attiecīgo intervenču kontekstā. R3 var tikt attiecināts uz atbalstu ieguldījumos, piemēram, LA4.1. Izvēlētās intervences ir LA1,2,3,16. R28 attiecas arī uz LA16.1, kas nav izvēlēts.

7.3. Novērtēt mērķvērtību atbilstību noteiktajām vajadzībām

SM1 vajadzību novērtējumā ir īpaši uzsvērtā nepieciešamība celt mazo un vidējo saimniecību ienākumus, kā arī līdzsvarot ienākumus starp saimniecību lieluma grupām, saglabājot stabilu pamatienākumu atbalstu mazajām saimniecībām. Ienākumu nevienlīdzība ir uzsvērtā vairākos pētījumos kā viens no būtiskiem faktoriem, kas sekmē lauku depopulāciju. Taču finanšu plāns ienākumu izlīdzināšanai paredz vienīgi minimāli pieļaujamus 10%, un arī tikai kopā ar mazo saimniecību maksājumu (TM1.1), šādā veidā paredzot pat atkāpi no KLP SP Regulas. Turklāt, maksājumus finanšu izlīdzināšanai (TM2) attiecinot arī uz lielajām saimniecībām (maksājot par pirmajiem 3,1-100 ha), nav korekti visu šo maksājumu summu uzskatīt par izlīdzinošu. Plānotais rezultāts R.6 paredz, ka tiešmaksājumu īpatsvars saimniecībām kas mazākas par vidējo, būs tikai 106,3%, kas nenodrošina nozīmīgu ienākumu līdzsvarošanu. Arī R.7 paredz tikai nelielu ienākumu līdzsvarošanas pakāpi starp reģioniem, kas nepietiekami nosedz vajadzību. Tas ļauj secināt, ka R.6 un R.7 mērķvērtības nav atbilstošas SM1 attiecīgo vajadzību augstajai prioritātes pakāpei.

SM2 vajadzību aptvērums ir plašs, tādēļ plānotais rezultāts R.9 – 0,86% atbalstītas saimniecības modernizācijā un pārstrukturizācijā – vērtējams kā ļoti mazs īpatsvars, lai to uzskatītu par pietiekamu. Lai arī iepriekš veiktajos pētījumos norādīts, ka atbalsts būtu jāsniedz mērķēti, nevis ikvienam pretendentam, tomēr tik zems īpatsvars nevar sniegt nozīmīgu ieguldījumu konkurētspējas celšanā un orientācijā uz tirgu. Tiesa, šajā skaitā neietilpst atbalsts mazo lauku saimniecību attīstībai, ko plānots mērīt ar rādītāju R.42, taču arī šī rādītāja vērtība (2000) nozīmē, ka atbalstam varēs kvalificēties tikai mazāk kā 10% no atbilstošā lieluma grupā atrodošos saimniecību kopskaita (SI no 2000 līdz 15 000 EUR). Taču situācijas aprakstā minēts, ka orientētas uz attīstību ir ap 25% ļoti mazo un 40-50% mazo saimniecību, taču to kavē resursu trūkums. Trūkst intervenču ļoti mazo (ar SI līdz 2000 EUR) saimniecību ieviešanai tirgū, lai arī kā viens no būtiskākajiem negatīvajiem konkurētspējas aspektiem ir minēts liels skaits saimniecību, kuras nepārdod savu produkciju.

SM3 plānotie mērķi nav ambiciozi, taču vērtējami kā samērīgi, ņemot vērā līdzšinējo pieredzi atbalsta izmantošanā un potenciālo pieprasījumu.

SM4 vajadzībām pamatā izvēlētas atbilstošas mērķvērtības (R), tomēr vajadzībai SM4 V2 izvēlēta mērķvērtība R.20 PR *Gaisa kvalitātes uzlabošana*: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības (LIZ) īpatsvars, kurā noteiktas saistības mazināt amonjaka emisijas, nav atbilstoša, jo amonjaks nav SEG gāze un nav saistāms ar klimata pārmaiņu samazināšanas mērķi.

R.22 rādītājs aptver ievērojamas platības, atzīmējams, ka tiek ieviesti t.s. pamata pasākumi, kuri faktiski ir atbilstoši vai to nosacījumi ir tuvi esošajai (normālai) lauksaimniecības praksei. Šāda pieeja var novest pie situācijas, ka **SM4-SM5** tiek veikti ievērojami publiskā finansējuma ieguldījumi lielās platībās, taču ietekme uz vidi ir neliela.

SM6 plānotie rezultāta rādītāji kopumā ir attiecināmi uz vajadzībām un atbilst tām. KLP SP ietvertie rezultāta rādītāji atbilstoši neraksturo SM6 V4, t.i., ainavu un to elementu aizsardzību.

SM7 paredzēts sasniegt R36. un tā mērķvērtība ir 5118 jaunie lauksaimnieki (O25.). Intervences LA6 ietvaros tiks atbalstīti 1018 jaunie lauksaimnieki, kas ir būtisks palielinājums, ja salīdzinām ar jaunajiem lauksaimniekiem sniegto atbalstu iepriekšējos periodos, kur II pīlāra ietvaros tika atbalstīti 382 jaunie lauksaimnieki LAP 2007-2013 periodā un 395 lauksaimnieki LAP 2014-2020 ietvaros (uz KLP SP sagatavošanas brīdi). TM3 ietvaros tiks atbalstīti 4100 jaunie lauksaimnieki (O25.), tomēr KLP SP nav norādīta kopējā atbalstītā platība (hektāri) šīs

intervences ietvaros (O6.). Vērtējot TM3 saņēmēju skaitu, tad tas ir par 1000 saņēmējiem lielāks, nekā līdz šim ir bijis JAL saņēmēju skaits.

SM3/SM9 LA U18.1. plānotās izlaides (O.29) rādītājs 1350 nav pamatots/saprota ms, jo SVID aprakstā norādīts, ka Latvijā 2019. gadā bija sertificēti 4173 bioloģiski sertificētu lauksaimniecības produktu ražotāji un 65 pārstrādes uzņēmumi. Ņemot vērā Zaļā kursa mērķus un ZM apņemšanos līdz 2027.gadam palielināt bioloģiskās lauksaimniecības platības līdz 20% no kopējās LIZ, arī bioloģiskās pārtikas shēmas dalībnieku skaits varētu palielināties. Aprakstā nav skaidrots, kā ir izvēlēta šāda mērķvērtība. Pozitīvi ir vērtējams atbalsta palielinājums pretendenta salīdzinājumā ar iepriekšējo plānošanas periodu.

SM8 paredzēts sasīīt ar R38, R39, R42. Aplūkojot identificētās vajadzības un izvēlētās intervences, nav saskatāma saikne starp R38 un SM8 vajadzībām. Formāli šis rādītājs ir atrunāts LA19. un attiecas uz SM8 vajadzībām V1.-6. (LA19.1), SM8 V1,2 (LA19.2) un SM8 V1,3,5,6 (LA19.3). Tomēr, R38 ir LEADER aptverto iedzīvotāju daļa, kas izteikta %, nav raksturīgs rādītājs, kas saistāms ar kādām no minētajām vajadzībām. Ieteikums ir izvēlēties citus rādītājus, kas raksturo SM8 vajadzības.

R39 saistāms ar SM8 un vajadzībām V1, V2, V5. Tas saistās ar citiem SM un atbilstošiem rādītājiem. No iesniegtā materiāla izriet, ka R39 saista ar LA4.2, LA4.4, LA16.2, LA16.3. un atbilstošām vajadzībām. No KLP SP apraksta izriet, ka intervences saista ar LA4.2 SM2V2,3,4, un SM3V1 un SM9V1,7,8,9., bet nav norādīta saikne ar SM8 vajadzībām. Vajadzības var būt saistāmas arī ar horizontālo mērķa vajadzību V3 un SM9V1 - Veicināt produkta atpazīstamību un sabiedrības informētību par kvalitatīviem produktiem (t.sk., kvalitātes shēmām), bet uz to nav norādīts KLP SP aprakstā.

R42 saistāms ar SM8 un ir daļēji saistāms ar vajadzību V4 - Finanšu resursu pieejamība uzņēmējdarbībai (īpaši, mazajiem un vidējiem). Tomēr rādītājs ir sociālā iekļautība, kur prefi nav skaidra sociālās iekļautības vajadzības formulējuma. Tas nozīmē – ir rādītājs, bet nav definēta vajadzība.

Mērķa vērtības kopumā atbilst vajadzībām. Vajadzības atbilst noteiktiem SM un izvēlētajām mērķa vērtībām. **SMH** gadījumā tie ir R1, R3, R28.

R1 saistāms ar SMH un atbilstoši V1-V5, V8-V10. Tā kā tas ir transversāls mērķis, tad tas saistāms arī ar citu SM vajadzībām. KLP SP aprakstā iztrūkst saiknes starp vairākām SMH vajadzībām. Ar R1 papildus norādītajām vajadzībām būtu saistāmas ar šādām vajadzībām: SM2V2, SM4V3, SM7V3, SM7V6, SM9V4.

R3 saistāms ar SMH vajadzībām V6, citām SMH vajadzībām, kas attiecas uz lauksaimniecības digitalizāciju, par ko nav īsti skaidrs apraksts, vai citās vajadzībās un arī attiecīgi intervencēs, tiek ietverta digitalizācija. Uz R3 var attiekties LA4.1, LA16.1 LA16.2., kas savukārt attiecas uz SMH vajadzībām. LA4.1 attiecas arī uz SMH, kuras vajadzības nav norādītas KLP SP aprakstā. Ja šis rādītājs netiek ietverts, tad tas nesaskan ar plānotajām rādītāju vērtībām. Saskaņā ar EK rādītāju aprakstu, te var ietvert datus no dažādām intervencēm, kas vērstas uz digitalizāciju. Citās intervencēs būtu papildināmas atsauces uz digitalizāciju, ja tādas tiek plānotas.

R28 saistāms ar SMH vajadzībām V1-V5, V8; blakus tam, R28 var tikt saistīts arī ar LA16.1, 16.2, kas no iesniegtās tabulas neizriet, tas nozīmē, ietverot SMH vajadzības V3, V6, V9. kas arī norādīts LA aprakstā. Iztrūkst atsauce uz R28. LA16.1 un LA16.2. No rādītāju tabulas izriet, ka vides un klimata rādītājs attiecas tikai uz mācībām, konsultācijām un demonstrējumiem un atbilstošām vajadzībām.

Pašlaik no iesniegtajiem dokumentiem nav informācijas par SMH rādītāju saikni ar TKO un attiecīgajām vajadzībām.

7.4. Novērtēt cēloņsakarību no ieguldījumiem un iznākumiem līdz rezultātu mērķvērtībām (R vērtība)

Rezultātu mērķa vērtības kopumā ir izsekojama un pamatojama ar ieguldījumiem un iznākumiem un to vērtībām. KLP SP nepieciešams izvēlēto atbalsta likmju izvērstāks skaidrojums, kā arī jāpamato izmaksu efektivitāte attiecībā uz ietekmes rādītāju vērtībām. Patlaban izvēlētas intervences liecina, ka joprojām SEG emisiju samazināšanā ievērojamā apjomā tiek izvēlētas finansiāli ietilpīgas intervences, kurām raksturīgas augstas izmaksas attiecībā pret potenciālo SEG emisiju (EUR/CO2 ekviv.) samazinājumu.

R1 veido O1 un O33, kur mērķa vērtība LA16.1 ir 90 labuma guvēji, bet iznākuma vērtība ir 30 EIP projektu skaits. Tas nozīmē, ka katra EIP dos ieguldījumu 3 personām. Rādītājs ir personu līmenī, bet ne EIP dalībnieku (partneru) skaits. Pretējā gadījumā, tas nav summējams ar citiem R1 iznākuma rādītājiem. Mērķa vērtība ir 23 025 tiešie labuma guvēji. Paredzētais finansējums LA1,2,3 (O33) ir 19 milj. EUR; LA16 (O1) ir 17,5 milj. EUR., kopā veidojot 33,5 milj. EUR. O33 vērtības veido dažāda rakstura rādītāji un tie nav summējami, piemēram, kursu skaits, konsultāciju skaits, demonstrējumu skaits, līdzīgi arī O1 ar O33 kopējo summu, kas maz ko saka par sasniegto rezultāta iznākumu (6024).

R3 gadījumā veido O1, O32, O20. Mērķa vērtība veido 0,5% no visām saimniecībām. Finansējums LA16.1(O1)veido 2 milj. EUR, LA16.2 (O32) - 0,9 milj. EUR, LA4.1 (O20) – 45,5 milj.EUR, kopā veidojot 48,4 milj. EUR. Šeit ir neproporcionāli mazs ieguldījums zināšanu radīšanā un pārnesei pret ieguldījumu saimniecībās digitalizācijas jomā. Tekstā būtu skaidrojams šīs atšķirības pamatojums.

R4 veido iznākuma rādītājs O.4 ar vērtību 1 740 076 ha. Šī vērtība ir 88,8% no kopējās apsaimniekotās LIZ 2020.gadā, kas tieši atbilst plānotajai R4 vērtībai. Absolūtos skaitļos plānotā platība ir tikai nedaudz lielāka kā 2014.-2020.g.periodā, kas nozīmē, ka vairs nav plānota nozīmīga lauksaimniecības zemju atgriešana aprītē. Finansējums TM1 ir plānots 834,5 milj.EUR, ieskaitot diferencēto daļu. Maksājuma likmi par ha plānots nedaudz palielināt salīdzinot ar iepriekšējo periodu. Rādītājs O.4 nav uzskatāms par ambiciozu, ņemot vērā tendenci palielināties apsaimniekotajai LIZ, un pastāv iespēja, ka pie plānotās O.4 vērtības R.4 vērtība netiks sasniegta.

R5 veido O9 - unikālais atbalsta saņēmēju skaits periodā, kas plānots 3500. Tam atbilstošais finansējums plānots LA17 pasākumā - 36,1 milj. EUR. Plānotais finansējums nedaudz pārsniedz LAP 2014-2020 izmaksāto, kas liecina par mērķi uzlabot risku vadību lauksaimniecībā. R.5 mērķa vērtība ir 5% no saimniecību kopskaita, kas ir uzskatāma par nelielu. Aktīvāk iesaistot risku vadības shēmā mazās saimniecības, būtu iespējams ar salīdzinoši nelieliem ieguldījumiem nozīmīgi paaugstināt attiecīgo vērtību.

R6 nav norādīta tieša saikne ar konkrētu iznākuma rādītāju. Tā aprēķiniem paredz izmantot visus izmaksātos TM1-TM5; skaitītājā tiem saņēmējiem, kuru platība ir mazāka par valsts vidējo, un saucējā visiem saņēmējiem. Rādītāja vērtību plānots sasniegt, galvenokārt pateicoties TM2, kā arī daļu rezultāta var veidot noteiktie platībmaksājumu griesti un citi maksājumi (piemēram, TM1.1). Plānotais finansējums, ar ko paredzēts tiešā veidā sekmēt ienākumu līdzsvarošanu par labu mazākām saimniecībām, ir 172 milj.EUR jeb 10% no TM kopsummas. Plānotā rādītāja vērtība R6 ir 106,3% būtu uzskatāma par nepietiekami ambiciozu, lai veiktu ienākumu izlīdzināšanu pietiekamā apjomā. Nav norādītas aplēses vai skaidrojumi

par esošo vai plānoto vidējo saimniecības lielumu (ha), kas tiks izmantots rādītāja aprēķinos. Lauku saimniecību ekonomiskie rādītāji liecina par vajadzību būtiskāk sekmēt arī to saimniecību ienākumus, kuru platība pārsniedz 30 ha, bet nepārsniedz 100 ha.

R7 arī nav norādīta tieša saikne ar iznākumu rādītāju. Tā aprēķinu veido visi izmaksātie TM1-TM5. Skaitītājā - vidējais ienākumu atbalsts par hektāru saņēmēju daļai, kas saņem ienākumu atbalstu par hektāru apvidos ar lielākām vajadzībām, bet saucējā - vidējie TM/ha izmaksāti visiem saņēmējiem. Rādītāja vērtību plānots sasniegt, pateicoties TM1 diferencētajai daļai, kas veido tikai 30,5 milj.EUR. Šī summa nešķiet pietiekama, lai mērķa teritorijā nodrošinātu plānoto vidējo maksājumu par 9 EUR/ha augstāku nekā vidēji valstī, kas ietver arī mērķa teritoriju, jo diferencētais maksājums plānots tikai 10 EUR/ha.

R8 būtu saistāms ar O.10 - to saimniecību vadītāju skaits, kuri gūst labumu no saistītā ienākumu atbalsta. Tomēr KLP SP tas nav norādīts, jo plānotie iznākuma rādītāji, kuri raksturo TM5 intervences, ir hektāri un vienību (dzīvnieku) skaits, par ko saņem saistīto ienākumu atbalstu. KLP SP norādītie iznākuma rādītāji ir O.9 un O.10, taču atbilstoši EK klasifikācijai attiecīgie rādītāji ir O.10 un O.11. Uz R8 attiecinātais finansējums ir 257 milj.EUR. To plānots attiecināt uz 22% no esošā lauku saimniecību skaita.

R9 aprēķināšanai izvēlēts iznākuma rādītājs O20 - atbalstītu ienesīgu investīciju darbību vai vienību skaits lauku saimniecībās. Mērķa vērtība ir 806 darbības, taču plānotais atbalsta saņēmēju skaits bez dubultās uzskaites - 600 (neieskaitot finanšu instrumentu). Tas veido tikai 0,86% no lauku saimniecību kopskaita. Plānotais finansējums LA4.1. ir 88,6 milj. EUR, kas liecina par lielu vidējo atbalstu - 147 tūkst. EUR uz saņēmēju, taču mazu kopējo atbalsta saņēmēju skaitu.

R10 attiecas uz iznākuma rādītājiem O28, O29 un O35. Turklāt, O28 un O35 paredz fiksēt atbalstīto organizāciju skaitu, bet R10 ir jāvērtē labuma guvēju skaits. Līdz ar to bez jau minētajiem iznākumiem jāuzskaita arī labuma guvēji. Rādītājs veidojas no SM3 intervencēm TKO1, TKO2 un LA9 (plānotais finansējums 10,6 milj. EUR), kā arī SM9 intervences LA18.1 (12 milj. EUR).

R11 nav saistīts ar iznākuma rādītājiem. Tas veidojas kā dalījums (katrai intervencei TKO1 un TKO2 atsevišķi), kur skaitītājā jāiekļauj kopējā pārdotās produkcijas vērtība RO/ROA ar rīcības programmām attiecīgajā sektorā, bet saucējā - kopējā attiecīgajā sektorā saražotās produkcijas vērtība. Atbilstošais finanšu ieguldījums (TKO1, TKO2) ir 7,6 milj. EUR.

R13 saistāms ar iznākuma rādītāju O.14, abi rādītāji pēc noteikšanas metodoloģijas un to vērtības sakrīt. Atbalstītie ha un lopu vienības ir būtiskas emisiju samazinājuma aprēķinam, taču lai izrēķinātu faktisko emisiju samazinājumu būs nepieciešami papildu rādītāji.

R14 – R24 un R29 – R34 ir no platībām tieši izrietošie platību maksājumu rādītāji, kuri veido hektārus un vai platību īpatsvaru procentos. Attiecīgi iznākuma rādītājs vai nu sakrīt ar R, vai tiek atbilstoši aprēķināts. Tā kā patlaban KLP SP nav sniegts likmju aprēķina pamatojums, problemātiski novērtēt cēloņsakarības, jo īpaši tas attiecināms uz ekoshēmām, kuras ir jaunas intervences.

R27 veido atbalstu saņēmušo darbību skaits. Rādītājs tiek attiecināts uz divām intervencēm – LA4.5. un LA4.6. Pozitīvi vērtējams, ka LA4.6. ir noteikts papildu rādītājs, kurš tieši raksturo ietekmēto platību. Līdzīgu pieeju ieteicams izmantot LA4.5.

R28 izvēlēts iznākuma rādītājs O33. Tajā skaitā nav informācijas par EIP grupu ieguldījumu šajā rādītājā, kas paredzēts EK rādītāju aprakstos. Par TKO ieguldījumu (O33) rādītāju pašlaik trūkst informācijas, lai to vērtētu. TKO KLP SP netiek saistīts ar šo rādītāju.

Finansējums LA1, LA2, LA3 (O33) 5,8 milj. EUR, kas veido 1/3 no kopējiem LA1,2,3 iznākuma rādītājiem.

Vērtējot platību intervenču rezultātu rādītājus, secināms, ka KLP SP tikai daļēji ņemts vērā nosacījums, neveikt atbalstīto platību dubulto uzskaiti. Vairākiem rezultāta rādītājiem saistībā ar ekoshēmām TM4.1.-TM4.7. nepieciešami skaidrojumi vai un kā šāds nosacījums ir ievērots.

SM4 intervenču mērķa vērtību atbilstības novērtējums dots ziņojuma 5.punktā, finansējums kopumā varētu būt atbilstošs izvēlētajām vērtībām, vērtējot pret vienas vienības izmaksām (attiecībā uz intervencēm, kurām šāds novērtējums vispār ir iespējams, atbilstoši KLP SP dotajai informācijai). Kopējā finansējuma atbilstība virzībai uz SM4 mērķi, atkarīga no izvēlētajām mērķa vērtībām, kas vairākām intervencēm īpaši attiecībā uz meža apsaimniekošanu, vērtējamas kā nepietiekamas. Atbalsta likmēm KLP SP dots pamatojums.

Kopumā KLP SP ietvarā EK piedāvātie rezultātu rādītāji vāji atspoguļo SM6 mērķī sasniedzamos rezultātus un vajadzības. Rezultāta rādītāji nereti pārklājas vai pat tiešāk attiecināmi uz SM5 un SM4 mērķi. Turpmākā KLP SP īstenošanā un novērtēšanā nepieciešams veidot papildu rezultātu rādītājus, kuri tieši sasaucas ar vajadzībām: platības īpatsvars %, kas saņēmis atbalstu tipiskās ainavas saglabāšanai; platības īpatsvars, kas saņēmis atbalstu ekosistēmu pakalpojumu veicināšanai (izņemot EP, kas iekļauti SM4 un SM5 - augsnes kvalitāte, barības elementi, oglekļa uzglabāšana, ūdens kvalitāte, pielāgošanās klimata pārmaiņām).

R35 veido O14 un O37 bez dubultās uzskaites. Plānotā iznākuma summa 78 000 bišu stropu, kas veido 75,4% no Latvijas kopējā stropu skaita. Plānotais finanšu ieguldījums - 3,29 milj.EUR.

R36 veido O25. bez dubultās uzskaites. Plānotā iznākuma summa ir 5118 jaunie lauksaimnieki. TM3 finansējums ir 11 810 210 EUR un LA6 finansējums ir 41 946 904 EUR, kas kopā veido 2,2,% no KLP SP budžeta.

R38 veido O31. Mērķa vērtība ir 100%, kas jau ir sasniegta. Minētās 32 VRG paredz VRG apvienošanu, kas ir pamatota ar administratīvi teritoriālo reformu, tekstā būtu jāskaidro šo izmaiņu nepieciešamība un ieguvumi. LEADER pasākumu raksturošanā būtu izvēlami citi mērķu rādītāji. Finansējums LA19 (O31) 72,3 milj. EUR. Tā kā izvēlētais mērķa un iznākuma rādītājs neraksturo Latvijas situāciju, nav arī pamatots finansiālais ieguldījums mērķa vērtības un iznākuma sasniegšanai.

R39 veido O24, O32, O33. Mērķa vērtība ir 577 uzņēmumi. Finansējums (O24) LA4.2 - 35 milj. EUR; (O24) LA4.4. – 6 milj. EUR; (O32) LA16. – 5,5 milj. EUR; (O33) LA16.3. – 2,5 milj. EUR, kas kopā veido 53,2 milj. EUR. Atbalsta rezultāta mērķa un iznākuma rādītāji nav pamatoti ar esošo skaidrojumu. Piemēram, nav datu, cik lielu daļu no pārstrādes uzņēmumiem veido plānotā mērķa, iznākuma vērtība. Pārstrādes uzņēmumu vajadzība pēc finanšu instrumentiem nav pierādīta situācijas aprakstā un SVID, tādēļ plānoto FI izmantojuma rādītāju (40 projekti) sasniegšanas iespējamība ir neskaidra.

R42 veido O20. Mērķa un iznākuma vērtība ir 2000 saimniecības. Finansējums 30 milj. EUR. Iznākuma rādītājs nav pamatots LA5 ar datiem, kas atbildētu uz jautājumu, cik mazās saimniecības ir nepieciešams atbalstīt, lai risinātu sociālo iekļautības problēmu, jeb kādu daļu no mazajām saimniecībām, kam ir problēmas ar sociālo iekļautību, veido 2000 saimniecības.

R43 un **R44** veido O18, kas intervences LA10.3 ietvaros tiek plānots kā mērķvērtība 22 247 LielV. (R44) un 138 941 LielV. (R43) un LA11 ietvaros 72 tūkst. LielV. (R43), kas kopā veido 233 188 liellopu vienības ar pilnveidotiem labturības apstākļiem un samazinātu AML

lietošanu. Kopējais finansējums R43 un R44 sasniegšanai ir 54 660 669 EUR, no kuriem 94,3% ir paredzēts R43 sasniegšanai un no kuriem 67% būs intervences LA10.3 ietvaros. No kvalitatīvas pārtikas nodrošinājuma viedokļa (SM9) lielāks KLP SP finansējuma iedalījums AML samazināšanai (R43) nekā dzīvnieku labturības pilnveidošanai un emisiju mazināšanai (R44) ir atbilstoši.

7.5. Pārbaudīt galvenos faktoros, kas jāņem vērā, nosakot mērķvērtības

Nozīmīgs faktors intervenču ieviešanai ir normatīvie akti, kuros tiek iestrādāti precīzi atbalsta saņemšanas nosacījumi, kuri var pat būtiski ietekmēt mērķvērtības. Tā kā KLP SP vērtēšanas laikā normatīvie akti nav pieejami, tad novērtējums tiek veikts, balstoties uz pieejamo informāciju. Apkopojošā tabula par faktoriem redzama 18.pielikumā.

Finanšu piešķirums. Plānotie finanšu līdzekļi ir pietiekami, lai sasniegtu izvēlētās mērķa vērtības. Tas ir pamatots ar vienības izmaksām intervencēs. Atbalsta veidi ir pamatoti un realistiski mērķu vērtību sasniegšanai. Pārsvārā tiek lietoti granti, atsevišķos gadījumos, kur tas pamatots, FI. Nav datu par jauno intervenču atbalsta formu izpēti un novērtējumu. Tomēr esošās atbalsta formas ir adekvātas un balstās uz ierīkšējo pieredzi.

Iepriekšējās pieredzes vērtējumi. KLP SP balstās uz iepriekšējo pieredzi definējot mērķa vērtības un sasniedzamos starprezultātus. Bieži tā ir iepriekšējo pasākumu korekcija, atbilstoši jaunajām finansēšanas iespējām. Nav informācijas par citu valstu vērtējumu izmantošanu pamatojumiem, sadarbības pieredzi ar citu valstu institūcijām KLP SP izstrādes sakarā. Izstrādes laikā ir bijusi aktīva komunikācija ar Helpdesk, EK.

Saņēmēju finanšu kapacitāte un pieredze. Nav informācijas par sadarbību ar privāto sfēru iesaistot privātos resursus. Tiek ņemta vērā labumu guvēju iepriekšējā pieredze ieviešot līdzīgas darbības. ZM organizēja daudzveidīgus pasākumus gan ar potenciāliem iesniedzējiem, gan to pārstāvētām organizācijām, lai definētu nepieciešamās vajadzības un rīcības. Nav informācijas par papildus nepieciešamajiem cilvēku un prasmju vērtējumiem ieviešot jaunu atbalstu, piemēram, digitālo prasmju vērtējums saņēmējiem.

Trūkst informācijas par AKIS dalībnieku sadarbības analīzi un kapacitāti. Būtu nepieciešams papildus vērtējums par VRG kapacitāti, EIP grupām, pakalpojumu sniedzējiem apmācībām, konsultantiem, zinātnes un augstskolu zinātniskās kapacitātes izmantošanu AKIS kontekstā.

Mērķu (vērtību) noteikšana. Nav informācijas par procedūrām, kas ļauj modificēt iepriekšējās pieredzes, piemēram, samazinātas mērķa vērtības vai naudas līdzekļu izmaiņas gadījumā. KLP SP nesniedz informāciju par nozīmīgiem faktoriem, ne arī šo faktoru analīzi, kas var ietekmēt mērķa vērtības jaunās vai modificētās intervencēs. Tiek lietoti ticami pierādījumi, uz ko balstās mērķu noteikšana. Tomēr, bieži vien tie ir nepietiekoši, lai pamatotu ticamus aprēķinus mērķa vērtībām. Tiek izmantoti pētījumi, publikācijas pamatojumu izstrādē.

Administrēšana. Tiek izmantots IACS uzraudzībai un kontrolei. Nav informācijas par kavēšanās procedūru novēršanu un atbilstošām rīcībām

Vides un klimata jautājumi. Klimata un vides jautājumi ir ietverti vairākās intervencēs. Tomēr šo jautājumu īpatsvars SMH ir līdzīgs pagājušajā periodā plānotajam. LEADER gadījumā nav noteikti rādītāji vides un klimata jomā. Ir potenciālas vairākas intervences, kur būtu iespējams iezīmēt vides un klimata rādītājus.

SM4 mērķvērtību noteikšana, balstoties uz iepriekšējā perioda aktivitāti, informāciju par iepriekšējo pieredzi attiecībā uz pieprasījumu, nav atbilstošs, jo periodā 2020-2030 ES un attiecīgi arī Latvijas līmenī ir izvirzīti daudz abmiciozāki klimata pārmaiņu samazināšanas mērķi, virzībā uz kuru sasniegšanu, KLP SP ir jādod atbilstoši lielāks ieguldījums. Nosakot mērķa vērtības, balstoties uz vēsturisko pieredzi, KLP SP neapliecina gatavību dot atbilstošu devumu aktuālo SM4 mērķu sasniegšanā, īpaši attiecībā uz meža apsaimniekošanas pasākumiem, kuri potenciāli SM4 kontekstā, precīzi vērsti būtu ar vislielāko ietekmi uz 2030.gada un jo īpaši iezīmēto 2035.gada klimata mērķu sasniegšanu. Atbilstoši ZIZIMM regulas pārskatīšanas priekšlikumam (2021/0201 (COD)), 2035.gadā plānota ES līmeņa SEG emisiju neitralitāte starp lauksaimniecības un ZIZIMM sektoru, lauksaimniecības emisijām jātiek neseģtām ar CO2 piesaisti meža apsaimniekošanā.

SM5 - SM6 mērķvērtību noteikšanā būtiska ir informācija par faktisko rādītāju (bāzes vērtība). Daļai intervencu tā ir iegūstama un pamatota ar iepriekšējā perioda rādītāju, taču jaunajām intervencēm šāda informācija iztrūkst, tāpēc KLP SP veicami papildinājumi.

Jaunajām intervencēm, jo īpaši ekoshēmām, kā arī LLVN svarīgi turpmāk nodrošināt pārbaudāmu uzskaiti un kontroli, jo patlaban KLP SP tām nav sniegts faktiskais platību novērtējums un līdz šim tās netika vērtētas nepārtrauktās novērtēšanas ietvarā. Šīm intervencēm izvirzītie mērķi paredz precīzu platību uzskaiti, tāpēc laicīgi jāparedz atbilstošas sistēmas izmaiņas, lai rādītājus varētu deklarēt vai aprēķināt no IAKS datiem. Sagatavotajā KLP SP nav paredzēts mehānisms arī ārpus lauku blokiem esošo BVZ platību (atzītas par tādām Dabas skaitīšanā) iekļaušanai atbalsttiesīgajās platībās. Šīm platībām jāparedz atbalsts no LA4.6., lai tās var atgriezt apsaimniekošanā.

7.6. Apkopot novērtējumu

SM1 galvenokārt tiek turpināts iepriekšējais I pīlāra ienākumu atbalsts, pievienojot jaunu intervenci - TM2 (pārdalošais maksājums mazākām saimniecībām). Tomēr šis maksājums ir nozīmīgs tikai platībās no 3,1 līdz 30 ha. Vidēji lielās platībās (30,1 līdz 100 ha) tas ir nenozīmīgs, līdz ar to nespēj nodrošināt ienākumu izlīdzināšanu vidējās saimniecībās pret lielajām, bet mazākās platībās par 3 ha nav paredzēts vispār. Turklāt, pretēji mērķim pārdalīt ienākumus par labu mazākajām saimniecībām, ir attiecināt pārdalošo maksājumu uz lielajām saimniecībām, maksājot arī tām par pirmajiem 3,1-100 ha (TM2). Tāpat, papildus plānota ISIP diferencētā daļa (TM1), taču tai paredzētā summa ir tik maza, ka nespēs segt pat daļu no tā atbalsta apvidiem ar dabas vai specifiskiem ierobežojumiem, kas pastāvēja līdz 2018.gadam. Jāuzsver, ka vajadzība līdzsvarot ienākumus starp reģioniem KLP SP ir augsti prioritizēta, kas norāda uz nekonsekvenci. Uz SM1 tiek virzīta lielākā daļa KLP atbalsta (52%), taču no minētā atbalsta 81% plānots izmaksāt būtībā proporcionāli platībām vai dzīvnieku skaitam bez diferenciacijas. Līdz ar to, neņemot vērā attiecīgās vajadzības KLP SP noteikto augsto prioritātes pakāpi, tiek ierobežota specifisko mērķu sasniegšana saistībā ar ienākumu izlīdzināšanu starp dažādām saimniecībām, galvenokārt akcentējot kopējo ienākumu celšanu uz lauksaimniecības platības vienību. Tas turpina sekmēt lauksaimniecības intensificēšanu, līdz ar to var apdraudēt pārējo (vides un sociālo) KLP mērķu sasniegšanu.

SM2 jaunie mērķi ir daudz zemāki par iepriekšējiem bez pienācīga pamatojuma, lai arī situācijas analīze un vajadzību izklāsts pārliecinoši pierāda atbalsta nepieciešamību. Trūkst skaidri formulētu nosacījumu, kas tiks ņemti vērā, izvēloties to nelielo saimniecību skaitu, kuras varēs saņemt attiecīgo atbalstu. Neraugoties uz krasi (par ~70%) samazināto atbalsta

kopsummu intervencē LA4.1, tiek plānots ļoti augsts maksimālā atbalsta sliekšnis vienam pretendētājam (2 milj. EUR) - tādu ir pamatoti paredzēt tikai atbilstīgu kooperatīvo sabiedrību projektos, no kuriem labumu gūst lielāks saimniecību skaits. Trūkst viennozīmīgi izteikta atbalsta saistība ar jaunu tehnoloģiju izmantošanu un inovācijām, kuru nepieciešamība uzsvērtā situācijas aprakstā un vajadzībās. Pozitīvi, ka ir plānota finanšu instrumenta izmantošana intervencē LA4.1, tomēr tam atvēlētie līdzekļi ir salīdzinoši ļoti niecīgi (7 milj. EUR), lai sasniegtu vērā ņemamus rezultātus. Finanšu instruments tiek plānots arī intervencē LA4.2, taču iztrūkst pamatojums situācijas aprakstā un vajadzībās. Šim mērķim tiek virzīti tikai 6,4% no KLP finansējuma, kas ir ievērojami mazāk kā iepriekš.

SM3 ir izvēlēta jauna intervence TKO2, kas vērtējams pozitīvi. Kopumā šim mērķim atvēlēti tikai 0,4% no KLP finansējuma, kas ir nenozīmīgi uz kopējā fona. Pamatojums galvenokārt ir līdzīgu pasākumu līdzšinējā pieredze, bet iztrūkst ambīciju sadarbības formu veicināšanai.

SM4 apkopojošs novērtējums – ir izvēlētas jaunas intervences attiecībā pret iepriekšējo periodu, atbilstoši Latvijas situācijai, piejamajiem pētījumiem un SEG emisiju bilancei, tomēr mērķa rādītāji izvēlēti balstoties iepriekšējā perioda pieredzē, nav izvērtētas un ņemtas vērā ES līmenī pēdējā gada laikā palielinātās klimata pārmaiņu samazināšanas ambīcijas 2030. gadam un attiecīgi kāpinātie klimata pārmaiņu samazināšanas mērķi, kas attiecas arī uz Latviju. Klimata pārmaiņu samazināšanas mērķi balstīti ikgadēji ziņotajā SEG inventarizācijas informācijā, kur aprēķini veikti vadoties pēc aprobētas metodikas un pielietojot zinātniski par vērtīgiem atzītus empīriskos datus. KLP SP uz klimatisko mērķu sasniegšanu tiecas idejiski, bet, it īpaši attiecībā uz lauksaimniecības attiecināmajām intervencēm, neizvirzot tādus kvantitatīvus intervences īstenošanas indikatorus, kas ļautu novērtēt intervences faktiskos ietekmi klimata mērķu sasniegšanā. Ja intervences ietekmi nevar ievērtēt nacionālajā SEG inventarizācijā, tad nav iespējams arī pienācīgi pamatot KLP SP finanšu līdzekļu izlietojuma pamatojumu un lietderību klimata mērķu sasniegšanā lauksaimniecības sektorā. Lai izlietotais publiskais finansējums būtu attiecināms uz sagaidāmo CO2 piesaisti vai SEG emisiju samazinājumu un attiecīgi ES izvirzīto klimata mērķu sasniegšanu, KLP SP intervences mērķa vai iznākuma rādītājiem būtu jābūt izmantojamiem kā ievades datiem SEG inventarizācijas aprēķinos, lai prognozētu intervences ietekmi uz valsts SEG emisiju bilanci.

SM5 kontekstā augsnes un ūdens kvalitātes uzturēšanā un aizsardzībā KLP SP paredzēts nozīmīgākais ieguldījums no vides un klimata intervencēm. Daļā intervencu tiek turpināta jau esošā pieeja, t.sk., balstoties uz līdzšinējo pieredzi arī mērķvērtību noteikšanā. Nozīmīgs SM5 ieguldījums paredzēts ekoshēmās. Ņemot vērā, ka KLP SP ir mainīta konceptuālā pieeja, lai sasniegtu definētās mērķa vērtības, nepieciešams paredzēt aktīvas informatīvās kampaņas un pirmajos gados neierobežot saistību uzņemšanos par jaunām papildu platībām. Noteiktās SM5 mērķa vērtības komplektā ar vispārīgiem nosacījumiem nav ambiciozas un nepietiekami tiek virzīts zināmajās mērķteritorijās (ĪJT, riska ūdensobjektos, bioloģiski apsaimniekotās platībās), tādejādi sagatavotais KLP SP nesniedz drošus pierādījumus, ka tiks sasniegta labāka situācija augsnes, ūdens un gaisa kvalitātes jomā.

SM6 attiecībā uz bioloģisko daudzveidību KLP SP izvirzījusi nedaudz ambiciozākus mērķus, nekā iepriekšējā periodā, paredzēta lielāka sasaiste ar PAF nekā iepriekš, kā arī ieviestas esošajām intervencēm papildinošas intervences, piemēram, zālāju atjaunošana. Lielākā daļa mērķa vērtību ir platības hektāros vai to īpatsvars. Tā kā daļa intervencu saglabājas no iepriekšējiem periodiem, tad KLP SP pamatots, ka mērķa vērtības ņemtas vērā balstoties uz rezultativitāti un finansējuma apguvi līdzšinējos pasākumos, veidojot zināmu pēctecīgumu, taču

atzīmējams, ka vairākos pasākumos publiskā finansējuma ierobežojumu dēļ ir bijis noteikts maksimālais atbalstāmo platību limits, kā arī noteikti ierobežojumi atsevišķos gados jaunu saistību uzņemšanai. Vienīgais raksturīgais sasniedzamais rezultātu rādītājs, kas attiecas tieši uz šo mērķi biodaudzveidībai, ir R31 Dzīvotņu un sugu saglabāšana. Platības ziņā ES zālāju biotopiem mērķis ir atbilstošs attiecībā uz nacionāliem mērķiem. Mežiem nav SM6 mērķtiecīgu intervencu, tādēļ nav izvirzīta mērķplatība. No SM6 atvēlētā finansējuma patlaban lielākā daļa ir paredzēta zālāju apsaimniekošanai, nav plānotas aktivitātes (biotehniski pasākumi) bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai meža zemēs. KLP SP atvēlētais publiskais finansējums un intervencu ieguldījums bioloģiskās daudzveidības zuduma apturēšanai nebūs pietiekams.

SM7 kopumā turpinās iepriekšējos periodos īstenotās intervences jauno lauksaimnieku atbalstam, KLP SP papildus paredzot iespēju finanšu instrumenta veidā 120 jaunajiem lauksaimniekiem saņemt aizdevumu līdz 100 tūkst. EUR investīciju, apgrozāmo līdzekļu un nekustamā īpašuma iegādei. KLP SP ir paredzēts ievērojami lielāks kopējais finansējums jauno lauksaimnieku atbalstam, paredzot LAP atbalstu par 165% lielāku un atbalstīto jauno lauksaimnieku skaitu par 158% lielāku nekā LAP 2014-2020 periodā. Sasniedzot izvirzīto LA6 mērķvērtību 5118 jaunie lauksaimnieki (O25.), vairāk nekā līdzšinējos KLP periodos tiks sekmēta paaudžu nomaīņa lauksaimniecības sektorā. Kopējā finansējuma ievērojamo palielinājumu paaudžu nomaīņas sekmēšanai (SM7) galvenokārt sekmē EK regulas nosacījumi par šāda atbalsta palielināšanu. Jaunajiem lauksaimniekiem būs pieejams platībmaksājumu papildatbalsts (TM3) un, lai arī šajā intervencē atbalstīto jauno lauksaimnieku skaits (iznākumu rādītājs O25., bet nav izvēlēts un norādīts iznākumu rādītājs O6. (hektāru skaits)) tiek paredzēts par 1000 lauksaimniekiem lielāks nekā LAP 2014-2020, atbalsta likme par hektāru būs zemāka nekā LAP 2014-2020 periodā. Intervences LA6 ietvaros noteiktais granta apmērs 40 tūkst. EUR ir tieši tāds pats, kā LAP 2014-2020 un LAP 2007-2013 periodos, neņemot vērā inflācijas ietekmi un faktiskās finansējuma vērtības samazināšanos pēdējo 15 gadu laikā. SM7 aprakstā netiek analizēts sektorālais un reģionālais aspekts un vai tiks izmantots finansējuma reģionālais iedalījums līdzīgi kā LAP 2014-2020 periodā. SM7 intervencēs ir paredzēts obligāts nosacījums par lauksaimniecisko izglītību TM3 un LA6 saņēmējiem, ko drīkstēs apgūt arī intervences ieviešanas laikā, kā rezultātā visiem šajās intervencēs atbalstu guvušajiem jaunajiem lauksaimniekiem KLP SP perioda beigās būs lauksaimnieciskā izglītība.

SM8 Ir mainītas iepriekšējās intervences balstoties uz iepriekšējo pieredzi un jaunajām nepieciešamībām, piemēram, atbalsts jauniešu iniciatīvām, "Lauku biļete". Izvirzītie mērķi ir zemāki, nekā iepriekšējā periodā, kas nav skaidroti. Piemēram, LEADER gadījumā LA19.1 un LA10.3 nav izvirzīti specifiski mērķa rādītāji, kas bija iepriekšējā periodā. Nav skaidrojuma, kādi būs LEADER pieejas īstenošanas ieguvumi piemērojot tos LA19.2. LA4.2, LA4.4 tiek lietotas atsauces uz nacionālajiem dokumentiem un KLP SP aprakstā ir doti tikai pamatprincipi. Ir skaidrojums, kas pamato atbalsta formu izvēli (vienības izmaksas, likmes). Administratīvā kapacitāte var tikt uzskatīta par atbilstošu.

SM9 ir jauns un plašs mērķis, kuram ir paredzētas 22 intervences. SM9 savā ziņā v arētu tikt uzskatīts par horizontālu mērķi, jo tajā noteiktais virziens un intervences tiek attiecinātas arī uz citiem mērķiem (SM2, SM4, SM5, SM8 un būtu attiecināms arī uz SM3, ja vien intervence LA18 tiktu attiecināta atbilstoši EK rekomendētajiem rezultātu rādītājiem (R10)). Pēc KLP SP rekomendācijām SM9 raksturo R43 un R44, tomēr KLP SP ietver arī R10, R24 un R39. KLP SP aprakstā ir vairākas tehniskas nepilnības, norādot intervencu un SM sasaisti, tomēr var piekrist, ka visas norādītās intervences un to mērķvērtības var sniegt ieguldījumu SM9, tomēr to precīzi novērtēt būs sarežģīti.

SMH ir jaunas 2 intervences balstoties uz iepriekšējo pieredzi un vajadzībām, pārējās ir tādas pašas. Tomēr ambīcijas ir zemākas, kā iepriekšējā periodā, kas nav skaidrotas. Ņemot vērā SMH transversālo raksturu, būtu sagaidāms AKIS skaidrojums plašākā izpratnē aptverot dažādas zināšanu izveides un izplatības formas un tās savstarpējās attiecības KLP SP ietvaros, tajā skaitā, ietverot SM, gan dažādas intervences. Esošā zināšanu un inovāciju izpratne ir sašaurināta un attiecināta tikai uz kontaktpunktu. Nav izvēlēts arī rādītājs R2, kas saistāms ar konsultantu apmācību. Konsultāciju kvalitāte varētu būt AKIS veicinoša darbība, kas būtu vairāk jāatbalsta, uz ko ir norādīts arī GIZ 19. Ir atsauce uz iepriekšējā perioda pieredzes vērtējumu, tomēr nav pierādījumu. Līdzīgi – konkrētas atbalsta intensitātes prasības ir noteiktas vispārīgi, kas konkretizēsies turpmākajā nacionālajā regulējumā. Administratīvā kapacitāte var tikt uzskatīta par atbilstošu.

KLP SP netiek ņemta vērā inflācijas ietekme uz investīciju izmaksām. Intervencēs LA6 (grants 40 tūkst. EUR) tiek plānots tāds pats atbalsta apjoms, kāds tas ir bijis LAP 2007-2013 un LAP 2014-2020 periodos (pirms 15 gadiem), un LA5 (grants 15 tūkst. EUR) tāds pats, kāds tas bijis LAP 2014-2020 periodā (pirms 7 gadiem), līdz ar to faktiskais atbalsts, ko saņems lauksaimnieki tādā pašā intervencē, vērtības ziņā ir mazāks nekā tas bija iepriekšējos periodos.

2. tabula Novērtējuma kopsavilkums.

Mērķi (SM)	Ņemta vērā gūtā mācība	Atbalsta formu salīdzinājums	Mērķu novērtējums	Administratīvā kapacitāte	Ambīciju demonstrējums	Komentāri
SM 1	😊	😞	😞	😞	😊	Nav skaidrojuma atbalsta formām (vienības izmaksas, procents, fiksēta summa), kuras izmanto, lai kalkulētu no līdzīgām iepriekšējām atbalsta formām pārvirzītos intervencēm atvēlētos piešķirumus. Mērķi ir patvaļīgi novērtēti. Izmaiņas atbalstā var palielināt pieteicēju skaitu un radīt administratīvas problēmas.
SM 2	😞	😊	😊	😊	😞	Iepriekšējā perioda mērķu nesasniegšanas cēloņi nav pietiekami analizēti, vai arī nav tikuši ņemti vērā. Jaunie mērķi ir daudz zemāki par iepriekš sasniegtajiem vecajiem mērķiem finanšu samazinājuma
SM 3	😊	😞	😞	😊	😞	Nav skaidrojuma atbalsta formām (vienības izmaksas, procents, fiksēta summa), kuras izmanto, lai kalkulētu no līdzīgām iepriekšējām atbalsta formām pārvirzītos intervencēm atvēlētos piešķirumus. Nav procedūras jauno mērķu izvērtēšanai. Jaunie mērķi ir zemāki par iepriekš sasniegtajiem vecajiem mērķiem bez atbilstoša skaidrojuma.
SM 4	😞	😊	😞	😊	😞	KLP SP nav pietiekami ambiciozs un mērķtiecīgs, lai apturētu emisiju palielinājumu un sniegtu nozīmīgu ieguldījumu lauksaimniecības sektora SEG emisiju mazināšanā.
SM 5	😊	😊	😞	😊	😊	KLP SP plānots nozīmīgs ieguldījums augsnes un ūdens kvalitātes uzlabošanā, taču nepieciešams uzlabot mērķtiecīgumu.
SM 6	😞	😊	😞	😊	😞	KLP SP nav pietiekami ambiciozs un mērķtiecīgs, lai apturētu biodaudzveidības zudumu.
SM 7	😊	😊	😊	😊	😊	Atbalsta intervences (pasākumi) atbilstoši. Platība, par kuru saņemts JAL bija 109 827 ha jeb 64% no jauno lauksaimnieku deklarētās kopplatības un tā katru pieaug, kas rāda, ka lauksaimniekiem šis atbalsts ir svarīgs. JAL saņēmēju vidējais saimniecību lielums pēc 2019.gada datiem bija 47 ha (2017.g. bija 43 ha), un JAL saņēmēji pārsvarā saimniekoja vidēja lieluma saimniecībās." Paredz maksāt par pirmajiem 150 ha, bet trūkst skaidra pamatojuma, kāpēc ne par 50 ha, kas ir vidējais saimniecības lielums jaunajiem lauksaimniekiem?
SM 8	😊	😊	😞	😊	😞	Ir mainītas iepriekšējās intervences balstoties uz iepriekšējo pieredzi un jaunajām nepieciešamībām, piemēram, atbalsts jauniešu iniciatīvām, "Lauku biļete". Izvirzītie mērķi ir zemāki, nekā iepriekšējā periodā, kas nav skaidroti. Piemēram, LEADER gadījumā LA19.1 un LA10.3 nav izvirzīti specifiski mērķa rādītāji, kas bija iepriekšējā periodā. Nav skaidrojuma, kādi būs LEADER pieejas īstenošanas ieguvumi piemērojot tos LA19.2. LA4.2, LA4.4 tiek lietotas atsauces uz nacionālajiem dokumentiem un KLP SP aprakstā ir doti tikai pamatprincipi. Ir skaidrojums, kas pamato atbalsta formu izvēli (vienības izmaksas, likmes). Administratīvā kapacitāte var tikt uzskatīta par atbilstošu.
SM 9		😊	😊	😊	😊	Mērķi sasaistīti ar 22 intervencēm, kur katrai ir sava loma SM9 sasniegšanā. Mērķa tvērus ir plašs, bet daudzas no intervencēm sasiņtas ar mērķiem SM4;SM5;SM6. Tikai divas intervences (LA16.3 un LA18.) paredz sasiņt tieši ar šo mērķi, kas faktiski ir kā papildinošas intervences šim mērķim. Saskaņā ar EK redzējumu tās sasiņtas ar SM2 un SM3, bet ne SM9. Nav skaidra intervences LA10.1 "Zaļās joslas" sasiņta ar SM9.
SMH	😊	😊	😞	😊	😞	Ir jaunas 2 intervences balstoties uz iepriekšējo pieredzi un vajadzībām, pārējas ir tādas pašas. Tomēr ambīcijas ir zemākas, kā iepriekšējā periodā, kas nav skaidrotas. Ņemot vērā SMH transversālo raksturu, būtu sagaidāms AKIS skaidrojums plašākā izpratnē aptverot dažādas zināšanu izveides un izplatības formas un tās savstarpējās attiecības KLP SP ietvaros, tajā skaitā ietverot SM, gan dažādas intervences. Esoša zināšanu un inovāciju izpratne ir sašaurināta un attiecināta tikai uz kontaktpunktu. Nav izvēlēts arī rādītājs R2, kas saistāms ar konsultantu apmācību. Konsultāciju kvalitāte varētu būt AKIS veicinoša darbība, kas būtu vairāk jāatbalsta, uz ko ir norādīts arī GIZ 19. Ir atsauce uz iepriekšējā perioda pieredzes vērtējumu, tomēr nav pierādījumu. Līdzīgi – konkrētas atbalsta intensitātes prasības ir noteiktas vispārīgi, bet konkrētā turpmākajā nacionālajā regulējumā. Administratīvā kapacitāte var tikt uzskatīta par atbilstošu.

8. Pamatojums finanšu instrumentu izmantošanai (2.posms)

8.1. Pārbaudīt KLP stratēģisko plānu, lai iegūtu atbilstošu informāciju par finanšu instrumentiem.

Ar mērķēta finanšu instrumenta palīdzību paredzēts dot ieguldījumu sekojošu SM2 un SM7 vajadzību segšanā:

SM2 V4: Risināt finanšu un ražošanas resursu pieejamības problēmu, paredzot mērķētus finanšu instrumentus, t.sk., to kombinēšanu ar grantiem. Pamatojums: lai risinātu tirgus nepilnības finansējuma pieejamības kontekstā, jo īpaši mazo un vidējo saimniecību segmentā, nepieciešams izstrādāt mērķētus finanšu instrumentus. Tas ļautu sekmēt mazo un vidējo saimniecību nodrošinājumu ar mūsdienīgu ražošanas tehniku un būvēm un veicinātu konkurētspējas celšanu. Situācijas aprakstā attiecībā uz SM2 nav informācijas, vai pārstrādes uzņēmumiem finanšu resursu pieejamība ir problēma. SVID SM2 sadaļā nav elementu, kas rada tiešu pamatu finanšu instrumentu nodrošināšanas vajadzībai pārstrādes uzņēmumiem. Tajā pat laikā KLP SP paredz risināt, iespējams, - taču bez pamatojuma - svarīgo pārstrādātāju vajadzību finanšu instrumentu veidā LA 4.2 intervencē.

SM7 V1: Finanšu resursu pieejamība gan darbības uzsākšanai, gan produkcijas ražošanai, t.sk. lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei (atbalsts tiešmaksājumu, grantu un finanšu instrumentu veidā). Pamatojums: gados jauniem lauksaimniekiem trūkst finanšu resursi, lai uzsāktu saimniekot. Ieviešot finanšu resursu pieejamību tiks sekmēta gados jaunu cilvēku iesaistīšanās lauksaimniecības aktivitātēs, un tas veicinās ekonomiski dzīvotspējīgu saimniecību dibināšanu un nodrošinās darbaspēka atjaunošanos lauksaimniecības sektorā, tāpat arī tiks sekmēta zemes iegāde.

SM7 V7: Radīt iespējas dzīvojamā fonda būvniecībai/ rekonstrukcijai, paredzot atbalstu mērķētu finanšu instrumentu veidā. Pamatojums: lauksaimnieki un lauksaimnieku organizāciju pārstāvji ir norādījuši, ka laukos ir novecojis dzīvojamais fonds, tādēļ nepieciešams risināt šo vajadzību. Identificēto vajadzību risināšanai, iekļaujot finanšu instrumentus, izvēlētas sekojošas intervences:

LA 4.1 Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās (finanšu ieguldījums 7 milj.EUR);

LA 4.2 Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē (2 milj.EUR);

LA 4.4 Atbalsts ieguldījumiem nelauksaimniecības aktivitāšu īstenošanai (6 milj.EUR);

LA 6 Atbalsts gados jaunajiem lauksaimniekiem uzņēmējdarbības uzsākšanai (6 milj.EUR).

Ņemot vērā novērtējumā iekļautos priekšlikumus finanšu instrumentu attīstībai, SVID analīzes rezultātā identificētās vajadzības, ka arī izvērtējot jau esošās lauksaimniecības, lauku un zivsaimniecības saimnieciskās darbības veicēju aizdevumu un garantiju programmu īstenošanas rezultātus, ir nepieciešams ieviest jaunu ELFLA finansēto finanšu instrumentu - aizdevums lauku maziem uzņēmējiem ar pamatsummas daļējas dzēšanas iespējām.

Atbalsts finanšu instrumentu veidā ir paredzēts, lai nodrošinātu efektīvu lauku attīstības intervencu ieviešanu, nodrošinot tirgus nepilnību daļējo risināšanu un finanšu resursu pieejamību. Finanšu instruments ir paredzēts investīciju atbalstam, apgrozāmajiem līdzekļiem un apbūvētas un neapbūvētas zemes iegādei, gados jauniem lauksaimniekiem ir atbalstāma arī saimniecību iegāde. Atbalsts būs pieejams juridiskām vai fiziskām personām, kas nodarbojas ar saimniecisko darbību lauksaimniecības vai lauku attīstības jomās vai tikai plāno to uzsākt. Atbalsts finanšu instrumentu veidā veicina iedzīvotāju iesaistīšanos saimnieciskajā darbībā un

palielina finanšu resursu pieejamību saimnieciskās darbības veicējiem lauksaimniecības un lauku attīstības jomā un ir paredzēts kā atbalsta instruments, lai nodrošinātu efektīvu KLP SP mērķu sasniegšanu sekojošās intervencēs “Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās”, “Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē”, “Atbalsts ieguldījumiem nelauksaimniecības aktivitāšu īstenošanai” un “Gados jaunu lauksaimnieku darbības uzsākšana”.

Atbalsts finanšu instrumenta veidā paredzēts saskaņā ar KLP Regulas 68, 69.pantu un Kopējo nosacījumu Regulas 58 pantu. Atbalstu var saņemt projektiem, kas sekmē KLP SP mērķu sasniegšanu.

Par finanšu instrumenta ieviešanu ir izvēlēta sabiedrība Altum. Sabiedrībai Altum ir daudzgadēja pieredze, ieviešot nacionāli finansētus un arī Eiropas Savienības fondu finansētus finanšu instrumentus, t.sk., arī četrus finanšu instrumentus lauksaimniecības un lauku attīstības jomā.

Finanšu instrumenta īstenošanas teritorija ir visa Latvijas teritorija, izņemot valstspilsētas.

LEADER gadījumā tiek lietoti granti. KLP SP 5. sadaļā tekstā minēts, ka Pierīgas pašvaldībās ir pieejami finanšu instrumenti, tomēr SVID apkopojumā tas nav pamatots un analizēts. Uz SM8 attiecas LA4.4 (SM2). Lai gan ir norādīta saikne ar SM8 vajadzībām, pamatojumā, kas apraksta situāciju, iztrūkst ekonomiskais novērtējums. Intervencē tiek lietots FI (aizdevums). LA5, kas arī risina SM8 vajadzības, tiek lietots atbalsta veids - grants.

Tiek izmantoti granti. LA4.1 (SM2), kas arī risina SMH vajadzības un FI. FI gadījumā pamatojumā, kas apraksta situāciju, iztrūkst ekonomiskais novērtējums.

8.2. Pārskatiet SVID analīzi un vajadzīgo pierādījumu novērtējumu par iespējamām tirgus nepilnībām, neoptimālām ieguldījumu situācijām un ieguldījumu vajadzībām.

1. lauksaimniecības nozares ekonomiskā konteksta analīze (uzņēmējdarbības vide, saimniecības struktūra) un iespējamā plaisa starp piedāvājumu un pieprasījumu lauksaimniecības un lauku attīstībā finansējumu.

2020.gada oktobrī tika izstrādāts ES fondu 2021.–2027. gada plānošanas perioda finanšu instrumentu sākotnējais (tirgus nepilnību) novērtējums (turpmāk – novērtējums). Novērtējuma izstrādes laiks ir 2019. gada decembris – 2020. gada oktobris. Novērtējumā ir iekļauts modulis “Lauksaimniecība, lauku attīstība un mežsaimniecība” (turpmāk – modulis). Modulī ir novērtēts lauksaimniecībai, lauku attīstības un mežsaimniecības jomām pieejamais finansējums, finanšu tirgus nepilnības, nākotnes finansējuma vajadzības un piedāvātie finanšu produkti. Novērtējums veikts saskaņā ar kopējo ex-ante novērtējuma metodoloģiju.

Lielākā daļa nozaru asociāciju pārstāvji norādīja uz tirgus nepilnību, kur aizdevuma summa ir līdz 100 000 euro. Īpaši tiek izdalītas šādas prioritātes – uzņēmējdarbības uzsākšana un palielināšana.

Novērtējumā ieteikti finanšu instrumenti lauksaimniecības, lauku attīstības un mežsaimniecības jomā:

- portfelģarantijas;
- aizdevums mazajiem lauku saimnieciskās darbības veicējiem – uzņēmējdarbības attīstībai, kur maksimālā aizdevuma summa līdz 10 000 euro;
- aizdevums vidējiem lauku saimnieciskās darbības veicējiem - uzņēmējdarbības attīstībai, kur maksimālā aizdevuma summa būtu robežās no 10 000 euro līdz 100 000 euro;
- atbalsts uzņēmumu konkurētspējas un produktivitātes uzlabošanai.

- riska kapitāla finanšu instruments.

Kopēja tirgus nepilnība ir novērtēta 200 milj. euro apmērā, t.i. finansējuma apjoms, ko nesaņēma lauku saimnieciskās darbības veicēji no komercbankām vai arī akciju sabiedrības "Attīstības finanšu institūcija "Altum"" (turpmāk – sabiedrība Altum).

SM8 SVID analīzē ir minēti demogrāfijas izaicinājumi laukos, bet nav instrumentu, kas to risina. Tiek norādīts uz lielām reģionālajām atšķirībām, tomēr, nav skaidri instrumenti, lai tās mazinātu. Ir minēti teksti par sociālo nevienlīdzību, tomēr iztrūkst atsauce uz rādītājiem, bet instrumenti tiek saistīti tikai ar atbalstu mazajam biznesam (LA4.4, LA5). Nav pamatojuma un instrumentu bezdarba un sociālās atstumtības mazināšanai, par ko tiek runāts SVID apkopojumā. Nav datu par ceļu kvalitāti, kas minēts SVID un arī nav paredzētas intervences. Nav datu par darbaspēka trūkumu un attiecīgās rīcības. Iztrūkst dati, kas pamato īsās pārtikas ķēdes nepieciešamību, kas minēts gan SVID, gan vajadzībās. Visas vajadzības, izņemot V7 tiek risinātas ar LEADER pieeju. Paliek tomēr jautājums, kas un kā risinās tās SVID minētās problēmas, ko LEADER nerisina.

2. Attiecīgo kopējo konteksta rādītāju analīze.

Tekstā sniegta konteksta rādītāju C.14 (lauku saimniecību vadītāju vecuma struktūra), C.15 (lauku saimniecību vadītāju apmācība lauksaimniecībā), C.16 (jaunie lauksaimnieki) analīze. Konteksta rādītāju C.25 (lauksaimniecības uzņēmējdarbības ienākumi), C.26 (saimniecības neto pievienotā vērtība), C.27 (bruto pamatkapitāla veidošana gadā lauksaimniecībā) un C.28 (Kopējā faktoru produktivitāte lauksaimniecībā) analīze tekstā nav sniegta.

SM2 konteksta rādītāji nav aprakstīti, taču situācijas pamatojumā ir sniegta detalizēta analīze izmantojot citus rādītājus, kuri raksturo situāciju gan lauksaimniecībā gan pārtikas ražošanā, pamatojot FI izmantošanu lauksaimniecībā, taču nepietiekamā mērā pārtikas ražošanā.

SM7 gadījumā tiek izmantoti vairāki konteksta rādītāji, kas raksturo lauku saimniecību vadītāju vecumstruktūru (C14) un lauku saimniecību vadītāju izglītību lauksaimniecībā (C15), kā arī jauno lauksaimnieku skaitu un īpatsvaru (C16). Tiek ņemts vērā arī lauksaimniecību uzņēmējdarbības ienākumi (C25) un izaicinājumi saimniekošanas pirmajos darbības gados, lai veidotu atbalsta pasākumus jaunajiem lauksaimniekiem.

SM8 gadījumā ir izmantoti konteksta rādītāji vispārējās situācijas analīzei. Iztrūkst dati par mazajām saimniecībām, mazo un vidējo biznesu un to lomu SM8 mērķu sasniegšanā. Nav analīzes, kas notiek īso pārtikas ķēžu gadījumā un kāda ir situācija ar zaļajiem iepirkumiem, kas pamatotu LA19.2.

SM9 gadījumā tiek izmantoti konteksta rādītāji vispārējās situācijas analīzei.

SMH gadījumā ir izmantoti konteksta rādītāji vispārējās situācijas analīzei. Tomēr, SMH ne SVID, ne KLP SP aprakstā nav informācijas par digitalizācijas apjomu pašlaik un tās potenciālo ekonomisko ietekmi, kas pamatotu FI lietošanu.

3. pārdomas par iepriekšējo finanšu instrumentu izmantošanā gūto pieredzi un to panākumiem faktori un kļūmes un kā tos veicināt un izvairīties

Intervences **LA6** ietvaros paredzēto finanšu instrumentu pamatojumā (SM7 SVID analīzes pamatojums) ir aprakstīta iepriekš gūtā pieredze Zemes iegādes kreditēšanas programmas un Zemes fonda darbībai. Šī pieredze atzīta par veiksmīgu un aktīvi izmantotu. Par būtiskāko problēmu jaunajiem lauksaimniekiem vai mazām saimniecībām tiek atzīta ierobežotā

iespēja tikt pie nomas īpašuma. KLP SP ir ņemta vērā pieredze par saņēmēju skaitu un vidējo aizdevuma summu.

8.3. Novērtējiet, vai noteiktās finanšu vajadzības un piekļuve finansējumam, kā minēts KLP stratēģiskajā plānā, ir pareizas.

Tirgus nepilnības ir pamatotas ar nacionālo ES fondu 2021.–2027. gada plānošanas perioda finanšu instrumentu sākotnējo (tirgus nepilnību) novērtējumu, kopēja tirgus nepilnība lauksaimniecības un lauku attīstības jomās uz 2019.gada beigām veido apmēram 200 milj. euro, finansējums kas bija nepieciešams lauku saimnieciskās darbības veicējiem uzņēmējdarbības uzsākšanas vai arī veicināšanai, bet ko nesaņēma no komercbankām vai arī akciju sabiedrības "Attīstības finanšu institūcija "Altum"" (turpmāk – Altum). Pētījuma ietvaros veiktas aptaujas, kurās lielākā daļa nozaru asociāciju pārstāvji norādīja uz tirgus nepilnību, kur aizdevuma summa ir līdz 100 000 euro. Īpaši tiek izdalītas šādas prioritātes – uzņēmējdarbības uzsākšana un palielināšana.

Galvenā konstatētās tirgus nepilnības ir finanšu līdzekļu trūkums, nepietiekama naudas plūsma, nepieciešamība saņemt īstermiņā apgrozāmos līdzekļus. Īpaši tas attiecas uz sīkajiem un mazajiem saimnieciskās darbības veicējiem reģionos, kurus komercbankas kredītē ierobežoti. Lielai daļai no tiem nav izveidojusies pietiekama kredītvēsture, tie ir darbības sākotnējā posmā, kad nav vēsturisko ienākumu un klientu loka, kā arī pietiekama aizdevuma nodrošinājuma. Pašlaik šādiem saimnieciskās darbības veicējiem ir pieejami Lauku atbalsta dienesta administrēto programmu granti (kuru apjoms jaunajā periodā ir ievērojami samazināts) vai nebanku kreditētāju aizdevumi, bet to procentu likmes ir pārāk augstas, lai saimnieciskās darbības veicēji varētu atļauties šādus aizdevumus un attīstītu saimniecisko darbību.

Ne KLP SP SM2 izvērtējā situācijas analizē, ne KLP SP nav aprakstīta finanšu resursu pieejamība lauksaimniecības produktu pārstrādes uzņēmumiem un sniegti pierādījumi ka šajā jomā pastāv tirgus nepilnības, kuras būtu jārisina. Pārstrādes uzņēmumu vidū ir finansiāli labā stāvoklī esoši uzņēmumi ar labu kredītvēsturi un piekļuvi saistīto uzņēmumu, investoru un kredītiestāžu finansējumam. Tāpat arī pārstrādes uzņēmumu projektu apjoms vairumā gadījumu pārsniegs KLP SP FI iespējas. Tas gan neizslēdz varbūtību, ka FI atbalsts atsevišķiem pārstrādes uzņēmumiem varētu būt nepieciešams.

8.4. Pārbaudīt, vai FI pievienotā vērtība un atbilstība citiem atbalsta veidiem ir pienācīgi analizēta un aprakstīta KLP stratēģiskajā plānā.

Finanšu instrumenta pievienotās vērtības kvalitatīvā dimensija ir adekvāti noteikta ar uz SVID analīzi balstītu vajadzību noteikšanu un to segšanai izvēlētajām intervencēm. Pamatotas ir arī īpaši izdalītās prioritātes - uzņēmējdarbības uzsākšana un palielināšana. Finanšu instrumenta pievienotās vērtības kvantitatīvā dimensija balstās uz kopējās tirgus nepilnības novērtējumu 200 milj. euro apmērā, tomēr faktiskais piešķirums ir ievērojami mazāks, kā arī uz plānoto rezultāta rādītāju mērķa vērtībām. Nav sniegts novērtējums finanšu instrumenta iespējamajam ieguldījumam ietekmes un/ vai konteksta rādītāju vērtībās.

Kopējā FI atvēlētais finansējums ir tikai 21 milj.EUR, ko plānots sadalīt augstākminētajiem pasākumiem LA4.1, LA4.2, LA4.4 un LA6. Nav sniegts pamatojums, kādēļ atvēlētais finansējums ir tik neliels, lai arī kopējā tirgus nepilnība ir novērtēta daudz augstākā mērā, un ir norādīts, ka tā izpaužas tieši aizdevumos ar summu līdz 100 000 euro, kas ir aktuāli mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Ievērojot to, ka ieguldījumiem nelauksaimniecības aktivitāšu īstenošanai vispār nav paredzēts nekāds cits atbalsts, esošais piešķirums būtu

vērtējams kā būtiski mazāks par reālo vajadzību, īpaši neluksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības jomā. Arī lauksaimniecībā, ņemot vērā kraso atbalsta samazinājumu ieguldījumiem, esošais līdzekļu piešķirums vērtējams kā nepietiekams.

Faktiskais finanšu piešķirums, ņemot vērā aprēķināto vajadzību, varētu būt ievērojami lielāks, tajā skaitā izskatot iespēju veikt pārdali no I pīlāra maksājumiem. Ievērojot identificētās lauku attīstības problēmas, būtu izskatāma FI piemērošana arī citās intervencēs, it īpaši SM8, kas vērsts uz vietējo attīstību un teritorijas aktivizēšanu (LEADER).

SM7 aprakstā ir norādīts, ka valsts ir realizējusi aizdevumu programmas zemes iegādei. Nav norādes par citiem valsts intervences veidiem, kas būtu attiecināmi uz ieguldījumiem lauku saimniecībās.

8.5. Sniegt vispārēju spriedumu par finanšu instrumentu izmantošanas pamatojumu.

Finanšu instrumentu izmantošana ir pamatota ar atbilstošiem pierādījumiem no SVID analīzes, tos izmantojot atbilstošu vajadzību identificēšanai. Potenciālo saņēmēju sociāli ekonomiskais stāvoklis raksturots tikai daļēji, analizējot konteksta rādītājus C.14 (lauku saimniecību vadītāju vecuma struktūra), C.15 (lauku saimniecību vadītāju apmācība lauksaimniecībā), C.16 (jaunie lauksaimnieki) analīze.

Konteksta rādītāju C.25 (lauksaimniecības uzņēmējdarbības ienākumi), C.26 (saimniecības neto pievienotā vērtība), C.27 (bruto pamatkapitāla veidošana gadā lauksaimniecībā) un C.28 (Kopējā faktoru produktivitāte lauksaimniecībā) analīze tekstā nav sniegta.

Finanšu instrumenta izmantošana ir atbilstoša gan darbības uzsākšanai, gan produkcijas ražošanai nepieciešamo finanšu un ražošanas resursu (ieskaitot lauksaimniecībā izmantojamo zemi) pieejamības problēmu risināšanai, kā arī iespēju radīšanai dzīvojamā fonda būvniecībai/rekonstrukcijai.

Plānotie finanšu instrumenti ir definēti intervenču aprakstos. Tie atbilst no ELFLA finansēto finanšu instrumentu pamatojumam.

Katrai attiecīgajai intervencei plānotajos gada finanšu piešķirumos ir ietvertas arī no finanšu instrumenta paredzamās summas.

Starp plānoto finanšu instrumentu ieguldījumiem un paredzamajiem iznākumiem un rezultātiem pastāv konsekventa saikne. Intervencei LA4.1. Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās (Finanšu instruments) paredzēts iznākuma rādītājs O.20. Atbalstītu ienesīgu investīciju darbību vai vienību skaits lauku saimniecībās un rezultāta rādītājs R.9. (numerators): Atbalsta saņēmēju skaits. Intervencēm LA4.2. Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē (Finanšu instruments) un LA 4.4 Atbalsts ieguldījumiem neluksaimniecības aktivitāšu īstenošanai (Finanšu instruments) paredzēti iznākuma rādītājs O.24. Atbalstītu ienesīgu investīciju darbību vai vienību skaits ārpus lauku saimniecībām un rezultāta rādītājs R.39. (skaitītājs): Lauku ekonomikas attīstība: lauku uzņēmumu, tostarp bioekonomikas uzņēmumu, skaits, kas attīstīti ar KLP atbalstu. Intervencēm LA6. un TM3. paredzēti iznākuma rādītājs O.25. Tādu gados jaunu lauksaimnieku skaits, kuri saņem darījumdarbības uzsākšanas atbalstu un rezultāta rādītājs R.36. Paaudžu maiņa: tādu gados jaunu lauksaimnieku skaits, kas saņēmuši KLP atbalstu un izveidojuši lauku saimniecību, tostarp sadalījumā pa dzimumiem.

Vadošās iestādes lēmums par ELFLA līdzekļu ieguldīšanu ir balstīts uz pierādījumiem, izņemot attiecībā uz FI LA4.2, un tas atbilst valsts vajadzībām. Ir skaidri aprakstīta kapitālieguldījumu nepieciešamība mazajās un vidējās lauku saimniecībās, tajā skaitā

nepieciešamība ieviest jaunu ELFLA finansēto finanšu instrumentu - aizdevums lauku maziem uzņēmējiem ar pamatsummas daļējas dzēšanas iespējām.

Paredzamais FI ieguldījums KLP politikas mērķu sasniegšanā ir skaidri aprakstīts. Atbalsts finanšu instrumentu veidā ir paredzēts, lai nodrošinātu efektīvu lauku attīstības intervencu ieviešanu, nodrošinot tirgus nepilnību daļējo risināšanu un finanšu resursu pieejamību. Finanšu instruments ir paredzēts investīciju atbalstam, apgrozāmajiem līdzekļiem un apbūvētas un neapbūvētas zemes iegādei, gados jauniem lauksaimniekiem ir atbalstāma arī saimniecību iegāde. Atbalsts būs pieejams juridiskām vai fiziskām personām, kas nodarbojas ar saimniecisko darbību lauksaimniecības vai lauku attīstības jomās vai tikai plāno to uzsākt. Atbalsts finanšu instrumentu veidā veicina iedzīvotāju iesaistīšanos saimnieciskajā darbībā un palielina finanšu resursu pieejamību saimnieciskās darbības veicējiem lauksaimniecības un lauku attīstības jomā un ir paredzēts kā atbalsta instruments, lai nodrošinātu efektīvu KLP SP mērķu sasniegšanu sekojošās intervencēs “Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās”, “Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē”, “Atbalsts ieguldījumiem nelauksaimniecības aktivitāšu īstenošanai” un “Gados jaunu lauksaimnieku darbības uzsākšana”.

Atbalsts finanšu instrumenta veidā paredzēts saskaņā ar KLP Regulas 68, 69.pantu un Kopējo nosacījumu Regulas 58 pantu.

Atbalstu varēs saņemt projektiem, kas sekmē KLP SP mērķu sasniegšanu.

9. Ex-antes novērtējums par KLP SP ieviešanas kapacitāti (3.posms)

1. Vai ir ieviests efektīvs process veiktspējas sistēmas izveidei?

Jau kopš 2019.gada Zemkopības ministrija (ZM) gatavojās jaunam plānošanas periodam. Tika izveidota darba grupa, kurā ietilpa LLKC, LU, AREI un ZM pārstāvji, lai sagatavotu materiālu diskusijām lauksaimniekiem un mežsaimniekiem jaunajam plānošanas periodam. ZM sadarbībā ar LLKC organizēja 54 darba grupu sanāksmes un 5 reģionālās sanāksmes, ar visu interesentu iespēju piedalīties diskusijās par izvirzāmajiem mērķiem un vajadzīgo virzību nākošajiem 7 gadiem Latvijas laukos un konkrēti lauksaimniecībā kopumā.

Izveidota Lauku atbalsta dienesta informācijas sistēmas (LAD IS) valde, kurā ir LAD pārstāvji un informācijas sistēmas izstrādātāju - SIA Autentica pārstāvji, kuri reizi mēnesī tiekas, lai pārrunātu IAKS aktuālās lietas un plānotu sistēmas pilnveidošanu. Pieteikums un izmaiņas tiek reģistrētas (aprakstītas) sistēmā JIRA, kā arī darbu izpilde un rezultāts tiek dokumentēts. Iegūti ISO 27001 un ISO 9001 sertifikāti⁴, kas nodrošina personas datu aizsardzību, šie standarti paredz ikgadējo sertifikāciju (praktiski divi auditi katru gadu), kas pārbauda un apstiprina IT sistēmas drošību un sistēmas kvalitātes kontroli. Papildus tam ir arī iekšējie auditi un Zemkopības ministrijas auditi.

LAD informācijas sistēma (IS) ir izveidota jau 2004.gadā. Kopš 2016.gada tiešmaksājumus piesaka tikai elektroniski un kopš 2019.gada arī pārējos LAP pasākumos projekti tiek pieteikti elektroniski. Ja kādam rodas problēmas ar LLKC palīdzību pakalpojums ir pieejams visiem interesentiem.

Veiktspējas sistēma jau ir gatava un būs nepieciešamas tikai korekcijas ņemot vērā jaunās KLP SP prasības.

2. Vai veiktspējas sistēmas konceptuālie elementi ir ieviesti?

Esošajā KLP SP projektā ir izveidota saikne starp intervencēm, konkrētajiem mērķiem un rezultāta rādītājiem. Rezultātu rādītāju vērtību aprēķins ir atbilstošs. Nozīmīgas sagaidāmās problēmas vajadzīgo datu pieejamībā vai rezultāta rādītāju aprēķinos nav identificētas. Ņemot vērā iepriekšējo pieredzi, rezultāta rādītāji un to aprēķini ir vienkāršoti EK līmenī, salīdzinot ar LAP 2014-2020. Rezultāta rādītāji galvenokārt aprobežojas ar atbalstīto vienību skaitu vai īpatsvaru. Tas, no vienas puses, vienkāršo un unificē aprēķinus, tomēr no otras puses, liedz iespēju kvantificēt tiešo atbalsta efektu, izteiktu ekonomiskos vai sociālos rādītājos. Papildu rezultāta rādītāji Latvijā nav izvēlēti.

Tiek nodrošināta attiecīgo datu pieejamība (t.i., esošo datubāzu, piemēram, IAKS) no citām valsts uzturētām datu bāzēm (VZD, PVD, VMD, VID, LDC u.c.) apmēram 15 sistēmas, ar kuru datiem apmainās vismaz reizi gadā. LAD pieejams arī Iekšlietu ministrijas soda reģistrs un iedzīvotāju reģistrs.

IT sistēma uzskrāj datus par atbalsta saņēmējiem un to regulē MK noteikumi, bet tajā netiek apkopoti dati par citiem lauksaimniekiem/zemju īpašniekiem, kuri nesaņem atbalstu KLP SP ietvaros.

KLP SP 2023-2027 prasības ir ļoti detalizētas un būs jārod risinājumi LAD IT sistēmā, lai prasības izpildītu. Rezultāta un iznākuma rādītāji ir samērā vienkārši un pēc būtības nav

⁴ ISO sertifikāti <https://www.lad.gov.lv/iv/par-mums/vispariga-informacija/iso-sertifikati/>

sarežģīti. Svarīgi atrisināt jautājumu, kā ar IT sistēmu nonāk līdz tam rādītājam. IT sistēmā satelīta uzņemto attēlu izšķirtspēja ir 10x10m/pikselis un līdz ar to ir sarežģīti precīzi noteikt, kas aug deklarētajā lauka platībā un kādi pasākumi tiek veikti.

Tiek apsvērta divpakāpju procedūra rezultāta rādītāju mērķa vērtību noteikšanai un atjaunināšanai saistībā ar LEADER vietējās attīstības stratēģijām (saskaņā ar iznākuma un rezultātu rādītāju aprakstu).

3. Vai galvenie dalībnieki saprot darbības ietvara prasības?

Ņemot vērā jaunā KLP SP plašo mērogu, no ZM puses iesaistīti divi departamenti. No maksājumu un uzraudzības institūcijas – LAD, tika piesaistīti atbildīgie darbinieki, par datu uzkrāšanu. Tā kā MK noteikumi vēl nav sagatavoti un KLP SP ir vēl projekta stadijā, tad precīza nepieciešamo datu uzkrāšana katrā intervencē tiks izvēlēta vēlāk.

ZM mājas lapā tika publicēta sagatavotā situācijas analīze saistībā ar KLP definētajiem specifiskajiem mērķiem (SVID, identificētās vajadzības).

Tiešsaistes režīmā 12.11.2021 notika ZM sagatavotā KLP SP apspriešana, kurā ZM iepazīstināja nozares dalībniekus ar KLP SP projektu un skaidroja Programmas uzbūvi, galvenos akcentus un sagaidāmos rezultātus. Pagaidām vēl potenciālie saņēmējiem ir grūti orientēties prasībās, sarežģītās Programmas uzbūves dēļ, kas noteikta no EK puses, bet turpmāk paredzamas apmācības visiem interesentiem par iespējām un prasībām.

Līdzīgi kā esošajā plānošanas periodā, LAD nodrošinās ar nepieciešamo informāciju savā mājas lapā par katru no izvēlētajām intervencēm. Tāpat tiks organizēti tiešsaistes semināri gan ar LLKC un VLT palīdzību, gan sadarbībā ar LAD.

4. Vai IT sistēmas pielāgošana ir sākta pietiekami agri, lai nodrošinātu tās netraucētu darbību no ieviešanas perioda sākuma?

Ņemot vērā virzību uz Zaļo kursu, pasākumi kļūst komplicētāki, līdz ar to arī tas apgrūtina vienkāršotākas sistēmas izstrādi. Šobrīd atbalsta pieteicējiem ir iespējams nokopēt iepriekšējā gada pieteikumu un izmantot to pašu atkārtoti, veicot nepieciešamās izmaiņas, bet nepārrakstot visu informāciju vēlreiz. Ir ieviesti automatizētie pieteikumi – ja sistēma iesniegtajos pieteikumos neatrod kļūdas, tad pieteikums automātiski tiek virzīts apmaksai. KLP SP 2023-2027 intervencu ietvaros būs daudz nemonitorējami noteikumi, piemēram, buferjoslas – attālināti (ar pieejamo attēlu kvalitāti) nevar noteikt intervences nosacījumu izpildi, tikai fiziski apsekojot pieteikto buferjoslu un ar mērlenti nomērot. Tiks meklēti risinājumi, lai maksimāli izstrādātu IT sistēmu, kurā maksimāli būtu iekļautas atbildes un risinājumi lauksaimniekiem.

LAD IT sistēmas izstrādei ir atbilstošs laika plāns un resursi, lai to veiktu paralēli KLP stratēģiskā plāna izstrādei, ļaujot pielāgoties atbilstoši attiecīgo normatīvo aktu un darba dokumentu prasībām. Ir veikts riska novērtējums, balstoties līdzšinējā pieredzē, lai identificētu visas iespējamās IT sistēmas vājās vietas.

Darbiniekiem, kas atbild par IT sistēmas izstrādi, uzturēšanu un remontu, ir pietiekamas zināšanas un viņi ir apmācīti, lai veiktu atbilstošās funkcijas.

Nav izveidots rezerves plāns gadījumam, ja pielāgotā IT sistēma nebūtu gatava programmas sākšanai, tomēr LAD ir pieredze izvērtēt būtiskākos jautājumus, kas jārisina steidzami un kurus var risināt vēlāk, lai nodrošinātu programmas sākšanu. IT sistēmas administrēšanas pilnveidošana tiek veikta pastāvīgi jau iepriekšējo plānošanas periodu ietvaros. LAD izstrādātā un uzturētā IT sistēma ir saņēmusi vairākus starptautiskus atbalvojumus, kas

apstiprina tās kvalitāti un atbilstību KLP SP ieviešanas nodrošināšanai - “*WSIS Prize 2017*”, “2015 United Nations Public Service Award - Promoting Whole of Government Approaches in the Information Age”, *E-indeksa* balvu kā 2018. gada labākā valsts pārvaldes iestāde e-indeksa mērījumā, 2016.gadā “*Ilgspējas indeksā*” Bronzas kategorija, Latvijas IKT balva „*Plafīna pele 2009*” u.c.⁵

IT sistēmā ir izveidoti un ir iespējams izveidot atbilstošus savienojumus reģionāla un nacionāla līmeņa intervencu ieviešanai KLP SP ietvaros.

5. Vai plānotais process ir piemērots datu vākšanai par darbībām, teritorijām un dzīvniekiem?

Ir izveidota piemērota datu vākšanas sistēma IAKS intervencēm (piemēram, ģeotelpiskā lietojuma definīcijas, teritorijas uzraudzības sistēmas, dzīvnieku, lauksaimniecības zemes gabalu identifikācijas un reģistrācijas (I&R) sistēma, ģeogrāfiskās informācijas sistēmas, bezprasību sistēma). Ir izveidota piemērota datu vākšanas sistēma arī darbībām, kas nav saistītas ar IAKS. Ir noteiktas skaidras prasības attiecībā uz sniedzamajiem datiem (precīzi, atbilstoši/oficiāli avoti, piegādes laiks, apkopošanas jautājumi un individuālie datu aizsardzības jautājumi utt.).

Plānotās pieteikuma veidlapas ir sagatavojamas elektroniski, kas atvieglo datu iesniegšanas procesu lietotājiem. Kopš 2016. gada tiek īstenota tikai elektroniskā pieteikšanās platībmaksājumiem un no 2018.-2019.gada arī projektu pasākumiem, līdz ar to atbalstu pieteicēji lielā mērā jau ir apguvuši EPS vidi, bet tiem, kuri vēl to nav apguvuši, tiek nodrošināta konsultantu palīdzība elektroniski iesniedzamo veidlapu aizpildīšanai (Valsts Lauku tīkls (VLT), LLKC konsultanti).

Tiks uzskrāti dati, kas nepieciešami KLP SP uzraudzībai un novērtēšanai. Finansējuma saņēmējiem LAD sistēma paredz pienākumu sniegt nepieciešamos datus (finansēšanas līgumā, pieteikuma veidlapā utt.). Plānoto datu pārbaudes process ar faktiskajiem datiem par pabeigtajām darbībām, kas jāveic finansēšanas iestādēm, ir labi sagatavots un īstenojams.

Izstrādājot veidlapas, tiek veikta testēšana potenciālajiem lietotājiem un tiek uzklauti priekšlikumi, kā attiecīgo veidlapu uzlabot.

Informācijas apmaiņa ar ALTUM notiek, balstoties uz atsevišķiem informācijas pieprasījumiem.

6. Vai plānotais datu integrēšanas, analīzes un apkopošanas process ir piemērots uzraudzībai un novērtēšanai?

Vadošajā iestādē un maksājumu aģentūrā ir pieejami atbilstoši cilvēkresursi un prasmes šādu uzdevumu veikšanai:

- elektroniskās datu bāzes un ģeogrāfiskās informācijas sistēmas uzturēšana, kas nodrošina datu apmaiņu un integrāciju;
- Iznākum un rezultātu rādītāju vērtību dubultās uzskaites noskaidrošana visām maksājumu aģentūras nodrošinātajām intervencēm.

Vadošās iestāde paredz faktiskā stāvokļa un noviržu analīzi, kas pamatā tiek veikta ar novērtēšanas aktivitātēm un visi novērtējumu ziņojumi ir publiski pieejami gan vadošās iestādes, gan novērtētāju institūcijas mājas lapā.

⁵ Lauku atbalsta dienesta saņemtie apbalvojumi <https://www.lad.gov.lv/lv/par-mums/vispariga-informacija/apbalvojumi/>

LAD, kā maksājumu aģentūra, jau ilstoši veic datu uzkrāšanu par LAP un turpmāk arī par KLP SP paredzēto intervenču atbalstu. Izveidotā elektroniskā pieteikšanās sistēma nodrošina datu automātisku uzkrāšanu, jo pieteikumi tiek pieņemti tikai elektroniskā formātā.

Izlaides un rezultātu vērtību dubultās uzskaites noskaidrošana visām LAD intervencēm ir nodrošināta, jo iespējams sasaitīt klientu (atbalsta saņēmēju) ar atbalsta platībām un apjomiem.

Sektorālā atbalsta gadījumā LAD IT sistēmā ir informācija par tiem nozares dalībniekiem, kuri iesniedz pieteikumus atbalstam. Tas gan neraksturo nozari kopumā, bet tikai atbalsta saņēmējus.

Uz visiem atbalsta veidiem ir pieteikuma formas, kurās ir skaidri definēts, kas ir jāiesniedz. Šīs formas tiek iekļautas arī MK noteikumos.

Jau pašreizējā LAD IS, dod iespēju iekļaut LEADER ieguldījumus gada pārskatos un vietējās rīcības grupas līmenī (VRG) iemaksas tiek precīzi uzraudzītas.

Ir izveidota VRG platforma, kurā darbojās VRG un redz visu aktuālo info par VRG teritorijā ieviestiem projektiem (naudas atlikums, pieteikumu statuss (LAD izvērtē projektu, apstiprina to vai noraida un šī informācija ir redzama VRG IT sistēmas LAPSA sadaļā "Lietvedība"). VRG nav pieejamas LAD kontroles lapas vai cita IT sistēmā pieejamā informācija. VRG platforma ir kā starpkārtove. Klients iesniedz pieteikumu EPS un projekts sākotnēji nonāk pie VRG, kur VRG to izvērtē, piešķir punktus un tad nospiež pogu "Iesniegt LAD". Un tikai tad projekti nonāk LAD sistēmā LAPSA. VRG platformā tiek pievienota informācija (visa dokumentācija, kas saistīta ar VRG projektu iesniegumu izvērtēšanu - individuālie vērtētāju vērtējumi, interešu konflikta deklarācijas, protokoli, VRG lēmumi, visas sarakstes, piešķirtie punkti projektiem, iesniegto projektu skaits utt.). VRG platformā informāciju vada VRG pārstāvji, kuriem ir piešķirtas pieejas tiesības to darīt. LAD darbiniekiem ir tikai skatītāja loma, kas var redzēt visu dokumentāciju, kas ir tikusi pievienota VRG platformā. Informācijumainīt vai labot VRG platformā var tikai VRG pārstāvis, bet ne LAD darbinieki. Gadījumos, ja tiek konstatēts, ka kāds dokuments trūkst, piemēram, nav pievienots projektu pieteikumu SAR pēc kārtas noslēgšanās), tad LAD var lūgt, lai VRG to pievieno VRG platformā. Papildus dati netiek apkopoti, jo informācija par projektu kārtām, izvērtējumiem, sludinājumiem ir šajā VRG platformā.

7. Vai konsultāciju veikšanas procedūras ir piemērotas nepieciešamo ziņojumu apstiprināšanai?

Katru gadu ir paredzētas Uzraudzības komitejas sēdes (UK), kurās tiek apspriests LAP un turpmāk KLP SP ieviešanas progress, un tiek pieņemti lēmumi par tā apstiprināšanu. Katru gadu LAD sagatavo apkopotā veidā informāciju par ieviešanas progresu, kas tiek iesniegts gan UK locekļiem, gan vēlāk sūtīts EK. Ziņojumi ir publiski pieejami.

Ņemot vērā esošo pieredzi tiks noteikts process, kas ļautu apspriest un uzlabot darbības ziņojuma projektu pirms iesniegšanas Eiropas Komisijai.

Paredzēts atvēlēt pietiekami daudz laika, lai konsultētos ar Uzraudzības komiteju un sertificējošo iestādi.

Pašreizējai Sertifikācijas institūcijai ir nepieciešamās spējas un resursi, lai pārbaudītu un apstiprinātu darbības pārskata projektu.

8. Vai noteikumi ir piemēroti, lai laikus iesniegtu Eiropas Komisijai nepieciešamos ziņojumus (visu iepriekšējo darbību kopsavilkuma novērtējums)

Iesniegšanas procedūras ir zināmas, lai savlaicīgi un atbilstošā kvalitātē sniegtu vajadzīgos ziņojumus.

LAD elektroniskajā datu uzkrāšanas sistēmā (LAD IS), līdzīgi kā jau esošajā Programmā darbības periodā tiks uzkrāta informācija par visiem KLP SP intervencu iznākumiem, rezultātiem un izdevumiem.

9. Vai plānotās pēcpārbaudes procedūras ir piemērotas uzraudzības un novērtēšanas konstatējumu risināšanai?

Pašlaik darbojas procedūras rīcības plāna izstrādei korektīvo darbību veikšanai (piemēram, darba grupu izveide, novērtējumi un pētījumi) un nepieciešamības gadījumā tiks papildinātas vai uzlabotas.

Espējamas dažādas tikšanās un diskusijas ar projektu ieviesējiem, novērtētājiem, LAD un ZM pārstāvjiem, lai izvairītos no problēmām un gūtu mācību nākotnei.

Līdzīgi kā iepriekšējos periodos, ir izveidota uzraudzības komiteja (UK), kurā ietilps gan ZM un LAD pārstāvji, gan citu ministriju, gan lauksaimnieku un mežsaimnieku NVO pārstāvji. Esošais Valsts lauku tīkls sadarbībā ar LLKC nodrošina komunikāciju platformas, kā arī organizē sanāksmes un diskusijas par visām aktuālajām tēmām. Sistēmā darbojas arī attālinātā režīmā.

Kopš 2009.gada novērtēšana uzticēta AREI, kas nodrošina neatkarīgu viedokli par Programmas ieviešanas novērtēšanu. Katru gadu tiek saskaņots darba uzdevums, kurā tiek ietverti gan svarīgu jautājumu izpēte par nozari, Programmas ietekmes kontekstā, gan citi pētījumi, kas tiek paredzēti EK novērtēšanas ietvaros (ex-post, vidustermiņa vai citi noteiktie novērtējumi).

Pielikumi.

1. pielikums. Stratēģiskais mērķis Nr.1

SM1 analītiskā Tabula 1. Apmērs, kādā SVID ir visaptverošs, pilnīgs un specifisks

SM 1: Stiprināt pārtikas nodrošinājumu, atbalstīt lauku saimniecību ienākumu pietiekamību un saimniecību izturētspēju visā Savienībā.

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	piezīmes
1	Palielinās apsaimniekotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības, kas nodrošina papildu resursu ienākumu gūšanai no lauksaimnieciskās darbības	S	SM1		Ražošanai ir pieejamas un pieaug apsaimniekotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības	Reģionālais aspekts nav analizēts	Visi nozīmīgie sektori analizēti	
2	Notiek strukturālās pārmaiņas un palielinās vidējās saimniecības lielums, kas nodrošina produkcijas un ienākumu pieaugumu saimniecībā	S	SM1		Saimniecībās, īpaši lielajās, palielinās ražošanas efektivitāte un produktivitāte	Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēti apakšsektori	Stiprā pusē ir nevis strukturālās pārmaiņas pašas par sevi, kā arī produkcijas un ienākumu apjoma pieaugums lielajās saimniecībās absolūtos skaitļos, kā ir noprotams no esošā formulējuma, bet gan efektivitātes, produktivitātes pieaugums
3	Salīdzinoši augsti ienākumi ir graudkopības saimniecībās, iepretim lopkopības saimniecībām	S	SM1		Augkopības saimniecībās ir pierādījušas ienākumu gūšanas spēju	Visi reģioni analizēti	Visi nozīmīgie sektori analizēti	

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	piezīmes
4	Salīdzinoši zems atbalsta īpatsvars ienākumos ir dārzenkopības un augļkopības saimniecībām	S	SM1		Ieteicams izvairīties no "salīdzinoši", skat. iepriekšējā rindā komentāru. Ja dati to viennozīmīgi apliecinātu, formulējums varētu būt šāds - "dārzenkopības un augļkopības saimniecības spēj strādāt rentabli bez ievērojamas atkarības no publiskā atbalsta"	Reģionālais aspekts nav analizēts		
1	Lauksaimnieku ienākumi ir zemāki par vidējiem tautsaimniecības ienākumiem	V	SM1			Reģionālais aspekts nav analizēts	Sektorālā pārklājumā nav analizēts	2.1. attēlā nav korekti atspoguļots. Skaidrojums tekstā
2	Atšķirīga ir neto pievienotā vērtība dažāda lieluma saimniecībās – mazajās un vidējās lauku saimniecībās ir izteikti mazāka neto pievienotā vērtība uz nodarbināto	V	SM1		Mazajās un vidējās lauku saimniecībās ir izteikti mazāka neto pievienotā vērtība uz nodarbināto	Reģionālais aspekts analizēts, taču ne lieluma grupās	Apvienotā skatījumā (lielums+sektori) nav analizēts	Šajā analizē lieluma mērs ir fiziskais - LIZ hektāri, kas ne vienmēr raksturo reālos saimniekošanas apjomus
3	Ienākumi ir būtiski zemāki lopkopības nozarēs, kas apdraud to pastāvēšanu atbalsta samazināšanās gadījumā	V	SM1		Lopkopības nozare ir lielā mērā atkarīga no publiskā atbalsta	Reģioni analizēti tikai ganāmo mājlopu	Galvenie sektori analizēti, trūkst putnkopība u.c.	Atsevišķu sektoru analīze objektīvi apgrūtināta to nelielās pārstāvniecības dēļ (mazs skaits saimniecību)

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	piezīmes
						sektorā		
4	Atšķirīga ir neto pievienotā vērtība reģionu griezumā – izteikti zemāki ir ienākumi Latgales un Vidzemes reģionā, ko ietekmē arī zemāka augsnes kvalitāte un īsāks veģetācijas perioda ilgums šajos reģionos	V	SM1		Izteikti zemāki ienākumi ir Latgales un Vidzemes reģionos	Visi reģioni analizēti	Galvenie sektori analizēti	Salīdzinot tikai reģionus vienu ar otru, pietiekami neparādās teritoriālās atšķirības; tās var būt būtiskas arī reģionu ietvaros
5	Samazinās kopējais saimniecību skaits, un galvenokārt mazo un vidējo saimniecību skaits, samazinoties ieņēmumu gūšanas iespējām no lauksaimnieciskās darbības	V	SM1			Reģionālais aspekts nav analizēts	Visi sektori analizēti	
6	Zemi ir lauksaimniecības produktivitātes rādītāji Latvijā, kas būtiski atpaliek no ES rādītājiem – zema graudaugu ražība, piena izslaukums un izlaide uz darbaspēka vienību	V	SM1			Reģionālais aspekts nav analizēts	Visi sektori analizēti	

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	piezīmes
1	Palielinoties lauksaimniecībā izmantojamās zemes platībām, pieaug potenciālo ieņēmumu gūšanas resurss	I	SM1		Iespējams kāpināt lauksaimniecības nozares ieņēmumus, paplašinot lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības	Reģionālais aspekts nav analizēts	Visi sektori analizēti	
2	Ražošanas izmaksas, ražošanas resursu patēriņu var samazināt un savukārt ražības, produktivitāti kāpināt izmantojot ar vien vairāk jaunās tehnoloģijas	I	SM1		JO Ieviešanai pieejamās jaunās tehnoloģijas var samazināt ražošanas izmaksas, uzlabot resursu izlietojuma efektivitāti, paaugstināt ražību un produktivitāti	Reģionālais aspekts nav analizēts	Sektorālā pārklājumā nav analizēts	
3	Ražošanas attīstība un ienākumu pieaugums tradicionālajās lauksaimniecības nozarēs iespējams palielinoties patēriņam un pieprasījumam pēc kvalitatīviem un konkurētspējīgiem produktiem	I	SM1			Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav skaidrs pamatojums sektorālā griezumā	
1	Nestabili un zemi ienākumi lauku saimniecībās, salīdzinājumā ar ienākumiem vidēji	D	SM1	jābūt V	Zema motivācija jauniešiem l/s pārņemt saimniecības, radot saimniecību skaita,	Reģionālais aspekts nav analizēts	Visi sektori iekļauti, taču ne salīdzinājumā ar tautsaimniecībā vidējo	Trūkst pamatojuma, ir līdzīgi formulējumi, var piedāvāt pārformulēt kā ieteikumā, akcentējot ārējo momentu

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	piezīmes
	tautsaimniecībā, rada lauksaimniecības zemes pamešanas risku				nodarbināto un lauku apdzīvotības samazināšanās risku			
2	Saimniecību skaita un nodarbināto skaita samazinājums rada lauku apdzīvotības samazināšanās risku, jo nav sekotāju, kas turpinātu lauksaimniecisko darbību	D	SM1	jābūt V	Lauku apdzīvotības samazināšanās samazina (sašaurina?) cilvēku loku, kas var turpināt lauksaimniecisko darbību	Reģionālais aspekts nav analizēts	Sektorālais vārtēti saimniecību skaita dinamikā	Ja šo klasificē kā draudu, tad nepieciešams pārformulēt, akcentējot ārējo faktoru ietekmi, ne iekšējo
3	Augu un dzīvnieku slimību izplatības pieaugums, ekstremālu laikapstākļu biežuma pieaugums, politisko konfliktu ietekme rada lauksaimnieciskās darbības ienākumu samazinājuma un svārstību risku un apdraudējumu lauksaimniecības nozaru saglabāšanai.	D	SM1			Reģionālais aspekts nav analizēts	Analizēti sektori ar lielākajām problēmām iepriekšējos gados	Minētie draudi ir globāla rakstura, taču mūsu valsti tie ietekmē mazāk nekā konkurentus globālajā lauksaimniecības tirgū. Tādēļ šie globālie draudi var radīt Latvijas lauksaimniekiem iespējas

SM1 analītiskā Tabula 3. SVID pierādījumu bāze

SM 1: Stiprināt pārtikas nodrošinājumu, atbalstīt lauku saimniecību ienākumu pietiekamību un saimniecību izturētspēju visā Savienībā.

Nr	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
1	Palielinās apsaimniekotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības, kas nodrošina papildu resursu ienākumu gūšanai no lauksaimnieciskās darbības	S	SM1	Jā	C.17 Agricultural area	J, aramzemes sadalījums 2005-2016 (Eurostat)	Trūkst atsauces uz kvalitatīvo pamatojumu - arī citos p. Tikai skaitliskā analīze, bet ja runa par faktiem, ar to arī pietiek		
2	Notiek strukturālās pārmaiņas un palielinās vidējās saimniecības lielums, kas nodrošina produkcijas un ienākumu pieaugumu saimniecībā	S	SM1	Ienākumu aspekts ir izvērtēts, produkcijas aspekts nav skaidri analizēts	C.17 / C.12 Agricultural area / Agricultural holdings (farms)	J, neto pievienotā vērtība uz darba vienību LIZ platību grupās, 2017 (SUDAT)			

Nr	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
3	Salīdzinoši augsti ienākumi ir graudkopības saimniecībās, iepretim lopkopības saimniecībām	S	SM1	Daļēji - situācija nav viennozīmīga, jo ne tikai cūkkopības un putnkopības, bet arī piensaimniecības nozare spēj gūt līdzīgus ienākumus. Turklāt augkopībā liela nozīme ienākumos ir atbalstam.	N	J, neto pievienotā vērtība uz darba vienību apakšnozarēs, 2013-2017 (SUDAT) un prognoze			
4	Salīdzinoši zems atbalsta īpatsvars ienākumos ir dārzenkopības un augļkopības saimniecībām	S	SM1	Nepietiekami skaidri. Nav redzama būtiski labāka situācija salīdzinājumā ar citiem augkopības sektoriem.	N	Dārzenkopības rentabilitāte EUR/ha (SUDAT) (tomēr dati nenorāda uz viennozīmīgu secinājumu)	Reģionālās konferences - ierosinājums šīm nozarēm piešķirt vairāk atbalsta, ņemot vērā to darbietilpību		

Nr	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
1	Lauksaimnieku ienākumi ir zemāki par vidējiem tautsaimniecības ienākumiem	V	SM1	Ir tikai vidējie radītāji, nav skatīts dalījumā (saimniecību lielums, apakšsektors, reģions)	C.25 Agricultural entrepreneuria l income (sk. aili "piezīmes")	J, uzņēmējdarbības ienākumi lauksaimniecībā prt vidējām algām visā ekonomikā 2007-2018 (Eurostat)			Nav norādes par finanšu instrumentiem
2	Atšķirīga ir neto pievienotā vērtība dažāda lieluma saimniecībās – mazajās un vidējās lauku saimniecībās ir izteikti mazāka neto pievienotā vērtība uz nodarbināto	V	SM1	J, pietrūkst detalizētākas analīzes, t.sk. dinamika	C.26 Farm net value added	J, neto pievienotā vērtība uz darba vienību pēc platības, 2017 (SUDAT)	Tematiskā darba grupa - tiešie maksājumi 30.04.2019.	Vairāki iepriekšējie novērtējumi (ex-post 2007-2013; GĪZ '17, '19, u.c.), bet aprakstā trūkst atrsauces	Nav norādes par finanšu instrumentiem
3	Ienākumi ir būtiski zemāki lopkopības nozarēs, kas apdraud to pastāvēšanu atbalsta samazināšanās gadījumā	V	SM1	Daļēji - lai arī kopumā ienākumi lopkopībā ir mazāki, situācija dažādos sektoros ir atšķirīga	C.26 Farm net value added	J, neto pievienotā vērtība uz darba vienību galvenajos sektoros, 2013-2017 (SUDAT) un prognoze	Ieinteresēto pušu viedoklis (reģionālās konferences)		Nav norādes par finanšu instrumentiem

Nr	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
4	Atšķirīga ir neto pievienotā vērtība reģionu griezumā – izteikti zemāki ir ienākumi Latgales un Vidzemes reģionā, ko ietekmē arī zemāka augsnes kvalitāte un īsāks veģetācijas perioda ilgums šajos reģionos	V	SM1	Ne gluži. No norādītajiem ienākumu datiem neizriet izteikti būtiskas atšķirības starp reģioniem, īpaši attiecībā pret Vidzemi.	C.26 Farm net value added	J, neto pievienotā vērtība uz darba vienību un uz LIZ ha, t.sk. galvenajos sektoros 2013-2017 (SUDAT); dati par augsnes kvalitāti un veģetācijas perioda ilgumu	Tematiskā darba grupa - tiešie maksājumi 30.04.2019.		Nav norādes par finanšu instrumentiem
5	Samazinās kopējais saimniecību skaits, un galvenokārt mazo un vidējo saimniecību skaits, samazinoties ieņēmumu gūšanas iespējām no lauksaimnieciskās darbības	V	SM1	Y	C.12 Agricultural holdings (farms)	J, saimniecību skaita izmaiņas dalījumā pa platību grupām (2003-2016, CSP) un ekonomiskā lieluma grupām (2005-2016, Eurostat)	Ieinteresēto pušu viedoklis apstiprina šo tendenci (tematiskās darba grupas)	Vairāki iepriekšējie novērtējumi (ex-post 2007-2013; GĪZ '17, '19, u.c.), MVS pētījums, bet aprakstā uz tiem nav atsaucies	

Nr	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
6	Zemi ir lauksaimniecības produktivitātes rādītāji Latvijā, kas būtiski atpaliek no ES rādītājiem – zema graudaugu ražība, piena izslaukums un izlaide uz darbaspēka vienību	V	SM1	Nē. Trūkst salīdzinājuma ar ES rādītājiem; nepietiekami izvērtēts teritoriālais un reģionālais aspekts	N (varētu izmantot C.28 Total factor productivity un C.29 Labour productivity)	N, nav salīdzinājuma ar ES (tikai pieminēts graudaugi pret ES vidējo)	N		
1	Palielinoties lauksaimniecībā izmantojamās zemes platībām, pieaug potenciālo ieņēmumu gūšanas resurss	I	SM1	Iespējas nav pietiekami analizētas	C.17 Agricultural area	J	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas)		
2	Ražošanas izmaksas, ražošanas resursu patēriņu var samazināt un savukārt ražības, produktivitāti kāpināt izmantojot ar vien vairāk jaunās	I	SM1	Situācijas aprakstā nav attiecīgās iespēju analīzes	C.24 Agricultural factor income, C.25 Agricultural entrepreneurial income, C.26 Farm net	N	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas)		

Nr	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	tehnoloģijas				value added				
3	Ražošanas attīstība un ienākumu pieaugums tradicionālajās lauksaimniecības nozarēs iespējams palielinoties patēriņam un pieprasījumam pēc kvalitatīviem un konkurētspējīgiem produktiem	I	SM1	Esošās situācijas aprakstā nepietiekami analizēts pieprasījums Latvijā un pasaulē	N	Nav izmantoti dati	N		
1	Nestabili un zemi ienākumi lauku saimniecībās, salīdzinājumā ar ienākumiem vidēji tautsaimniecībā, rada lauksaimniecības zemes pamešanas risku	D	SM1	Nav pietiekama pamatojuma šādam apgalvojumam, nav izvērtēts teritoriālais skatījums	C.25 Agricultural entrepreneuria l income (sk. piezīmi tekstā)	neparādās zemes pamešanas risks	pamatojums nav atrodams		

Nr	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
2	Saimniecību skaita un nodarbināto skaita samazinājums rada lauku apdzīvotības samazināšanās risku, jo nav sekotāju, kas turpinātu lauksaimniecisko darbību	D	SM1	KM1 aprakstā trūkst pamatojuma. (Varbūt citos KM?)	C.12 Agricultural holdings (farms), C.14 Age structure of farm managers/ C.01 Population numbers, tomēr C.01 nav analizēts	nav parādīta saistība	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas)	Vairāki iepriekšējie novērtējumi (ex-post 2007-2013; GĪZ '17, '19, u.c.), tomēr aprakstā trūkst atsaucis	
3	Augu un dzīvnieku slimību izplatības pieaugums, ekstremālu laikapstākļu biežuma pieaugums, politisko konfliktu ietekme rada lauksaimnieciskās darbības ienākumu samazinājuma un svārstību risku un apdraudējumu lauksaimniecības	D	SM1	J	N	galvenokārt apraksta veidā	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas)	GĪZ 2017 KNJ nr.7 (aprakstā nav atsaucis)	Iekļauts valsts un ES atbalsta pamatojums

Nr	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	nozaru saglabāšanai.								

SM1 analītiskā Tabula 4. Vajadzību pierādījumu bāze

SM 1: Stiprināt pārtikas nodrošinājumu, atbalstīt lauku saimniecību ienākumu pietiekamību un saimniecību izturētspēju visā Savienībā.

Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējuma ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
Augsta vajadzība: Jānodrošina ienākumu tuvināšana tautsaimniecības vidējiem	Lauksaimnieku ienākumi ir zemāki par vidējiem tautsaimniecības ienākumiem (V) Nestabili un zemi ienākumi lauku saimniecībās, salīdzinājumā ar ienākumiem vidēji tautsaimniecībā, rada lauksaimniecības zemes pamešanas risku (D)	Nav pietiekami skaidri. Iztrūkst analīzes sektora iekšienē, vai un cik lielā mērā tas ir aktuāli reģionālā, lieluma un apakšsektoru sadalījumā	Nav attiecināms
Zema vajadzība: Nodrošināt taisnīgus ienākumus starp reģioniem, ņemot vērā ierobežojošos ienākumu gūšanas apstākļus	Atšķirīga ir neto pievienotā vērtība reģionu griezumā – izteikti zemāki ir ienākumi Latgales un Vidzemes reģionā, ko ietekmē arī zemāka augsnes kvalitāte un īsāks veģetācijas perioda ilgums šajos reģionos (V)	Daļēji pamatoti; SVID minēts tikai vienā elementā, maza sasaiste ar pārējiem; nepietiekama detalizācijas pakāpe	Nav attiecināms
Augsta vajadzība: Līdzsvarot ienākumus dažādu specializāciju saimniecībās	Salīdzinoši augsti ienākumi ir graudkopības saimniecībās, iepretim lopkopības saimniecībām (S) Ienākumi ir būtiski zemāki lopkopības nozarēs, kas apdraud to pastāvēšanu atbalsta samazināšanās gadījumā (V)	Skaidri un pamatoti	Nav attiecināms
Vidēja vajadzība: Nodrošināt ienākumu stabilitāti	Augu un dzīvnieku slimību izplatības pieaugums, ekstremālu laikapstākļu biežuma pieaugums, politisko konfliktu ietekme rada lauksaimnieciskās darbības ienākumu samazinājuma un svārstību risku un apdraudējumu lauksaimniecības nozaru saglabāšanai (D) Nestabili un zemi ienākumi lauku saimniecībās, salīdzinājumā ar ienākumiem vidēji tautsaimniecībā, rada lauksaimniecības zemes pamešanas risku (D)	Skaidri, bet par plašu. Detalizēti aprakstītas izmaksātās summas u.tml. Aprakstu var saīsināt, uzskatāmi attēlojot ienākumu svārstības, t.sk. pa nozarēm un vēlamo rīcību	Jā

SM1 analītiskā Tabula 5. Apmērs, kādā vajadzību izvērtējums ir caurskatāms, specifisks un pilnīgs

SM 1: Stiprināt pārtikas nodrošinājumu, atbalstīt lauku saimniecību ienākumu pietiekamību un saimniecību izturētspēju visā Savienībā.

Vajadzības	Pareizi noteikts svarīgums (J/N kāpēc)	Cik specifiska ir izvēlēta vajadzība (Specifiska / vispārīga)	Vai adresēts KLP SP (J/N)	Ja nē, kāpēc	Pamatojums specifisko jautājumu adresēšanai (kā pēc Article 96 no SPR)
Augsta vajadzība: Jānodrošina ienākumu tuvināšana tautsaimniecības vidējiem	N, apraksts norāda uz būtiskām atšķirībām saimniecību struktūrā, kas visticamāk ir būtiskāks aspekts.	Vispārīga	J		Daļēji. Pamatojumā ir norādīts, ka ienākumu tuvināšana ir aktuāla galvenokārt mazajām un vidējām saimniecībām, tomēr tas nav ietverts vajadzības formulējumā
Zema vajadzība: Nodrošināt taisnīgus ienākumus starp reģioniem, ņemot vērā ierobežojošos ienākumu gūšanas apstākļus	J, dati nav viennozīmīgi un situācijas aprakstā maz reģionālās analīzes; vajadzība maz akcentēta iesaistīto pušu vērtējumos	Specifiska	J		Jā, ņemtas vērā reģionālās atšķirības. Reģionos ar sliktākiem dabas apstākļiem identificēta ienākumus līdzsvarojoša mehānisma vajadzība
Augsta vajadzība: Līdzsvarot ienākumus dažādu specializāciju saimniecībās	J, kvantitatīvā analīze, apstiprināta ar iesaistīto pušu viedokli	Specifiska	J		Jā, saistīts ar būtiskām ienākumu atšķirībām dažādos sektoros
Vidēja vajadzība: Nodrošināt ienākumu stabilitāti	J, kvantitatīvā analīze un situācijas apraksts, papildināts ar iesaistīto pušu viedokli	Vispārīga	J		Nē, netiek saistīta ar konkrētiem sektoriem vai teritorijām

SM1 analītiskā Tabula 6. Aktīva partneru iesaiste

SM 1: Stiprināt pārtikas nodrošinājumu, atbalstīt lauku saimniecību ienākumu pietiekamību un saimniecību izturētspēju visā Sa vienībā.

iesaistītās puses konsultēti	Specifiskie mērķi	Nosegtās teritorijas	Izmantotā metode (darba grupa, mītiņš, vadības komiteja, u.tml.)	Biežums	Dokumentēti iznākumi? (J/N)	Vērā ņemtās rekomendācijas (Visas / Dažas un kāpēc / Neviena un kāpēc)
Lauksaimnieku organizācijas, lauksaimnieki, ZM, LAD, zinātnieki, lauku konsultanti, valsts institūcijas	Visi	Nacionālais, reģionālais	Reģionālās konferences	5	Jā	J, kopumā ir iekļautas SVID un vajadzībās, taču jāņem vērā ka daļa rekomendāciju ir savstarpēji pretrunīgas
Lauksaimnieku organizācijas, politikas veidotāji, zinātnieki	SM1	Nacionālais	Tematiskās darba grupas	2	Jā	J, kopumā rekomendācijas ir iekļautas, lai arī bieži vien vispārīgā veidā
ZM, LAD, LLKC, zinātnieki	SM1	Nacionālais	Speciālās darba grupas	2	Jā	Kopumā rekomendācijas ir iekļautas

2. pielikums. Stratēģiskais mērķis Nr.2

SM2 analītiskā Tabula 1. Apmērs, kādā SVID ir visaptverošs, pilnīgs un specifisks

SM2: Pastiprināt orientēšanos uz tirgu un vairot konkurētspēju, tostarp ar lielāku uzsvāru uz pētniecību, tehnoloģijām un digitalizāciju

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
1	Sasniegts pašnodrošinājums piena un graudu nozarēs (neto eksportētāji)	S	SM2			Reģionālais aspekts nav analizēts	Attiecīgie sektori analizēti	Analizēts vienīgi eksports, importa dinamika nav norādīta. Konteksta rādītājs ietver bilances saldo nepārstrādātiem, vidēji pārstrādātiem un pārstrādātiem produktiem. Pilnīgāka analīze, iespējams parādītu vēl kādu SVID elementu, piemēram, pārstrādes produktu bilances saldo pieaugums (S)
2	Palielinājies uz tirgu orientēto saimniecību skaits	S	SM2		Pieaug uz tirgu orientēto saimniecību īpatsvars	Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēti apakšsektori	Uz tirgu orientēto saimniecību skaita vietā būtu lietderīgi izmantot tādu saimniecību īpatsvaru saimniecību kopskaitā, kuras mazāk par 50% no saražotā patērē uz vietas saimniecībā
3	Mazie ražotāji piedāvā plašu specifisku un augstas kvalitātes pārtikas produktu klāstu	S	SM2		Mazie pārstrādes uzņēmumi piedāvā plašu specifisku un augstas kvalitātes produktu klāstu	Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēti apakšsektori	Situācijas aprakstā SVID elements norādīts pārstrādes sadaļā, tādējādi elementa formulējumā vārdu "ražotāji" nepieciešams aizstāt ar vārdu "pārstrādātāji". SVID elementam ir balsīts vienīgi uz kvalitatīviem apgalvojumiem, netiek sniegts šo produktu sortimenta aptvēruma un īpatsvara pārtikas

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
								mazumtirdzniecības apgrozījumā
4	Pieaug bioloģisko saimniecību skaits	S	SM2		Pieaug Latvijas saimniecību bioloģiski pārdoto produktu apjoms	Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēti apakšsektori	Bioloģisko saimniecību skaita vietā būtu lietderīgi izmantot bioloģiski pārdotās produkcijas apjomus
5	Pieaug lielo saimniecību efektivitāte	S	SM2		Pieaug lielo saimniecību produktivitāte	Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēti apakšsektori	SVID elementu ieteicams mainīt, efektivitātes vietā norādot kopējo vai atsevišķu faktoru produktivitāti. Lietderīgi būtu veikt aprēķinus atbilstoši PMEF metodikai, un pēc tam izdarīt secinājumus. AREI pētījumi neliecina par viennozīmīgu ražošanas efektivitātes kāpumu. Tai pašā laikā tādā rādītāja kā izlaides palielinājums uz vienu LIZ ha Latvijā ir augstākais ES
6	Mazo saimniecību skaita samazināšanās rezultātā zemes resurss koncentrējas lielu	V	SM1		Lēni pieaug mazo un vidējo saimniecību konkurētspēja	Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēti apakšsektori	SVID elementa formulējums jāmaina, jo zemes resursu koncentrācijai nav viennozīmīgas ietekmes uz orientēšanos uz tirgu vai konkurētspēju. Izmainītajam elementam nepieciešams norādīt atbilstošu pamatojumu

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
	saimniecību rokās, bet vidējo saimniecību platības pieaug daudz lēnāk							
7	Sadrumstalota saimniecību struktūra	V	SM1		Liels maza ekonomiskā lieluma saimniecību, kuras nav orientētas uz tirgu, īpatsvars saimniecību kopskaitā	Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēti apakšsektori	SVID elements ir nekorekti formulēts, jo lauksaimniecības sektora izlaides koncentrācija saimniecību lieluma grupās ir augsta. Iespējams, ka formulējums attiecināms uz to, ka saimniecību struktūrā ir liels tādu mazo saimniecību īpatsvars, kuras nav orientētas uz tirgu
8	Bioloģiskā lauksaimniecība attīstās tur, kur intensīvākai lauksaimniecībai nav nepieciešamo priekšnosacījumu (augšnes auglība, reljefs, tirgus pieejamība)	V	SM4;SM5;SM6			Visi reģioni analizēti	Galvenie sektori analizēti	SVID elements jāsvītro, jo bioloģiskās lauksaimniecības attīstībai nav ietekmes uz orientēšanos uz tirgu vai konkurētspēju. Elements lielākā mērā ir attiecināms uz "vides" mērķiem

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
9	Liels pašpatēriņa, tirgum neražojošu saimniecību īpatsvars	V	SM2			Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēti apakšsektori	SVID elements ir zināmā pretrunā ar SVID elementu "Palielinājies uz tirgu orientēto saimniecību skaits". Būtu vēlams no šiem elementiem izveidot vienu elementu atkarībā no relatīvās Latvijas situācijas ES valstu kopskaitā (S vai V)
10	Saimniecību efektivitāte un produktivitāte zema	V	SM2		Zema faktoru produktivitāte lauksaimniecībā (tomēr tas būtu pierādāms ar skaitļiem)	Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēti apakšsektori	Būtu nepieciešams konkretizēt, un kādām saimniecību grupām kādā mērā tas attiecas
11	Produkcijas realizācijas iespēju trūkums apgrūtina saimniecību tirgus orientāciju	V	SM2	Ārējs faktors (D)	Apgrūtināta saimniecību orientācija uz tirgu sakarā ar mazapjoma produkcijas realizācijas iespēju trūkumu	Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēti apakšsektori	SVID elements ir balstīts tikai uz kvalitatīvo informāciju. Gadījumā, ja elements ir attiecināts uz realizācijas problēmām mazām saimniecībām ar nelieliem apjomiem, tas jāpārformulē. Pretējā gadījumā elements ir attiecināms uz ārējo vidi un ietverams pie draudiem
12	Neskaidrības par valsts politiku, administratīvo	V	SM2	Ārējs faktors (D)	Neskaidra valsts politika,	Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēti apakšsektori	SVID elements ir balstīts tikai uz kvalitatīvo informāciju

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārkļūmums	Sektorālais pārkļūmums	Piezīmes
	un finansēšanas regulējumu kavē saimniecību attīstību				administratīvais un finansēšanas regulējums		ri	
13	Finanšu un ražošanas resursu piesaistīšanas grūtības (īpaši mazām un vidējām saimniecībām)	V	SM2			Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēti apakšsektori	SVID elementu ieteicams sadalīt, atsevišķi norādot finanšu un citus resursus. Turklāt finansējuma piesaistīšanas grūtības ir ietvertas SVID elementā "Nepietiekama finansējuma pieejamība"
14	Atbalsta (gan platību, gan investīciju) pieejamība būtiski ietekmē saimniecību spēju attīstīties un to darbības rezultātus	V	SM2	Ārējs faktors (D) atkarīgs, kas domāts	Saimniecību spēju attīstīties nosaka investīciju atbalsta pieejamība un platībmaksājumu lielums	Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēti apakšsektori	Nepieciešams precizēt, vai elements ir attiecināts uz kādai saimniecību daļai nepietiekami pieejamo atbalst, vai arī par zemāku TM līmeni attiecībā pret ES vidējo
15	Mazo saimniecību skaita samazināšanās būtiski ietekmē nodarbinātības un lauku teritoriju	V	SM8		Mazo saimniecību skaita samazināšanās būtiski ietekmē nodarbinātību un lauku	Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēti apakšsektori	SVID elements nav attiecināms uz mērķi, to nepieciešams svītrot un pārcelt uz SM8, kur tā trūkst

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
	attīstības aspektus				teritoriju attīstību			
16	Mazajās un vidējās saimniecībās ir nepietiekams nodrošinājums ar mūsdienīgu tehniku un būvēm ražošanas vajadzībām, zemi ilgtermiņa ieguldījumi	V	SM2		Mazajās un vidējās saimniecībās ir zemi ilgtermiņa ieguldījumi, nepietiekami nodrošinot ražošanu ar mūsdienīgu tehniku un būvēm	Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēti apakšsektori	Piedāvāts redakcionāli pārformulēt, norādot uz cēloņsakarību - zemi ilgtermiņa ieguldījumi rada nepietiekamu nodrošinājumu ar tehniku un būvēm
17	Nepietiekama finansējuma pieejamība	V	SM2; SM7	Ārējs faktors (D)	Nepietiekama finansējuma pieejamība mazajām un vidējām saimniecībām, tostarp grūtības saņemt aizdevumus	Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēti apakšsektori	Būtu konkretizējams, tieši kurām grupām ir nepietiekama finansējuma pieejamība, jo tas nav attiecināms uz visām saimniecībām. Jauno lauksaimnieku problēmas tiek risinātas SM7
18	Ražošanas izmaksas kāpj straujāk nekā izlaide	V	SM2		Ražošanas izmaksu attiecības pret izlaidi pieaugums	Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēti apakšsektori	Nepieciešama papildus analīze. Situācijas apraksta 1.33 attēls liecina, ka 2013.-2018.g. pastāv pretēja tendence, un izmaksu attiecība pret izlaidi nedaudz

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
								samazinājusies
19	Augsts energoresursu, lopbarības, mēslošanas līdzekļu izmaksu īpatsvars un ierobežotas iespējas optimizēšanai, ņemot vērā Latvijas attālo atrašanos no šo resursu tirgiem	V	SM2		Zināšanu, tehnoloģiju trūkuma ietekmē augsts resursu patēriņš (energoietilpība, barības konversija u.c.)	Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēti apakšsektori	Attālinātība no piegādātājiem situācijā, kad pārsvarā piegādes tiek veiktas globālajos izplatīšanas tīklos, nav uzskatāma par situāciju ietekmējošu faktoru. SVID elementā būtu nepieciešams norādīt citus produktivitāti ietekmējošus faktorus
20	Saimniecību vadītāju un darbinieku nepietiekamās profesionālās zināšanas	V	SM2			Reģionālais aspekts nav analizēts		
21	Darbaspēka trūkums lauksaimniecības un pārtikas nozarē (arī	V	SM2		Darbaspēka trūkums un tā zema produktivitāte	Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēti apakšsektori	SVID elementu būtu nepieciešams sadalīt vairākos elementos, izdalot darbaspēka un kvalificēta darbaspēka trūkumu, kā arī darbietilpīgumu lauksaimniecībā

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
	darbietilpīgums (augstas izmaksas), kvalificēta darbaspēka trūkums)				lauksaimniecības un pārtikas nozarē			un pārstrādē
22	Salīdzinoši zema pārstrādes efektivitāte uz nodarbināto	V	SM2		Salīdzinoši zems darba ražīgums pārstrādē (jāņem vērā, ka zināmā mērā dublējas ar iepriekšējo)		Nav analizēti apakšsektori	Situācijas aprakstā jāiekļauj analīze par darba ražīguma dinamiku pārstrādē, kā arī salīdzinājumus ar citām ES valstīm
23	Sadrumstaloti pārtikas un dzērienu ražošanas uzņēmumi	V	SM2		LV pārtikas ražošanas uzņēmumi ir nelieli Eiropas mērogā, tādēļ tiem ir mazs tirgus spēks ārējā tirgū		Nav analizēti apakšsektori	Elementa formulējumu nepieciešams mainīt, jo katrā sektorā ir diezgan augsta koncentrācija LV mērogā.
24	Zema inovāciju kapacitāte. Līdzīgi kā citos inovāciju rādītājos, arī	V	SM2		Zema inovāciju aktivitāte (īpatsvars?) lauksaimniec		Nav analizēti apakšsektori	zems inovāciju īpatsvars? par kapacitāti diez vai vajag spriest, jo pamatojuma tam tekstā nav

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārkļājums	Sektorālais pārkļājums	Piezīmes
	inovatīvo pārtikas uzņēmumu jomā Latvija atpaliek no citām valstīm, tajā skaitā no Igaunijas un Lietuvas				ības un pārtikas sektoros			
25	Sadrumstalots piedāvājums - jākoncentrē (pārstrāde, piens, gaļa, augļi un dārzeņi)	V	SM2		(atkārtojas - līdzīgs formulējums 23. elementam)		Nav analizēti apakšsektori	Nav skaidrs, kas domāts ar piedāvājuma sadrumstalotību - atsevišķu produktu nosaukumu skaits produktu grupās, un, vai piedāvājuma koncentrēšana nozīmētu šo produktu nosaukumu skaita samazinājumu, spēju piegādāt lielāku produkcijas apjomu. SVID elementu nepieciešams svītrot, jo tam nav ne kvantitatīva, nedz kvalitatīva pamatojuma vai konkretizēt un sniegt pamatojumu.
26	Zema Latvijas ražotāju atpazīstamība, nav spēcīgu zīmolu ārējos tirgos (ar dažiem izņēmumiem)	V	SM2				Nav analizēti apakšsektori	Nav minēti esošie spēcīgie zīmoli, nav norādīti sektori un tirgi, kuros šādu zīmolu izveide būtu lietderīga

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
27	Neskatoties uz diezgan augsto koncentrāciju, Latvijas pārtikas nozares uzņēmumu tirgus spēks ārējā tirgū ir salīdzinoši neliels	V	SM2		skat.piezīmju aili		Nav analizēti apakšsektori	SVID elements ir pretrunā ar SVID elementu "Sadrumstaloti pārtikas un dzērienu ražošanas uzņēmumi". Sektors nevar būt vienlaicīgi gan sadrumstalots, gan augsti koncentrēts. Iespējams, ka elementu nepieciešams svītrot. Jāapvieno 23. un 27. SVID elementi un jākonkretizē formulējums, piemēram, kā ieteikts pie 23. elementa
28	Vidējais apgrozījums pārtikas nozarē kopš 2010.gada Latvijā ir samazinājies	V	SM2		Pārtikas ražošanas nozares pievienotai vērtībai ir tendence samazināties		Nav analizēti apakšsektori	Nav norādīti šī samazinājuma cēloņi (pašmāju vai eksporta pieprasījuma samazinājums, konkurētspēja ar importu)
29	Neizmantotas pārstrādes jaudas	I	SM2	Jaudu rezerve pārstrādē (S)	Iespējas izmantot nenoslogotās jaudas		Nav analizēti apakšsektori	Nav norādīta vidējās jaudu noslodzes dinamika. Lai šādu iespēju pamatotu, būtu vajadzīga analīze par perspektīvām esošo jaudu noslodzes uzlabošanai. Turklāt jaudu rezerve ir uzskatāma par iekšējo stipro pusi
30	Specializēšanās, nišas produkti un pārtikas kvalitātes shēmu produkti	I	SM2					Trūkst konkrētas analīzes, kas šo iespēju pamatotu. Nav norādīts caur kvalitātes shēmām pārdoto produktu vērtības īpatsvars un dinamika

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
31	Diversifikācija, dažādošana	I	SM2		Lauksaimnieciskās darbības dažādošana; lauku saimniecību diversifikācija (?)			Nav norādīts, vai dažādošanas iespējas pastāv pārstrādē vai lauksaimniecībā (lauksaimnieciskā vai nelauksaimnieciskā dažādošana). AkadTerm datubāze liecina, ka diversifikācija un dažādošana ir ar vienādu nozīmi
32	Darbības pārorientēšana uz efektīvāku saimniekošanas veidu, kur ar mazākiem ražošanas resursiem var gūt lielākus ieņēmumus, piemēram, ražojot ienesīgākus produktus, radot papildus pievienoto vērtību (piemēram, pārstrādājot)	I	SM2		Efektīvāku ražošanas tehnoloģiju ieviešana papildus pievienotās vērtības radīšanā			Apgalvojumam, ka papildus pievienoto vērtību iespējams radīt ar mazākiem ražošanas resursiem, nav sniegts pamatojums
33	Daļu no nekoptajām un aizaugušajām	I						SVID elements jāsvītro, jo platību atgriešanai nav ietekmes uz orientēšanos uz tirgu vai

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
	platībām atgriezt lauksaimnieciskajā ražošanā							konkurētspēju
34	Mērķētu finanšu instrumentu radīšana un izmantošana, lai risinātu saimniecību finanšu pieejamības grūtības, kas kavē tālāku attīstību	I	SM2		FI radīšana			Nepieciešams konkretizēt ieviešamo finanšu instrumentu mērķauditoriju (iespējams, norādot mazās un vidējās saimniecības).
35	Kooperēšanās un specializācija veicinās mazo un vidējo saimniecību piedāvājuma koncentrēšanu un ražīguma celšanu	I	SM2;SM3		Kooperēšanās un specializācija veicinās mazo un vidējo saimniecību piedāvājuma koncentrēšanu (tirgusspēju)			Apgalvojumam, ka kooperācija varētu veicināt ražīguma celšanu, nav pamatojuma. Turpretī piedāvājuma koncentrēšana lielākā mērā ir attiecināma uz pozīciju uzlabošanu piegādes ķēdē
36	Pārtikas uzņēmumu modernizācija un digitalizācija, lai aizstātu	I	SM2	Tā ir S vai V atkarībā no formulējuma				Nav ne kvantitatīva, nedz kvalitatīva pamatojuma

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
	trūkstošo darba spēku ar modernām tehnoloģijām							
37	Noieta tirgu meklēšana pārtikas produktu eksportam	I	SM2		Pārtikas produktu eksporta veicināšana			Nav ne kvantitatīva, nedz kvalitatīva pamatojuma. Nav norādīts, kādi pasākumi būtu nepieciešami noieta tirgu meklējumos
38	Latvijas lielo uzņēmumu potenciāls eksporta spējas celšanai	I	SM2	Iekšējs faktors (S)	Latvijas pārstrādes uzņēmumu augsts eksporta potenciāls			Nav kvantitatīvo pierādījumu, jo netiek norādīts lielo uzņēmumu īpatsvars pārstrādes produktu realizācijas kopvērtībā
39	Latvijas valsts tēla un pārtikas produktu eksporta zīmola izveide un atpazīstamības veicināšana eksporta tirgos	I	SM2		Pārstrādes produktu eksporta veicināšana. Latvijas valsts nacionālo pārtikas produktu eksporta zīmolu atpazīstamības veicināšana ārvalstu			SVID elementu būtu nepieciešams apvienot ar SVID elementu "Latvijas valsts tēla un pārtikas produktu eksporta zīmola izveide un atpazīstamības veicināšana eksporta tirgos", un to pārformulēt Precizēt, ietverot ka zīmols jau tika izveidots. Varbūt, iespējas popularizēt Latvijas produkciju, ņemot vērā videi draudzīgākas tehnoloģijas? Vai tas jau nav kādā citā mērķī?

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
					tirgos			
40	Globālā tirgus svārstības, tai skaitā, ģeopolitikas ietekmē (Krievijas embargo)	D	SM2		Globālā tirgus svārstības			Faktori mainās, tagad būtu aktuāli arī skatīt situāciju Covid-19 ietekmē. Iespējams, analīze būtu papildināma ar specifiskiem draudiem vai iespējām, kas saistīti ar Covid-19
41	Pārskatāmā termiņā grūti prognozējama ES un valsts politika un sarežģīts regulējums (nodokļu, atbalsta politika)	D	SM2		Pārskatāmā termiņā grūti prognozējamā valsts politika un sarežģīts regulējums (nodokļu, atbalsta politika)			SVID elementam nav pamatojuma, jo situācijas aprakstā nav norādīts, ka ES politika būtu grūti prognozējama. Pamatā problēmas ar LV ilgtermiņa stratēģiskā redzējuma neesamību. Šis SVID elements pārklājas ar 12. elementu, ieteicams pārklāšanos novērst
42	Mazs ekonomiskais mērogs, tālu no eksporta gala tirgiem un izejvielu piegādātājiem	D	SM2	Iekšējs faktors (V)	Mazs ekonomiskais mērogs, attālinātība no eksporta gala tirgiem un izejvielu piegādātājiem			Nav skaidrs, uz ko attiecas "mazs ekonomiskais mērogs" - pārstrādes uzņēmumiem, saimniecībām, valsti? Valsts ekonomiskais mērogs ir ilgtermiņa raksturlielums, kuru ir iespējams izmainīt ilgākā laika periodā, uzņēmumu mērogu - īsākā. Attālinātība no eksporta tirgiem un izejvielu piegādātājiem

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārkāpums	Sektorālais pārkāpums	Piezīmes
								globalizācijas apstākļos nav uzskatāma par vājo pusi. SVID elementu nepieciešams svītrot

SM2 analītiskā Tabula 3. SVID pierādījumu bāze

SM2: Pastiprināt orientēšanos uz tirgu un vairot konkurētspēju, tostarp ar lielāku uzsvāru uz pētniecību, tehnoloģijām un digitalizāciju

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
1	Sasniegts pašnodrošinājums piena un graudu nozarēs (neto eksportētāji)	S	J	C.30 Agricultural imports and exports (I.7)	Nav norādīts datu avots diagrammām "Graudu kā izejvielas izmantošanas rādītāji 2005.-2018.gadā." un "Latvijas piena produktu ražotāju tirgus daļas 2000.-2018. gadā"	Pārstrādes atbalsts, lai palielinātu pievienotās vērtības produktu īpatsvaru eksporta struktūrā (lai neeksportētu izejvielu) (tematiskā darba grupa "Investīcijas"15.04.2019)		
2	Palielinājies uz tirgu orientēto saimniecību skaits	S	N, SVID elementu nepieciešams mainīt un veikt papildus izpēti	N	CSP dati par saimniecību grupējumu pēc pārdošanai saražotā lauksaimniecības produkcijas īpatsvara Latvijā 2010.-2016. gadā			
3	Mazie ražotāji piedāvā plašu specifisku un augstas kvalitātes pārtikas produktu klāstu	S	N, SVID elements nav balstīts uz pierādījumiem	N	N	Atbalsts nišas produktu ražošanai pārstrādes jomā; LEADER - laba iespēja nišas produktu ražošanas (pārstrādes)		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
						veicināšanai un mājražotājiem; (tematiskā darba grupa "Investīcijas"15.04.2019)		
4	Pieaug bioloģisko saimniecību skaits	S	Daļēji, tomēr nepieciešams veikt papildus izpēti	N	Nav norādīts datu avots par bioloģisko saimniecību skaitu	Papildus pievienotās vērtības radīšanas iespējas (t.sk., pārstrāde); Bio produkta atbilstība patērētāja prasībām (tālākai pārstrādei vai gala patēriņam) - tematiskā darba grupa "Bioloģiskā lauksaimniecība un integrētā augu audzēšana" 19.03.2019	Var izmantot AREI Tematisko novērtējumu "Lauku attīstības programma 2014-2020. LAP 2014-2020 atbalsta ietekme uz bioloģiskās lauksaimniecības attīstību", 2020	

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
5	Pieaug lielo saimniecību efektivitāte	S	Daļēji, nepieciešams veikt papildus izpēti	C.28 Increasing farm productivity	AREI tematiskā novērtējuma "Mazo un vidējo saimniecību attīstības iespējas un ieteicamie risinājumi LAP kontekstā" atskaite, 2017, 33.lpp.	Lielo saimniecību atbalsts - tikai eksporta veicināšanai (tematiskā darba grupa "Investīcijas"15.04.2019)		
6	Mazo saimniecību skaita samazināšanās rezultātā zemes resurss koncentrējas lielu saimniecību rokās, bet vidējo saimniecību platības pieaug daudz lēnāk	V	J	N	CSP 2016.gada lauku saimniecību struktūras apsekojuma rezultāti; CSP dati par saimniecību skaita un izmantotās LIZ platības izmaiņām periodā no 2010. - 2016.gadam dalījumā pa saimniecību lieluma grupām; AREI tematiskā novērtējuma "Lielo saimniecību ieguldījums lauksaimniecības attīstībā, ņemot vērā LAP atbalsta ietekmi" atskaite, 13.lpp.	Atbalsta griesti investīciju atbalstam - lai mazinātu noraidīto ("zem svītras") projektu skaitu; Līmenī ar SI līdz 70000EUR atsevišķi jāizdala uzsācēji; (tematiskā darba grupa "Investīcijas"15.04.2019)		ZM un Altum aizdevumu programma lauku saimnieciskās darbības veicējiem, veicinot iedzīvotāju iesaistīšanos saimnieciskajā darbībā un palielinot finanšu resursu pieejamību saimnieciskās darbības veicējiem, kuri darbojas vai plāno

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
								uzsākt darboties lauksaimniecības, lauku attīstības vai zivsaimniecības nozarēs; Altum pirmpirkuma tiesības lauksaimniecības zemes darījumos, iznomājot lauksaimniekiem zemes platības uzņēmējdarbības paplašināšanai; ZM aizdevumi zemes iegādei un apgrozāmajiem līdzekļiem, kredītgarantijas, daļēja kredītprocentu dzēšana

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
7	Sadrumstalota saimniecību struktūra	V	N, nepieciešams veikt papildus izpēti	N	LDC; CSP Lauksaimniecības skaitīšanas dati 2016.g.		Var izmantot AREI Tematisko novērtējumu "Mazo un vidējo saimniecību attīstības iespējas un ieteicamie risinājumi LAP kontekstā" atskaite, 2017, 18.lpp.	
8	Bioloģiskā lauksaimniecība attīstās tur, kur intensīvākai lauksaimniecībai nav nepieciešamo priekšnosacījumu (augšnes	V	N	N	AREI tematiskais novērtējums "Lauku attīstības programma 2014-2020. LAP 2014-2020 atbalsta ietekme uz bioloģiskās lauksaimniecības attīstību", 2020, 11.lpp.	Bioloģiskās izejvielas trūkums, jo ir apstiprināts stratēģiskais projekts piena nozarē, bet apturēta pieteikšanās bioloģiskajam atbalstam (tematiskā darba grupa		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	auglība, reljefs, tirgus pieejamība)					"Investīcijas"15.04.2019)		
9	Liels pašpatēriņa, tirgum neražojošu saimniecību īpatsvars	V	N, nepieciešams veikt papildus izpēti	N	CSP dati par saimniecību grupējumu pēc pārdošanai saražotā lauksaimniecības produkcijas īpatsvara Latvijā 2010.-2016. gadā; AREI tematiskā novērtējuma "Mazo un vidējo saimniecību attīstības iespējas un ieteicamie risinājumi LAP kontekstā" atskaite, 2017, 18.lpp.		Var izmantot AREI Tematisko novērtējumu "Mazo un vidējo saimniecību attīstības iespējas un ieteicamie risinājumi LAP kontekstā" atskaite, 2017, 18.lpp.	
10	Saimniecību efektivitāte un produktivitāte zema	V	J, tomēr nepieciešams veikt papildus izpēti	Uz šo attiektos C.28, bet rādītājs nav aprēķināts	Eurostat dati par izlaidi uz LIZ ha 2018.gadā ES valstīs; AREI tematiskā novērtējuma "Lielo saimniecību ieguldījums lauksaimniecības attīstībā,	Konkurētspējas pieauguma potenciāls ir maz/vidējo saimniecību segmentā (investēt	Salīdzinājumi ar citām valstīm pieejami AREI tematiskajos	

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
					ņemot vērā LAP atbalsta ietekmi" atskaite, 53.lpp.; SUDAT, 2018.; ZM aprēķins, pamatojoties uz EUROSTAT datiem	tur, kur zema produktivitāte, lai veicinātu) (tematiskā darba grupa "Investīcijas"15.04.2019)	novērtējumos par mazajām (2017) un lielajām (2018) saimniecībām	
11	Produkcijas realizācijas iespēju trūkums apgrūtina saimniecību tirgus orientāciju	V	N, SVID elements nav balstīts uz pamatotiem un izvērstiem pierādījumiem	N	AREI tematiskā novērtējuma "Mazo un vidējo saimniecību attīstības iespējas un ieteicamie risinājumi LAP kontekstā" atskaite, 2017 (saimniecību aptaujas rezultāti)			
12	Neskaidrības par valsts politiku, administratīvo un finansēšanas regulējumu kavē saimniecību attīstību	V	N	N	AREI tematiskā novērtējuma "Mazo un vidējo saimniecību attīstības iespējas un ieteicamie risinājumi LAP kontekstā" atskaite, 2017 (saimniecību aptaujas rezultāti)			
13	Finanšu un ražošanas resursu piesaistīšanas	V	Daļēji, tomēr nepieciešams veikt papildus	N	ZM aprēķini pēc SUDAT datiem; AREI tematiskā novērtējuma "Mazo un vidējo saimniecību attīstības			

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	grūtības (īpaši mazām un vidējām saimniecībām)		izpēti		iespējas un ieteicamie risinājumi LAP kontekstā" atskaite, 2017 (saimniecību aptaujas rezultāti)			
14	Atbalsta (gan platību, gan investīciju) pieejamība būtiski ietekmē saimniecību spēju attīstīties un to darbības rezultātus	V	J	N	SUDAT, 2018. 32.lpp.; AREI tematiskā novērtējuma "Mazo un vidējo saimniecību attīstības iespējas un ieteicamie risinājumi LAP kontekstā" atskaite, 2017 (saimniecību aptaujas rezultāti)		AREI "LAP 2014 - 2020 novērtēšana paplašinātajam Ikgadējam īstenošanas ziņojumam 2019" atskaite, 2019, 30.lpp.	
15	Mazo saimniecību skaita samazināšanās būtiski ietekmē nodarbinātības un lauku teritoriju attīstības aspektus	V	N	N	ZM pēc AREI un CSP datiem; AREI tematiskā novērtējuma "Mazo un vidējo saimniecību attīstības iespējas un ieteicamie risinājumi LAP kontekstā" atskaite, 2017, 17.-18.lpp., 27.lpp.			

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
16	Mazajās un vidējās saimniecībās ir nepietiekams nodrošinājums ar mūsdienīgu tehniku un būvēm ražošanas vajadzībām, zemi ilgtermiņa ieguldījumi	V	J	Attiecas rādītājs C.27 Gross fixed capital formation in agriculture (tomēr būtu jāizmanto ne dati par visu valsti bet tieši mērķa grupu)	ZM aprēķins pēc SUDAT datiem; AREI tematiskā novērtējuma "Mazo un vidējo saimniecību attīstības iespējas un ieteicamie risinājumi LAP kontekstā" atskaite, 2017, 43.lpp.	Kompleksi investīciju risinājumi mazajām un vidējām saimniecībām; Jāvērtē, ko ir rentabli darīt "mazajās" platībās, lai nemotivētu nesaprātīgu investēšanu; (tematiskā darba grupa "Investīcijas"15.04.2019)		Pašu finansējuma trūkums, vai ierobežotās iespējas piesaistīt ārējo finansējumu. Pašlaik ir pieejami LAD administrēto programmu granti vai nebanku kreditētāju aizdevumi, bet to procentu likmes ir pārāk augstas, lai saimnieciskās darbības veicēji varētu atļauties šādus aizdevumus un attīstītu saimniecisko darbību

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
17	Nepietiekama finansējuma pieejamība	V	J	N	ZM aprēķins pēc SUDAT datiem; AREI tematiskā novērtējuma "Mazo un vidējo saimniecību attīstības iespējas un ieteicamie risinājumi LAP kontekstā" atskaite, 2017, 73.lpp.; ZM aprēķins pēc LAD datiem.			Mērķētu finanšu instrumentu paredzēšana darbības uzsākšanai, apgrozāmajiem līdzekļiem, lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei, infrastruktūras uzlabošanai, kā arī dzīvojamā fonda būvniecībai lauku teritorijās (piemēram, lai attīstītos saimniecībai attālos lauku reģionos, būtu iespēja piesaistīt pastāvīgu darbaspēku utt.) un rekonstrukcijai. Īpaši izteiktas

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
								vajadzības pastāv jaunajiem lauksaimniekiem
18	Ražošanas izmaksas kāpj straujāk nekā izlaide	V	Nepieciešama papildus izpēte	Uz šo attiektos C.28, bet rādītājs nav aprēķināts	ZM aprēķins pēc EUROSTAT datiem		AREI. Tematiskā novērtējuma "Lielo saimniecību ieguldījums lauksaimniecības attīstībā, ņemot vērā LAP atbalsta ietekmi" atskaite, 55.lpp	
19	Augsts energoresursu, lopbarības, mēslošanas līdzekļu izmaksu	V	J	N	ZM aprēķins pēc EUROSTAT datiem; AREI tematiskā novērtējuma "Lielo saimniecību ieguldījums lauksaimniecības attīstībā,			

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	Īpatsvars un ierobežotas iespējas optimizēšanai, ņemot vērā Latvijas attālo atrašanos no šo resursu tirgiem				ņemot vērā LAP atbalsta ietekmi" atskaite, 55.lpp.			
20	Saimniecību vadītāju un darbinieku nepietiekamās profesionālās zināšanas	V	J	N	AREI. Tematiskā novērtējuma "Mazo un vidējo saimniecību attīstības iespējas un ieteicamie risinājumi LAP kontekstā" atskaite, 2017; OECD pētījums "Inovācijas, lauksaimniecības produktivitāte un ilgtspējība Latvijā" (2019)			
21	Darbaspēka trūkums lauksaimniecības un pārtikas nozarē (arī darbietilpīgums (augstas izmaksas),	V	J	N	CSP dati par Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju skaitu darbaspējas vecumā no 2010. gada līdz 2019. gadam	Investīciju veidi - viedās tehnoloģijas un automatizācija, lai risinātu darbaspēka trūkuma problēmu (tematiskā darba grupa "Investīcijas"15.04.2		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	kvalificēta darbaspēka trūkums)					019)		
22	Salīdzinoši zema pārstrādes efektivitāte uz nodarbināto	V	J	N				
23	Sadrumstaloti pārtikas un dzērienu ražošanas uzņēmumi	V	J	N	CSP. SBG010. Uzņēmumu galvenie uzņēmējdarbības rādītāji. Pieejams: http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn__uzndarb/SBG010.px/table/tableViewLayout1/ ; Eurostat. Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E) [sbs_na_ind_r2]. Annual enterprise statistics by size class for special aggregates of activities (NACE Rev. 2) [sbs_sc_sca_r2];			

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
24	Zema inovāciju kapacitāte. Līdzīgi kā citos inovāciju rādītājos, arī inovátko pārtikas uzņēmumu jomā Latvija atpaliek no citām valstīm, tajā skaitā no Igaunijas un Lietuvas	V	J	N	Eurostat. Enterprises by NACE Rev. 2 activity and size class [inn_cis10_type]. Product and/or process innovative enterprises by type of innovation activity, NACE Rev. 2 activity and size class [inn_cis10_iact]. Product innovative enterprises that have introduced new or significantly improved products by NACE Rev. 2 activity and size class [inn_cis10_prodn]. Turnover of product innovative enterprises from new or significantly improved products, by NACE Rev. 2 activity and size class [inn_cis10_prodt]; OECD pētījums "Inovācijas, lauksaimniecības produktivitāte un ilgtspējība Latvijā" (2019)			

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
25	Sadrumstalots piedāvājums - jākoncentrē (pārstrāde, piens, gaļa, augļi un dārzeņi)	V	J	N	N			
26	Zema Latvijas ražotāju atpazīstamība, nav spēcīgu zīmolu ārējos tirgos (ar dažiem izņēmumiem)	V	J		N			
27	Neskatoties uz diezgan augsto koncentrāciju, Latvijas pārtikas nozares uzņēmumu tirgus spēks ārējā tirgū ir salīdzinoši neliels	V	J	C.30 Agricultural imports and exports (I.7)	ZM, Latvijas lauksaimniecība 2019, 93.lpp.; CSP. SBG020. Uzņēmumu galvenie uzņēmējdarbības rādītāji pēc nodarbināto skaita. Pieejams: http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn_uzndarb/SBG020.px/ ; CSP. SBG010. Uzņēmumu galvenie			

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
					uzņēmējdarbības rādītāji. Pieejams: http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn_uzndarb/SBG010.px/table/tableViewLayout1/ ; Eurostat. Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E) [sbs_na_ind_r2]. Annual enterprise statistics by size class for special aggregates of activities (NACE Rev. 2) [sbs_sc_sca_r2]			
28	Vidējais apgrozījums pārtikas nozarē kopš 2010.gada Latvijā ir samazinājies	V	J	N	ZM pēc CSP; CSP. SBG020. Uzņēmumu galvenie uzņēmējdarbības rādītāji pēc nodarbināto skaita. Pieejams: http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn_uzndarb/SBG020.px/ ; CSP. SBG010. Uzņēmumu galvenie uzņēmējdarbības rādītāji. Pieejams: http://data1.csb.gov.lv/pxweb/			

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
					b/lv/uzn/uzn_uzndarb/SBG010.px/table/tableViewLayout1/; Eurostat. Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E) [sbs_na_ind_r2]. Annual enterprise statistics by size class for special aggregates of activities (NACE Rev. 2) [sbs_sc_sca_r2]			
29	Neizmantotas pārstrādes jaudas	I	J	N				
30	Specializēšanās, nišas produkti un pārtikas kvalitātes shēmu produkti	I	Daļēji, tomēr nepieciešams veikt papildus izpēti	N	N			
31	Diversifikācija, dažādošana	I	J	N	AREI tematiskā novērtējuma "Lielo saimniecību ieguldījums lauksaimniecības attīstībā, ņemot vērā LAP atbalsta ietekmi" atskaite, 67.lpp.			

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
32	Darbības pārorientēšana uz efektīvāku saimniekošanas veidu, kur ar mazākiem ražošanas resursiem var gūt lielākus ieņēmumus, piemēram, ražojot ienesīgākus produktus, radot papildus pievienoto vērtību (piemēram, pārstrādājot)	I	J	N	AREI tematiskā novērtējuma "Mazo un vidējo saimniecību attīstības iespējas un ieteicamie risinājumi LAP kontekstā" atskaite, 2017, 83.lpp.; LLU (2016). Zinātniskā pētījuma "Lauksaimniecības attīstības prognozēšana un politikas scenāriju izstrāde līdz 2050. gadam" projekta atskaite. https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/Lauksaimniecibas%20attistibas%20prognozes%202050.pdf ; CSP; AREI tematiskā novērtējuma "Lielo saimniecību ieguldījums lauksaimniecības attīstībā, ņemot vērā LAP atbalsta ietekmi" atskaite, 58.lpp.			
33	Daļu no nekoptajām un aizaugušajām platībām atgriezt lauksaimniecisk	I	J	N	LLU (2016). Zinātniskā pētījuma "Lauksaimniecības attīstības prognozēšana un politikas scenāriju izstrāde līdz 2050. gadam" projekta			

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	ajā ražošanā				atskaite. https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/Lauksaimniecibas%20attistibas%20prognozes%202050.pdf			
34	Mērķētu finanšu instrumentu radīšana un izmantošana, lai risinātu saimniecību finanšu pieejamības grūtības, kas kavē tālāku attīstību	I	J	N	Esošo atbalsta instrumentu analīze situācijas aprakstā		Nav	Nav
35	Kooperēšanās un specializācija veicinās mazo un vidējo saimniecību piedāvājuma koncentrēšanu un ražīguma celšanu	I	J	N	AREI tematiskā novērtējuma "Lielo saimniecību ieguldījums lauksaimniecības attīstībā, ņemot vērā LAP atbalsta ietekmi" atskaite, 67.lpp.	Veicināt pievienotās vērtības radīšanu un sadarbību ar pārstrādātājiem, kooperāciju bioloģiskajā lauksaimniecībā (tematiskā darba grupa "Bioloģiskā lauksaimniecība,		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
						integrētā augu audzēšana un pārtika (11.07.2019) drošuma un kvalitātes jomā))		
36	Pārtikas uzņēmumu modernizācija un digitalizācija, lai aizstātu trūkstošo darba spēku ar modernām tehnoloģijām	I	J	N	N	N		
37	Noietu tirgu meklēšana pārtikas produktu eksportam	I	J	C.30 Agricultural imports and exports (I.7)	Eksporta situācijas un iespēju analīze situācijas aprakstā	N		
38	Latvijas lielo uzņēmumu potenciāls eksporta spējas celšanai	I	J	C.30 Agricultural imports and exports (I.7)	N	Pārstrādes aplokšnes dalīšana vietējā tirgus ražotājiem (bet jāvērtē ilgtspēja vai izdzīvos) un eksporta produktu ražošanai (lielajiem		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
						uzņēmumiem); Pārstrādē jāpatur vietējās izejvielas kritērijs (tematiskā darba grupa "Investīcijas"15.04.2019)		
39	Latvijas valsts tēla un pārtikas produktu eksporta zīmola izveide un atpazīstamības veicināšana eksporta tirgos	I	J	C.30 Agricultural imports and exports (I.7)	N	N		
40	Globālā tirgus svārstības, tai skaitā, ģeopolitikas ietekmē (Krievijas embargo)	D	J	C.30 Agricultural imports and exports (I.7)	ZM pēc Eurostat datiem			
41	Pārskatāmā termiņā grūti prognozējama ES un valsts	D	N	N				

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	politika un sarežģīts regulējums (nodokļu, atbalsta politika)							
42	Mazs ekonomiskais mērogs, tālu no eksporta gala tirgiem un izejvielu piegādātājiem	D	J	C.30 Agricultural imports and exports (I.7)	N			

SM2 analītiskā Tabula 4. Vajadzību pierādījumu bāze

SM2: Pastiprināt orientēšanos uz tirgu un vairo konkurētspēju, tostarp ar lielāku uzsvāru uz pētniecību, tehnoloģijām un digitalizāciju

Nr.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
1	Augsta vajadzība: 2. Sekmēt saimniecību konkurētspējas celšanu un tirgus orientāciju, mērķtiecīgi atbalstot mazās, vidējās saimniecības un jaunus lauksaimniekus.	<p>Specializēšanās, nišas produkti un pārtikas kvalitātes shēmu produkti (I)</p> <p>Diversifikācija, dažādošana (I)</p> <p>Darbības pārorientēšana uz efektīvāku saimniekošanas veidu, kur ar mazākiem ražošanas resursiem var gūt lielākus ieņēmumus, piemēram, ražojot ienesīgākus produktus, radot papildus pievienoto vērtību (I)</p> <p>Mērķētu finanšu instrumentu radīšana un izmantošana, lai risinātu saimniecību finanšu pieejamības grūtības, kas kavē tālāku attīstību (I)</p> <p>Kooperēšanās un specializācija veicinās mazo un vidējo saimniecību piedāvājuma koncentrēšanu un ražīguma celšanu (I)</p> <p>Globālā tirgus svārstības, tai skaitā, ģeopolitikas ietekmē (D)</p> <p>Sadrumstalota saimniecību struktūra (V)</p> <p>Liels pašpatēriņa, tirgum neražojošu saimniecību īpatsvars (V)</p> <p>Saimniecību efektivitāte un produktivitāte zema (V)</p> <p>Mazo saimniecību skaita samazināšanās rezultātā zemes resurss koncentrējas lielu saimniecību rokās, bet vidējo saimniecību platības pieaug daudz lēnāk (V)</p> <p>Finanšu un ražošanas resursu piesaistīšanas grūtības (īpaši mazām un vidējām saimniecībām) (V)</p> <p>Atbalsta (gan platību, gan investīciju) pieejamība būtiski ietekmē saimniecību spēju attīstīties un to darbības rezultātus (V)</p> <p>Produkcijas realizācijas iespēju trūkums apgrūtina saimniecību tirgus orientāciju (V)</p> <p>Pieaug lielo saimniecību efektivitāte (S)</p> <p>Sadrumstalots piedāvājums - jākoncentrē (pārstrāde, piens, gaļa, augļi un dārzeņi) (V)</p> <p>Zema Latvijas ražotāju atpazīstamība, nav spēcīgu zīmolu ārējos tirgos (ar dažiem izņēmumiem) (V)</p>	Skaidri un pamatoti	Attiecināms, ir minēts

Nr.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
2	Augsta vajadzība: 3. Veicināt eksportspējīgu augstas pievienotās vērtības produktu ražošanu (arī bioloģisko).	<p>Pārtikas uzņēmumu modernizācija un digitalizācija, lai aizstātu trūkstošo darba spēku ar modernām tehnoloģijām (I)</p> <p>Neizmantotas pārstrādes jaudas (I)</p> <p>Salīdzinoši zema pārstrādes efektivitāte uz nodarbināto (V)</p> <p>Sadrumstaloti pārtikas un dzērienu ražošanas uzņēmumi (V)</p> <p>Noieta tirgu meklēšana pārtikas produktu eksportam (I)</p> <p>Latvijas lielo uzņēmumu potenciāls eksporta spējas celšanai (I)</p> <p>Latvijas valsts tēla un pārtikas produktu eksporta zīmola izveide un atpazīstamības veicināšana eksporta tirgos (I)</p> <p>Globālā tirgus svārstības, tai skaitā, ģeopolitikas ietekmē (D)</p> <p>Zema inovāciju kapacitāte (V)</p> <p>Zema Latvijas ražotāju atpazīstamība, nav spēcīgu zīmolu ārējos tirgos (ar dažiem izņēmumiem) (V)</p> <p>Neskatoties uz diezgan augsto koncentrāciju, Latvijas pārtikas nozares uzņēmumu tirgus spēks ārējā tirgū ir salīdzinoši neliels (V)</p> <p>Pieaug lielo saimniecību efektivitāte (V)</p>	Skaidri un pamatoti	Attiecināms, bet nav minēts

Nr.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
3	<p>Vidēja vajadzība: 1. Sekmēt pievienotās vērtības radīšanu, produktivitātes celšanu, vērtības veidošanās ķēdes attīstību - primārais ražotājs un pārstrāde (t.s.k. bioloģiskajā lauksaimniecībā).</p>	<p>Neizmantotas pārstrādes jaudas (I) Specializēšanās, nišas produkti un pārtikas kvalitātes shēmu produkti (I) Darbības pārorientēšana uz efektīvāku saimniekošanas veidu, kur ar mazākiem ražošanas resursiem var gūt lielākus ieņēmumus, piemēram, ražojot ienesīgākus produktus, radot papildus pievienoto vērtību (I) Noieta tirgu meklēšana pārtikas produktu eksportam (I) Latvijas lielo uzņēmumu potenciāls eksporta spējas celšanai (I) Latvijas valsts tēla un pārtikas produktu eksporta zīmola izveide un atpazīstamības veicināšana eksporta tirgos (I) Sasniegts pašnodrošinājums piena un graudu nozarēs (neto eksportētāji) (S) Mazie ražotāji piedāvā plašu specifisku un augstas kvalitātes pārtikas produktu klāstu (S) Palielinājies uz tirgu orientēto saimniecību skaits (S) Mazo saimniecību skaita samazināšanās rezultātā zemes resurss koncentrējas lielu saimniecību rokās, bet vidējo saimniecību platības pieaug daudz lēnāk (V) Zema inovāciju kapacitāte (V) Zema Latvijas ražotāju atpazīstamība, nav spēcīgu zīmolu ārējos tirgos (ar dažiem izņēmumiem) (V) Neskatoties uz diezgan augsto koncentrāciju, Latvijas pārtikas nozares uzņēmumu tirgus spēks ārējā tirgū ir salīdzinoši neliels (V)</p>	<p>Nav skaidri un pamatoti, jo vērtības veidošanās ķēdes analīze nav iekļauta situācijas aprakstā. Turklāt šāda vajadzība lielākā mērā ir attiecināma uz KM3</p>	<p>Attiecināms, ir daļēji minēts</p>
	<p>Zema vajadzība: 4. Risināt finanšu un ražošanas resursu pieejamības problēmu, paredzot mērķētus finanšu instrumentus,</p>	<p>Mērķētu finanšu instrumentu radīšana un izmantošana, lai risinātu saimniecību finanšu pieejamības grūtības, kas kavē tālāku attīstību (I) Finanšu un ražošanas resursu piesaistīšanas grūtības (īpaši mazām un vidējām saimniecībām) (V) Atbalsta (gan platību, gan investīciju) pieejamība būtiski ietekmē</p>	<p>Skaidri un pamatoti, tomēr mērķētu finanšu instrumentu paredzēšana ir uzskatāma nevis par atsevišķu vajadzību, bet gan līdzekli (pasākumu)</p>	<p>Attiecināms, ir minēts</p>

Nr.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
	t.sk., to kombinēšanu ar grantiem.	saimniecību spēju attīstīties un to darbības rezultātus (V)	pārējo identificēto vajadzību apmierināšanai. Vajadzību ieteicams svītrot, jo pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu, jau iepriekš ir norādīts SVID elementu vērtējumā. Turklāt vajadzība ir identiska SVID norādītajai iespējai	
	Zema vajadzība: 5. Stiprināt sadarbību investīciju jomā, t.sk., pārstrādes apjomu un veidu stimulējošs atbalsts, loģistikas un uzglabāšanas atbalsts, atbalsts produkcijas nogādāšanai uz tirdzniecības vietām, ostām attālos reģionos strādājošām saimniecībām.		Nav skaidri un pamatoti. Nav norādīts neviens SVID elements	Attiecināms, bet nav minēts
	Zema vajadzība: 6. Veicināt produktīvu un noturīgu mežaudžu veidošanu.		Nav skaidri un pamatoti. Nav norādīts neviens SVID elements	Nav attiecināms

Nr.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
	Zema vajadzība: 7. Sekmēt ražošanas infrastruktūras izveidi (attīstību) lauksaimniecībā un mežsaimniecībā.		Nav skaidri un pamatoti. Nav norādīts neviens SVID elements	Attiecināms, bet nav minēts
Horizontālā mērķa ietvaros īstenojamās paaudžu nomaiņu sekmējošās vajadzības Zemāk minētās vajadzības ir saistītas ar zināšanām, jaunām tehnoloģijām, inovācijām, nevis paaudžu nomaiņu, kā minēts sadaļas nosaukumā				
1	Veicināt zināšanu un prasmju celšanu saimniecību vadītājiem, kā arī saimniecību un pārtikas uzņēmumu darbiniekiem. Veicināt inovāciju izmantošanu un radīšanu.		Nav skaidri un pamatoti. Nav norādīts neviens SVID elements	
2	Jaunu tehnoloģiju, t.sk., digitālo tehnoloģiju izmantošana. Veicināt pētniecību un eksperimentālo ražošanu. Zinošo kooperatīvu līderi, vadītāji un biedri.	Zema inovāciju kapacitāte. Līdzīgi kā citos inovāciju rādītājos, arī inovatīvo pārtikas uzņēmumu jomā Latvija atpaliek no citām valstīm, tajā skaitā no Igaunijas un Lietuvas (V24)	Tikai viens SVID elements	
3	Sekmēt lauksaimniekiem un sabiedrībai informācijas pieejamību, mācību iespējas, pieredzes apmaiņu un demo saimniecību pastāvēšanu, konsultāciju pieejamību, pētniecību		Nav skaidri un pamatoti. Nav norādīts neviens SVID elements	

Nr.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
	un zinātni.			
Ārpus KLP SP risināmās vajadzības, sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm				
1	Paredzēt nodokļu atvieglojumus, uzsākot saimniekošanu.	Neskaidrības par valsts politiku, administratīvo un finansēšanas regulējumu kavē saimniecību attīstību (V12)	Nav skaidri, pamatoti. Definētā vajadzība nerisina problēmu, kas definēta SVID - nesamazina neskaidrību	
2	Radīt iespējas dzīvojamā fonda būvniecībai/rekonstrukcijai, paredzot atbalstu mērķētu finanšu instrumentu veidā		Nav skaidri un pamatoti. Nav norādīts neviens SVID elements	
Papildus nosacījumi sekmīgai identificēto vajadzību īstenošanai.				
1	Nodrošināt līdzsvarotu investīciju atbalsta pieejamību, pārskatot investīciju atbalsta griestus.			
2	Paredzēt reģionalizācijas principu, lai nodrošinātu līdzvērtīgu reģionu attīstību.			
3	Investīciju vajadzības – mērķtiecīga/ilgtspējīga pieeja.			

SM2 analītiskā Tabula 4. Vajadzību pierādījumu bāze

SM2: Pastiprināt orientēšanos uz tirgu un vairo konkurētspēju, tostarp ar lielāku uzsvāru uz pētniecību, tehnoloģijām un digitalizāciju

Nr.	Vajadzības	Pareizi noteikts svarīgums (J/N kāpēc)	Cik specifiska ir izvēlēta vajadzība (Specifiska/vispārīga)	Vai adresēts KLP SP (J/N)	Ja nē, kāpēc	Pamatojums specifisko jautājumu adresēšanai (kā pēc Article 96 no SPR)
1	Augsta vajadzība: 2. Sekmēt saimniecību konkurētspējas celšanu un tirgus orientāciju, mērķtiecīgi atbalstot mazās, vidējās saimniecības un jaunus lauksaimniekus.	J, jo vajadzības prioritizāciju nosaka piesaistīto SVID elementu skaits un to nozīmīgums	Specifiska, norādītas atsevišķas saimniecību grupas	J		J. No piesaistītajiem SVID elementiem izveidotās stratēģijas opcijas pilnā mērā nosedz visus vajadzībā minētos pasākumus
2	Augsta vajadzība: 3. Veicināt eksportspējīgu augstas pievienotās vērtības produktu ražošanu (arī bioloģisko).	J, jo vajadzības prioritizāciju nosaka piesaistīto SVID elementu skaits un to nozīmīgums	Vispārīga	J		J. Daļēji. No piesaistītajiem SVID elementiem izveidotās stratēģijas opcijas ietver eksportspējīgu augstas pievienotās vērtības produktu ražošanu, tomēr nav iespējams izveidot opciju augstas pievienotās vērtības eksportspējīgu bioloģisko produktu ražošanai
3	Vidēja vajadzība: 1. Sekmēt pievienotās vērtības radīšanu, produktivitātes celšanu, vērtības veidošanās ķēdes attīstību - primārais ražotājs un pārstrāde (t.s.k, bioloģiskajā lauksaimniecībā).	Daļēji, jo no esošajiem SVID elementiem izveidoto stratēģijas opciju skaits un to nozīmīgums ir nepietiekams, lai to atzītu par augsta līmeņa vajadzību	Vispārīga	J		J. Daļēji. No piesaistītajiem SVID elementiem izveidotās stratēģijas opcijas nosedz visus vajadzībā minētos pasākumus, tomēr nav iespējams izveidot opciju vērtības veidošanās ķēdes attīstībā bioloģiskajā lauksaimniecībā

4	Zema vajadzība: 4. Risināt finanšu un ražošanas resursu pieejamības problēmu, paredzot mērķētus finanšu instrumentus, t.sk., to kombinēšanu ar grantiem.	J, jo vajadzības prioritizāciju nosaka piesaistīto SVID elementu skaits un to nozīmīgums	Specifiska, norādīti atsevišķi finanšu instrumenti un to pielietojums			J. Daļēji. Piesaistīto SVID elementu skaits ir nepietiekams, lai vajadzības prioritizācija būtu augsta
5	Zema vajadzība: 5. Stiprināt sadarbību investīciju jomā, t.sk., pārstrādes apjomu un veidu stimulējošs atbalsts, loģistikas un uzglabāšanas atbalsts, atbalsts produkcijas nogādāšanai uz tirdzniecības vietām, ostām attālos reģionos strādājošām saimniecībām.	J, jo vajadzības prioritizācijas noteikšanai nav piesaistīti SVID elementi	Vispārīga			N
6	Zema vajadzība: 6. Veicināt produktīvu un noturīgu mežaudžu veidošanu.	J, jo vajadzības prioritizācijas noteikšanai nav piesaistīti SVID elementi	Vispārīga			N
7	Zema vajadzība: 7. Sekmēt ražošanas infrastruktūras izveidi (attīstību) lauksaimniecībā un mežsaimniecībā.	J, jo vajadzības prioritizācijas noteikšanai nav piesaistīti SVID elementi	Vispārīga			N
	Horizontālā mērķa ietvaros īstenojamās paaudžu nomaiņu sekmējošās vajadzības Zemāk minētās vajadzības ir saistītas ar zināšanām, jaunām tehnoloģijām, inovācijām, nevis paaudžu nomaiņu, kā minēts sadaļas nosaukumā					
1	Veicināt zināšanu un prasmju celšanu saimniecību vadītājiem, kā arī saimniecību un pārtikas uzņēmumu darbiniekiem. Veicināt inovāciju izmantošanu un radīšanu.					

2	Jaunu tehnoloģiju, t.sk., digitālo tehnoloģiju izmantošana. Veicināt pētniecību un eksperimentālo ražošanu. Zinošo kooperatīvu līderi, vadītāji un biedri.					
3	Sekmēt lauksaimniekiem un sabiedrībai informācijas pieejamību, mācību iespējas, pieredzes apmaiņu un demo saimniecību pastāvēšanu, konsultāciju pieejamību, pētniecību un zinātni.					
	Ārpus KLP SP risināmās vajadzības, sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm					
1	Paredzēt nodokļu atvieglojumus, uzsākot saimniekošanu.					
2	Radīt iespējas dzīvojamā fonda būvniecībai/rekonstrukcijai, paredzot atbalstu mērķētu finanšu instrumentu veidā					
	Papildus nosacījumi sekmīgai identificēto vajadzību īstenošanai.					
1	Nodrošināt līdzsvarotu investīciju atbalsta pieejamību, pārskatot investīciju atbalsta griestus.					
2	Paredzēt reģionalizācijas principu, lai nodrošinātu līdzvērtīgu reģionu attīstību.					
3	Investīciju vajadzības – mērķtiecīga/ilgtspējīga pieeja.					

SM2 analītiskā Tabula 6. Aktīva partneru iesaiste

SM2: Pastiprināt orientēšanos uz tirgu un vairo konkurētspēju, tostarp ar lielāku uzsvāru uz pētniecību, tehnoloģijām un digitalizāciju

Iesaistītās puses konsultēti	Specifiskie mērķi	Nosegtās teritorijas	Izmantotā metode (workšops, mītiņš, vadošā komiteja, ...)	Biežums	Dokumentēti iznākumi? (J/N)	Vērā ņemtās rekomendācijas (Visas / Dažas un kāpēc / Neviena un kāpēc)
Lauksaimnieku organizācijas, atsevišķi lauksaimnieki	Visi mērķi	Reģionālais	Reģionālās konferences	Piecas konferences 2019.g. 27.03. - 18.04.	Y	J, daļa rekomendāciju ir ņemtas vērā
Lauksaimnieku organizācijas, atsevišķi lauksaimnieki, politikas veidotāji, zinātnieki	KM2	Nacionālais	Darba grupa	2019.g. 19.03	Y	J, visas rekomendācijas ir iekļautas
Lauksaimnieku organizācijas, atsevišķi lauksaimnieki, politikas veidotāji, zinātnieki	KM2;KM3;KM8	Nacionālais	Darba grupa	2019.g. 15.04	Y	J, visas rekomendācijas ir iekļautas
Lauksaimnieku organizācijas, atsevišķi lauksaimnieki, politikas veidotāji, zinātnieki	KM2;KM7;KM8	Nacionālais	Darba grupa	2019.g. 27.06	Y	Rekomendācijas attiecas tikai un vienīgi uz atbalsta saņemšanas nosacījumiem (reģionalizāciju), kuras principi tiek saglabāti
Lauksaimnieku organizācijas, atsevišķi lauksaimnieki, politikas veidotāji, zinātnieki	KM2;KM9	Nacionālais	Darba grupa	2019.g. 11.07	Y	J, iekļauta viena uz SM2 attiecināma rekomendācija

3. pielikums. Stratēģiskais mērķis Nr.3

SM3 analītiskā Tabula 1. Apmērs, kādā SVID is saskanīgs, pilnīgs un specifisks

SM3: Uzlabot lauksaimnieku stāvokli pievienotās vērtības veidošanās ķēdē

SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
Kooperācijas loma kopējā izlaidē pieaug. 1.3 / 2.1	S	SM3			Nav analīzes reģionu sadalījumā	Ir analīze lielākajā daļā sektoru	
Kooperatīvos iesaistīto lauksaimnieku skaits pieaug 1.2 / 1.3.	S	SM3			Nav analīzes reģionu sadalījumā	Ir analīze lielākajā daļā sektoru	
Spēcīgi attīstīta kooperācija graudkopības nozarē, vērojama kooperatīvu konsolidēšanās. 1.2 / 2.1 / 4.1	S	SM3			Piensaimniecības un graudkopības sektoros ir analīze reģionu sadalījumā	Ir analīze lielākajā daļā sektoru	Ieteicams precizēt, vai "vērojama kooperatīvu konsolidēšanās" attiecas tikai uz graudkopības nozari, vai arī kooperatīviem kopumā
Attīstīta kooperācija primārās produkcijas savākšanā piena, augļu un dārzeņu nozarēs. 1.2 / 2.1	S	SM3					

SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
Augļu un dārzeņu nozarē caur RO, un graudu nozarē caur kooperatīviem attīstās produkcijas pārstrāde. 1.3 / 2.1	S	SM3					
Cūkgaļas nozarē sasniegts augsts koncentrācijas līmenis, neveidojot kooperatīvus. 4.1	S	SM3		Cūkkopībā sasniegts augsts koncentrācijas līmenis, neveidojot kooperatīvus			Saimniecībās ar cūku skaitu virs 5000 koncentrēti 70 līdz 80% cūku (2015-2019) http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/lauks/lauks__05Lopk__ikgad/LG250.px/table/tableViewLayout1/?rxid=a39c3f49-e95e-43e7-b4f0-dce111b48ba1
Piena un graudu nozarēs augsta pašnodrošinājuma, bet gaļas nozarēs tirgus konjunktūras ietekmē lieli eksporta apjomi 4.1	S	SM1/SM3		vēlams sadalīt un 1.daļu izslēgt			Vai domāta "augsta pašnodrošinājuma pakāpe"? Augsta pašnodrošinājuma pakāpe ar piena un graudu produktiem tieši nenodrošina spēcīgākas pozīcijas lauksaimniekiem pievienotās vērtības ķēdē
Sadrumstalota saimniecību struktūra. 1.1 / 4.1	V	SM3			Nav analīzes reģionu sadalījumā	Visi sektori analizēti	
Lauksaimniekiem maza tirgus vara. 1.1 / 4.1	V	SM3			Nav analīzes reģionu sadalījumā	Ir analizēti piena, gaļas un graudu sektori	

SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
Sadrumstaloti piena nozares kooperatīvi, tiem pienu nodod tikai trešā daļa no visiem piena ražotājiem. 1.2 / 1.3 / 4.1	V	SM3			Nav analīzes reģionu sadalījumā		
Piena nozarē maz kooperatīvu ar pārstrādi, lieli svaigpiena apjomi tiek izvesti pārstrādei ārpus Latvijas. 1.3	V	SM3		Zems piena nozares kooperatīvu pārstrādātā piena īpatsvars	Nav analīzes reģionu sadalījumā		Būtu vēlams īsi paskaidrot, ja pieejami dati vai pētījumi, kā šis apstāklis ietekmē lauksaimnieku stāvokli pievienotās vērtības ķēdē
Neveidojas jauni kooperatīvi augļu un dārzeņu nozarē. 1.2	V	SM3					Nav skaidrs, vai šī ir vājā puse, jo stāvoklim pievienotajā ķēdē svarīgāks ir neliels skaits spēcīgu kooperatīvu ar lielāku tirgus varu.
Vāji attīstīta kooperācijas gaļas nozarē un bioloģiskajā lauksaimniecībā. 1.2 / 1.3 / 3 / 4.1	V	SM3		Vāji attīstīta kooperācija gaļas lopkopībā un bioloģiskajā lauksaimniecībā.	Piensaimniecības sektors ir analizēts reģionu sadalījumā	Visi sektori analizēti	
Kooperatīvi nespēj nodrošināt saviem biedriem ienākumu līmeni tirgus krīžu laikā. 2.1	V	SM3		Kooperatīvi nepietiekamā mērā mazina ienākumu līmeņa krituma riskus tirgus satricinājumu	Nav analīzes reģionu sadalījumā	Analizēts galvenokārt piensaimniecības sektors	Šis būtu pārvērtējams, ņemot vērā kooperatīvu praktiskās iespējas risku mazināšanu veikt

SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
				periodos			
Nepietiekamas zināšanas par kooperācijas ieguvumiem, līderu trūkums. 1.2 / 5.1	V	SM3		Iespējams apvienot ar nākamo, līdzīgs saturs			
Kooperatīvu biedru vidū svārstīga atbildības noturība un izpratne par kooperācijas būtību un ieguvumiem. 5.1	V	SM3		Nepietiekamas zināšanas par kooperācijas būtību un ieguvumiem, līderu trūkums, kooperatīvu biedru atbildība. 1.2 / 5.1			
Nav tehniskais nodrošinājums kooperatīvu izveidei. 1.2	V	SM3					Kas trūkst, ko nevar biedri nodrošināt?
Neražo produktus ar pievienoto vērtību. 1.3	V	SM3				Galvenokārt attiecināts uz piena sektoru	Kaut gan apgalvojums attiecināts uz primāro sfēru, tajā tomēr tiek radīta pievienotā vērtība. Ierosinām precizēt formulējumu Ja neražo PV, tad kāda jēga pastāvēt?

SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
Primāro ražotāju daļa pārtikas ķēdē ir zema. 2.2	V	SM3					Ierosinām precizēt, uz ko attiecas "daļa". Vai radītās pievienotās vērtības daļa?
Trūkst bioloģiskās pārstrādes. 3	V	SM3		Neattīstīta bioloģiski audzētās lauksaimniecības produkcijas pārstrāde	Nav analīzes reģionu sadalījumā	Ir analīze pa galvenajām nozarēm	
Kooperācijas trūkums starp vietējiem ražotājiem, lai kopīgi piedāvātu savu produkciju pārstrādes uzņēmumiem un publiskajos iepirkumos, komplektējot produkciju piegādi. 5.4	V	SM3		Kooperācijas trūkums mazina lauksaimnieku tirgus varu, piedāvājot produkciju pārstrādei un publiskajos iepirkumos 5.4			
Finansējuma trūkums un pārāk augstās inovāciju izmaksas. 5.5	V	SM3					Būtu jāprecizē, par kādu finansējuma trūkumu ir runa. arī dārgās inovācijas

SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
Kooperācijas veidošanās citos sektoros vai esošo kooperatīvu konsolidācija. 1.2 / 4.1	I	SM3		Jaunu kooperatīvu veidošanās un esošo kooperatīvu konsolidācija. 1.2 / 4.1			Būtu skaidrāk jānoformulē, ko saprast ar citiem sektoriem
Produktu ar augstāku pievienoto vērtību ražošana. 1.3	I	SM3				Ir analīze pa galvenajām nozarēm - piens, graudi, dārzeņi	Ierosinām pārformulēt nevis kā mērķi, bet ārēju faktoru.
Lauksaimnieciskās produkcijas ražošanas konkurētspējas veicināšana, stiprinot lauksaimnieciskās produkcijas ražošanas pozīcijas piegādes ķēdē	I	SM3		Vertikālā integrācija			Iespējas ir ārēji faktori, kuriem var būt pozitīva ietekme vai kurus var izmantot. Vairākas no augstākminētajām iespējām ir formulētas nevis kā ārēji faktori (O02-O06), bet gan rīcības virzieni, kuriem varētu būt pozitīva ietekme
Atbalsts alternatīvo mazumtirdzniecības kanālu attīstīšanai	I	SM3		Alternatīvo mazumtirdzniecības kanālu attīstīšana			

SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
Vietējo ražotāju līdzdalības un konkurētspējas veicināšana publiskajos iepirkumos, tostarp, izmantojot zaļā publiskā iepirkuma sniegtās iespējas. 5.4	I	SM3		Zaļā un zaļā publiskā iepirkuma principu lietošanas paplašināšanās pārtikas produktu tirgū			
Inovatīvu produktu un procesu radīšana, ņemot vērā patērētāju vēlmes. 5.5	I	SM3					
Nelabvēlīgi klimatiskie apstākļi. 1.3	D	SM2		Vēlams precizēt, piemēram, dabas apstākļu izraisītas iegūtās ražas svārstības u.tml.		Analizēts graudkopības sektors	
Globālās tirgus svārstības, politikas izmaiņas un politiski ekonomiskie faktori atstāj ietekmi uz lauksaimnieku ienākumiem. 1.3	D	SM2					

SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
Liberalizācijas procesi starptautiskajā tirdzniecībā saasina konkurenci gan ES iekšējā tirgū, gan ārējos tirgos. 4.1	D	SM2				Galvenie sektori ir analizēti	
Augsta koncentrācija mazumtirdzniecības sektorā. 5.2	D	SM3					Aprēķinātā HHI koncentrācijas indeksa vērtība sasniedz 2200. Par augstu koncentrāciju liecina indeksa vērtība, kura pārsniedz 2500. Tādējādi koncentrācija Latvijas pārtikas mazumtirdzniecībā ir uzskatāma tikai par mērenu

SM3 analītiskā Tabula 3. SVID pierādījumu bāze

SM3: Uzlabot lauksaimnieku stāvokli pievienotās vērtības veidošanās ķēdē

SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
Kooperācijas loma kopējā izlaidē pieaug. 1.3 / 2.1	S	J		Atbilstīgo graudu, piena, gaļas, augļu un dārzeņu LPKS un atzīto augļu un dārzeņu RO apgrozījums (ZM pēc LLKA un LAD datiem) Piena, graudu, gaļas, augļu un dārzeņu nozares LPKS un atzīto augļu un dārzeņu RO pienesums valsts izlaidē (ZM pēc LLKA datiem)			
Kooperatīvos iesaistīto lauksaimnieku skaits pieaug 1.2 / 1.3.	S	J		Biedru skaits LPKS/RO (ZM pēc LLKA datiem)			

Spēcīgi attīstīta kooperācija graudkopības nozarē, vērojama kooperatīvu konsolidēšanās. 1.2 / 2.1 / 4.1	S	J		Graudu atbilstīgo LPKS skaits un to biedru skaits (ZM pēc LLKA datiem)			
Attīstīta kooperācija primārās produkcijas savākšanā piena, augļu un dārzeņu nozarēs. 1.2 / 2.1	S	J		Svaigpiena iepirkums pa pirmo svaigpiena pircēju kategorijām (ZM pēc LDC datiem) Augļu un dārzeņu ražotāju organizāciju darbības rādītāji (ZM pēc LAD datiem)			
Augļu un dārzeņu nozarē caur RO, un graudu nozarē caur kooperatīviem attīstās produkcijas pārstrāde. 1.3 / 2.1	S	Būtu papildus konkretizējams . Ir norādīts ka kooperatīvi galvenokārt nodarbojas ar izejvielu savākšanu.		Situācijas aprakstā pamatojuma nav			
Cūkgaļas nozarē sasniegts augsts koncentrācijas līmenis, neveidojot kooperatīvus. 4.1	S	J		Cūkgaļas nozarē Latvijā nav izveidots neviens kooperatīvs (ZM pēc LLKA datiem)			

Piena un graudu nozarēs augsta pašnodrošinājuma, bet gaļas nozarēs tirgus konjunktūras ietekmē lieli eksporta apjomi 4.1	S	Nepietiekami skaidri. Būtu vēlams konkrētāks skaitliskais pamatojums	C.30 Lauksaimniecības eksports un imports	Situācijas aprakstā pašnodrošinājums produktu grupās nav analizēts. Arī eksporta apjomu statistika nav iekļauta			
Sadrumstalota saimniecību struktūra. 1.1 / 4.1	V	J	C.12 Lauku saimniecības	Saimniecību skaits sadalījumā pēc ekonomiskā lieluma (ZM no CSP datiem)			
Lauksaimniekiem maza tirgus vara. 1.1 / 4.1	V	J		Lauksaimniecības pamatpreču iepirkuma cenas (ZM pēc LDC un EK datiem)			
Sadrumstaloti piena nozares kooperatīvi, tiem pienu nodod tikai trešā daļa no visiem piena ražotājiem. 1.2 / 1.3 / 4.1	V	J		Svaigpiena iepirkums pa pirmo svaigpiena pircēju kategorijām (ZM pēc LDC datiem)			
Piena nozarē maz kooperatīvu ar pārstrādi, lieli svaigpiena apjomi tiek izvesti pārstrādei ārpus Latvijas. 1.3	V	J	C.30 Lauksaimniecības eksports un imports		ZM darba grupas tikšanās "Kooperācija" 18.03.2019;14.06.2019		

Neveidojas jauni kooperatīvi augļu un dārzeņu nozarē. 1.2	V	J		Augļu un dārzeņu ražotāju organizāciju darbības rādītāji (ZM pēc LAD datiem)	ZM darba grupas tikšanās "Kooperācija" 18.03.2019;14.06.2019	Vērtēta līdzšinējā atalsta ietekme	Finanšu pieejamība nav analizēta
Vāji attīstīta kooperācijas gaļas nozarē un bioloģiskajā lauksaimniecībā. 1.2 / 1.3 / 3 / 4.1	V	J			ZM darba grupas tikšanās "Kooperācija" 18.03.2019;14.06.2019		Finanšu pieejamība nav analizēta
Kooperatīvi nespēj nodrošināt saviem biedriem ienākumu līmeni tirgus krīžu laikā. 2.1	V	J		Atbilstīgo KS apgrozījuma īpatsvars nozares kopējā apgrozījumā			Finanšu pieejamība nav analizēta
Nepietiekamas zināšanas par kooperācijas ieguvumiem, līderu trūkums. 1.2 / 5.1	V	J			ZM darba grupas tikšanās "Kooperācija" 18.03.2019;14.06.2019		
Kooperatīvu biedru vidū svārstīga atbildības noturība un izpratne par kooperācijas būtību un ieguvumiem. 5.1	V	J			ZM darba grupas tikšanās "Kooperācija" 18.03.2019;14.06.2019		
Nav tehniskais nodrošinājums kooperatīvu izveidei. 1.2	V	Daļēji, vairāk pieņēmuma līmenī; nav tuvāk analizēts, kāds tieši nodrošinājums trūkst			ZM darba grupas tikšanās "Kooperācija" 18.03.2019;14.06.2020		Finanšu pieejamība nav analizēta

Neražo produktus ar pievienoto vērtību. 1.3	V	J, tomēr precizējams	C.11 Bruto pievienotā vērtība		ZM darba grupas tikšanās "Kooperācija" 18.03.2019;14.06.2019	Finanšu pieejamība nav analizēta
Primāro ražotāju daļa pārtikas ķēdē ir zema. 2.2	V	N, no 1.23. attēla izriet ka tā ir daudz augstāka nekā ES vidēji. Būtu vajadzīgs cits pamatojums.	C.11 Bruto pievienotā vērtība	Pārtikas ķēdes posmu īpatsvars pievienotajā vērtībā Latvijā un ES (ZM pēc CSP datiem)		
Trūkst bioloģiskās pārstrādes. 3	V	J		Bioloģisko lauksaimniecības produktu apjoma īpatsvars, kas tiek tālāk pārstrādāts bioloģiskajos produktos, atsevišķos sektoros nav pietiekams (LDC)		Finanšu pieejamība nav analizēta
Kooperācijas trūkums starp vietējiem ražotājiem, lai kopīgi piedāvātu savu produkciju pārstrādes uzņēmumiem un publiskajos iepirkumos, komplektējot produkciju piegādi. 5.4	V	J			ZM darba grupas tikšanās "Kooperācija" 18.03.2019;14.06.2019	Finanšu pieejamība nav analizēta

Finansējuma trūkums un pārāk augstās inovāciju izmaksas. 5.5	V	J			Pārāk augstas inovāciju izmaksas (CSP Inovāciju apsekojuma dati par 2014-2016; OECD pētījums "Inovācijas, lauksaimniecības produktivitāte un ilgtspējība Latvijā" (2019))		Ir, avots piekvalitatīvā pamatojumā
Kooperācijas veidošanās citos sektoros vai esošo kooperatīvu konsolidācija. 1.2 / 4.1	I	J			ZM darba grupas tikšanās "Kooperācija" 18.03.2019;14.06.2019		
Produktu ar augstāku pievienoto vērtību ražošana. 1.3	I	J			ZM darba grupas tikšanās "Kooperācija" 18.03.2019;14.06.2019	LLU Zinātniskā pētījuma "Lauksaimniecības attīstības prognozēšana un politikas scenāriju izstrāde līdz 2050. gadam" projekta atskaite, 2016	Finanšu pieejamība nav analizēta
Lauksaimnieciskās produkcijas ražošanas konkurētspējas veicināšana, stiprinot lauksaimnieciskās produkcijas ražošanas pozīcijas piegādes ķēdē	I	Nepietiekami skaidri. Atbilstoši datiem, šīs pozīcijas iznāk labas. Vai ir runa par tālākas pārstrādes stimulēšanu?		Pārtikas ķēdes posmu īpatsvars pievienotajā vērtībā Latvijā un ES (ZM pēc CSP datiem)	ZM darba grupas tikšanās "Kooperācija" 18.03.2019;14.06.2019		Finanšu pieejamība nav analizēta

Atbalsts alternatīvo mazumtirdzniecības kanālu attīstīšanai	I	J			ZM darba grupas tikšanās "Kooperācija" 18.03.2019;14.06.2019		Finanšu pieejamība nav analizēta
Vietējo ražotāju līdzdalības un konkurētspējas veicināšana publiskajos iepirkumos, tostarp, izmantojot zaļā publiskā iepirkuma sniegtās iespējas. 5.4	I	J			ZM darba grupas tikšanās "Kooperācija" 18.03.2019;14.06.2019		Finanšu pieejamība nav analizēta
Inovatīvu produktu un procesu radīšana, ņemot vērā patērētāju vēlmes. 5.5	I	Daļēji - Situācijas aprakstā nav analizētas patērētāju vēlmes		Inovatīvi aktīvo apstrādes rūpniecības uzņēmumu īpatsvars Latvijā un citās Baltijas valstīs			Finanšu pieejamība nav analizēta
Nelabvēlīgi klimatiskie apstākļi. 1.3	D	J		Graudu kopražas un importa-eksporta apjomi 2017.-2018.g.			Finanšu pieejamība nav analizēta
Globālās tirgus svārstības, politikas izmaiņas un politiski ekonomiskie faktori atstāj ietekmi uz lauksaimnieku ienākumiem. 1.3	D	J				LLU Zinātniskā pētījuma "Lauksaimniecības attīstības prognozēšana un politikas scenāriju izstrāde līdz 2050. gadam" projekta atskaite, 2016	Finanšu pieejamība nav analizēta

Liberalizācijas procesi starptautiskajā tirdzniecībā saasina konkurenci gan ES iekšējā tirgū, gan ārējos tirgos. 4.1	D	J		Galveno lauksaimniecības produktu cenas Latvijā un ES 2010.-2019.g. ZM no EK datiem			Finanšu pieejamība nav analizēta
Augsta koncentrācija mazumtirdzniecības sektorā. 5.2	D	I		Mazumtirgotāju tirgus daļa % no kopējā apgrozījuma			

SM3 analītiskā Tabula 4. Vajadzību pierādījumu bāze

SM3: Uzlabot lauksaimnieku stāvokli pievienotās vērtības veidošanās ķēdē

Nr.p.k.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
1	Vidēja vajadzība: 1. Veicināt konkurētspējīgu visu sadarbības formu un līmeņu veidošanos.	<p>Augsta koncentrācija mazumtirdzniecības sektorā (T)</p> <p>Kooperācijas veidošanās citos sektoros vai esošo kooperatīvu konsolidācija (O)</p> <p>Kooperācijas loma kopējā izlaidē pieaug (S)</p> <p>Kooperatīvos iesaistīto lauksaimnieku skaits pieaug (S)</p> <p>Kooperācijas trūkums starp vietējiem ražotājiem, lai kopīgi piedāvātu savu produkciju pārstrādes uzņēmumiem un publiskajos iepirkumos, komplektējot produkciju piegādi (W)</p> <p>Sadrumstalota saimniecību struktūra (W)</p> <p>Lauksaimniekiem maza tirgus vara (W)</p> <p>Sadrumstaloti piena nozares kooperatīvi, tiem pienu nodod tikai trešā daļa no visiem piena ražotājiem (W)</p> <p>Piena nozarē maz kooperatīvu ar pārstrādi, lieli svaigpiena apjomi tiek izvesti pārstrādei ārpus Latvijas (W)</p> <p>Neveidojas jauni kooperatīvi augļu un dārzeņu nozarē (W)</p> <p>Vāji attīstīta kooperācijas gaļas nozarē un bioloģiskajā lauksaimniecībā (W)</p> <p>Nav tehniskais nodrošinājums kooperatīvu izveidei (W)</p>	Skaidri, detalizēti un pamatoti	Attiecināms bet nav minēts

2	<p>Augsta vajadzība: 2. Veicināt augstāku pievienotās vērtības radīšanu biedru saražotajai produkcijai, veicinot biedru produktivitāti un ienākumu pieaugumu (t.sk., vertikālās integrācijas attīstība). Veicināt kopīgas loģistikas veidošanu un pakalpojumu sniegšanu.</p>	<p>Augsta koncentrācija mazumtirdzniecības sektorā (T) Kooperācijas veidošanās citos sektoros vai esošo kooperatīvu konsolidācija (O) Kooperācijas loma kopējā izlaidē pieaug (S) Kooperatīvos iesaistīto lauksaimnieku skaits pieaug (S) Kooperācijas trūkums starp vietējiem ražotājiem, lai kopīgi piedāvātu savu produkciju pārstrādes uzņēmumiem un publiskajos iepirkumos, komplektējot produkciju piegādi (W) Sadrumstalota saimniecību struktūra (W) Lauksaimniekiem maza tirgus vara (W) Sadrumstaloti piena nozares kooperatīvi, tiem pienu nodod tikai trešā daļa no visiem piena ražotājiem (W) Piena nozarē maz kooperatīvu ar pārstrādi, lieli svaigpiena apjomi tiek izvesti pārstrādei ārpus Latvijas (W) Neveidojas jauni kooperatīvi augļu un dārzeņu nozarē (W) Vāji attīstīta kooperācijas gaļas nozarē un bioloģiskajā lauksaimniecībā (W) Nav tehniskais nodrošinājums kooperatīvu izveidei (W)</p>	<p>Skaidri, detalizēti pamatoti un</p>	<p>Nav attiecināms</p>
3	<p>Zema vajadzība: 3. Jaunu tehnoloģiju, tai skaitā, digitālo tehnoloģiju izmantošana. Veicināt pētniecību un eksperimentālo ražošanu. Veicināt apmācības, konsultācijas un pieredzes apmaiņu par labāko praksi par lauksaimnieku kooperācijas iespējām un ieguvumiem (līderiem, vadītājiem, biedriem).</p>	<p>Inovātīvu produktu un procesu radīšana, ņemot vērā patērētāju vēlmēs (O) Kooperācijas veidošanās citos sektoros vai esošo kooperatīvu konsolidācija (O) Piena un graudu nozarēs augsta pašnodrošinājuma, bet gaļas nozarēs tirgus konjunktūras ietekmē lieli eksporta apjomi (S) Nepietiekamas zināšanas par kooperācijas ieguvumiem, līderu trūkums (W) Kooperatīvu biedru vidū svārstīga atbildības noturība un izpratne par kooperācijas būtību un ieguvumiem (W) Finansējuma trūkums un pārāk augstās inovāciju izmaksas (W)</p>	<p>Digitālo tehnoloģiju, pētniecības un eksperimentālās ražošanas izmantošanas vajadzības nav pamatotas ar SVID elementiem</p>	<p>Attiecināms bet nav minēts</p>

4	<p>Augsta vajadzība: 4. Lai atbalstītu vietējos ražotājus un veicinātu vietējo sezonālo produktu patēriņu valsts un pašvaldību iestādēs ZPI ietvaros, ir nepieciešams paredzēt atbalsta pasākumus sadarbības, kooperācijas veicināšanai ražotāju starpā, kas ļautu daudz vienkāršāk un efektīvāk vietējiem (t.sk. pārtikas kvalitātes shēmu produktu) ražotājiem savu produkciju piedāvāt iepirkumos, piemēram, ar kooperatīva vai citas sadarbības formas palīdzību, t.sk. atbalsts uzņēmējdarbības veicināšanai (produkcijas transportēšanai, uzglabāšanai u.c.). Atbalstīt pasākumus vietējās</p>	<p>Atbalsts alternatīvo mazumtirdzniecības kanālu attīstīšanai (piem (O) Augsta koncentrācija mazumtirdzniecības sektorā (T) Kooperācijas veidošanās citos sektoros vai esošo kooperatīvu konsolidācija (O) Lauksaimnieciskās produkcijas ražošanas konkurētspējas veicināšana, stiprinot lauksaimnieciskās produkcijas ražošanas pozīcijas piegādes ķēdē (piemēram, īstenojot pasākumus, kas vērsti uz vertikālās integrācijas attīstību) (O) Vietējo ražotāju līdzdalības un konkurētspējas veicināšana publiskajos iepirkumos, tostarp, izmantojot zaļā publiskā iepirkuma sniegtās iespējas (O) Spēcīgi attīstīta kooperācija graudkopības nozarē, vērojama kooperatīvu konsolidēšanās (S) Attīstīta kooperācija primārās produkcijas savākšanā piena, augļu un dārzeņu nozarēs (S) Primāro ražotāju daļa pārtikas ķēdē ir zema (W) Kooperācijas trūkums starp vietējiem ražotājiem, lai kopīgi piedāvātu savu produkciju pārstrādes uzņēmumiem un publiskajos iepirkumos, komplektējot produkciju piegādi (W) Kooperācijas loma kopējā izlaidē pieaug (S) Kooperatīvos iesaistīto lauksaimnieku skaits pieaug (S) Sadrumstalota saimniecību struktūra (W) Lauksaimniekiem maza tirgus vara (W) Sadrumstaloti piena nozares kooperatīvi, tiem pienu nodod tikai trešā daļa no visiem piena ražotājiem (W) Piena nozarē maz kooperatīvu ar pārstrādi, lieli svaigpiena apjomi tiek izvesti pārstrādei ārpus Latvijas (W) Neveidojas jauni kooperatīvi augļu un dārzeņu nozarē (W) Vāji attīstīta kooperācijas gaļas nozarē un bioloģiskajā lauksaimniecībā (W)</p>	<p>Skaidri, detalizēti un pamatoti, bet par plašu</p>	<p>Attiecināms bet nav minēts</p>
---	--	---	---	-----------------------------------

	produkcijas realizācijas iespēju palielināšanai ārpus mazumtirdzniecības tīklu sistēmām (t.sk. tirdziņi un tiešā piegāde).			
5	Zema vajadzība 5. Patēriņa veicināšanas kampaņas, zīmolu veidošana, sabiedrības izpratnes celšana, informēšana.	Vietējo ražotāju līdzdalības un konkurētspējas veicināšana publiskajos iepirkumos, tostarp, izmantojot zaļā publiskā iepirkuma sniegtās iespējas. 5.4 (O) Augsta koncentrācija mazumtirdzniecības sektorā. 5.2 (T) Kooperācijas trūkums starp vietējiem ražotājiem, lai kopīgi piedāvātu savu produkciju pārstrādes uzņēmumiem un publiskajos iepirkumos, komplektējot produkciju piegādi. 5.4 (W)	Nepietiekami skaidri. Vajadzības pamatojums nav tieši saistīts ar nevienu no SVID elementiem	Nav attiecināms

SM3 analītiskā Tabula 5. Apmērs, kādā vajadzību izvērtējums ir caurskatāms, specifisks un pilnīgs

SM3: Uzlabot lauksaimnieku stāvokli pievienotās vērtības veidošanās ķēdē

Nr.p.k.	Vajadzības	Pareizi noteikts svarīgums (J/N kāpēc)	Cik specifiska ir izvēlēta vajadzība (Specifiska/vispārīga)	Vai adresēt KLP SP (Jā/Nē)	Ja nē, kāpēc	Pamatojums specifisko jautājumu adresēšanai (kā pēc Article 96 no SPR)
1	Vidēja vajadzība: 1. Veicināt konkurētspējīgu visu sadarbības formu un līmeņu veidošanos.	J, kvantitatīvā analīze, apstiprināta ar iesaistīto pušu viedokli	Specifiska, ir norādīti lauksaimnieciskās ražošanas sektori ar izteiktāku vajadzību	Jā		Ir veikta analīze nozīmīgākajos sektoros, raksturojot būtiskās atšķirības tajos (graudi, piens, gaļa, dārzeņi un augļi)
2	Augsta vajadzība: 2. Veicināt augstāku pievienotās vērtības radīšanu biedru saražotajai produkcijai, veicinot biedru produktivitāti un ienākumu pieaugumu (t.sk., vertikālās integrācijas attīstība). Veicināt kopīgas loģistikas veidošanu un pakalpojumu sniegšanu.	J, kvantitatīvā analīze, apstiprināta ar iesaistīto pušu viedokli	Vispārēja, nav norādīti lauksaimnieciskās ražošanas sektori ar izteiktāku vajadzību	Jā		Ir vērtēti atsevišķi sektori, tomēr tas netiek nostiprināts vajadzībā
3	Zema vajadzība: 3. Jaunu tehnoloģiju, tai skaitā, digitālo tehnoloģiju izmantošana. Veicināt pētniecību un eksperimentālo ražošanu. Veicināt apmācības, konsultācijas un pieredzes apmaiņu par labāko praksi par lauksaimnieku kooperācijas iespējām un ieguvumiem (līderiem, vadītājiem, biedriem).	J, pamatojums vairāk no kvalitatīviem avotiem	Vispārēja, nav norādīti lauksaimnieciskās ražošanas sektori ar izteiktāku vajadzību	Jā		Ir vērtēti atsevišķi sektori, tomēr tas netiek nostiprināts vajadzībā

4	<p>Augsta vajadzība: 4. Lai atbalstītu vietējos ražotājus un veicinātu vietējo sezonālo produktu patēriņu valsts un pašvaldību iestādēs ZPI ietvaros, ir nepieciešams paredzēt atbalsta pasākumus sadarbības, kooperācijas veicināšanai ražotāju starpā, kas ļautu daudz vienkāršāk un efektīvāk vietējiem (t.sk. pārtikas kvalitātes shēmu produktu) ražotājiem savu produkciju piedāvāt iepirkumos, piemēram, ar kooperatīva vai citas sadarbības formas palīdzību, t.sk. atbalsts uzņēmējdarbības veicināšanai (produkcijas transportēšanai, uzglabāšanai u.c.). Atbalstīt pasākumus vietējās produkcijas realizācijas iespēju palielināšanai ārpus mazumtirdzniecības tīklu sistēmām (t.sk. tirdziņi un tiešā piegāde).</p>	<p>J, kooperācijas veicināšana raksturota kā nozīmīga iespēja</p>	<p>Vispārēja</p>	<p>Jā</p>	<p>Vajadzība attiecināta uz visiem sektoriem</p>
5	<p>Zema vajadzība 5. Patēriņa veicināšanas kampaņas, zīmolu veidošana, sabiedrības izpratnes celšana, informēšana.</p>	<p>J, nav izvērsta pamatojuma situācijas analīzē</p>	<p>Vispārēja</p>	<p>Jā</p>	<p>Vajadzība attiecināta uz visiem sektoriem</p>

SM 3 analītiskā Tabula 6. Aktīva partneru iesaiste

SM3: Uzlabot lauksaimnieku stāvokli pievienotās vērtības veidošanās ķēdē

Iesaistītās puses konsultēti	Specifiskie mērķi	Nosegtās teritorijas	Izmantotā metode (konference, darba grupa, vadošā komiteja, ...)	Biežums	Dokumentēti iznākumi? (J/N)	Vērā ņemtās rekomendācijas (Visas / Dažas un kāpēc / Neviena un kāpēc)
Lauksaimnieku organizācijas, atsevišķi lauksaimnieki, ZM, LAD, zinātnieki, lauku konsultanti, valsts institūcijas	visi	Nacionālais, reģionālais	Reģionālās lauksaimniecības konferences	5 konferences	Jā	Lielākā daļa ieteikumu ir ņemti vērā, izņemot sekojošos - Kooperācijas juridiskā ietvara izmaiņu vajadzība: efektīvāka RO/KS un biedru attiecību regulēšana; [mazo] ražotāju motivēšana iziet no “pelēkās zonas” un iesaistīties kooperācijā; piemērotākā juridiskā forma starpvalstu sadarbībai; nemotivējoši apgrozījuma ierobežojumi no biedra (RO nav, bet KS ir); prasības par saistītām personām (KS stingrākas prasības); lēmumu pieņemšana KS (katram biedram 1 balss); peļņas sadale (atšķirīga pieeja KS un RO); Kooperācijas jautājumu aptvēruma uzlabošana izglītības sistēmā; Kooperācijas informācijas pieejamības uzlabošana
Lauksaimnieku organizācijas, ZM, LAD, zinātnieki, lauku konsultanti, valsts institūcijas	SM3	Nacionālais	Tematiskā darba grupa	2 tematiskās darba grupas	Jā	

4. pielikums. Stratēģiskais mērķis Nr.4

SM 4 analītiskā Tabula 1. Apmērs, kādā SVID ir visaptverošs, pilnīgs un specifisks

SM 4: Dot ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā, pielāgoties tām un attīstīt ilgtspējīgu enerģētiku

	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
1	Latvijas lauksaimniecība ir viena no Eiropas Savienības valstīm ar vismazāko nelabvēlīgo ietekmi uz klimata pārmaiņām uz 1 LIZ ha. (20.)	S	SM4, SM5		Latvijas lauksaimniecība, salīdzinājumā ar citu ES valstu lauksaimniecības sistēmām, attiecībā pret 1 LIZ ha, rada salīdzinoši nelielu nelabvēlīgu ietekmi uz klimata pārmaiņām.	Reģionāli lauksaimniecības intensitātei ir būtiskas atšķirības, taču SEG dati ir pieejami tikai valsts līmenī.		1) neveiksmīga teikuma konstrukcija; 2) nevar teikt, ka LV ir vismazākā ietekme, ja attēlā redzams, ka tā ir pietiekami mazākā. Šo varētu apvienot ar V1 un akcentu likt uz to, ka ir daudz resursu (zeme) ar potenciālu tos izmantot efektīvāk. Šī ir drīzāk vājā, nevis stiprā puse, jo ir skaidrs, ka emisijas palielināsies, attīstoties ražošanai (korelējoši procesi, lai kā strādātu uz atsaisti) un palielināsies straujāk, nekā valstīm ar jau sasniegtu zināmu piesātinājuma līmeni. Sanāk, ka Latvijai ir jāpārvar dubultas grūtības - jāattīsta ražošana un vienlaikus jāsamazina

								emisijas. Tomēr no klimata viedokļa labi, ka neesam Nīderlandes situācijā. Jebkurā gadījumā jāprecizē formulējums un varētu apvienot ar V1, izdalīt kā atsevišķu V vai atstāt kā maznozīmīgu S.
2	Liels meža īpatsvars, vairāk kā pusi Latvijas teritorijas klāj meži. (29.)	S	SM4, SM6		Mežainuma platību un krājas pieauguma palielināšanās pozitīvi ietekmē oglekļa uzkrāšanos.	Aprakstā minēt, ka teritoriālā griezumā meža īpatsvars būtiski mainās.		Zināmā mērā pašsaprotams, tāpēc ieteicams precizēt. Būtisks ilgtermiņa klimata neitralitātes kontekstā (šobrīd gan nav zināms, kā to uzskaitīs), bet nebūtiski šā perioda KLP kontekstā, jo fakts "per se" neatvieglo 2030 klimata mērķa sasniegšanu, lai gan ieguldījums klimata pārmaiņu mazināšanā tiek dots - CO2 piesaistīšana. Varētu būt būtiski kontekstā ar vides mērķiem, kas iespējams varētu būt atviegloti pateicoties jau esošajam lielajam meža īpatsvaram.
3	Gūtā pieredze ilgtspējīgas saimniekošanas prakses ieviešanā	S	SM4, SM5,		Gūta pieredze SEG emisijas		Atsevišķi zaļināšanas	Diskutabli minēt "zaļināšanu", jo nav

	<p>lauksaimniecībā, īstenojot zaļināšanas pasākumus un bioloģisko lauksaimniecību, sniedzot atbalstu investīcijām SEG emisiju mazināšanai u.c. (8.nodaļa)</p>		SM6		<p>samazinošo pasākumu ieviešanā lauksaimniecībā.</p>		<p>pasākumi vai atsevišķu kultūru audzēšana bioloģiskās lauksaimniecības sistēmā varbūt varētu atbilst šim SVID elementam, bet daļa pasākumu noteikti neatbilst. Nepieciešama sektorāla analīze.</p>	<p>pārliecinošu zinātnisku pamatojumu, lai apgalvotu, ka mazina SEG emisijas. Vairāk jāpamato Bioloģiskās lauksaimniecības ietekme uz SEG emisiju mazināšanu. Arī zaļināšanas pasākumu ieviešana Latvijā ir apšaubāms pasākums klimata pārmaiņu mazināšanas kontekstā, drīzāk saistāms ar SM5 un SM6. Piemēram, ilggadīgo zālāju saglabāšana to pļaujot un neļaujot tam apmežoties, ir diskutabls pasākums klimata kontekstā. Bioloģiskā lauksaimniecība mazina lauksaimniecības sektora SEG emisijas tādejādi, ka netiek lietoti minerālmēsli, kas ir viens no galvenajiem emisiju avotiem l/s sektorā. Bet ir relatīvi mazākas ražas, nereti noplicinās augsne un ir nepieciešamas lielākas platības produkcijas saražošanai. Zaļināšanas pasākumi ir dažādi - t.sk. kultūraugu dažādošana un ekoloģiskās platības, bet</p>
--	---	--	-----	--	---	--	--	---

								<p>kopumā SEG samazinošais efekts nav konkrēti pierādāms un uzskaitāms. Par investīcijām tiešajos SEG samazināšanas pasākumos (kūsmēslu krātuves, biogāzes stacijas, precīzās tehnoloģija) gan to īsti nevarētu teikt, ka nav nekāda efekta. Ieteicams precizēt.</p>
4	<p>Likumdošanā ir noteiktas prasības kūsmēslu savākšanai, novadīšanai, uzglabāšanai, kas dod savu ieguldījumu SEG emisiju ierobežošanai. (68.)</p>	S	SM4; SM5		<p>Ieviests normatīvs regulējums kūsmēslu apsaimniekošanas un mēslojuma lietošanas radīto SEG emisiju ierobežošanai.</p>		<p>Šis elements ir zināmā mērā pašsaprotams un ārēju prasību noteikts, bet, ja atstāj (jo normatīvais regulējums ir viens no spēcīgākajiem SEG samazināšanas instrumentiem), tad neuzsvērt kūsmēslu apsaimniekošanu, kas nav starp būtiskākajiem SEG emisiju avotiem. Ieteicams formulēt vispārīgāk. Likumdošanā noteiktas un aprakstā pieminētas prasības ne tikai kūsmēslu apsaimniekošanai, bet arī mēslojuma lietošanai un iestrādei.</p>	

5	Meža apsaimniekošanas metodes, kas ļauj palielināt CO2 piesaistes apjomu. (29. - 33.)	S	SM4		Izmantotās meža apsaimniekošanas metodes ļauj palielināt piesaistītā CO2 apjomu un veicina koksnes produktu apjoma un pievienotās vērtības kāpumu (fosilo resursu aizstāšanas efekts).			CO2 piesaiste ir komplekss rādītājs, kas ietver pieauguma, mežistrādes un atmiruma attiecību svārstības (Latvijas Nacionālie SEG emisiju inventarizācijas ziņojumi) un šis rādītājs pēdējos gados svārstās, bet kopumā samazinās, nevis palielinās, būtu jālieto - piesaistītais CO2 apjoms.
6	Latvijā ir augsts AER īpatsvars energoresursu patēriņā.	S	SM4		Latvijā ir augsts AER īpatsvars energoresursu patēriņā un pieejami vietēji resursi (koksne) šī īpatsvara kāpināšanai.			Sanāk pretstatā, jo tālāk minēts kā V10, būtu jāapvieno pie stiprajām pusēm.
7	Bioekonomikas attīstībai Latvijā ir labvēlīgi priekšnosacījumi. (56.)	S	SM4, SMH, SM3		Latvijā ir lieli zemes resursi ar potenciālu uzlabot ražošanas efektivitāti zināšu ietilpīgas bioekonomikas nozaru attīstībai.		Situācijas analīzes tekstā, kurš saistīts ar šo SVID elementu nepieciešams minēt, ka galvenās nozares ir lauksaimniecība un mežsaimniecība.	SVID elementā un tā pamatojumā iekļaujama par devumu SEG emisiju mazināšanā.

8	Zinātnisko institūciju pieredze klimata pārmaiņu mazināšanas pētījumu veikšanā lauksaimniecības un mežsaimniecības sektoros.	S						Iesakam papildināt ar šādu elementu
9	Ievērojamas platības LIZ ar zemu augsnes auglību, kas ir pieejamas apmežošanai un CO2 piesaistes palielināšanai biomasā un augsnē.	S						Situācijas analīzē pamtojums ir ietverts, tādēļ iesakam papildināt ar šādu elementu.
1	Latvijā salīdzinājumā ar pārējām Eiropas valstīm ir liels lauksaimniecības emisiju apjoms uz saražotās produkcijas vienību, proti, lauksaimniecībā ir zema resursu izmantošanas efektivitāte. (21.)	V	SM4				Nepieciešams sektoriāls izvērsums - piena, gaļas, graudkopības, tehnisko kultūru nozares. Emisiju ietilpība atšķiras, piemēram, pienam tā tuvojas ES vidējiem rādītājiem, graudiem ir zema, bet liellopu gaļas nozarei salīdzinoši ļoti augsta (LLU pētījums, 2018)	Šis elements norāda uz to, ka Latvijā ir daudz resursu produkcijas ražošanai, bet tie tiek izmantoti neefektīvi. Ieteiktu apvienot ar S1 un pārformulēt, ka IR daudz neizmantotu resursu efektīvākai produkcijas ražošanai vai kā tamlīdzīgi. Šis nav tik daudz resursu, kā saimniekošanas veida jautājums. Problēma ir tā, ka, piemēram, izlietoto minerālmēslu daudzums ir neatbilstošs ražai, izslaukums joprojām nav optimāls, tā pat kā l/s dzīvnieku barošanas stratēģijas (zarnu fermentācijas emisijas). T.sk. šis

								rādītājs ir ļoti atkarīgs no izmantotās metodoloģijas - piemēram, vai ieskaita zemes izmantošanas veida maiņu- un izmantotajiem statistikas datiem. Rādītāju var uzlabot, izvēloties optimālas saimniekošanas stratēģijas un strādājot pie tā, lai modernizācijas pasākumu efekts atspoguļotos SEG emisiju inventarizācijas datos.
2	Lauksaimniecības radīto emisiju apjoms augsnes un kūtsmēslu apsaimniekošanā, dzīvnieku turēšanā. (15. - 18.)	V	SM4		Lielākais lauksaimniecības SEG emisiju apjoms rodas augsnes apsaimniekošana s un lauksaimniecības dzīvnieku zarnu fermentācijas procesos.		Ieteicams saistīt ar saimniecību specializāciju.	Ieteiktu analītiski izcelt augsnes un zarnu fermentācijas emisijas, kas tiešām veido lielāko l/s SEG emisiju apjomu. Tas dotu ieskatu, kur virzāmi SEG samazināšanas pasākumi. Šobrīd nav saprotams, kāpēc šis ir V elements.

3	Organisko augšņu īpatsvars, ko izmanto kultūraugu audzēšanai kā aramzemi. (25.)	V	SM4		Liels organisko augšņu īpatsvars aramzemēs un zālājos.		Ieteicams raksturot teritoriālo sadalījumu	Aramzemei SEG emisiju koeficienti ir lielāki N20 un CO2 emisijām, bet mazāki CH4. Abi saimniekošanas veidi LIZ rada lielu emisiju apjomu - 2017.gadā 25.8% no kopējām l/s sektora emisijām un faktiski 100% no ZIZIMM sektora aramzemju un zālāju kategoriju emisijām.
4	Nav aktuālas telpiskās informācijas par reālo organisko augšņu izplatību Latvijā. (25.)	V	SM4					
5	Lielākajā Latvijas daļā ir augsts augsnes skābums, kura neitralizēšanai ir nepieciešama augsnes kaļķošana, kas savukārt rada CO2 emisijas. (19.)	V	SM4		Palielināts lauksaimniecības augšņu skābums, kas apgrūtina ražošanas efektivitātes kāpināšanu un SEG emisiju ietilpības samazināšanas iespējas.	Nepieciešams precizēt, ka ārpus Zemgales līdzenuma.		Nepieciešams pārformulējums, akcents liekams uz problēmas būtību - ietekmi uz ražošanu un emisiju apjomu. Aprakstā minēts, ka skābuma novēršanas rezultātā, samazinātos N20 emisijas.
6	Lauksaimniekiem nav pietiekošas izpratnes par iespējām klimata pārmaiņu mazināšanā, pielāgošanos tām un lauksaimniecības/mežsaimniecības lomai. (67., 73.)	V	SM4, SMH		Lauksaimniekiem un mežsaimniekiem trūkst izpratnes par to saimnieciskās darbības ietekmi uz klimata			

					pārmaiņām, iespējām to mazināt un tām pielāgoties.			
7	Nepietiekami dati precīzu SEG emisiju aprēķinu veikšanai un SEG samazināšanas pasākumu ietekmes novērtēšanai (nepieciešami nacionāli pētījumi). (73.)	V	SM4;SM5					
8	Meliorācijas sistēmu nepietiekama apsaimniekošana un atjaunošana. (36., 37.)	V	SM4??. SM2				Precizēt par ko iet runa, meži (mežu tipi), aranzemes vai zālāji - organiskās vai minerālaugnes	Šis apgalvojums nebūs patiess vai ir ļoti diskutabls, piemēram, auglīgajos meža tipos, ka arī lauksaimniecības zemēs uz organiskajām augsnēm.
9	Audžu nekopšanas rezultātā palielinās SEG emisijas, samazinās CO2 piesaiste, audzes kļūst nenoturīgākas pret klimata ekstrēmiem. (31., 38.)	V	SM4		Jaunaudžu kopšana tiek veikta nepietiekamā daudzumā, kas samazina CO2 piesaistes potenciālu.		Nepieciešama analīze par jaunaudžu kopšanu atsevišķi LVM un privātajos mežos. Tāpat arī atsevišķi par jaunaudžu kopšanu un sanitārajām kopšanas cirtēm, kas īpaši aktuāli ir mizgraužu bojājumu	

							kontekstā.	
10	Latvijā jau ir būtiski liels AER īpatsvars enerģijas ražošanā un tā turpmāka būtiska palielināšana ir īpaši apgrūtināša. (50.)	V	SM4	Jāliek pie D un I, jo ārējais SVID elements			Pamatojumā vairāk jāizceļ ar KLP saistītie sektori un tas, ka Latvijā enerģētiskās koksnes resursi ir krietni lielāki nekā pašreiz tiek izmantots.	Pamatojumā minēts: "gandrīz izsmeltas iespējas palielināt AER īpatsvaru elektroenerģijā", taču SVID elementā minēta "enerģijas ražošana".
11	Trūkst informācijas par augsnes oglekļa krājumiem	V						Priekšlikums iekļaut pie vātajām pusēm.
1	Piesaistes pasākumi mežsaimniecībā (meža meliorācija, retināšana, ieaudzēšana, meža reproduktīvai materiāls). (30. - 33.)	I	SM4	Sakrīt ar S05, neatbilst I, jo tieši saistīts ar KLP un nozari.	Piesaistes pasākumu mežsaimniecībā (meža meliorācija, ieaudzēšana, meža reproduktīvais materiāls, meža kopšana, efektīva saimnieciskās darbības plānošana			
2	Informācijas pasākumu, konsultāciju pieejamība lauksaimniekiem un mežsaimniekiem. (67., 73.)	I	SM4, SMH	Iekļaujams pie S, jo iekšējais SVID elements	Informatīvo un izglītojošo atbalsta iespēju pieejamība lauksaimniekiem un			Ja tiek saglabāts pie I, tad jāpārformulē tā, lai atbilstu ārējai iespējai un attiecīgi jāpapildina apraksts par izglītības iespējām

					mežsaimniekiem			ārpus nozares un KLP pasākumiem.
3	Stimuls nozares attīstībai, pateicoties jaunu tehnoloģiju un klimatam/videi draudzīgu prakšu pielietošanai, inovatīvu risinājumu izmantošanai. (71.)	I	SM4		Jaunas tehnoloģiskās iespējas, klimatam un videi draudzīgu prakšu un inováīvu risinājumu pieejamība zināšanu ietilpīgas bioekonomikas attīstībai.			
4	Veicot savlaicīgu jaunaudžu kopšanu, palielināt mežaudžu ražību un noturību pret klimata ekstrēmīem, tādējādi veicinot CO2 piesaisti. (31.)	I	SM4	Neatbilst I, jo nav ārējais SVID elements.	Savlaicīga jaunaudžu kopšana palielina mežaudžu ražību un noturību pret klimata ekstrēmīem, tādējādi veicinot CO2 piesaisti. (31.)			Izslēdzams vai apvienojams ar ar I05
5	Veicot neproduktīvo un pāraugušo baltalkšņu un blīgznu mežaudžu nomaiņu, ilgtermiņā tiek panākta gan CO2 piesaiste koku biomasā, gan nodrošināta skujukoku mežaudžu īpatsvara turpmāka saglabāšanās. (34.)	I	SM4	Neatbilst I, jo nav ārējais SVID elements.				Izslēdzams vai apvienojams ar ar I04

6	Neizmantoto platību racionāla apsaimniekošana, veicot lauksaimniecībai mazpiemēroto (it īpaši organisko augšņu, kūdrāju) un citu, bijušo karjeru, zemju apmežošanu. (30.)	I	SM4		Salīdzinoši liels mazproduktīvu un ražošanā neizmantoto zemju īpatsvars, kuras iespējams apmežot.			Nepieciešams būtiski paplašināt situācijas aprakstu.
7	Veikt meža meliorācijas sistēmu renovāciju un rekonstrukciju, īpašu vērību veltot koplietošanas sistēmu un maģistrālo grāvju renovācijai un rekonstrukcijai. Jūtīgās teritorijās meliorācijas renovācijas laikā izbūvēt biogēno piesārņojumu mazinošus risinājumus. (35., 36.)	I	SM4, SM5		Palielināt CO2 piesaisti ar meža meliorācijas sistēmu renovāciju un rekonstrukciju.			
8	Veģetācijas sezonas pagarināšanās radīto iespēju izmantošana lauksaimniecības produktivitātes kāpināšanai	I						Iesakam papildināt ar šādu elementu. Pieaugot vidējai gaisa temperatūrai, tas paver jaunas iespējas palielināt produktivitāti gan lauksaimniecībā, gan mežsaimniecībā.
	Izmantot jaunākās tehnoloģiskās iespējas zināšanu ietilpīgas bioekonomikas nozares attīstībai.	I						Iesakam papildināt ar šādu elementu

1	Pieaug klimata ekstrēmu biežums un spēks. Ekstremāli klimatiskie apstākļi pēdējos gados un paredzamā nākotnē, to radītie zaudējumi palielina spiedienu uz lauksaimniecības/mežsaimniecības nozarēm, ietekmējot kultūru ražību un palielinot neražas riskus. (2., 3.)	D	SM4		Pieaug klimata ekstrēmu biežums un spēks, kas var radīt zaudējumus lauksaimniecībai un mežsaimniecībai, ietekmējot kultūru ražību un palielinot neražas riskus.			SVID elementu iespējams sadalīt divās daļās. Var būt arī pie Iespējām. Vai riski nebūtu saistāmi ar citu SM?
2	Attīstoties lauksaimniecības sektoram var palielināties no lauksaimniecības radīto emisiju apjoms. (22.)	D	SM4	Jābūt V, nav ārēju apstākļu ietekmēts.	Attīstoties lauksaimniecības sektoram, var palielināties lauksaimniecības SEG emisiju apjoms.			Nav ārējs apstākļis, pārvietojams pie V, apvienojot ar V01 un šobrīd esošo S01.
3	Meža zemju pārpurvošanās dēļ var samazināties koksnes pieaugums un CO2 piesaiste. (35.)	D	SM4					Aprakstošajā daļā pagaidām nav atbilstoši pamatots kā drauds, kaut arī konstatējums pareizs.
4	SEG emisiju ierobežošana bioekonomikā var būtiski kavēt sektora attīstību. (58.)	D	SM4?, SM2					SVID elementam nav pietiekama pamatojuma situācijas analīzē, zināma pretruna ar 71.rinkopu. Galvenais uzsvars par ietekmi uz konkurētspēju, tāpēc precizējama saikne ar SM4.

	Ieviešot ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģiju, var samazināties pieejamie koksnes biomasas resursi.	D							Dokumentā vajadzētu ievērtēt ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas 2030. ietekmi
--	--	---	--	--	--	--	--	--	---

SM 4 analītiskā Tabula 2. SVID pierādījumu bāze

SM 4: Dot ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā, pielāgoties tām un attīstīt ilgtspējīgu enerģētiku

	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), J/N, ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), J/N ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
1	Latvijas lauksaimniecība ir viena no Eiropas Savienības valstīm ar vismazāko nelabvēlīgo ietekmi uz klimata pārmaiņām uz 1 LIZ ha. (20.)	S	J	C.33 "Farming intensity"; C.43 "Greenhouse gas emissions" - sub-indicator 1) GHG emissions from agriculture	J, Eurostat, 2018; National Inventory Report 1990 – 2016.	J, veikta datu analīze.	N, jo nav arī specifisku pētījumu	
2	Liels meža īpatsvars, vairāk kā pusi Latvijas teritorijas klāj meži. (29.)	S	J	Minēti 52% meža zemes, bet nav minēta rādītāja vērtība kā konteksta rādītājs, t.i., norādīta konkrēta platība (km ² /ha) vai C.05 "Land cover" vai tml.	Daļēji, jo nav atsauces uz avotu, piemēram, CSP datiem vai Nacionālā meža monitoringa datiem.	J, minēts, ka lielais mežu īpatsvars ir nozīmīgs CO ₂ piesaistē	N, jo specifisku pētījumu par ietekmi	

3	Gūtā pieredze ilgtspējīgas saimniekošanas prakses ieviešanā lauksaimniecībā, īstenojot zaļināšanas pasākumus un bioloģisko lauksaimniecību, sniedzot atbalstu investīcijām SEG emisiju mazināšanai u.c. (8.nodaļa)	S	Nepieciešama papildus izpēte, jo informācija ir vairāk apgalvojuma formā, bez atsaucēm uz pētījumiem. Nav skaidras norādes uz gūtās pieredzes pozitīvo efektu, tikai uzskaitīti iepriekšējo periodu LAP pasākumi.		Daļēji, jo nav atsauces uz avotu, piemēram, LAP GĪZ u.tml.	Daļēji, jo informācija sniegta, nav atsauces uz avotu.	Daļēji, aprakstīts līdzšinējais LAP devums.	
4	Likumdošanā ir noteiktas prasības kūtsmēslu savākšanai, novadīšanai, uzglabāšanai, kas dod savu ieguldījumu SEG emisiju ierobežošanai. (68.)	S	N		J, trūkst informācijas par to, cik prasības ir bijušas nozīmīgas SEG emisiju samazināšanā.	J, dota atsauce uz MK noteikumiem.	N, jo nav specifisku pētījumu.	
5	Meža apsaimniekošanas metodes, kas ļauj palielināt CO2 piesaistes apjomu. (29. - 33.)	S	Nepieciešama papildus izpēte, elementam pievienojot fosilo resursu aizstāšanas efektu.	C.43 "Greenhouse gas emissions" - sub-indicator 2) GHG emissions and removals from LULUCF	J, dotas atsauces uz zinātniskām publikācijām (Jansons & Baumanis, 2008; Lazdiņš et al., 2012.b, 2013) un nacionālajiem ziņojumiem.	J, dotas atsauces uz LAP novērtēšanas ziņojumu - AREI, Metodoloģiskie risinājumi LAP 2014-2020 pasākumu ieguldījuma novērtēšanai klimata prioritātē mērķa virzienā	J, dotas atsauces uz LAP novērtēšanas ziņojumu - AREI, Metodoloģiskie risinājumi LAP 2014-2020 pasākumu ieguldījuma novērtēšanai klimata	

						Veicināt oglekļa uzglabāšanu un piesaisti mežsaimniecībā, 2018	prioritātē mērķa virzienā Veicināt oglekļa uzglabāšanu un piesaisti mežsaimniecībā, 2018	
6	Latvijā ir augsts AER īpatsvars energoresursu patēriņā.	S	Nepieciešama papildus izpēte, jo 2020.mērķis netika sasniegts un pēdējos gados īpatsvars stagnē, savukārt augošais granulū eksporta apjoms liecina par iespējam koksnes resursu vietējai enerģētiskai izmantošanai. Sasaiste ar 55 rindkopu.	C.41 "Production of renewable energy from agriculture and forestry"	J, Eurostat, 2017; CSP, 2018; DG AGRI, 2016.	J, analizētas statistisko datu tendences	N, nav specifisku pētījumu.	
7	Bioekonomikas attīstībai Latvijā ir labvēlīgi priekšnosacījumi. (56.)	S	Nepieciešama papildus izpēte, jo apraktā trūkst attīstības iespēju un labvēlīgo priekšnosacījumu		Daļēji, jo ir atsauce uz Latvijas Bioekonomikas stratēģija 2030, taču nav atbilstoša pamatojuma ar kvantitatīviem rādītājiem.	J, Latvijas Bioekonomikas stratēģija 2030	N, nav specifisku pētījumu.	Finanšu pieejamība nav analizēta

			mu pamatojuma, lai gan pēc būtības SVID elements ir atbilstošs.					
8	Zinātnisko institūciju pieredze klimata pārmaiņu mazināšanas pētījumu veikšanā lauksaimniecības un mežsaimniecības sektoros.	S						
9	Ievērojamas platības LIZ ar zemu augsnes auglību, kas ir pieejamas apmežošanai un CO2 piesaistes palielināšanai biomasā un augsnē.	S						
1	Latvijā salīdzinājumā ar pārējām Eiropas valstīm ir liels lauksaimniecības emisiju apjoms uz saražotās produkcijas vienību, proti, lauksaimniecībā ir zema resursu izmantošanas efektivitāte. (21.)	V	Nepieciešams izvērstāks pamatojums, jo tekstā nav kvantitatīvo rādītāju, nepieciešams salīdzinošs izvērtējums un pamatojums.		Daļēji, pamatojumā norādītas daudzas atsauces, bet nav sniegti kvantitatīvi rādītāji.	Daļēji, pamatojumā sniegtas atsauces, bet pamatojums nav pietiekami izvērsts.	N, Izmantojami LLU 2018.gada pētījuma (ZM "subsīdiju" pētījums) dati "Latvijas lauksaimniecības siltumnīcefekta gāzu emisiju robežsamazinājuma izmaksu līkņu (MACC) sasaiste ar oglekļa piesaisti un tā uzkrāšanu aramzemēs, ilggadīgajos zālajos un mitrājos" (ietver	

							uzdevumu - SEG emisiju ietilpības izvērtējums galvenajiem lauksaimniecības produktiem un tās samazināšanas iespējas)	
2	Lauksaimniecības radīto emisiju apjoms augsnes un kūtsmēslu apsaimniekošanā, dzīvnieku turēšanā. (15. - 18.)	V	Nepieciešams papildināt, jo neskaidra doma - vai ir bijusi doma uzsvērt būtiskākos emisiju avotus? Ja tā, tad kūtsmēslu apsaimniekošana nav starptiem. Aprakstā trūkst analīzes, ir tikai SEG emisiju inventarizācijas ziņojuma teksts. Pievienojama analītiskā daļa par to, kāpēc šī ir vājā puse - jo augsnes un zarnu fermentācijas	C.43 "Greenhouse gas emissions" - sub-indicator 1) GHG emissions from agriculture	J, Latvia's National Inventory Report 1990 – 2016.	J, statistisko datu analīze	Daļēji. Izmantojami LLU 2018.gada monogrāfijas "Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas iespējas ar klimatam draudzīgu lauksaimniecību un mežsaimniecību Latvijā" un LLU 2019.gada pētījuma (ZM "subsīdiju" pētījums) rezultāti "Latvijas lauksaimniecības siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisiju, kā arī	

			procesu emisijas ir sarežģīti samazināmas (jo īpaši tas attiecas uz zarnu fermentāciju).				un CO2 piesaistes (aramzemēs un zālajos) robežsamazinājuma izmaksu līkņu (MACC) pielāgošana izmantošanai lauksaimniecības, vides un klimata politikas veidošanā."	
3	Organisko augšņu īpatsvars, ko izmanto kultūraugu audzēšanai kā aramzemi. (25.)	V	J	C.39. Soil organic matter in arable land	J, Organisko augšņu devuma novērtējums Latvijas lauksaimniecībā – daudzfaktoru ietekmes izvērtējums efektīvas zemes izmantošanas risinājumu piedāvājumā (2017) Pētījums: projekta vadītājs I.Pilvere, LLU	J, trūkst informācijas no ZIZIMM sektora datiem.	J, Organisko augšņu devuma novērtējums Latvijas lauksaimniecībā – daudzfaktoru ietekmes izvērtējums efektīvas zemes izmantošanas risinājumu piedāvājumā (2017) Pētījums: projekta vadītājs I.Pilvere, LLU	
4	Nav aktuālas telpiskās informācijas par reālo organisko augšņu izplatību Latvijā. (25.)	V	J	C.39. Soil organic matter in arable land	Daļēji, organisko augšņu īpatsvars %, informācija papildināma ar teritoriālo griezumumu	J, sniegts pamatojums	Daļēji, papildināms ar teritoriālo griezumumu no pētījuma par organiskajām augsnēm.	

5	Lielākajā Latvijas daļā ir augsts augsnes skābums, kura neitralizēšanai ir nepieciešama augsnes kaļķošana, kas savukārt rada CO2 emisijas. (19.)	V	Nepieciešama papildus izpēte, jo aprakstā trūkst augsnes skābuma izplatības reģionālās analīzes.	C.39. Soil organic matter in arable land	Daļēji, augšņu ar paaugstinātu skābumu īpatsvars %, trūkst informācijas par SEG emisijām no kaļķošanas.	N, trūkst pamatojuma par CO2 emisijām kaļķošanas rezultātā.	J, VAAD agroķīmiskās izpētes dati.	Finanšu pieejamība nav analizēta
6	Lauksaimniekiem nav pietiekošas izpratnes par iespējām klimata pārmaiņu mazināšanā, pielāgošanos tām un lauksaimniecības/mežsaimniecības lomu. (67., 73.)	V	Ieteicams precizēt, jo 67.rindkopa runā gan par lauksaimniekiem, gan mežsaimniekiem. Pie V6 parādās tikai lauksaimnieki.		N, trūkst rādītāju par lauksaimnieku/mežsaimnieku informētību un izglītības līmeni.	Daļēji, sniegta atsauce, ka tiek veikti izglītojoši pasākumi. Nav atziņu no LLKC apmācību pašnovērtējuma ziņojumiem.	N, trūkst informācijas par zināšanām un realizētajām apmācībām.	
7	Nepietiekami dati precīzu SEG emisiju aprēķinu veikšanai un SEG samazināšanas pasākumu ietekmes novērtēšanai (nepieciešami nacionāli pētījumi). (73.)	V	Nepieciešams papildinājums, jo aprakstā nepieciešams izvērst problēmu un tās pamatojumu, bet SVID elements atbilstošs.	C.43. "Greenhouse gas emissions" - ir minēts par augstāku "Tier" metožu nepieciešamību.	N, trūkst rādītāju/novērtējuma par esošo datu kvalitāti.	Daļēji, pamatojums sniegts apgalvojuma formā, to nepieciešams izvērst.	Izmantojamas pēdējo gadu ZM "subsīdiju" pētījumu atskaites pētījumu virzienos "Aramzemes un ilggadīgo zālāju apsaimniekošanas radīto siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju un oglekļa dioksīda (CO2) piesaistes uzskaites	

							<p>sistēmas pilnveidošana un atbilstošu metodisko risinājumu izstrādāšana", "Meliorācijas ietekmes novērtēšana klimata pārmaiņu (plūdu riska) mazināšanā" un "Latvijas lauksaimniecības siltumnīcefekta gāzu emisiju robežsamazinājuma izmaksu līkņu (MACC) aktualizācija".</p>	
8	<p>Meliorācijas sistēmu nepietiekama apsaimniekošana un atjaunošana. (36., 37.)</p>	V	<p>Nepieciešama papildus izpēte, jo izvērsams pamatojums. Šobrīd 37 rindkopa pasaka tikai to, ka apmēri nepietiekoši - bez atsauces un skaitļiem.</p>	<p>Daļēji, C.43. "Greenhouse gas emissions"</p>	<p>J, AREI, Metodoloģiskie risinājumi LAP 2014-2020 pasākumu ieguldījuma novērtēšanai klimata prioritātē mērķa virzienā Veicināt oglekļa uzglabāšanu un piesaisti mežsaimniecībā (MV 5E), 2018</p>	<p>N, trūkst izvērsta pamatojuma.</p>	<p>J, AREI, Metodoloģiskie risinājumi LAP 2014-2020 pasākumu ieguldījuma novērtēšanai klimata prioritātē mērķa virzienā Veicināt oglekļa uzglabāšanu un piesaisti mežsaimniecībā</p>	

							(MV 5E), 2018	
9	Audzū nekopšanas rezultātā palielinās SEG emisijas, samazinās CO2 piesaiste, audzes kļūst nenoturīgākas pret klimata ekstrēmiem. (31., 38.)	V	Nepieciešama papildus izpēte, jo šobrīd ir nepietiekami izvērstas problēmas apraksts.	C.43 "Greenhouse gas emissions" - sub-indicator 2) GHG emissions and removals from LULUCF	Daļēji, sniegtie dati ir par koptajām audzēm, nevis nekoptām, Jansons & Baumanis, 2008; Lazdiņš et al., 2012.b, 2013	Daļēji, sniegts pamatojums par ieguvumiem no mežaudžu kopšanas.	J, AREI, Metodoloģiskie risinājumi LAP 2014-2020 pasākumu ieguldījuma novērtēšanai klimata prioritātē mērķa virzienā Veicināt oglekļa uzglabāšanu un piesaisti mežsaimniecībā (MV 5E), 2018	
10	Latvijā jau ir būtiski liels AER īpatsvars enerģijas ražošanā un tā turpmāka būtiska palielināšana ir īpaši apgrūtināta. (50.)	V	Nepieciešama papildus izpēte, nav skaidrs un saprotams pamatojums - īpaši attiecībā uz vietējo koksnes resursu izmantošanu	C.41 "Production of renewable energy from agriculture and forestry"	J, Eurostat, 2017; CSP, 2018; DG AGRI, 2016.	N, trūkst informācijas, kāpēc "īpaši apgrūtināta".	N, nav specifisku pētījumu.	
11	Trūkst informācijas par augsnes oglekļa krājumiem	V						

1	Piesaistes pasākumi mežsaimniecībā (meža meliorācija, retināšana, ieaudzēšana, meža reproduktīvai materiāls). (30. - 33.)	I	J	C.43 "Greenhouse gas emissions" - sub-indicator 2) GHG emissions and removals from LULUCF	J, ZIZIMM ziņojums; Jansons & Baumanis, 2008; Lazdiņš et al., 2012.b, 2013; AREI, 2018.	J, sniegts pamatojums balstoties uz statistiku/pētījumiem.	J, ZIZIMM ziņojums; AREI, 2018.	
2	Informācijas pasākumu, konsultāciju pieejamība lauksaimniekiem un mežsaimniekiem. (67., 73.)	I	Nepieciešama papildināt aprakstu, jo tekstā tiek runāts tikai par LAP, kā mehānismu informācijas pārnesei.		N, trūkst rādītāju par lauksaimnieku/mežsaimnieku informētību un izglītības līmeni.	Daļēji, sniegta atsauce, ka tiek veikti izglītojoši pasākumi. Nav atziņu no LLKC apmācību pašnovērtējuma ziņojumiem.	N, trūkst informācijas par zināšanām un realizētajām apmācībām.	
3	Stimuls nozares attīstībai, pateicoties jaunu tehnoloģiju un klimatam/videi draudzīgu prakšu pielietošanai, inovatīvu risinājumu izmantošanai. (71.)	I	Nepieciešams papildus pamatojums. Jaunie risinājumi attiecināmi uz bioekonomiku kopumā.	I.1 "Sharing knowledge and innovation"	N, trūkst kvantitatīvo rādītāju.	Daļēji, nepieciešams detalizētāks pamatojums.	N, jo nav specifisku pētījumu.	
4	Veicot savlaicīgu jaunaudzū kopšanu, palielināt mežaudžu ražību un noturību pret klimata ekstrēmiem, tādējādi veicinot CO2 piesaisti. (31.)	I	J	C.43 "Greenhouse gas emissions" - sub-indicator 2) GHG emissions and removals from LULUCF	J, Jansons & Baumanis, 2008; Lazdiņš et al., 2012.b, 2013.	J, sniegts pamatojums par iegumiem no mežaudžu kopšanas.	J, AREI, 2018.	

5	Veicot neproduktīvo un pāraugušo baltalkšņu un blīznu mežaudžu nomaiņu, ilgtermiņā tiek panākta gan CO2 piesaiste koku biomasā, gan nodrošināta skujukoku mežaudžu īpatsvara turpmāka saglabāšanās. (34.)	I	J	C.43 "Greenhouse gas emissions" - sub-indicator 2) GHG emissions and removals from LULUCF	J, AREI, Metodoloģiskie risinājumi LAP 2014-2020 pasākumu ieguldījuma novērtēšanai klimata prioritātē mērķa virzienā Veicināt oglekļa uzglabāšanu un piesaisti mežsaimniecībā, 2018.	J, sniegts pamatojums balstoties uz pētījumiem.	J, AREI, 2018.	
6	Neizmantoto platību racionāla apsaimniekošana, veicot lauksaimniecībai mazpiemēroto (it īpaši organisko augšņu, kūdrāju) un citu, bijušo karjeru, zemju apmežošanu. (30.)	I	Nepieciešama papildus izpēte, jo nepieciešama detalizētāka analīze vērtējot "mazpiemērotību" lauksaimnieciskai apsaimniekošanai, šobrīd situācijas analīzē nav pamatojuma karjeru ietveršanai.	C.43 "Greenhouse gas emissions" - sub-indicator 2) GHG emissions and removals from LULUCF	Daļēji, ZIZIMM ziņojums. Trūkst detalizētāku rādītāju.	N, trūkst atsaucis un pamatojuma par neizmantotajām platībām.	LLU 2017.gada pētījums "Organisko augšņu devuma novērtējums Latvijas lauksaimniecībā – daudzfaktoru ietekmes izvērtējums efektīvas zemes izmantošanas risinājumu piedāvājumā" un citi LLU pētījumi saistībā ar zemes izmantošanu (I.Pilvere, A.Nipers).	Finanšu pieejamība nav analizēta
7	Veikt meža meliorācijas sistēmu renovāciju un rekonstrukciju, īpašu vērību veltot koplietošanas sistēmu un maģistrālo grāvju renovācijai un	I	Nepieciešams papildu pamatojums attiecībā uz biogēno piesārņojumu -	C.43 "Greenhouse gas emissions" - sub-indicator 2) GHG	Daļēji, AREI, Metodoloģiskie risinājumi LAP 2014-2020 pasākumu ieguldījuma novērtēšanai klimata prioritātē mērķa	Daļēji, trūkst atbilstoša pamatojuma.	Daļēji, jo trūkst par biogēno piesārņojumu	

	rekonstrukcijai. Jūtīgās teritorijās meliorācijas renovācijas laikā izbūvēt biogēno piesārņojumu mazinošus risinājumus. (35., 36.)		neizriet no situācijas apraksta, jo saistās ar SM5.	emissions and removals from LULUCF	virzienā Veicināt oglekļa uzglabāšanu un piesaisti mežsaimniecībā, 2018.			
8	Veģetācijas sezonas pagarināšanās radīto iespēju izmantošana lauksaimniecības produktivitātes kāpināšanai	I						
	Izmantot jaunākās tehnoloģiskās iespējas zināšanu ietilpīgas bioekonomikas nozares attīstībai.	I						
1	Pieaug klimata ekstrēmu biežums un spēks. Ekstremāli klimatiskie apstākļi pēdējos gados un paredzamā nākotnē, to radītie zaudējumi palielina spiedienu uz lauksaimniecības/mežsaimniecības nozarēm, ietekmējot kultūru ražību un palielinot neražas riskus. (2., 3.)	D	Nepieciešama papildus izpēte, saistībā ar iepējām, ko rada klimata pārmaiņas mūsu reģionā (pagarināta veģetācijas sezona), nav aprakstīts, kādi varētu būt pielāgošanās pasākumi.	Daļēji, C.44 "Improving farm resilience", C.45 "Direct agricultural loss attributed to disasters"	Daļēji, jo pamatojumā nav minēti rādītāji. Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030. gadam.	J, pamatojums balstīts uz pētījumu atziņām.	Daļēji, zaudējumi piesaukti, taču trūkst konkrētu datu par zaudējumu apmēru.	Finanšu pieejamība nav analizēta
2	Attīstoties lauksaimniecības sektoram var palielināties no lauksaimniecības radīto emisiju apjoms. (22.)	D	J	C.43 "Greenhouse gas emissions" - sub-indicator 1) GHG	J, VPP projekts Evident, 2018.	J, Latvijas lauksaimniecības SEG emisijas (2005.-2016.gads), to prognozes (2017.-	J, VPP projekts Evident, 2018.	

				emissions from agriculture		2030.gads) un samazināšanas iespējas ar pasākumiem (2017.-2030.gads), kt CO2eq.		
3	Meža zemju pārpurvošanās dēļ var samazināties koksnes pieaugums un CO2 piesaiste. (35.)	D	Nepieciešami papildinājumi.	C.43 "Greenhouse gas emissions" - sub-indicator 2) GHG emissions and removals from LULUCF	Daļēji, trūkst informācijas par pārpurvošanās tempiem, koksnes krājas pieauguma samazinājumu un CO2 piesaistes kritumu.	Daļēji, trūkst atbilstoša pamatojuma.	N, trūkst informācijas par CO2 samazinājumu pārpurvošanās rezultātā.	
4	SEG emisiju ierobežošana bioekonomikā var būtiski kavēt sektora attīstību. (58.)	D	Nepieciešami papildinājumi, jo apgalvojums pēc būtības nav korekts. Bioekonomika ietver augstas pievienotās vērtības produkcijas ražošanu, aizstājot fosilos kurināmos enerģijas ražošanā, izstrādājot nākotnes bioloģiskas izcelsmes produktus un samazinot SEG		N, kvantitatīvi rādītāji nav sniegti.	J, Latvijas Bioekonomikas stratēģija 2030.	N, trūkst informācijas.	

			emisijas.					
	Ieviešot ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģiju, var samazināties pieejamie koksnes biomasas resursi.	D						

SM 4 analītiskā Tabula 4. Vajadzību pierādījumu bāze

SM 4: Dot ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā, pielāgoties tām un attīstīt ilgtspējīgu enerģētiku

Nr.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
1	<p>Augsta vajadzība: Veicināt SEG emisiju samazinošo pasākumu īstenošanu lauksaimniecībā, jo īpaši, sekmēt ražošanas attīstības un SEG emisiju atsaisti, samazinot SEG emisijas uz vienu produkcijas vienību</p>	<p>Latvijas lauksaimniecība ir viena no Eiropas Savienības valstīm ar vismazāko nelabvēlīgo ietekmi uz klimata pārmaiņām uz 1 LIZ ha. (20.) S01; Gūtā pieredze ilgtspējīgas saimniekošanas prakses ieviešanā lauksaimniecībā, īstenojot zaļināšanas pasākumus un bioloģisko lauksaimniecību, sniedzot atbalstu investīcijām SEG emisiju mazināšanai u.c. (8.nodaļa). S03; Likumdošanā ir noteiktas prasības kūtsmēslu savākšanai, novadīšanai, uzglabāšanai, kas dod savu ieguldījumu SEG emisiju ierobežošanai. (68.) S04; Bioekonomikas attīstībai Latvijā ir labvēlīgi priekšnosacījumi. (56.) S07; Latvijā salīdzinājumā ar pārējām Eiropas valstīm ir liels lauksaimniecības emisiju apjoms uz saražotās produkcijas vienību, proti, lauksaimniecībā ir zema resursu izmantošanas efektivitāte. (21.) V01; Lauksaimniecības radīto emisiju apjoms augsnes un kūtsmēslu apsaimniekošanā, dzīvnieku turēšanā. (15. - 18.) V02; Organisko augšņu īpatsvars, ko izmanto kultūraugu audzēšanai kā aramzemi. (25.) V03; Nav aktuālas telpiskās informācijas par reālo organisko augšņu izplatību Latvijā. (25.) V04; Lielākajā Latvijas daļā ir augsts augsnes skābums, kura neitralizēšanai ir nepieciešama augsnes kaļķošana, kas savukārt rada CO2 emisijas. (19.) V05; Lauksaimniekiem nav pietiekošas izpratnes par iespējam klimata pārmaiņu mazināšanā, pielāgošanos tām un lauksaimniecības/mežsaimniecības lomu. (67., 73.) V06; Nepietiekami dati precīzu SEG emisiju aprēķinu veikšanai un SEG samazināšanas pasākumu ietekmes novērtēšanai (nepieciešami nacionāli pētījumi). (73.) V07; Informācijas pasākumu, konsultāciju pieejamība lauksaimniekiem un mežsaimniekiem. (67., 73.) I02; Stimuls nozares attīstībai, pateicoties jaunu tehnoloģiju un klimatam/videi draudzīgu prakšu pielietošanai, inovatīvu risinājumu izmantošanai. (71.) I03; Attīstoties lauksaimniecības sektoram var palielināties no lauksaimniecības radīto emisiju apjoms. (22.) D02; SEG emisiju ierobežošana bioekonomikā var būtiski kavēt sektora attīstību. (58.) D04.</p>	<p>Vajadzība izriet no SVID, sasaiste ir.</p>	

2	Vidēja vajadzība: Atbalstīt klimata pārmaiņu pielāgošanās pasākumu īstenošanu	<p>Latvijā ir augsts AER īpatsvars energoresursu patēriņā. (40.)S06; Lauksaimniekiem nav pietiekošas izpratnes par iespējam klimata pārmaiņu mazināšanā, pielāgošanos tām un lauksaimniecības/mežsaimniecības lomu. (67., 73.) V06; Latvijā jau ir būtiski liels AER īpatsvars enerģijas ražošanā un tā turpmāka būtiska palielināšana ir īpaši apgrūtināta. (50.) V10; Informācijas pasākumu, konsultāciju pieejamība lauksaimniekiem un mežsaimniekiem. (67., 73.) I02; Stimuls nozares attīstībai, pateicoties jaunu tehnoloģiju un klimatam/videi draudzīgu prakšu pielietošanai, inovatīvu risinājumu izmantošanai. (71.) I03; Pieaug klimata ekstrēmu biežums un spēks. Ekstremāli klimatiskie apstākļi pēdējos gados un paredzamā nākotnē, to radītie zaudējumi palielina spiedienu uz lauksaimniecības/mežsaimniecības nozarēm, ietekmējot kultūru ražību un palielinot neražas riskus. (2., 3.) D01.</p>	<p>Vajadzībai ir samērā vāja sasaiste ar SVID - tikai ar atsevišķiem SVID elementiem, daļai no kuriem saikne ir vāja. Daļa SVID elementu drīzāk saistāma ar risku mazināšanu, kas tiek plānots caur citu SM.</p>
3	Augsta vajadzība: Veicināt emisiju piesaistes pasākumu īstenošanu	<p>Liels meža īpatsvars, vairāk kā pusi Latvijas teritorijas klāj meži. (29.)S02; Meža apsaimniekošanas metodes, kas ļauj palielināt CO2 piesaistes apjomu. (29. - 33.) S05; Bioekonomikas attīstībai Latvijā ir labvēlīgi priekšnosacījumi. (56.) S07; 3. Organisko augšņu īpatsvars, ko izmanto kultūraugu audzēšanai kā aramzemi. (25.) V03; Lauksaimniekiem nav pietiekošas izpratnes par iespējam klimata pārmaiņu mazināšanā, pielāgošanos tām un lauksaimniecības/mežsaimniecības lomu. (67., 73.) V06; Meliorācijas sistēmu nepietiekama apsaimniekošana un atjaunošana. (36., 37.) V08; Audžu nekopšanas rezultātā palielinās SEG emisijas, samazinās CO2 piesaiste, audzes kļūst nenoturīgākas pret klimata ekstrēmiem. (31., 38.) V09; Latvijā jau ir būtiski liels AER īpatsvars enerģijas ražošanā un tā turpmāka būtiska palielināšana ir īpaši apgrūtināta. (50.) V10; Piesaistes pasākumi mežsaimniecībā (meža meliorācija, retināšana, ieaudzēšana, meža reprodiktīvai materiāls). (30. - 33.) I01; Informācijas pasākumu, konsultāciju pieejamība lauksaimniekiem un mežsaimniekiem. (67., 73.) I02; Stimuls nozares attīstībai, pateicoties jaunu tehnoloģiju un klimatam/videi draudzīgu prakšu pielietošanai, inovatīvu risinājumu izmantošanai. (71.) I03; Veicot savlaicīgu jaunaudžu kopšanu, palielināt mežaudžu ražību un noturību pret klimata ekstrēmiem, tādējādi veicinot CO2 piesaisti. (31.) I04; Veicot neproduktīvo un pāraugušo baltalkšņu un blīgznu mežaudžu nomaīņu, ilgtermiņā tiek panākta gan CO2 piesaiste koku biomasā, gan nodrošināta skujukoku mežaudžu īpatsvara turpmāka saglabāšanās. (34.) I05; Neizmantoto platību racionāla apsaimniekošana, veicot lauksaimniecībai mazpiemēroto (it īpaši organisko augšņu, kūdrāju) un citu, bijušo</p>	<p>Vajadzība izriet no SVID, sasaiste ir. Ar atsevišķiem SVID elementiem saikne ir vāja, galvenokārt saikne ar mežsaimniecību, pietiekami nav ietverts lauksaimniecības potenciāls. Nav skaidra saikne ar meliorāciju.</p>

	karjeru, zemju apmežošanu. (30.) I06; Veikt meža meliorācijas sistēmu renovāciju un rekonstrukciju, īpašu vērību veltot koplietošanas sistēmu un maģistrālo grāvju renovācijai un rekonstrukcijai. Jūtīgās teritorijās meliorācijas renovācijas laikā izbūvēt biogēno piesārņojumu mazinājošus risinājumus. (35., 36.) I07; Meža zemju pārpurvošanās dēļ var samazināties koksnes pieaugums un CO2 piesaiste. (35.) D03.		
	Sekmēt zināšanu ietilpīgas bioekonomikas attīstību, veicinot maksimāli efektīvu vietējo resursu izmantošanu un samazinot produkcijas SEG emisiju ietilpību.		
	Palielināt AER īpatsvaru enerģētikā		

SM 4 analītiskā Tabula 5. Apmērs, kādā vajadzību izvērtējums ir caurskatāms, specifisks un pilnīgs

SM 4: Dot ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā, pielāgoties tām un attīstīt ilgtspējīgu enerģētiku

Nr.	Vajadzības	Pareizi noteikts svarīgums (J/N kāpēc)	Pastāv stingrs pamatojums vajadzības prioritizācijai (J/N)	Cik specifiska ir noteiktā vajadzība (Specifiska/ vispārīga)	Vai adresēt KLP SP (J/N)	Ja /nē, kāpēc	Pamatojums specifisko jautājumu adresēšanai (kā pēc Article 96 no SPR)	Piezīmes
1	Augsta vajadzība: Veicināt SEG emisiju samazinošo pasākumu īstenošanu lauksaimniecībā, jo īpaši, sekmēt ražošanas attīstības un SEG emisiju atsaisti, samazinot SEG emisijas uz vienu produkcijas vienību	J, vajadzības identifikācija atbilstoša.	J	Specifiska, tomēr nepieciešams precizēt, ka vajadzība ir nevis veicināt pasākumu īstenošanu, bet gan samazināt SEG emisijas. Kā arī būtu jāprecizē attiecībā uz atsaistes veidu - ražošanas attīstības un SEG emisiju kāpuma savstarpējās atsaistes sekmēšana.	J		Daļēji, pamatojums ražošanas attīstības un SEG emisiju kāpuma savstarpējās atsaistes sekmēšanai precizējams	Vajadzība ir nevis veicināt pasākumu īstenošanu, bet samazināt SEG emisijas un sekmēt atsaisti. Atsaiste absolūtā izteiksmē ir faktiski neiespējama, jāsekmē būtu ražošanas attīstības kāpuma un SEG emisiju kāpuma atsaiste, respektīvi, lai ražošanas rādītāji kāpj relatīvi straujāk, nekā SEG emisiju rādītāji. Piedāvājums - Sekmēt SEG emisiju samazināšanu lauksaimniecībā, jo īpaši, sekmēt ražošanas attīstības un SEG emisiju kāpuma atsaisti,

								samazinot SEG emisijas uz vienu produkcijas vienību.
2	Vidēja vajadzība: Atbalstīt klimata pārmaiņu pielāgošanās pasākumu īstenošanu	N, vajadzības identifikācija precizējama.	Daļēji	Vispārīga, nav skaidra formulējuma vai tā attiecās gan uz lauksaimniecību, gan mežsaimniecību.	Daļēji	Pamatojums saistīts ar risku mazināšanas aspektiem, nevis pielāgošanos klimata pārmaiņām.		Vajadzība ir nevis atbalstīt pasākumu īstenošanu, bet gan veicināt pielāgošanos klimata pārmaiņām. Piedāvājums (ja tiek papildināts apraksts ar izvērsumu) - Veicināt lauksaimniecības un mežsaimniecības pielāgošanos klimata pārmaiņām.
3	Augsta vajadzība: Veicināt emisiju piesaistes pasākumu īstenošanu	J, vajadzības identifikācija atbilstoša.	Daļēji	Vispārīga, patiesā vajadzība nav veicināt pasākumu īstenošanu, bet gan nodrošināt piesaistītā CO2 apjoma (vai oglekļa krākjumu) palielināšanos	N	ZIZIMM sektors nav iekļauts. Mežsaimniecībā a klimata mērķu kontekstā nav iekļauta KLP SP.		Piesaistīt var tikai CO2 un patiesā vajadzība ir palielināt piesaistītā CO2 apjomu, nevis veicināt pasākumu īstenošanu. Būtiska ir ne tikai CO2 piesaistīšana dzīvajā biomasā, bet arī kopējo oglekļa krājumu palielināšana, t.sk. augsnē. Piedāvājums pārformulēt - Sekmēt piesaistītā CO2 apjoma un augsnes oglekļa

								krājumu palielināšanos.
	Sekmēt zināšanu ietilpīgas bioekonomikas attīstību, veicinot maksimāli efektīvu vietējo resursu izmantošanu un samazinot produkcijas SEG emisiju ietilpību.							Priekšlikums iekļaut šādas vajadzības.
	Palielināt AER īpatsvaru enerģētikā							

SM 4 analītiskā tabula 6. Ieinteresēto pušu iesaistes novērtējums

SM 4 : Dot ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā, pielāgoties tām un attīstīt ilgtspējīgu enerģētiku

Iesaistītās puses konsultēti	Specifiskie mērķi	Nosegtās teritorijas	Izmantotā metode (darba grupa, mītiņš, vadības komiteja, u.tml.)	Biežums	Dokumentēti iznākumi? (J/N)	Vērā ņemtās rekomendācijas (Visas / Dažas un kāpēc / Neviena un kāpēc)
Lauksaimnieku organizācijas, lauksaimnieki, ZM, LAD, zinātnieki, lauku konsultanti, valsts institūcijas	visi	Nacionālais, reģionālais	Reģionālās konferences	5	J	Ieteiktās rekomendācijas Situācijas analīzē, SVID un vajadzībās ir iekļautas.
Lauksaimnieku organizācijas, politikas veidotāji, zinātnieki	visi	Nacionālais	Tematiskās darba grupas	Visas sanāksmes par visiem SM	J	Ieteiktās rekomendācijas Situācijas analīzē, SVID un vajadzībās ir iekļautas.

5. pielikums. Stratēģiskais mērķis Nr.5

SM 5 analītiskā Tabula 1. Apmērs, kādā SVID ir visaptverošs, pilnīgs un specifisks

SM 5: Veicināt ilgtspējīgu attīstību un dabas resursu – ūdens, augsnes un gaisa – efektīvu pārvaldīšanu

	SVIDelementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorrekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
S01	Latvija var lepoties ar bagātīgiem ūdens resursiem – gan ar virszemes, gan ar pazemes ūdens krājumiem. (2.)	S	SM5			Visa teritorija analizēta, iekļautas kartes.		
S02	Auglīgākās Latvijas augsnes atrodas Zemgales līdzenumā un daļēji tam piegulošajās Viduslatvijas zemienes un Austrumkursas augstienes daļās. (42.)	S	SM5, SM6			Visa teritorija analizēta, iekļautas kartes.		
S03	Palielinās apsaimniekotā lauksaimniecībā izmantojamās zemes platība un samazinās nekoptā platība. (38., 39.)	S	SM6			Visa teritorija analizēta, iekļautas kartes.		Nav dots pamatojums kā apsaimniekotās LIZ uzlabo augsnes un ūdens kvalitāti. Pārceļ uz SM6.
S04	Tikai atsevišķos urbumos pazemes ūdens kvalitātes rādītāji uzrāda paaugstināta nitrāta jona saturu, kas pārsniedz pieļaujamās robežvērtības 50mg/l. (20.)	S	SM5			Visa teritorija analizēta.		Jāaktualizē ar jaunākiem datiem.
S05	Saskaņā ar Upju baseinu apsaimniekošanas plānos 2016.-2021. gadam sniegto informāciju Gaujas, Ventas un Daugavas upju baseinos robežlieluma 11.3 mg/l N-NO3 pārsniegumi 2006.-2014.g. nav konstatēti ne vidējām, ne maksimālajām N-NO3 koncentrācijām. (11.)	S	SM5			Visa teritorija analizēta.		Jāaktualizē ar jaunākiem datiem.

	SVIDelementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
S06	Dzīvnieku skaits uz aramzemes hektāra kopumā Latvijā ir zemāks par noteiktajiem mēslošanas ierobežojumiem (1,7 dzīvnieku vienību uz ha). (25.)	S	SM5			Nav dots teritoriālais pārklājums, bet pamatojumā norādīts uz iespējamiem riskiem teritorijās, kurās atrodas lielās novietnes.		
	Latvijā ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm apsaimniekoti 14% no LIZ platībām.	S						
V01	Saskaņā ar upju baseinu apsaimniekošanas plānā izstrādes gaitā veikto ūdens ekoloģiskās kvalitātes novērtējumu lielākā daļa ūdens objektu nav sasnieguši labu ūdens kvalitāti. (4.)	V	SM5			Visa teritorija analizēta, iekļauta kartes.		Precīzāk būtu izteikt ūdens kvalitātes rādītāju % no Latvijas platības. Jāaktualizē ar jaunākiem datiem.
V02	Lielupes upes baseinā 2014.gadā robežlieluma 11.3 mg/l N-NO3 pārsniegumi novēroti 4 upju ūdensobjektos – Tērvete, Svitene, Īslīce un Mūsa. (11.)	V	SM5					Jāaktualizē ar jaunākiem datiem.
V03	Gaisa piesārņotāju emisiju apjoma izmaiņām ir tieša sakarība ar minerālmēsli izmantošanu: pieaugot slāpekļa mēslojuma izmantotajam daudzumam pieaug emisiju apjomi. Laika periodā no 2005-2016.gadam minerālmēslojuma patēriņš ir gandrīz dubultojies. (60.)	V	SM5, SM4		Kopš 2005. gada minerālmēslojuma patēriņš ir dubultojies, pieaugot arī tā emisijām apkārtējā vidē.		Aprakstā minēts sadaļjums nozaru griezumā.	
V04	Kopumā Latvijā ir vāja augsnes monitoringa sistēma lauksaimniecības izmantojamo zemju novērtēšanai un par vairākiem kvalitātes (sablīvšanās pētījumi u.c.), kā arī erozijas riskiem nav pieejami pietiekami daudz pētījumu un novērtējumu, lai pilnīgi izvērtētu	V	SM5		(..augšnes erozija, biotas..)			

	SVIDelementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
	augšnes stāvokli un degradāciju Latvijā (50, 55)							
V05	Augšu agroķīmiskā izpēte tiek veikta nepietiekamā apjomā. (44.)	V	SM5					
V06	Augšnes kvalitātes rādītāji VAAD veiktajos novērtējumos pasliktinās un ir nepieciešami augšnes kvalitāti uzlabojoši pasākumi. (67.)	V	SM5		..., tāpēc ir nepieciešama augšnes ielašana un augšnes kvalitāti uzlabojoši pasākumi.	Dati analizēti reģionu griezumā.		Nepieciešams pamatojumā iekļaut vairāk informācijas no veiktajiem pētījumiem. 67. rindkopā jāprecizē: "VAAD un AREI veikta jā pētījumā"
V07	Vairāk nekā puse Latvijas augšņu ir ar skābu augšnes reakciju, kas rada traucējumus augu augšanai un attīstībai, un palielina barības vielu noplūdi. (46.)	V	SM5			Dati analizēti reģionu griezumā.		Apvienot ar V06
V08	Latvijas teritorijā vislielākie ir tieši augšnes ūdens erozijas riski, īpaši augstieņu nogāzēs. (53.)	V	SM5	Pārcelt uz D		Visa teritorija analizēta, iekļautas kartes.		Nav pietiekami pamatots, tekstā arī minēts, ka nav pētījumu, tāpēc atbilstošāks D.
V09	Lauksaimniecības sektorā radītām amonjaka emisijām ir pieaugoša tendence. (59.)	V	SM5					Zināma pārklāšanās ar V03, kur vairāk vajadzētu likt uzsvāru uz izklaidēto piesārņojumu, nevis emisijām

	SVIDelementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
								gaisā.
	Latvijā netiek ieviesti uz rezultātiem balstīti agrovides pasākumi mērķteritorijās.	V						
	Latvijā izveidojies nevienmērīgs vides pasākumu teritoriālais sadalījums - platībās ar vislielāko ietekmi uz vidi no lauksaimniecības ar augsnes un ūdens kvalitātes uzlabošanu saistīti agrovides pasākumi tiek realizēti vismazāk.	V						
	Lauksaimniekiem trūkst zināšanu par vidi saudzējošām metodēm.	V						
I01	Jaunas tehnoloģiskās iespējas ļauj precīzāk izmantot mēslojumu . (24.)	I	SM5, SM4					Apvienojams ar I02
I02	Pētījumos pierādītu vidi saudzējošu rīcību/tehnoloģiju pielietošana dod iespēju samazināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radušos vides piesārņojumu. (63., 64.)	I	SM5					Apvienojams ar I01
I03	Paaugstinot lauksaimniecībā nodarbināto prasmju un zināšanu līmeni , palielinātos izpratne par augsnes degradāciju un tās novēršanu, iespējām samazināt ūdens un gaisa piesārņojumu, kas rodas no lauksaimnieciskās darbības. (67.)	I	SM5	Iekšējais SVID elements, iekļaut pie V				
	Latvijā ilgstoši tiek ieviesti agrovides pasākumi ar pamata prasībām, tādējādi ievērojamās LIZ platības veido piemērotu potenciālu ieviest mērķtiecīgus agrovides pasākumus.	I						

	SVIDelementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
D01	Latvijā raksturīga vislielākā pārrobežu ietekme un riski Baltijas jūras reģionā attiecībā uz virszemes ūdeņu kvalitāti. (2.)	D	SM5					Papildu 55% pārrobežu notecei, būtu minami arī pārrobežu piesāņojuma apjomi.
D02	Barības vielu notecei un ietekmei uz biogēnu koncentrācijām ir sezonāls raksturs. Tāpēc klimata pārmaiņu radītā ietekme uz ūdens apjomu (nokrišņu daudzums) un tā ekoloģisko stāvokli (temperatūras) var izmainīt ūdens režīmu ziemas sezonā un pasliktināt ūdens kvalitāti. (32.)		SM5					
D03	Klimatisko apstākļu izmaiņu ietekme uz nokrišņu apjomu, tiem kļūstot izteikti intensīviem atsevišķos periodos, var ietekmēt lauksaimniecības sektora ekonomiskos aspektus. (33.)	D	SM2					Attiecināms uz SM parkonkurētspēju
D04	Pieaugoša amonjaka emisiju apjoma tendence rada bažas par valsts emisiju samazināšanas saistību izpildi noteiktajā termiņā. (59.)	D	SM5	Iekšējais SVID elements, iekļaut pie V09				Apvienojams ar V09
	Vairāku stratēģijās definēto vides mērķu nesasniegšana							Amonjaka emisijas, izmantotās LIZ īpatsvars, ūdens kvalitātes rādītāji..
	Pieaugot sausuma periodiem klimata izmaiņu ietekmē var tikt apgrūtināta lauksaimnieciskā ražošana, jo īpaši dārzkopības nozarē.							

SM 5 analītiskā Tabula 3. SVID pierādījumu bāze

SM 5: Veicināt ilgtspējīgu attīstību un dabas resursu – ūdens, augsnes un gaisa – efektīvu pārvaldīšanu

	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
S01	Latvija var lepoties ar bagātīgiem ūdens resursiem – gan ar virszemes, gan ar pazemes ūdens krājumiem. (2.)	S	J	C.37. Water use in agriculture; C.38. Water quality.	J, ūdensobjektu - upju, ezeru, pazemes ūdens rādītāji (platības, ieguves apjoms, potenciālie resursi)	J, virszemes un pazemes ūdensobjektu un apjoma raksturojums, izmantojot rādītājus (platības, ieguves apjoms, resursi)	N, jo nav arī specifisku pētījumu	
S02	Auglīgākās Latvijas augsnes atrodas Zemgales līdzenumā un daļēji tam piegulošajās Viduslatvijas zemienes un Austrumkursas augstienes daļās. (42.)	S	J	C.39. Soil organic matter in arable land - SVID elementam atbilst daļēji.	J, LIZ balles	J, iekļauta karte ar telpisko sadalījumu un apraksts (https://geolattvija.lv/geo/p/247 ; R. Kasparinskis)		
S03	Palielinās apsaimniekotā lauksaimniecībā izmantojamās zemes platība un samazinās nekoptā platība. (38., 39.)	S	Daļēji	C.17. Agricultural area - SVID elementam atbilst daļēji.	J, LIZ platības un to struktūra. CSP, 2000-1018.	J, analizēti rādītāji. ZM, LLU, 2018.		

	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
S04	Tikai atsevišķos urbemos pazemes ūdens kvalitātes rādītāji uzrāda paaugstināta nitrāta jona saturu, kas pārsniedz pieļaujamās robežvērtības 50mg/l. (20.)	S	J	C.38. Water quality; Nitrates in ground water.	J, pazemes ūdeņu ķīmiskā kvalitāte (mg/l). LLU, 2004-2018.	J, analizēti pazemes ūdeņu kvalitātes rādītāji. LLU, 2004-2018.	J, izmantoti LLU veiktā monitoringa rezultāti.	
S05	Saskaņā ar Upju baseinu apsaimniekošanas plānos 2016.-2021. gadam sniegto informāciju Gaujas, Ventas un Daugavas upju baseinos robežlieluma 11.3 mg/l N-NO3 pārsniegumi 2006.-2014.g. nav konstatēti ne vidējām, ne maksimālajām N-NO3 koncentrācijām. (11.)	S	J	C.38. Water quality; Gross nutrient balance – nitrogen; Gross nutrient balance – phosphorus.	J, virszemes ūdeņu ķīmiskā kvalitāte (mg/l). LVĢMC, Lielupes, Gaujas, Ventas upju baseinu apsaimniekošanas plāni 2016-2021.gadam.	J, analizēti ūdeņu kvalitātes rādītāji. LVĢMC, LLU.	J, izmantoti LVĢMC sagatavotie upju baseinu apsaimniekošanas plāni.	

	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
S06	Dzīvnieku skaits uz aramzemes hektāra kopumā Latvijā ir zemāks par noteiktajiem mēslošanas ierobežojumiem (1,7 dzīvnieku vienību uz ha). (25.)	S	Daļēji	C.23. Livestock density	J, dzīvnieku un novietņu skaits. CSP, 2004-2018; LLU, 2017.	Daļēji, analizēti rādītāji, t.sk., par kūtsmēslu apsaimniekošanu. LLU, 2017. Nav aprēķināts dzīvnieku skaita uz ha rādītājs vairākiem gadiem.	J, izmantoti rādītāji no 2004. gada. CSP.	
	Latvijā ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm apsaimniekoti 14% no LIZ platībām.	S						
V0 1	Saskaņā ar upju baseinu apsaimniekošanas plānā izstrādes gaitā veikto ūdens ekoloģiskās kvalitātes novērtējumu lielākā daļa ūdens objektu nav sasnieguši labu ūdens kvalitāti. (4.)	V	J	C.38. Water quality; Gross nutrient balance – nitrogen; Gross nutrient balance – phosphorus.	J, virszemes ūdeņu ķīmiskā kvalitāte (mg/l). LVĢMC, Lielupes, Gaujas, Ventas upju baseinu apsaimniekošanas plāni 2016-2021.gadam.	J, analizēti ūdeņu kvalitātes rādītāji. LVĢMC, LLU, 2017.	J, izmantoti LVĢMC, LLU monitoringa rezultāti.	
V0 2	Lielupes upes baseinā 2014.gadā robežlieluma 11.3	V	N	C.38. Water quality; Gross	J, virszemes ūdeņu ķīmiskā kvalitāte (mg/l). LVĢMC,	J, analizēti ūdeņu kvalitātes rādītāji. LVĢMC, 2014.	J, izmantoti LVĢMC, LLU monitoringa	

	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	mg/l N-NO3 pārsniegumi novēroti 4 upju ūdensobjektos – Tērvete, Svitene, Īslīce un Mūsa. (11.)			nutrient balance – nitrogen; Gross nutrient balance – phosphorus.	dati 2006-2014.gadam.		rezultāti.	
V03	Gaisa piesārņotāju emisiju apjoma izmaiņām ir tieša sakarība ar minerālmēsļu izmantošanu: pieaugot slāpekļa mēslojuma izmantotajam daudzumam pieaug emisiju apjomi. Laika periodā no 2005-2016.gadam minerālmēslojuma patēriņš ir gandrīz dubultojies. (60.)	V	J	C.46. Ammonia emissions	J, emisiju apjoms no dažādiem avotiem kt. Latvia's Informative Inventory report 1990 – 2016.	J, datu analīze, Latvia's Informative Inventory report 1990 – 2016.	J, izmantoti rezultāti par iepriekšējo periodu. Latvia's Informative Inventory report 1990 – 2016.	

	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
V0 4	Kopumā Latvijā ir vāja augsnes monitoringa sistēma lauksaimniecības izmantojamo zemju novērtēšanai un par vairākiem kvalitātes (sablīvēšanās pētījumi u.c.), kā arī erozijas riskiem nav pieejami pietiekami daudz pētījumu un novērtējumu, lai pilnīgi izvērtētu augsnes stāvokli un degradāciju Latvijā (50.,55.)	V	J	C.39. Soil organic matter in arable land. C.40. Soil erosion by water.	Daļēji, ūdens erozijas potenciālās platības, Soms, J., Kasparinskis, R., Ruskule, A. 2015. Augsnes ūdens erozija un tās novērtēšana. Informatīvs izdevums. Latvijas Universitāte.	Daļēji, Kārklīšs, A., Bērziņa, M. 2016. Priekšlikumi zemes un augsnes degradācijas klasifikācijas, kritēriju un novērtēšanas kārtības izstrādei. VARAM.	N, jo nav arī specifisku pētījumu.	
V0 5	Augšu agroķīmiskā izpēte tiek veikta nepietiekamā apjomā. (44.)	V	Daļēji, jo nav minēts, ka līdzšinējie apjomi ir nepietiekami.	C.39. Soil organic matter in arable land.	J, augsnes kvalitātes rādītāji (OV, AIP, ph, P, K). Augsnes kvalitātes rādītāju novērtējums dažādos LAP 2014-2020 pasākumos atbalstītajās	J, augsnes kvalitātes rādītāju (OV, AIP, ph, P, K) analīze. Augsnes kvalitātes rādītāju novērtējums dažādos LAP 2014-2020 pasākumos atbalstītajās platībās, AREI, VAAD, 2019.	J, izmantoti rezultāti par iepriekšējo periodu. AREI, VAAD, 2016-2019.	

	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
					platībās, AREI, VAAD, 2019.			
V0 6	Augsnes kvalitātes rādītāji VAAD veiktajos novērtējumos pasliktinās un ir nepieciešami augšnes kvalitāti uzlabojoši pasākumi. (67.)	V	Daļēji, nepieciešams iekļaut vairāk indormācijas no veiktajiem pētījumiem.	C.39. Soil organic matter in arable land.	J, augšnes kvalitātes rādītāji (OV, AIP, ph, P, K). Augšnes kvalitātes rādītāju novērtējums dažādos LAP 2014-2020 pasākumos atbalstītajās platībās, AREI, VAAD, 2019.	J, augšnes kvalitātes rādītāju (OV, AIP, ph, P, K) analīze. Augšnes kvalitātes rādītāju novērtējums dažādos LAP 2014-2020 pasākumos atbalstītajās platībās, AREI, VAAD, 2019.	J, izmantoti rezultāti par iepriekšējo periodu. AREI, VAAD, 2016-2019.	
V0 7	Vairāk nekā puse Latvijas augšņu ir ar skābu augšnes reakciju, kas rada traucējumus augu augšanai un attīstībai, un palielina barības vielu noplūdi. (46.)	V	J	C.39. Soil organic matter in arable land.	J, augšnes kvalitātes rādītāji (OV, ph u.c.). Augšnes kvalitātes rādītāju novērtējums dažādos LAP 2014-2020 pasākumos	J, augšnes kvalitātes rādītāju (OV, AIP, ph, P, K) analīze. Augšnes kvalitātes rādītāju novērtējums dažādos LAP 2014-2020 pasākumos atbalstītajās platībās, AREI, VAAD, 2019.	J, izmantoti rezultāti par iepriekšējo periodu. AREI, VAAD, 2016-2019.	

	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
					atbalstītajās platībās, AREI, VAAD, 2019.			
V08	Latvijas teritorijā vislielākie ir tieši augsnes ūdens erozijas riski, īpaši augstieņu nogāzēs. (53.)	V	Daļēji, apzinātas potenciālās erozijai pakļautās teritorijas, par pārējiem erozijas veidiem informācijas nav.	C.39. Soil organic matter in arable land. C.40. Soil erosion by water.	J, ūdens erozijas potenciālās platības. Soms, J., Kasparinskis, R., Ruskule, A. 2015. Augsnes ūdens erozija un tās novērtēšana. Informatīvs izdevums. Latvijas Universitāte. Kārklīšs, A., Bērziņa, M. 2016. Priekšlikumi zemes un augsnes degradācijas klasifikācijas, kritēriju un novērtēšanas kārtības izstrādei. VARAM.	J, ūdens erozijas potenciālo platību apraksts un karte. Soms, J., Kasparinskis, R., Ruskule, A. 2015. Augsnes ūdens erozija un tās novērtēšana. Informatīvs izdevums. Latvijas Universitāte. Kārklīšs, A., Bērziņa, M. 2016. Priekšlikumi zemes un augsnes degradācijas klasifikācijas, kritēriju un novērtēšanas kārtības izstrādei. VARAM.	N, jo nav arī specifisku pētījumu.	

	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
V09	Lauksaimniecības sektorā radītām amonjaka emisijām ir pieaugoša tendence. (59.)	V	J	C.46. Ammonia emissions	J, emisiju apjoms no dažādiem avotiem kt. Latvia's Informative Inventory report 1990 – 2016.	J, datu analīze, Latvia's Informative Inventory report 1990 – 2016.	J, izmantoti rezultāti par iepriekšējo periodu. Latvia's Informative Inventory report 1990 – 2016.	
	Latvijā netiek ieviesti uz rezultātiem balstīti agrovides pasākumi mērķteritorijās.	V						
	Latvijā izveidojies nevienmērīgs vides pasākumu teritoriālais sadalījums - platībās ar vislielāko ietekmi uz vidi no lauksaimniecības ar augsnes un ūdens kvalitātes uzlabošanu saistīti agrovides pasākumi tiek realizēti vismazāk.	V						
	Lauksaimniekiem trūkst zināšanu par vidi saudzējošām metodēm.	V						

	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
I01	Jaunas tehnoloģiskās iespējas ļauj precīzāk izmantot mēslojumu . (24.)	I	J, lai gan pamatojums saistīts ar izmantotā slāpekļa samazinājumu kopumā un emisiju samazinājumu, nevis piesārņojuma samazinājumu ūdens objektos.	C.38. Water quality; Gross nutrient balance – nitrogen; Gross nutrient balance – phosphorus. Nitrates in ground water. C.46. Ammonia emissions	J, minēts 8% samazinājums slāpekļa patēriņā. Lēnerts u.c., 2016; Pellerin et al., 2013.	J, sniegts apraksts. Atsauc uz - Gaisu piesārņojošo vielu emisiju samazināšanas rīcības plāns 2019. - 2030. gadam.	N, jo nav arī specifisku pētījumu.	
I02	Pētījumos pierādītu vidi saudzējošu rīcību/tehnoloģiju pielietošana dod iespēju samazināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radušos vides piesārņojumu. (63., 64.)	I	Daļēji, pētījumos pierādīta efektivitāte nav pietiekami pamatota, informācija sniegta apgalvojuma formā.	C.38. Water quality; Gross nutrient balance – nitrogen; Gross nutrient balance – phosphorus. Nitrates in ground water.	J, minēts 8% samazinājums slāpekļa patēriņā. Lēnerts u.c., 2016; Pellerin et al., 2013.	Daļēji, sniegts apraksts. Atsauc uz - Gaisu piesārņojošo vielu emisiju samazināšanas rīcības plāns 2019. - 2030. gadam.	N, nepieciešams iekļaut informāciju no LLU pētījumiem (t.sk., pasākumu efektivitāti) saistībā ar SEG emisijām.	

	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
				C.46. Ammonia emissions				
I03	Paaugstinot lauksaimniecībā nodarbināto prasmju un zināšanu līmeni, palielinātos izpratne par augsnes degradāciju un tās novēršanu, iespējām samazināt ūdens un gaisa piesārņojumu, kas rodas no lauksaimnieciskās darbības. (67.)	I	Daļēji, nav tiešas informācijas par lauksaimniecībā nodarbināto zināšanām saistībā ar vides jautājumiem.	C.15. Agricultural training of farm managers	J, AREI, VAAD, 2019, Augsnes kvalitātes rādītāju novērtējums dažādos LAP 2014-2020 pasākumos atbalstītajās platībās.	Daļēji, nepieciešams izvērstāks pamatojums.	N, jo nav arī specifisku pētījumu, iespējams izmantot informāciju no AREI GĪZ novērtējuma 2019.	
	Latvijā ilgstoši tiek ieviesti agrovīdus pasākumi ar pamata prasībām, tādējādi ievērojamās LIZ platības veido piemērotu potenciālu ieviest mērķtiecīgus agrovīdus pasākumus.	I						

	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
D0 1	Latvijā raksturīga vislielākā pārrobežu ietekme un riski Baltijas jūras reģionā attiecībā uz virszemes ūdeņu kvalitāti. (2.)	D	Daļēji, jo apgalvojums nav pamatots ar datiem par pārrobežu piesārņojumu.	C.38. Water quality; Gross nutrient balance – nitrogen; Gross nutrient balance – phosphorus.	J, virszemes ūdeņu ķīmiskā kvalitāte (mg/l). LVĢMC, Lielupes, Gaujas, Ventas upju baseinu apsaimniekošanas plāni 2016-2021.gadam.	Daļēji, sniegts apraksts. Pārskats par virszemes un pazemes ūdeņu stāvokli 2017.gadā. LVĢMC	Daļēji, izmantoti LVĢMC, LLU monitoringa rezultāti, taču tie nav analizēti pārrobežu piesārņojuma kontekstā.	
D0 2	Barības vielu notecei un ietekmei uz biogēnu koncentrācijām ir sezonāls raksturs. Tāpēc klimata pārmaiņu radītā ietekme uz ūdens apjomu (nokrišņu daudzums) un tā ekoloģisko stāvokli (temperatūras) var izmainīt ūdens režīmu ziemas sezonā un pasliktināt ūdens kvalitāti. (32.)		J	C.38. Water quality; Gross nutrient balance – nitrogen; Gross nutrient balance – phosphorus. Nitrates in ground water.	J, nokrišņu sezonālais sadalījums. Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030. gadam	J, apraksts par nokrišņu sezonālo sadalījumu. Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030. gadam	N, izmantojamas atsauces uz LLU (A. Lagzdiņa) pētījumiem un publikācijām.	

	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
D03	Klimatisko apstākļu izmaiņu ietekme uz nokrišņu apjomu, tiem kļūstot izteikti intensīviem atsevišķos periodos, var ietekmēt lauksaimniecības sektora ekonomiskos aspektus. (33.)	D	Daļēji	SVID elements nav tieši saistāms ar SM5 rādītājiem.	J, nokrišņu sezonālais sadalījums. Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030. gadam	J, vispārīgs apraksts par nokrišņu sezonālo sadalījumu. Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030. gadam	N, izmantojamas atsauces uz iepriekšējo pieredzi (plūdiem) Latvijā.	
D04	Pieaugoša amonjaka emisiju apjoma tendence rada bažas par valsts emisiju samazināšanas saistību izpildi noteiktajā termiņā. (59.)	D	J	C.46. Ammonia emissions	J, emisiju apjoms no dažādiem avotiem kt. Latvia's Informative Inventory report 1990 – 2016.	J, datu analīze, Latvia's Informative Inventory report 1990 – 2016.	J, izmantoti rezultāti par iepriekšējo periodu. Latvia's Informative Inventory report 1990 – 2016.	
	Vairāku stratēģijās definēto vides mērķu nesasniegšana							
	Pieaugot sausuma periodiem klimata izmaiņu ietekmē var tikt apgrūtināta lauksaimnieciskā ražošana, jo īpaši dārzkopības nozarē.							

SM 5 analītiskā Tabula 4. Vajadzību pierādījumu bāze

SM 5: Veicināt ilgtspējīgu attīstību un dabas resursu – ūdens, augsnes un gaisa – efektīvu pārvaldīšanu

Nr.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
1	Augsta vajadzība: Augsnes kvalitātes uzlabošana, veicinot augsnes struktūras uzlabošanu un mazinot barības vielu noteci	<p>Auglīgākās Latvijas augsnes atrodas Zemgales līdzenumā un daļēji tam piegulošajās Viduslatvijas zemienes un Austrumkursas augstienes daļās. (42.) S02; Saskaņā ar Upju baseinu apsaimniekošanas plānos 2016.-2021. gadam sniegto informāciju Gaujas, Ventas un Daugavas upju baseinos robežlieluma 11.3 mg/l N-NO₃ pārsniegumi 2006.-2014.g. nav konstatēti ne vidējām, ne maksimālajām N-NO₃ koncentrācijām. (11.) S05; Dzīvnieku skaits uz aramzemes hektāra kopumā Latvijā ir zemāks par noteiktajiem mēslošanas noteiktie ierobežojumiem (1,7 dzīvnieku vienību uz ha). (25.) S06; Saskaņā ar upju baseinu apsaimniekošanas plānā izstrādes gaitā veikto ūdens ekoloģiskās kvalitātes novērtējumu lielākā daļa ūdens objektu nav sasnieguši labu ūdens kvalitāti. (4.) V01; Laika periodā no 2005-2016.gadam minerālmēslojuma patēriņš ir gandrīz dubultojies. (60.) V03; Kopumā Latvijā ir vāja augsnes monitoringa sistēma lauksaimniecības izmantojamo zemju novērtēšanai un par vairākiem kvalitātes (sablīvēšanās, augsnes erozija, biotas pētījumi u.c.), kā arī erozijas riskiem nav pieejami pietiekami daudz pētījumu un novērtējumu, lai pilnīgi izvērtētu augsnes stāvokli un degradāciju Latvijā. (50., 55.) V04; Augšu agroķīmiskā izpēte tiek veikta nepietiekamā apjomā. (44.) V05; Augsnes kvalitātes rādītāji VAAD veiktajos novērtējumos pasliktinās un ir nepieciešami augsnes kvalitāti uzlabojoši pasākumi. (67.) V06; Vairāk nekā puse Latvijas augšņu ir ar skābu augsnes reakciju, kas rada traucējumus augu augšanai un attīstībai, un palielina barības vielu noplūdi. (46.) V07; Latvijas teritorijā vislielākie ir tieši augsnes ūdens erozijas riski, īpaši augstieņu nogāzēs. (53.) V08; Jaunas tehnoloģiskās iespējas ļauj precīzāk izmantot mēslojumu. (24.) I01; Pētījumos pierādītu vidi saudzējošu rīcību/tehnoloģiju pielietošana dod iespēju samazināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radušos vides piesārņojumu. (63., 64.) I02; Barības vielu notecei un ietekmei uz biogēnu koncentrācijām ir sezonāls raksturs. Tāpēc klimata pārmaiņu radītā ietekme uz ūdens apjomu (nokrišņu daudzums) un tā</p>	<p>Vajadzība izriet no SVID, sasaiste ar atsevišķiem SVID elementiem ir daļēji pamatota. Vairāki no saistītajiem SVID elementiem uz vajadzību attiecināmi netieši - S02, S06, V04, V05. Atbilstoši nav analizēta augsnes apsaimniekošanas nozīme - kultūraugu maiņas ievērošana u.c.</p>	<p>Nav attiecināms</p>

Nr.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
		ekoloģisko stāvokli (temperatūras) var izmainīt ūdens režīmu ziemas sezonā un pasliktināt ūdens kvalitāti. (32.) D02.		
2	Augsta vajadzība: Ūdens kvalitātes uzlabošana, mazinot barības vielu noteci no lauksaimniecības zemēm, īpaši riska ūdens objektu teritorijās.	Tikai atsevišķos urbumos pazemes ūdens kvalitātes rādītāji uzrāda paaugstināta nitrāta jona saturu, kas pārsniedz pieļaujamās robežvērtības 50mg/l. (20.) S04; Saskaņā ar Upju baseinu apsaimniekošanas plānos 2016.-2021. gadam sniegto informāciju Gaujas, Ventas un Daugavas upju baseinos robežlieluma 11.3 mg/l N-NO3 pārsniegumi 2006.-2014.g. nav konstatēti ne vidējām, ne maksimālajām N-NO3 koncentrācijām. (11.) S05; Dzīvnieku skaits uz aramzemes hektāra kopumā Latvijā ir zemāks par noteiktajiem mēslošanas noteiktie ierobežojumiem (1,7 dzīvnieku vienību uz ha). (25.) S06; Saskaņā ar upju baseinu apsaimniekošanas plānā izstrādes gaitā veikto ūdens ekoloģiskās kvalitātes novērtējumu lielākā daļa ūdens objektu nav sasnieguši labu ūdens kvalitāti. (4.) V01; Lielupes upes baseinā 2014.gadā robežlieluma 11.3 mg/l N-NO3 pārsniegumi novēroti 4 upju ūdensobjektos – Tērvete, Svitene, Īslīce un Mūsa. (11.) V02; Laika periodā no 2005-2016.gadam minerālmēslojuma patēriņš ir gandrīz dubultojies. (60.) V03; Jaunas tehnoloģiskās iespējas ļauj precīzāk izmantot mēslojumu. (24.) I01; Pētījumos pierādītu vidi saudzējošu rīcību/tehnoloģiju pielietošana dod iespēju samazināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radušos vides piesārņojumu. (63., 64.) I02; Paaugstinot lauksaimniecībā nodarbināto prasmju un zināšanu līmeni, palielinātos izpratne par augsnes degradāciju un tās novēršanu, iespējams samazināt ūdens un gaisa piesārņojumu, kas rodas no lauksaimnieciskās darbības. (67.) I03; Latvijā raksturīga vislielākā pārrobežu ietekme un riski Baltijas jūras reģionā attiecībā uz virszemes ūdeņu kvalitāti. (2.) D01; Barības vielu notecei un ietekmei uz biogēnu koncentrācijām ir sezonāls raksturs. Tāpēc klimata pārmaiņu radītā ietekme uz ūdens apjomu (nokrišņu daudzums) un tā ekoloģisko stāvokli (temperatūras) var izmainīt ūdens	Vajadzība izriet no SVID, sasaiste ar atsevišķiem SVID elementiem ir daļēji pamatota, dzīvāk netieša. Nepieciešams pamatojumā vairāk izcelt mērķteritorijas (t.sk., riska ūdensobjektus).	Nav attiecināms

Nr.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
		režīmu ziemas sezonā un pasliktināt ūdens kvalitāti. (32.) D02.		
3	Augsta vajadzība: Īstenot amonjaka emisijas samazinošus pasākumus.	Gaisa piesārņotāju emisiju apjoma izmaiņām ir tieša sakarība ar minerālmēslu izmantošanu: pieaugot slāpekļa mēslojuma izmantotajam daudzumam pieaug emisiju apjomi. Laika periodā no 2005-2016.gadam minerālmēslojuma patēriņš ir gandrīz dubultojies. (60.) V03; 9. Lauksaimniecības sektorā radītām amonjaka emisijām ir pieaugoša tendence. (59.) V09; Jaunas tehnoloģiskās iespējas ļauj precīzāk izmantot mēslojumu. (24.) I01; Pētījumos pierādītu vidi saudzējošu rīcību/tehnoloģiju pielietošana dod iespēju samazināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radušos vides piesārņojumu. (63., 64.) I02; Paaugstinot lauksaimniecībā nodarbināto prasmju un zināšanu līmeni, palielinātos izpratne par augsnes degradāciju un tās novēršanu, iespējām samazināt ūdens un gaisa piesārņojumu, kas rodas no lauksaimnieciskās darbības. (67.) I03; Pieaugoša amonjaka emisiju apjoma tendence rada bažas par valsts emisiju samazināšanas saistību izpildi noteiktajā termiņā. (59.) D04.	Vajadzība izriet no SVID, sasaiste ir.	Nav attiecināms
4	Zema vajadzība: Nodrošināt ūdens pieejamību un efektīvi izmantot ūdens resursus, īpaši tādās nozarēs kā dārzkopība, tādējādi īstenojot klimata pārmaiņu pielāgošanās pasākumus.	Latvija var lepoties ar bagātīgiem ūdens resursiem – gan ar virszemes, gan ar pazemes ūdens krājumiem. (2.) S01.	Vajadzība neizriet no SVID.	Nav attiecināms
5	Vidēja vajadzība: Veicināt zināšanu pilnveidošanos un pieredzes apmaiņu ilgtspējīgu	Augsnes kvalitātes rādītāji VAAD veiktajos novērtējumos pasliktinās un ir nepieciešami augsnes kvalitāti uzlabojoši pasākumi. (67.) V06; Pētījumos pierādītu vidi saudzējošu rīcību/tehnoloģiju pielietošana dod iespēju samazināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radušos vides piesārņojumu. (63., 64.) I02; Paaugstinot lauksaimniecībā nodarbināto prasmju un	Vajadzība daļēji izriet no SVID, sasaiste ar atsevišķiem SVID elementiem ir daļēji	Nav attiecināms

Nr.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
	lauksaimniecisko darbību īstenošanai praksē.	zināšanu līmeni, palielinātos izpratne par augsnes degradāciju un tās novēršanu, iespējām samazināt ūdens un gaisa piesārņojumu, kas rodas no lauksaimnieciskās darbības. (67.) I03.	pamatota. Nepieciešams pamatojumā vairāk izcelt zināšanu nozīmi.	
	Palielināt ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm apsaimniekoto platību un saražotās produkcijas īpatsvaru, veicinot ieguldījumu vides stāvokļa uzlabošanā.			
	Nodrošināt mērķtiecīgu Agrovides pasākumu ieviešanu īpaši jutīgās platībās un riska ūdensobjektos ar nozīmīgu izkliegtā piesārņojuma ietekmi.			

SM 5 analītiskā Tabula 5. Apmērs, kādā vajadzību izvērtējums ir caurskatāms, specifisks un pilnīgs

SM 5: Veicināt ilgtspējīgu attīstību un dabas resursu – ūdens, augsnes un gaisa – efektīvu pārvaldīšanu

Nr.	Vajadzības	Pareizi noteikts svarīgums (J/N kāpēc)	Pastāv stingrs pamatojums vajadzības prioritizācijai (J/N)	Cik specifiska ir noteiktā vajadzība (Specifiska/vispārīga)	Vai adresēt KLP SP, NAP utt. (J/N)	Ja /nē, kāpēc	Pamatojums specifisko jautājumu adresēšanai (kā pēc Article 96 no SPR)	Piezīmes
1	Augsta vajadzība: Augsnes kvalitātes uzlabošana, veicinot augsnes struktūras uzlabošanu un mazinot barības vielu noteci	Daļēji, vajadzības identifikācija precizējama.	J	Vispārīga	N	KLP SP augsnes kvalitātes rādītāji un aspekti nav iekļauti.		Precizēt formulējumu, iekļaujot arī ".. videi draudzīgu augsnes apsaimniekošanas pasākumu ieviešanu..".
2	Augsta vajadzība: Ūdens kvalitātes uzlabošana, mazinot barības vielu noteci no lauksaimniecības zemēm, īpaši riska ūdens objektu teritorijās.	Daļēji, vajadzības identifikācija precizējama.	J	Specifiska	N	KLP SP ūdens kvalitātes rādītāji un aspekti nav iekļauti.	Īpaši jutīgās teritorijās un riska ūdensobjektos ar nozīmīgu izkliedēto piesārņojumu netiek veikti vides pasākumi pietiekamā apjomā.	
3	Augsta vajadzība: Īstenot amonjaka emisijas samazinošus pasākumus.	J, vajadzības identifikācija atbilstoša.	J	Vispārīga	Daļēji	KLP SP gaisa kvalitātes rādītāji un aspekti nav iekļauti.		Vajadzības definējumā iekļaujams jēdziens ".. efektīvus pasākumus .." (emisiju samazināšanā).

4	Zema vajadzība: Nodrošināt ūdens pieejamību un efektīvi izmantot ūdens resursus, īpaši tādās nozarēs kā dārzkopība, tādējādi īstenojot klimata pārmaiņu pielāgošanās pasākumus.	N, vajadzības identifikācija neatbilstoša.	N	Vispārīga	Daļēji	KLP SP minēta efektīva resursu izmantošana	Aprakstā un SVID elementos iekļaujams uz vajadzību attiecināms pamatojums.
5	Vidēja vajadzība: Veicināt zināšanu pilnveidošanos un pieredzes apmaiņu ilgtspējīgu lauksaimniecisko darbību īstenošanai praksē.	N, vajadzības identifikācija precizējama.	N	Vispārīga	Daļēji	KLP SP izglītošana minēta tikai inovāciju attīstības kontekstā.	Pamatojums papildināms ar Latvijā jau veiktajiem zināšanu pārneses pasākumiem un atziņām no tiem.
	Palielināt ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm apsaimniekoto platību un saražotās produkcijas īpatsvaru, veicinot ieguldījumu vides stāvokļa uzlabošanā.						
	Nodrošināt mērķtiecīgu Agrovides pasākumu ieviešanu īpaši jutīgās platībās un riska ūdensobjektos ar nozīmīgu izkliebtā piesārņojuma ietekmi.						

SM 5 analītiskā Tabula 6. Ieinteresēto pušu iesaistes novērtējums

SM 5: Veicināt ilgtspējīgu attīstību un dabas resursu – ūdens, augsnes un gaisa – efektīvu pārvaldīšanu

Iesaistītās puses konsultēti	Specifiskie mērķi	Nosegtās teritorijas	Izmantotā metode (darba grupa, tikšanās, vadošā komiteja)	Regularitāte (ik nedēļu, mēnesi, ceturksni, ad hoc)	Dokumentēti iznākumi ? (J/N)	Vērā ņemtās rekomendācijas (Visas / Dažas un kāpēc / Neviena un kāpēc)
Lauksaimnieku organizācijas, lauksaimnieki, ZM, LAD, lauku konsultanti, pašvaldības, valsts institūcijas.	visi	Nacionālais, daļēji reģionālais	Reģionālās konferences	5	J	Reģionālajās konferencēs priekšlikumi saistībā ar vides stāvokļa uzturēšanu un aizsardzību saņemti salīdzinoši maz, galvenokārt saistībā ar precīzo tehnoloģiju lietošanu un bioloģisko lauksaimniecību. Līdz šim sagatavotajā materiālā minētie priekšlikumi iekļauti vispārīgi, SM5 kontekstā nepietiekami analizēts bioloģiskās lauksaimniecības devums un potenciāls sasniegt vides mērķus.
Lauksaimnieku organizācijas, lauksaimnieki, ZM, LAD, vides NVO, lauku konsultanti, vides institūcijas, zinātnieki.	SM4, SM5, SM6	Nacionālais	Tematiskās darba grupas	Reizi ceturksnī	J	Ieinteresēto pušu ieteiktās rekomendācijas (saistībā ar zināšanu pārnesi, precīzo tehnoloģiju lietošanu, slāpekli piesaistošu kultūraugu audzēšana u.c.) Situācijas analīzē, SVID un vajadzībās lielākoties ir iekļautas. Atzīmējams, ka daudzi saņemtie priekšlikumi attiecināmi uz konkrētiem pasākumiem vai atbalsta saņemšanas nosacījumiem, tāpēc šajā stadijā nav pilnvērtīgi novērtējami. Organizētajās diskusijās par bioloģisko lauksaimniecību galvenokārt apspriesti jautājumi par bioloģiskās produkcijas ražošanu, pārdošanas iespējām, taču netiek pievērsta pietiekama uzmanība bioloģiskās lauksaimniecības devumam vides stāvokļa uzlabošanā.

6. pielikums. Stratēģiskais mērķis Nr.6

SM 6: Analītiskā Tabula 1. Apmērs, kādā SVID ir visaptverošs, pilnīgs un specifisks

SM 6: Palīdzēt aizsargāt bioloģisko daudzveidību, stiprināt ekosistēmu pakalpojumus un saglabāt biotopus un ainavas

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
1	Latvijā ir izveidots Natura 2000 teritoriju tīkls. (4., 5.)	S	SM6	izslēgt no SVID vai pārveidot	Iespējams pārveidot saistībā ar N2000 (t.sk., LIZ un mežu) īpatsvaru Latvijā			Pašsaprotams, neko nepasaka, vai N2000 tīkls ir atbilstošs, N2000 tīkls kopš 2004. gada ir visās ES valstīs. Jāveido rādītāja C.19 kontekstā.
2	Latvijā ainavām ir izteikta reģionāla dažādība. To nosaka dažādi ainavu veidojošie virzītājspēki: gan dabas apstākļi (reljefs, augsne, klimats), gan socio-ekonomiskie un kulturālie faktori. (56., 57.)	S	SM6	izslēgt no SVID vai pārveidot	Latvijā ainavām ir izteikta reģionāla dažādība. Ar lauksaimniecību saistīto ainavu uzturēšanā KLP ir būtiska nozīme.	Ir pamatots, iekļaujot ainavu karti		Esošajā redakcijā pašsaprotams, neko nepasaka SM6 kontekstā
3	Latvijā ir pieredze un atbalsts bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai zālajos. (12. - 20.)	S	SM6		".. ievērojama institucionālā pieredze.."			Pamatojumā runa galvenokārt ir par vides (t.sk., BDUZ) pasākumu izmaiņām. Taču atsauce ir sniegta 21.-25.
4	Apmācības par bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanu ir veicinājušas izpratni par bioloģisko daudzveidību. (23.)	S	SM6, SMH	izslēgt no S (paliek V06)				Veicinājušas ir, bet tās vēl nav apmierinošas, tāpēc lai paliek V06
	Salīdzinoši liela daļēji ielabotu ilggadīgo zālāju platība, ar potenciālu uzlabot bioloģiskās daudzveidības stāvokli un nodrošināt pārvietošanās koridorus ES zālāju biotopu sugām.	S	SM6					Rosinām papildināt stiprās puses.

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
1	ES nozīmes aizsargājamo zālāju biotopu stāvoklis joprojām ir nelabvēlīgā stāvoklī. (8.)	V	SM6		"..nelabvēlīgs, jo īpaši biotopos ar mazu kopējo platību."			Ieteicams izcelt retās zālāju biotopu grupas.
2	Ekonomiskā spiediena rezultātā tiek zaudēti/netiek veidoti jauni ainavu elementi (dižkoki, alejas, vecas mājvietas/viensētas), netiek nodrošināta to pēctecība. (60., 64.)	V	SM6		"Lauksaimniecības intensifikācijas .."			Precizējams formulējums
3	Lauku putnu indeksā pēdējos gados ir vērojama samazinājuma tendence. (36.)	V	SM6		"..indeksam.."			Situācijas aprakstā jāizmanto dati no jaunākās LPI atskaites.
4	LIZ atstāšana novārtā un aizaugšana, palielinās invazīvo augu aizņemtā platība. (62., 52.)	V	SM6	Šobrīd kā D, tāpēc jāporformulē.	Atsevišķās teritorijās ..	Iekļauta latvāna izplatības karte		Situācijas aprakstā (62.) uz šo neattiecas.
5	Būtiski palielinājies atklāto lauku ainavu īpatsvars, samazinoties ainavu elementiem, kas samazina dabas daudzveidību, ainavu vizuālo vērtību. (64.)	V	SM6		Jāporformulē, apvienojot ar V02			Izņemams, pārklājas ar citu V, D01 tas pats
6	Latvijas sabiedrībā un zemju īpašniekiem vēl joprojām ir nepietiekama izpratne par bioloģiskās daudzveidības nozīmi un nepieciešamību veikt saglabāšanas un apsaimniekošanas pasākumus. (23.)	V	SMH		Lauksaimniekiem ir nepietiekama izpratne par bioloģiskās daudzveidības nozīmi un nepieciešamību veikt saglabāšanas un			23. runa ir tikai par BDUZ, bet SVID elementā par BD kā tādu

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
					apsaimniekošanas pasākumus.			
7	Kompensācijas (atbalsts) par dabas aizsardzības teritorijās noteiktajiem saimnieciskajiem ierobežojumiem ir nesamērīgi zems un nemotivējošs. (33.)	V	SM6		Atstāt tikai "nemotivējošs"			33. rindkopā nav teikts, ka būtu nesamērīgi zems un nemotivējošs
	Ārpus Natura 2000 tīkla atrodas vairāk nekā 60% no ES zālāju biotopiem un daļa no ES meža biotopiem ārpus valsts meža platībām, un šīs platības ir atkarīgas no LAP atbalsta, lai saglabātu bioloģisko daudzveidību	V	SM6	uz D	Pārformulēt par mežiem			Rosinām papildināt
	Latvijā nav apzināta lauksaimniecības radīto ekosistēmas pakalpojumu vērtība un nozīme, piemēram, ES zālāju biotopu radītie produkti nav atpazīstami tirgū.	V	SM6					Rosinām papildināt SVID kontekstā ar ekosistēmu pakalpojumiem
	Zālāju apsaimniekošana nav ekonomiski izdevīga	V	SM6					Saistāms ne tikai ar finansējuma trūkumu, zemniekiem nav atbilstošas tehnikas dažādiem zālājiem, zālāju platības nav pieejamas ar tehniku.
	Latvijā nav apzinātas iespējas agrovides (biotehniskajiem) pasākumiem privātajos mežos	V						

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
	bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā un aizsardzībā.							
1	Eiropas Savienības atbalsts paver jaunas un konkrētākas iespējas bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, nosakot konkrētākus un mērķtiecīgākus apsaimniekošanas pasākumus, ietverot arī bioloģiskās daudzveidības uzturēšanas prasības atbalsta saņemšanas nosacījumos. (12. - 19.)	I	SM6	Pārcelt pie S				ES atbalsts ir iekšējais SVID elements.
2	Pateicoties uzkrātajām zināšanām un pieredzei ir iespēja turpināt gan izskaidrošanas darbu par bioloģiskās daudzveidības nozīmi, gan apmācību organizēšanu lauksaimniekiem par bioloģisko daudzveidību. (23.)	I	SM6, SMH					
3	Ir iespējas palielināt dabisko zālāju platības, veicot pasākumus pašreiz neizmantoto/degradēto platību rekultivācijai/atjaunošanai. (10.)	I	SM6	Uz S	izņemt vārdu "degradēto" un "rekultivācijai".			
4	Ekstensīvas lauksaimniecības prakses, kā bioloģiskā lauksaimniecība, var veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos (42.)	I	SM6		"Lauksaimniecības prakses .."			BLS ne vienmēr ir ekstensīvs. Kopumā apgalvojums ir pareizs, bet praksē mūsu rezultāti to neuzrāda, tāpēc jāpiedomā kā nodrošināt "veicināšanu".

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
5	Dabas vērtību skaitīšanas rezultāti sniegs precīzu pamatinformāciju un kartogrāfisko materiālu par ES nozīmes aizsargājamiem biotopiem un to stāvokļa novērtējumu visā Latvijas teritorijā. (11.)	I	SM6		"..līdz šim precīzāko.."			Papildināt: Ļauj veidot uz mērķi un rezultātu orientētus atbalsta pasākumus
6	NATURA 2000 un citu aizsargājamo teritoriju pārvērtēšana un kompensāciju sistēmas uzlabošana, to papildinot ar citiem mehānismiem, kas zemes īpašniekam dod iespēju saņemt atbilstošu kompensāciju apmēru par noteiktajiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem, veicinās bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos. (33.)	I	SM6					
	Izveidojusies laba sadarbība starp Dabas aizsardzības pārvaldi un Lauku atbalsta dienestu bioloģiskās daudzveidības atbalsta pasākumu administrēšanai, kuru nepieciešams paplašināt.	I						Rosinām papildināt iespējas
1	Mazo ainavas elementu izzušana. (43.)	D	SM6	Izslēgt, jo pateikts pie V05, V02.				Jau tiek minēts V05, V02. Vai vajag likt vēlreiz draudos?

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
2	Intensīvās lauksaimniecības metodes iznīcina tās sugas, kas gadsimtu gaitā piemērojušās izdzīvošanai tradicionālās saimniekošanas apstākļos (10.)	D	SM6					Nav pamatojuma situācijas analīzē.
3	Invazīvo sugu ekspansija var apdraudēt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumu sasniegto rezultātu ilglaicīgumu. (49.)	D	SM6		Invazīvo sugu ekspansija negatīvi ietekmē BD un ainavas"	Iekļauta latvāņa izplatības karte		Papildināt: LIZ atstāšana novārtā un aizaugšana, palielinās invazīvo augu aizņemto platību. (62., 52.)
4	Neatbilstoša zālāju biotopu apsaimniekošana apdraud dabisko pļavu pastāvēšanu. (10., 19.)	D	SM6	Pārcelt pie V				
5	Nozīmīga daļa dabisko zālāju platības atrodas ārpus īpaši aizsargājamām teritorijām un ārpus lauku blokiem. (20., 24.)	D	SM6					
	Mežsaimniecības intensifikācija un ciršanas caurmēra samazināšana apdraud meža bioloģisko daudzveidību un samazina ES mežu biotopu noturību pret malas efektu un samazina konektivitāti.	D	SM6					Ierosinām papildināt

SM 6 analītiskā Tabula 3. SVID pierādījumu bāze

SM 6: Palīdzēt aizsargāt bioloģisko daudzveidību, stiprināt ekosistēmu pakalpojumus un saglabāt biotopus un ainavas

Nr	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
1	Latvijā ir izveidots Natura 2000 teritoriju tīkls. (4., 5.)	S	J	C.19. Farming in Natura 2000 areas	N, nepieciešama informācija par LIZ platībām Natura 2000	J, likumdošana	Daļēji, aprakstīta iepriekšējā pieredze	
2	Latvijā ainavām ir izteikta reģionāla dažādība. To nosaka dažādi ainavu veidojošie virzītājspēki: gan dabas apstākļi (reljefs, augsne, klimats), gan socio-ekonomiskie un kulturālie faktori. (56., 57.)	S	Nepieciešama papildu informācija, izmantojot kvantitatīvos (t.sk., konteksta rādītājus).	Rādītāja nav, tikai apraksts. Ieteicams izmantot - C.21. <i>Agricultural land covered with landscape features</i> un C.35. <i>Farmland birds index (FBI)</i>	N, kvantitatīvie rādītāji nav sniegti	J, situācijas aprakstā iekļauta ainavu karte	N, var atsaukties uz N2000 maksājumu novērtējuma atskaiti, AREI gatavotajiem materiāliem par ADVZ	
3	Latvijā ir pieredze un atbalsts bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai zālajos. (12. - 20.)	S	J	C.36. <i>Percentage of species and habitats of Community interest related to agriculture with stable or increasing trends</i>	J, zālāju botāniskās kvalitātes rādītāji. Rūsiņa S., 2019	J, aprakstīti novērtēšanas ietvaros veikta pētījuma rezultāti. AREI, 2019	J, sniegta atsauce uz vairākiem pētījumiem, AREI 2019; Rūsiņa S., 2019.	
4	Apmācības par bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanu ir veicinājušas izpratni par	S	J		N, kvantitatīvie rādītāji nav sniegti	J, sniegta atsauce balstoties uz apmācīto lauksaimnieku	J, sniegta atsauce uz novērtēšanas ziņojumu. AREI, 2019.	

Nr	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	bioloģisko daudzveidību. (23.)					aptauju un eksperta viedokli.		
	Salīdzinoši liela daļēji ielabotu ilggadīgo zālāju platība, ar potenciālu uzlabot bioloģiskās daudzveidības stāvokli un nodrošināt pārvietošanās koridorus ES zālāju biotopu sugām.	S						
1	ES nozīmes aizsargājamo zālāju biotopu stāvoklis joprojām ir nelabvēlīgā stāvoklī. (8.)	V	J	<i>C.36. Percentage of species and habitats of Community interest related to agriculture with stable or increasing trends</i>	J, zālāju botāniskās kvalitātes rādītāji. Rūsiņa, 2019	J, aprakstīti novērtēšanas ietvaros veikta pētījuma rezultāti. AREI, 2019	J, sniegtas atsauces uz vairākiem pētījumiem, AREI 2019; Rūsiņa, 2019.	
2	Ekonomiskā spiediena rezultātā tiek zaudēti/netiek veidoti jauni ainavu elementi (dižkoki, alejas, vecas mājvietas/viensētas), netiek nodrošināta to pēctecība. (60., 64.)	V	J	Rādītāja nav, tikai apraksts. Ieteicams izmantot - <i>C.21. Agricultural land covered with landscape features un C.35. Farmland birds index (FBI)</i>	J, LIZ dinamika	J, sniegts apraksts ar attēliem	N, nav bijuši specifiski pētījumi	

Nr	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
3	Lauku putnu indeksā pēdējos gados ir vērojama samazinājuma tendence. (36.)	V	J	<i>C.35. Farmland birds index (FBI)</i>	J, taču jāpapildina ar aktuālākajiem LPI datiem	J, aprakstītas LPI un atsevišķu sugu izmaiņas	Daļēji, trūkst specifisku pētījumu KLP ietekmei uz LPI	
4	LIZ atstāšana novārtā un aizaugšana, palielinās invazīvo augu aizņemtā platība. (62., 52.)	V	J		J, iekļauta latvāna izplatības karte un nekoptās LIZ īpatsvars	J, sniegts apraksts ar attēliem	N, nav iekļauti specifiski pētījumi par pamesto LIZ un invazīvo sugu korelāciju.	
5	Būtiski palielinājies atklāto lauku ainavu īpatsvars, samazinoties ainavu elementiem, kas samazina dabas daudzveidību, ainavu vizuālo vērtību. (64.)	V	J	Rādītāja nav, tikai apraksts. Ieteicams izmantot - <i>C.21. Agricultural land covered with landscape features un C.35. Farmland birds index (FBI)</i>	N, kvantitatīvie rādītāji nav sniegti	J, ietverts apraksts ar attēliem	J, LATVIJA.ZEME, DABA, TAUTA, VALSTS. Oļģerts Nikodemus, Māris Kļaviņš, Zaiga Krišjāne, Vitālijs Zelčs (zin. red.), 2018	

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
6	Latvijas sabiedrībā un zemju īpašniekiem vēl joprojām ir nepietiekama izpratne par bioloģiskās daudzveidības nozīmi un nepieciešamību veikt saglabāšanas un apsaimniekošanas pasākumus. (23.)	V	J		N, kvantitatīvie rādītāji nav sniegti	J, sniegts īss skaidrojums	J, AREI, S. Rūsiņa, 2019. Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.-2020. gadam ietekme uz bioloģisko daudzveidību: ES nozīmes aizsargājamo zālāju biotopu botāniskā daudzveidība	
7	Kompensācijas (atbalsts) par dabas aizsardzības teritorijās noteiktajiem saimnieciskajiem ierobežojumiem ir nesamērīgi zems un nemotivējošs. (33.)	V	N, nepieciešams pamatot zemo kompensācijas apmēru ar ekonomiskiem aprēķiniem.		N, kvantitatīvie rādītāji nav sniegti	Daļēji, SVID elementa pamatojums sniegts, balstoties uz ieinteresēto pušu viedokli	Aktuāli pētījumi par kompensācijām nav veikti, iespējams atsaukties uz agrākiem pētījumiem, kuri veikti novērtēšanas ietvaros	Finanšu pieejamība nav analizēta

Nr	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	Ārpus Natura 2000 tīkla atrodas vairāk nekā 60% no ES zālāju biotopiem un daļa no ES meža biotopiem ārpus valsts meža platībām, un šīs platības ir atkarīgas no LAP atbalsta, lai saglabātu bioloģisko daudzveidību	V						
	Latvijā nav apzināta lauksaimniecības radīto ekosistēmas pakalpojumu vērtība un nozīme, piemēram, ES zālāju biotopu radītie produkti nav atpazīstami tirgū.	V						
	Zālāju apsaimniekošana nav ekonomiski izdevīga	V						
	Latvijā nav apzinātas iespējas agrovīdes (biotehniskajiem) pasākumiem privātajos mežos bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā un aizsardzībā.	V						

Nr	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
1	Eiropas Savienības atbalsts paver jaunas un konkrētākas iespējas bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, nosakot konkrētākus un mērķtiecīgākus apsaimniekošanas pasākumus, ietverot arī bioloģiskās daudzveidības uzturēšanas prasības atbalsta saņemšanas nosacījumos. (12. - 19.)	I	J		J, sniegta informācija par atbalstītajām platībām	J, aprakstīta pieredze pasākumu ieviešanā	J, aprakstīta pieredze pasākumu ieviešanā un novērtēšanas rezultāti. AREI, 2019.	Finanšu pieejamība nav analizēta
2	Pateicoties uzkrātajām zināšanām un pieredzei ir iespēja turpināt gan izskaidrošanas darbu par bioloģiskās daudzveidības nozīmi, gan apmācību organizēšanu lauksaimniekiem par bioloģisko daudzveidību. (23.)	I	J		N, kvantitatīvie rādītāji nav sniegti	J, sniegta atsauce balstoties uz apmācīto lauksaimnieku aptauju un eksperta viedokli.	J, sniegta atsauce uz novērtēšanas ziņojumu. AREI, 2019.	

Nr	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
3	Ir iespējas palielināt dabisko zālāju platības, veicot pasākumus pašreiz neizmantoto/degradēto platību rekultivācijai/atjaunošana i. (10.)	I	J	<i>C.36. Percentage of species and habitats of Community interest related to agriculture with stable or increasing trends</i>	J, neizmantoto LIZ rādītāji	J, pamatotas iespējas palielināt zālāju platības	J, LAD datu analīze; BEF, 2019	
4	Ekstensīvas lauksaimniecības prakses, kā bioloģiskā lauksaimniecība, var veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos (42.)	I	Daļēji, nepieciešams papildus pamatojums, ar atsauci uz skrejvaboļu pētījumu nepietiek.	<i>C.32. Agricultural area under organic farming. Ieteicams izmantot arī C33. Farming intensity; C.35. Farmland birds index (FBI).</i>	J, skrejvaboļu kā indikatoru izmaiņu pētījums	Trūkst atsauces uz pētījumiem par ekstensīvas lauksaimniecības devumu.	Daļēji, iespējams atsaukties uz VAAD/AREI pētījumu.	
5	Dabas vērtību skaitīšanas rezultāti sniegs precīzu pamatinformāciju un kartogrāfisko materiālu par ES nozīmes aizsargājamiem biotopiem un to stāvokļa novērtējumu visā Latvijas teritorijā. (11.)	I	J	<i>Ieteicams saistīt ar - C.36. Percentage of species and habitats of Community interest related to agriculture with stable or increasing trends</i>	J, minētas BVZ platības	J, aprakstīta kvalitatīvu datu nozīme	Pamatota dabas skaitīšanas rezultātu nozīme.	
6	NATURA 2000 un citu aizsargājamo teritoriju pārvērtēšana un	I	Daļēji, par to, ka kompensācija		N, kvantitatīvie rādītāji nav sniegti	Nav sniegti pierādījumi, ka kompensāciju	N, iespējams atsaukties uz N2000	Finanšu pieejamība nav vērtēta

Nr	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	kompensāciju sistēmas uzlabošana, to papildinot ar citiem mehānismiem, kas zemes īpašniekam dod iespēju saņemt atbilstošu kompensāciju apmēru par noteiktajiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem, veicinās bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos. (33.)		s ir neatbilstošas minēts apgalvojuma formā. Nav atsauces uz pētījumiem, aptaujām u.c.			pieejas izmaiņas uzlabos bioloģisko daudzveidību.	maksājuma novērtējuma atskaiti, AREI, 2013.	
	Izveidojusies laba sadarbība starp Dabas aizsardzības pārvaldi un Lauku atbalsta dienestu bioloģiskās daudzveidības atbalsta pasākumu administrēšanai, kuru nepieciešams paplašināt.	I						

Nr	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
1	Mazo ainavas elementu izzušana. (43.)	D	J	Rādītāja nav, tikai apraksts. Ieteicams saistīt ar - C.21. <i>Agricultural land covered with landscape features.</i>	N, kvantitatīvie rādītāji nav sniegti	J sniegts apraksts ar attēliem, LATVIJA ZEME, DABA, TAUTA, VALSTS. Oļģerts Nikodemus, Māris Kļaviņš, Zaiga Krišjāne, Vitālijs Zelcs (zin. red.), 2018.	N, nav bijuši specifiski pētījumi	
2	Intensīvās lauksaimniecības metodes iznīcina tās sugas, kas gadsimtu gaitā piemērojušās izdzīvošanai tradicionālās saimniekošanas apstākļos (10.)	D	N	<i>Ieteicams saistīt ar - C.36. Percentage of species and habitats of Community interest related to agriculture with stable or increasing trends</i>	J, bet atbilstoši jāpamato ar pētījumiem par skrejvabolēm un zālāju botānisko kvalitāti. DU, Rūsiņa S., AREI, 2019.	J, bet atbilstoši jāpamato ar pētījumiem par skrejvabolēm un zālāju botānisko kvalitāti. DU, Rūsiņa S., AREI, 2019.	J, bet atbilstoši jāpamato ar pētījumiem par skrejvabolēm un zālāju botānisko kvalitāti. DU, Rūsiņa S., AREI, 2016-2019.	
3	Invazīvo sugu ekspansija var apdraudēt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumu sasniegto rezultātu ilglaicīgumu. (49.)	D	Daļēji, nepieciešams papildus pamatojums ietekmei tieši uz bioloģisko daudzveidību.		J, ietverti rādītāji par latvāņa izplatību.	J, sniegts pamatojums aprakstā.	Nav informācijas par specifiskiem pētījumiem par invazīvo sugu ietekmi uz bioloģisko daudzveidību Latvijā.	

Nr	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurš minēts situācijas aprakstā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
4	Neatbilstoša zālāju biotopu apsaimniekošana apdraud dabisko pļavu pastāvēšanu. (10., 19.)	D	J	<i>C.36. Percentage of species and habitats of Community interest related to agriculture with stable or increasing trends</i>	J, ietverti rādītāji par zālāju botānisko kvalitāti. Rūsiņa S., 2019.	J, sniegts pamatojums aprakstā, balstoties uz pētījumiem. AREI, Rūsiņa S., 2019.	J, sniegta atsauce uz vairākiem pētījumiem, AREI 2019; Rūsiņa, 2016-2019.	
5	Nozīmīga daļa dabisko zālāju platības atrodas ārpus īpaši aizsargājamām teritorijām un ārpus lauku blokiem. (20., 24.)	D	J	<i>C.36. Percentage of species and habitats of Community interest related to agriculture with stable or increasing trends</i>	J, sniegti jaunākie un dabas skaitīšanas dati.	J, sniegts pamatojums aprakstā, balstoties uz pētījumiem. AREI, Rūsiņa S., 2019.	J, sniegta atsauce uz vairākiem pētījumiem, AREI 2019; Rūsiņa, 2016-2019.	
	Mežsaimniecības intensifikācija un ciršanas caurmēra samazināšana apdraud meža bioloģisko daudzveidību un samazina ES mežu biotopu noturību pret malas efektu un samazina konektivitāti.	D						

SM 6 analītiskā Tabula 4. Vajadzību pierādījumu bāze

SM 6: Palīdzēt aizsargāt bioloģisko daudzveidību, stiprināt ekosistēmu pakalpojumus un saglabāt biotopus un ainavas

Nr.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
1	Veicināt bioloģiskās daudzveidības rādītāju uzlabošanu, ainavas elementu saglabāšanu.	<p>Latvijā ainavām ir izteikta reģionāla dažādība. To nosaka dažādi ainavu veidojošie virzītājspēki: gan dabas apstākļi (reljefs, augsne, klimats), gan socio-ekonomiskie un kulturālie faktori. (56., 57.) S02; ES nozīmes aizsargājamo zālāju biotopu stāvoklis joprojām ir nelabvēlīgā stāvoklī. (8.) V01; Ekonomiskā spiediena rezultātā tiek zaudēti/netiek veidoti jauni ainavu elementi (dižkoki, alejas, vecas mājvietas/viensētas), netiek nodrošināta to pēctecība. (60., 64.) V02; Lauku putnu indeksā pēdējos gados ir vērojama samazinājuma tendence. (36.) V03; Būtiski palielinājies atklāto lauku ainavu īpatsvars, samazinoties ainavu elementiem, kas samazina dabas daudzveidību, ainavu vizuālo vērtību. (64.) V05; Eiropas Savienības atbalsts paver jaunas un konkrētākas iespējas bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, nosakot konkrētākus un mērķtiecīgākus apsaimniekošanas pasākumus, ietverot arī bioloģiskās daudzveidības uzturēšanas prasības atbalsta saņemšanas nosacījumos. (12. - 19.) I01; Ir iespējas palielināt dabisko zālāju platības, veicot pasākumus pašreiz neizmantoto/degradēto platību rekultivācijai/atjaunošanai. (10.) I03; Ekstensīvas lauksaimniecības prakses, kā bioloģiskā lauksaimniecība, var veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu (42.) I04; Dabas vērtību skaitīšanas rezultāti sniegs precīzu pamatinformāciju un kartogrāfisko materiālu par ES nozīmes aizsargājamiem biotopiem un to stāvokļa novērtējumu visā Latvijas teritorijā. (11.) I05; Mazo ainavas elementu izzušana. (43.) D01; Intensīvās lauksaimniecības metodes iznīcina tās sugas, kas gadsimtu gaitā piemērojušās izdzīvošanai tradicionālās saimniekošanas apstākļos (10.) D02; Invazīvo sugu ekspansija var apdraudēt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumu sasniegto rezultātu ilglaicīgumu. (49.) D03; Neatbilstoša zālāju biotopu apsaimniekošana apdraud dabisko pļavu pastāvēšanu. (10., 19.) D04; Nozīmīga daļa dabisko zālāju platības atrodas ārpus īpaši aizsargājamām teritorijām un ārpus lauku blokiem. (20., 24.) D05.</p>	Vajadzība izriet no SVID, sasaiste ir.	

Nr	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
2	Veicināt bioloģiskās daudzveidības kvalitatīvo rādītāju uzlabošanu meža zemē.	Latvijā ir izveidots Natura 2000 teritoriju tīkls. (4., 5.) S01; Kompensācijas (atbalsts) par dabas aizsardzības teritorijās noteiktajiem saimnieciskajiem ierobežojumiem ir nesamērīgi zems un nemotivējošs. (33.) V07; Eiropas Savienības atbalsts paver jaunas un konkrētākas iespējas bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, nosakot konkrētākus un mērķtiecīgākus apsaimniekošanas pasākumus, ietverot arī bioloģiskās daudzveidības uzturēšanas prasības atbalsta saņemšanas nosacījumos. (12. - 19.) I01; Dabas vērtību skaitīšanas rezultāti sniegs precīzu pamatinformāciju un kartogrāfisko materiālu par ES nozīmes aizsargājamiem biotopiem un to stāvokļa novērtējumu visā Latvijas teritorijā. (11.) I05; NATURA 2000 un citu aizsargājamu teritoriju pārvērtēšana un kompensāciju sistēmas uzlabošana, to papildinot ar citiem mehānismiem, kas zemes īpašniekam dod iespēju saņemt atbilstošu kompensāciju apmēru par noteiktajiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem, veicinās bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. (33.) I06; Invasīvo sugu ekspansija var apdraudēt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumu sasniegto rezultātu ilglaicīgumu. (49.) D03.	Vajadzībai ir daļēja sasaiste ar SVID. Atsevišķiem SVID elementiem saikne ar vajadzību ir pašsaprotama, netieša un vāja.	Attiecināms, nav ietverts
3	Sabiedrības, lauksaimnieku/mežsaimnieku, kā arī zemes īpašnieku izglītošana par bioloģiskās daudzveidības nozīmi un saglabāšanas nepieciešamību un iespējām.	Latvijā ir pieredze un atbalsts bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai zālajos. (12. - 20.) S03; Apmācības par bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanu ir veicinājušas izpratni par bioloģisko daudzveidību. (23.) S04; Latvijas sabiedrībā un zemju īpašniekiem vēl joprojām ir nepietiekama izpratne par bioloģiskās daudzveidības nozīmi un nepieciešamību veikt saglabāšanas un apsaimniekošanas pasākumus. (23.) V06; Pateicoties uzkrātajām zināšanām un pieredzei ir iespēja turpināt gan izskaidrošanas darbu par bioloģiskās daudzveidības nozīmi, gan apmācību organizēšanu lauksaimniekiem par bioloģisko daudzveidību. (23.) I02; Neatbilstoša zālāju biotopu apsaimniekošana apdraud dabisko pļavu pastāvēšanu. (10., 19.) D04.	Vajadzība izriet no SVID, sasaiste ir. Ar atsevišķiem SVID elementiem saikne ir netieša.	
	Uzlabot bioloģisko daudzveidību aizsargājamās zālajos			

Nr	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
	Nodrošināt tipisko lauksaimniecības zemju ainavu un to elementu aizsardzību, saglabājot daudzveidīgu, vizuāli pievilcīgu un ekoloģiski funkcionālu ainavu struktūru un elementu daudzveidību.			
	Palielināt bioloģiskās lauksaimniecības un vides pasākumu ieguldījumu ekosistēmas pakalpojumu sniegšanā			
	Nodrošināt atbilstošas kompensācijas par ierobežojumiem bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai			

SM 6 analītiskā Tabula 5. Apmērs, kādā vajadzību izvērtējums ir caurskatāms, specifisks un pilnīgs

SM 6: Palīdzēt aizsargāt bioloģisko daudzveidību, stiprināt ekosistēmu pakalpojumus un saglabāt biotopus un ainavas

N r.	Vajadzības	Pareizi noteikts svarīgums (J/N kāpēc)	Pastāv stingrs pamatojums vajadzības prioritizācijai (J/N)	Cik specifiska ir noteiktā vajadzība (Specifiska/vispārīga)	Vai adresēt KLP SP (J/N)	Ja/nē, kāpēc	Pamatojums specifisko jautājumu adresēšanai (kā pēc Article 96 no SPR)	Piezīmes
1	Veicināt bioloģiskās daudzveidības rādītāju uzlabošanu, ainavas elementu saglabāšanu.	J, vajadzības identifikācija atbilstoša.	J	Vispārīga, ieteicams sadalīt vairākās specifiskās vajadzībās.	J		Nepieciešama vajadzībā ietvertu risināmo jautājumu precizēšana un prioritizēšana.	Ieteicams vajadzību precizēt, sadalīt vairākās vajadzībās. Piemēram, bioloģiski vērtīgiem zālājiem veidojama atsevišķa vajadzība (skat. priekšlikumus).
2	Veicināt bioloģiskās daudzveidības kvalitatīvo rādītāju uzlabošanu meža zemē.	N, vajadzības identifikācija precizējama.	N	Vispārīga, tā pamatota tikai ar kompensācijām meža zemēs, ieteicams precizēt un	N	Meža zemes, mežsaimniecība KLP SP nav ietverta.	Nepieciešama vajadzībā ietvertu risināmo jautājumu precizēšana un prioritizēšana.	Saistībā ar šo vajadzību izsekojama saikne galvenokārt kompensāciju kontekstā par mežsaimnieciskajiem ierobežojumiem

N r.	Vajadzības	Pareizi noteikts svarīgums (J/N kāpēc)	Pastāv stingrs pamatojums vajadzības prioritizācijai (J/N)	Cik specifiska ir noteiktā vajadzība (Specifiska/vispārīga)	Vai adresēt KLP SP (J/N)	Ja/nē, kāpēc	Pamatojums specifisko jautājumu adresēšanai (kā pēc Article 96 no SPR)	Piezīmes
				definēt kā specifisku vajadzību.				m. Trūkst informācijas par iespējām uzlabot BD mežos.
3	Sabiedrības, lauksaimnieku/mežsaimnieku, kā arī zemes īpašnieku izglītošana par bioloģiskās daudzveidības nozīmi un saglabāšanas nepieciešamību un iespējām.	J, vajadzības identifikācija atbilstoša.	J	Vispārīga, bet atbilstoša pamatojuma un situācijai.	Daļēji	KLP SP izglītošana minēta tikai inovāciju attīstības kontekstā.		
	Uzlabot bioloģisko daudzveidību aizsargājamās zālājos							Priekšlikums iekļaut šādas vajadzības.
	Nodrošināt tipisko lauksaimniecības zemju ainavu un to elementu aizsardzību, saglabājot daudzveidīgu, vizuāli pievilcīgu un ekoloģiski funkcionālu ainavu struktūru un elementu daudzveidību.							

N r.	Vajadzības	Pareizi noteikts svarīgums (J/N kāpēc)	Pastāv stingrs pamatojums vajadzības prioritizācijai (J/N)	Cik specifiska ir noteiktā vajadzība (Specifiska/vispārīga)	Vai adresēt KLP SP (J/N)	Ja/nē, kāpēc	Pamatojums specifisko jautājumu adresēšanai (kā pēc Article 96 no SPR)	Piezīmes
	Palielināt bioloģiskās lauksaimniecības un vides pasākumu ieguldījumu ekosistēmas pakalpojumu sniegšanā							
	Nodrošināt atbilstošas kompensācijas par ierobežojumiem bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai							

SM 6 analītiskā Tabula 6. Ieinteresēto pušu iesaistes novērtējums

SM 6: Palīdzēt aizsargāt bioloģisko daudzveidību, stiprināt ekosistēmu pakalpojumus un saglabāt biotopus un ainavas

Iesaistītās puses konsultēti	Specifiskie mērķi	Nosegtās teritorijas	Izmantotā metode (darba grupa, mītiņš, vadības komiteja, u.tml.)	Biežums (ik nedēļu, mēnesi, ceturksni, ad hoc)	Dokumentēti iznākumi (J/N)	Vērā ņemtās rekomendācijas (Visas / Dažas un kāpēc / Neviena un kāpēc)
Lauksaimnieku/mežsaimnieku organizācijas, lauksaimnieki, ZM, LAD, lauku konsultanti, pašvaldības, valsts institūcijas.	visi	Nacionālais, daļēji reģionālais	Reģionālās konferences	5	J	Reģionālajās konferencēs priekšlikumi saistībā ar bioloģiskās daudzveidības uzturēšanu un aizsardzību saņemti ļoti maz, galvenokārt saistībā ar kompensācijām par mežsaimnieciskajiem ierobežojumiem un migrējošo putnu radītajiem zaudējumiem. Kompensācija par mežsaimnieciskajiem ierobežojumiem ir ietverta situācijas aprakstā, bet migrējošo putnu radītie zaudējumi nav ietverti aprakstā un SVID.
Lauksaimnieku/mežsaimnieku organizācijas, lauksaimnieki, ZM, LAD, vides NVO, lauku konsultanti, vides institūcijas, zinātnieki.	SM4, SM5, SM6	Nacionālais	Tematiskās darba grupas	Reizi ceturksnī	J	Ieinteresēto pušu ieteiktās rekomendācijas Situācijas analīzē, SVID un vajadzībās lielākoties ir iekļautas. Atzīmējams, ka daudzi saņemtie priekšlikumi attiecināmi uz konkrētiem pasākumiem vai atbalsta saņemšanas nosacījumiem, tāpēc šajā stadijā nav pilnvērtīgi novērtējami. Kā atsevišķi priekšlikumi, kuri nav

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
								formulējumu, lauksaimnieciskās izglītības īpatsvaru raksturo 1.7. attēls.
3	Jaunie lauksaimnieki atgūst un atgriež lauksaimnieciskā darbībā tās lauksaimniecības zemes, kas nav tikušas izmantotas pēdējos gados (41)	S	SM7		Jauniem lauksaimniekiem augsta motivācija veidot un attīstīt saimniecības	Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēts, bet varētu tikt analizēts. Piemēram, nekoptās un aizaugušās zemes visvairāk tiek izmantotas gaļas lopkopībai.	Jauno lauksaimnieku motivāciju pamato situācijas apraksta 41.rindkopa, GĪZ '19, Bioloģiskās lauksaimniecības analīze
4	Pieaug vidējais lauku saimniecību vadītāju vecums (11)	V	SM7		Palielinās vidējais lauku saimniecību vadītāju vecums vai Samazinās gados jauno lauksaimnieku	Reģionālais aspekts ir analizēts		Arī 62.rindkopa pamatotu jauno lauksaimnieku skaitu reģionos, bet par dinamiku datu nav.

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
					skaits			
5	Jauno lauksaimnieku (līdz 35) proporcija pret tiem, kam pāri 65	V	SM7		Zems jauno lauksaimnieku īpatsvars			Neatbilstošs formulējums - proporcija nevar būt vājā puse, bet tā var liecināt, vai jauno lauksaimnieku skaits kļūst par stipro vai vājo pusi. Situācijas aprakstā jāvadās no EK apstiprinātiem KKR, kuros tiek salīdzinātas vecuma grupas līdz 40 gadiem pret tiem, kuriem pāri 55 gadi.
6	Nepieciešami nozīmīgi finanšu resursi darbības uzsākšanai (40), (61)	V	SM7		Nepietiekami finanšu resursi darbības uzsākšanai	Reģionālais aspekts ir analizēts	Nav izvērtēts, bet varētu būt noderīgi, jo katrai nozarei ir atšķirīgas saimniekošanas uzsākšanas izmaksas. Nav analizēts, bet būtu noderīgi saprast, kuras nozares un kāpēc izvēlas jaunie	Aprakstā analizētas zemes resursu iegādes izmaksas (40.rindkopa).

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
							lauksaimnieki darījumdarbības uzsākšanai.	
7	Trūkst zināšanas, prasmes lauksaimniecības jomās (21, 25)	V	SM7				Sektorālais pārklājums nav analizēts.	Nav analizēts, cik lielā mērā veicinātas tieši jauno lauksaimnieku zināšanas dažādos lauksaimnieciskās ražošanas sektoros.
8	Zemes resursu pieejamība (4.1)	V	SM7			Reģionālais aspekts nav analizēts	n/a	Nav skaidrots, ko nozīmē pieejamība. Administratīvi šķēršļi, finanšu un kredītresursu pieejamība vai kaut kas cits?
9	Lauksaimniecības kā nodarbošanās veida popularizēšana, lai veicinātu jauniešu motivāciju apgūt ar nozari saistītas profesijas (18)	I	SM7		Jauniešu piesaiste lauksaimniecībai	n/a	n/a	Nav pamatojuma no citām nozarēm vai citu valstu pētījumiem, ka kādas popularizēšanas kampaņas būtu sasniegušas mērķi. Vai šī SVID elementa nodoms ir popularizēt lauksaimniecības nozari vai piesaistīt jauniešus lauksaimniecības nozarē?
10	Apsaimniekoto lauksaimniecības zemju palielināšana (33)	I	SM7		Apsaimniekoto LIZ platību palielināšana	Reģionālais aspekts nav analizēts	n/a	SVID apgalvojuma pamatojošai rindkopai (33.rindkopa) nav skaidrs datu avots.
11	Jaunu tehnoloģiju un inovāciju	I	SM7			Reģionālais aspekts nav	Sektorālais pārklājums nav	

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
	izmantošana praksē (20, 21)					analizēts	analizēts.	
12	Konsultāciju un padomdevēja atbalsta iespējas (3.2)	I	SM7			Reģionālais aspekts ir analizēts	n/a	
13	Jaunu cilvēku migrācija un dzimstības samazināšanās (3, 5, 18, 21)	D	SM7			Reģionālais aspekts daļēji analizēts	n/a	
14	Nodokļu sistēmas nepastāvība (54)	D	SM7			n/a	n/a	
15	Ierobežota finanšu resursu pieejamība (40)	D	SM7			Reģionālais aspekts nav analizēts	Sektorālais pārklājums nav analizēts.	62.rindkopā un 1.15. attēlā nesaskan 2017. gadā maksājumu gados jauniejiem lauksaimniekiem (JAL) saņēmēju skaits.

SM 7 analītiskā Tabula 3. SVID pierādījumu bāze

SM 7: Piesaistīt gados jaunus lauksaimniekus un veicināt darījumdarbību lauku apvidos

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
1	Jaunie lauksaimnieki ir atvērti inovācijām un jauniem risinājumiem (21).	S	N, nav pamatoti dati, kas apliecina jauno lauksaimnieku atvērtību inovācijām. Aprakstā norādītā 21.rindkopa (OECD 2019. gada pētījums) neapstiprina SVID elementa apgalvojumu. Tieši otrādi, OECD pētījumā teikts: "Jaunu tehnoloģiju un iekārtu ieviešana un ārvalstu pieredze ir svarīgs inovāciju leme	N	N, nav kvantitatīva pamatojuma	Kļūdaini (nevietā) interpretēts OECD pētījums Inovācijas, lauksaimniecības produktivitāte un ilgtspējība Latvijā (2019., 23.lpp. Pieejams: https://read.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/inovācijas-lauksaimniecības-produktivitāte-un-ilgtspējība-latvija_279bde8c-lv#page1) secinājums par inovācijām uzņēmējdarbībā (apraksta 21.rindkopa). OECD pētījumā teikts: "Jaunu tehnoloģiju un iekārtu ieviešana un ārvalstu pieredze ir svarīgs inovāciju elements, tomēr ir pieejams maz informācijas par lauksaimnieku līdzdalību šādās aktivitātēs, un tās netiek uzraudzītas un uzskaitītas.", kā arī "Ir maz zināms par faktoriem, kas veicina inovāciju ieviešanu		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
			<p>nts, tomēr ir pieejams maz informācijas par lauksaimnieku līdzdalību šādās aktivitātēs, un tās netiek uzraudzītas un uzskaitītas.", kā arī "Ir maz zināms par faktoriem, kas veicina inovāciju ieviešanu saimniecību līmenī."</p>			saimniecību līmenī."		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
2	Atbalsts kopumā ir veicinājis lauksaimniecībā esošo saimnieku zināšanu līmeņa palielināšanos (19, 25)	S	J, tomēr nav izvērtētas gados jauno lauksaimnieku zināšanu līmeņa izmaiņas. Nav izvērtēts Latvijas Lauksaimniecības Universitātes un tās Mūžizglītības centra piedāvājums un ietekme, citu mācību institūciju piedāvāto 160 st. un 320 st. apmācību programmu ietekme.	C.15 (CMEĻ C24) Agricultural training of farm managers	N, nav kvantitatīva pamatojuma	1) OECD pētījums Inovācijas, lauksaimniecības produktivitāte un ilgtspējība Latvijā (2019., 23.lpp. Pieejams: https://read.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/inovācijas-lauksaimniecības-produktivitāte-un-ilgtspējība-latvija_279bde8c-lv#page1) 2) Pilvere I., Krieviņa A., Upīte I., Nipers A. "Analīzes veikšana un priekšlikumu sagatavošana Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plāna izstrādei" (2019)		Atbalsta pasākumu sasaiste ar iegūtu augstāko vai vidējo profesionālo lauksaimniecības izglītību vai lauksaimniecības pamatzināšanu apgūšanu vismaz 160 stundu apjomā apakšpasākumā "Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības", vai gados jaunie lauksaimniekiem atbalsta pasākuma sasaiste ar iegūtu augstāko vai vidējo profesionālo lauksaimniecības izglītību, apgūstot lauksaimniecības priekšmetus vismaz 320 stundu apakšpasākumā "Atbalsts jaunie lauksaimniekiem uzņēmējdarbības uzsākšanai".

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
3	Jaunie lauksaimnieki atgūst un atgriež lauksaimnieciskā darbībā tās lauksaimniecības zemes, kas nav tikušas izmantotas pēdējos gados (41)	S	N, nav datu pamatojuma	N	N, nav kvantitatīva pamatojuma			
4	Pieaug vidējais lauksaimniecību vadītāju vecums (11)	V	J, tomēr nav datu par jauno lauksaimnieku skaita dinamiku iepriekšējos periodos.	C14 (CMEF C23) Age structure of farm managers	J, dati par demogrāfisko situāciju valstī un tās reģionos (Centrālās Statistikas Pārvaldes (CSP)).			Par Priekšlaicīgās pensionēšanas pasākumu LAP 2004-2006 ietvaros; Par atbalsta pasākumu jaunajiem lauksaimniekiem LAP 2014-2020 ietvaros; Par paaugstinātu atbalsta intensitāti pasākuma "Ieguldījumi materiālajos aktīvos" ietvaros LAP 2014-2020 (ZM informācija)

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novemb ris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
5	Jauno lauksaimnieku (līdz 35) proporcija pret tiem, kam pāri 65	V	N	N, bet var izmantot C14 (CMEF C23) Age structure of farm managers	J, lauku saimniecību grupējums pēc vadītāju vecuma un izglītības līmeņa (CSP)			
6	Nepieciešami nozīmīgi finanšu resursi darbības uzsākšanai (40), (61)	V	J	N	J, dati par lauksaimniecībā izmantojamās zemes nomas cenu statistiskajos reģionos (EUR par ha) (CSP); Pilvere I., Krieviņa A., Upīte I., Nipers A. "Analīzes veikšana un priekšlikumu sagatavošana Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plāna izstrādē" (2019); Zigfrīds Dzedulis. Tirgū trūkst zemes. 08.03.2019. Latvijas Avīze. Pieejams: http://news.lv/Latvijas_Avize/2019/03/08/tirgu-trukst-zemes	Ieinteresēto pušu viedoklis (Reģionālās konferences un Tematiskās darba grupas)		1) Par LAP atbalsta pieejamību un ietekmi uz saimniecības apgrozījuma palielināšanos (LAP 2007-2013 Ex-post novērtējums); 2) Par Latvijas Zemes fondu un Altum atbalstu (OECD, 2019. https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/OECD_petijums_LAT.pdf); 3) LAP 2014-2020 maksājums gados jauniekiem lauksaimniekiem (JAL) 2017. gadā (ZM informācija)

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
7	Trūkst zināšanas, prasmes lauksaimniecības jomās (21, 25)	V	J, tomēr nav izvērtētas gados jauno lauksaimnieku zināšanu līmeņa izmaiņas	C.15 (CMEF C.24) Agricultural training of farm managers	Norādīti divi avoti ZM un OECD mājas lapas, tomēr informatīvais ziņojums ir viens un tas pats: 1) Inovācijas, lauksaimniecības produktivitāte un ilgtspējība Latvijā, OECD, 23.lpp. Pieejams: https://read.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/inovācijas-lauksaimniecības-produktivitāte-un-ilgtspējība-latvija_279bde8c-lv#page1 ; 2) OECD, 2019. https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/OECD_petijums_LAT.pdf	Ieinteresēto pušu viedoklis (Reģionālās konferences un Tematiskās darba grupas)		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
8	Zemes resursu pieejamība (4.1)	V J		C.12 (CMEF C.17) Agricultural holdings (farms) / C.17 (CMEF C.18) Agricultural area / C.32 (CMEF C.19) Agricultural area under organic farming / C.19 (CMEF C.34) Natura 2000 areas	1) Pilvere I., Krieviņa A., Upīte I., Nipers A. "Ana līzes veikšana un priekšlikumu sagatavošana Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plāna izstrādei" (2019); 2) Zemkopības ministrija, gada ziņojums "Latvijas lauksaimniecība 2018" https://www.zm.gov.lv/public/files/CMS_Static_Page_Doc/00/00/01/33/19/Gadazinojums.pdf ; 3) Zemes sadalījums pa zemes lietošanas veidiem (Valsts Zemes dienests)	Ieinteresēto pušu viedoklis (Reģionālās konferences un Tematiskās darba grupas)		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
9	Lauksaimniecības kā nodarbošanās veida popularizēšana, lai veicinātu jauniešu motivāciju apgūt ar nozari saistītas profesijas (18)	I	J	C14 Age structure of farm managers (CMEF C23)	J, jauno lauksaimnieku ar lauksaimniecisko izglītību skaita samazināšanās vecuma grupā 18-44 gadi (CSP)	Ieinteresēto pušu viedoklis (Reģionālās konferences un Tematiskās darba grupas)		
10	Apsaimniekotību lauksaimniecības zemju palielināšana (33)	I	N, nav skaidrot, uz kādas bāzes un ar kādiem rīkiem to sasniegt.	C.17 (CMEF C.18) Agricultural area / C.19 (CMEF C.34) Natura 2000 areas	J, 1) Zemes sadalījums pa zemes lietošanas veidiem (Valsts Zemes dienests); 2) Pilvere I., Krieviņa A., Upīte I., Nipers A. "Analīzes veikšana un priekšlikumu sagatavošana Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plāna izstrādei" (2019)	N		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEFS 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
11	Jaunu tehnoloģiju un inovāciju izmantošana praksē (20, 21)	I	N, datu par konkrētiem indikatoriem, kas raksturotu inovācijas lauksaimniecībā, nav.	N	N, nav kvantitatīva pamatojuma	Ieinteresēto pušu viedoklis (Reģionālās konferences un Tematiskās darba grupas)		
12	Konsultāciju un padomdevēja atbalsta iespējas (3.2)	I	J	C.15 (CMEF C.24) Agricultural training of farm managers	J, LLKC atbalsta pieejamība 26 pakalpojumu sniegšanas punktos (LLKC dati)	Ieinteresēto pušu viedoklis (Speciālizētās darba grupas)		Ar ES finansējuma palīdzību konsultatīvie un izglītības pakalpojumi lauksaimniecībā un pārtikas ražošanā ir kļuvuši plašāk pieejami (OECD, 2019. https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/OECD_petijums_LAT.pdf)
13	Jaunu cilvēku migrācija un dzimstības samazināšanās (3, 5, 18, 21)	D	J	C.01 (CMEF C.01) Population/ C.03 (CMEF C.02) Age structure	J, iedzīvotāju skaita izmaiņas (CSP dati)	N		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
14	Nodokļu sistēmas nepastāvība (54)	D	N	N	N, pamatojums nav atrodams	Ieinteresēto pušu viedoklis (Reģionālās konferences un Tematiskās darba grupas)		
15	Ierobežota finanšu resursu pieejamība (40)	D	J	N	J, dati par lauksaimniecībā izmantojamās zemes nomas cenu statistiskajos reģionos (EUR par ha) (CSP); Pilvere I., Krieviņa A., Upīte I., Nipers A. "Analīzes veikšana un priekšlikumu sagatavošana Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plāna izstrādei" (2019); Zigfrīds Dzedulis. Tirgū trūkst zemes. 08.03.2019. Latvijas Avīze. Pieejams: http://news.lv/Latvijas_Avize/2019/03/08/tirgu-trukst-zemes	Ieinteresēto pušu viedoklis (Reģionālās konferences un Tematiskās darba grupas)		1) Ar ES finansējuma palīdzību konsultatīvie un izglītības pakalpojumi lauksaimniecībā un pārtikas ražošanā ir kļuvuši plašāk pieejami (OECD, 2019. https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/OECD_petijums_LAT.pdf); 2) Atbalsts sekmējis apgrozījuma palielināšanos saimniecībās (LAP 2007-2013 Ex-post novērtējums)

SM 7 analītiskā Tabula 4. Vajadzību pierādījumu bāze

SM 7: Piesaistīt gados jaunus lauksaimniekus un veicināt darījumdarbību lauku apvidos

Nr.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējuma m ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
1	Augsta vajadzība: Finanšu resursu pieejamība darbības uzsākšanai (atbalsts tiešmaksājumu, grantu un finanšu instrumentu veidā), t.sk., lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei lauksaimniecības produkcijas ražošanai. Secība	Atbalsts kopumā ir veicinājis lauksaimniecībā esošo saimnieku zināšanu līmeņa palielināšanos (S) Nepieciešami nozīmīgi finanšu resursi darbības uzsākšanai (V) Apsaimniekoto lauksaimniecības zemju palielināšana (I) Ierobežota finanšu resursu pieejamība (D)	Pietiekami skaidri un pamatoti par LIZ iegādi, bet ne par produkcijas ražošanu.	J
2	Augsta vajadzība: Veicināt saimniecību nodošanu jaunajai paaudzei.	Jaunie lauksaimnieki ir atvērti inovācijām un jauniem risinājumiem (S). Jaunie lauksaimnieki atgūst un atgriez lauksaimnieciskā darbībā tās lauksaimniecības zemes, kas nav tikušas izmantotas pēdējos gados (S) Pieaug vidējais lauku saimniecību vadītāju vecums (V) Jauno lauksaimnieku (līdz 35) proporcija pret tiem, kam pāri 65 (V) Zemes resursu pieejamība (V) Lauksaimniecības kā nodarbošanās veida popularizēšana, lai veicinātu jauniešu motivāciju apgūt ar nozari saistītas profesijas (I) Jaunu cilvēku migrācija un dzimstības samazināšanās (D) Nodokļu sistēmas nepastāvība (D)	Daļēji pamatoti; nepietiekami skaidrotas saimniecību nodošanas/pārņemšanas iespējas.	
3	Zema vajadzība: Nodrošināt infrastruktūras uzlabošanu.	N	Nav skaidrs, par kādu infrastruktūru tiek domāts, tāpēc grūti izvērtēt, vai SVID elementi atbilstoši vajadzībai.	

Nr.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējuma m ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
4	Zema vajadzība: Kooperācijas stiprināšana (jauno lauksaimnieku iesaistīšanās, kā arī sadarbības sekmēšana).	N	SVID neietver kooperācijas jautājuma izvērtējumu	
	Horizontālā mērķa ietvaros īstenojamās paaudžu nomaiņu sekmējošās vajadzības			
	Veicināt lauksaimniecības izglītības kvalitātes paaugstināšanu.	N	Nepietiekami pamatots; trūkst sasaistes ar SVID elementiem; aprakstā nav analizēti līdzšinējie trūkumi	
	Veicināt mācībspēku/konsultantu profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanu lauksaimnieciskajā izglītībā.	Konsultāciju un padomdevēja atbalsta iespējas (I) Trūkst zināšanas, prasmes lauksaimniecības jomās (V)	Nepietiekami pamatots, trūkst profesionālās kvalifikācijas izvērtējuma.	
	Veicināt lauksaimniecības izglītības apgūšanu.	Atbalsts kopumā ir veicinājis lauksaimniecībā esošo saimnieku zināšanu līmeņa palielināšanos (S) Trūkst zināšanas, prasmes lauksaimniecības jomās (V)	Skaidri un pamatoti; tomēr aprakstā trūkst norādes uz nepieciešamajām izmaiņām vajadzības sekmēšanai	
	Veicināt lauksaimniecības popularizēšanu gan skolas vecuma bērnu un jauniešu vidū, gan sabiedrībā kopumā.	Pieaug vidējais lauku saimniecību vadītāju vecums (V) Lauksaimniecības kā nodarbošanās veida popularizēšana, lai veicinātu jauniešu motivāciju apgūt ar nozari saistītas profesijas (I)	Daļēji pamatoti, trūkst apraksta par līdzšinējām un plānotām aktivitātēm, to efektivitāti.	
	Ārpus KLP SP risināmās vajadzības, sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm			

Nr.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējuma m ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
	Radīt iespējas dzīvojamā fonda būvniecībai/rekonstrukcijai, paredzot atbalstu mērķētu finanšu instrumentu veidā .	Jaunie lauksaimnieki atgūst un atgriež lauksaimnieciskā darbībā tās lauksaimniecības zemes, kas nav tikušas izmantotas pēdējos gados (S) Lauksaimniecības kā nodarbošanās veida popularizēšana, lai veicinātu jauniešu motivāciju apgūt ar nozari saistītas profesijas (I) Jaunu cilvēku migrācija un dzimstības samazināšanās (D)	Daļēji pamatoti; netieši izriet no apraksta un ir minēts partneru diskusijās, taču mērķa aprakstā nav tieši analizēts	J
	Rosināt priekšlikumus nodokļu atvieglojumiem (darbaspēka un NĪN).	Nepieciešami nozīmīgi finanšu resursi darbības uzsākšanai (V) Nodokļu sistēmas nepastāvība (D)	Nepietiekami pamatots; aprakstā ir atsauce uz partneru viedokli, taču iztrūkst kvantitatīvā analīze un konkrēti priekšlikumi	

SM 7 analītiskā Tabula 5. Apmērs, kādā vajadzību izvērtējums ir caurskatāms, specifisks un pilnīgs

SM 7: Piesaistīt gados jaunus lauksaimniekus un veicināt darījumdarbību lauku apvidos

Nr.	Vajadzības	Pareizi noteikts svarīgums (J/N kāpēc)	Cik specifiska ir izvēlēta vajadzība (Specifiska / vispārīga)	Vai adresēts KLP SP (J/N)	Ja nē, kāpēc	Pamatojums specifisko jautājumu adresēšanai (kā pēc Article 96 no SPR)
1	Augsta vajadzība: Finanšu resursu pieejamība darbības uzsākšanai (atbalsts tiešmaksājumu, grantu un finanšu instrumentu veidā), t.sk, lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei lauksaimniecības produkcijas ražošanai.	J, aprakstā akcentē finanšu nepieciešamību zemes iegādei, bet netiek analizēta darījumdarbība un produkcijas ražošana.	Specifiska	J		Jā, pamatojumā norādīta resursu pieejamības nozīme gados jaunu lauksaimnieku ienākšanai nozarē.
2	Augsta vajadzība: Veicināt saimniecību nodošanu jaunajai paaudzei.	J, apraksts akcentē nekopto un aizaugušo zemju apgūšanu kā gados jauno lauksaimnieku iespēju, bet ne esošo saimniecību pārņemšanu.	Specifiska	J		Jā, pamatojumā izvērtēta zemes resursu pieejamība jaunu saimniecību veidošanai.
3	Zema vajadzība: Nodrošināt infrastruktūras uzlabošanu.	N, situācijas parakstā netiek skaidrots, kas tiek domāts ar "infrastruktūra".	Vispārīga	N	Vispārējā lauku infrastruktūra būtu ārpus KLP SP risināma vajadzība	
4	Zema vajadzība: Kooperācijas stiprināšana (jauno lauksaimnieku iesaistīšanās, kā arī sadarbības sekmēšana).	N, situācijas aprakstā netiek pieminēts un skaidrots. Tematiskā darba grupā jauniem lauksaimniekiem kooperācija netiek pieminēta, bet tā tiek piemināta darba grupā par kooperācijas sekmēšanu (14.06.2019).	Specifiska	J		Nē, pamatojumā nav norādīts skaidrojums.

Nr.	Vajadzības	Pareizi noteikts svarīgums (J/N kāpēc)	Cik specifiska ir izvēlēta vajadzība (Specifiska / vispārīga)	Vai adresēts KLP SP (J/N)	Ja nē, kāpēc	Pamatojums specifisko jautājumu adresēšanai (kā pēc Article 96 no SPR)
	Horizontālā mērķa ietvaros īstenojamās paaudžu nomaiņu sekmējošās vajadzības					
	Veicināt lauksaimniecības izglītības kvalitātes paaugstināšanu.	svaīgums nav vērtēts	Vispārīga	J		
	Veicināt mācībspēku/konsultantu profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanu lauksaimnieciskajā izglītībā.	svaīgums nav vērtēts	Vispārīga	J		
	Veicināt lauksaimniecības izglītības apgūšanu.	svaīgums nav vērtēts	Vispārīga	J		
	Veicināt lauksaimniecības popularizēšanu gan skolas vecuma bērnu un jauniešu vidū, gan sabiedrībā kopumā.	svaīgums nav vērtēts	Vispārīga	J		
	Ārpus KLP SP risināmās vajadzības, sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm					
	Radīt iespējas dzīvojamā fonda būvniecībai/rekonstrukcijai, paredzot atbalstu mērķētu finanšu instrumentu veidā .	svaīgums nav vērtēts	Specifiska	N	Nav atbilstošu pasākumu KLP	Atsaucēs uz problēmu norādīta aktualitāte tieši jaunajiem lauksaimniekiem un kas uzsāk lauksaimniecības darbību
	Rosināt priekšlikumus nodokļu atvieglojumiem (darbaspēka un NĪN).	svaīgums nav vērtēts	Specifiska	N	Attiecas uz valsts pārvaldes kompetences jomu	Atsaucēs uz problēmu norādīta aktualitāte tieši jaunajiem lauksaimniekiem un kas uzsāk lauksaimniecības darbību

SM7 analītiskā Tabula 6. Aktīva partneru iesaiste

SM 7: Piesaistīt gados jaunus lauksaimniekus un veicināt darījumdarbību lauku apvidos

Iesaistītās puses konsultēti	Specifiskie mērķi	Nosegtās teritorijas	Izmantotā metode (darba grupa, mītiņš, vadības komiteja, u.tml.)	Biežums	Dokumentēti iznākumi? (J/N)	Vērā ņemtās rekomendācijas (Visas / Dažas un kāpēc / Neviena un kāpēc)
Lauksaimnieku organizācijas, lauksaimnieki, ZM, LAD, zinātnieki, lauku konsultanti, valsts institūcijas	visi	Nacionālais, reģionālais	Reģionālās konferences	5	Jā	J, kopumā ir iekļautas SVID un vajadzībās, taču daļa nav attiecināmas uz KLP SP (vispārējā lauku infrastruktūra u.c.)
Lauksaimnieku organizācijas, politikas veidotāji, zinātnieki	SM7	Nacionālais	Tematiskās darba grupas	2	Jā	J, kopumā rekomendācijas ir iekļautas; vienlaikus var norādīt, ka darba grupu materiālos ir vairākkārt norādīts uz nepietiekamu lauksaimnieciskās izglītības pieejamību un problēmām tās apgūvē, kas tālāk neparādās
ZM, LAD, LLKC, zinātnieki	SM7	Nacionālais	Speciālās darba grupas	2	Jā	Kopumā rekomendācijas ir iekļautas

8. pielikums. Stratēģiskais mērķis Nr.8

SM 8 analītiskā Tabula 1. Apmērs, kādā SVID ir visaptverošs, pilnīgs un specifisks

SM 8: Veicināt nodarbinātību, izaugsmi, sociālo iekļautību un vietējo attīstību lauku apvidos, tostarp veicināt bioekonomiku un ilgtspējīgu mežsaimniecību

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
1	Lauki ir nozīmīgāko dabas resursu, tai skaitā bioekonomikas un ekosistēmu pakalpojumu avots, dzīves, darba un atpūtas vide, dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma daudzveidības krātuve un sargātāja (62);	S	SM8		Šo nevar uzskatīt par elementu. Vai nu sadalāms vairākos atsevišķos elementos vai ņemams ārā.		Nav analizēts dabas resursu situācija un potenciāls lauksaimniecības, mežsaimniecības, derīgo izrakteņu un citos sektoros.	Trūkst kvantitatīva apliecinājuma šim apgalvojumam. Turklāt 62.rindkopā izteiktais apgalvojums, ka lauki ir "saimnieciskajai darbībai nepietiekami novērtēts resurss" ir kļūdaini, par ko liecina strauji pieaugošās LIZ un meža zemes cenas. Arī pats formulējums ir neskaidrs un tik plašs, ka nav saprotams, kas tad ir tā stiprā puse.
2	Visā teritorijā izveidotas vietējās rīcības grupas (kopā 35 VRG 2014.-2020. gada plānošanas periodā) ar mērķi veicināt savas teritorijas attīstību.	S	SM8		VRG iepriekšējā pieredze LEADER pieejas īstenošanā	Reģionālais aspekts ir analizēts		Ir pretruna ar 76.rindkopā izteikto apgalvojumu par VRG, jo minētajā pētījumā AREI veiktā analīze par LEADER liecina, ka stratēģijas ir pakārtotas ES regulējumam un noteiktajiem pasākumiem, kas ne vienmēr atbilst vietējām interesēm. Būtisks pamatojums ir 78., 81. un

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
	LEADER pieejas īstenošana ir devusi nozīmīgu atbalstu vietējām iniciatīvām, aktivizējot lauku iedzīvotāju iesaistīšanos, apzinot un realizējot vietējās vajadzības (75,76);							82.rindkopa.
3	Sakopta kultūrvide ar katram reģionam raksturīgām viensētām, ēkām un bagātīgu kultūrvēsturisko mantojumu, tradicionālajām lauksaimniecības nozarēm, mežsaimniecību un amatniecību, sadzīves tradīcijām un māksliniecisko jaunradi, veidojot nozīmīgus resursus lauku	S	SM8		Attīstīts lauku tūrisma piedāvājums (56., 59.)	Reģionālais aspekts ir analizēts	Nav analizēts lauku tūrisma piedāvājums (piem., gastronomiskais, kultūrvēsturiskais, agro-tūrisms u.tml.), izaicinājumi un perspektīva. Izvērtēts gultas vietu skaits un reģionālais tūrisms skatīts no tā eksporta potenciāla jeb ārvalstu tūristu piesaites (atbilstoši pētījumam, uz kuru atsaucas, bet nav nekādi izvērtēts valsts iekšējais tūrisms.	Reference ir tikai uz tūrisma aprakstā nav par dažādošanu, reģenerāciju. Nav skaidrs, kas tiek domāts ar ekonomisko reģenerāciju. / Nav vērtēta COVID-19 ietekme uz tūrisma nozares turpmāku attīstību, bet tāda neapšaubāmi būs.

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
	tūrisma attīstībai, lauku teritorijas ekonomikas dažādošanai un ekonomiskajai reģenerācijai (55, 59);							
4	Nodrošināta interneta pieejamība (47).	S	SM8			Reģionālais aspekts ir analizēts		Jau citos SM ir runa par digitalizāciju un te ir problēma, ka interešu īpaši platjoslas, kas ir nepieciešams nākotnes attīstībā, bieži nenonāk līdz mājasvietniecībām. Jāprecizē, ja šo raksta kā S
5	Iedzīvotāju vecuma struktūrā ir zems iedzīvotāju īpatsvars darbaspējas vecumā un augsts pensijas vecumā (10,11);	V	SM8		Augsts pensijas vecuma iedzīvotāju īpatsvars laukos	Reģionālais aspekts ir analizēts		Nav korekts apgalvojums, tas arī neparādās analizētajos datos. (skat nosauktās rindkopas attiecībā uz darbaspējas īpatsvaru un reģionālām atšķirībām, kas irniecīgas). Nav analizēts, cik minētie skaitļi ir nozīmīgi vai maznozīmīgi lauku attīstībā. Problēma drīzāk ir jaunie pret vecajiem, kur gan ir atšķirības.

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
6	Reģionālās atšķirības ir būtisks MVU attīstības kavēklis (35,36)	V	SM8		Finanšu pieejamības trūkums reģionos	Reģionālais aspekts ir analizēts	Nav analizēts	IKP ir sekas nevis cēlonis un IKP nevar būt pamatojums šim apgalvojumam (35., 36.rindkopas). Reģionālās atšķirības pamato nabadzības riskam pakļauto skaits (44.,45.rindkopa), darbaspējas vecuma iedzīvotāju skaits (11.rindkopa), iedzīvotāju skaita izmaiņas (6.,7., 13., 14.rindkopa), darba alga (30.rindkopa), darba tirgus reģionālās disproporcijas (32.rindkopa), attālums līdz Rīgai (39., 40.rindkopas) Šeit minētais būtu jāpārskata, piemēram, vai darbaspējas vecuma iedzīvotāju skaits, kas nav īpaši atšķirīgs reģionālā līmenī, ir noteicošs MVU attīstībai? Svarīgas ir investīciju apjoms uz uzņēmumu, IKP reģ. un Rīgā, Investīciju ieguldījumi Rīgā un reģ. un saražotās produkcijas apjoms uz vienu strādājošo.

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
7	Kvalificētu speciālistu trūkums (32);	V	SM8			Reģionālais aspekts nav analizēts	Nav analizēts, kādi speciālisti un kurās nozarēs trūkst.	Būtu precizējams, kur, laukos, nozarēs, kādās, kādu speciālistu?
8	Zema sociāli mazaizsargātu personu iesaiste (46)	V	SM8		Zema nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju iesaiste kopienas dzīvē	Reģionālais aspekts ir analizēts		46.rindkopa kļūdaini pamato šo SVID elementu, jo rindkopā norādīts par LAP 2014-2020 Zināšanu un informācijas pārneses pasākumiem un sasniegto mērķauditoriju, bet tā nav ne nabadzībai, ne sociālai atstumtībai pakļautā grupa, bet gan saimnieciskā darba veicēji un/vai meža īpašnieki. Iesaiste kur? sabiedriskajā dzīvē, laukos, ražošanā, lauksaimniecībā ... ? Ja gribam attīstīt uzņēmējdarbību, tad jārunā par sociālās uzņēmējdarbības trūkumu laukos, kas var sniegt atbalstu šīm personām un palīdzēt iesaistīties ar NVO palīdzību.

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
9	Zemas kvalitātes ceļu infrastruktūra (60);	V	SM8			Reģionālais aspekts nav analizēts		Nav sakaidrs, vai ar KLP SP palīdzību veiks ceļu remontus vai tas būs sasiņams ar ārpus KLP SP darbībām, kas nepieciešamas laukiem.
10	Ierobežota finanšu resursu pieejamība (70,71).	V	SM8			Reģionālais aspekts nav analizēts	Sektorālais pārklājums nav analizēts.	Šis apgalvojums ir par ierobežotu finanšu resursu pieejamību MVU un to pamato arī 40.rindkopā.
11	Vietējo resursu produktīva izmantošana, pievienotās vērtības radīšanā - bioekonomikas izmantošana (63,64);	I	SM8	drīzāk S	Vietējo resursu produktīva izmantošana, pievienotās vērtības radīšanā un uzņēmumu attīstībā	Reģionālais aspekts nav analizēts	Sektorālais pārklājums nav analizēts.	Arī te jau bija S, tātad, nav korekta kategorizācija
12	VRG potenciāla un kapacitātes pilnvērtīga izmantošana, nodrošinot lauku teritoriju attīstību balstītu uz vietējām vajadzībām, vietējās sabiedrības aktivizēšanu,	I	SM8		VRG potenciāla un kapacitātes izmantošana	Reģionālais aspekts ir analizēts		VRG ir iekšējā vide, kategorizācija nepareiza, Ja tā, tad tas jau atkārtos S

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
	sadarbību (76,77);							
13	Ražošanas uzņēmumu attīstība (nišas produkti, produkti ar pievienoto vērtību, tai skaitā arī lauksaimniecības produkti) (40);	I	SM8		Uzņēmējdarbības videi pievilcīgas vides veidošana.	Reģionālais aspekts ir analizēts	Sektorālais pārklājums daļēji analizēts	Ja tiek pieņemts ieteiktais formulējums, būtu jābūt atbilstošai analīze
14	Sabiedrības pieprasījums pēc apkārtējās vides kā kvalitatīvas dzīves un rekreācijas telpas;	I	SM8		Veidot un popularizēt lauku apvidu kā kvalitatīvas dzīves un rekreācijas telpu	Rģionālais aspekts nav analizēts		Ja tiek pieņemts ieteiktais formulējums, būtu jābūt atbilstošai analīze
15	Reemigrācija, atgriežoties no ārvalstīm izglītību/pieredzi	I	SM8		Izmantot reemigrantu zināšanas/pieredzi lauku	Reģionālais aspekts ir analizēts		Ja tiek pieņemts ieteiktais formulējums, būtu jābūt atbilstošai analīze.

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
	guvušajiem (13,14);				uzņēmējdarbības sekmēšanai			
16	Sadarbības stiprināšana starp pilsētu un lauku teritorijām (77);	I	SM8			Reģionālais aspekts nav analizēts	Sektorālais pārklājums un veidi sadarbības potenciālie nav analizēti	Tekstā sadarbība ir izprasta sašaurināti – kā VRG aktivitāte. 77.rindkopa vāji pamato šo apgalvojumu.
17	Attālinātās darba iespējas (50);	I	SM8			Reģionālais aspekts ir analizēts		
18	Sociālā uzņēmējdarbība (46).	I	SM8		Sociālās uzņēmējdarbības attīstības iespējas.	Reģionālais aspekts nav analizēts	Sektorālais pārklājums nav analizēts	Nav analizēta līdzšinējā sociālās uzņēmējdarbības pieredze lauku apvidos. Par NVO drabību lukos vajag papildināt, jo tās ir aktīvas.
19	Latvijas lauku teritorijā ir vērojama izteikta apdzīvotības blīvuma samazināšanās (trešais zemākais	D	SM8	V	Iedzīvotāju skaita samazināšanās lauku apvidos	J, daļēji, jo atsauce uz statistiskajiem reģioniem nepilnīgi raksturo teritoriālās		Nav skaidra apdzīvotības blīvuma ietekme uz SM.

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
	rādītājs starp ES valstīm), it īpaši attālinoties no galvaspilsētas (5,8);					atšķirības, ko labāk spētu raksturot dati pašvaldību līmenī vai administratīvo teritoriju līmenī.		
20	Jaunu cilvēku emigrācija un dzimstības samazināšanās (12);	D	SM8	Šādā formulējumā tas ir V				Drauds var būt jaunu cilvēku samazināšanās emigrējot nākotnē. Analīzē būtu jānorāda cēloņi, jo, ja ir konstatācija, bet nav cēloņu, tad nav arī risinājuma
21	Darbaspēka trūkums (31,32);	D	SM8	V				Būtu norādāms, vai tas ir tagad (V) vai arī nākotnē (D)Atbilstoši analizējot datus.
22	Ierobežota finanšu resursu pieejamība (70,71).	D	SM8	V		Reģionālais aspekts nav analizēts	Sektorālais pārklājums nav analizēts.	Cik ļoti mainās finanšu resursu pieejamība/nepieejamība lauku teritorijās, kas atrodas tālāk no Rīgas (uz ko ir norādījušas ieinteresētās puses)

SM8 analītiskā Tabula 3. SVID pierādījumu bāze

SM 8: Veicināt nodarbinātību, izaugsmi, sociālo iekļautību un vietējo attīstību lauku apvidos, tostarp veicināt bioekonomiku un ilgtspējīgu mežsaimniecību

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
1	Lauki ir nozīmīgāko dabas resursu, tai skaitā bioekonomikas un ekosistēmu pakalpojumu avots, dzīves, darba un atpūtas vide, dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma daudzveidības krātuve un sargātāja (62);	S	N, bet šo varētu uzskatīt par vispārpieņemtu apgalvojumu		N, nav pietiekama kvantitatīva pamatojuma. Uzskaitītas Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Latvijā (Dabas aizsardzības pārvalde), bet nav ietverta informācija par dabas resursu bioekonomikas un ekosistēmu pakalpojumu kvantitatīvo un kvalitātīvo raksturojumu			

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēbris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
2	<p>Visā teritorijā izveidotas vietējās rīcības grupas (kopā 35 VRG 2014.-2020. gada plānošanas periodā) ar mērķi veicināt savas teritorijas attīstību. LEADER pieejas īstenošana ir devusi nozīmīgu atbalstu vietējām iniciatīvām, aktivizējot lauku iedzīvotāju iesaistīšanos, apzinot un realizējot vietējās vajadzības (75,76);</p>	S	J		<p>J, dati par Vietējo rīcības grupu pārklājumu Latvijas teritorijā (Lauku atbalsta dienests)</p>	<p>AREI, "LAP 2014 - 2020 novērtēšana paplašinātajam Ikgadējam īstenošanas ziņojumam 2019" atskaite (148.lpp) (Pieejams: https://www.arei.lv/sites/arei/files/files/lapas/AIR2019_LAPnover%20_zinojums_2019.%20%281%29.pdf), tomēr ir pretruna ar 76.rindkopā izteikto apgalvojumu par VRG, jo minētajā pētījumā AREI veiktā analīze par LEADER liecina, ka stratēģijas ir pakārtotas ES regulējumam un noteiktajiem pasākumiem, kas ne vienmēr atbilst vietējām interesēm.</p>		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
3	Sakopta kultūrvide ar katram reģionam raksturīgām viensētām, ēkām un bagātīgu kultūrvēsturisko mantojumu, tradicionālajām lauksaimniecības nozarēm, mežsaimniecību un amatniecību, sadzīves tradīcijām un māksliniecisko jaunradi, veidojot nozīmīgus resursus lauku tūrisma attīstībai, lauku teritorijas ekonomikas dažādošanai un ekonomiskajai reģenerācijai (55, 59);	S	J, daļēji.	C.31 (CMEF C.30) Tourism infrastructure	J daļēji.	1) Tūrisma mītņu apkalpotie ārvalstu viesi un Latvijas iedzīvotāji valstī un reģionos (CSP); 2) Pētījums "Tūrisma attīstības veicināšana Latvijas reģionos." (2018) https://www.saeima.lv/petijumi/Turisma_attibas_veicinasana_Latvijas_reģionos-2018.pdf	Par tūrisma potenciālu ekonomiskā izaugsmē un reģionu attīstībāskatīt pētījums "Tūrisma attīstības veicināšana Latvijas reģionos." (2018) (32.lpp.) https://www.saeima.lv/petijumi/Turisma_attibas_veicinasana_Latvijas_reģionos-2018.pdf	

Nr.	SVIDelementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēbris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
4	Nodrošināta interneta pieejamība (47).	S	dāļēji		J, dati par platjoslas interneta pieslēgumu skaitu valstī un tās reģionos (Centrālās Statistikas Pārvalde (CSP)).		Par interneta pieejamību pieejami dati LR Valsts Kontroles ziņojumā (2020) "Vai valsts ieguldījumi interneta pieejamībā sasniedz iedzīvotāju?" pieejams http://egov.nik.gov.pl/g/egov/LV/2020/internetAccess/internetAccess_LV.pdf	
5	Iedzīvotāju vecuma struktūrā ir zems iedzīvotāju īpatsvars darbaspējas vecumā un augsts pensijas vecumā (10,11);	V	dāļēji	C.01 (CMEF C.01) Population numbers; C.03 (CMEF C.02) Age structure of the population	J, iedzīvotāju skaita izmaiņas (CSP dati)		Darbaspēka vecuma iedzīvotāju skaita prognozes minētas "KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS2019. gada ziņojums par Latviju Pavaddokuments dokumentam KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI,	

Nr.	SVIDelementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembra mēbris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
							<p>PADOMEI, EIROPAS CENTRĀLAJAI BANKAI UN EUROGRUPAI 2019. gada Eiropas pušgads - novērtējums par progresu strukturālo reformu īstenošanā, makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanā un koriģēšanā, un saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1176/2011 veikto padziļināto pārskatu rezultāti {COM(2019)150 final} (Briselē, 27.2.2019, SWD(2019) 1013 final)" https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_lv.pdf</p>	

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembra papildus izpēte)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
6	Reģionālās atšķirības ir būtisks MVU attīstības kavēklis (35,36)	V	Dāļēji	C.01 (CMEF C.01) Population numbers; C.02 (CMEF C.04) Population density; C.03 (CMEF C.02) Age structure of the population; C.06 (CMEF C.05) Employment rate; C.07 (CMEF C.07) Unemploy	J, dati par iekšzemes kopproduktu (EUROSTAT, CSP, "LAP 2014 - 2020 novērtēšana paplašinātajam Ikgadējam īstenošanas ziņojumam 2019" atskaite, kas pieejama https://www.arei.lv/sites/arei/files/files/lapas/AIR2019_LAPnovert%20_zinojums_2019.%20%281%29.pdf)	Ieinteresēto pušu viedoklis (Reģionālās konferences un Tematiskās darba grupas)	1) Pamatojums par investīciju trūkumu reģionālo atšķirību mazināšanai un par reģionu ekonomiskajām atšķirībām "PADOMES IETEIKUMS par Latvijas 2019. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2019. gada stabilitātes programmu (Briselē, 5.6.2019., COM (2019) 514 final)." Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1560258468841&uri=CELEX:52019DC0514 ; 2) Ekonomiskās attīstības un nodarbinātības iespējas Latvijas	

Nr.	SVIDelementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
				<p>ment rate; C.08 (CMEF C.11, C.13) Employment by sector, by type of region, by economic activity; C.09 (CMEF C.08) GDP per capita</p>			<p>reģionos ievērojami atšķiras."KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS2019. gada ziņojums par Latviju Pavaddokuments dokumentam KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI, PADOMEI, EIROPAS CENTRĀLAJAI BANKAI UN EUROGRUPAI2019. gada Eiropas pusgads - novērtējums par progresu strukturālo reformu īstenošanā, makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanā un koriģēšanā, un saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1176/2011</p>	

Nr.	SVIDelementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
							veikto padziļināto pārskatu rezultāti{COM(2019)150 final} (Briselē, 27.2.2019, SWD(2019) 1013 final) "Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_lv.pdf	
7	Kvalificētu speciālistu trūkums (32);	V	N, nav izmantotas "Informatīvsajā ziņojumā par darba		1) Informatīvs ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm (2018) pieejams https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/dsp/EMZino_0	Ieinteresēto pušu viedoklis (Reģionālās konferences un Tematiskās darba grupas)	Par prasmju neatbilstību darba tirgum "Latvijas ekonomikas pārskats. 2019.gads" (95.lpp.) Pieejams: https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/leap/leap2019_3.pdf	

Nr.	SVIDelementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēbris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
			tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm" ietvertās darba tirgus un tā dalībnieku attīstības tendences lauku apvidos nozīmīgākajās nozarēs.		6072018_full.pdf; 2) Informatīvo ziņojumu par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm (2020) pieejams https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/dsp/EMzino_03062020-ar-pielikumiem.pdf			

Nr.	SVIDelementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
8	Zema sociāli mazaizsargātu personu iesaiste (46)	V	N	C.10 (CMEĻ C.09) Poverty rate	1) Nabadzības riska indekss Latvijas reģionos (CSP); 2)Nabadzības līmenis Latvijā un vidēji ES-28 (EUROSTAT); 3) Zināšanas pasākumu saņēmēju dati (AREI ziņojums "LAP 2014 - 2020 novērtēšana paplašinātajam Ikgadējam īstenošanas ziņojumam 2019" atskaite, Pieejams: https://www.arei.lv/sites/arei/files/files/lapas/AIR2019_LAPnovert%200_zinojums_2019.%20%281%29.pdf)	N	1) Par sociālās atstumtības novēršanu PADOMES IETEIKUMS par Latvijas 2019. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2019. gada stabilitātes programmu (Briselē, 5.6.2019., COM (2019) 514 final). Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1560258468841&uri=CELEX:52019DC0514 ; 2) Par Pieaugušo līdzdalību izglītībā un bezdarbnieku iesaisti aktīvos darba tirgus pasākumos , kas ir zemāka nekā vidēji Eiropas Savienībā "PADOMES	

Nr.	SVIDelementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
							IETEIKUMS par Latvijas 2019. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2019. gada stabilitātes programmu (Briselē, 5.6.2019., COM (2019) 514 final)." Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1560258468841&uri=CELEX:52019DC0514	
9	Zemas kvalitātes ceļu infrastruktūra (60);	V	J		Valsts vietējās nozīmes autoceļu stāvoklis (VAS „Latvijas valsts ceļi”)	Ieinteresēto pušu viedoklis (Reģionālās konferences un Tematiskās darba grupas)	1) Par ceļu infrastruktūras negatīvu ietekmi uz reģionu attīstību, Latvijas saimniecisko darbību un eksportu "PADOMES IETEIKUMS par Latvijas 2019. gada valsts reformu programmu un ar ko	

Nr.	SVIDelementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
							<p>sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2019. gada stabilitātes programmu (Briselē, 5.6.2019., COM (2019) 514 final)." Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1560258468841&uri=CELEX:52019DC0514; 2) Par ceļu infrastruktūras ietekmi uz tūrisma attīstību reģionos "Tūrisma attīstības veicināšana Latvijas reģionos 2018."(26.lpp.) Pieejams: https://www.saeima.lv/petijumi/Turisma_attistibas_veicinasana_Latvijas_reģionos-2018.pdf</p>	

Nr.	SVIDelementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēbris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
10	Ierobežota finanšu resursu pieejamība (70,71).	V	J		1) ECB Survey on the Access to Finance of Enterprises in the euro area – October 2016 to March 2017. Pieejams: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb.accessstofinancesmallmediumsizedenterprises201705.en.pdf?0543ff3b129e346a10363074a651bd98 2)Domnīca “Certus”. Latvijas konkurētspējas ziņojums, 2015, Finanšu pieejamība. Pieejams: http://certusdomnica.lv/wp-content/uploads/2015/07/CertusFinansuPieejamiba_2015.pdf	Ieinteresēto pušu viedoklis (Reģionālās konferences un Tematiskās darba grupas)		

Nr.	SVIDelementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembra mēbris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu (exp.ieteikumi avotam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
11	Vietējo resursu produktīva izmantošana, pievienotās vērtības radīšanā - bioekonomikas izmantošana (63,64);	I	N		N, nav kvantitatīva pamatojuma			
12	VRG potenciāla un kapacitātes pilnvērtīga izmantošana, nodrošinot lauku teritoriju attīstību balstītu uz vietējām vajadzībām, vietējās sabiedrības aktivizēšanu, sadarbību (76,77);	I	J, drīzāk daļēji		J, dati par Vietējo rīcības grupu pārklājumu Latvijas teritorijā (Lauku atbalsta dienests.	AREI, "LAP 2014 - 2020 novērtēšana paplašinātajam Ikgadējam īstenošanas ziņojumam 2019" atskaite (148.lpp) (Pieejams: https://www.arei.lv/sites/arei/files/files/lapas/AIR2019_LAPnovert%20_zinojums_2019.%20%281%29.pdf), tomēr ir pretruna ar 76.rindkopā izteikto apgalvojumu par VRG, jo minētajā pētījumā AREI veiktā analīze par LEADER liecina, ka	1) Par vietējās kopienas un pilsoniskās sabiedrības iesaisti nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanā "KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS2019. gada ziņojums par Latviju Pavaddokuments dokumentam KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI, PADOMEI, EIROPAS CENTRĀLAJAI BANKAI UN EUROGRUPAI2019. gada Eiropas pusgads -novērtējums par progresu strukturālo reformu īstenošanā, makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanā un koriģēšanā, un saņemot ar Regulu (ES) Nr. 1176/2011 veikto padziļināto pārskatu rezultāti{COM(2019)150final} (Briselē, 27.2.2019, SWD(2019) 1013 final)" https://ec.europa.eu/info/sites/info/files	

Nr.	SVIDelementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra papildus izpēte)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
						stratēģijas ir pakārtotas ES regulējumam un noteiktajiem pasākumiem, kas ne vienmēr atbilst vietējām interesēm.	/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_lv.pdf; 2) Par teritoriālu klasteru un mikroklasteru veidošana reģionu tūrisma attīstībai "Tūrisma attīstības veicināšana Latvijas reģionos 2018."(24.lpp.) Pieejams: https://www.saeima.lv/petijumi/Turisma_attistibas_veicinasana_Latvijas_reģionos-2018.pdf	
13	Ražošanas uzņēmumu attīstība (nišas produkti, produkti ar pievienoto vērtību, tai skaitā arī lauksaimniecības produkti) (40);	I	daļēji		J, dati par tirgus sektora ekonomiski aktīviem uzņēmumiem reģionos (CSP dati) bet tie neraksturo nišas produktus, un ar pievienoto vērtību, kas minēti elementā	Ieinteresēto pušu viedoklis (Reģionālās konferences un Tematiskās darba grupas)		
14	Sabiedrības pieprasījums pēc apkārtējās vides kā kvalitatīvas dzīves un rekreācijas telpas;	I	N		N, pamatojums nav atrodams ne par sabiedrības pieprasījumu pēc kvalitatīvas dzīves telpas, ne rekreācijas telpas.			

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembra papildus izpēte)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
15	Reemigrācija, atgriežoties no ārvalstīm izglītību/pieredzi guvušajiem (13,14);	I	J	C.01 (CMEF C.01) Population numbers	J, dati par iedzīvotāju mīgrāciju (CSP dati). Jāņem vērā, ka mīgrācijas dati kopumā raksturo tikai daļu no kopējās mīgrācijas plūsmas.			
16	Sadarbības stiprināšana starp pilsētu un lauku teritorijām (77);	I	J, daļēji, jo nav precizētās sadarbības potenciālie veidi		N, nav kvantitatīva pamatojuma.	N	Par pilsētu, lauku un piekraštes teritoriju pielāgotu, ilgtspējīgu un integrētu attīstību un vietējā līmenī veiktiem pasākumiem, kas pievēršas pilsētu un lauku saiknēm nolūkā papildināt politiku, lai mazinātu sociālekonomiskās atšķirības un risinātu demogrāfiskās problēmas "KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS 2019. gada ziņojums par Latviju Pa vadddokumentam dokumentam KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI, PADOMEI, EIROPAS CENTRĀLAJAI BANKAI UN EUROGRUPAI 2019. gada	

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
							Eiropas pusgads -novērtējums par progresu strukturālo reformu īstenošanā, makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanā un koriģēšanā, un saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1176/2011 veikto padziļināto pārskatu rezultāti {COM(2019)150final} (Briselē, 27.2.2019, SWD(2019) 1013 final)" https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_lv.pdf	
17	Attālinātās darba iespējas (50);	I	daļēji, jo attālinātās darba iespējas saistās ar pašu darba organizāc		J, dati par platjoslas interneta pieslēgumu skaitu valstī un tās reģionos (Centrālās Statistikas Pārvalde (CSP dati). Nav analizēta pieejamība mājsaimniecībām, uz		Par interneta pieejamību dati atrodami LR Valsts Kontroles ziņojumā (2020) "Vai valsts ieguldījumi interneta pieejamībā sasniedz iedzīvotāju?" pieejams http://egov.nik.gov.pl/g/e	

Nr.	SVIDelementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
			iju un arī tehnisko nodrošinājumu, kam trūkst analīzes		ko ir norādes citos SM par digitalizāciju		gov/LV/2020/internetAccess/internetAccess_LV.pdf	
18	Sociālā uzņēmējdarbība (46).	I	Nepilnīgi, Jāprecizē, vai tiek domāta tikai sociālā uzņēmējdarbība vai arī sabiedriskā labuma organizācijas aktivitātes	C.10 (CMEĻ C.09) Poverty rate	N, nav kvantitatīvā pamatojuma.	N	1) Par sociālās ekonomikas sekmēšanu un atbalstu sociālajiem jaunuzņēmējiem "KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS2019. gada ziņojums par Latviju Pavaddokuments dokumentam KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI, PADOMEI, EIROPAS CENTRĀLAJAI BANKAI UN	

Nr.	SVIDelementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
							<p>EUROGRUPAI2019. gada Eiropas pusgads - novērtējums par progresu strukturālo reformu īstenošanā, makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanā un koriģēšanā, un saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1176/2011 veikto padziļināto pārskatu rezultāti{COM(2019)150 final} (Briselē, 27.2.2019, SWD(2019) 1013 final)" https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_lv.pdf; 2) informācija arī šeit https://lpr.gov.lv/lv/2020/latvija-registreti-jau-100-socialie-</p>	

Nr.	SVIDelementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
							uznemumi/#.XvoJDsDH NaR	
19	Latvijas lauku teritorijā ir vērojama izteikta apdzīvotības blīvuma samazināšanās (trešais zemākais rādītājs starp ES valstīm), it īpaši attālinoties no galvaspilsētas (5,8);	D	J	C.02 (CMEĻ C.04) Population density;	Dati par Patstāvīgo iedzīvotāju blīvumu Latvijā 2019.gadā un par iedzīvotāju skaitu (CSP dati)		Dati par dzīvojamā fonda situāciju Latvijā "Policy Actions for Affordable Housing in Latvia" (OECD, 2020) pieejams https://issuu.com/oecd-publishing/docs/latvia_housing_report_web-1	
20	Jaunu cilvēku emigrācija un dzimstības samazināšanās (12);	D	J	C.01 (CMEĻ C.01) Population numbers; C.03 (CMEĻ C.02) Age structure of the population	J, dati par iedzīvotāju skaita izmaiņām un migrāciju (CSP dati)	Ieinteresēto pušu viedoklis (Reģionālās konferences un Tematiskās darba grupas)	Par emigrācijas un negatīva dzimstības saldo ietekmi uz nodarbināto skaitu un to atšķirībām reģionos "PADOMES IETEIKUMS par Latvijas 2019. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2019. gada stabilitātes programmu (Briselē,	

Nr.	SVIDelementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
							5.6.2019., COM (2019) 514 final)." Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1560258468841&uri=CELEX:52019DC0514	
21	Darbaspēka trūkums (31,32);	D J		C.01 (CMEF C.01) Population numbers; C.03 (CMEF C.02) Age structure of the population ; C.06 (CMEF C.05) Employment rate; C.07		Nav	Nav analīzes kur un kādās specialitātēs to trūkst laukos. Vajadzīgo informāciju meklēt šeit: https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/regionos-trukst-kvalificetadarbaspēka-uznemejiem-darbinieki-jaapmacapasiem.a294503/ https://www.makroekonomika.lv/tris-veidudarbaspēka-trukums-unviens-ne-trukums	

Nr.	SVIDelementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra papildus izpēte)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
				(CMEF C.07) Unemployment rate; C.08 (CMEF C.11, C.13) Employment by sector, by type of region, by economic activity - šie rādītāji neraksturo darbspēka trūkumu				

Nr.	SVIDelementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot a votu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot a votu un datumu (exp.ieteikumi a votam)	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot a votu
22	Ierobežota finanšu resursu pieejamība (70,71).	D	J		1) ECB Survey on the Access to Finance of Enterprises in the euro area – October 2016 to March 2017. Pieejams: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb.accessstofinancesmallmediumsizedenterprises201705.en.pdf?0543ff3b129e346a10363074a651bd98 2)Domnīca “Certus”. Latvijas konkurētspējas ziņojums, 2015, Finanšu pieejamība. Pieejams: http://certusdomnica.lv/wp-content/uploads/2015/07/CertusFinansuPieejamiba_2015.pdf			

SM 8 analītiskā Tabula 4. Vajadzību pierādījumu bāze

SM 8: Veicināt nodarbinātību, izaugsmi, sociālo iekļautību un vietējo attīstību lauku apvidos, tostarp veicināt bioekonomiku un ilgtspējīgu mežsaimniecību

Nr.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
1	Augsta vajadzība: Nodarbinātības un ienākumu iespējas, atbalstot uzņēmējdarbību un ražošanu, t.sk., bioekonomikas veicināšana alternatīvu ienākumu gūšanai un papildus nodarbinātības iespēju radīšanai.	<ul style="list-style-type: none"> • Lauki ir nozīmīgāko dabas resursu, tai skaitā bioekonomikas un ekosistēmu pakalpojumu avots, dzīves, darba un atpūtas vide, dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma daudzveidības krātuve un sargātāja (S); • Sakopta kultūrvide ar katram reģionam raksturīgām viensētām, ēkām un bagātīgu kultūrvēsturisko mantojumu, tradicionālajām lauksaimniecības nozarēm, mežsaimniecību un amatniecību, sadzīves tradīcijām un mākslinieciskajiem unraidi, veidojot nozīmīgus resursus lauku tūrisma attīstībai, lauku teritorijas ekonomikas dažādošanai un ekonomiskajai reģenerācijai (S) • Nodrošināta interneta pieejamība (S) • Iedzīvotāju vecuma struktūrā ir zems iedzīvotāju īpatsvars darbspējas vecumā un augsts pensijas vecumā (V) • Reģionālās atšķirības ir būtisks MVU attīstības kāvēklis (V) • Kvalificētu speciālistu trūkums (V) • Zema sociāli mazzaizsargātu personu iesaiste (V) • Zemas kvalitātes ceļu infrastruktūra (V) • Ierobežota finanšu resursu pieejamība (V) • Vietējo resursu produktīva izmantošana, pievienotās vērtības radīšanā - bioekonomikas izmantošana (I) • Ražošanas uzņēmumu attīstība (nišas produkti, produkti ar pievienoto vērtību, tai skaitā arī lauksaimniecības produkti) (I) • Reemigrācija, atgriežoties no ārvalstīm izglītību/pieredzīgumu vāšajiem (I) • Sadarbības stiprināšana starp pilsētu un lauku teritorijām (I) • Attālinātās darba iespējas (I) • Sociālā uzņēmējdarbība (I) • Jaunu cilvēku emigrācija un dzimstības samazināšanās (D) • Darbspēka trūkums (D) • Ierobežota finanšu resursu pieejamība (D) 	Pietiekami skaidri un pamatoti.	J

Nr.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
2	<p>Augsta vajadzība: Sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm kompleksi risināmi lauku teritoriju izaicinājumi kvalitatīvas dzīves vides saglabāšanai un izveidei, nodrošinot pakalpojumu pieejamību (t.sk., medicīna, izglītība, kultūra, komercbankas), infrastruktūras pieejamību (ceļi, interneta pārklājums, elektroenerģijas pieslēgumi, dzīvojamais fonds, mobilitāte), kā rezultātā saglabātos apdzīvotība laukos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lauki ir nozīmīgāko dabas resursu, tai skaitā bioekonomikas un ekosistēmu pakalpojumu avots, dzīves, darba un atpūtas vide, dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma daudzveidības krātuve un sargātāja (S); • Visā teritorijā izveidotas vietējās rīcības grupas (kopā 35 VRG 2014.-2020. gada plānošanas periodā) ar mērķi veicināt savas teritorijas attīstību. LEADER pieejas īstenošana ir devusi nozīmīgu atbalstu vietējām iniciatīvām, aktivizējot lauku iedzīvotāju iesaistīšanos, apzinot un realizējot vietējās vajadzības (S) • Sakopta kultūrvide ar katram reģionam raksturīgām viensētām, ēkām un bagātīgu kultūrvēsturisko mantojumu, tradicionālajām lauksaimniecības nozarēm, mežsaimniecību un amatniecību, sadzīves tradīcijām un māksliniecisko jaunradi, veidojot nozīmīgus resursus lauku tūrisma attīstībai, lauku teritorijas ekonomikas dažādošanai un ekonomiskajai reģenerācijai (S) • Nodrošināta interneta pieejamība (S) • Zema sociāli mazaizsargātu personu iesaiste (V) • Zemas kvalitātes ceļu infrastruktūra (V) • Ierobežota finanšu resursu pieejamība (V) • VRG potenciāla un kapacitātes pilnvērtīga izmantošana, nodrošinot lauku teritoriju attīstību balstītu uz vietējām vajadzībām, vietējās sabiedrības aktivizēšanu, sadarbību (I) • Sabiedrības pieprasījums pēc apkārtējās vides kā kvalitatīvas dzīves un rekreācijas telpas (I) • Sadarbības stiprināšana starp pilsētu un lauku teritorijām (I) • Sociālā uzņēmējdarbība (I) • Latvijas lauku teritorijā ir vērojama izteikta apdzīvotības blīvuma samazināšanās (trešais zemākais rādītājs starp ES valstīm), it īpaši attālinoties no galvaspilsētas (D) • Jaunu cilvēku emigrācija un dzimstības samazināšanās (D) • Ierobežota finanšu resursu pieejamība (D) 	<p>Pietiekami pamatots, tomēr aprakstā virspusēji tiek aprakstīts konkrētu pakalpojumu un infrastruktūras pieejamības novērtējums. Pēc būtības šī ir vispārīga ārpus KLP SP risināma vajadzība.</p>	

Nr.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
3	Augsta vajadzība: Finanšu resursu pieejamība uzņēmējdarbībai (īpaši, mazajiem un vidējiem).	<ul style="list-style-type: none"> • Reģionālās atšķirības ir būtisks MVU attīstības kavēklis (V) • Ierobežota finanšu resursu pieejamība (V) • Sadarbības stiprināšana starp pilsētu un lauku teritorijām (I) • Ierobežota finanšu resursu pieejamība (D) 	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID elementiem uz identificēto vajadzību. Bet nav pats SVID pietiekami pamatots	J
	Vidēja vajadzība: Teritorijas identitāte (t.sk., teritoriju zīmoli).	<ul style="list-style-type: none"> • Lauki ir nozīmīgāko dabas resursu, tai skaitā bioekonomikas un ekosistēmu pakalpojumu avots, dzīves, darba un atpūtas vide, dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma daudzveidības krātuve un sargātāja (S); • Sakopta kultūrvide ar katram reģionam raksturīgām viensētām, ēkām un bagātīgu kultūrvēsturisko mantojumu, tradicionālajām lauksaimniecības nozarēm, mežsaimniecību un amatniecību, sadzīves tradīcijām un māksliniecisko jaunradi, veidojot nozīmīgus resursus lauku tūrisma attīstībai, lauku teritorijas ekonomikas dažādošanai un ekonomiskajai reģenerācijai (S) • Ražošanas uzņēmumu attīstība (nišas produkti, produkti ar pievienoto vērtību, tai skaitā arī lauksaimniecības produkti) (I) • Sabiedrības pieprasījums pēc apkārtējās vides kā kvalitatīvas dzīves un rekreācijas telpas (I) • Sadarbības stiprināšana starp pilsētu un lauku teritorijām (I) 	Daļēju pamatoti, netieši izriet no apraksta. Neskaidri formulēta vajadzība.	
5	Vidēja vajadzība: Kopdarbības atbalsts, t.sk., zaļā publiskā iepirkuma veicināšanai, īsajām piegādes ķēdēm.	N	SVID neietver ne zaļā publiskā iepirkuma, ne īso piegāžu ķēžu izvērtējumu.	
	Horizontālā mērķa			

Nr.	Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
	ietvaros īstenojamās paaudžu nomaņu sekmējošās vajadzības			
	Kvalitatīva izglītība un zināšanas – pieejamība, gan kvalifikācijas celšana, gan pārkvalificēšanās.	<ul style="list-style-type: none"> • Kvalificētu speciālistu trūkums (V) • Zema sociāli mazaizsargātu personu iesaiste (V) • Darbaspēka trūkums (D) 	Pietiekami pamatots. Bet pats SVID nav pietiekami pamatots	
	Ārpus KLP SP risināmās vajadzības, sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm			
	Atvieglota nodokļu politika mazajiem uzņēmējiem lauku teritorijā, īpaši, uzsācējiem.	N	Aprakstā ir analizēta finanšu resursu pieejamība MVU, bet nav analizēta nodokļu politika un tās ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību lauku apvidos.	

SM 8 analītiskā Tabula 5. Apmērs, kādā vajadzību izvērtējums ir caurskatāms, specifisks un pilnīgs

SM 8: Veicināt nodarbinātību, izaugsmi, sociālo iekļautību un vietējo attīstību lauku apvidos, tostarp veicināt bioekonomiku un ilgtspējīgu mežsaimniecību

Nr.	Vajadzības	Pareizi noteikts svarīgums (J/N kāpēc)	Cik specifiska ir izvēlēta vajadzība (Specifiska / vispārīga)	Vai adresēts KLP SP (J/N)	Ja nē, kāpēc	Pamatojums specifisko jautājumu adresēšanai (kā pēc Article 96 no SPR)
1	Augsta vajadzība: Nodarbinātības un ienākumu iespējas, atbalstot uzņēmējdarbību un ražošanu, t.sk., bioekonomikas veicināšana alternatīvu ienākumu gūšanai un papildus nodarbinātības iespēju radīšanai.	J, bet nav skaidrojuma un pamatojuma	Vispārēja	J		Nav
2	Augsta vajadzība: Sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm kompleksi risināmi lauku teritoriju izaicinājumi kvalitatīvas dzīves vides saglabāšanai un izveidei, nodrošinot pakalpojumu pieejamību (t.sk., medicīna, izglītība, kultūra, komercbankas), infrastruktūras pieejamību (ceļi, interneta pārklājums, elektroenerģijas pieslēgumi, dzīvojamais fonds, mobilitāte), kā rezultātā saglabātos apdzīvotība laukos.	J, bet nav skaidrojuma un pamatojuma	Vispārīga	N	Vispārējā lauku infrastruktūra būtu ārpus KLP SP risināma vajadzība	Nav
3	Augsta vajadzība: Finanšu resursu pieejamība uzņēmējdarbībai (īpaši, mazajiem un vidējiem).	J, bet nav skaidrojuma un pamatojuma	Vispārīga	J		Nav
	Vidēja vajadzība: Teritorijas identitāte (t.sk., teritoriju zīmoli).	J, bet nav skaidrojuma un pamatojuma	Specifiska	J		Nē, pamatojumā nav norādīts skaidrojums.
5	Vidēja vajadzība: Kopdarbības atbalsts, t.sk., zaļā publiskā iepirkuma veicināšanai, īsajām piegādes ķēdēm.	N, situācijas aprakstā netiek pieminēts un skaidrots.	Specifiska	J		Nē, pamatojumā nav norādīts skaidrojums.

Nr.	Vajadzības	Pareizi noteikts svarīgums (J/N kāpēc)	Cik specifiska ir izvēlēta vajadzība (Specifiska / vispārīga)	Vai adresēts KLP SP (J/N)	Ja nē, kāpēc	Pamatojums specifisko jautājumu adresēšanai (kā pēc Article 96 no SPR)
	Horizontālā mērķa ietvaros īstenojamās paaudžu nomaiņu sekmējošās vajadzības					
	Kvalitatīva izglītība un zināšanas – pieejamība, gan kvalifikācijas celšana, gan pārkvalificēšanās.	Svarīgums nav vērtēts	Vispārīga	J		
	Ārpus KLP SP risināmās vajadzības, sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm					
	Atvieglota nodokļu politika mazajiem uzņēmējiem lauku teritorijā, īpaši, uzsācējiem.	Svarīgums nav vērtēts	Specifiska	N	Nodokļu politikas regulējums ir ārpus KLP SP risināms jautājums.	

SM 8 analītiskā Tabula 6. Aktīva partneru iesaiste

SM 8: Veicināt nodarbinātību, izaugsmi, sociālo iekļautību un vietējo attīstību lauku apvidos, tostarp veicināt bioekonomiku un ilgtspējīgu mežsaimniecību

Iesaistītās puses konsultēti	Specifiskie mērķi	Nosegtās teritorijas	Izmantotā metode (darba grupa, mītiņš, vadības komiteja, u.tml.)	Biežums	Dokumentēti iznākumi? (J/N)	Vērā ņemtās rekomendācijas (Visas / Dažas un kāpēc / Neviena un kāpēc)
Lauksaimnieku organizācijas, lauksaimnieki, ZM, LAD, zinātnieki, lauku konsultanti, valsts institūcijas	visi	Nacionālais, reģionālais	Reģionālās konferences	5	Jā	J, kopumā ir iekļautas SVID un vajadzībās, taču daļa nav attiecināmas uz KLP SP (vispārējā lauku infrastruktūra u.c.)
Lauksaimnieku organizācijas, politikas veidotāji, zinātnieki	SM8	Nacionālais	Tematiskās darba grupas	2	Jā	J, kopumā rekomendācijas ir iekļautas
ZM, LAD, LLKC, zinātnieki	SM8	Nacionālais	Speciālās darba grupas	2	Jā	Kopumā rekomendācijas ir iekļautas

9. pielikums. Stratēģiskais mērķis Nr.9

SM 9 analītiskā Tabula 1. Apmērs, kādā SVID ir visaptverošs, pilnīgs un specifisks

SM 9: Uzlabot ES lauksaimniecības spēju reaģēt uz sabiedrības prasībām pārtikas un veselības jomā, tostarp uz prasībām par nekaitīgu, uzturvielām bagātu un ilgtspējīgi ražotu pārtiku, par pārtikas atkritumiem un par dzīvnieku labturību

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
1	Ieviestas un sekmīgi darbojas pārtikas kvalitātes shēmas – NPKS un ES pārtikas kvalitātes shēmas, kā arī LPIA sistēma;	S	SM9		Palielinās pārtikas kvalitātes shēmās strādājošo uzņēmumu skaits		Sektorālais pārklājums analizēts daļēji	
2	Palielinās bioloģiskās lauksaimniecības un to pārstrādes produktu ražošanas apjoms;	S	SM9		Attīstās bioloģiskās lauksaimniecības sistēma		Sektorālais pārklājums analizēts daļēji	
3	Ieviestas ZPI prasības pārtikas piegādes un ēdināšanas pakalpojumu jomā;	S	SM9					Nosacījumus nosaka normatīvie akti. Un to izpilde nav iespējama mazajiem zemniekiem un vietējiem ražotājiem. Tad vai tā ir S puse?
4	Augstāku dzīvnieku labturības prasību piemērošana mazina dzīvnieku saslimšanas un mirstības risku un pozitīvi ietekmē pārtikas produktu kvalitāti.	S	SM9		Augstāku labturības prasību piemērošanas rezultātā ir mazinājies dzīvnieku ārstēšanas gadījumu skaits ar AML		Sektorālais pārklājums analizēts daļēji.	
5	Uzlabojot dzīvnieku labturību, dzīvnieku izcelsmes pārtikas ražotājiem un pārstrādātājiem nerodas zaudējumi nekvalitatīva produkta dēļ.	S	SM9		Augstāku labturības prasību rezultātā ir uzlabojusies produkcijas kvalitāte		Sektorālais pārklājums analizēts daļēji	
6	Sekmīgi realizētas ES lauksaimniecības produktu tirgus veicināšanas programmas (uzsvērti veselīgākas pārtikas lietošanas aspekti);	S	SM2					

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
7	Sekmīgi īstenota integrētās augu audzēšanas metodes ieviešana (veicināta lauksaimniecības produktu integrētā audzēšana, nodrošināts integrēti audzēto produktu nonākšanu tirgū, piemēram, "Zaļā karotīte" un dalība ES atbalsta programmā "Piens un augļi skolai").	S	SM9		Palielinās integrētās augu audzēšanas sistēmā strādājošo uzņēmumu skaits un apsaimniekotā platība		Sektorālais pārklājums Sektorālais pārklājums analizēti pēc darbības veida (augļkopība, dārzeņkopība) vērtību nosakot pēc apsaimniekotās platības (ha)	
1	Grūtības ražotājiem pielāgoties ES noteiktajām aizvien stingrākajām prasībām un ierobežojumiem saistībā ar pārtikas iepakojumu;	V	SM9	Pēc esošā formulējuma jābūt pie D			Sektorālais pārklājums nav analizēts	
2	Nepietiekama informācija par pārtikas kvalitātes shēmām un to produktiem;	V	SM9		<u>Lauksaimniekiem</u> ir nepietiekamas zināšanas par pārtikas kvalitātes shēmu darbību			
3	Liela daļa bioloģiski saražotās izejvielas tiek tālāk izmantotas konvencionālajā pārstrādē (zaudējot savu pievienoto vērtību), kas skaidrojama ar bioloģiskās pārstrādes trūkumu;	V	SM9		Liela daļa bioloģiski ražotas produkcijas tiek izmantota konvencionālā lauksaimniecībā, zaudējot savu pievienoto vērtību		Sektorālā pārklājums ir analizēts daļēji, izstrūkst dati par to cik no saražotās produkcijas tiek izmantots pašpatēriņš un cik daudz realizē. Kā arī cik daudz produkciju realizē kā BL un cik kā KL	Svarīgi apzināt kas ir par iemeslu, vai tiešām tikai pārstrādes trūkums? Skatiet AREI tematisko atskaiti par bioloģisko lauksaimniecību, kurā redzams, ka vispārīgs apgalvojums par lieliem konvenc. Apstrādātiem apjomiem nav korekts. https://www.arei.lv/sites/arei/files/files/lapas/Atskaites_LAP%202014-2020%20ietekme%

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
								20uz%20BLS_att% C4%ABst%C4%A Bbu.pdf
4	Zema patērētāju pirktspēja, tāpēc netiek pieprasīti augstas kvalitātes produkti (t.sk. arī bioloģiskie) lielos apjomos;	V	SM9	jābūt pie D				
5	Grūtības nodrošināt pieprasījumu pēc augstvērtīgas sēklas "Kaupo" šķirnei, kas piemērota kvalitatīvas rudzu maizes cepšanai;	V	SM9		Rudzu šķirnes "Kaupo" sēklas deficīts			Vajadzētu apdomāt vai tomēr kvalitatīvu rudzu šķirņu uzturēšana un tālāka izplatīšana nav būtiska, kā tikai 1 šķirne. Arī paterīna apjomi rudzu maizei ir svarīgi.
6	Sertificētu sēklu trūkums bioloģiskajā lauksaimniecībā;	V	SM9		Izejvielu trūkums bioloģiskās lauksaimniecības sistēmā (dzīvnieku mazuļi, sēklas materiāls u.c)		Sektorālais pārklājums analizets daļēji. Ir norādīts, ka sēklas materiāls ir pieteikams tikai kartupeļiem un griķiem	Statistikas datus var apkopot par VAAD datu bāzē ievietoto sertificēto sēklu apjomu ka sugām un šķimēm, kā arī pieprasīto individuālo atļauju skaitu un sēklu daudzumu pa sugām. Par dzīvnieku mazuļu iegādi var apkopot statistikas datus no PVD par izniegto

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
								individuālo atļauju skaitu KL dzīvnieku mazuļu iegādei pa sugām
7	Nepietiekami izmantotas ZPI iespējas un potenciāls paaugstinātas kvalitātes lauksaimniecības un pārtikas produktu noieta sekmēšanai;	V	SM9		Mazs īpatsvars paaugstinātas kvalitātes lauksaimniecības produkcijas ZPI	Reģionālais apskets nav analizēts	Sektorālais pārklājums nav analizēts	
8	Patērētājiem trūkst izpratnes par pārtikas kvalitātes shēmām un to produktiem, augu aizsardzības līdzekļu lietošanu;	V	SM9	jābūt pie D				
9	Zināšanu un pieredzes trūkums saimniekošanas metožu izmantošanai, lai aizstātu AAL izmantošanu;	V	SM9				Sektorālais pārklājums nav analizēts	
10	Zināšanu un prasmju trūkums par preventīviem pasākumiem dzīvnieku veselības nodrošināšanai, lai samazinātu AML lietošanu dzīvniekiem;	V	SM9				Sektorālais pārklājums analizēts nosakot galvenās labturības prasību problēmas dažādu sugu lauksaimniecības dzīvniekiem	
11	Ilgstošs un resursus patērējošs process, lai pilnveidotu pārtikas ķēdes izsekojamības elektronisko datu uzskaites sistēmu AML lietošanas dzīvniekiem uzskaitē;	V	SM9		Zemas kvalitātes elektronisko datu uzskaites sistēma AML uzskaitē lauksaimniecības dzīvniekiem			

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
12	Arvien pieaugošais patērētāju un pārtikas ražotāju pieprasījums pēc augstākas kvalitātes lauksaimniecības produktiem ne vienmēr ir savienojams ar pamatizejvielu ražotāju ekonomiskajām interesēm (gala produkcijas kvalitātes ieguvums neatsver veiktos ieguldījumus pamatizejvielas ražošanā);	V	SM9	jābūt pie D				
13	Augstāku labturības prasību nodrošināšanas rezultātā pieaug produkta pašizmaksa un samazinās uzņēmuma peļņa attīstībai un darbības paplašināšanai	V	SM9		Augstāku labturības prasību nodrošināšanas rezultātā pieaug produkta pašizmaksa un samazinās uzņēmuma peļņa			
1	Atbalsts pārtikas ražotājiem, t.sk. sadarbībai ar zinātniekiem, alternatīvu iepakojuma veidu, jauno tehnoloģiju un materiālu ieviešanai ražošanā (piemēram, bez BPA tehnoloģijas, tehnoloģijas akrilamīda koncentrācijas pārtikas samazināšanai);	I	SM9				Sektorālais pārklājums nav analizēts	
2	Veicināt bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanu, attīstīt to tālāku pārstrādi un šādu produktu eksportu;	I	SM9				Sektorālais pārklājums nav analizēts	
3	Turpināt attīstīt pārtikas kvalitātes shēmas un to produktu ražošanu un patēriņu, tostarp, ZPI ietvaros, kā arī veicināt ražotāju iesaistīšanos tajās;	I	SM9			Reģionālais apskats nav analizēts	Sektorālais pārklājums nav analizēts	
4	Atbalsts rudzu audzētājiem tradicionālās rudzu šķimenes audzēšanai (kvalitatīvas rudzu maizes cepšanai);	I	SM9					

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
5	Veicināt lauksaimnieku pāreju uz lauksaimniecības produktu integrēto ražošanu un bioloģisko lauksaimniecību;	I	SM9					
6	Sabiedrības izpratnes veicināšana par augu aizsardzības pasākumu nozīmi ražības un patērētājiem drošas lauksaimniecības produkcijas ieguvē, kā arī par zemo augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas līmeni Latvijā;	I	SM9		Sabiedrības izpratnes veicināšana par AAL lietošanu augkopībā un to ietekmi uz pārtikas nekaitīgumu			
7	Sekmēt vietējās izcelsmes paaugstinātu pārtikas produktu noietu ZPI ietvaros;	I	SM9			Reģionālais apskats nav analizēts	Sektorāli nav analizēts	Sasaitāms ar I 3. punktu
8	Attīstīt konkurētspējīgu bioloģisko sēklu ražošanu, lai nodrošinātu iespēju bioloģiskiem lauksaimniekiem iegādāties sertificētu bioloģisko sēklu;	I	SM9		Attīstīt bioloģisko sēklu ražošanu		Sektorāli nav analizēts, nav noteiktas sugas, šķīmes, kuras identificējamas kā konkurētspējīgas	Sasaitāms ar I 4. punktu
9	Pārtikas ražošanas atlikumu tālāka izmantošana (bez atlikumu tehnoloģija);	I	SM9					
10	Izstrādāt īpašu marķējumu produktiem, kas saražoti ievērojot augstākas dzīvnieku labturības prasības, lai veicinātu to atpazīstamību tirgū;	I	SM9					
11	Sabiedrības izglītošana (atsevišķos gadījumos arī uzņēmēju - dzīvnieku izcelsmes produktu ražotāju un pārstrādātāju informēšana) par produktiem, kas saražoti ievērojot augstākas dzīvnieku labturības prasības (piem., nekastrētu kuīļu galas smarža);	I	SM9		Sabiedrības izglītošana par produktiem, kas ražoti ievērojot augstākus dzīvnieku labturības standartus			Sasaitāms ar I 10. punktu

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
12	Primāro ražotāju izglītošana par efektīvākām, dzīvniekiem un videi saudzējošākām saimniekošanas praksēm un metodēm, lai kāpinātu produktivitāti un produkta kvalitāti;	I	SM9					
13	Sekmēt pakāpenisku AML lietošanas samazināšanu dzīvniekiem AMR sekmīgas dzīvnieku veselības pārvaldības rezultātā, tostarp pilnveidojot AML lietošanas uzskaiti dzīvniekiem.	I	SM9				Sektorālais pārklājums nav analizēts, izņemot noteikta, ka broileriem ir augsts AMR pret <i>Campylobacter</i> spp un <i>E. Coli</i> , tāpat arī norādīts cūkām, par citām sugām nav nekas minēts	Broileri u.c. kas šeit minēti ir tikai piemēri. Latvijā gan Eiropas monitoringa programmu ietvaros, gan VPP ietvaros ir uzkrāta ļoti plaša informācija par AMR lauksaimniecības dzīvnieku populācijā! Turpinot analizēt šo programmu rezultātus var analizēt arī tendences!
1	Patērētājiem trūkst zināšanas un ir zema pirktspēja, lai iegādātos pārtiku ar paaugstinātām kvalitātes prasībām;	D	SM9					
2	Komerciālie produkti izspiedīs no tirgus tradicionāli ražotos produktus (piemēram, pēc sentēvu metodēm ražota maize, jo nebūs atbilstošas izejvielas (rudzu));	D	SM9					
3	Krāpšanās produktu ražošanā iedragā patērētāju uzticību produktu izcelsmei, kvalitātei;	D	SM9		Nepietiekama kontrole krāpniecības gadījumu novēršanai pārtikas kvalitātes jautājumos.			

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
4	Dzīvnieku īpašniekiem (turētājiem) trūkst zināšanas un prasmes par sekmīgu dzīvnieku veselības pārvaldību un AML piesardzīgu un atbildīgu lietošanu;	D	SM9	jābūt pie V				
5	Ja netiks samazināta AML lietošana, pieaugs apdraudējums sabiedrības veselībai un dzīvnieku dzīvībai, kā arī dzīvnieku īpašnieku/turētāju ekonomiskie zaudējumi neiegūtās produkcijas vai dzīvnieku nāves dēļ, jo AMR attīstība apgrūtinās dzīvnieku ārstēšanu (pieaugs dzīvnieku ārstēšanas ilgums un izmaksas).	D	SM9	ar esošo formulējumu jābūt pie V	Pārmērīga AML lietošana un augsts AMR līmenis rada apdraudējumu sabiedrības veselībai			
6	Neievērojot labturības prasības, nav iespējams nodrošināt dzīvniekiem un videi saudzīgu lauksaimniecisko ražošanu un nav iespējams pozitīvi veicināt saimniecības ekonomisko izaugsmi, jo finanšu resursi jānovirza barības līdzekļu un piedevu iegādei, dzīvnieku slimību profilaksei un ārstēšanai, kā arī nepieciešams lielāks dzīvnieku skaits, lai saražotu noteiktu produktu apjomu;	D	SM9		Labturības prasību neievērošana apdraud ilgtspējīgu ražošanas prakšu attīstību			
7	Produkti, kas ražoti ievērojot zemu standartus, bez pievienotās vērtību un mazos daudzumos, nav konkurētspējīgi eksporta tirgos.	D	SM2					

SM 9 analītiskā Tabula 3. SVID pierādījumu bāze

SM 9: Uzlabot ES lauksaimniecības spēju reaģēt uz sabiedrības prasībām pārtikas un veselības jomā, tostarp uz prasībām par nekaitīgu, uzturvielām bagātu un ilgtspējīgi ražotu pārtiku, par pārtikas atkritumiem un par dzīvnieku labturību

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
1	Ieviestas un sekmīgi darbojas pārtikas kvalitātes shēmas – NPKS un ES pārtikas kvalitātes shēmas, kā arī LPIA sistēma;	S	Daļēji, nav kvantitatīvo datu analīzes par bioloģiskās lauksaimniecības shēmu	C32 - Agricultural area under organic farming	J, BLS sertificēto kultūru platības 2018.g. (ZM un LDC dati. Apraksta daļā norādīta informācija par sertificēto uzņēmumu skaitu un LIZ platību 2018.g. Uzrādīti BLS ražošanas apjomi 2016 un 2017.g., dati LDC. BLS produktu īpatsvars 2018.g., dati LDC un CSP, aprakstoša sadaļa par pārstrādes uzņēmumu skaitu, datu avots nav zināms. Norādīts zaļā un bordo karotītē iesaistīto uzņēmumu skaits, bet datu avots	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas): Nepieciešams aprēķins par samaksāto atbalstu bioloģiskajiem uz saražoto vienību		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
					nav norādīts			
2	Palielinās bioloģiskās lauksaimniecības un to pārstrādes produktu ražošanas apjoms;	S	Daļēji, Izvērtēts LIZ pieaugums bioloģiskā lauksaimniecības metodē, kā arī BLS ražošanas apjomi un BLS īpatsvars kopējā saražotā produkcijā. Trūkst datu par eksporta apjomiem BLS un pašpatēriņam saražotās produkcijas apjoms.	C32 - Agricultural area under organic farming	J, BLS sertificēto kultūru platības 2018.g. (ZM un LDC dati. Apraksta daļā norādīta informācija par sertificēto uzņēmumu skaitu un LIZ platību 2018.g. Uzrādīti BLS ražošanas apjomi 2016 un 2017.g., dati LDC. BLS produktu īpatsvars 2018.g., dati LDC un CSP, aprakstoša sadaļa par pārstrādes uzņēmumu skaitu, datu avots nav zināms	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas):Iespējas jauniem tirgus dalībniekiem (bio ražotājiem) iesaistīties jebkurā brīdī;		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
3	Ieviestas ZPI prasības pārtikas piegādes un ēdināšanas pakalpojumu jomā;	S	J	N	Apraksta veidā, kvantitatīvi dati nav izmantoti	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas)		
4	Augstāku dzīvnieku labturības prasību piemērošana mazina dzīvnieku saslimšanas un mirstības risku un pozitīvi ietekmē pārtikas produktu kvalitāti.	S	N, ir aprakstoša sadaļa bez datu avota, nav statistikas datu. Trūkst datu par AML izlietojumu un veiktajiem investīciju pasākumiem saistībā ar dzīvnieku labturību. Nav norādītas nozares, kurās visvairāk ir grūtības nodrošināt labturības prasības	N	N			

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
5	Uzlabojojot dzīvnieku labturību, dzīvnieku izcelsmes pārtikas ražotājiem un pārstrādātājiem nerodas zaudējumi nekvalitatīva produkta dēļ.	S	N, ir aprakstoša sadaļa bez datu avota, nav statistikas datu. Trūkst datu par brāķētās produkcijas apjomiem un kvalitātes rādītājiem	N	N	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas) Jāuzlabo dzīvnieku labturība un jāveicina augstāku dzīvnieku labturības prasību piemērošanu		
6	Skmīgi realizētas ES lauksaimniecības produktu tirgus veicināšanas programmas (uzsvērti veselīgākas pārtikas lietošanas	S						

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	aspekti);							
7	Selmīgi īstenota integrētās augu audzēšanas metodes ieviešana (veicināta lauksaimniecības produktu integrētā audzēšana, nodrošināts integrēti audzēto produktu nonākšanu tirgū, piemēram, "Zaļā	S	N, nav statistikas datu, kas pierāda integrētās augu audzēšanas metodes produkcijas noietu tirgū	N	nav datu par produkcijas noietu, statistikas dati par integrētās audzēšanas sistēmā reģistrētām saimniecībām un to platībām 2014-2018.g., dati VAAD un LAD	N		

N r.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	karotīte” un dalība ES atbalsta programmā “Piens un augļi skolai”).							
1	Grūtības ražotājiem pielāgoties ES noteiktajām aizvien stingrākajām prasībām un ierobežojumiem saistībā ar pārtikas iepakojumu;	V	N, ir norādīti sasniedzamie rādītāji, bet nav statistikas datu par situāciju Latvijā	N	N	Daļēji, Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas): Jāveicina augstāku nekaitīguma kritēriju sasniegšanu pārtikai un materiāliem, kas paredzēti saskarei ar pārtiku		
2	Nepietiekama informācija par pārtikas kvalitātes shēmām un to	V	N, nav datu kas pierāda zināšanu trūkumu zemniekiem par pārtikas kvalitātes shēmām	N	N	N		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	produktiem;							
3	Liela daļa bioloģiski saražotās izejvielas tiek tālāk izmantotas konvencionālajā pārstrādē (zaudējot savu pievienoto vērtību), kas skaidrojama ar bioloģiskās pārstrādes trūkumu;	V	Daļēji, statistikas dati norādīti par atsevišķiem produktiem uzsverot pārstrādes nozīmi	N	BLS produktu īpatsvars 2018.g., dati LDC un CSP, aprakstoša sadaļa par pārstrādes uzņēmumu skaitu un apjomu, datu avots nav zināms	N		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
4	Zema patērētāju pirktspēja, tāpēc netiek pieprasīti augstas kvalitātes produkti (t.sk. arī bioloģiskie) lielos apjomos;	V	N, nav analizēti dati par patērētāju pirktspēju	N	Mazumtirgotāja «Rimi Latvija» un pētījuma centra SKDS 2016. gada monitoringa «Kā ēd Latvijā» dati	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas): Latvijā joprojām zems pieprasījums pēc bioloģiskās produkcijas;	J	
5	Grūtības nodrošināt pieprasījumu pēc augstvērtīgas sēklas “Kaupo” šķirnei, kas piemērota kvalitātes rudzu maizes cepšanai;	V	Daļēji, ir dati par sējplatībām, bet viennozīmīgi nevar apgalvot, ka platības samazinājušās, pieņemot ka trūkst sēklas materiāls.	N	Apraksta veidā Salīdzināta sējplatība 2000.g./2017. gadu., nav datu avota	N		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
6	Sertificētu sēklu trūkums bioloģiskajā lauksaimniecībā;	V	Daļēji, norādīts ka 4% pieprasītā daudzuma ir BLS sēklas materiāls (nav datu avota)	N	Apraksta veidā norādīts, ka Sertificētās bioloģiskās sēklas graudaugiem nepārsniedz 4% no pieprasītā sēklu daudzuma, datu avots nav zināms	N		
7	Nepietiekami izmantotas ZPI iespējas un potenciāls paaugstinātas kvalitātes lauksaimniecības un pārtikas produktu noieta sekmēšanai;	V	N, nav statistikas datu par saimniecību lielumu un citiem rādītājiem, kas raksturo problēmu. Nav datu par to ZPI iepirkto produktu daudzumu ar paaugstinātu kvalitāti no kopējā apjoma. Nav raksturota situācija pa preču grupām. Kā arī	N	N	N		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
			nav analizēts reģionālā griezumā kā veidot šo preču nodrošinājumu, jo BLS un integrētā lauskiamniecības metodes izmantošana Latvijas reģionos ir neviendabīga.					
8	Patērētājiem trūkst izpratnes par pārtikas kvalitātes shēmām un to produktiem, augu aizsardzības līdzekļu lietošanu;	V	N, nav statistikas datu par zināšanu un izpratnes trūkumu	N	N	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas): Jāīsteno patērētāju informēšanas pasākumi par AAL atliekvielām valstī nopērkamajā pārtikā		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
9	Zināšanu un pieredzes trūkums saimniecības metožu izmantošanai, lai aizstātu AAL izmantošanu;	V	N, ir vairākas vietas, kur ir minēti "novērojumi" vai emocionāli apsvērumi, bet nav datos/pētījumos argumentēti fakti.	C48 - Risk and impacts of pesticides (* I .27)	N	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas): Veicināt zināšanu apguvi un konsultācijas bioloģiskajiem/integrētajiem lauksaimniekiem		
10	Zināšanu un prasmju trūkums par preventīviem pasākumiem dzīvnieku veselības nodrošināšanai, lai samazinātu AML lietošanu dzīvniekiem;	V	N, nav statistikas datu par lauksaimnieku zināšanu trūkumu	N	N	N		

N r.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
11	Ilgstošs un resursus patērējošs process, lai pilnveidotu pārtikas ķēdes izsekojamības elektronisko datu uzskaites sistēmu AML lietošanas dzīvniekiem uzskaitē;	V	N, nav informācijas kas atspoguļo pašreizējās datu uzskaites pilnveides nepieciešamību	N	N	N		
12	Arvien pieaugošais patērētāju un pārtikas ražotāju pieprasījums pēc augstākas	V	N, nav datu kas to pierāda	N	N	Daļēji, Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas): Nosakot standartus nacionālajā līmenī svarīgi ievērot samērīgumu un		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	kvalitātes lauksaimniecības produktiem ne vienmēr ir savienojams ar pamatizejvielu ražotāju ekonomiskajām interesēm (gala produkcijas kvalitātes ieguvums neatsver veiktos ieguldījumus pamatizejvielas ražošanā);					nenoteikt tos pārāk stingrus, jo ražotājiem jākonkurē kopējā ES tirgū un tiem, kam standarti stingrāki (lielākas ražošanas izmaksas), kļūs mazāk konkurētspējīgi		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
13	Augstāku labturības prasību nodrošināšanas rezultātā pieaug produkta pašizmaksa un samazinās uzņēmuma peļņa attīstībai un darbības paplašināšanai	V	N, nav datu, kas to pierāda. Nav datu kādu ietekmi dod investīciju pasākumi labturības prasību uzlabošanai	N	N	N		
1	Atbalsts pārtikas ražotājiem, t.sk. sadarbībai ar zinātniekiem, alternatīvu iepakojuma veidu,	I	N, atbalsta nepieciešamība nav analizēta	N	N	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas): Izstrādāt pētījumus lopkopībā un augkopības sektora kultūraugu audzēšanai ar bioloģiskām		Finanšu pieejamība nav analizēta

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	jauno tehnoloģiju un materiālu ieviešanai ražošanā (piemēram, bez BPA tehnoloģijas, tehnoloģijas akrilamīda koncentrācijas pārtikā samazināšanai);					metodēm;		
2	Veicināt bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanu, attīstīt to tālāku pārstrādi un šādu produktu	I	Daļēji, informācija par produkcijas pārstrādi nav visaptveroša, jo iztrūkst dati par produkcijas pašpatēriņu. Nav analizēts eksporta potenciāls bioloģiskai	N	N	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas): Jāveicina pārtikas kvalitātes shēmu (NPKS, AĢINS, CVNS, GTĪS) attīstība; Papildus pievienotās vērtības radīšanas iespējas (t.sk., pārstrāde);		Finanšu pieejamība nav analizēta

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	eksportu;		produkcijai					
3	Turpināt attīstīt pārtikas kvalitātes shēmas un to produktu ražošanu un patēriņu, tostarp, ZPI ietvaros, kā arī veicināt ražotāju iesaistīšanos tajās;	I	Daļēji, nav datu par bioloģiskās lauksaimniecības shēmu. Nav aprakstīti iespējamie risinājumi konstatētajām problēmām, kas saistītas ar ZPI un mazo saimniecību dalību tajā.	N	N	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas): Jāveicina Latvijas izcelsmes pārtikas produktu noieta valsts un pašvaldību publiskajos iepirkumos		Finanšu pieejamība nav analizēta
4	Atbalsts rudzu audzētājiem tradicionālās rudzu šķirnes	I	Daļēji, minētie apsvērumi kā rezultātā ir samazinājies Kaupo šķirnes rudzu audzētāju	N	N	N		Finanšu pieejamība nav analizēta

N r.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	audzēšanai (kvalitatīvas rudzu maizes cepšanai);		skaits ir bez datu avota no kā izdarīti secinājumi					
5	Veicināt lauksaimnieku pāreju uz lauksaimniecības produktu integrēto ražošanu un bioloģisko lauksaimniecību;	I	N, Situācijas aprakstā nav attiecīgās iespēju analīzes	N	N	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas): Būtu jāveicina saimniecību pārorientēšanos uz integrēto ražošanu		Finanšu pieejamība nav analizēta
6	Sabiedrības izpratnes veicināšana par augu aizsardzības pasākumu nozīmi ražības un patērētājiem drošas	I	Daļēji, nav datu par patērētāju informētību un zināšanām attiecībā par AAL un atliekvielu klātbūtni pārtikas produktos	N	N	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas): jāsteno patērētāju informēšanas pasākumi par AAL atliekvielām valstī nopērkamajā pārtikā		Finanšu pieejamība nav analizēta

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	lauksaimniecības produkcijas ieguvē, kā arī par zemo augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas līmeni Latvijā;							
7	Skmēt vietējās izcelsmes paaugstinātu pārtikas produktu noieta ZPI ietvaros;	I	N, Situācijas aprakstā nav attiecīgās iespēju analīzes ar kādiem instrumentiem tas tiks darīts	N	N	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas): Jāveicina Latvijas izcelsmes pārtikas produktu noieta valsts un pašvaldību publiskajos iepirkumos		Finanšu pieejamība nav analizēta
8	Attīstīt konkurētspējīgu bioloģisko sēklu	I	J	N	N	N		Finanšu pieejamība nav analizēta

N r.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	ražošanu, lai nodrošinātu iespēju bioloģiskiem lauksaimniekiem iegādāties sertificētu bioloģisko sēklu;							
9	Pārtikas ražošanas atlikumu tālāka izmantošana (bezatlikumu tehnoloģija);	I	Daļēji, nav datu par faktiskajiem partikas, lauksaimniecības izejvielu zudumiem, ir izdarīti grozījumi normatīvajos aktos	N	N	N		Finanšu pieejamība nav analizēta
10	Izstrādāt īpašu marķējumu produktiem, kas saražoti ievērojot	I	N, nav datu, kas parāda, ka papildus marķējuma izstrāde veicinātu šādas produkcijas	N	N	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas): Būtu apsverama īpašas labturības preču zīmes ieviešana		Finanšu pieejamība nav analizēta

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	augstākas dzīvnieku labturības prasības, lai veicinātu to atpazīstamību tirgū;		atpazīstamību tirgū. Turklāt pirms marķējuma izstrādes organizācijām ir jāizstrādā dzīvnieku labturības standarti un jāievieš tie saimniekošanas sistēmās.			Latvijā		
11	Sabiedrības izglītošana (atsevišķos gadījumos arī uzņēmēju - dzīvnieku izcelsmes produktu ražotāju un pārstrādātāju informēšana) par produktiem,	I	N, nav datu par sabiedrības zināšanu trūkumu par paaugstinātas dzīvnieku izcelsmes pārtikas produktiem	N	N	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas): NAPA izstrādes procesā būtu iespējams paredzēt pasākumus sabiedrības informētībai par vietējiem produktiem		Finanšu pieejamība nav analizēta

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	kas saražoti ievērojot augtākas dzīvnieku labturības prasības (piem., nekastrētu kuiļu gaļas smarža);							
1 2	Primāro ražotāju izglītošana par efektīvākām, dzīvniekiem un videi saudzējošākām saimniekošanas praksēm un metodēm, lai kāpinātu produktivitāti un	I	N, nav datu, kas pierāda zināšanu trūkumu produkcijas ražotājiem. Nav skaidri atspoguļots, kāda veida zināšanas tieši ir nepieciešamas	N	N	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas): Veicināt zināšanu apguvi un konsultācijas bioloģiskajiem/integrētajiem lauksaimniekiem		Finanšu pieejamība nav analizēta

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	produkta kvalitāti;							
13	Skmēt pakāpenisku AML lietošanas samazināšanu dzīvniekiem AMR sekmīgas dzīvnieku veselības pārvaldības rezultātā, tostarp pilnveidojot AML lietošanas uzskaiti dzīvniekiem.	I	N, nav datu kas to pierāda	C47 - Antimicrobials sales in food producing animals (* I.26)	N	N		Finanšu pieejamība nav analizēta

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
1	Patērētājiem trūkst zināšanas un ir zema pirktspēja, lai iegādātos pārtiku ar paaugstinātām kvalitātes prasībām;	D	N, nav datu kas to pierāda	N	N	Daļēji, Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas): Nepieciešams veicināt iekšējo patēriņu, t.sk., veicinot sabiedrības informētību		
2	Komerčiālie produkti izspiedīs no tirgus tradicionāli ražotos produktus (piemēram, pēc sentēvu metodēm ražota maize, jo nebūs atbilstošas izejvielas	D	Daļēji, ja skata tikai rudzu šķirnes saražotās produkcijas apjoma pieauguma nepieciešamību, lai nodrošinātu pieprasījumu pēc šiem graudiem Latvijas tirgū	N	N	N		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	(rudzu));							
3	Krāpšanās produktu ražošanā iedragā patērētāju uzticību produktu izcelsmei, kvalitātei;	D	N, nav datu, kas to pierāda		N	N		
4	Dzīvnieku īpašniekiem (turētājiem) trūkst zināšanas un prasmes par sekmīgu dzīvnieku veselības pārvaldību un AML piesardzīgu	D	N, nav datu kas to pierāda	N	N	N		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	un atbildīgu lietošanu;							
5	Ja netiks samazināta AML lietošana, pieaugs apdraudējums sabiedrības veselībai un dzīvnieku dzīvībai, kā arī dzīvnieku īpašnieku/turētāju ekonomiskie zaudējumi neiegūtās produkcijas vai dzīvnieku nāves dēļ, jo AMR attīstība apgrūtinās	D	N, nav datu kas to pierāda. Iespējams izmantot FVO (EK) auditus Latvijā attiecībā uz dzīvnieku labturību.	C47 - Antimicrobials sales in food producing animals (* I.26)	N	Ieinteresēto pušu viedoklis (tematiskās darba grupas): Jāsamazina antimikrobiālo līdzekļu lietošana dzīvniekiem		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	dzīvnieku ārstēšanu (pieaug dzīvnieku ārstēšanas ilgums un izmaksas).							
6	Neievērojot labturības prasības, nav iespējams nodrošināt dzīvniekiem un videi saudzīgu lauksaimniecisko ražošanu un nav iespējams pozitīvi veicināt saimniecības ekonomisko izaugsmi, jo	D	N, nav datu kas to pierāda	N	N	N		

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	finanšu resursi jānovirza barības līdzekļu un piedevu iegādei, dzīvnieku slimību profilaksei un ārstēšanai, kā arī nepieciešams lielāks dzīvnieku skaits, lai saražotu noteiktu produktu apjomu;							
7	Produkti, kas ražoti ievērojot zemas	D						

Nr.	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEF 2019.g.novembris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	standartus, bez pievienotās vērtību un mazos daudzumos, nav konkurētspējīgi eksporta tirgos.							

SM 9 analītiskā Tabula 4. Vajadzību pierādījumu bāze

SM 9: Uzlabot ES lauksaimniecības spēju reaģēt uz sabiedrības prasībām pārtikas un veselības jomā, tostarp uz prasībām par nekaitīgu, uzturvielām bagātu un ilgtspējīgi ražotu pārtiku, par pārtikas atkritumiem un par dzīvnieku labturību

Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējuma m ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
<p>Augsta vajadzība: Veicināt kvalitātes shēmu produktu ražošanu.</p>	<p>2. Veicināt bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanu, atbilstot to tālāku pārstrādi un šādu produktu eksportu (I); 3. Turpināt atbilstot pārtikas kvalitātes shēmas un to produktu ražošanu un patēriņu, tostarp, ZPI ietvaros, kā arī veicināt ražotāju iesaistīšanos tajās (I) 5. Veicināt lauksaimnieku pāreju uz lauksaimniecības produktu integrēto ražošanu un bioloģisko lauksaimniecību (I); 2. Komerčiālie produkti izspiedīs no tirgus tradicionāli ražotos produktus (piemēram, pēc sentēvu metodēm ražota maize, jo nebūs atbilstošas izejvielas (rudzu)) (D) 1. Ieviestas un sekmīgi darbojas pārtikas kvalitātes shēmas – NPKS un ES pārtikas kvalitātes shēmas, kā arī LPIA sistēma (S) 2. Palielinās bioloģiskās lauksaimniecības un to pārstrādes produktu ražošanas apjoms (S) 3. Ieviestas ZPI prasības pārtikas piegādes un ēdināšanas pakalpojumu jomā (S) 4. Augstāku dzīvnieku labturības prasību piemērošana mazina dzīvnieku saslimšanas un mirstības risku un pozitīvi ietekmē pārtikas produktu kvalitāti (S) 5. Uzlabojot dzīvnieku labturību, dzīvnieku izcelsmes pārtikas ražotājiem un pārstrādātājiem nerodas zaudējumi nekvalitatīva produkta dēļ (S) 7. Sekmīgi īstenota integrētās augu audzēšanas metodes ieviešana (veicināta lauksaimniecības produktu integrētā audzēšana, nodrošināts integrēti audzēto produktu nonākšanu tirgū, piemēram, “Zaļā karotīte” un daļība ES atbalsta programmā “Piens un augļi skolai”) (S) 3. Liela daļa bioloģiski sa ražotās izejvielas tiek tālāk izmantotas konvencionālajā pārstrādē (zaudējot savu pievienoto vērtību), kas skaidrojama ar bioloģiskās pārstrādes trūkumu (V) 9. Zināšanu un pieredzes trūkums saimniekošanas metožu izmantošanai, lai izstātu AAL izmantošanu (V) 7. Nepietiekami izmantotas ZPI iespējas un potenciāls paaugstinātas kvalitātes lauksaimniecības un pārtikas produktu noieta sekmēšanai (V) 5. Grūtības nodrošināt pieprasījumu pēc augstvērtīgas sēklas “Kaupo” šķirnei, kas piemērota kvalitatīvas rudzu maizes cepšanai (V); 6. Sertificētu sēklu trūkums bioloģiskajā lauksaimniecībā (V)</p>	<p>Daļēji pamatoti; nepietiekama detalizācijas pakāpe atsevišķiem SVID elementiem, kuriem vajadzība piesaistīta.</p>	<p>Nav minēts</p>

Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējuma m ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
<p>Augsta vajadzība: Samazināt antimikrobiālo līdzekļu lietošanu, t.sk., ieviešot augstākus dzīvnieku labturības standartus lauksaimniecības praksē.</p>	<p>10. Izstrādāt īpašu marķējumu produktiem, kas saražoti ievērojot augstākas dzīvnieku labturības prasības, lai veicinātu to atpazīstamību tirgū (I)</p> <p>13. Sekmēt pakāpenisku AML lietošanas samazināšanu dzīvniekiem AMR sekmīgas dzīvnieku veselības pārvaldības rezultātā, tostarp pilnveidojot AML lietošanas uzskaiti dzīvniekiem. (I)</p> <p>5. Ja netiks samazināta AML lietošana, pieaugs apdraudējums sabiedrības veselībai un dzīvnieku dzīvībai, kā arī dzīvnieku īpašnieku/turētāju ekonomiskie zaudējumi neiegūtās produkcijas vai dzīvnieku nāves dēļ, jo AMR attīstība apgrūtinās dzīvnieku ārstēšanu (pieaugs dzīvnieku ārstēšanas ilgums un izmaksas) (D)</p> <p>6. Neievērojot labturības prasības, nav iespējams nodrošināt dzīvniekiem un videi saudzīgu lauksaimniecisko ražošanu un nav iespējams pozitīvi veicināt saimniecības ekonomisko izaugsmi, jo finanšu resursi jānovirza barības līdzekļu un piedevu iegādei, dzīvnieku slimību profilaksei un ārstēšanai, kā arī nepieciešams lielāks dzīvnieku skaits, lai saražotu noteiktu produktu apjomu (D)</p> <p>2. Veicināt bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanu, attīstīt to tālāku pārstrādi un šādu produktu eksportu (I)</p> <p>5. Veicināt lauksaimnieku pāreju uz lauksaimniecības produktu integrēto ražošanu un bioloģisko lauksaimniecību (I)</p> <p>4. Augstāku dzīvnieku labturības prasību piemērošana mazina dzīvnieku saslimšanas un mirstības risku un pozitīvi ietekmē pārtikas produktu kvalitāti (S)</p> <p>5. Uzlabojot dzīvnieku labturību, dzīvnieku izcelsmes pārtikas ražotājiem un pārstrādātājiem nerodas zaudējumi nekvalitatīva produkta dēļ (S)</p> <p>10. Zināšanu un prasmju trūkums par preventīviem pasākumiem dzīvnieku veselības nodrošināšanai, lai samazinātu AML lietošanu dzīvniekiem (V)</p> <p>11. Ilgstošs un resursus patērējošs process, lai pilnveidotu pārtikas ķēdes izsekojamības elektronisko datu uzskaites sistēmu AML lietošanas dzīvniekiem uzskaitēi (V)</p> <p>4. Zema patērētāju pirktspēja, tāpēc netiek pieprasīti augstas kvalitātes produkti (t.sk. arī bioloģiskie) lielos apjomos (V)</p> <p>5. Grūtības nodrošināt pieprasījumu pēc augstvērtīgas sēklas “Kaupo” šķirnei, kas piemērota kvalitatīvas rudzu maizes cepšanai (V)</p>	<p>Nav skaidra pamatojuma, nav statistikas datu par antimikrobiālo līdzekļu izlietojumu pa nozarēm, datu par saimniecību skaitu, kas veikušas ieguldījumus labturības prasību uzlabošanai . Nav informācijas par to, cik būtiska ir šī problēma Latvijā.</p>	<p>Nav minēts</p>

Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējuma m ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
<p>Zema vajadzība: Veicināt videi draudzīga iepakojuma izstrādi, ilgtspējību.</p>	<p>1. Atbalsts pārtikas ražotājiem, t.sk. sadarbībai ar zinātniekiem, alternatīvu iepakojuma veidu, jauno tehnoloģiju un materiālu ieviešanai ražošanā (piemēram, bez BPA tehnoloģijas, tehnoloģijas akrilamīda koncentrācijas pārtikā samazināšanai) (I) 15. Vāji attīstītas pārtikas zudumu un izšķērdēšanas samazināšanas iniciatīvas (V)</p>	<p>Daļēji, pamatojums izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu uzstādītajiem mērķiem, bet nav situācijas analīzes par pašreizējo situāciju Latvijā lauksaimniecības nozarē.</p>	<p>Nav minēts</p>

Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējuma m ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
<p>Zema vajadzība: Veicināt produkta atpazīstamību un sabiedrības informētību par kvalitātvieniem produktiem (t.sk., kvalitātes shēmām).</p>	<p>6. Sabiedrības izpratnes veicināšana par augu aizsardzības pasākumu nozīmi ražības un patērētājiem drošas lauksaimniecības produkcijas ieguvē, kā arī par zemo augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas līmeni Latvijā (I)</p> <p>1. Atbalsts pārtikas ražotājiem, t.sk. sadarbībai ar zinātniekiem, alternatīvu iepakojuma veidu, jauno tehnoloģiju un materiālu ieviešanai ražošanā (piemēram, bez BPA tehnoloģijas, tehnoloģijas akrilamīda koncentrācijas pārtikā samazināšanai) (I)</p> <p>1. Patērētājiem trūkst zināšanas un ir zema pirkspēja, lai iegādātos pārtiku ar paaugstinātām kvalitātes prasībām (D)</p> <p>10. Izstrādāt īpašu marķējumu produktiem, kas saražoti ievērojot augstākas dzīvnieku labturības prasības, lai veicinātu to atpazīstamību tirgū (I)</p> <p>13. Sekmēt pakāpenisku AML lietošanas samazināšanu dzīvniekiem AMR sekmīgas dzīvnieku veselības pārvaldības rezultātā, tostarp pilnveidojot AML lietošanas uzskaiti dzīvniekiem. (85.) (I)</p> <p>2. Komerčiālie produkti izspiedīs no tirgus tradicionāli ražotos produktus (piemēram, pēc sentēvu metodēm ražota maize, jo nebūs atbilstošas izejvielas (rudzu)) (D)</p> <p>8. Latvijas lauksaimnieku ražotā produkcija AAL atliek vielu ziņā ir viena no tīrākajām Baltijas jūras reģiona un arī ES mērogā, arī AAL darbīgo vielu apjomi uz LIZ platību ir vieni no zemākajiem (S)</p> <p>1. Grūtības ražotājiem pielāgoties ES noteiktajām aizvien stingrākajām prasībām un ierobežojumiem saistībā ar pārtikas iepakojumu (V)</p> <p>1. Ieviestas un sekmīgi darbojas pārtikas kvalitātes shēmas – NPKS un ES pārtikas kvalitātes shēmas, kā arī LPIA sistēma (S)</p> <p>4. Augstāku dzīvnieku labturības prasību piemērošana mazina dzīvnieku saslimšanas un mirstības risku un pozitīvi ietekmē pārtikas produktu kvalitāti (S)</p> <p>5. Uzlabojot dzīvnieku labturību, dzīvnieku izcelsmes pārtikas ražotājiem un pārstrādātājiem nerodas zaudējumi nekvalitatīva produkta dēļ (S)</p>	<p>Daļējs pamatojums, vairāk apraksta veidā, nepietiekama detalizācijas pakāpe. Nav pētījuma datu par patērētāju informētību un zināšanām par NPKS un ES shēmām, kā arī integrētā lauksaimniecībā audzēto produkciju un to atpazīšanu.</p>	<p>Nav minēts</p>

Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējuma m ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
<p>Vidēja vajadzība: Sekmēt zaļo publisko iepirkumu, izmantojot tā sniegtās iespējas un potenciālu.</p>	<p>3. Turpināt attīstīt pārtikas kvalitātes shēmas un to produktu ražošanu un patēriņu, tostarp, ZPI ietvaros, kā arī veicināt ražotāju iesaistīšanos tajās (I)</p> <p>7. Sekmēt vietējās izcelsmes paaugstinātu pārtikas produktu noietu ZPI ietvaros (I)</p> <p>2. Veicināt bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanu, attīstīt to tālāku pārstrādi un šādu produktu eksportu (I)</p> <p>5. Veicināt lauksaimnieku pāreju uz lauksaimniecības produktu integrēto ražošanu un bioloģisko lauksaimniecību (I)</p> <p>3. Ieviestas ZPI prasības pārtikas piegādes un ēdināšanas pakalpojumu jomā (S)</p> <p>7. Nepietiekami izmantotas ZPI iespējas un potenciāls paaugstinātas kvalitātes lauksaimniecības un pārtikas produktu noieta sekmēšanai (V)</p> <p>1. Ieviestas un sekmīgi darbojas pārtikas kvalitātes shēmas – NPKS un ES pārtikas kvalitātes shēmas, kā arī LPJA sistēma (S)</p> <p>2. Palielinās bioloģiskās lauksaimniecības un to pārstrādes produktu ražošanas apjoms (S)</p>	<p>Nav skaidra pamatojuma, situācijas aprakstā nav statistikas datu par pašreizējo paaugstinātas kvalitātes produkcijas noietu ZPI, kā arī nav datu avota, kas apliecina identificētās problēmas BLS un integrētās audzēšanas sistēmā strādājošiem uzņēmumiem piedalīties ZPI. No situācijas apraksta par pārtikas kvalitātes shēmām neizriet informācija par to cik daudz no saražotās BLS produkcijas izmanto pašpatēriņam un cik realizē, kā arī integrētā audzēšanas sistēmā saražotās produkcijas apjomi nav uzrādīti un informācija par produkcijas izlietojumu.</p>	<p>Nav attiecināms</p>

Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējuma m ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
Zema vajadzība: Informācijas pieejamības/izpratnes veicināšana par augu aizsardzības līdzekļu lietošanu.	<p>5. Veicināt lauksaimnieku pāreju uz lauksaimniecības produktu integrēto ražošanu un bioloģisko lauksaimniecību (I)</p> <p>12. Primāro ražotāju izglītošana par efektīvākām dzīvniekiem un videi saudzējošākām saimniekošanas praksēm un metodēm, lai kāpinātu produktivitāti un produkta kvalitāti (I)</p> <p>1. Patērētājiem trūkst zināšanas un ir zema pirktspēja, lai iegādātos pārtiku ar paaugstinātām kvalitātes prasībām (D)</p> <p>6. Sabiedrības izpratnes veicināšana par augu aizsardzības pasākumu nozīmi ražības un patērētājiem drošas lauksaimniecības produkcijas ieguvē, kā arī par zemo augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas līmeni Latvijā (I)</p> <p>2. Veicināt bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanu, attīstīt to tālāku pārstrādi un šādu produktu eksportu (I)</p> <p>9. Zināšanu un pieredzes trūkums saimniekošanas metožu izmantošanai, lai aizstātu AAL izmantošanu (V)</p> <p>10. Zināšanu un prasmju trūkums par preventīviem pasākumiem dzīvnieku veselības nodrošināšanai, lai samazinātu AML lietošanu dzīvniekiem (V)</p> <p>7. Nepietiekami izmantotas ZPI iespējas un potenciāls paaugstinātas kvalitātes lauksaimniecības un pārtikas produktu noieta sekmēšanai (V)</p> <p>8. Latvijas lauksaimnieku ražotā produkcija AAL atliekvielu ziņā ir viena no tīrākajām Baltijas jūras reģiona un arī ES mērogā, arī AAL darbīgo vielu apjomi uz LIZ platību ir vieni no zemākajiem (S)</p>	Situācijas aprakstā nav skaidra pamatojuma, nav datu par patērētāju informētību saistībā ar AAL lietošanu un atliekvielu klātbūtni pārtikas produktos.	Nav attiecināms

SM 9 analītiskā Tabula 5. Apmērs, kādā vajadzību izvērtējums ir caurskatāms, specifisks un pilnīgs

SM 9: Uzlabot ES lauksaimniecības spēju reaģēt uz sabiedrības prasībām pārtikas un veselības jomā, tostarp uz prasībām par nekaitīgu, uzturvielām bagātu un ilgtspējīgi ražotu pārtiku, par pārtikas atkritumiem un par dzīvnieku labturību

Vajadzības	Pareizi noteikts svarīgums (J/N kāpēc)	Cik specifiska ir izvēlētā vajadzība (Specifiska/vispārīga)	Vai adresēts KLP SP (J/N)	Ja nē, kāpēc	Pamatojums specifisko jautājumu adresēšanai (kā pēc Article 96 no SPR)
Augsta vajadzība: Veicināt kvalitātes produktu ražošanu.	N, apraksts augstas prioritātes vajadzības izvēli nepamato detalizēti.	Specifiska	J		Jā, vajadzība nosaka atbalstīt tos lauksaimniekus, kas darbojas kādas shēmas ietvaros t.sk. attīsta bioloģisko un integrēto lauksaimniecību. Lauksaimnieku iesaiste shēmā saistīta ar paaugstinātas kvalitātes produktiem.
Augsta vajadzība: Samazināt antimikrobiālo līdzekļu lietošanu, t.sk., ieviešot augstākus dzīvnieku labturības standartus lauksaimniecības praksē.	N, apraksts vidējas prioritātes vajadzības izvēli nepamato detalizēti.	Specifiska	J		Jā, vajadzība raksturīga lopkopības jomai. Pamatojums norāda uz vajadzību samazināt antimikrobiālo līdzekļu lietošanu
Zema vajadzība: Veicināt videi draudzīga iepakojuma izstrādi, ilgtspējību.	N, apraksts zemas prioritātes vajadzības izvēli nepamato detalizēti.	Vispārēja	J		Vajadzība attiecināma uz jebkuru produkciju, kam vajadzīgs iepakojums. Nav noteiktas konkrētas nozares vai jomas.
Zema vajadzība: Veicināt produkta atpazīstamību un sabiedrības informētību par kvalitatīviem produktiem (t.sk., kvalitātes shēmām).	N, apraksts augstas prioritātes vajadzības izvēli nepamato detalizēti.	Vispārēja	J		Vajadzība attiecināma uz visu sabiedrību

Vajadzības	Pareizi noteikts svarīgums (J/N kāpēc)	Cik specifiska ir izvēlētā vajadzība (Specifiska/vispārīga)	Vai adresēts KLP SP (J/N)	Ja nē, kāpēc	Pamatojums specifisko jautājumu adresēšanai (kā pēc Article 96 no SPR)
Vidēja vajadzība: Sekmēt zaļo publisko iepirkumu, izmantojot tā sniegtās iespējas un potenciālu.	N, apraksts vidējas prioritātes vajadzības izvēli nepamato detalizēti.	Specifiska	J		Jā, situācijas apraksts pamato vajadzību sekmēt ZPI. Iesaistītās puses ir pašvaldības un zemnieki, kas strādā ar bioloģiskās un integrētās lauksaimniecības metodēm. Reģionālās atšķirības situācijas aprakstā nav norādītas, tāpat nav veikta analīze pa sektoriem
Zema vajadzība: Informācijas pieejamības/izpratnes veicināšana par augu aizsardzības līdzekļu lietošanu.	N, apraksts zemas prioritātes vajadzības izvēli nepamato detalizēti.	Vispārēja	J		Vajadzība attiecināma uz visu sabiedrību

SM 9 analītiskā Tabula 6. Aktīva partneru iesaiste

SM 9: Uzlabot ES lauksaimniecības spēju reaģēt uz sabiedrības prasībām pārtikas un veselības jomā, tostarp uz prasībām par nekaitīgu, uzturvielām bagātu un ilgtspējīgi ražotu pārtiku, par pārtikas atkritumiem un par dzīvnieku labturību

Iesaistītās puses konsultēti	Specifiskie mērķi	Nosegtās teritorijas	Izmantotā metode (darba grupa, mītiņš, vadības komiteja, u.tml.)	Biežums	Dokumentēti iznākumi? (J/N)	Vērā ņemtās rekomendācijas (Visas / Dažas un kāpēc / Neviena un kāpēc)
Lauksaimnieku organizācijas, lauksaimnieki, ZM, LAD, zinātnieki, lauku konsultanti, valsts institūcijas	visi	Nacionālais, reģionālais	Reģionālās konferences	5	Jā	J, kopumā ir iekļautas SVID un vajadzībās, taču jāņem vērā ka daļa rekomendāciju ir savstarpēji pretrunīgas
Lauksaimnieku organizācijas, politikas veidotāji, zinātnieki	SM9	Nacionālais	Tematiskās darba grupas	3	Jā	Daļēji, SVID papildināts ar rekomendāciju: Latvijā ir zems augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas līmenis salīdzinājumā ar citām ES valstīm. Pārejās rekomendācijas ir analizētas, detalizēti nosacījumi SVID nav akcentēti. Nav ņemta vērā rekomendācija par kooperācijas attīstību un sadarbību ar zinātniekiem un pārstrādatājiem, kā arī nav akcentēta nepieciešamība veikt LIZ augšņu analīzes, lai uzlabotu ražības rādītājus
ZM, LAD, LLKC, zinātnieki	SM9	Nacionālais	Speciālās darba grupas	2	Jā	Kopumā rekomendācijas ir iekļautas

10. pielikums. Stratēģiskais mērķis HORIZONTĀLAIS

SMH analītiskā Tabula 1. Apmērs, kādā SVID ir visaptverošs, pilnīgs un specifisks

SMH: Ar zināšanām, inovāciju un digitalizēšanu modernizēt lauksaimniecību un lauku apvidus, veicinot jaunā apgūšanu, kopīgošanu un tālāku izplatīšanu

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
1	Izveidota lauku konsultatīvā sistēma, nodrošinot lauku attīstības speciālistu pakalpojumu pieejamību visā Latvijas teritorijā, kas sniedz atbalstu un informāciju lauksaimniekiem, mežsaimniekiem, pārtikas ražotājiem un plašākai sabiedrībai par ES atbalsta iespējām, aktualitātēm un tā saņemšanas nosacījumiem. (13.,14.)	S	SMH		Pieejami konsultatīvie pakalpojumi visā Latvijas teritorijā		Sektori daļēji analizēti, sadalījums aprobežojas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību.	
2	ZM kapitālsabiedrības SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs" plašais struktūrvienību pārklājums visā teritorijā nodrošina ar nozari saistītu zināšanu pārnesei un mērķa grupu vajadzībām piemērotu infrastruktūru. (58.)	S	SMH		Nodrošināta infrastruktūra zināšanu pārnesei visā valstī			Nebūtu jānosauc konkrēta institūcija. Vai minēts vai citiem iespējamiem pakalpojuma sniedzējiem nav kas līdzīgs un cik tas ir svarīgi.

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
3	Līdzšinējā pieredze zināšanu pārneses un konsultāciju pasākumu īstenošanā, nodrošinot gan teorētiskās, gan praktiskās nodarbības nozares jautājumos, kuros piedalījušos gandrīz 23 000 lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un pārtikas ražošanā iesaistītās personas. (19.)	S	SMH		Uzkrāta pieredze zināšanu pārneses un konsultāciju pasākumu īstenošanā		Sektori daļēji analizēti, sadalījums aprobežojas ar laukaimniecību un mežsaimniecību.	
4	Pateicoties ātrdarbīgu un īpaši ātrdarbīgu fiksēto un mobilo platjoslas tīklu plašajai pieejamībai un arvien lielākai e-pārvaldes pakalpojumu izmantošanai, Latvijā labi darbojas digitālie publiskie pakalpojumi un savienojamība. (26., 27., 31.)	S	SMH		Izveidota atbilstoša digitālā infrastruktūra publiskajiem pakalpojumiem un savienojamībai	Reģionālais aspekts nav analizēts		
5	Labi attīstīti digitālie publiskie pakalpojumi, t.sk. izveidotā Lauku atbalsta dienesta elektroniskā pieteikšanās sistēma (EPS) ES atbalsta saņemšanai lauksaimniecības un lauku	S	SMH		Attīstīti digitālie publiskie pakalpojumi, t.sk. LAP administrēšanā			Neskaidrs formulējums, jāpārveido

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
	attīstības jomā, atbalsta pieteikumu administrēšana, dronu un robotu izmantošana administratīvajās pārbaudēs un kontrolēs uz vietas. (32., 34., 35.)							
1	Saimniecību vadītāju un darbinieku nepietiekamās profesionālās zināšanas – kavēta saimniecību konkurētspējas celšana. (1., 4., 8.)	V	SMH		Prefesionālo zināšanu trūkums saimniecību vadītājiem un darbiniekiem	Reģionālais aspekts nav analizēts	Sektorī nav analizēti	
2	Inovāciju trūkums nozarē – kavē arī taisnīgu ienākumu gūšanu.	V	SMH		Nozarē trūkst inovācijas		Sektorī daļēji analizēti, balstīšanās uz EIP datiem, kas nav pietiekami	Nekas nav par taisnīgiem ienākumiem
3	Nepietiekama (vāja) zinātnisko institūciju un nozaru uzņēmumu sadarbība. (43.)	V	SMH					
4	Fiksētās platjoslas infrastruktūras nepieejamība atsevišķās lauku teritorijās kavē mājsaimniecību un uzņēmējdarbības, t.sk. lauksaimniecības digitalizācijas procesus. (28.)	V	SMH		Platjoslu interneta nepieejamība atsevišķās lauku teritorijās	Reģionālais aspekts nav analizēts		Formulējums prasa teritoriālo analīzi, kas nav ietverta

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
5	Zems iedzīvotāju (t.sk. uzņēmēju) digitālo prasmju — gan pamatprasmju, gan padziļinātu prasmju — līmenis. (30.)	V	SMH					
1	Zināšanu pārneses un konsultāciju pakalpojumu pieejamības un kvalitātes pilnveide un attīstība, t.sk. pēc nepieciešamības piesaistot ārvalstu lektoros un konsultantus. Konsultantu kapacitātes stiprināšana, atbildot uz KLP jaunajiem izaicinājumiem un nozares pieprasījumu. (24.)	I	SMH		Pieejami zināšanu pārneses un konsultāciju pakalpojumu t.sk. pēc nepieciešamības piesaistot ārvalstu lektoros un konsultantus		Sektorālais pārklājums nav analizēti	Nevar apkopot vienā elementā iespējas un nepieciešamības. Jābūt reģionālai analīzei. Šeit aprakstā jābūt pamatojumam, lai būtu skaidri saprotams vai tas ir iekšējais (S) vai ārējais (I) elements
2	Pilnībā izmantot digitālo tehnoloģiju potenciālu lauksaimniecībā, t. sk. pilnveidot e-komercijas izmantošanu, izmantojot piekļuvi plašjoslas internetam. (39.)	I	SMH		Digitālo tehnoloģiju pieejamība		Sektorālais pārklājums nav analizēti	Jābūt reģionālai analīzei un detalizētākai informācijai par to, kur kas trūkst.
3	Aktīvāka sadarbība ar zinātniekiem produktu un metožu izstrādei un ieviešanai ražošanā, kas balstīta uz praktiskām vajadzībām. (43.)	I	SMH		Sadarbības iespējas ar zinātniskajām institūcijām un zinātniekiem		Sektorālais pārklājums nav analizēti	Nepieciešama plašāka analīze sektoru vidū

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
4	AKIS darbības pilnveidošana, sadarbības attīstība un pilna potenciāla izmantošana nozares attīstībai, nodrošinot zināšanu radīšanu un to pārnesi. (65.)	I	SMH		AKIS potenciāla pilnīgāka izmantošana		Sektorālais pārklājums nav analizēti	Formulējums nav saprotams, kas tad ir tā iespēja. Trūkst analīzes par AKIS darbības pilnveidošanu. 57.rindk.norāda uz AKIS problēmu.
5	Sadarbības veidošana ar ārvalstu pētniekiem, attīstot pārrobežu sadarbību, lai izstrādātu un ieviestu inovatīvus, konkurētspējīgus produktus, tehnoloģijas, procesus vai pakalpojumus izmantojot atbalstu Horizon 2020. (56.)	I	SMH		Pārrobežu sadarbība starp valsts un ārvalstu pētniekiem		Sektorālais pārklājums nav analizēti	Esošais formulējums nav atbilstošs iespējai kā elementa definējumam. Nekas nav par Horizon2020
1	Izvēloties zināšanu pārneses un konsultāciju pakalpojumu sniedzējus publiskā iepirkuma procedūrā, pastāv risks nespēt pietiekami ātri reaģēt uz nozares vajadzībām un aktualitātēm, ievērojot publisko iepirkumu likumdošanas nosacījumus. (12.)	D	SMH		Publiskā iepirkuma procedūru regulējums var kavēt nozares vajadzību īstenošanu			Elements formulēts neatbilstoši.

Nr.	SVID elementi	SVID	Atbilstība SM	Atzīme, ja nekorekta SVID kategorizācija	Ieteicamais SVID elementu formulējums	Teritoriālais pārklājums	Sektorālais pārklājums	Piezīmes
2	Nepietiekama zināšanu pilnveides pakalpojumu pieejamība iedzīvotāju digitālo pamatprasmju attīstībai, jo īpaši lauku teritorijās. (38., 39.)	D	SMH	jābūt V	Nepietiekamas zināšanas un digitālo pamatprasmju trūkums iedzīvotājiem laukos	Reģionālais aspekts nav analizēts		Jāpārveido formulējums. Šeit nepieciešama teritoriālā analīze
3	AKIS sistēmas efektīvas darbības un pilnveides atkarība no publiskā atbalsta pieejamības nozarē. (59.)	D	SMH	jābūt V	Nepietiekams publiskais finansējums AKIS darbībai.			Bez minētā elementa ir iespējams formulēt arī personāla kapacitātes trūkumu.

SMH analītiskā Tabula 3. SVID pierādījumu bāze

SMH: Ar zināšanām, inovāciju un digitalizēšanu modernizēt lauksaimniecību un lauku apvidus, veicinot jaunā apgūšanu, kopīgošanu un tālāku izplatīšanu

Nr	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
1	Izveidota lauku konsultatīvā sistēma, nodrošinot lauku attīstības speciālistu pakalpojumu pieejamību visā Latvijas teritorijā, kas sniedz atbalstu un informāciju lauksaimniekiem, mežsaimniekiem, pārtikas ražotājiem un plašākai sabiedrībai par ES atbalsta iespējām, aktualitātēm un tā saņemšanas nosacījumiem. (13.,14.)	S	J		LLKC reģionālo biroju skaits, trūkst atsauces	Trūkst atsauces uz kvalitatīvo pamatojumu, piem., LLKC pašnovērtējuma ziņojums (2018.)	Trūkst atsauces uz iepriekšējiem pieredzēm: piem., LAP 2007-2013 ekspost; GĪZ19,	
2	ZM kapitālsabiedrības SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs" plašais struktūrvienību pārklājums visā teritorijā nodrošina ar nozari saistītu zināšanu pārnesei un mērķa grupu vajadzībām piemērotu infrastruktūru. (58.)	S	J		LLKC reģionālo biroju skaits, trūkst atsauces	Trūkst atsauces uz kvalitatīvo pamatojumu, piem., pieredzumi: LAP2007-2013 ekspost; GĪZ19, u.c. par LLKC, VLT nozīmi	Trūkst atsauces uz iepriekšējiem pieredzēm: piem., LAP 2007-2013 ekspost; GĪZ19,	

Nr	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
3	Līdzšinējā pieredze zināšanu pārneses un konsultāciju pasākumu īstenošanā, nodrošinot gan teorētiskās, gan praktiskās nodarbības nozares jautājumos, kuros piedalījušos gandrīz 23 000 lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un pārtikas ražošanā iesaistītās personas. (19.)	S	J		Apmācīto un konsultēto saimniecību vadītāju skaits, % no visām saimniecībām, sadalījums pa nozarēm. Demonstrējumu un lauku dienu skaits, dalībnieku skaits, sadalījums pa nozarēm. Klimata un vides, bioloģiskās saimniekošanas tematikas dalībnieku skaits un īpatsvars mācībās un konsultācijās. Trūkst atsaucis uz avotu. Lauku attīstības finansējuma īpatsvars %, kas paredzēts zināšanu pārnesei, konsultāciju pakalpojumiem un EIP LAP 2014-2020. Avots: DV informācija SFC		Trūkst atsaucis uz iepriekšējiem pētījumiem, pieredzēm: piem., LAP 2007-2013 ex-post; GĪZ19,	

Nr	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
4	Pateicoties ātrdarbīgu un īpaši ātrdarbīgu fiksēto un mobilo platjoslas tīklu plašajai pieejamībai un arvien lielākai e-pārvaldes pakalpojumu izmantošanai, Latvijā labi darbojas digitālie publiskie pakalpojumi un savienojamība. (26., 27., 31.)	S	J		Digitālās ekonomikas un sabiedrības indekss (DESI) DESI 2019. gada ziņojums; platjoslas tīkla pārklājums % no mājsaimniecībām; platjoslas tīkla abonētu skaits % mājsaimniecībām; Nav atsaucis uz datu avotu			
5	Labi attīstīti digitālie publiskie pakalpojumi, t.sk. izveidotā Lauku atbalsta dienesta elektroniskā pieteikšanās sistēma (EPS) ES atbalsta saņemšanai lauksaimniecības un lauku attīstības jomā, atbalsta pieteikumu administrēšana, dronu un robotu izmantošana administratīvajās pārbaudēs un kontrolēs uz vietas. (32., 34., 35.)	S	J		E-pārvaldes pakalpojumu izmantotāju skaits % no mājsaimniecībām; Nav atsaucis uz avotu		Nav atsaucis uz iepriekšējo pieredzi un pētījumiem (piem., GIZ19)	
1	Saimniecību vadītāju un darbinieku nepietiekamās profesionālās zināšanas – kavēta saimniecību konkurētspējas celšana. (1., 4., 8.)	V	J	C12 Agricultural holdings (farms)	Latvijas lauku saimniecību vadītāju lauksaimnieciskā izglītība. Avots: CSP, 2010, 2013, 2016.;	Trūkst atsaucis uz kvalitatīvo pamatojumu, skat. SM		

Nr	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra mēbris)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
				C14 Age structure of farm managers C15 Agricultural training of farm managers ieteikums - izmantot C16 New farmers	Lauku saimniecību vadītāju apmācības lauksaimniecībā Latvijā un ES. Avots: DG AGRI – EUROSTAT, 2005-2016; Saimniecības vadītāju izglītības līmeņa izmaiņu dinamika attiecīgajā vecuma grupā, %, CSP, 2010-2016.	darba grupu materiālus		
2	Inovāciju trūkums nozarē – kavē arī taisnīgu ienākumu gūšanu.	V	J-nepietiekošs pamatojums ar datiem.		Lauku attīstības finansējuma īpatsvars %, kas paredzēts zināšanu pārnesei, konsultāciju pakalpojumiem un EIP LAP 2014-2020. Avots: DV informācija SFC; ES dalībvalstu inovāciju sistēmu darbības rezultāti. Avots: DG Growth ikgadējais ziņojums «European Innovation Scoreboard	Trūkst atsauces uz kvalitatīvo pamatojumu, skat, piemēram, GIZ19; Pārtikas un lauksaimniecības nākotne COM(2017) 713 final.		Finanšu pieejamības nav analizēta

Nr	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
					2019»			
3	Nepietiekama (vāja) zinātnisko institūciju un nozaru uzņēmumu sadarbība. (43.)	V	Nav pamatojuma ar datiem.		EIP darba grupu / projektu skaits, Prioritāri atbalstītās tēmas Avots. ZM aprēķini, 2020.g. februāris	Trūkst atsaucē uz kvalitatīvo pamatojumu, skat. GIZ19		
4	Fiksētās platjoslas infrastruktūras nepieejamība atsevišķās lauku teritorijās kavē mājsaimniecību un uzņēmējdarbības, t.sk. lauksaimniecības digitalizācijas procesus. (28.)	V	Nav pamatojuma ar teritoriālajiem datiem.		Platjoslas tīkla pārklājums % no mājsaimniecībām; Nav atsauce uz avotu	Trūkst atsaucē uz kvalitatīvo pamatojumu. Piem., http://www.sam.gov.lv/sm/content/?cat=433 ; https://www.lvrvc.lv/par-platjoslas-projektu.html	Trūkst atsaucē uz iepriekšējo pieredzi, piem., https://www.lvrvc.lv/platjoslas-projekts.html	
5	Zems iedzīvotāju (t.sk. uzņēmēju) digitālo prasmju — gan pamatprasmju, gan padziļinātu	V	J		Digitālās pamatprasmes. Nav atsauce uz avotu		Nav atsaucē uz pētījumiem,	Finanšu pieejamība nav

Nr	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
	prasmju — līmenis. (30.)						piem., http://www.varam.gov.lv/lat/aktual/preses_relizes/?doc=27974	analizēta
1	Zināšanu pārneses un konsultāciju pakalpojumu pieejamības un kvalitātes pilnveide un attīstība, t.sk. pēc nepieciešamības piesaistot ārvalstu lektorus un konsultantus. Konsultantu kapacitātes stiprināšana, atbildot uz KLP jaunajiem izaicinājumiem un nozares pieprasījumu. (24.)	I	Iespējas nav analizētas		Nav izmantoti dati, lai raksturotu konsultantu kapacitāti, kvalitāti un nepieciešamību piesaistīt ārvalstu ekspertus.	Trūkst atsauces uz kvalitatīvo pamatojumu, piem. ekspertu vērtējums, LAP 2014-2020 atbalsta ietekme uz bioloģiskās lauksaimniecības attīstību, 2019.		Finanšu pieejamība nav analizēta
2	Pilnībā izmantot digitālo tehnoloģiju potenciālu lauksaimniecībā, t. sk. pilnveidot e-komercijas izmantošanu, izmantojot piekļuvi platjoslas internetam. (39.)	I	J-nepietiekošs pamatojums ar datiem.		Nav izmantoti dati par digitālo tehnoloģiju potenciālu lauksaimniecībā	Trūkst atsauces uz kvalitatīvo pamatojumu, piem., EIP-AGRI Seminar 'Data	Trūkst atsauces uz iepriekšējo pieredzi un mācībām, piem., http://www.sam.gov.lv/satmin/cont	Finanšu pieejamība nav analizēta

Nr	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
						revolution: emerging new data-driven business models in the agri-food sector' SEMINAR REPORT 22-23 JUNE 2016	ent/?cat=297	
3	Aktīvāka sadarbība ar zinātniekiem produktu un metožu izstrādei un ieviešanai ražošanā, kas balstīta uz praktiskām vajadzībām. (43.)	I	J- nepietiekošs pamatojums ar datiem.		EIP projektu skaits, nav atsauces uz avotu	EIP projektu tematika, nav atsauces uz avotu, trūkst atsauces uz GIZ19, tematisko darba grupu rezultātiem.		
4	AKIS darbības pilnveidošana, sadarbības attīstība un pilna potenciāla izmantošana nozares attīstībai, nodrošinot zināšanu radīšanu un to pārnesi. (65.)	I	J- nepietiekošs pamatojums ar datiem.		Nav izmantoti dati, kas pamato šo iespēju	PROAKIS projekts, 2014. Trūkst atsauce uz kvalitatīvu		

Nr	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
						vērtējumu, piemēram, bastoties uz tematisko darba grupu diskusijām		
5	Sadarbības veidošana ar ārvalstu pētniekiem, attīstot pārrobežu sadarbību, lai izstrādātu un ieviestu inovatīvus, konkurētspējīgus produktus, tehnoloģijas, procesus vai pakalpojumus izmantojot atbalstu Horizon 2020. (56.)	I	J		EIP projektu skaits, nav atsaucis uz avotu	Trūkst atsaucis uz kvalitatīvo pamatojumu, piemēram, EIP-AGRI		Finanšu pieejamība nav analizēta
1	Izvēloties zināšanu pārneses un konsultāciju pakalpojumu sniedzējus publiskā iepirkuma procedūrā, pastāv risks nespēt pietiekami ātri reaģēt uz nozares vajadzībām un aktualitātēm, ievērojot publisko iepirkumu likumdošanas nosacījumus. (12.)	D	J		Noraidīto iepirkuma procedūru skaits, trūkst atsaucis uz avotu			
2	Nepietiekama zināšanu pilnveides pakalpojumu pieejamība iedzīvotāju digitālo pamatprasmju attīstībai, jo īpaši lauku teritorijās. (38., 39.)	D	Nav pamatojuma / datu		Digitālās pamatprasmes. Tekstā nav atsaucis uz avotu	Trūkst atsaucis uz kvalitatīvo pamatojumu. Skat. informāciju		Finanšu pieejamība nav analizēta

Nr	SVID elementi	SVID	Vai SVID elements skaidri izriet no esošās situācijas? (J/N vai arī nepieciešama papildus izpēte)	Atbilstošais KKR situācijas analīzei vai SVID (numerācija atbilstoši PMEĻ 2019.g.novembra)	Pārējā kvantitatīvā informācija pamatota, minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Kvalitatīvais pamatojums, kurā minēta esošajā situācijā vai SVID (izņemot KKR), ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums no iepriekšējām pieredzēm un mācībām, ieskaitot avotu un datumu	Pamatojums par finanšu pieejamību (ja attiecas), ieskaitot avotu
						apraksta skaidrojumā		
3	AKIS sistēmas efektīvas darbības un pilnveides atkarība no publiskā atbalsta pieejamības nozarē. (59.)	D	J		Lauku attīstības finansējuma īpatsvars %, kas paredzēts zināšanu pārnesei, konsultāciju pakalpojumiem un EIP LAP 2014-2020. Avots: DV informācija SFC;	Trūkst atsauces uz kvalitatīvo pamatojumu, piem., tematiskajām darba grupām.		Finanšu pieejamība nav analizēta

SMH analītiskā Tabula 4. Vajadzību pierādījumu bāze

SMH: Ar zināšanām, inovāciju un digitalizēšanu modernizēt lauksaimniecību un lauku apvidus, veicinot jaunā apgūšanu, kopīgošanu un tālāku izplatīšanu

Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
<p>Augsta vajadzība: Zināšanu, izpratnes un prasmju celšana. (21., 22.)</p>	<p>Saimniecību vadītāju un darbinieku nepietiekamās profesionālās zināšanas – kavēta saimniecību konkurētspējas celšana. (1., 4., 8.) V01; Zems iedzīvotāju (t.sk. uzņēmēju) digitālo prasmju — gan pamatprasmju, gan padziļinātu prasmju — līmenis. (30.) V05; Zināšanu pārneses un konsultāciju pakalpojumu pieejamības un kvalitātes pilnveide un attīstība, t.sk. pēc nepieciešamības piesaistot ārvalstu lektoros un konsultantus. Konsultantu kapacitātes stiprināšana, atbildot uz KLP jaunajiem izaicinājumiem un nozares pieprasījumu. (24.) I01; Nepietiekama zināšanu pilnveides pakalpojumu pieejamība iedzīvotāju digitālo pamatprasmju attīstībai, jo īpaši lauku teritorijās. (38., 39.) D02;</p>	<p>Daļējs pamatojums - trūkst atsauce uz kvalitatīviem datiem, datu avotiem, nav analizētas iespējas I01, nav pamatojuma D02.</p>	<p>Nav attiecināms</p>
<p>Augsta vajadzība: Inovāciju radīšana un izmantošana (pētniecība un eksperimentālā ražošana). (44.)</p>	<p>Inovāciju trūkums nozarē – kavē arī taisnīgu ienākumu gūšanu. V02; Aktīvāka sadarbība ar zinātniekiem produktu un metožu izstrādei un ieviešanai ražošanā, kas balstīta uz praktiskām vajadzībām. (43.) I03 AKIS darbības pilnveidošana, sadarbības attīstība un pilna potenciāla izmantošana nozares attīstībai, nodrošinot zināšanu radīšanu un to pārnesi. (65.) I04; Sadarbības veidošana ar ārvalstu pētniekiem, attīstot pārrobežu sadarbību, lai izstrādātu un ieviestu inovatīvus, konkurētspējīgus produktus, tehnoloģijas, procesus vai pakalpojumus izmantojot atbalstu Horizon 2020. (56.) I05</p>	<p>Daļēji pamatots; nepietiekošs pamatojums ar datiem V02; iespējas nav analizētas I03; I04; Nav parādīta sasaiste I05; atsauce uz kvalitatīvo informāciju</p>	<p>Nav attiecināms</p>

Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
	AKIS sistēmas efektīvas darbības un pilnveides atkarība no publiskā atbalsta pieejamības nozarē. (59.)D03		
Vidēja vajadzība: Konsultatīvā atbalsta pieejamība, īpaši, jauniejiem lauksaimniekiem un uzsācējiem. (9.)	Zināšanu pārneses un konsultāciju pakalpojumu pieejamības un kvalitātes pilnveide un attīstība, t.sk. pēc nepieciešamības piesaistot ārvalstu lektoros un konsultantus. Konsultantu kapacitātes stiprināšana, atbildot uz KLP jauniejiem izaicinājumiem un nozares pieprasījumu. (24.) I01;	Daļēji pamatots; nepietiekošs pamatojums ar datiem I01	Attiecināms, nav ietverts
Vidēja vajadzība: Konsultantu kapacitātes/kvalifikācijas stiprināšana. Izglītības kvalitāte, t.sk., materiāltehniskās bāzes stiprināšana valsts līmenī (sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm). (24.)	Zināšanu pārneses un konsultāciju pakalpojumu pieejamības un kvalitātes pilnveide un attīstība, t.sk. pēc nepieciešamības piesaistot ārvalstu lektoros un konsultantus. Konsultantu kapacitātes stiprināšana, atbildot uz KLP jauniejiem izaicinājumiem un nozares pieprasījumu. (24.) I01; Atkārtojas no 3. vajadzības	Daļēji pamatots; nepietiekošs pamatojums ar datiem I01	Attiecināms, nav ietverts
Vidēja vajadzība: Tehnoloģijas, lai celtu efektivitāti un risinātu darbaspēka trūkuma problēmu, t.sk., digitalizācija (e-pakalpojumi, datu pieejamība lēmumu pieņemšanai, interneta pieejamība attālinātā darba un pakalpojumu pieejamības nodrošināšanai). IKT attīstība (sadarbībā ar iesaistītajām pusēm). (37., 38.)	Fiksētās platjoslas infrastruktūras nepieejamība atsevišķās lauku teritorijās kavē mājsaimniecību un uzņēmējdarbības, t.sk. lauksaimniecības digitalizācijas procesus. (28.) V04; Pilnībā izmantot digitālo tehnoloģiju potenciālu lauksaimniecībā, t. sk. pilnveidot e-komercijas izmantošanu, izmantojot piekļuvi platjoslas internetam. (39.) I02;	Daļēji pamatots; Nav pamatojuma ar teritoriālajiem datiem. V04; Iespējas nav analizētas, atsauce uz datiem I02;	Attiecināms, nav ietverts

Vajadzības	SVID elements (i), kuram (iem) vajadzība piesaistīta (atzīmēt, ja no SVID atkārtojas)	Skaidrs un pamatots ceļš no SVID uz identificēto vajadzību	Vai pieeja finansējumam ir ietverta vajadzībās? (ja attiecināms)
Zema vajadzība: Lauksaimniecības popularizēšana un prestiža celšana. (9.)	Izveidota lauku konsultatīvā sistēma, nodrošinot lauku attīstības speciālistu pakalpojumu pieejamību visā Latvijas teritorijā, kas sniedz atbalstu un informāciju lauksaimniekiem, mežsaimniekiem, pārtikas ražotājiem un plašākai sabiedrībai par ES atbalsta iespējām, aktualitātēm un tā saņemšanas nosacījumiem. (13., 14.) S01	Daļēji pamatots; Aprakstā netiek piesaukti dati par LS prestīžu, popularitāti. Pats par sevi S01 nesaista to ar 6. vajadzību	Attiecināms, nav ietverts

SMH analītiskā Tabula 5. Apmērs, kādā vajadzību izvērtējums ir caurskatāms, specifisks un pilnīgs

SMH: Ar zināšanām, inovāciju un digitalizēšanu modernizēt lauksaimniecību un lauku apvidus, veicinot jaunā apgūšanu, kopīgošanu un tālāku izplatīšanu

Vajadzības	Pareizi noteikts svarīgums (J/N kāpēc)	Cik specifiska ir izvēlēta vajadzība (Specifiska/vispārīga)	Vai adresēts KLP SP (J/N)	Ja nē, kāpēc	Pamatojums specifisko jautājumu adresēšanai (kā pēc Article 96 no SPR)	Piezīmes
Augsta vajadzība: Zināšanu, izpratnes un prasmju celšana. (21., 22.)	J, ir kvantitatīvā analīze, kas apstiprināta ar iesaistīto pušu viedokli	Vispārīga	J		Daļēji. Pamatojumā ir norādītas tēmas, kas ir aktuālas, bet tas nav ietverts vajadzības formulējumā.	Lai gan kopumā ceļš no SVID uz vajadzībām ir saprotams, ir problēmas ar SVID elementu pamatojumu aprakstā, un daļa no SVID elementiem netiek iekļauti vajadzībās. 6. vajadzība īsti neizriet ne no viena SVID elementa
Augsta vajadzība: Inovāciju radīšana un izmantošana (pētniecība un eksperimentālā ražošana). (44.)	J, ir kvantitatīvā analīze, tomēr pietrūkst aprakstā pamatojum, īpaši, kvalitatīvais vērtējums	Vispārīga	J		Nē- trūkst sīkāka inovāciju vajadzību analīze	
Vidēja vajadzība: Konsultatīvā atbalsta pieejamība, īpaši, jaunajiem lauksaimniekiem un uzsācējiem. (9.)	J, ir kvantitatīvā analīze, tomēr pietrūkst specifiskās grupas vajadzību analīze	Specifiska	J		Jā, uzsvērts atbalsts jaunajiem lauksaimniekiem un uzsācējiem	

Vajadzības	Pareizi noteikts svarīgums (J/N kāpēc)	Cik specifiska ir izvēlēta vajadzība (Specifiska/vispārīga)	Vai adresēts KLP SP (J/N)	Ja nē, kāpēc	Pamatojums specifisko jautājumu adresēšanai (kā pēc Article 96 no SPR)	Piezīmes
Vidēja vajadzība: Konsultantu kapacitātes/kvalifikācijas stiprināšana. Izglītības kvalitāte, t.sk., materiāltehniskās bāzes stiprināšana valsts līmenī (sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm). (24.)	J, bet iztrūkst pamatojums un dati par konsultantu kapacitāti un kvalifikāciju, izglītības kvalitāti, vajadzība netiek pamatota.	Vispārīga	J		Daļēji - aprakstā nosaukti jaunie izaicinājumi KLP.	
Vidēja vajadzība: Tehnoloģijas, lai celtu efektivitāti un risinātu darbaspēka trūkuma problēmu, t.sk., digitalizācija (e-pakalpojumi, datu pieejamība lēmumu pieņemšanai, interneta pieejamība attālinātā darba un pakalpojumu pieejamības nodrošināšanai). IKT attīstība (sadarbībā ar iesaistītajām pusēm). (37., 38.)	J, bet iztrūkst pamatojums un dati par efektivitāti un darbaspēka trūkumu. Pamatojumā nav specificētas IKT attīstības vajadzības.	Vispārīga	J		Nē- nav teritoriālas analīzes	
Zema vajadzība: Lauksaimniecības popularizēšana un prestiža celšana. (9.)	J, bet nav pamatojuma par lauksaimniecības prestižu, popularitāti un vajadzības nepieciešamību	Vispārīga	J			

SMH analītiskā Tabula 6. Aktīva partneru iesaiste

SMH: Ar zināšanām, inovāciju un digitalizēšanu modernizēt lauksaimniecību un lauku apvidus, veicinot jaunā apgūšanu, kopīgošanu un tālāku izplatīšanu

Iesaistītās puses konsultēti	Specifiskie mērķi	Nosegtās teritorijas	Izmantotā metode (darba grupa, mītiņš, vadības komiteja, u.tml.)	Biežums	Dokumentēti iznākumi? (J/N)	Vērā ņemtās rekomendācijas (Visas / Dažas un kāpēc / Neviena un kāpēc)
Lauksaimnieku organizācijas, lauksaimnieki, ZM, LAD, zinātnieki, lauku konsultanti, valsts institūcijas	visi	Nacionālais, reģionālais	Reģionālās konferences	5	J	J, kopumā ir iekļautas SVID un vajadzībās
Lauksaimnieku organizācijas, politikas veidotāji, zinātnieki	visi	Nacionālais	Tematiskās darba grupas	Visas sanāksmes par visiem SM	J	J, kopumā rekomendācijas ir iekļautas, lai arī bieži vien vispārīgā veidā. Nav iekļauti ieteikumi par datiem, kas var tikt papildināti nākošajos izstrādes posmos. Par iedzīvotāju zināšanām - var tikt iekļauti 1. un 6. vajadzībā, administratīvo procedūru regulējuma ietekme var tikt iekļauta SVID D1 mainot formulējumu

11. pielikums. GIZ 2019 ieteikumi par LAP2014-2020 ieviešanu

Turpmāk izvēlēties paredzēto konsultantu apmācības pasākumu, lai uzlabotu konsultāciju kvalitāti. (Pašlaik Regulas (ES) Nr. 1306/2013 15. panta 1. (c) punkts).

Projektiem, kas vērsti uz zināšanu attīstību, sadarbības un inovāciju jautājumiem, būtu jāpārdomā iespējas mazināt administratīvo slogu (zinot iepirkuma likuma ieviešanas procedūras ilgumu), inovatīvo projektu pieteicējiem piemērojot vienkāršotās izmaksas, lai nezaudētu laiku projektu uzsākšanai un piesaistītu vairāk interesentu.

M16.1 apakšpasākumā izvērtēt kārtā izsludinātā finansējuma apjomu, lai projekti netiktu noraidīti finanšu nepietiekamības dēļ, kas var atlikt projekta īstenošanu uz pārāk ilgu laiku.

Izskatīt iespēju M02 pasākumā paplašināt konsultāciju tēmu sarakstu un atbalsta saņēmēju loku, piem., saimniecības ar apgrozījumu līdz 70 000 EUR, piemērojot diferencētu atbalsta intensitāti.

Apsvērt iespēju palielināt pasākumu skaitu, kuros dalība iespējama tikai saistībā ar atbilstošu mācību kursu nokārtošanu.

Vides un klimata prioritātēs ieteicams palielināt obligātās mācības, kuras tieši saistītas ar pasākuma aktivitātēm.

Paplašināt iespējas mācībās ieviest dažādu līmeņu kursus – iesācējiem, profesionāļiem u.tml.

Rast iespēju pēc vajadzību apzināšanas plašāk definēt mācību tematiku.

Lielākas daļas modernizācijas atbalsta novirzīšana uz mazajām un vidējām saimniecībām varētu pozitīvi ietekmēt šo saimniecību dalību tirgū, konkurētspējas pieaugumu, kā arī lauksaimniecības dažādošanu.

Lai novērstu pārlietas resursu koncentrācijas risku vienā vai divās galvenajās specializācijās, izskatāma iespēja investīciju projektu atlases kritērijos palielināt punktu skaitu, ja tiek attīstītas citas nozares papildus galvenajām specializācijas nozarēm.

Ieteicams veicināt atbalsta iespējas tajos pasākumos, kuri vērsti uz saimnieciskās darbības dažādošanu.

Ieteicams palielināt finansējumu M06.3. pasākumā mazo/vidējo saimniecību atbalstam, jo pasākums sniedz labus rezultātus un spēj dot ieguldījumu visa lauksaimniecības sektora konkurētspējas uzlabošanā, un tam ir arī pieprasījums no šo saimniecību puses.

Atbalsts lauksaimniecības attīstībai, īpaši lielajās saimniecībās, būtu saistāms ar lauku attīstību (kas ietver labi apmaksātu darbavietu radīšanu laukos), kā arī vērtības pievienošanu lauksaimniecības produktiem.

Lietderīgi veikt papildu izpēti par iespējām sekmēt privātā līdzfinansējuma piesaisti tajās saimniecībās, kurām trūkst pašu resursu un ir grūtības to piesaistīt. Tas, iespēju robežās, darītu pieejamu atbalstu modernizācijai arī tajās saimniecībās, kurām šo iemeslu dēļ nav bijusi iespēja to izmantot, bet ir potenciāls to veikt.

Plānojot nākamā perioda atbalsta pasākumus, turpināt līdzīga veida atbalstu jaunajiem lauksaimniekiem, ielānojot aptuveni 700 saimniecību atbalstu (ņemot vērā gan vajadzību, gan arī interesi par šādu pasākumu). Varētu paredzēt pieteikumu kārtas katru gadu, ar līdzīgiem nosacījumiem kā šajā periodā.

Sekmēt jauno lauksaimnieku iesaistīšanos citu MV pasākumos, kuri saistīti ar lauksaimniecības attīstību, nosakot nozīmīgākas priekšrocības gan atbalsta saņemšanas kritērijos, gan atbalsta intensitātē līdzīgi noteiktajai papildus atbalsta intensitātei M04.1. Īpaši

nozīmīgi būtu noteikt prioritāti jaunajiem lauksaimniekiem atbalsta saņemšanai mazo saimniecību attīstībai, lai tādējādi izveidotu komerciālu saimniecību.

Turpināt atbalstu lauksaimniecības produktu pārstrādei, tādējādi sekmējot vērtības pievienošanu primārās lauksaimniecības produktiem un samazinot izejvielu eksportu.

Iespēju robežās noteikt paaugstinātu atbalsta likmi projektiem, kuros tiek veicināta inovatīvu un augstas pievienotās vērtības produktu ražošana ar labām tirgus perspektīvām (t.sk. bioloģisko produktu ražošana), sekmējot arī jaunu tirgu apgūšanu un mārketinga aktivitātes.

Lai izvērtētu efektīvākos pasākumus kooperācijas, kā arī vertikālās un horizontālās integrācijas sekmēšanai (īpaši sekmējot nelielo saimniecību iesaisti), ir lietderīga papildu detalizēta izpēte.

Turpināt atbalstu, īpaši saimniecībām ar šauru specializāciju.

Nepieciešams atbalsts saimniecību lauksaimnieciskajai diversifikācijai kā risku vadības instrumentam.

Popularizēt pasākuma sniegtās iespējas lauksaimniekiem, lai palielinātu saimniecību aptvērumu.

Veicināt dialogu ar lauksaimniecības nozares organizācijām, pierādot ieguvumus no kopējo riska fondu izveidošanas ar ārvalstu piemēru izpēti.

Veidot mērķtiecīgāku intervenci bioloģiskās daudzveidības (MV 4A) kontekstā, t.sk., prioritāri Natura 2000 teritorijās. Nepieciešams precizēt pasākumu nosacījumus, ieviest jaunus pasākumus un veicināt ieguldījumu zināšanu pārnēsē un konsultācijās saistībā ar MV 4A.

Lai sniegtu lielāku ieguldījumu ar 1.prioritātes pasākumu palīdzību, nepieciešams palielināt obligāto apmācību skaitu (atbalsta saņēmējiem visā BDUZ, BLA, M12).

Veicināt ar bioloģisko daudzveidību saistītu projektu pieteikumu veidošanu M16 pasākumā.

Paplašināt piedāvāto kursu tēmas un konsultācijas par bioloģisko daudzveidību (tostarp Natura 2000 teritorijās un apgabalos, kuros ir dabiskie vai citi specifiski ierobežojumi) un apgabalos ar augstas dabas vērtības lauksaimniecību, kā arī Eiropas ainavu stāvoklī.

Lai mērķtiecīgāk virzītu atbalstu ūdens resursu apsaimniekošanas uzlabošanā, tostarp mēslošanas līdzekļu un pesticīdu lietošanā un sniegtu lielāku Programmas ieguldījumu, būtu nepieciešams kopējos platību īpatsvara rādītājus izlīdzināt un pastiprināti ieviest pasākumus tieši mērķteritorijās (ĪJT, riska ūdensobjektos).

Piedāvāto kursu tēmas vērtējamas kā aktuālas un atbilstošas, taču dalībnieku aktivitāti ūdens resursu apsaimniekošanas uzlabošanā, tostarp mēslošanas līdzekļu un pesticīdu lietošanā ar apmācību, konsultāciju un citiem zināšanu pārnēsēšanas pasākumiem ir nepieciešams vēl vairāk palielināt, t.sk., vides pasākumos nosakot obligāti apmeklējamo stundu skaitu.

Ieviest mērķtiecīgākus pasākumus un nosacījumus augsnes kvalitātes uzlabošanai, piemēram, zaļmēslojums, starpkultūras, uztvērējaugi u.c.

Uzlabojams augsnes vispārējais stāvoklis (jāveic pamatkaļķošana u.c.).

Atbalsta pasākumi būtu mērķtiecīgāk vērsti uz teritorijām, kur tie ir īpaši nepieciešami.

Nepieciešams turpināt un pastiprināt Programmas ieguldījumu augsnes erozijas novēršanā un uzlabojusi augsnes apsaimniekošanu ar apmācību, konsultāciju un citiem zināšanu pārnēsēšanas pasākumiem, t. sk., Agrovides un Bioloģiskās lauksaimniecības pasākumos ieviešot obligāto apmācību nosacījumu atbalsta saņēmējiem.

Pasākumu ieviešanā vēl vairāk ieviest Zaļā publiskā iepirkuma principus un pieeju, piemēram, vadlīnijas dārzkopības produktiem un pakalpojumiem, koģenerācijas iekārtām u.c.

Ja enerģijas izmantošanas efektivitātes pieaugumu lauksaimniecībā un pārtikas pārstrādē netiek apgūts viss finansējums, tad ieteicams to pārdalīt pasākumiem un aktivitātēm, kuras samazina SEG emisijas tieši lauksaimniecības sektorā.

Veidot specifiskas apmācību tēmas lauksaimniekiem tieši saistībā ar ēku un iekārtu energoefektivitāti.

Veicami papildinājumi programmas intervencē, lai palielinātu ieguldījumu pārtikas pārstrādes sektorā

Nepieciešams noteikt mērķa rādītāju T18 - procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes (ha), kurā piemēro uz Slāpekļa oksīda un metāna emisiju samazināšanu orientētus apsaimniekošanas līgumus.

Ieteicams atbalstīt aktivitātes ar iespējami augstāku efektivitāti SEG samazināšanā atbilstoši Programmā minētajam tieši lauksaimniecības sektorā, kā arī pasākumus un aktivitātes ar augstāku izmaksu efektivitāti.

Mācībās jāpaplašina pieeja, ka tiek piedāvātas atbilstošās tēmas iesācējiem un profesionāļiem, jo atbalsta saņēmēju zināšanas ir atšķirīgas. Savukārt konsultācijās ieteicams paplašināt aptvērumu saistībā ar siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas samazināšanu lauksaimniecībā.

Lai efektīvāk sasniegtu oglekļa uzglabāšanu un piesaisti lauksaimniecībā un mežsaimniecībā plānoto, rekomendējams mērķtiecīgāk realizēt meža ieaudzēšanas pasākumu organiskajās augsnēs.

Vairākas esošās apmācību un konsultāciju tēmas Programmā primāri attiecināmas uz oglekļa uzglabāšanu un piesaisti lauksaimniecībā un mežsaimniecībā.

Nepieciešams veikt pētījumus, lai iegūtu zināšanas par tādu pasākumu kā agrovīdes pasākumi un bioloģiskā lauksaimniecība ietekmi uz oglekļa ienesi augsnē. Šādas zināšanas ir būtiskas, lai varētu modelēt augsnes oglekļa krājumu izmaiņas un to ietekmi uz SEG emisijām. Tāpat, trūkst informācijas par nosusināšanas grāvju renovācijas ietekmi uz augsnes oglekļa krājumu veidošanos LIZ minerālaugsnēs.

Ievērojot nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības pieaugošo nozīmi lauku ekonomikā, turpmāk lauku attīstības atbalsta politikā vēlams paredzēt lielāku publiskā finansējuma apjomu ar lauksaimniecību nesaistītu darbību attīstībai.

Lauku telpas apdzīvotībai, kas ietilpst valsts attīstības plānos, prioritāri atbalstīt administratīvi teritoriālās vienības ar sarūkošu iedzīvotāju skaitu.

Lai detalizētāk izpētītu potenciālajiem atbalsta saņēmējiem vēlamākos atbalsta veidus un nosacījumus, ir lietderīgi veikt atsevišķu izpēti.

Turpmāk nepieciešams veicināt LEADER/SVVA augšupejošās pieejas attīstīšanu, vietējas iniciatīvas, zināšanu un inovāciju lomas pieaugumu, darbu ar vietējām kopienām.

Pārdomāt SVVA ieviešanas projektu administrēšanas uzlabojumus maksimāli vienkāršojot gan VRG darbu, gan projektu pieteicēju uzraudzību. Pārdomāt iespēju visu atbildību par apstiprinātajiem un ieviestajiem projektiem nodot VRG.

Lai veicinātu nabadzības samazināšanu lauku teritorijās, vēlams rosināt sociālās uzņēmējdarbības projektu īstenošanu.

Rosināt mācības/pieredzes apmaiņas darbības VRG darbinieku kompetences celšanai nepieciešamajās tēmās, tajā skaitā, iesaistot VRG valdes locekļus.

Nepieciešama starpvalstu un starpteritoriālo sadarbības projektu vērtēšanas nošķiršana. Lai veidotu vienotu pieteikšanās laiku starpvalstu projektiem, izskatīt iespēju veidot vienotus nosacījumus ES līmenī.

Turpmākā sekundārās ietekmes plānošanā būtu lietderīgi ņemt vērā novērtēšanā konstatētos papildu efektus.

Lai sekmētu to mērķu sasniegšanu, kuros sekundārais ieguldījums ir mazs vai nav konstatēts (2B un 3B), būtu lietderīgi iestrādāt citu MV pasākumos attiecīgus atbalsta nosacījumus, kuri veicina šo mērķu sniegumu (tajā skaitā, jauno lauksaimnieku atbalstu, apdrošināšanu un cita veida risku vadību u.c.).

12. pielikums. Ex-post 2007-2014 ieteikumi

Ieteikumi pamatoti uz vērtēšanas rezultātiem, ietverot iespējamus ieteikumus programmas pielāgošanai.

Turpmāk realizējot Lauku attīstības programmas, daudz lielāku uzmanību ieteicams pievērst Programmas un pasākumu mērķu savstarpējai saskaņotībai, kā arī pasākumu sabalansētībai programmā.

Jāpievērš uzmanība atbalsta saņemšanas nosacījumu un atlases kritēriju izvēlei, jo tie nosaka pretendentu loku un tādējādi arī spēju ietekmēt mērķa sasniegšanu.

Atbalsta maksimālā summa vienam saņēmējam būtu jāsamēro ar sabiedrisko labumu, ko iegūst (darbavietu, infrastruktūras, nodokļu u.c.veidā). Papildus tam, lietderīgi ierobežot attiecināmo izmaksu maksimālo summu konkrētam projektam, ņemot vērā ieguldījuma veidu (piemēram, noteikta summa uz vienu dzīvnieka novietnes vietu ne visu būvi; pieļaujamās izmaksas tehnikai uz LIZ hektāru u.tml.), lai sekmētu atbalsta efektīvāku izmantošanu, novēršot ražošanas apjomam nesamērīgas investīcijas.

Programmas uzbūvei

Programmas uzbūvei jābūt skaidri pamatotai ar SVID analīzi, definētajām vajadzībām ir jāatspoguļojas pasākumu intervences loģikā. Izvēloties pasākumus, izvērtēt to atbilstību izvirzītajiem Stratēģiskajiem un Programmas mērķiem.

Plānojot programmas uzbūvi, proporcionāli lielāku finansējuma daļu atvēlēt lauku uzņēmējdarbību veicinošiem pasākumiem (sadaļa Lauku saimniecības un uzņēmējdarbība), lai aktīvāk sekmētu lauku ekonomikas dažādošanu un nodarbinātību. Lauku ekonomikas attīstības pasākumu finansējumam ir jābūt samērīgam ar ieguldījumiem lauksaimniecības nozarē, lai ar uzņēmējdarbības veicināšanas pasākumiem varētu kompensēt modernizācijas ietekmē radušos darbavietu samazinājumu lauksaimniecībā.

Pasākumu struktūras un atbalsta nosacījumu jāpielāgo faktiskajai lauku saimniecību struktūrai un lielākās daļas saimniecību finansiālām iespējām, ievērojot nepieciešamību celt to saimniecību konkurētspēju, kurām tā ir zema, bet jo īpaši mazo un vidējo saimniecību, kam ir idejas attīstībai, bet pietrūkst līdzekļu (jābūt atbilstošam plānu izvērtējumam). Ieguldījumu materiālos aktīvos atbalsta jāsaista ar zināšanu papildināšanu un konsultācijām, finansējuma pieejamības sekmēšana mazajiem uzņēmumiem/ saimniecībām, kam ir grūtības saņemt kredītus bankās.

Projektu atlases kritēriju izvēlē ievērot formulētās vajadzības, kas bijušas par pamatu attiecīgā pasākuma atbalstam.

Pasākumu plānošanā veidot ciešāku saistību ar lauku attīstības virsmērķi; kā arī pasākumu nosacījumu ciešāku atbilstību vajadzībām, izvirzītajām prioritātēm un pasākumu pamatojumam.

Ar pasākumu nosacījumiem īpaši lielajiem projektiem (virs 100 000 EUR) izvērtēt sabiedrisko guvumu un ietekmi uz ekonomiku ne tikai nozarē, bet teritorijā kopumā.

Par prioritāti izvirzīt darbavietu radīšanu, īpaši teritorijās, kas atrodas tālu no nozīmīgiem attīstības centriem un līdz ar to iedzīvotājiem ir ierobežotas iespējas atrast darbu.

Nodrošināt, lai intervences fokusētos uz prioritārajām jomām visos prioritārajos virzienos, īpaši ekonomiskās iespējas, vides prioritātes un sociāli-ekonomiskās vajadzības. Tam nepieciešama atbilstošu datu kopu analīze (pārstrādes infrastruktūra, vides vajadzības, ekonomiskā lejupslīde), uz kuru jābalsta intervences.

Pārvirzīt akcentus no atsevišķu nozaru atbalsta uz lauku iedzīvotāju atbalstu ar prioritāti uz uzņēmējdarbības un nodarbinātības veicināšanu; sabalansēt atvēlēto finansējumu atsevišķām prioritātēm, ņemot vērā to nozīmi (piemēram, ja lauksaimniecībā samazinās nodarbināto skaits, pietiekami līdzekļu jāatvēl ekonomikas dažādošanas pasākumiem).

Apsvērt pasākumu vai asu integrācijas iespējas, lai vienkāršotu ieviešanas uzbūvi un uzraudzību, radot sinerģijas starp asīm un samazinot atbalsta pretendentu "ienākšanas punktu" skaitu.

Uzlabot saites un sinerģijas starp lauku attīstības prioritātēm, īpaši 2. asi un sociāli-ekonomiskajām asīm plašākai klientu bāzei (lauksaimnieki un mežsaimnieki). Plānojot sasniedzamās investīcijas vides aizsardzībā, nepieciešams pasākumu atbalsta saņemšanas nosacījumos ietvert šādas investīcijas stimulējošus faktoros.

Konkurētspējas uzlabošana

Investīciju projektos prioritāri veicināt tādus projektus, kuri paredz izmaksu samazināšanu, īpaši starppatēriņa izmaksu (energoresursi, mēslojums u.c.) izlietojuma samazināšanu uz produkcijas vienību, tādējādi paaugstinot konkurētspēju.

Apmācību pasākumos pārskatīt atbalstīto apmācību programmu piemērotību visnozīmīgāko zināšanu trūkumu novēršanā, un to vai apmācību organizētāju piedāvātie kursi nerada pašsvara zudumus (līdzīgu kursu pieejamība ārpus programmas). Atbalsts jaunas tehnikas un tehnoloģijas atbalstam ir saistāms ar zinošu darbinieku esamību, un tādējādi paaugstinās darba ražību. Izmantot citu ES programmu pasākumos noteiktās apmācību izmaksu likmes apmācību pasākumos.

Atbalstot jauno lauksaimnieku shēmu, pārskatīt pieejamo resursu apjomu atbilstoši pieprasījumam, lai aktīvāk sekmētu jaunu lauksaimnieku iekļaušanos nozarē, un pārskatīt pasākuma nosacījumus (esošā apgrozījuma apjoms utt.) atbilstoši jauno lauksaimnieku vajadzībām

Izveidot līdzsvarotu atbalsta struktūru lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārtikas ražošanas atbalstam, ieguldījumus fiziskajā kapitālā sabalansējot ar ieguldījumiem cilvēkkapitālā un strukturālo izmaiņu sekmēšanu (mazo saimniecību iekļaušanās tirgū, kooperācija). Ievērojot pašreizējo lauku saimniecību struktūru (tikai neliels skaits saimniecību saražo lielāko daļu lauksaimniecības produkcijas), par mērķi izvirzāma lielāka skaita konkurētspējīgu saimniecību izveide (atbilstoši lauku attīstības virsmērķim).

Pirms prioritāro nozaru izvirzīšanas veikt tirgus izpēti, lai identificētu iespējamus riskus un novērstu nelietderīgu investīciju veikšanu.

Atbalstot uzņēmējdarbību lauksaimniecībā un mežsaimniecībā, identificēt uzņēmēju (lauku saimniecību) loku, kam, kādā veidā un kādā apmērā atbalsts ir prioritāri nepieciešams, saistībā ar nozares un/vai lauku attīstības vajadzībām. Izveidot tādus atbalsta nosacījumus, lai nodrošinātu prioritāru šo grupu atbalstu.

Ievērojot, ka mazās saimniecības ir ļoti nozīmīga Latvijas lauku vides sastāvdaļa, turpmāk būtu jāparedz īpaša atbalsta programma vai pasākumi esošo atbalsta programmu

ietvaros tieši mazo (t.sk. pašpatēriņa) saimniecību attīstībai, ņemot vērā arī ES līmenī atzīto šādu saimniecību nozīmi. Nav pieļaujama situācija, ka šādām saimniecībām nav pieejams investīciju atbalsts lauksaimniecībā. Lietderīgi ir diferencēt tām pieejamā atbalsta lielumu atkarībā no saimniecības mērķiem, pieejamiem resursiem un iesniegtā darbības plāna. Mazo saimniecību atbalsta shēmai atvēlētos līdzekļus sabalansēt ar faktisko pieprasījumu šāda veida atbalstam, ņemot vērā pasākuma nozīmi lauku ekonomikas aktivizēšanā un apdzīvotu lauku uzturēšanā.

Paredzēt atbalsta sniegšanu eksporta tirgu veicināšanas un apmācību pasākumiem.

Ar atbalsta nosacījumiem sekmēt darbavietu radīšanu atbilstītajos uzņēmumos, sekmējot pievienotās vērtības palielināšanu lauksaimniecības produktiem (pārstrāde, fasēšana, ēdināšanas pakalpojumi, vietējā tirdzniecība u.c.).

Jaunaudzū kopšanas pasākuma ieviešana ir atbalstāma arī turpmāk, ņemot vērā, ka platības, kurās nepieciešama jaunaudzū kopšana, atbilstoši ekspertu vērtējumam Latvijā sasniedz ap 100 000 ha.

Atbalsts lauksaimniecības produktu pārstrādei ir nepieciešams arī turpmāk, īpaši ņemot vērā vajadzību paaugstināt lauksaimniecībā saražotās produkcijas pievienoto vērtību, pretstatā pašreizējai praksei, kad liela daļa lauksaimniecības produkcijas tiek eksportēta kā izejmateriāls. Pārstrādes atbalsta nosacījumos nepieciešams iekļaut tādus nosacījumus, kuri veicina horizontālo un vertikālo integrāciju, kā arī bioloģisko pārstrādi.

Lai palielinātu pasākuma ietekmi uz visas lauku ekonomikas konkurētspēju, svarīgi ir atbalstu saistīt ar Latvijā saražoto lauksaimniecības produkciju, tai skaitā atbalstot pārstrādes nozares attīstību lauku saimniecībās, sadarbības (piem., kopprojektu) veidošanu ar lauksaimniecības uzņēmumiem un/vai mājažošanas veicināšanu.

Būtiski ir turpināt atbalstīt ieguldījumus meliorācijas sistēmās, jo nepieciešams uzlabot novecojušo meliorācijas sistēmu stāvokli, tādējādi paaugstinot lauksaimniecības un meža zemju produktivitāti.

Sadarbībā ar ražotāju organizācijām būtu izstrādājams efektīvs atbalsta mehānisms, lai sekmētu tādu kooperatīvu darbību, kuri rada pievienoto vērtību un palielina tirgus spēku.

Nepieciešams stimulēt pārstrādes produktu eksportu, tajā skaitā no lielajiem uzņēmumiem.

Vides attīstība

Lai nodrošinātu pilnvērtīgāku informāciju vides pasākumu plānošanā, vides pārvaldības stratēģiskajos dokumentos nepieciešams prioritizēt vides problēmas un mērķteritorijas (ūdens piesārņojuma riska teritorijas no baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāniem, augsnes erozijas apdraudētie areāli, augstas dabas vērtības lauksaimniecības zemes, t.sk., BVZ un ilggadīgie zālāji Natura 2000 teritorijās) ietekmju no lauksaimniecības samazināšanai vai vides stāvokļa saglabāšanai. Plānoto aktivitāšu rīcības plānos jāizstrādā precīzi ieteikumi Lauku attīstības programmas pasākumiem, t.sk., par atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

Veidot pamatotāku programmas 2.ass uzbūvi un mērķtiecīgāku pasākuma intervences loģiku, iekļaujot tajā atbilstošu un izmērāmus ietekmes rādītājus.

Papildus līdzšinējai vispārējai pieejai vides pasākumos (t.i., plaša mēroga pasākumiem ainavu un esošā vides stāvokļa uzturēšanā) jāievieš arī mērķorientēti pasākumi un aktivitātes, kā arī plašāk jāizmanto specifiski kritēriji attiecībā uz platību novietojumu un saņēmējiem saistībā ar atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

Izveidot pamatotāku un mērķtiecīgāku atbalsta pasākuma intervences loģiku ilggadīgo zālāju aizsardzībai Natura 2000 teritorijās. Pasākumu atbalsta likmju aprēķinā jāprecizē to pamatojums situācijās, kad pārklājas vairāku pasākumu platības.

Būtiski jāpalielina Agrovides maksājumu pasākuma ieguldījums ūdens un augšnes kvalitātes aizsardzībā.

Pastiprināta uzmanība turpmāk veltāma nevienlīdzīgajam teritoriālajam sadalījumam Agrovides pasākumos. Ieteicams prioritāri ieviest uz ūdens kvalitātes uzlabošanu vērstus Agrovides apakšpasākumus Īpaši jutīgās teritorijās. Jāizmanto specifiski kritēriji attiecībā uz platību novietojumu un saņēmējiem saistībā ar atbalsta saņemšanas nosacījumiem, piemēram, ĪJT ieviest pasākumus ar 100% kompensējošu likmi, bet pārējās platībās samazināt atbalsta likmes apjomu.

Bioloģiskās daudzveidības uzturēšanas un aizsardzības prioritātē ieviešami mērķorientēti pasākumi, piemēram, sadarbībā ar ieinteresētajām institūcijām un organizācijām izstrādāt specifiskus atbalsta nosacījumus, kas balstīti DAP izstrādātajās zālāju apsaimniekošanas vadlīnijās. Ieteicams diferencēt atbalsta likmi BDUZ pasākumā saskaņā ar apsaimniekošanas grūtības pakāpi, zālāja ražību un zāles kvalitāti, un uzaršanas/pamešanas risku.

Nepieciešams noteikt saimniecībā esošu zālāju ESB apsaimniekošanu kā obligātu prasību, lai saņemtu citus agrovides maksājumus, kā arī bioloģiskajā lauksaimniecībā ieviest nosacījumu saimniecībā esošos zālāju ESB apsaimniekot pēc BDUZ atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

Izveidot jaunu Agrovides apakšpasākumu (vai integrēt to BDUZ pasākumā) ilggadīgajiem zālājiem, kuros pašlaik nav augsta botāniskā kvalitāte, bet kuros notiek dabiskošanās un kur notiek dabiskā noganīšana ar savvaļas zālējājiem, lai veicinātu šo ekoloģiski nozīmīgo platību uzturēšanu un to bioloģiskās daudzveidības palielināšanu. 4. Pasākumu atbalsttiesīgajās platībās iekļaut atjaunos zālājus, kuri var neatbilst atsevišķiem tiešmaksājumu nosacījumiem.

Pasākumu atbalsttiesīgajā platībās iekļaut atjaunoto LIZ, t.sk., zālāju ESB (purvainus zālājus, smiltājus, virsājus u.c.), kuri var neatbilst atsevišķiem tiešmaksājumu nosacījumiem.

Vidi saudzējošu metožu pielietošanā dārzkopībā nepieciešams palielināt atbalstītās platības.

Dzīves kvalitātes uzlabošana

Pasākumu realizācija ir daudz mērķtiecīgāk jāsaista ar darbavietu radīšanu un citu aktuālo lauku attīstības mērķu sasniegšanu, izvairoties no lielu līdzekļu izmantošanas dažiem finanšu ietilpīgiem projektiem, kuri nav nozīmīgi lielam skaitam lauku iedzīvotāju.

Prioritāri atbalstāmas tās nozares un projekti, kam ir potenciāls radīt plašāku efektu uz atbalstāmo teritoriju- attīstības centru veidošana u.tml. Valsts institūcijām sadarbojoties, uzlabot uzņēmējdarbības vidi laukos (nodokļu politika, valsts institūciju attieksme u.tml.).

Būtu jāpārskata atbalsts enerģijas ražošanai no lauku attīstības programmu līdzekļiem, jo tādējādi tiek atņemti resursi citiem, finansiāli mazāk ietilpīgiem projektiem, turklāt “zaļās” enerģijas ražošana jau tiek atbalstīta caur obligātā iepirkuma komponenti elektroenerģijas cenā. Īpaši neracionāli ir sniegt atbalstu tādu staciju izveidei, kuru darbības nodrošināšanai nepieciešams speciāli audzēt enerģijas kultūras, kas aizņem lauksaimniecības zemi, tādējādi būtiski izmainot zemes tirgu.

Lai turpmāk uzlabotu finansējuma apguvi uzņēmējdarbības veicināšanas pasākumos, ir lietderīgi pārskatīt esošos nosacījumus un prasības, ņemot vērā, ka neluksaimnieciskās uzņēmējdarbības atbalsta pasākumu nosacījumus lauku teritorijās ir ieteicams veidot pietiekami vispārinātus un atbalstāmo nozaru spektru – pietiekami plašu, lai ikvienā teritorijā varētu izmantot lauku attīstības programmu pasākumus sev piemērotākajā veidā sinerģijas veidošanai.

Pasākumiem, kuru mērķis ir uzņēmējdarbības attīstība laukos, izpētīt dažādu pieeju ietekmi attiecībā uz finansējuma apgūšanu, jaunradīto darbavietu izmaksām un vairāku iznākumu nodrošināšanu, izmantojot pieredzes apmaiņu un labas prakses piemērus.

Izpētīt dažādu darbavietas ģenerējošu modeļu ietekmi un saikni ar tām jomām, kurās sniegts atbalsts. Pārskatīt līdzšinējos ierobežojumus atbalsta iespējām ar nodarbinātības radīšanu saistītos pasākumos: plašāk atbalstāma dažādu laukos nepieciešamo pakalpojumu ieviešana, tai skaitā izglītība, pakalpojumu sniegšana lauksaimniekiem, sociālās uzņēmējdarbības attīstību u.c.

Pasvaldību atbalstā pārskatīt iegūto iznākumu aptvērumu un fokusēšanos, izplatīt labas prakses piemērus, lai maksimizētu izveidoto pakalpojumu efektivitāti un ilgtspēju. Prioritāri atbalstīt ar uzņēmējdarbību saistīto infrastruktūru.

Noteikt atbalstīto projektu atbilstību valsts un vietējām stratēģijām.

LEADER pieejas ieviešana

Sagatavojot VAS, identificēt vietējās attīstības vajadzības un veicināt to nodrošināšanu, izvēloties rīcības, kā arī veicināt sasaisti ar valsts kopējiem mērķiem un naktnes perspektīvēm.

LEADER pieejas ieviešanā pievērst lielāku uzmanību tam, lai uzlabotu pārvaldību lauku apvidos un veicinātu iedzīvotāju aktivitāti. Sagatavojot VAS stratēģijas, ir svarīgi veikt kvalitatīvu situācijas izpēti, precīzi identificēt vietējās attīstības vajadzības, attīstības aģentus un pasākumu realizācijas mērķgrupas. Šajā nolūkā darba uzlabošanai būtu svarīgi izmantot VRG pašnovērtēšanu. Intensīvāk jāizglīto iedzīvotāji par LEADER pieejas būtību, jāinformē par iespējām pieteikt un realizēt projektus, jāiesaista mērķgrupu pārstāvji VAS izstrādē un realizācijā pēc iespējas agrīnākā stadijā, lai nodrošinātu mērķgrupu un to vajadzību precīzāku identificēšanu

Uzlabot labas prakses piemēru izplatīšanu, īpaši 1. asij, 3. asij un 4. asij, ieskaitot sadarbību starp VRG un saikni ar citiem tīkliem. Nepieciešams pilnveidot VRG pašnovērtējumus, izmantot tos ne tikai VAS sagatavošanas un realizācijas, bet arī LEADER pieejas īstenošanas novērtēšanas procesā. Uzlabot saites starp nacionālā līmeņa un vietējā līmeņa aktivitātēm (piemēram, 1.1.1.pasākuma aktivitātes un VLT pieredzes apmaiņas pasākumi, semināri).

Palielināt LEADER pieejas piemērošanu uzņēmējdarbības aktivizēšanā, lai sniegtu ieguldījumu darbavietu radīšanā.

LEADER projektos likt lielāku uzsvāru uz aktivitāšu dažādību un to identitāti papildus VRG teritorijas lielumam.

Izveidot rādītāju sistēmu LEADER asī ieviesto projektu rezultātu novērtēšanai un VRG pašnovērtējuma veikšanai, ņemot vērā VAS izvirzītos mērķus. Apsvērt iespēju izveidot rādītāju kopumu pasākumiem, kuriem ir loma adaptācijā klimata pārmaiņām, lai noteiktu efektus programmas līmenī.

LAD datu bāzē izveidot sistēmu LEADER projektiem, lai visus projektus var grupēt pēc ekonomiska sektora vai dzīves kvalitātes jomas un specifiskām iedzīvotāju grupām.

Rādītāji

Veidojot Programmu, tajā iekļaut tikai tādus sākumstāvokļa mērķa rādītājus, uz kuriem Programmas ietekme ir pietiekami būtiska. Iekļaut programmā pasākumu novērtēšanai tikai tādus rādītājus, kur ir zināmi datu avoti atbilstošās laikrindās un pasākumu līmenī ir pieejami LAD datu bāzē, kā arī tiem jābūt skaidri un nepārprotami definētiem (viennozīmīgi saprotamiem).

Precīzāk izvēlēties sasniedzamos rādītājus un to mērķa vērtības, lai tie pietiekami labi raksturotu pasākuma aktivitātes un plānoto mērķu sasniegšanu.

Programmas ekonomisko rādītāju sasniedzamo vērtību noteikšanā nepieciešams ņemt vērā pasākuma specifiku un rādītāju savstarpējo sakarību. Plānotās rādītāju mērķa vērtības pirms apstiprināšanas iesniegt ekspertiem izvērtēšanai, kā arī saglabāt mērķa vērtību aprēķinus, lai novērtētājiem būtu iespēja ar tiem iepazīties. Jāuzlabo rādītāju saskaņotība apakšpasākuma intervences loģikā.

Vides pasākumu intervences loģikā iekļaut atbilstošas un izmērāmas rādītāju vērtības, klimata izmaiņu vai pielāgošanās tām risku mazināšanai.

Precīzēt saturu rezultāta rādītājam iedzīvotāju skaits laukos ar labumu no uzlabotiem pakalpojumiem, lai panāktu, ka ar šī rādītāja palīdzību tiek novērtēts faktiski labumu guvušo iedzīvotāju skaits, nevis viss iedzīvotāju skaits attiecīgajās lauku teritorijās.

Padziļinātam novērtējumam kvantitatīvo datu analīzi nepieciešamas papildināt ar kvalitatīvo datu analīzi – intervijām, gadījumu izpētēm utt.

Pasākumu mērķu sasniegšanas noteikšanā izamantot rezultāta rādītājus un adekvāti noteikt to vērtības.

Programmas ieviešana

Veicot grozījumus Programmas ieguldījuma un iznākuma rādītājos, kā arī nosakot ikgadējos pasākumu ieviešanas nosacījumus, sniegt pamatotāku Vadošās iestādes izvērtējumu/skaidrojumu par grozījumu iespējamo ietekmi uz rezultāta un ietekmes rādītājiem, to vērtībām. Sasniedzamo vērtību noteikšanā nepieciešams ņemt vērā izmaiņas pasākuma nosacījumos.

Rūpīgāk sekot visam, ko skar Programmas grozījumi, laikus novērst pamanītās formulējumu nepilnības, kas attiecas uz intervences loģiku un īpaši uz rādītāju sistēmu.

Ja mūža izglītības mērķis lauku attīstības politikā tiek programmēts plašāk, nekā tas nepieciešams kā papildu atbalsts uzņēmējdarbības projektu īstenošanai un platību maksājumu saistību izpildei vai VAS īstenošanai (apjoms, tēmas, aktivitātes), tad izvēlēties ar šo sākumstāvokļa rādītāju saskaņotus pasākuma uzraudzības un novērtēšanas rādītājus un datus to iegūšanai.

Veicot grozījumus Programmas ieguldījuma un iznākuma rādītājos, sniegt Vadošās iestādes izvērtējumu/skaidrojumu par grozījumu iespējamo ietekmi uz rezultāta un ietekmes rādītājiem, to vērtībām.

Saistībā ar pasākumu rezultativitāti nozīmīga ir ikgadējo nosacījumu noteikšana, kura turpmāk, ja tāda tiek plānota, būtu apspriežama un nolemjama LAP UK.

LAP UK locekļiem, veicot grozījumus programmā, vērst uzmanību uz izvirzītajiem mērķiem un to sasniegšanas iespējām, ņemot vērā izmaiņas ekonomiskajā situācijā un iepriekš veiktajos grozījumos.

Uzlabot komunikāciju (viedokļu un informācijas apmaiņu) starp LAP UK locekļiem un iesaistītajām pusēm, tādējādi sekmējot, ka programmā iespējami tiek pārstāvētas visu iesaistīto

pušu intereses un veidojas vienota izpratne par valsts politiku lauku teritorijas un nozares attīstībā.

Pilnveidot komunikāciju par LAP iespējām, lai potenciālie atbalsta pretendenti savlaicīgi saņem pilnvērtīgu informāciju par atbalsta iespējām un nosacījumiem.

Izveidot novērtēšanas plānu visam programmēšanas periodam, iekļaujot veicamās aktivitātes pasākumu un prioritāšu ietekmes devuma novērtēšanai, t.sk. paredzot rezultātu un ietekmes rādītāju vērtību ieguvei nepieciešamo fona pētījumu regularitāti.

Datu nodrošinājums

Nodrošināt uzraudzības tabulās apkopoto datu pieejamību projektu un saņēmēju līmenī.

Palielināt valsts institūcijām iesniegto datu pieprasījumu apjomus, lai uzlabotu novērtējumam nepieciešamo izveidoto izlašu datu kvalitāti.

Pilnveidot un papildināt datu loģisko kontroli uzraudzības datubāzē. Jānodrošina augsta datu ticamība, neuzkrājot liekus datus, kas netiek izmantoti.

Uzlabot saņēmēju datu pieejamību un kvalitāti attiecībā uz periodu pirms intervences.

Veikt pasākumus dažādu informācijas avotu datu savstarpējās neatbilstības mazināšanai.

Programmas pasākumu plānošanas un ieviešanas stadijā ieteicams izveidot un saglabāt sasniedzamos mērķa rādītāju datus un aprakstu ar rādītāju vērtību noteikšanas metodiku un izmantotiem pieņēmumiem vērtību noteikšanā un aprēķināšanā.

Valsts ministriju pārraudzībā esošajām datus uzkrājošajām institūcijām savstarpēji sadarbojoties, jānodrošina atbilstoša datu kvalitāte pasākumu ieviešanas nosacījumiem un detalizētām pasākumu novērtēšanas iespējām.

Platību maksājumu sasniedzamo mērķa rādītāju un Programmas uzraudzības faktisko rādītāju noteikšanā nepieciešams izmantot telpiskos datus, tādējādi novēršot platību pārklāšanos un nodrošinot atbilstošāku (unikālo) rādītāju vērtību aprēķināšanu.

Projekta pieteicēju obligāti norādāmās informācijas apjomu nepieciešams saistīt ar novērtēšanas vajadzībām.

Situācijās, kad pasākumu novērtēšanu ierobežo zemas kvalitātes dati, jāvelta pastiprināta uzmanība problēmas risinājumam (piem., mežaudžu robežu precizēšanai), savukārt pasākumu ieviešanu ar atvieglotiem nosacījumiem nepieciešams ierobežot.

VLT darbībai

Plānojot aktivitātes, VLT vajadzētu domāt vairāk par lauku ekonomikas dažādošanu, aktivizējot iedzīvotājus ar lauksaimniecību nesaistītas uzņēmējdarbības attīstīšanai laukos, piemēram, pakalpojumu sektorā, un stiprinot kopienu kapacitāti un rīcībspēju. Līdztekus esošajiem pasākumiem šajā virzienā ir lietderīgi iekļaut pasākumus LAP nākamajam plānošanas periodam.

VLT Sekretariāts veido ciešu sadarbību ar Eiropas Lauku attīstības tīkla struktūrām, iesaistoties starptautiskos pasākumos un pieredzes apmaiņā. Šo pieredzi būtu lietderīgi nodot arī lauku attīstības speciālistiem novados, kas šobrīd izpaliek. Šim nolūkam būtu lietderīgi paredzēt līdzekļus ikgadējos Rīcības plānos.

VLT veic pakalpojumu saņēmēju aptaujas iekšējām vajadzībām savas darbības novērtēšanai un pilnveidošanai. Ieteikums būtu to padarīt kā sistēmu, apkopojot datus vienotā datu bāzē, pilnveidojot metodoloģiju. Būtu lietderīgi uzkrāt datus par to, kādi klienti tiek piesaistīti – regulāri vai vienreizīgi, cik ir pirmreizēju (jaunu) klientu / pasākumu izmantotāju pārskata periodā, lai mērķtiecīgāk varētu izvērtēt VLT devumu lauku attīstībā.

Ieteicams darbības pārskatos analizēt, cik lielā mērā VLT darbības atbilst VLT darbības mērķiem, kā tie tiek sasniegti, tādējādi paškritiskāk izvērtējot savu darbību.

VLT uzdevums ir koordinēt lauku attīstībā iesaistīto organizāciju un institūciju darbību. Būtu lietderīgi paplašināt sadarbības partneru dažādību, respektējot tās NVO un nozares, kas nav tieši saistītas ar lauksaimniecību. Šis ieteikums tieši attiecināms uz nozaru ekspertu ziņojumu sagatavošanu, lai arī laukos esošo ar lauksaimniecību nesaistīto nozaru attīstības jautājumi tiktu risināti lauku un reģionu attīstības kontekstā.

VLT Sekretariātam būtu jāklūst neatkarīgākam, definējot darbības prioritātes un veidojot Rīcības plānus, sabalansējot lauku iedzīvotāju un viņu organizāciju vajadzības ar ZM pasūtījumu.

TP izlietošanai

Ņemot vērā to, ka TP ietvaros atbalstāmas tikai tās darbības, kas tiešā veidā saistītas ar LAP sagatavošanu, apsaimniekošanu (pārvaldību), uzraudzību, novērtēšanu, kā arī informācijas un kontroles pasākumiem, tad valstī kopumā būtu jāpievērš lielāka uzmanība nozaru un kopējiem lauku telpas attīstības pētījumiem/izvērtējumiem (modelis/ļi dzīves telpas attīstības ietekmējošo faktoru noteikšanai ekonomiskajā vērtējumā), kas palīdzētu novērtēšanā jau konkrēti analizēt un vērtēt LAP ieviesto pasākumu ietekmi.

Svarīgi nodefinēt vienkāršus, skaidri saprotamus kritērijus, lai vertētu saņēmēju organizāciju finansējuma izmantošanas efektivitāti.

Izvērtēt iespējas palielināt finansējumu datu uzkrāšanas kvalitātes uzlabošanai, kā arī pārdomāt proporciju novērtēšanas, pārvaldības un uzraudzības finansējumam, ņemot vērā darba uzdevumus un sagaidāmo rezultātu.

Izvērtēt 2007.-2013.gada plānošanas perioda pieredzi TP īstenošanā, kas uzlabotu TP ieviešanas sistēmu un novērstu konstatētos trūkumus.

13. pielikums. Pamata un papildinošās intervences

1	Pamata intervence																		
x	Papildinošā intervence																		
	Nosaukums	SM	SM	SM	SM	SM	SM	SM	SM	SM	SM	SM	SM	SM	SM	SM	SM	SM	Tiešie SM
LA1.1.	Mācības		x	x	x	x	x							x	1				1
LA1.2.	Konsultantu mācības		x		x	x	x							x	1				1
LA1.3.	Informācija pasākumi		x	x	x	x	x							x	1				1
LA2.1.	Individuāli (vienreizēji) konsultāciju pakalpojumi		x	x	x	x	x							x	1				1
LA2.2.	Daudzpakāņu konsultāciju pakalpojumi ('inkubācija')		x	x	x	x	x							x	1				1
LA3.	Demonstrējumi															1			1
LA4.1.	Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībā		1	x	1		x							x					2
LA4.2.	Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē		1	x										x					1
LA4.3.	Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā					1		x											1
LA4.4.	Atbalsts ieguldījumiem nekubsaimniecības aktīvu īstenošanai		1																1
LA4.5.	Atbalsts ieguldījumiem neapstrādātā ražošanā - Mākslīgo atzīmju izveide								1										1
LA4.6.	Atbalsts ieguldījumiem neapstrādātā ražošanā - Bioloģiski vērtīgo zāļu atjaunošana									1									1
LA5.	Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, atbilstot mazās lauku saimniecības		1																1
LA6.	Gados jaunu lauksaimnieku darījumu darbības uzsākšana (69.pantā) Saimniecības dibināšanai - vienreizējs maksājums, t.sk.												1						1
LA7.1.	Meža ieaudzēšana un kopšana						1												1
LA7.2.	Atbalsts meža bojājumu profilaksei un atjaunošanai, ko nodarījis dabas katastrofas						1												1
LA8.	Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzturēšanai						1												1
LA9.	Ražošanu grupu un organizāciju izveide				1														1
LA10.1.	Zāģis jostas								1	x							1		2
LA10.2.	Vīti saudzējošā dārzkopība							x	1								x		1
LA10.3.	Paaugstinātu labības prasību un emisiju mazinošā lopkopība						1		x								1		2
LA10.4.	Bīskopības vienību apsaimniekošana apdraudētās teritorijās										1								1
LA10.5.	Zāģu biotopu apsaimniekošana										1								1
LA11.	Bioloģiskā lauksaimniecība					1	1	x										1	3
LA12.	NATURA2000 teritorijas (meža platības)										1								1
LA16.1.	Atbalsts EIP lauksaimniecības ražošanai un iktspējas darba grupu izveidei un darbībai		x														x	1	1
LA16.2.	Atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei (saimniecības līmenī)		x																1
LA16.3.	Produktu virzība tirgū un tūrisma pakalpojumu mērķēšana																		1
LA17.	Riska pārvaldības instrumenti. Ražas, dzīvnieku, sējumu un stādījumu apdrošināšanas prēmija		1																1
LA18.	Pārbaudes shēmas (71.pantā)																		1
LA19.1.	Darbības īstenošana saskaņā ar veiktās attīstības stratēģiju, tostarp sadarbības aktivitātes un to saglabošanu													1					1
LA19.2.	Pārbaudes piegāžu ķēžu darbības veicināšana, t.sk. zāļu publisko iepirkumu nodrošināšanai		x																1
LA19.3.	Veiktās rīcības grupas darbības nodrošināšana, teritorijas aktīvēšana		x																1
TK01.	Intervences augļu un dārzeņu sektorā					1													1
TK02.	Intervences citos sektoros					1													1
TK03.1.	Konsultāciju pakalpojumi, tehniskais atbalsts, apmācība, informācija un paraugprakses apmaiņa, tostarp izmantotāju veido		1																1
TK03.2.	Ieguldījumi materiālos un nemateriālos aktīvos, kā arī citās darbībās, ieskaitot - bišu paražu un slimību apkarošanu, jo īpa		1																1
TK03.3.	Ieguldījumi materiālos un nemateriālos aktīvos, kā arī citās darbībās, ieskaitot - novērtnebioloģisko klimatsko apstākļu rad		1																1
TK03.4.	Ieguldījumi materiālos un nemateriālos aktīvos, kā arī citās darbībās, ieskaitot - bišu skaite atjaunošana stropos Savienīb		1																1
TK03.5.	Sadarbība ar speciālām struktūrām, lai īstenotu neapstrādātā ražošanas bīskopības un bīskopības produktu jomā,		1																1
TK03.6.	Veicināšana, sacīņa un mērķēšana, tostarp tirgus uzaugošā rīcība un darbības, kuru mērķis ir īpaši palielināt pārveidāju info		1																1
TK03.7.	Produkta kvalitātes uzlabojoša rīcība.		1																1
TM1.	Ilgtermiņa sekmējošais ienākumu pamatbalsts (ISIP)		1																1
TM1.0.	Ilgtermiņa sekmējošais ienākumu pamatbalsts (ISIP) diferencējamā daļa		1																1
TM1.1.	Maksājums mazem lauksaimniekiem (MLS)		1																1
TM2.	Ilgtermiņa sekmējošais pārdošanas ienākumu papildbalsts (PM)		1																1
TM3.	Ienākumu papildbalsts gados jaunajiem lauksaimniekiem (JAL) Platībasmaksājumi - Platību maksājuma atbalsts par saimniec													1					1
TM4.1.	Atbalsts pār vīdi un klimatam labvēlīgu lauksaimniecības praksi, t.sk.						1	1										1	3
TM4.2.	Ekoloģiski nozīmīgas plēbības, t.sk.							1	1									1	3
TM4.3.	Optimāla augšnes pH līmeņa uzturēšana augu augšanai							1	1										2
TM4.4.	Saudzējošā lauksaimniecības prakse, t.sk.							1	1										3
TM4.5.	Oglekļa dioksīda un amonjaka emisijas mazināšana lauksaimniecības praksē, t.sk.							1	1										3
TM4.6.	Zāģu saglabāšanas veicināšana lopkopības saimniecībās						1												1
TM4.7.	Bioloģiskās ražošanas prakses veicināšana								1	1									2
TM5.1.	Saisītais ienākumu atbalsts par slaucamā mgo vīni		1																1
TM5.2.	Saisītais ienākumu atbalsts par liellopiem		1																1
TM5.3.	Saisītais ienākumu atbalsts par aītiem		1																1
TM5.4.	Saisītais ienākumu atbalsts par kazām		1																1
TM5.5.	Saisītais ienākumu atbalsts par dārzeņiem		1																1
TM5.6.	Saisītais ienākumu atbalsts par augļiem un ogām		1																1
TM5.7.	Saisītais ienākumu atbalsts par vietējiem kartupeļiem		1																1
TM5.8.	Saisītais ienākumu atbalsts par sertificētiem sēklas kartupeļiem		1																1
TM5.9.	Saisītais ienākumu atbalsts par sertificētiem sēklas kartupeļiem		1																2
TM5.10.	Saisītais ienākumu atbalsts par sertificētiem stobrzāļu un lopbarības augu sēklīm		1																2
TM5.11.	Saisītais ienākumu atbalsts par vasaras rapsi un vasaras rapsi		1																1
TM5.12.	Saisītais ienākumu atbalsts par miežiem		1																1
TM5.13.	Saisītais ienākumu atbalsts par rudzu populācijās šķimēm		1																2
TM5.14.	Saisītais ienākumu atbalsts par proletoģiem		1																1

14. pielikums. Vajadzību risināšana ar intervencēm.

Vajadzība (ZM1.11.)	Kods	Prioritāte ZM	Intervencu skaits V risināšanai (5.nod.)	Risina
Jānodrošina lauksaimnieku ienākumu tuvināšana valsts tautsaimniecības vidējiem ienākumiem, īpaši mazajām un vidējām saimniecībām.	SM1 V1	A	9	
Līdzsvarot ienākumus dažādu specializāciju saimniecībās un tuvināt ienākumus lauksaimniecības un tautsaimniecības vidējiem ekonomikas ienākumiem šādos sektoros: slaucamās govis, liellopi, aitas un kazas, cietes kartupeļi, sertificēti sēklas kartupeļi, sertificētas stiebrzāļu un lopbarības augu sēklas, sertificētas labības sēklas, mieži, vasaras rapsi un vasaras ripsi, dārzeņi, augļi un ogas, populācijas rudzi un proteīnaugiem	SM1 V2	A	1	
Līdzsvarot ienākumus starp saimniecību lieluma grupām, saglabājot stabilu pamatienākumu atbalstu mazajām saimniecībām.	SM1 V3	A	2	
Nodrošināt līdzsvarotus ienākumus starp reģioniem, ņemot vērā ierobežojošos ienākumu gūšanas apstākļus.	SM1 V4	A	1	
Uzlabot biškopības produkcijas ražošanas efektivitāti un paplašināt tirdzniecības iespējas.	SM1 V5	V	7	
Nodrošināt ienākumu svārstību mazināšanos.	SM1 V6	V	7	
Sekmēt lauksaimniecības zemju sakopšanu un uzturēšanu	SM1 V7	Z	1	
Sekmēt jaunu tehnoloģiju un inovāciju ieviešanu un attīstību, kā arī zināšanu un prasmju celšanu sektora produktivitātes un ienākumu uzlabošanai.	SM1 V8	A		H
Sekmēt saimniecību konkurētspējas celšanu un tirgus orientāciju, mērķtiecīgi atbalstot mazās, vidējās saimniecības un jaunus lauksaimniekus	SM2 V1	A	5	
Veicināt eksportspējīgu augstas pievienotās vērtības produktu ražošanu (arī bioloģisko)	SM2 V2	A	2	
Sekmēt pievienotās vērtības radīšanu, produktivitātes celšanu, vērtības veidošanās ķēdes attīstību - primārais ražotājs un pārstrāde (t.sk., bioloģiskajā lauksaimniecībā)	SM2 V3	A	3	
Risināt finanšu un ražošanas resursu pieejamības problēmu, paredzot mērķētus finanšu instrumentus, t.sk., to kombinēšanu ar grantiem	SM2 V4	A	1	
Stiprināt sadarbību investīciju jomā, t.sk., pārstrādes apjomu un veidu stimulojošs atbalsts, loģistikas un uzglabāšanas atbalsts, atbalsts produkcijas nogādāšanai uz tirdzniecības vietām, ostām attālos reģionos strādājošām saimniecībām	SM2 V5	Z	2	
Sekmēt ražošanas infrastruktūras izveidi (attīstību) lauksaimniecībā un mežsaimniecībā	SM2 V6	V	1	
Zināšanu un prasmju celšana saimniecību vadītājiem, kā arī saimniecību un pārtikas uzņēmumu darbiniekiem	SM2 V7	A		H
Jaunu tehnoloģiju, t.sk., digitālo tehnoloģiju izmantošana. Pētniecības un eksperimentālās ražošanas veicināšana. Inovāciju izmantošana un radīšana	SM2 V8	A	2	H
Informācijas pieejamība, mācību iespējas, pieredzes apmaiņa un demo saimniecību pastāvēšanas sekmēšana, konsultāciju pieejamība	SM2 V9	V		H
Veicināt konkurētspējīgu visu sadarbības formu un līmeņu veidošanos produktu kvalitātes un komerciālās vērtības uzlabošanai un virzīšanai tirgū	SM3 V1	A	5	
Veicināt pētniecību un jauno tehnoloģiju ieviešanu	SM3 V2	A	2	H
Veicināt zināšanu apguvi un pieredzes apmaiņu par ražotāju sadarbības iespējām	SM3 V3	V	2	H
Sekmēt vietējās produkcijas realizācijas iespējas	SM3 V4	A	4	
Samazināt SEG emisijas no lauksaimniecības zemju apsaimniekošanas, veicinot ilgtspējīgu lauksaimniecības prakšu īstenošanu lauksaimniecībā;	SM4 V1	A	3	
Samazināt SEG un amonjaka emisijas no lopkopības, veicināt SEG emisiju mazinājošo prakšu īstenošanu lopkopībā;	SM4 V2	A	4	
Palielināt produktivitāti lauksaimnieciskajā ražošanā, sniedzot atbalstu jaunu un progresīvu tehnoloģiju un prakšu izmantošanai, tādejādi mazinot emisijas uz produkcijas vienību;	SM4 V3	A	2	

Palielināt CO ₂ piesaisti, veicinot meliorācijas sistēmu atjaunošanu, kas ļautu gan kāpināt produktivitāti, gan pielāgoties klimata pārmaiņām;	SM4 V4	A	1	
Veicināt organisko augšņu, neproduktīvo augšņu apmežošanu, tādējādi samazinot SEG emisijas un palielinot CO ₂ piesaisti;	SM4 V5	A	1	
Atbalstīt lauksaimniecības zemju kalpošanu, kas ļautu kāpināt produktivitāti, tādējādi mazinot emisijas uz produkcijas vienību un barības vielu izskalošanos un noteci no lauksaimniecības zemēm	SM4 V6	V	1	
Veicināt CO ₂ piesaistes mežos, atbalstot pasākumus meža produktivitātes uzlabošanai un meža vecumstruktūras izlīdzināšanai, kas vienlaikus nodrošinātu arī mežu noturību pret klimata pārmaiņām	SM4 V7	A	2	
Atbalstīt klimata pārmaiņu pielāgošanās pasākumu īstenošanu	SM4 V8	A	2	
Veicināt energoefektīvus un resursu efektīvas izmantošanas ieguldījumus lauku saimniecībās un pārstrādes uzņēmumos.	SM4 V9	A	1	
Kvalitatīva izglītība un zināšanas – pieejamība, gan kvalifikācijas celšana, gan pārkvalificēšanās.	SM4 V10	V		H
Kūdras purvu rekultivācija – īstenošana, izmantojot Taisnīgas pārkārtošanās fonda iespējas.	SM4 V11	A		N
Augsnes kvalitātes uzlabošana, veicinot augsnes struktūras uzlabošanu un ilgtspējīgu augsnes apsaimniekošanu.	SM5 V1	A	1	
Ūdens kvalitātes uzlabošana, mazinot barības vielu noteci no lauksaimniecības zemēm, īpaši riska ūdens objektu teritorijās.	SM5 V2	A	2	
Amonjaka emisiju samazināšana, īstenojot amonjaka emisijas samazinošus pasākumus lauksaimniecības nozarē.	SM5 V3	A	3	
Veicināt zināšanu pilnveidošanos un pieredzes apmaiņu ilgtspējīgu lauksaimniecisko darbību īstenošanai praksē.	SM5 V4	V	1	H
Palielināt ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm apsaimniekoto platību, veicinot ieguldījumu vides stāvokļa uzlabošanā.	SM5 V5	A	2	
Nodrošināt mērķtiecīgu agrovides pasākumu ieviešanu īpaši jutīgās platībās un riska ūdensobjektos ar nozīmīgu izklidētā piesārņojuma ietekmi.	SM5 V6	V	2	
Nodrošināt ūdens resursu pieejamību un efektīvu izmantošanu, īpaši tādās nozarēs kā dārzkopība, tādējādi mazinot klimata pārmaiņu radītos riskus	SM5 V7	V	1	
Ilgtspējīga augsnes auglības pārvaldība, uzlabojot mēslošanas plānošanu un AAL lietošanu	SM5 V8	V	1	
Veicināt bioloģiskas daudzveidības saglabāšanu zālajos un meža zemēs, uzlabojot esošos un ieviešot jaunus pasākumus, kas nepieciešami dažādām sugām un dzīvotnēm	SM6 V1	A	4	
Palielināt bioloģiskās lauksaimniecības, integrētās augu audzēšanas un citu vides pasākumu ieguldījumu ekosistēmas pakalpojumu sniegšanā un motivēt lauksaimniekus pāriet uz integrētās augu audzēšanas un bioloģiskās lauksaimniecības sistēmām	SM6 V2	V	2	
Nodrošināt atbilstošas kompensācijas par ierobežojumiem bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai.	SM6 V3	V	2	
Nodrošināt tipisko lauksaimniecības zemju ainavu un to elementu aizsardzību, saglabājot daudzveidīgu, vizuāli pievilcīgu un ekoloģiski funkcionālu ainavu struktūru un elementu daudzveidību	SM6 V4	A	2	
Saglabāt lauksaimnieku un mezsaimnieku, kā arī citu zemes īpašnieku izglītošanu par bioloģiskās daudzveidības nozīmi un saglabāšanas iespējām	SM6 V5	V	1	H
Sekmēt augu apputeksnēšanu, veicinot ilgtspējīgas lauksaimniecības prakses īstenošanu, tai skaitā veidojot buferzonas, un bišu izplatību tradicionālajā un bioloģiskajā lauksaimniecības sistēmā	SM6 V6	V	3	
Valstij jāveic mērķtiecīgus pētījumus, kas ļautu novērtēt Latvijas Lauku attīstības programmā ietvertos pasākumu daudzpusīgo ietekmi.	SM6 V7	V		N
Finanšu resursu pieejamība gan darbības uzsākšanai, gan produkcijas ražošanai, t.sk. lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei (atbalsts tiešmaksājumu, grantu un finanšu instrumentu veidā)	SM7 V1	A	2	
Ieguldījumu atbalsts saimniecības tālākai attīstībai un paplašināšanai	SM7 V2	A	2	
Veicināt lauksaimniecības izglītības apgušanu	SM7 V3	A	2	H
Veicināt konsultantu profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanu lauksaimnieciskajā izglītībā	SM7 V4	V		H
Veicināt lauksaimniecības popularizēšanu gan skolas vecuma bērnu un jauniešu vidū, gan sabiedrībā kopumā.	SM7 V5	Z		H
Veicināt lauksaimniecības izglītības kvalitātes paaugstināšanu	SM7 V6	Z		N
Radīt iespējas dzīvojamā fonda būvniecībai/rekonstrukcijai, paredzot atbalstu mērķētu finanšu instrumentu veidā	SM7 V7	Z		N
Rosināt priekšlikumus nodokļu atvieglojumiem (darbaspēka un NĪN)	SM7 V8	Z		N

Mazās un vidējās uzņēmējdarbības veicināšana, nodarbinātības un ienākumu iespēju radīšanai.	SM8 V1	A	5	
Pārtikas īso piegāžu ķēžu darbības veicināšana, t.sk. zaļo publisko iepirkumu nodrošināšanai.	SM8 V2	V	2	
Kompleksi risināmi lauku teritoriju izcīnījumi kvalitatīvas dzīves vides saglabāšanai, nodrošinot pakalpojumu pieejamību un infrastruktūru.	SM8 V3	A	2	
Finanšu resursu pieejamība uzņēmējdarbībai (īpaši, mazajiem un vidējiem).	SM8 V4	A	2	
Teritorijas identitāte (t.sk., teritoriju zīmoli).	SM8 V5	V	2	
Kvalitatīva izglītība un zināšanas – pieejamība, gan kvalifikācijas celšana, gan pārkvalificēšanās.	SM8 V6	A	2	H
Atvieglota nodokļu politika mazajiem uzņēmējiem lauku teritorijā, īpaši, uzsācējiem.	SM8 V7	Z		N
Veicināt produkta atpazīstamību un sabiedrības informētību par kvalitatīviem produktiem (t.sk., kvalitātes shēmām).	SM9 V1	V	1	H
Sekmēt zaļo publisko iepirkumu, izmantojot tā sniegtās iespējas un potenciālu.	SM9 V2	V	1	
Samazināt AML lietošanu, t.sk., veicinot sekmīgu dzīvnieku veselības pārvaldību.	SM9 V3	A	2	
Veicināt augstāku dzīvnieku labturības prasību piemērošanu, kā arī zināšanu un informācijas nodošanu dzīvnieku īpašniekiem par dzīvniekiem un videi saudzīgu lauksaimniecības praksi.	SM9 V4	Z	2	H
Informācijas pieejamības un izpratnes veicināšana par AAL lietošanu, tai skaitā ilgtspējīga un samazināta pesticīdu lietošana	SM9 V5	V	3	H
Sekmēt bioloģiskai ražošanai nepieciešamo resursu, t.sk. sēkļu ražošanas, attīstību.	SM9 V6	V	1	
Veicināt kvalitātes shēmu produktu ražošanu un patēriņu.	SM9 V7	V	5	
Veicināt videi draudzīga iepakojuma izstrādi, ilgtspējību.	SM9 V8	Z	2	
Sekmēt bezatlikumu tehnoloģiju attīstību.	SM9 V9	Z	2	
Veicināt tradicionālo graudaugu šķirņu saglabāšanu un attīstību.	SM9 V10	V		
Paaugstināt zināšanu, izpratnes un prasmju līmeni lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un pārtikas ražošanā, kā arī sabiedrībā kopumā	HORIZ V1	A	6	H
Stiprināt AKIS un pilnveidot tās darbību	HORIZ V2	V	6	H
Inovāciju radīšana un izmantošana (pētniecība un eksperimentālā ražošana), tostarp paredzot finansējumu EIP projektu atbalstam	HORIZ V3	A	1	H
Veicināt zināšanu un konsultatīvā atbalsta pieejamību, īpaši, jauniejiem lauksaimniekiem, uzsācējiem un mazajām saimniecībām	HORIZ V4	V	6	H
Veicināt konsultantu profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanu	HORIZ V5	V	1	H
Veicināt tehnoloģiju izmantošanu uzņēmumos, kāpinot to efektivitāti, kas vienlaikus palīdzētu risināt arī darba spēka trūkumu, kā arī uzlabotu uzņēmumu digitalizāciju (e-pakalpojumi, datu pieejamība lēmumu pieņemšanai, pakalpojumu pieejamības nodrošināšana e-vidē).	HORIZ V6	V	2	H
Veicināt lauksaimniecības popularizēšanu un prestiža celšanu gan skolas vecuma bērnu un jauniešu vidū, gan sabiedrībā kopumā	HORIZ V7	Z		H
Veicināt demonstrējumu saimniecību izmantošanu, tādejādi paaugstinot izpratni par dažādām lauksaimniecības metodēm un jaunu tehnoloģiju izmantošanu, tostarp digitālo tehnoloģiju izmantošanu	HORIZ V8	V	1	H
Sekmēt zināšanu un inovāciju pārnesi lauksaimniecībā un mežsaimniecībā, pārtikas ražošanā un veicināt Latvijā radīto izejvielu izmantošanu	HORIZ V9	A	1	H

KLP ietvaros īstenojamās vajadzības

HORIZ mērķa ietvaros īstenojamās vajadzības

Ārpus KLP īstenojamās vajadzības

15. pielikums Vajadzības, ko risinās ar SMH

Vajadzība (ZM1.11.)	Kods	Priori-tate	Intervenču skaits V risināšanai (5.nod.)
Sekmēt jaunu tehnoloģiju un inovāciju ieviešanu un attīstību, kā arī zināšanu un prasmju celšanu sektora produktivitātes un ienākumu uzlabošanai.	SM1 V8	A	
Zināšanu un prasmju celšana saimniecību vadītājiem, kā arī saimniecību un pārtikas uzņēmumu darbiniekiem	SM2 V7	A	
Jaunu tehnoloģiju, t.sk., digitālo tehnoloģiju izmantošana. Pētniecības un eksperimentālās ražošanas veicināšana. Inovāciju izmantošana un radīšana	SM2 V8	A	2
Informācijas pieejamība, mācību iespējas, pieredzes apmaiņa un demo saimniecību pastāvēšanas sekmēšana, konsultāciju pieejamība	SM2 V9	V	
Veicināt pētniecību un jauno tehnoloģiju ieviešanu	SM3 V2	A	2
Veicināt zināšanu apguvi un pieredzes apmaiņu par ražotāju sadarbības iespējām	SM3 V3	V	2
Kvalitatīva izglītība un zināšanas – pieejamība, gan kvalifikācijas celšana, gan pārkvalificēšanās.	SM4 V10	V	
Veicināt zināšanu pilnveidošanos un pieredzes apmaiņu ilgtspējīgu lauksaimniecisko darbību īstenošanai praksē.	SM5 V4	V	1
Saglabāt lauksaimnieku un mežsaimnieku, kā arī citu zemes īpašnieku izglītošanu par bioloģiskās daudzveidības nozīmi un saglabāšanas iespējām	SM6 V5	V	1
Veicināt lauksaimniecības izglītības apguvi	SM7 V3	A	2
Veicināt konsultantu profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanu lauksaimnieciskajā izglītībā	SM7 V4	V	
Veicināt lauksaimniecības popularizēšanu gan skolas vecuma bērnu un jauniešu vidū, gan sabiedrībā kopumā.	SM7 V5	Z	
Kvalitatīva izglītība un zināšanas – pieejamība, gan kvalifikācijas celšana, gan pārkvalificēšanās.	SM8 V6	A	2
Veicināt produkta atpazīstamību un sabiedrības informētību par kvalitatīviem produktiem (t.sk., kvalitātes shēmām).	SM9 V1	V	1
Veicināt augstāku dzīvnieku labturības prasību piemērošanu, kā arī zināšanu un informācijas nodošanu dzīvnieku īpašniekiem par dzīvniekiem un videi saudzīgu lauksaimniecības praksi.	SM9 V4	Z	2
Informācijas pieejamības un izpratnes veicināšana par AAL lietošanu, tai skaitā ilgtspējīga un samazināta pesticīdu lietošana	SM9 V5	V	3
Paaugstināt zināšanu, izpratnes un prasmju līmeni lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un pārtikas ražošanā, kā arī sabiedrībā kopumā	HORIZ V1	A	6
Stiprināt AKIS un pilnveidot tās darbību	HORIZ V2	V	6
Inovāciju radīšana un izmantošana (pētniecība un eksperimentālā ražošana), tostarp paredzot finansējumu EIP projektu atbalstam	HORIZ V3	A	1
Veicināt zināšanu un konsultatīvā atbalsta pieejamību, īpaši, jaunajiem lauksaimniekiem, uzsācējiem un mazajām saimniecībām	HORIZ V4	V	6
Veicināt konsultantu profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanu	HORIZ V5	V	1
Veicināt tehnoloģiju izmantošanu uzņēmumos, kāpinot to efektivitāti, kas vienlaikus palīdzētu risināt arī darba spēka trūkumu, kā arī uzlabotu uzņēmumu digitalizāciju (e-pakalpojumi, datu pieejamība lēmumu pieņemšanai, pakalpojumu pieejamības nodrošināšana e-vidē).	HORIZ V6	V	2
Veicināt lauksaimniecības popularizēšanu un prestiža celšanu gan skolas vecuma bērnu un jauniešu vidū, gan sabiedrībā kopumā	HORIZ V7	Z	
Veicināt demonstrējumu saimniecību izmantošanu, tādejādi paaugstinot izpratni par dažādām lauksaimniecības metodēm un jaunu tehnoloģiju izmantošanu, tostarp digitālo tehnoloģiju izmantošanu	HORIZ V8	V	1
Sekmēt zināšanu un inovāciju pārnesi lauksaimniecībā un mežsaimniecībā, pārtikas ražošanā un veicināt Latvijā radīto izejvielu izmantošanu	HORIZ V9	A	1

2.tabula. Vajadzības, ko nerisinās KLP SP ietvaros

Vajadzība (ZM1.11.)	Kods	Priori- tate
Kūdras purvu rekulvācija – īstenošana, izmantojot Taisnīgas pārkārtošanās fonda iespējas.	SM4 V11	A
Valstij jāveic mērķtiecīgus pētījumus, kas ļautu novērtēt Latvijas Lauku attīstības programmā ietverto pasākumu daudzpusīgo ietekmi.	SM6 V7	V
Veicināt lauksaimniecības izglītības kvalitātes paaugstināšanu	SM7 V6	Z
Radīt iespējas dzīvojamā fonda būvniecībai/ rekonstrukcijai, paredzot atbalstu mērķētu finanšu instrumentu veidā	SM7 V7	Z
Rosināt priekšlikumus nodokļu atvieglojumiem (darbaspēka un NĪN)	SM7 V8	Z
Atvieglota nodokļu politika mazajiem uzņēmējiem lauku teritorijā, īpaši, uzsācējiem.	SM8 V7	Z

16.pielikums Finanšu piešķirums intervencēs

Pub.fin. No att. programmas	Pub.fin. No KLP SP			KLP SP intervences	Publ. Fin.	
		Nosaukums	Kod	Intervences nosaukums	Finansējums	SM
0,78%	0,24%	LA1.Profesionālās zināšanas un prasņu pilnveide	LA1.1.	Mācības	6 000 000	SMH
0,10%	0,03%		LA1.2.	Konsultantu mācības	800 000	SMH
0,20%	0,06%		LA1.3.	Informāvie pasākumi	1 500 000	SMH
0,91%	0,28%	LA2.Konsultāciju pakalpojumi	LA2.1.	Individuālu (vienreizēju) konsultāciju pakalpojumi	7 000 000	SMH
0,29%	0,09%		LA2.2.	Daudzgadņu konsultāciju pakalpojumi ('inkubācija')	2 200 000	SMH
0,20%	0,06%	LA3.Demonstrējumi	LA3.	Demonstrējumi	1 500 000	SMH
12,49%	3,84%	LA4.Atbalsts ieguldījumiem 73.pants	LA4.1.	Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās	95 581 226	SM2,4.
4,57%	1,41%		LA4.2.	Atbalsts ieguldījumiem prāstrādē	35 000 000	SM2.
4,70%	1,45%		LA4.3.	Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā	36 000 000	SM4.
0,78%	0,24%		LA4.4.	Atbalsts ieguldījumiem nelauksaimniecības aktivitāšu īstenošanai	6 000 000	SM2,8.
0,13%	0,04%		LA4.5.	Atbalsts ieguldījumiem neenerģētiskām investīcijām - Maksimālo mērķu izveide	1 000 000	SM5.
0,26%	0,08%		LA4.6.	Atbalsts ieguldījumiem neenerģētiskām investīcijām - Bioloģiski vērtīgo zāļu atjaunošana	2 000 000	SM6.
3,92%	1,20%	LA5.	LA5.	Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības	30 000 000	SM2.
5,48%	1,68%	LA6.	LA6.	Gados jaunu lauksaimnieku darījumdarbības uzsākšana (69.pants) Saimniecības d	41 946 904	SM7.
0,53%	0,16%	LA7.Investīcijas ilgtspējīgā mežsaimniecībā	LA7.1	Meža ieaudzēšana un kopšana	4 055 000	SM4.
0,13%	0,04%		LA7.2	Atbalsts meža bojājumu profilaksei un atjaunošanai, ko nodarījušas dabas	1 000 000	SM4.
1,53%	0,47%	LA8.	LA8.	Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai	11 675 000	SM4.
0,39%	0,12%	LA9.	LA9.	Ražoju grupu un organizāciju izveide	3 000 000	SM3.
3,14%	0,96%	LA10.Vidiskās, klimatiskās un citas pārvaldības saistības (70.pants)	LA10.1.	Zaļās joslas	24 000 000	SM5,9.
0,99%	0,31%		LA10.2.	Vidi saudzējošā dārzkopība	7 609 226	SM5.
5,89%	1,81%		LA10.3.	Paaugstnāšu laukrīvis prasību un emisiju mazināšanai lopkopībā	45 114 529	SM4,9.
1,00%	0,31%		LA10.4.	Bioloģiskās vairošanas apsaimniekošana apūdeņošanas vajadzībām	7 675 843	SM6.
4,83%	1,48%		LA10.5.	Zaļāji biotopu apsaimniekošana	36 935 939	SM6.
20,85%	6,41%	LA11. 70.pants	LA11.	Bioloģiskā lauksaimniecība	159 615 109	SM4,5,9.
1,56%	0,48%	LA12. 72.pants	LA12.	NATURA2000 teritorijas (meža platības)	11 925 000	SM6.
1,57%	0,48%	LA16.Sadarbība	LA16.1.	Atbalsts EIP lauksaimniecības ražotāju un ilgtspējas darba grupu izveidei un darbī	12 000 000	SMH
0,72%	0,22%		LA16.2.	Atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei (saimniecības līme	5 500 000	SMH
0,33%	0,10%		LA16.3.	Produktu virzība tirgū un tūrisma pakalpojumu mārketinga	2 500 000	SM9
4,72%	1,45%	LA17.	LA17.	Riska pārvaldības instrumenti. Ražas, dzīvnieku, sējumu un stādījumu apdrošināša	36 125 000	SM1.
1,57%	0,48%	LA18.	LA18.	Pārtikas kvalitātes shēmas (71.pants)	12 000 000	SM9.
6,42%	1,97%	LA19.Atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (71.pants)	LA19.1.	Darību īstenošana saskaņā ar vietējās attīstības stratēģiju, tostarp sadarbības aktī	49 164 000	SM8.
1,89%	0,58%		LA19.2.	Pārtikas īso piegāžu ķēžu darbības veicināšana, t.sk. zāļu publisko iepirkumu nodr	14 460 000	SM8.
1,13%	0,35%		LA19.3.	Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, teritorijas aktivizēšana	8 676 000	SM8.
6,00%	1,84%	Tehniskā palīdzība	TP	Tehniskā palīdzība	45 915 943	
33,06%	0,14%	TK01.	TK01.	Intervences augu un dārzeņu sektorā	3 600 000	SM3.
36,74%	0,16%	TK02.	TK02.	Intervences citos sektoros	4 000 000	SM3.
30,20%	0,13%		TK03	Intervences bioloģiskās produktu sektorā (Ilgadējs ES finansējums, ko jāfīnansē	3 288 040	SM1.
43,71%	0,06%	TK03.Intervences bioloģiskā	TK03.1.	Konsultāciju pakalpojumi, tehniskais atbalsts, apmācība, informācija un paraugpraks	1 437 360	
13,53%	0,02%		TK03.2.	Ieguldījumi materiālajos un nemateriālajos aktīvos, kā arī citas darbības, ieskaitot – b	445 000	
3,98%	0,01%		TK03.3.	Ieguldījumi materiālajos un nemateriālajos aktīvos, kā arī citas darbības, ieskaitot – n	131 000	
1,49%	0,00%		TK03.4.	Ieguldījumi materiālajos un nemateriālajos aktīvos, kā arī citas darbības, ieskaitot – b	49 000	
19,06%	0,03%		TK03.5.	Sadarbība ar specializētām struktūrām, lai īstenotu pētniecības programmas bioloģi	626 580	
5,17%	0,01%		TK03.6.	Veicināšana, saziņa un mārketinga, tostarp tirgus uzraugoša rīcība un darbības, ku	170 000	
13,05%	0,02%		TK03.7.	TK03.7.	Produkta kvalitātes uzlabojoša rīcība.	429 100

Tabulas turpinājums

Pub. fin. No at. programmas	Pub. fin. No KLP SP	KLP SP intervences				Publ. Fin.	SM
		Nosaukums	Kods	Intervences nosaukums	Finansējums		
46,92%	32,29%	TM1.	TM1.	Ilgspēju sekmējošais ienākumu pamatatbalsts (ISIP)	803 951 274	SM1.	
1,78%	1,23%			Ilgspēju sekmējošais ienākumu pamatatbalsts (ISIP) diferencētā daļa	30 520 748	SM1.	
2,18%	1,50%	TM2.	TM1.1.	Maksājums maziem lauksaimniekiem (MLS)	37 316 500	SM1.	
7,87%	5,41%		TM2.	TM2.	Ilgspēju sekmējošais pārdalošais ienākumu papildatbalsts (PM)	134 809 531	SM1.
0,69%	0,47%	TMB.	TM3.	Ienākumu papildatbalsts gados jaunajiem lauksaimniekiem (JAL) Platīmaksājumi - F	11 810 210	SM7.	
5,67%	3,90%	TM4. Klimatiskās un vidiskās shēmas (ekoshēmas)	TM4.1.	Atbalsts par videi un klimatam labvēlīgu lauksaimniecības praksi, t.sk.	97 096 382	SM4,5,9.	
3,95%	2,72%		TM4.2.	Ekoloģiski nozīmīgas platības, t.sk.:	67 625 680	SM5,6,9.	
38,18%	1,04%			<i>Slāpekļa piesaistoši kultūraugi</i>	25 817 776		
13,92%	0,38%			<i>Aramzemē sēti zālāji ar tauriņziežiem > 50%</i>	9 411 552		
2,83%	0,08%			<i>Nektāraugi</i>	1 911 185		
27,02%	0,73%			<i>Zālmēstojuma augi</i>	18 274 170		
8,92%	0,24%			<i>Starpkultūras</i>	6 030 638		
9,14%	0,25%			<i>Zālāju pasējs</i>	6 180 359		
0,76%	0,52%			TM4.3.	Optimāla augsnes pH līmeņa uzturēšana augu augšanai	13 000 000	SM4,5.
1,75%	1,21%		TM4.4.	Saudzējjošā lauksaimniecības prakse, t.sk.	30 046 667	SM4,5,9.	
66,90%	0,81%			<i>Mīnāmā apstrāde</i>	20 100 531		
33,10%	0,40%		<i>Tiešā sēja un jostu apstrāde</i>	9 946 136			
1,47%	1,01%		TM4.5.	Oglekļa dioksīda un amonjaka emisijas mazināšana lauksaimniecības praksē, t.sk.	25 154 552	SM4,5,9.	
12,59%	0,13%			<i>Šķīrmeņu izkide ar inž.</i>	3 167 789		
87,41%	0,88%		<i>Precīzā min.mēsku, AAL izk.</i>	21 986 763			
5,69%	3,92%		TM4.6.	Zālāju saglabāšanas veicināšana lopkopības saimniecībās	97 548 295	SM4.	
6,28%	4,32%		TM4.7.	Bioloģiskās ražošanas prakses veicināšana	107 667 000	SM5,6.	
#DIV/0!	10,32%		TM5.	Kopā	257 037 678	SM1.	
8,22%	5,65%		TM5.Saistītais ienākumu atbalsts (SIA)	TM5.1.	Saistītais ienākumu atbalsts par slaucamām govīm	140 792 370	
2,05%	1,41%			TM5.2.	Saistītais ienākumu atbalsts par liellopiem	35 047 890	
0,21%	0,15%	TM5.3.		Saistītais ienākumu atbalsts par aitām	3 629 180		
0,03%	0,02%	TM5.4.		Saistītais ienākumu atbalsts par kazām	456 160		
0,59%	0,40%	TM5.5.		Saistītais ienākumu atbalsts par dārzeniem	10 068 205		
0,33%	0,23%	TM5.6.		Saistītais ienākumu atbalsts par augļiem un ogām	5 718 010		
0,06%	0,04%	TM5.7.		Saistītais ienākumu atbalsts par cietes kartupeļiem	1 035 730		
0,05%	0,03%	TM5.8.		Saistītais ienākumu atbalsts par sertificētiem sēklas kartupeļiem	801 090		
0,21%	0,15%	TM5.9.		Saistītais ienākumu atbalsts par sertificētu labības sēklī	3 654 165		
0,09%	0,06%	TM5.10.		Saistītais ienākumu atbalsts par sertificētām stiebrzāļu un lopbarības augu sēklīm	1 456 960		
0,21%	0,15%	TM5.11.		Saistītais ienākumu atbalsts par vasaras rapsi un vasaras rapsi	3 680 390		
0,90%	0,62%	TM5.12.		Saistītais ienākumu atbalsts par miežiem	15 488 485		
0,05%	0,04%	TM5.13.		Saistītais ienākumu atbalsts par rudzu populācijas šķirnēm	937 500		
2,00%	1,38%	TM5.14.		Saistītais ienākumu atbalsts par proteīnaugiem	34 271 543		
			Kopā	2 489 947 276			

17. Pielikums. Mērķos risināmās vajadzības, izvēlētās intervences un rādītāji.

1. tabula. SM1 Atbalstīt lauku saimniecību ienākumu pietiekamību un lauksaimniecības nozares izturētspēju visā Savienībā, lai ilgtermiņā uzlabotu pārtikas nodrošinājumu un lauksaimniecības daudzveidību, kā arī Savienībā nodrošinātu lauksaimnieciskās ražošanas ekonomisko ilgtspēju.

Kods	Intervences Vajadzības	TM1.	TM1.0	TM1.1.	TM2.	TM3.	TM4.	TM5.	LA17.	TKO3.	Vajadzības risināšanai izvēlēto intervenču skaits	
		Ilgspēju sekmējošais ienākumu pamatatbalsts (ISIP)	ISIP diferencēšana	Maksājums mazajiem lauksaimniekiem (MLS)	Ilgspēju sekmējošais pārdaļošais ienākumu papildatbalsts (PM)	Ienākumu papildatbalsts gados jauniem lauksaimniekiem	Klimatiskās un vīdiskās shēmas (ekoshēmas)	Saistītais ienākumu atbalsts (SIA)	Riska pārvaldības rīki	Biskopības programma		
SM1 V1	Jānodrošina lauksaimnieku ienākumu tuvināšana valsts tautsaimniecības vidējiem	A	A	A	A	A		A		A	7	
SM1 V2	Līdzsvarot ienākumus dažādu specializāciju saimniecībās un tuvināt ienākumus lauku	A				A		A			3	
SM1 V3	Līdzsvarot ienākumus starp saimniecību lieluma grupām, saglabājot stabili pamat	A	A	A	A					A	5	
SM1 V4	Nodrošināt līdzsvarotus ienākumus starp reģioniem, ņemot vērā ierobežojošos ienāk		A								1	
SM1 V5	Uzlabot biškopības produkcijas ražošanas efektivitāti un paplašināt tirdzniecības i									V	1	
SM1 V6	Nodrošināt ienākumu svārstību mazināšanu.	V							V	V	3	
SM1 V7	Sekmēt lauksaimniecības zemju sakopšanu un uzturēšanu	Z				Z	Z				3	
SM1 V8	Sekmēt jaunu tehnoloģiju un inovāciju ieviešanu un attīstību, kā arī zināšanu un p					A	A			A	3	
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību skaits SM1 ietvaros	5	3	2	2	4	2	2	1	5		
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību kopējais skaits KLP SP	5	3	2	2	5	2	2	1	5		
	Publiskais finansējums intervencē	803 951 274	30 520 748	37 316 500	134 809 531	11 810 210	436 490 186	257 037 678	36 125 000	3 288 040		
Kods	Rādītājs	TM1.	TM1.0	TM1.1.	TM2	TM3.	TM4.	TM5.	LA17.	TKO3.	Kopā	Mērvienība
R.4.	Ienākumu atbalsta sasaiste ar standartiem un labu praksi: tādas LIZ platības īpa		89%								88,81%	
R.4.	Skaitliskais: Apmaksātā platība, bez dubultās skaitīšanas (ha)										1740076	ha
O.4.	Hektāru skaits, kas saņem ienākumu pamatatbalstu		1 740 076								1740075,9	ha
O.5.	Labumu guvēju vai hektāru skaits, kas saņem maksājumu mazajiem lauksaimniekiem			27 422							27422,12	ha
R.4.	Saucējs: (C.17) kopējā LIZ platība/Saucējs: (C.17) kopējā LIZ platība										1959400	ha
R.5.	Riska pārvaldība: Tādu lauku saimniecību īpatsvars, kurām sniedz atbalstu ar K								5%		5%	Īpats.
R.5.	Skaitliskais: Atbalsta saņēmēju skaits/Skaitliskais: Atbalsta saņēmēju skaits								3500		3500	skaitis
O.9.	Vienību skaits, kurām ir nodrošināti KLP atbalstīti riska pārvaldības instrumenti								3500		3500	skaitis
R.5.	Saucējs: (C.12) Kopējais saimniecību skaits										69930	skaitis
R.6PR.	Pārdaļošana mazākajām lauku saimniecībām: papildu tiešo maksājumu īpatsvars				106,3%						106,3	%
R.6PR.	Skaitliskais: Vidējais samaksātais TM/ha saimniecībām zem vidējā līmeņa				222						222	EUR/ha
R.6PR.	Saucējs: Vidējais samaksātais TM/ha visiem atbalsta saņēmējiem				209						209	EUR/ha
R.7.	Atbalsta palielinājums lauku saimniecībām, kas atrodas apgabalos ar specifiskā				104%						104%	%
R.7.	Skaitliskais: Vidējais tiešo maksājumu līmenis 2027.g. apgabalos ar lielākām vajadzībām				218						218	EUR/ha
R.7.	Saucējs: Vidējais samaksātais TM/ha visiem atbalsta saņēmējiem				209						209	EUR/ha
R.8.	Atbalsta orientēšana uz lauku saimniecībām konkrētās nozarēs: tādu lauku saimniecību īpatsvars, kuras saņem saistīto ienākumu atbalstu par konkurētspēja							22%			22%	īpats.
R.8.	Skaitliskais: Kopējais SIA saņēmēju skaits (t.i., faktiski samaksātais attiecīgajā finanšu							15364			15364	skaitis
R.8.	Saucējs: (C.12) Kopējais saimniecību skaits							69930			69930	skaitis
O.10.	Kopējais saistīto ienākumu atbalsta saņēmēju skaits, bez dubultās uzskaites							15364			15364	skaitis
R.35.	Stropu saglabāšana: ar KLP atbalstīto bišu stropu īpatsvars									75%	75%	īpats.
O.37.	Investīcijas materiālos un nemateriālos aktīvos, kā arī citi pasākumi, kas cita starpā									75000	75000	skaitis
O.37.	Investīcijas materiālos un nemateriālos aktīvos, kā arī citi pasākumi, kas cita starpā									5000	5000	skaitis
O.37.	Investīcijas materiālos un nemateriālos aktīvos, kā arī citi pasākumi, kas cita starpā									2500	2500	skaitis
R.36PR.	Paudžu maiņa: tādu gados jaunu lauksaimnieku skaits, kas saņemusi KLP atb						5118				5118	skaitis
R.36PR.	Skaitliskais: atbalstīto jauno lauksaimnieku skaits bez dubultās uzskaites						5118				5118	skaitis
O.25.	Tādu gados jaunu lauksaimnieku skaits, kuri saņem darījumdarbības uzākšanas at						4100				4100	skaitis

Bišu saime
Bišu saime
Bišu saime
Nav SM1
apraksts

2. tabula. SM2: Pastiprināt orientēšanos uz tirgu un gan īstermiņā, gan ilgtermiņā uzlabot lauku saimniecību konkurētspēju, tostarp vairāk akcentējot pētniecību, tehnoloģijas un digitalizāciju.

Kods	Intervences	LA4.1.	LA4.2.	LA4.1; LA4.2.	LA4.3.	LA4.4.	LA5.	LA6.	LA9.	LA19.	LA16.	LA1.	LA2.	Vajadzības risināšanai izvēlēto intervencu skaits		
		Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās	Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē	Komercietības instrumenti - maziem lauku uzņēmumiem (kā daļa no LEADER un LEAF)	Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā	Atbalsts ieguldījumiem nelauksaimniecības aktyvīšu īstenošanai	Atbalsts mazo lauku saimniecību attīstībai	Gados jaunu lauksaimniecību darījumdarbības uzsākšana	Ražoju grupu un organizāciju izveide	Atbalsts LEADER vietējai attīstībai	Sadarbība	Profesionālās zināšanas un prasmju pilnveide	Konsultāciju pakalpojumi			
SM2 V1	Sekmēt saimniecību konkurētspējas ceļšanu un tirgus orientāciju, mērķtiecīgi atbalstot t	A		A		A	A	A		A	A	A	A	9		
SM2 V2	Veicināt eksportspēju augstas pievienotās vērtības produktu ražošanu (ari bioloģisko	A	A						A			A	A	5		
SM2 V3	Sekmēt pievienotās vērtības radīšanu, produktivitātes ceļšanu, vērtības veidošanās kēd	A	A						A		A	A	A	6		
SM2 V4	Risināt finanšu un ražošanas resursu pieejamības problēmu, paredzot mērķētus finanšu			A								A	A	3		
SM2 V5	Stiprināt sadarbību investīciju jomā, t.sk., pārstrādes apjomu un veidu stimulējošs atbal	Z	Z						Z	Z		Z	Z	6		
SM2 V6	Sekmēt ražošanas infrastruktūras izveidi (attīstību) lauksaimniecībā un mežsaimniecībā				V									1		
SM2 V7	Zināšanu un prasmju ceļšana saimniecību vadītājiem, kā arī saimniecību un pārtikas uzņ													0		
SM2 V8	Jaunu tehnoloģiju, t.sk., digitālo tehnoloģiju izmantošana. Pētniecības un eksperimentāl													0		
SM2 V9	Informācijas pieejamība, mācību iespējas, pieredzes apmaiņa un demo saimniecību pastā													0		
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību skaits SM2 ietvaros	4	3	2	1	1	1	1	3	2	2	5	5			
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību kopējais skaits KLP SP	23	10	2	4	3	1	4	6	2	2	21	13			
	Publiskais finansējums intervencē	95 581 226	35 000 000		36 000 000		30 000 000	41 946 904	3 000 000	72 300 000	20 000 000	8 300 000	9 200 000			
Kods	Rādītājs	LA4.1.	LA4.2.	LA4.1; LA4.2.	LA4.3.	LA4.4.	LA5.	LA6.	LA9.	LA19.	LA16.	LA1.	LA2.	Kopā	Mērvienība	
R.3.	Lauksaimniecības digitalizācija.Lauksaimniecības digitalizācija.	0,5%												0,5%	īpats.	
R.3.	Skaitlīšs: Atbalsta saņēmēju skaitsSkaitlīšs: Atbalsta saņēmēju skaits	334												359	skaits	
O.20.	Atbalstītu iesaistīto investīciju darbību vai vienību skaits lauku saimniecībās	449												449	skaits	
R.3.	Saucējs: (C.12) Kopējais saimniecību skaitsSaucējs: (C.12) Kopējais saimniecību skaits	69930												69930	skaits	
R.9PR.	Lauku saimniecību modernizācija: tādu lauku saimniecību īpatsvars, kuras saņem at	0,9%												0,9%	īpatsv.	
R.9PR.	Skaitlīšs: Atbalsta saņēmēju skaitsSkaitlīšs: Atbalsta saņēmēju skaits	600												600	skaits	
O.20.	Atbalstītu iesaistīto investīciju darbību vai vienību skaits lauku saimniecībās	946		140										946	skaits	
R.9PR.	Saucējs: (C.12) Kopējais saimniecību skaitsSaucējs: (C.12) Kopējais saimniecību skaits	69930												69930	skaits	
R.39.	Lauku ekonomikas attīstība: tādu lauku uzņēmumu, tostarp bioekonomikas uzņēmum		67	40										577	skaits	
R.9PR.	Skaitlīšs: KLP atbalstīto lauku uzņēmumu skaits bez dubultās uzskaites		577											577	skaits	
O.24.	Atbalstītu iesaistīto investīciju darbību vai vienību skaits ārpus lauku saimniecībām		206	40										511	skaits	
R.42	Sociālās iekļaušanas veicināšana: minoritātes un/vai mazāk aizsargātu grupu pārstāvošu cilvēku skaits, kas gūst labumu no sociālās iekļaušanas projek						2000							2000	skaits	Nav pamata
O.20.	Atbalstītu iesaistīto investīciju darbību vai vienību skaits lauku saimniecībās						2000							2000	skaits	sasaitē ar SM2

3. tabula. SM3: Uzlabot lauksaimnieku stāvokli vērtību ķēdē.

Kods	Intervences	TKO1.	TKO2.	LA9.	LA4.1.	LA4.2.	LA1.1.	LA1.3.	LA2.1.	LA2.2.	Vajadzības risināšanai izvēlēto intervenciju skaits	
	Vajadzības	Intervences augļu un dārzeņu sektorā	Intervences citos sektoros	Ražotāju grupu un organizāciju izveide	Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās**	Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē**	Mācības (profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide)**	Informātie pasākumi (profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide)**	Individuālu (vienreizēju) konsultāciju pakalpojumi (Konsultāciju pakalpojumi)**	Daudzgabdu konsultāciju pakalpojumi (inkubācija, Konsultāciju pakalpojumi)**		
SM3 V1	Veicināt konkurētspējīgu visu sadarbības formu un līmeņu veidošanos p	A	A	A	A	A	A	A	A	A	9	
SM3 V2	Veicināt pētniecību un jauno tehnoloģiju ieviešanu	A	A	A	A	A	A	A	A	A	6	
SM3 V3	Veicināt zināšanu apguvi un pieredzes apmaiņu par ražotāju sadarbības	V	V	V	V	V	V	V	V	V	9	
SM3 V4	Sekmēt vietējās produkcijas realizācijas iespējas	A	A	A	A	A	A	A	A	A	6	
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību skaits SM3 ietvaros	4	4	3	4	4	4	3	2	2		
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību kopējais skaits KLP SP	4	4	6	23	10	10	8	6	6		
	Publiskais finansējums intervencē	3 600 000	4 000 000	3 000 000	12 000 000	3 600 000	6 000 000	1 500 000	7 000 000	2 200 000		
Kods	Rādītājs	TKO1	TKO2	LA 9	LA 4.1	LA 4.2	LA 1.1	LA 1.3	LA 2.1	LA 2.2	Kopā	Mērvienība
R.10PR.	Labāka piegādes ķēdes organizēšana: tādu lauku saimniecību īpatsvars	0,1%	2,6%	0,1%							5,1%	īpatsv.
R.10PR.	Skaitītājs: Atbalsta rezultātā labumu guvušo personu skaits	70	1800	70							3573	skaits
O.35.	Atbalstīto darbības programmu skaits	6	3								9	skaits
O.28.	Atbalstīto ražotāju grupu un ražotāju organizāciju skaits			7							7	skaits
R.10.	Saucējs: (C.12) Kopējais saimniecību skaits	69930	69930	69930							69930	skaits
R.11.	Piedāvājuma koncentrēšana: darbības programmās iesaistītu ražotāju	30,8%	3,6%								5,6%	īpats.
R.11.	Skaitītājs: Kopējā pārdotās produkcijas vērtība RO/ROA ar rīcības progr	25,93	38,7								64,63	milj.EUR
R.11.	Saucējs: Kopējā attiecīgajā sektorā saražotās produkcijas vērtība MEUR	84,2	1052,7								1136,9	milj.EUR
O.35.	Atbalstīto darbības programmu skaits	6	3								9	skaits

4. tabula. SM4:Dot ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā, pielāgoties tām un attīstīt ilgtspējīgu enerģētiku.

Kods	Intervences	LA1.	LA2.	LA4.1.	LA4.3.	LA7.1.	LA7.2.	LA8.	LA10.2.	LA10.3.	LA11.	TM4.1.	TM4.2.	TM4.3.	TM4.4.	TM4.5.	TM4.6.	TM4.7.	Vajadzības risināšanai izvēlēto intervencēju skaits	
		Mācības	Konsultāciju pakalpojumi	Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās	Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un	Meža reindzēšana un kopsāna	Atbalsts meža bojājumu profilaksei un atjaunošanai, ko regulējumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās	Vīdi, sandzējāsī dārzkopība	Paaugstinātu laburības prasību un emisiju mazināšana	Bioloģiskā lauksaimniecība	Atbalsts par vīdiem un klimatam labvēlīgu lauksaimniecības	Ekoloģiski nozīmīgas platības	Optimāla augsnes pH līmeņa uzturēšana augu augšanai	Saudzējāsī lauksaimniecības prakse	Oglekli un amonjaka emisijas mazināšana lauksaimniecībā	Ilggadīgo zālāju saglabāšanas veicināšana lopkopības	Bioloģiskās mazošanas prakses veicināšana			
SM4 V1	Samazināt SEG emisijas no lauksaimniecības zemēm	A	A	A					A		A	A	A		A	A		A	10	
SM4 V2	Samazināt SEG un amonjaka emisijas no lopkopības	A		A						A	A	A	A		A	A		A	7	
SM4 V3	Palielināt produktivitāti lauksaimnieciskajā ražošanā	A		A								A			A	A			5	
SM4 V4	Palielināt CO2 piesaisti, veicinot meliorācijas pasākumus	A			A														2	
SM4 V5	Veicināt organisko augšņu, neproduktīvo augšņu atjaunošanu	A				A								V					2	
SM4 V6	Atbalstīt lauksaimniecības zemiņu kalpošanu, kas ir efektīvas	V																	2	
SM4 V7	Veicināt CO2 piesaistes mežos, atbalstot pasākumus	A				A	A	A											4	
SM4 V8	Atbalstīt klimata pārmaiņu pielāgošanās pasākumus	A	A	A	A	A		A				A	A				A		9	
SM4 V9	Veicināt energoefektīvus un resursu efektīvus izveides																		0	
SM4 V10	Kvalitatīva izglītība un zināšanas - pieejamība, izmantojot																		0	
SM4 V11	Kūdras purvu reaktivācija - īstenošana, izmantojot																		0	
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību skaits	8	2	4	2	3	1	2	1	1	2	3	3	1	2	3	2	1		
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību kopējais skaits	21	13	23	4	3	1	2	4	6	11	7	8	3	4	5	5	7		
	Publiskais finansējums intervencēm	6 800 000	9 200 000	95 581 226	36 000 000	4 055 000	1 000 000	11 675 000	7 609 226	45 114 529	159 615 109	95 447 992	67 625 680	13 000 000	30 046 667	25 154 552	97 548 295	107 667 000		
Kods	Rādītājs	LA1.	LA2.	LA4.1.	LA4.3.	LA7.1.	LA7.2.	LA8.	LA10.2.	LA10.3.	LA11.	TM4.1.	TM4.2.	TM4.3.	TM4.4.	TM4.5.	TM4.6.	TM4.7.	Kopā	Mērv.
R.14PR.	Oglekļa uzglabāšana augsnē un biomasā: tādu zemes platību skaits																		45%	īpats.
R.14PR.	Skaitītājs: Apmaksāto mērķa platības ha skaits																		887149	ha
O.8.	Vienību skaits (hektāri vai lauksaimniecības dzīvnieku vienības)											4891			428545		453713		887149	ha/LLV
R.14PR.	Saucējs: (C.17) kopējā LIZ platība																		1959400	ha
R.16.	Investīcijas saistībā ar klimatu: tādu lauku saimniecību skaits																		1%	īpats.
R.16.	Skaitītājs: Atbalsta saņēmēju skaits																		500	skaitis
O.20.	Atbalstītu ienesīgu investīciju darbību vai vienību skaits			671															500	skaitis
R.16.	Saucējs: (C.12) Kopējais saimniecību skaits																		69930	skaitis
R.17PR.	Apmežotā zeme: teritorija, kurai piešķirts atbalsts																		3500	ha
R.17PR.	Skaitītājs: pirmreizēji izveidotā platība, ha (apmērojot)																		3500	ha
O.16.	Hektāru skaits vai citu tādu vienību skaits, uz kurām ir veikta meža atjaunošana					3500													3500	ha
O.24.	Atbalstītu ienesīgu investīciju darbību vai vienību skaits						120												120	skaitis
R.19PR.	Augsnes uzlabošana un aizsardzība: tādas izveides platība																		30%	īpats.
R.19PR.	Skaitītājs: apmaksāto ha skaits bez dubultās uzskaites																		580304	ha
O.8.	Vienību skaits (hektāri vai lauksaimniecības dzīvnieku vienības)													200000					200000	ha/LLV
R.19PR.	Saucējs: (C.17) kopējā LIZ platība																		1959400	ha
R.20PR.	Gaisa kvalitātes uzlabošana: tādas izveides platība																		24%	īpats.
R.20PR.	Skaitītājs: Apmaksāto ha skaits bez dubultās uzskaites																		475070	ha
O.8.	Vienību skaits (hektāri vai lauksaimniecības dzīvnieku vienības)															21357	453713		475070	ha/LLV
R.20PR.	Saucējs: (C.17) kopējā LIZ platība																		1959400	ha
R.22PR.	Ilgspējīga barības vielu pārvaldība: tādas izveides platība																		49%	īpatsv.
R.22PR.	Skaitītājs: apmaksāto ha skaits bez dubultās uzskaites																		955813	ha
R.22PR.	Saucējs: (C.17) kopējā LIZ platība																		1959400	ha
R.27.	Ar vīdi vai klimatu saistītais sniegums (izmantojot vīdi)																		652	skaitis
R.27.	Skaitītājs: Atbalstu saņēmēju darbību skaits																		652	skaitis
O.22.	Atbalstītu infrastruktūru investīciju darbību vai vienību skaits				372														372	skaitis
R.30PR.	Ilgspējīgas meža apsaimniekošanas veicināšana																		2%	skaitis
R.30PR.	Skaitītājs: Noteiktā meža platība pēc kontroles																		54000	ha
O.34.	Platība (ha), kurā tiek veikti ar vīdi saistīti pasākumi							54000											54000	ha
R.30PR.	Saucējs: (C.05) kopējā meža platība	0																	3411155	ha

5. tabula. SM5: Veicināt ilgtspējīgu attīstību un efektīvu tādu dabas resursu pārvaldību kā ūdens, augsne un gaiss, tostarp, samazinot atkarību no ķīmikālijām.

Kods	Intervences	LA4.1.	LA4.3.	LA4.5.	LA10.1.	LA10.2.	LA10.3.	LA11.	TM4.1.	TM4.2.	TM4.3.	TM4.4.	TM4.5.	TM4.6.	TM4.7.	Kopā	Mērv.
		Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās	Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā	Atbalsts ieguldījumiem neienesīgām investīcijām - Mirzemes (maksistīgi veidoas)	Zaļās joslas	Vidi saudzējošā dārzkopība	Paaugstinaūtu laubturības prasību un emisiju mazinošā lopkopība	Bioloģiskā lauksaimniecība	Atbalsts par videi un klimatam labvēlīgām lauksaimniecības praksi	Ekoloģiski nozīmīgas platības	Optimāla augsnes pH lmeņa uzturēšana augu augsšanai	Saudzējošā lauksaimniecības prakse	Ogtekli un amonjaka emisijas mazinošā lauksaimniecības prakse	Ilggadīgo zālāju saglabāšanas veicināšana lopkopības saimniecībās	Bioloģiskās ražošanas prakses veicināšana		
SM5 V1	Augsnes kvalitātes uzlabošana, veicinot augst	A							A	A	A	A		A	A	7	
SM5 V2	Ūdens kvalitātes uzlabošana, mazinot barības v	A		A	A					A	A			A		6	
SM5 V3	Amonjaka emisiju samazināšana, īstenojot amon	A					A	A	A				A			5	
SM5 V4	Veicināt zināšanu pilnveidošanos un pieredzes				V	V	V	V								4	
SM5 V5	Palielināt ar bioloģiskās lauksaimniecības meto							A							A	2	
SM5 V6	Nodrošināt mērķtiecīgu agrovides pasākumu ie			V		V										2	
SM5 V7	Nodrošināt ūdens resursu pieejamību un efektī	V	V	V												3	
SM5 V8	Ilgtspējīga augsnes auglības pārvaldība, uzlab															0	
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību skait	4	1	3	2	2	2	3	2	2	2	1	1	2	2		
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību kops	23	4	3	5	4	6	11	7	8	3	4	5	5	7		
	Publiskais finansējums intervencē	95 581 226	36 000 000	1 000 000	24 000 000	7 609 226	45 114 529	159 615 109	95 447 992	67 625 680	13 000 000	30 046 667	25 154 552	97 548 295	107 667 000		
Kods	Rādītājs	LA4.1.	LA4.3.	LA4.5.	LA10.1.	LA10.2.	LA10.3.	LA11.	TM4.1.	TM4.2.	TM4.3.	TM4.4.	TM4.5.	TM4.6.	TM4.7.	Kopā	Mērv.
R.19PR.	Augsnes uzlabošana un aizsardzība: tādas izm															30%	īpatsv.
R.19PR.	Skaitlītājs: Apmaksāto ha skaits bez dubultās u															580304	ha
O.8.	Vienību skaits (hektāri vai lauksaimniecības dz									111759		428545				540304	ha
R.19PR.	Saucējs: (C.17) kopējā LIZ platība															1959400	ha
R.20PR.	Gaisa kvalitātes uzlabošana: tādas izmantotās															24%	īpatsv.
R.20PR.	Skaitlītājs: Apmaksāto ha skaits bez dubultās u															475070	ha
O.8.	Vienību skaits (hektāri vai lauksaimniecības dz												21357			21 357	ha/LLV
R.20PR.	Saucējs: (C.17) kopējā LIZ platība															1959400	ha
R.21PR.	Ūdens kvalitātes aizsardzība: tādas izmantotās															0,1%	īpatsv.
R.21PR.	Skaitlītājs: Apmaksāto ha skaits bez dubultās u															2500	ha
O.14.	Hektāru skaits (izņemot mežsaimniecības) vai c				2500											2500	ha
R.21PR.	Saucējs: (C.17) kopējā LIZ platība															1959400	ha
R.22PR.	Ilgtspējīga barības vielu pārvaldība: tādas izm															49%	īpatsv.
R.22PR.	Skaitlītājs: Apmaksāto ha skaits bez dubultās u															955813	ha
O.8.	Vienību skaits (hektāri vai lauksaimniecības dz	489143	200000	258670												947813	ha
O.14.	Hektāru skaits (izņemot mežsaimniecības) vai c					8000										8000	ha
R.22PR.	Saucējs: (C.17) kopējā LIZ platība															1959400	ha
R.27.	Ar vidi vai klimatu saistītais sniegums (izmar															652	skaits
R.27.	Skaitlītājs: Atbalstu saņēmušo darbību skaits															652	skaits
O.21.	Atbalstītu neienesīgu investīciju darbību vai v			20												20	skaits
R.29PR.	Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība: Tāda															19%	īpatsv.
R.29PR.	Skaitlītājs: Apmaksāto ha skaits bez dubultās u															368000	skaits
O.8.	Vienību skaits (hektāri vai lauksaimniecības dz													350000		350000	skaits
O.17.	Hektāru skaits vai citu tādņu vienību skaits, kur							368000								368000	skaits
R.29PR.	Saucējs: (C.17) kopējā LIZ platība															1959400	ha

6. tabula. SM6: Palīdzēt apturēt un pavērst pretējā virzienā bioloģiskās daudzveidības zudumu, uzlabot ekosistēmu pakalpojumus un saglabāt biotopus un ainavas.

Kods	Intervences	LA4.6.	LA10.1.	LA10.4.	LA10.5.	LA11.	LA12.	TM4.1.	TM4.2.	TM4.6.	TM4.7.	Vajadzības risināšanai izvēlēto intervencu skaits		
SM6 V1	Veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu	A		A			A	A	A	A		6		
SM6 V2	Palielināt bioloģiskās lauksaimniecības, integrē					V					V	2		
SM6 V3	Nodrošināt atbilstošas kompensācijas par ier			V			V					2		
SM6 V4	Nodrošināt tipisko lauksaimniecības zemju ain		A									1		
SM6 V5	Saglabāt lauksaimnieku un mežsaimnieku, kā ar			V								1		
SM6 V6	Sekmēt augu apputeksnēšanu, veicinot ilgspē		V		V				V			3		
SM6 V7	Valstij jāveic mērķtiecīgus pētījumus, kas ļautu											0		
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību skaits	1	2	3	1	1	2	1	2	1	1			
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību kopā	1	5	3	1	11	2	7	8	5	7			
	Publiskais finansējums intervencē	2 000 000	24 000 000	7 675 843	36 935 939	159 615 109	11 925 000	95 447 992	67 625 680	97 548 295	107 667 000			
Kods	Rādītājs	LA4.6.	LA10.1.	LA10.4.	LA10.5.	LA11.	LA12.	TM4.1.	TM4.2.	TM4.6.	TM4.7.	Kopā	Mērv.	
R.27.	Ar vidi vai klimatu saistītais sniegums (izmar											652	skaits	
R.27.	Skaitītājs: Atbalstu saņēmušo darbību skaits											652	skaits	
O.21.	Atbalstītu neienesīgu investīciju darbību vai v	260										260	skaits	
R.29PR.	Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība: Tādas											19%	īpatsv.	
R.29PR.	Skaitītājs: apmaksāto ha skaits bez dubultās uz											368000	ha	
O.8.	Vienību skaits (hektāri vai lauksaimniecības dz										350000	350000	ha	
R.29PR.	Saucējs: (C.17) kopējā LIZ platība											1959400	ha	
R.31.	Dzīvotņu un sugu saglabāšana: tādas izmanto				3%							3%	īpatsv.	
R.31.	Skaitītājs: apmaksāto ha skaits bez dubultās uz				53350							53350	ha	
O.14.	Hektāru skaits (izņemot mežsaimniecības) vai c				53350							53350	ha	
R.31.	Saucējs: (C.17) kopējā LIZ platība											1959400	ha	
R.33.	Natura 2000 pārvaldības uzlabošana: Kopējās											15%	īpatsv.	
R.33.	Skaitītājs: Apmaksātā Natura 2000 meža platība						53000					53000	ha	
O.13.	Hektāru skaits, kas saņem atbalstu saskaņā ar						53000					53000	ha	
R.33.	Saucējs: (C.19) kopējā mežu platība Natura 2000											345345	ha	
R.34.	Ainavas iezīmju saglabāšana: tādas izmantotā											1%	īpatsv.	
R.34.	Skaitītājs: Saistību platība, t.i., platība, kas note								18137			18137	ha	
O.8.	Vienību skaits (hektāri vai lauksaimniecības dz								18137			18137	ha	
R.34.	Saucējs: (C.17) kopējā LIZ platība											1959400	ha	
R.35.	Stropu saglabāšana: ar KLP atbalstīto bišu s											75%	īpatsv.	
R.35.	Skaitītājs: Atbalstīto bišu saimju skaits bez dub			78000								78000	bišu saimju skaits	
O.14.	Platība (izņemot mežsaimniecību) (ha) vai vienī			78000								78000	bišu saimju s	nav saprotama rādītāja izvēle, jo uzrāda bišu skaitu
R.35.	Saucējs: Pēdējo 3 gadu vidējais Eiropas Komis											103400	bišu saimju skaits	

7. tabula. SM7: Piesaistīt un noturēt gados jaunus lauksaimniekus un citus iesācējus lauksaimniekus un veicināt ilgtspējīgu darījumdarbības attīstību lauku apvidos.

Kods	Intervences	LA1.1.	LA1.2.	LA1.3.	LA4.1.	LA6.	TM3.	Vajadzības risināšanai izvēlēto intervencu skaits	
		Mācības	Konsultantu mācības	Informatīvie pasākumi	Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās	Gados jaunu lauksaimnieku darījumdarbības uzsākšana (69.pants) Saimniecības dibināšana - vienreizējs maksājums, t.sk. finanšu instrumenta veidā	Ienākumu papildatbalsts gados jaunajiem lauksaimniekiem (JAL) Platbūmaksājumi - Platību maksājuma atbalsts par saimniecības pirmajiem 150 ha, uz maksimums 5 gadiem.		
SM7 V1	Finanšu resursu pieejamība gan darbības uzsākšanai, gan produ				A	A	A	3	
SM7 V2	Ieguldījumu atbalsts saimniecības tālākai attīstībai un paplašinā				A	A		2	
SM7 V3	Veicināt lauksaimniecības izglītības apgūšanu	A				A		2	
SM7 V4	Veicināt konsultantu profesionālās kvalifikācijas paaugstināšan		V					1	
SM7 V5	Veicināt lauksaimniecības popularizēšanu gan skolas vecuma bēr							0	
SM7 V6	Veicināt lauksaimniecības izglītības kvalitātes paaugstināšanu.		Z					1	
SM7 V7	Radīt iespējas dzīvojamā fonda būvniecībai/ rekonstrukcijai, par							0	
SM7 V8	Rosināt priekšlikumus nodokļu atvieglojumiem (darbaspēka un l							0	
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību skaits SM7 ietvaros	1	2	0	2	3	1		
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību kopējais skaits KLP S	10	7	8	23	4	5		
	Publiskais finansējums intervencē	6 000 000	800 000	1 500 000	95 581 226	41 946 904	11 810 210		
Kods	Rādītājs	LA1.1.	LA1.2.	LA1.3.	LA4.1.	LA6.	TM3.	Kopā	Mērv.
R.36PR.	Paaudžu maiņa: tādu gados jaunu lauksaimnieku skaits, kuri					1018	4100	5118	skaits
R.36PR.	Skaitītājs: atbalstīto jauno lauksaimnieku skaits bez dubultās uz					1018	4100	5118	skaits
O.25	Darbības sākšanas atbalstu saņēmēju gados jauno lauksaimnieku skaits					1018	4100	5118	skaits

8. tabula. SM8: Veicināt nodarbinātību, izaugsmi, dzimumu līdztiesību, tostarp sieviešu līdzdalību lauksaimniecībā, sociālo iekļautību un vietējo attīstību lauku apvidos, veicināt arī aprītes bioekonomiku un ilgtspējīgu mēžsaimniecību.

Kods	Vajadzības	Intervences	LA4.4.	LA5.	LA16.3.	LA19.1.	LA19.2.	LA19.3.	Vajadzības as risināšanai izvēlēto intervenču skaits
		Atbalsts ieguldījumiem neluksaimniecības aktivitāšu īstenošanai	Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības	Produktu virzība tirgū un tūrisma pakalpojumu mārketingis	Darbību īstenošana saskaņā ar vietējās attīstības stratēģiju, tostarp sadarbības aktivitātes un to sagatavošanu	Pārtikas īso piegāžu ķēžu darbības veicināšana, t.sk. zaļo publisko iepirkumu nodrošināšanai	Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, teritorijas aktivizēšana		
SM8 V1	Mazās un vidējās uzņēmējdarbības veicināšana, nodarbinātības un ienākumu iespē	A				A	A	A	4
SM8 V2	Pārtikas īso piegāžu ķēžu darbības veicināšana, t.sk. zaļo publisko iepirkumu nodro					V	V	V	3
SM8 V3	Kompleksi risināmi lauku teritoriju izaicinājumi kvalitatīvas dzīves vides saglabāšan					A			1
SM8 V4	Finanšu resursu pieejamība uzņēmējdarbībai (īpaši, mazajiem un vidējiem)	A				A			2
SM8 V5	Teritorijas identitāte (t.sk., teritoriju zīmoli)				V	V		V	3
SM8 V6	Kvalitatīva izglītība un zināšanas - pieejamība, gan kvalifikācijas celšana, gan pārkv					A		A	2
SM8 V7	Atvieglota nodokļu politika mazajiem uzņēmējiem lauku teritorijā, īpaši, uzsācējiem.								0
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību skaits SM8 ietvaros	2	0	1	6	2	4		
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību kopējais skaits KLP SP	3	1	3	6	3	4		
	Publiskais finansējums intervencē	6 000 000	30 000 000	2 500 000	49 164 000	14 460 000	8 676 000		
Kods	Rādītājs	LA4.4.	LA5.	LA16.3.	LA19.1.	LA19.2.	LA19.3.	Kopā	Mērv.
R.38.	LEADER tvērums: tādu lauku iedzīvotāju īpatsvars, uz kuriem attiecas vietējās a				100%	100%	100%	100%	īpatsvars
R.38.	LEADER tvērums: tādu lauku iedzīvotāju skaits, uz kuriem attiecas vietējās attī				687000	687000	687000	687000	skaits
O.31.	Atbalstīto vietējās attīstības stratēģiju (LEADER) vai sagatavošanās darbību skai				32	32	32	32	skaits
R.39.	Lauku ekonomikas attīstība: tādu lauku uzņēmumu, tostarp bioekonomikas uzņ	120		150				270	skaits
R.39.	Lauku ekonomikas attīstība: tādu lauku uzņēmumu, tostarp bioekonomikas uzņ							577	skaits
O.24.	Atbalstītu ienesīgu investīciju darbību vai vienību skaits ārpus lauku saimniecībā	120						120	skaits
O.32.	Citu atbalstītu sadarbības darbību vai vienību skaits (izņemot EIP, par ko ziņots sa			65				65	skaits
R.42.	Sociālās iekļautības veicināšana: Tādu personu skaits, uz ko attiecas atbalstītie		2000					2000	skaits
O.20.	Atbalstītu ienesīgu investīciju darbību vai vienību skaits lauku saimniecībās		2000					2000	skaits
				nav SM8					

9. tabula. SM9: Uzlabot Savienības lauksaimniecības spēju reaģēt uz sabiedrības prasībām pārtikas un veselības jomā, tostarp uz prasību pēc kvalitatīvas, nekaitīgas un uzturvielām bagātas pārtikas, kas ražota ilgtspējīgā veidā, prasību samazināt pārtikas atkritumus, panākt dzīvnieku labturību un apkarot rezistenci pret antimikrobiāliem līdzekļiem.

Kods	Intervences	LA1.	LA2.	LA4.1.	LA4.2.	LA10.1.	LA10.2.	LA10.3.	LA11.	LA16.1.	LA16.3.	LA18.	LA19.2.	TM4.1.	TM4.2.	TM4.4.	TM4.5.	TM4.7.	TM5.9.	TM5.10.	TM5.13.	Vajadzības risināšana izvēlēto intervencu skaits		
	Vajadzības	Profesionālais zināšanas un prasību pilnveide	Konsultāciju pakalpojumi	Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecības	Atbalsts ieguldījumiem pārsūtīdē	Zaļās jostas	Vidi saudzējoši dīrzkopība	Paaugstinātu labturības prasību un emisiju mazinošāi lopkopība	Bioloģiskā lauksaimniecība	Atbalsts EIP lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas darbu grupu izveidei un darbībai	Produkta virzība tirgū un tālruna pakalpojuma mārketingis	Pārtikas kvalitātes shēmas (71 pants)	Pārtikas īso piegāžu ķēžu darbības veicināšana, t.sk. zaļo publisko iepriekumu nodrošināšanai	Atbalsts pārvārdēt un klimatam labvēlīgu lauksaimniecības praksei	Ekoloģiski nozīmīgas plātības	Saudzējošā lauksaimniecības prakse	Ogļekļa un amonjaka emisijas mazinoša lauksaimniecības prakse	Bioloģiskās ražošanas prakses veicināšana	Saistītais tenākumu atbalsts par sertificētu labības sēklu	Saistītais tenākumu atbalsts par sertificētiem strībzāļu un lopbarības augu sēklīm	Saistītais tenākumu atbalsts par rudzu populācijas sākšiem			
SM9 V1	Veicināt produkta atpazīstamību un sabiedrības informāciju	V	V								V											3		
SM9 V2	Sekmēt zaļo publisko iepirkumu, izmantojot tā sniegtās	V											V										2	
SM9 V3	Samazināt antimikrobiālo līdzekļu lietošanu, t.sk., veicināt	A						A	A														4	
SM9 V4	Veicināt augstāku dzīvnieku labturības prasību piemēro	Z	Z	Z				Z	Z												Z		6	
SM9 V5	Informācijas pieejamības un izpratnes veicināšana pa	V	V	V			V	V	V					V	V	V	V	V					12	
SM9 V6	Sekmēt bioloģiskai ražošanai nepieciešamo resursu, t.sk.								V														1	
SM9 V7	Veicināt kvalitātes shēmu produktu ražošanu un patēri	V	V	V	V				V		V	V											7	
SM9 V8	Veicināt videi draudzīga iepakojuma izstrādi, ilgtspējību	Z	Z		Z					Z													4	
SM9 V9	Sekmēt bezatlikumu tehnoloģiju attīstību	Z	Z		Z					Z													4	
SM9 V10	Veicināt tradicionālo graudaugu sākumu saglabāšanu un																			V	V	V	3	
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību skaits SM9	8	6	3	3	1	1	3	5	2	2	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1			
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību kopējais ska	21	13	23	10	5	4	6	11	7	3	1	3	7	8	4	5	7	1	1	1			
	Publiskais finansējums intervencē	6 000 000	7 000 000	95 581 226	35 000 000	24 000 000	7 609 226	45 114 529	159 615 109	12 000 000	2 500 000	12 000 000	14 460 000	95 447 992	67 625 680	30 046 667	25 154 552	107 667 000	3 654 165	1 456 960	937 500			
Kods	Rādītājs	LA1.	LA2.	LA4.1.	LA4.2.	LA10.1.	LA10.2.	LA10.3.	LA11.	LA16.1.	LA16.3.	LA18.	LA19.2.	TM4.1.	TM4.2.	TM4.4.	TM4.5.	TM4.7.	TM5.9.	TM5.10.	TM5.13.	Kopā	Mērv.	
R.10PR.	Labāka piegādes ķēdes organizēšana: tādu lauku saimniecību skaits																						5%	ipatsv.
R.10PR.	Skaitītājs: Atbalsta rezultātā labumu guvušo personu skaits																						3573	skaitis
O.29.	Tādu labumu guvēju skaits, kuri saņem atbalstu dalībai											1633											1633	skaitis
R.10PR.	Saucējs: (C.12) Kopējais saimniecību skaits																						69930	skaitis
R.24PR.	Ilgtspējīga un samazināta pesticīdu lietošana: tādas izstrādātās iekārtas skaits																						43%	ipatsv.
R.24PR.	Skaitītājs: Apmaksāto ha skaits bez dubultās uzskaites																						841715	skaitis
O.14.	Hektāru skaits (izņemot mežsaimniecības) vai citu vienību skaits					3500																	3500	ha
O.8.	Vienību skaits (hektāri vai lauksaimniecības dzīvnieku vienības)													489143	111759	428545	237313						1266760	ha
R.24PR.	Saucējs: (C.17) kopējā LIZ platība																						1959400	ha
R.39.	Lauku ekonomikas attīstība: tādu lauku uzņēmumu skaits																						577	skaitis
R.39.	Skaitītājs: KLP atbalstīto lauku uzņēmumu skaits bez dubultās uzskaites																						577	skaitis
O.32.	Citu atbalstīto sadarbības darbību vai vienību skaits (izņemot KLP)										150												150	skaitis
R.43PR.	Samazināt antimikrobiālo līdzekļu lietošanu: tādu lauksaimniecības dzīvnieku vienību (LU) skaits							0,423															42%	ipatsv.
R.43PR.	R.43 numerator: apmaksāto LU skaits bez dubultās uzskaites																						210941	LLV
O.18.	Tādu lauksaimniecības dzīvnieku vienību (LU) skaits, kas ir atbalstīti							138941	72000														210941	LLV
R.43PR.	R.43 denominator: kopējais dzīvnieku skaits izteikts LU vienībās																						498640	skaitis
R.44PR.	Dzīvnieku labturības palielināšana: tādu lauksaimniecības dzīvnieku vienību (LU) skaits							4%															4%	ipatsv.
R.44PR.	R.44 numerator: apmaksāto LU skaits bez dubultās uzskaites							22247															22247	skaitis
O.18.	Tādu lauksaimniecības dzīvnieku vienību (LU) skaits, kas ir atbalstīti							22247															22247	skaitis
R.44PR.	R.44 denominator: kopējais dzīvnieku skaits izteikts LU vienībās																						498640	skaitis

10. tabula. SMH: Modernizēt lauksaimniecības un lauku apvidu nozares, lauksaimniecībā un lauku apvidos sekmējot un kopīgojot zināšanas, inovāciju un digitalizāciju, un mudināt lauksaimniekus tās apgūt, šim nolūkam uzlabojot piekļuvi pētniecībai, inovācijai, zināšanu apmaiņai un apmācībai.

Kods	Intervences	LA1.1.	LA1.2.	LA1.3.	LA2.1.	LA2.2.	LA3.	LA4.1.	LA16.1.	LA16.2.	Vajadzības	Vajadzības risināšanai izvēlēto intervencju skaits
SMH V1	Paaugstināt zināšanu, izpratnes un prasmju līmeni lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un	A	A	A	A	A	A		A	A	8	
SMH V2	Stiprināt AKIS un pilnveidot tās darbību	V	V	V	V	V	V		V	V	8	
SMH V3	Inovāciju radīšana un izmantošana (pētniecība un eksperimentālā ražošana), tostarp pa								A	A	2	
SMH V4	Veicināt zināšanu un konsultatīvā atbalsta pieejamību, īpaši, jaunajiem lauksaimniekiem	V	V	V	V	V	V				6	
SMH V5	Veicināt konsultantu profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanu	V	V	V							3	
SMH V6	Veicināt tehnoloģiju izmantošanu uzņēmumos, kāpinot to efektivitāti, kas vienlaikus pa							V	V	V	3	
SMH V7	Veicināt lauksaimniecības popularizēšanu un prestiža celšanu gan skolas vecuma bērni										0	
SMH V8	Veicināt demonstrējumu saimniecību izmantošanu, tādējādi paaugstinot izpratni par da						V				1	
SMH V9	Sekmēt zināšanu un inovāciju pānesi lauksaimniecībā un mežsaimniecībā, pārtikas raž	A	A	A	A	A	A	A	A	A	9	
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību skaits SMH ietvaros	5	5	5	4	4	5	2	5	5		
	Ar attiecīgo intervenci risināmo vajadzību kopējais skaits KLP SP	10	7	8	6	6	5	23	7	5		
	Publiskais finansējums intervencē	6 000 000	800 000	1 500 000	7 000 000	2 200 000	1 500 000	95 581 226	12 000 000	5 500 000		
Kods	Rādītājs	LA1.1.	LA1.2.	LA1.3.	LA2.1.	LA2.2.	LA3.	LA4.1.	LA16.1.	LA16.2.	Kopā	Mērv.
R.IPR.	Snieguma uzlabošana ar zināšanu un inovācijas palīdzību: To personu skaits, kuras izmanto konsultācijas, apmācību, zināšanu apmaiņu vai daļību Eiropas inovācijas partnerības (EIP) darbības grupās, ko atbalsta KLP, lai uzlabotu ilgtspējīgu ekonomikas, sociālo, vides, klimata un resursu snieguma efektivitāti.	10000	500	5000	5000	385	2050		90		23025	skaits
R.IPR.	skaitītājs: Atbalsta rezultātā labumu guvušo personu skaits										23025	skaits
O.1.	EIP darba grupas skaits EIP darba grupas skaits EIP darba grupas skaits								30		30	skaits
O.33.	Atbalstīto apmācību, konsultāciju un izpratnes veicināšanas darbību skaits	360	75	160	5000	385	14				5994	skaits
R.3.	Atbalsta saņēmēju skaits Atbalsta saņēmēju skaits Atbalsta saņēmēju skaits							334	5	20	359	skaits
R.3.	Lauksaimniecības digitalizācija: Tādu lauku saimniecību īpatsvars, kuras saņem KI										51%	īpatsv.
O.1.	EIP darba grupas skaits EIP darba grupas skaits EIP darba grupas skaits								5		5	skaits
O.20.	Atbalstīto lauku saimniecībā veikto produktīvo ieguldījumu darbību vai vienību skaits							449			449	skaits
O.32.	Citu atbalstīto sadarbības darbību vai vienību skaits (izņemot EIP, par ko ziņots saskaņ									20	20	skaits
R.28.	Atbalsta rezultātā labumu guvušo personu skaits	3000	150	1500	1500	116	615				6881	skaits
R.28.	Ar vidi vai klimatu saistītais sniegums (izmantojot zināšanas un inovāciju): to person										6881	skaits
O.33.	Atbalstīto apmācību, konsultāciju un izpratnes veicināšanas darbību skaits	108	23	48	1500	116	4				1799	skaits

Pielikums 8. SM noteikšanai apskatāmo faktoru novērtējums

Informācija/galvenie faktori pārdomām	Nemts vērā? (./N/Dalēji)	Komentāri
Finanšu piešķirumi		
<i>Intervenču finansālie piešķirumi var ģenerēt gaidāmos rezultātus, t.i. finanšu resursi ir pietiekami mērķa sasniegšanai</i>		
Vai atbalsta forma (vienības izmaksa, vienreizējais maksājums) ir tikusi pielāgota atbilstoši modifikācijām?	D	Vislielākais uzsvars ir uz SM1, kuram atvēlēti vairāk kā 52% no finansējuma
Vai ir pētījumi par intervences atbalsta formu novērtējumu (jaunām intervencēm)?	N	
Vai atbalsta formas (vienības izmaksa, vienreizējais maksājums) ir reālistiskas mērķim?	D	Nav pārliecinošu skaidrojumu par SM2 paredzēto interveču maksimālajām līkmēm
Vai atbalsta formas (vienības izmaksa, vienreizējais maksājums) un mērķis ir atbilstībā ar noteikto finanšu resursu apjomu?	D	
Vai aplēstā intervences summa var sasniegt vēlamu mērķi?	D	Nav izvēlētas mērķvērtības, bet tikai rezultāta vērtības tāpēc apgrūtināsi novērtēt. Daļa no rezultātu rādītājiem skar tikai nelielu daļu lauksaimniecībā iesaistīto saimniecību
Iepriekšējā pieredze/gūtās mācības		
Iegūtās mācības mērķu un ceļastabu nosprausānā	J	Nemti vērā iepriekšējie novērtējumi
Dalībvalstu novērtējuma ziņojumu pieejamība (ja ir EN) un ES līmeņa novērtējumi, ieskaitot mācības no intervencu pielietošanas (īpaši jaunām intervencēm)	D	
Sadarbība ar citu valstu MA pieredzes apmaiņā ārpus novērtējuma ziņojumiem	N	Nav atspoguļots tekstā
Neliela apjoma pilotpētījumi vai etalona noteikšanas pētījumi citās dalībvalstīs, lai mācītos no citu pieredzes	N	Nav atspoguļots tekstā
Saņēmēju finanšu kapacitāte un pieredze		
Papildus privāto resursu esamība (pašu ieguldījums, specializētu laboratoriju apmeklējums), ja intervencei tas vajadzīgs	J	Nemts vērā FI izpētē veiktais
Pieteicēju papildus privāto resursu pieejamība par saprātīgu cenu. Piemēram, ja vajadzīgs privātais ieguldījums, vai privātais kapitāls ir pieejams piezmiēgtām saimniecībām, un, vai tas ir pieejams par saprātīgu cenu (kreditprocents)?	J	Nemts vērā FI izpētē veiktais
Saņēmēju iepriekšējā pieredze līdzīgu intervencu ieviešanā	J	
Pieteicēju papildus cilvēkresursu un prasmju esamība. Piemēram, inovatīvai intervencei var būt nepieciešamas kompjūteru un IT prasmes vai complicētas lauksaimniecības tehnikas prasmes virs caurmēra lauksaimniecības uzņēmuma (īpaši jaunām intervencēm, t.i. precīzā lauksaimniecība vai integrētā kaitēkļu vadība)	D	Nav analīzes par pieteicēju cilvēkresursiem un prasmēm.
Mērķu novērtējums		
Tādas mērķu novērtēšanas procedūras esamība, kura ņem vērā jebkādas esošo intervencu izmaiņas, piemēram, papildus vai mazāka skaita vienības (ar proporcionālu adaptāciju, iepriekšējo ciparu ekspansiju/kontrāciju)	J	Diskutābi.
Ar jaunām vai ievērojami izmainītām intervencēm saistīto to faktoru saraksts, kuri, visticamāk, ietekmē mērķi	D	SM8 nav vērtējuma par LA19.2 iekļaušanas pamatojumu 19 intervencē (LEADER)
Vai izmaiņu ietekme uz mērķiem jaunām vai ievērojami izmainītām intervencēm ir kvantificēta? Piemēram, vai ir aptuveni ietekmes novērtējums uz šiem faktoriem (pozitīva vai negatīva) skalā "zema", "vidēja" un "augsta"?	N	Ietekmes izvērtējuma nav.
Ticamu datu avotu esamība mērķu novērtēšanai	D	Pamatā izmantoti LAD un CSP dati. Vairākām intervencēm trūkst informācijas, kāda ir esošā situācija mērķa vērtības kontekstā.
Informācija no publikācijām, pētījumiem (vai apsekojumiem) jaunu intervencu ieviešanas un mērķu novērtēšanas prognozēšanai	D	Pamatā saītās ar jau esošajām intervencēm, izņemot papildu FI vērtējums
Administratīvie jautājumi		
Administratīvā kapacitāte (ieskaitot IACS vadību, monitoringu un kontroli), lai darbotos ar jebkādam esošo intervencu modifikācijām un jaunām intervencēm	J	
Tie administratīvie jautājumi, kas var izraisīt kavēšanos (specifisku LPS kārtu veidošana, pietiekšanās vadlīniju izdošana) vai specifiskus šķēršļus (jaunas juridikas nepieciešamība), un kam var būt ietekme uz paredzētajiem mērķiem un ceļastabiem	D	Nav pietiekama pārskata plāna un risku izvērtējuma par normatīvo aktu ieviešanu intervencu istanošanai.
Citu valsts organizāciju vai aģentūru radītās atkarības (kaves Natura 2000 vai Upju Baseinu vadības plānu labošanā vai izdošanā)	J	Ir sasaiste ar citām institūcijām, dati tiek regulāri aktualizēti sadarbībā ar dabas aizsardzības pārvaldi, plānots ieviest jaunus riska ūdensobjektus u.tml.
Specifiskie ar klimata pārmaiņām, dabas resursiem un vidi saistītie jautājumi		
Mērķis demonstrē ambiciozus vides un klimata rezultātus ar: - potenciālo pieteicēju un atbalstītāju apgabalu pieaugumu. Piemēram, sakarā ar paplašinātu telpisko pārklājumu vai izmaiņām definīcijās (iepriekšējām intervencēm) - izmaiņām un modifikācijām caur stingrākām vides prasībām (modificētām iepriekšējām intervencēm) - vērstoties uz pilnībā jaunu vides aizsardzības/konservācijas jomu, enerģijas ražošanu un/vai emisiju kontroles lietošanu. Vai arī ieviešot intervenci, kura vērsta uz "pazīstamu" jautājumu ar pilnībā jaunu procedūru (jaunām intervencēm)	N/D	Izvirzītie rezultāti nav pietiekami ambiciozi.
Mērķis demonstrē atbalstu vides un klimata izmaiņu nacionālās politikas saistībām (ES ūdens politika, biodaudzveidības darbības plāns, emisiju politika, ekosistēmu pakalpojumi)	D	Ieguldījums tiek paredzēts, taču nav pietiekami mērķtiecīgs.
Skatīt arī Guiding Questions 2.5 no Tool 3.1.		
Kolona (Y/N/NA) var modificēt, nevajadzīgi neliekot Y visiem informācijas elementiem.		
Skatīt arī Guiding Question 2.5, kritērijs h(i) no Tool 3.1.		
Skatīt arī Guiding Question 2.5, kritērijs h(ii) no Tool 3.1.		
Skatīt arī Guiding Question 2.5, kritērijs h(iii) no Tool 3.1.		
Skatīt arī Guiding Question 2.5, kritērijs h(iv) no Tool 3.1.		
Skatīt arī Guiding Question 2.5, kritērijs j no Tool 3.1.		

18. Pielikums. Rezultātu rādītāju iespējamības pārbaude

Provizoriskais novērtējums ir paredzēts, lai pārbaudītu, vai ar KLP stratēģiskajiem plāniem saistītos rezultātu rādītājus var tehniski īstenot un ziņot par tiem attiecīgajā dalībvalstī. Šeit sniegts ieskaits a tsevišķu rādītāju novērtēšanā.

1	2	3	4	5	6	7	8
Rādītāja nosaukums, mērvienība	Atbilstošā intervencija	Aprēķina metodes skaidrība un iespējamība saskaņā ar rādītāja aprakstu	Datu savākšanas (termiņi)	Datu bāze, pieejamība	Nepieciešamība pārbaudīt un apstrādāt datus pēc savākšanas	Kontroles grupas pieejamība, ja attiecināms (novērtēšanas mērķiem)	Kopsavilkuma novērtējums
R.1.: Snieguma uzlabošana ar zināšanu un inovācijas palīdzību Mērvienība: to personu skaits, kuras izmanto konsultācijas, apmācību, zināšanu apmaiņu vai dalību Eiropas inovācijas partnerības (EIP) darbības grupās, ko atbalsta KLP, lai uzlabotu ilgtspējīgu ekonomikas, sociālo, vides, klimata un resursu snieguma efektivitāti.	Mācības (Kods LA1.1.) Konsultantu mācības (Kods LA1.2.) Informatīvie pasākumi (Kods LA1.3.) Individuālu (vienreizēju) konsultāciju pakalpojumi (Kods LA2.1.) Daudzgažu konsultāciju pakalpojumi ("inkubācija") (Kods LA2.2.) Demonstrējumi (Kods LA3.) Atbalsts EIP lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas darba grupu izveidei un darbībai (Kods LA16.1.)	Vajadzīgs beneficiāru skaits, ko kumulatīvi skaita no pirmā maksājuma. Neatkarīgi no apmācību/konsultāciju ilguma beneficiāru pieskaita tai pašā veidā. Lai palielinātu rādītāja relevanci, darbības tips un sasniegtā mērķa grupa ir jāievēro (novērtēšanas mērķiem)	Darbības, kurām pirmais maksājums (izņemot avansa maksājumu) beneficiāram ir veikts attiecīgajā finansu gadā	Dati var tikt jau nepārtraukti savākti pagātnē bez problēmām	Izvaiņšanās no dubultās uzskaites personām, kas saņem atbalstu no dažādām apmācībām ir pārāk apgrūtināša, un tā nenotiks	Rādītājam netiek vākta nebeneficiāru kontroles grupa	Rādītājs šajā formā ir tehniski iespējams
R.3.: Lauksaimniecības digitalizācija. Mērvienība: tādu lauku saimniecību īpatsvars, kuras saņem KLP atbalstu par digitālu	Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās (Kods LA4.1.) Atbalsts EIP lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas darba grupu izveidei un darbībai (Kods						

lauksaimniecības tehnoloģiju	LA16.1.) Atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei (saimniecības līmenī) (Kods LA16.2.)						
R.4.: Ienākumu atbalsta sasaiste ar standartiem un labu praksi Mērvienība: tādas LIZ platības īpatsvars, par kurām saņem ienākumu atbalstu un uz kurām attiecas nosacījumu sistēma	Ilgtermiņu sekmējošais ienākumu pamatatbalsts (ISIP) (Kods TM1.) Maksājums maziem lauksaimniekiem (MLS) (Kods TM1.1.)	Aprēķinu metode ir skaidra, tomēr atbilstoši rādītāja aprakstam tajā būtu jāiekļauj kopējā platība, par kuru tiek saņemti TM, ne tikai ISIP un MLS (bez dubultās uzskaites).			Jānovērš dubultā uzskaitē platībām.	Tiek izmantots konstants saucējs (kopējā LIZ platība).	Rādītājs šajā formā ir tehniski iespējams
R.5.: Riska pārvaldība Mērvienība: tādu lauku saimniecību īpatsvars, kurām sniedz atbalstu ar KLP riska pārvaldības instrumentiem	Riska pārvaldības instrumenti. Ražas, dzīvnieku, sējumu un stādījumu apdrošināšanas prēmija (Kods LA17.)	Aprēķinu metode ir skaidra, tomēr saskaņā ar rādītāja aprakstu tajā būtu jāiekļaujami ne tikai LA17 atbalsta saņēmēji, bet arī krīžu novēršanas un riska pārvaldības pasākumu sektorālajās intervencēs (t.i. TKO1.10, TKO2.10).			Dati pārbaudāmi atbilstoši standarta procedūrām (dubultās uzskaites izslēgšana u.c.).	Tiek izmantots saimniecību kopskaits.	Rādītājs šajā formā ir tehniski iespējams.
R.6.: Pārdalīšana mazākajām lauku saimniecībām Mērvienība: papildu tiešo maksājumu īpatsvars procentos par hektāru atbalstītajām lauku saimniecībām, kuru izmērs ir mazāks par vidējo lauku saimniecības izmēru (salīdzinājuma ar vidējo)	Visi tiešmaksājumi (TM1-TM5).	Aprēķina metode kopumā skaidra, tomēr būtu precizējama attiecībā uz vidēja saimniecības izmēra avotu un saimniecību grupējumu virs un zem tā.			Dati pārbaudāmi atbilstoši standarta procedūrām (loģiskā kontrole utt.)	Kontroles grupa ir visas saimniecības un tām izmaksātie tiešmaksājumi	Rādītājs šajā formā ir tehniski iespējams.
R.7.: Atbalsta palielinājums lauku saimniecībām, kas atrodas apgabalos ar specifiskām vajadzībām Mērvienība: papildu atbalsta īpatsvars	Visi tiešmaksājumi (TM1-TM5).	Aprēķina metode skaidra un iespējama. Nepieciešams apgabalu ar specifiskām vajadzībām definējums (karte+ administratīvo teritoriju saraksts)			Dati pārbaudāmi atbilstoši standarta procedūrām (loģiskā kontrole utt.)	Kontroles grupa ir visas saimniecības un tām izmaksātie tiešmaksājumi	Rādītājs šajā formā ir tehniski iespējams.

procentos par hektāru apgabalos ar lielākām vajadzībām (salīdzinājuma ar vidējo)							
R.8.: Atbalsta orientēšana uz lauku saimniecībām konkrētās nozarēs Mērvienība: tādu lauku saimniecību īpatsvars, kuras saņem saistīto ienākumu atbalstu par konkurētspējas, ilgtspējības vai kvalitātes uzlabošanu	Saistītais ienākumu atbalsts (SIA) (Kods TM5.)	Aprēķina metode skaidra un iespējama.			Dati pārbaudāmi atbilstoši standarta procedūrām (loģiskā kontrole, dubultās uzskaites novēršana)	Tiek izmantots saimniecību kopskaits.	Rādītājs šajā formā ir tehniski iespējams.
R.9.: Lauku saimniecību modernizācija Mērvienība: tādu lauku saimniecību īpatsvars, kuras saņem atbalstu investīcijām pārstruktūrēšanā un modernizācijā, tostarp resursu efektivitātes uzlabošanā	Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās (Kods LA4.1.)	Aprēķina metode skaidra un iespējama.			Dati pārbaudāmi atbilstoši standarta procedūrām (loģiskā kontrole, dubultās uzskaites novēršana)	Tiek izmantots saimniecību kopskaits.	Rādītājs šajā formā ir tehniski iespējams.
R.10.: Labāka piegādes ķēdes organizācija Mērvienība: tādu lauku saimniecību īpatsvars, kuras darbojas ražotāju grupās, ražotāju organizācijās, vietējos tirgos, tajās piegādes ķēdēs un kvalitātes shēmās, ko atbalsta ar KLP	Ražotāju grupu un organizāciju izveide (Kods LA9.) Partikas kvalitātes shēmas (71.pants) (Kods LA18.) Intervences augļu un dārzeņu sektorā (Kods TKO1.) Intervences citos sektoros (Kods TKO2.)	Aprēķina metode kopumā skaidra un iespējama, tomēr būtu precizējama situācija, kā rīkoties dubultās uzskaites gadījumā (piemēram, ja atbalsta saņēmējs to saņem gan kā RO biedrs gan kā tiešs kvalitātes shēmu dalībnieks).			Dati pārbaudāmi atbilstoši standarta procedūrām.	Tiek izmantots saimniecību kopskaits.	Rādītājs šajā formā ir tehniski iespējams.
R.11.: Piedāvājuma koncentrēšana Mērvienība: darbības programmās iesaistītu ražotāju organizāciju / ražotāju grupu pārdotās produkcijas īpatsvars dažās nozarēs	Intervences augļu un dārzeņu sektorā (Kods TKO1.) Intervences citos sektoros (Kods TKO2.)	Aprēķina metode kopumā skaidra un iespējama, taču jāpievērš uzmanība, ka rādītājs tiek aprēķināts atsevišķi katrai intervencei (TKO1 un TKO2), kā arī saucējs (kopējā pārdevumu vērtība nozarēs) tiek pārrēķināta katru			Jāpārbauda datu ticamība RO kopējiem pārdevumiem, t.sk. loģiskās kontroles.	Nepieciešama kopējā produkcijas vērtība attiecīgajos sektoros, no LEK datu bāzes. Datu avots skaidri norādīts metodikā, bet nav konkretizēts KLP SP.	Rādītājs šajā formā ir tehniski iespējams.

		gadu.					
R.13.: Emisijas samazināšana lopkopības nozarē Mērvienība: liellopu vienības (LU), kurās noteikts atbalsts siltumnīcefekta gāzu (SEG) un/vai amonjaka emisiju samazināšanai, tostarp kūtsmēsli pārvaldībā	Paaugstinātu labturības prasību un emisiju mazinošā lopkopība (Kods LA10.3.) Bioloģiskā lauksaimniecība (Kods LA11.)						
R.14.: Oglekļa uzglabāšana augsnē un biomasā Mērvienība: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības īpatsvars, kurā noteikta atbalstīta saistība samazināt emisijas, uzturēt un/vai palielināt oglekļa uzglabāšanu ilggadīgie zālāji, ilggadīgās kultūras ar pastāvīgu augu segu, lauksaimniecības zeme mitrājos un kūdrājos	Paaugstinātu labturības prasību un emisiju mazinošā lopkopība (Kods LA10.3.) Bioloģiskā lauksaimniecība (Kods LA11.)						
R.16.: Investīcijas saistībā ar klimatu Mērvienība: tādu lauksaimniecību īpatsvars, kuras gūst labumu no KLP atbalsta investīcijām, ar ko tiek veicināta klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās klimata pārmaiņām un atjaunojamo energoresursu enerģijas vai biomasē ražošanas	Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās (Kods LA4.1.)						
R.17.: Apmērota zeme	Meža ieaudzēšana un kopšana (Kods						

<p>Mērvienība: teritorija, kurai piešķirts atbalsts par apmežošanu, agromežsaimniecību un atjaunošanu, tostarp sadalījums pa tām</p>	<p>LA7.1.) Atbalsts meža bojājumu profilaksei un atjaunošanai, ko nodarījušas dabas katastrofas (Kods LA7.2.)</p>						
<p>R.19.: Augsnes uzlabošana un aizsardzība</p> <p>Mērvienība: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības īpatsvars, kurā noteikta atbalstīta saistība, kas ir labvēlīgas augsnes apsaimniekošanai nolūkā uzlabot augsnes kvalitāti un augsnes biotu (piemēram, samazināt augsnes apstrādi, augsni klāt ar kultūraugiem, izmantot augseku, tostarp augseku ar pākšaugiem)</p>	<p>Ekoloģiski nozīmīgas platības, t.sk.: (Kods TM4.2.) Optimāla augsnes pH līmeņa uzturēšana augu augšanai (Kods TM4.3.) Saudzējošā lauksaimniecības prakse. (Kods TM4.4.)</p>						
<p>R.20.: Gaisa kvalitātes uzlabošana</p> <p>Mērvienība: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības īpatsvars, kurā noteikta saistība samazināt amonjaka emisijas</p>	<p>Oglekļa dioksīda un amonjaka emisijas mazināšana lauksaimniecības prakse, t.sk. (Kods TM4.5.) Zālāju saglabāšanas veicināšana lopkopības saimniecībās (Kods TM4.6.)</p>						
<p>R.21.: LIZ platības īpatsvars %, kas nodrošina labāku ūdens kvalitāti</p> <p>Mērvienība: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības īpatsvars, kurā noteikta saistība nodrošināt labāku</p>	<p>Zaļās joslas (Kods LA10.1.)</p>						

ūdens kvalitāti							
R.22.: Ilgtspējīga barības vielu pārvaldība Mērviens: tādas izmantošanas lauksaimniecības zemes platības līdzsvars, kurā noteikta atbilstīga saistība ar uzlabotu barības vielu pārvaldību	Vidi saudzējoša dārzkopība (Kods LA 10.2.) Atbalsts par videi un klimatam labvēlīgu lauksaimniecības praksi, t.sk. (Kods TM4.1.) Optimāla augsnes pH līmeņa uzturēšana augu augšanai (Kods TM4.3.) Oglekļa dioksīda un amonjaka emisijas mazināšana lauksaimniecības prakse, t.sk. (Kods TM4.5.)						
R.24.: Ilgtspējīga un samazināta pesticīdu lietošana Mērviens: tādas izmantošanas lauksaimniecības zemes platības līdzsvars, uz kuru attiecas konkrēta atbilstīga saistība ar mērķi panākt ilgtspējīgu pesticīdu lietošanu, lai samazinātu tādu ar pesticīdu radītos riskus un ietekmi kā pesticīdu noplūdi	Zaļās joslas (Kods LA 10.1.) Atbalsts par videi un klimatam labvēlīgu lauksaimniecības praksi, t.sk. (Kods TM4.1.) Ekoloģiski nozīmīgas platības, t.sk.: (Kods TM4.2.) Saudzējoša lauksaimniecības prakse, t.sk. (Kods TM4.4.) Oglekļa dioksīda un amonjaka emisijas mazināšana lauksaimniecības prakse, t.sk. (Kods TM4.5.)						
R.27.: Ar vidi un vai klimatu saistītais sniegums (izmantojot investīcijas lauku apvidos) Mērviens: tādu darbību skaits, ar kurām lauku apvidos tiek veicināti mērķi, kas saistīti ar vides ilgtspēju, klimata pārmaiņu mazināšanu	Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā (Kods LA4.3.) Atbalsts ieguldījumiem neienesīgām investīcijām - Mākslīgo mitrzerņu izveide (Kods LA4.5.) Atbalsts ieguldījumiem neienesīgām investīcijām - Bioloģiski vērtīgo						

un pielāgošanos klimata pārmaiņām	zālāju atjaunošana (Kods LA4.6.)						
R.28.: Vides un klimata sniegums, izmantojot zināšanas Mērvienība: lauksaimnieku īpatsvars, kas saņem atbalstu konsultācijām un apmācībām, zināšanu apmaiņai, kas saistītas ar vides klimata sniegumu	Mācības(Kods LA1.1.), Konsultantu mācības (Kods LA1.2.) Informatīvie pasākumi (Kods LA1.3.) Individuālu (vienreizēju) konsultāciju pakalpojumi (Kods LA2.1.) Daudzgažu konsultāciju pakalpojumi ('inkubācija') (Kods LA2.2.) Demonstrējumi (Kods LA3.)						
R.29.: Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība Mērvienība: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības īpatsvars, kuru KLP atbalsta bioloģiskās lauksaimniecības jomā, nodalot bioloģiskās lauksaimniecību saglabāšanu un pāreju uz bioloģisko lauksaimniecību	Bioloģiskā lauksaimniecība (Kods LA11.) Bioloģiskās ražošanas prakses veicināšana (Kods TM4.7.)						
R.30.: Atbalsts ilgtspējīgai meža apsaimniekošanai Mērvienība: meža zemes daļa saskaņā ar saistībām atbalstīt mežu aizsardzību un ekosistēmu pakalpojumu pārvaldību	Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai (Kods LA8.)						
R.31.: Dzīvotņu un sugu saglabāšana Mērvienība: tādas izmantotās lauksaimniecības	Zālāju biotopu apsaimniekošana (Kods LA10.5.)						

zemes platības (LZP) īpatsvars, uz ko attiecas atbalstītas pārvaldības saistības sniegt atbalstu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un atjaunošanai, tostarp augstu dabas vērtību lauksaimniecības praksei							
R.33.: Natura 2000 pārvaldības uzlabošana Mērvienība: kopējās Natura 2000 teritorijas daļa, uz kuru attiecas atbalstītās saistības	NATURA2000 teritorijas (meža platības) (Kods LA12.)						
R.34.: Ainavas iezīmju saglabāšana Mērvienība: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības (LZP) īpatsvars, kurā noteikta atbalstītas saistības pārvaldīt ainavas iezīmes, tostarp dzīvzogu un kokus.	Ekoloģiski nozīmīgas platības, t.sk.: (Kods TM4.2.)						
R.35.: Stropu saglabāšana Mērvienība: ar KLP atbalstīto bišu stropu īpatsvars	Biškopības vienību apsaimniekošana apputeksnēšanas vajadzībām (Kods LA10.4.)						
R.36.: Paaudžu maiņa Mērvienība: tādu gados jaunu lauksaimnieku skaits, kas saņēmuši KLP atbalstu un izveidojuši lauku saimniecību, tostarp sadalījuma paldzimumiem	Gados jaunu lauksaimnieku darbības uzsākšana (69.pants) Saimniecības dibināšanai - vienreizējs maksājums, t.sk. finanšu instrumenta veidā (Kods LA6.) Ienākumu papildatbalsts gados jauniejiem lauksaimniekiem (JAL)						

	Platībmaksājumi - Platību maksājuma atbalsts par saimniecības pirmajiem 150 ha, uz maksimums 5 gadiem (Kods TM3.)						
R.38.: LEADER tvērumi Mērvienība: tādu lauku iedzīvotāju īpatsvars, uz kuriem attiecas vietējās attīstības stratēģijas	Atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA-sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (71.pants) (Kods LA19.)						
R.39.: Lauku ekonomikas attīstība Mērvienība: tādu lauku uzņēmumu, tostarp bioekonomikas uzņēmumu, skaits, kuru attīstībai sniegts KLP atbalsts	Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē (Kods LA4.2.) Atbalsts ieguldījumiem nelauksaimniecības aktivitāšu īstenošanai (Kods LA4.4.) Atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei (saimniecības līmenī) (Kods LA16.2.) Produktu virzība tirgū un tūrisma pakalpojumu mārketingis (Kods LA16.3.)						
R.42.: Sociālās iekļaušanas veicināšana Mērvienība: tādu personu skaits, uz ko attiecas atbalstītie sociālās iekļaušanas projekti	Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības (Kods LA5.)	Aprēķina metode nav pilnīgi skaidra, Metodikas aprakstā kā mērvienība norādīta personu skaits, taču tālāk norādīts, ka jāiekļauj atbalstīto saimniecību skaits. Tāpat aprakstā R.42 norādīts kā daļījums, taču KLP SP plānots norādīts vienkāršs skaits.			Standarta procedūras	KLP SP aprakstā nav definēts, tomēr rādītāja metodikā norādīts kā "kopējais iedzīvotāju skaits, uz kuriem attiecināmas lauku attīstības intervences".	Rādītājs šajā formā ir tehniski iespējams.
R.43.: Sama zināt antimikrobiālo līdzekļu lietošanu Mērvienība: tādu liellopu vienību (LU) īpatsvars, uz kurām	Paaugstinātu labturības prasību un emisiju mazinošā lopkopība (Kods LA10.3.) Bioloģiskā lauksaimniecība (Kods						

<p>attiecas atbalstītas darbības pretmikrobu līdzekļu lietošanas ierobežošanas nolūkā (profilakses/mazināšana)</p>	<p>LA11.)</p>						
<p>R.44.: Dzīvnieku labturības palielināšana Mērvienība: tādu lauksaimniecības dzīvnieku vienību (LU) īpatsvars, uz kurām attiecas atbalstītas darbības ar mērķi palielināt dzīvnieku labturību</p>	<p>"Paaugstinātu labturības prasību un emisiju mazinošā lopkopība (Kods LA10.3.)"</p>						